GODEFRIDI GVILIELMI LEIBNITII

ACCESSIONES HISTORICÆ,

quibus

UTILIA SUPERIORUM TEMPORUM HISTORIIS ILLUSTRANDIS SCRIPTA MONUMENTAQUE

NONDUM HACTENUS EDITA

INQUE IIS SCRIPTORES DIU DESIDERATI CONTINENTUR.

LIPSIÆ,
Sumpt. NICOLAI FÖRSTERI, Bibliop. Hannov.
ANNO M DC XCIIX.

Nunc prodeunt

I. *Chronographus Saxo.*
II. *Johannis Vito Durani Chronicon.*
III. *Gesta Trevirorum.*
IV. *Vetus Chronicon Holsatiæ sub titulo continuationis Helmoldi.*

Benevolo Lectori
Godefridus Guilielmus Leibnitius
S. P. D.

TRia ſunt quæ expetimus in Hiſtoria: primum voluptatem noſcendi res ſingulares, deinde utilia inprimis vitæ præcepta; ac denique origines præſentium à præteritis repetitas, cum omnia optime ex cauſis noſcantur. Accedit, quòd ſpes poſteritatis homines ad præclara gerenda inflammat, ut quemadmodum legunt veteres, ita ipſi viciſſim ſecuturis legantur. Porro delectationem & fabulæ præſtant; egregia verò documenta, præſertim quibus diſcamus aliquid quod ratio ipſa non facile dictaſſet, rara invenio, etiam apud bonos Scriptores; quanto magis apud illos ineptos & barbaros, quos ſecula ignorantiæ damnata produxerunt. Sed his quoque nunc

& gratias habere, & pretium ponere oportet, originum causa, quando meliores desiderantur, neque aliunde gestorum seriem supplere licet. Porro Græcos & Latinos veteres & Orientales etiam Historicos (si cognoscendi omnia dulcedinem & exemplorum utilitatem seponas) maximè sacris originibus, & Religioni, divinis Christianorum libris comprehensæ, Legibusque inservire, censeo; tum ut scripturis genuinitas autoritasque sua asseratur, tum ut interpretatio vera cognito temporum genio, collatisque antiquorum sententiis eruatur. Sed posteriores Scriptores, quanquam Semibarbari, quatenus tamen origines docent rerum nostrarum civilium, eo ipso magis quàm elegantiores illi prosunt, Res Principum & publica negotia tractantibus ac scire aventibus. Nam ex Imperii Romani veteris ruinis, postquam Germanicorum & Scythicorum populorum inundatione subversum est, nata est alia facies rerum: unde paulatim prodiere regna & prin-

principatus & respublicæ, quæ nunc quoque florent. Itaque ut horum ortus, translationes, concertationes, limites, incrementa vel decrementa, familiæ denique regnatrices cognoſcantur; ad medii ævi Scriptores recurrere neceſſe eſt, quorum qui ſuperſunt pro maxima parte editi habentur, non pauci tamen latent adhuc, atque indies in lucem proferuntur.

Equidem olim vel negligebantur vel ſupprimebantur genuina Hiſtoriarum monumenta: & ſcriptores complures, ſuperioris præſertim ſeculi, imo nonnulli & noſtri, concinnantes Hiſtorias de remotis temporibus, elegantes magis quam fidas, id quærebant, ut ipſi ſoli legerentur, & auctoritatem nacti apud poſteros regnarent. Sed paulatim apparuit, quantum interſit inter ſimplicem veritatem, rudis quidem, ſed tamen rebus geſtis vicini ſcriptoris, & fucatas atque calamiſtratas narrationes autoris omnia vel ſeculi ſui moribus æſtimantis, vel affectibus infi-

cientis. Et compertum eſt, etiam judicio & veritatis amore prædito, & à monumentis inſtructos autores recentiores; quales fatendum eſt nobis Aventinum, Gallis Paulum Æmilium, Hiſpanis Marianam, Italis Sigonium, Anglis Polydorum Virgilium extitiſſe; tamen perſæpe graviter labi. Itaque Viri doctiſſimi ac judicioſiſſimi optimum factu cenſuêre, fontes ipſos aperiri, ut unusquisque inde haurire, & puros latices à rivis ſubinde turbidioribus diſcernere poſſit. Et quidem ſparſim multi fuere editi Scriptores medii, ſed tandem tamen exorti ſunt qui plures ſunt complexi, ut apud nos Piſtorius, Schardius, Urſtiſius, Freherus, Goldaſtus, Meibomii; apud Gallos Pithœi, Quercetani, Dacherius, Mabillonius, Baluzius aliique; ut nunc de Italis, Anglis, Belgis, Hiſpanis non dicam: neque enim recenſionem talium inſtituere hujus eſt loci.

Mihi occaſiones itinerum & commercia amicorum, & Bibliothecæ Tabulariaque Principum, complura obtulêre Hiſtoriæ mediæ monumenta & ſcriptores, quorum ali-

quos

quos virorum doctorum hortatu, ACCESSIONUM HISTORICARUM titulo in lucem proferre constitui. Sequentur plura hujus generis, Deo volente; nunc quatuor autores exhibentur, omnes à Viris doctis jam memorati, plerique jam & promissi aliquoties, & multum expetiti. Primus hîc comparet, qui à me appellatur CHRONOGRAPHUS SAXO. Sane in Saxonia scripsisse manifestum est, & sunt nonnulla quæ faciunt, ut suspicer vixisse in cœnobio Magdeburgensi S. Johannis, cujus Abbatum acta alicubi curiosiùs attingit. Archi-Episcopatûs certè Magdeburgici res crebro exponit, atque etiam cùm de fundatione ejus tractat, diplomata adjungit, ac de cætero Saxonica præ cæteris diligentius tradit. Chronographum vocavi, quia per annorum seriem non malè decurrit, & temporum examen sibi curæ fuisse ostendit, ut patet ad ann. CCLIV. Equidem fatendum est, tametsi à Christo nato incipiat, in antiquis tamen rebus, Romanaque & Ecclesiastica anteriorum seculorum Historia

ſtoria tales Scriptores non magni uſus eſſe; nihilominus habent etiam in his aliqua nonnunquam, quæ apud meliores non leguntur. Exemplum dabo in re inter doctos controverſa illuſtranda, *Veronica* ſcilicet; quam vulgo fœminam eſſe credunt & inter ſanctas referunt, nunc vero viri aliquot doctrina inſignes nihil aliud eſſe veriſimillimum reddiderunt, quàm *veram icona* Servatoris, Lucas ſcilicet Holſtenius, & Domnus Joh. Mabillonius ordinis Benedictini, & noviſſimè R. P. Papebrochius ex Societate Jeſu in Apologia anno ſuperiore edita; locis pluribus vetuſtiorum productis, quibus ipſa imago Domini Veronica appellatur, tametſi Clariſſimus Reiskius Epiſtola contra Mabillonium, & R. P. Sebaſtianus à S. Paulo Carmelita ſcripto contra Papebrochium edito, ſententiam eorum vel dubitationem impugnârint. Equidem fortaſſe non præter rationem ſuſpicari videbimur, quod in hoc Chronographo ad ann. DCII legitur *Unica Domini*, ſcriptum fuiſſe Ūnica, lineola indice contractionis ſu-

perpo-

perposita, id est *Veronica Domini*. Quòd si hæc conjectura admittitur, jam hinc discemus, quod alibi (quantum sciam) non extat, qua ratione illa imago fuerit inventa; uti in ipso autore nostro legi potest. Cæterum Codex fuit olim R. P. Christophori Broweri, de Germanicis antiquitatibus præclarè meriti, præsertim in Fuldensibus & Trevirensibus; qui & subinde nostri verba citat: R. P. Papebrochii beneficio idem Codex mecum fuit communicatus. Finit autem noster Chronographus Annales suos anno æræ vulgaris MCLXXXVIII, atque adeo illo ipso tempore vixisse credi potest.

GESTA TREVIRORUM jam olim cum paralipomenis & continuatione sua edere voluit Caspar Bruschius Egranus, quemadmodum Vossius in Historicis Latinis Lib. 3 Cap. 7 annotavit. Eundem Scriptorem Goldastus habuit, & Frehero edendum dedit, & persvasissimum sibi esse ait, Golscherum fuisse dictum, Monachum S. Mathiæ apud Treviros. Sed cum nulla sententiæ

ſuæ argumenta promat, & aliis anonymus autor habeatur, titulum mutare viſum non eſt. Cæterum habet hæc Goldaſtus in Apologia pro Henrico IV, diſſertatione præmiſſa Autoribus illic inſertis, agens tum de Engilberto Archi-Epiſcopo Trevirenſi p. 41. tum de Theoderico Virdunenſi Epiſcopo p. 45. Eundem poſtea Scriptorem nobis promiſerat Petrus Lambecius indice edito eorum quæ dederat parabatque. Cum vero nec ipſe nec priores ipſo Bruſchius & Freherus ſpem de ſe factam impleverint, viſum eſt operæ pretium, tandem aliquando deſideratum diu Scriptorem luci donare. Tribus Codicibus ad editionem uſi ſumus, eosque ex ſe mutuo ſupplevimus correximusque, variationibus aut ſupplementis inter uncinos concluſis. Unum *Bibliotheca Auguſta* præbuit, alium ipſe habui, tertium ſuppeditavit CL. Migius Heidelbergenſis, tunc Rintelenſis, nunc Marpurgenſis Profeſſor atque Eccleſiaſtes, cujus doctrina facit, ut non contemnenda ab ipſo expectari poſſint. Scriverius

unum

unum ex his Codicibus habuit, annotavitque videri initia libri non eſſe ſaporis monachalis, ſtylo altiùs aſſurgente. Et ſuſpicatur fabuloſa illa de remotiſſimis Trevirenſium antiquitatibus ſumta eſſe ex antiquiore quodam, ipſoque fortaſſe Licinio neſcio quo Sophiſta, qui memoratur pag. 31. quanquam ibi non Licinius, ſed Galba Viator ad Licinium ſcripſiſſe dicatur. Cæterum in poſterioribus habet autor nonnulla non inutilia præſertim circa res Seculi XI & initia XII, quo vixit. Quædam mutata vel interpolata fuiſſe diverſitas Codicum oſtendit. Videatur pag. 99.

JOHANNES VITO DURANUS Helvetius ſequitur. De hoc Voſſius jam refert lib. 3 de Hiſtor. latin. Cap. 9, fuiſſe Monachum ordinis Minorum, & Ludovici Bavari ac Caroli IV ætate vixiſſe, & Hiſtoriam produxiſſe ad annum MCCCXLVIII, quæ manuſcripta extet in monaſterio S. Galli. Sed quæ habemus eo usque non producuntur; & cum apud Sangallenſes inquiſiviſſem, reſponſum eſt non reperiri. Exemplar quod ſecutus ſum

Goldasti fuit, suppeditatum mihi ab insigni apud Bremenses Theologo Gerhardo Meiero, qui (ut hoc obiter dicam) hortatu meo præclarum opus aggressus est *Glossarii Saxonici* titulo, in quo origines Germanicarum vocum multas eruet illustrabitque, nec pauca non pervulgata proferet in lucem. Itaque optandum est, ut Viri docti & patriæ literaturæ amantes certatim symbolam conferant, & vocabula inprimis provincialia suppeditent, aliave observata conferant sua. Sed redeo in viam atque hoc adhuc noto, Vito Durani Exemplari quædam fuisse adjecta, ex quibus recensio adolescentium illustrium, qui tempore Lotharii Saxonis Leodii studiis operam dedisse dicuntur, haud dubiè fabulosa est, potest tamen inesse aliquid boni.

Postremo damus CHRONICON VETUS HOLSATIÆ titulo *Continuationis Chronici Slavorum Helmoldi* (nempe quod Wagria cum vicinia olim ad Slaviam referretur, vid. pag. 29.) inscriptum in Codice Lambecii, unde beneficio celeberrimi Viri Danielis à Nessel,

Con-

Consiliarii & Bibliothecarii Cæsarei, ad me pervenit. Multa de hoc libello habet Johannes Mollerus Flensburgensis, Vir doctissimus, in Isagoga ad Historiam Chersonesi Cimbricæ; qui notat, quod & nos observavimus, ab Huitfeldio, Danckwerthio, Bangerto & aliis citari subinde, & Th. Bartholinum juniorem (quem præmatura morte nobis ereptum dolemus) Lib. 3 de causis mortis à Danis gentilibus contemtæ c. 3 gravissimè eum tanquam incultum & maledicum invehi, & in Danorum gentem injurium. Et sane fatendum est, satis ineptè atque incohærenter scribere autorem, & odio in Danos flagrasse videri, nec fidem mereri cum effutit in ipsos contumeliosa. Cum tamen aliàs non pauca doceat, interest libellum non perire, tanquam habendum inter antiquitatis monumenta, in quibus venenum malignitatis tempus extinxit. Certè Joh. Adam. Cypræus primum, deinde Petrus Lambecius edere voluere, atque hic etiam notas promiserat. Danorum gentis virtus jam ab antiquo certis-

ſimis rerum documentis teſtatior eſt, quàm ut illi deteri quicquam hominis ut apparet ſimplicis & affectibus indulgentis qualicunque judicio poſſit. Stantibus adhuc Romanorum rebus *Danos* ſub *Saxonum* nomine comprehenſos arbitror, qui, ut poſtea Normanni, Britanniam & litus Aremoricum (quod tunc Saxonicum ab ipſis dicebatur) infeſtum habebant. Nam non planè ignotos nec incelebratos fuiſſe Romanis Danos, (etſi vix memorentur apud eos qui extant Scriptores) indicat vox hæc militaris honorificentiſſima: *Laudabatur Perſes Marco, cum non noverat Gothum, ſed ô ubi eſt Danus?* Nempe illas Saxonum laudes, quorum agilitatem, audaciam, robur, & nauticæ artis peritiam paſſim extollunt Sidonius aliique, puto & ad Danos pertinuiſſe. Quæ volui obiter annotare hac occaſione, quia video non ſatis alibi obſervata. Et multo poſt tempore Adamus Bremenſis locuples eſt teſtis neque ſuſpectus, quàm illi, etiam quo ipſe vixit ævo, recepto jam ut-

cunque

cunque Christianismo, infracto animo, nullisque editis lamentis tulerint adversa.

Cæterum neque occupationes meæ, neque Typographi absentia permisere, ut in postrema recensione aspergerentur adhuc aliqua lucis nonnihil fortasse fœneratura, vel ut menda nonnulla residua vitarentur; cùm pars instantibus nundinis ne ad oculos quidem meos redierit, ubi typis exivit. Satis tamen emendatè edita, ex iis judico, quæ vidi. Et quanquam notæ, quæ potuissent dari multiplices, absint, atque eruditionis ornamenta nulla accesserint; puto tamen gratum intelligentibus fore, utcunque demum lucem videre Scriptores toties promissos, & fortasse non aliam ob causam tamdiu dilatos, quam quòd Viri docti qui editionem animo complexi erant, nonnisi ornatos in publicum prodire volebant. Scribendi morem ipsis usitatum, etsi subinde minus orthographicum, retinendum in plerisque judicavimus; nam eum quoque nosse, partem hujus Critices facit: interdum

terdum & ſubſunt Archaiſmi non inelegantes. Nec dictio ipſa ſemper contemnenda eſt, cum paſſim excerpta vetuſtiorum exhiberi videantur.

Superſunt errores nonnulli ex mendoſis ferè Codicibus, quorum alii noſtram vel attentionem vel induſtriam effugêre, alii, qui adhuc corrigi potuiſſent, (verbi gratia cum in Geſtis Trevirorum pro continuare vel communicare pag. 98. 99 legendum, concinnare; pro Savorum [Suecorum] p. 70. legendum videtur Slavorum) lectores intelligentes non valde morabuntur. Quodſi aliquid novæ lucis affulgebit, poterit impoſterum annotari, cum Acceſſiones Hiſtoricæ noſtræ, DEO juvante, continuabuntur.

CHRONOGRAPHUS SAXO

A CHRISTO NATO

AD ANN.

M C LXXXVIII.

Olimpias CXCIII. SEXTA ÆTAS.

ANNUS DOMINICÆ Incarnationis I.

QVi qvoniam eſt ſalutis noſtræ principium, ſcribendi annalia hinc ordiamur initium. Hic eſt enim miſticus jubeleus, hic eſt veræ remiſſionis annus, in quo venit plenitudo temporis, hic & medius annorum, de quo propheta ait: In medio annorum notum facies, & in ira miſericordiæ memor eris.

Gabriel Archangelus virginem ſalutat & futurum ejus partum annuntiat. Veruntamen de Angeli & virginis colloquio plurima ſcribere non oportet, quoniam hoc nemini ignorare licet. Qui enim ignorat ignorabitur.

Octavianus Auguſtus poſt mortem avunculi ſui Julii Cæſaris XLIIum agit annum imperii ſui,& ſolus Monarchiam regit Anno XXIIX. poſt bellum Acciacum & pulſum Antonium cum Cleopatra, quando Ægyptus Romanis in provinciam ceſſit, quæ pridem antiquum & immane regnum fuit, cui primus ex Romanis Cornelius Gallus præficitur, qvi in Buccolicis Virgilii ſcribitur.

Auguſtus Cæſar habitatoribus Romanæ Urbis per *facies* dinumeratis invenit CXXXI milia & XXXVI.

Auguſtus Cæſar pace firmiſſima per mundi ambitum compoſita, Jani portas tertio ipſe clauſit, quas ex tunc per XII fere annos quietiſſimo ſemper obſeratas otio ipſa etiam rubigo ſignavit. Auguſtus autem Rempublicam quam bello adquiſierat, pace nutriebat. Leges multas ſtatuit, ipſe vero Domini appellationem ut homo declinavit. Nam eodem ludos ſpectante cum quidam mimus pronuntiaret: O Dominum æquum & bonum, & hoc univerſi exultantes approbâſſent, ipſe ſtatim manu vultuque indecoras adulationes repreſſit, &

 die

die ſequenti graviſſimo edicto omnes corripuit, neque ſe poſthæc Dominum appellari ab aliquo ullatenus conſenſit.

JESUS CHRISTUS DEI FILIUS in Bethleem Judæ naſcitur Olimpiade CXCIII. Hunc annum Domini acceptum Daniel eximius Prophetarum non ſolum cum cæteris futurum prædixit, veetiam extra cæteros certum ei conſummationis terminum præfixit, dicente ſibi angelo. Septuaginta ebdomadæ adbreviatæ ſunt ſuper populum tuum & ſuper urbem ſanctam tuam, ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur juſtitia ſempiterna, & impleatur viſio & prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum. De his hebdomadibus latius aliquid ſcribere, nemini ut putatur nocet, & fortaſſis alicui placet. Has quippe angelus iterum repetit dicens: Scito ergo & animadverte ab exitu ſermonis, id eſt, quando egreſſus eſt ſermo, & data eſt licentia, ut iterum ædificetur Jheruſalem, usque ad Chriſtum ducem, Ebdomadæ ſeptem & Ebdomadæ ſexaginta duæ erunt; Et paulo poſt: Confirmabit autem pactum multis ebdomada unâ. Hæ ſimul computatæ LXX erunt. Legimus in libro Esdræ ſcribæ, quod Neemias, qui erat Pincerna Regis ARTAXERXIS viceſimo ejusdem Regis anno impetraverit licentiam reædificandi muros Jheruſalem, cui operi ipſe præfuit, Nam à Cyri Regis Imperio usque ad illud tempus manſerat imperfectum opus propter vicinarum gentium incurſus, Dicit ergo Angelus: Ab exitu ſermonis, id eſt à data licentia usque ad Chriſtum Ducem LXX ebdomadas adbreviatas eſſe, quod ſic probabimus: Si unicuique Ebdomadæ ſeptem annos tribuis, quadringentos & nonaginta annos ex LXX ebdomadibus conficis, juxta lunarem hæbreorum ſupputationem, qui XII menſes non juxta Solis ſed juxta Lunæ curſum numerant. Illam a centeſimo & quinto decimo anno Regni Perſarum, quando Artaxerxes Rex ejusdem Imperii viceſimum regni ſui habebat annum & erat octogeſimæ & tertiæ Olimpiadis annus quartus usque ad ducenteſimæ ſecundæ Olimpiadis annum ſecundum, qui eſt quintus decimus Imperii Tiberii Cæſaris, colliguntur anni ſolares quadringenti

ti ſeptuaginta quinque, qui faciunt annos hebraicos quadringentos & nonaginta, juxta lunares ut diximus menſes. Olimpiadem autem per quadriennium ſupputamus. Itaque anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæſaris confirmavit pactum multis ebdomada una, id eſt a LXX, quando factum eſt verbum ſuper Johannem Zachariæ filium & Jeſus XXX habens annos venit ad Baptiſmum, & deinceps per tres annos conditum eſt evangelium, nam per tria paſchata in Johanne legimus aſcendit Jeſus Jeroſolimam, tertio quidem paſſurus. Pactum enim nihil aliud intelligimus quam quod dictum eſt: Qui crediderit & baptizatus fuerit ſalvus erit. Hic vero diverſi diverſa ſentiunt, & multi multa loquuntur.

Annus Dni. II. Auguſti XLIII.

Magi veniunt ab oriente cum muneribus adorare Dominum. Auguſtus Cæſar cum Parthis amicitiam facit.

Annus Dni. III. Auguſti Cæſ. XLIV.

Herodes videns quam illuſus eſſet à Magis, occidit infantes a bimatu & infra, ſecundum tempus quod exquiſierat à Magis. Auguſtus Tiberium Liviæ filium privignum ſuum & Agrippam in filios adoptat.

Annus Dni. IV. Auguſti Cæſ. XLV.

Judas Galilæus ad rebellandum Judæos hortatur.

Annus Dni. V. Auguſti Cæſ. XLVI.

Aſinius Pollio orator & conſularis, qui de Dalmatis triumphavit, in Tuſculana villa moritur anno ætatis ſuæ LXXX.

Annus Dni. VI. Auguſti Cæſ. XLVII.

Herodes magno cruciatu moritur Anno XXXIV, poſtquam Antigonum interemit, ex quo autem regnum a Romanis acceperat XXXVII, pro quo filius ejus Archelaus regnavit annis IX. Hic natus ei fuerat ex Marthace Samaritide. Hic Herodes filius erat Antipatri Aſcalonitæ & Cypridis Arabicæ, qui primus alienigena & ignobilis Judæorum ſuſcepit principatum & exinde ablatum eſt ſceptrum ex Juda, & defecit Criſma & ſacerdotium ſecundum Danielis vaticinium.

Multos autem filios Herodes habuit, eo quod plures uxores haberet. Antipatrum ex Doſide quam ante regnum duxerat, Ariſtobulum

& Alexandrum ex Mariamne filia Alexandri filii Aristiboli fratris Hircani Regis & Sacerdotis, quam sibi ex regio genere sociaverat; Dosidem autem cum filio Antipatro abjecerat. Item Antipam & Archelaum & Olimpiadem filiam ex Marthace Samaritide, Herodem ex filia Simonis Pontificis. Item Herodem & Philippum ex Cleopatra Jherosolimitide, Phaselum ex Pallade. Aristobolus vero quem pater interfecit cum Mariamne matre & Alexandro fratre tres habebat filios: Agrippam qui cognominatus est Herodes, item alium Herodem & Aristobulum & Herodiadem filiam, quam duxit Herodes filius filiæ Symonis Pontificis. Hanc postea tulit huic alter Herodes filius Cleopatræ Jherosolimitidis frater Philippi, tetrarcha galilææ. Dicit enim Josephus Herodiadem filiam fuisse Aristoboli filii Herodis primi à patre interfecti & hanc raptam fuisse ab Herode, non Philippo, sed alteri Herodi. Porro quinque erant Herodes. I. erat filius Antipatri & Cypridis, qui occisis III filiis cum uxore & multis cognatis semet pene exparentaverat, sub quo nascitur Christus, post cujus nativitatem verò deinceps V annis regnavit, hic infantes occidit. II. hujus filius erat ex filia Symonis Pontificis. Hic duxerat Herodiadem filiam Aristoboli fratris sui interfecti à patre cum Alexandro fratre, ex qua genuerat filiam Salome. III. frater hujus erat, sed non ex una matre, filius quippe hic erat Cleopatræ tetrarcha Galilææ. Hic Herodiadem fratri tulit & Joannem Baptistam decollavit, & Jesum illusum ad Pilatum remisit, post hæc exiliatus à Gajo cum Herodiade apud Lugdunum periit. IV. Binomius erat, Agrippa namque & Herodes appellabatur,& erat filius Aristoboli filii Herodis primi & frater Herodiadis, Hic Gajo Cæsare Regnum Judæorum suscepit, Jacobum occidit, Petrum in vincula misit, percussus tandem ab Angelo exspiravit. V. frater erat hujus, de quo nihil dignum memoria legimus.

Annus Dni. VII. Aug. Cæs. XLVIII.

Romæ facta est fames adeò dira, ut omnes peregrinos & servorum maximas copias exceptis medicis & præceptoribus ex urbe pelleret Augustus.

An-

Annus Dni. VIII. Aug. Cæſ. IL.

Tiberius jam Cæſar appellatur, Dalmatas & Sarmatas in Romanam ſubegit poteſtatem.

Annus Dni. IX. Aug. Cæſ. L.

Vicos Romanæ urbis incertum unde conſurgens flamma conſumpſit.

Annus Dni. X. Aug. Cæſ. LI.

Athenienſes, novas res molientes contra Romanos, opprimuntur.

Annus XI. Auguſti Cæſ. LII.

Meſſala Corvinus Orator biennio antequam moreretur ita memoriam ac ſenſum amiſit, ut vix pauca verba conjungeret.

Annus Dni. XII. Aug. Cæſ. LIII.

Jani portæ per XII. annos jam clauſæ ab Auguſto aperiuntur.

Annus Dni. XIII. Aug. Cæſ. LIV.

Satio Philoſophus & Præceptor Senecæ claruit.

Annus Dni. XIV. Aug. Cæſ. LV.

Auguſtus cum Tiberio cenſum Romæ agitans invenit nonagies tercentena & LXX milia hominum.

Annus Dni. XV. Aug. Cæſ. LVI.

Archelaus Rex Judeæ accuſatus ob inſolentiam nono regni ſui anno in Vienna ab Auguſto exiliatur, & regnum quatuor tetrarchis dividitur. Eodem anno Auguſtus Nolam ingreſſus morbo capitur & in Athelle oppido Campaniæ moritur anno ætatis ſuæ LXXV. Imperii vero LVI. poſt victum Antonium & Lepidum XLIII. & ſepultus eſt Romæ in Martio Campo, quem Senatus multis modis cenſuit honorandum, dicens, utinam non naſceretur aut natus non moreretur. Hujus Pater Octavius Senator erat, mater vero Accia ſoror Julii Cæſaris, quem Cæſar adoptaverat in filium, cum non haberet proprium, de cujus familia genus duxit à Venere & Æneа.

Annus Dni. XVI. Tyberii Cæſaris I.

Tyberius Libiæ filius, Auguſti privignus, mox gener, poſtremo adopti-

adoptione filius, Imperium Romanum adeptus eſt ab Aug. II & regnavit annis XXIII. Hic quoque Claudius Tiberius Nero dicebatur, eleganter à joculatoribus Caldius Biberius mero ob vinolentiam nominabatur. Satis prudens, in armis ſatis fortunatus, ante ſumptum Imperium ſic ſub Auguſto fuit, ut non immerito Reipublicæ dominatus ei committeretur. Habens ſcientiam literarum, multo præclarus eloquio, ſed ingenio peſſimo, repentinis reſponſionibus melior quam præmeditatis. Multo tempore cum magna & gravi moleſtia Reipublicæ præfuit, ſed paulatim in pejus mutatur. Principatum cuilibet ſemel datum non facile abſtulit, quantumlibet reprehenſibilis fuerit, hanc proponens fabulam. Dicebat quendam vulneratum ſeminecem jacere, cujus vulneribus muſcæ plurimæ inſidentes, ſanguinem lambentes gravi dolore hominem cruciabant. Tranſivit alius miſeransque hujus muſcas abigere volebat, ſed hoc à vulnerato reſponſum audiebat: Parce quæſo, ô homo, quoniam ſi depuleris muſcas ſaturas, famelicis acceſſum præparas, quæ multo dirius me laniabunt.

Annus Dni. XVII. Tiberii II.

Aſinius Gallus Aſinii Pollionis filius diris à Tyberio ſuppliciis enecatur.

Annus Dni. XIIX. Tiberii III.

Ovidius Poëta in exilio moritur.

Annus Dni. XIX. Tiberii IV.

Germanicus Cæſar Druſi filius Gaji Pater de Germanis ad quos ab Auguſto jam ſene miſſus fuerat [triumphavit.]

Annus Dni. XX. Tiberii V.

Germanicus Cæſar à patruo ſuo Tyberio veneno interficitur.

Annus Dni. XXI. Tiberii VI.

Feneſtella Hiſtoriographus ſeptuagenarius moritur.

Annus Dni. XXII.

Tiberius Cæſar multos Reges per blanditias evocatos nunquam remiſit.

Annus

Annus Dni. XXIII. Tiberii VIII.

Pompeji theatrum incenditur.

Annus Dni. XXIV. Tiberii IX.

Tiberius Drusum fratris sui filium consortem regni facit, quem mox veneno interfecit.

Annus Dni. XXV. Tiberii X.

Servius Plautus corrupti filii reus semet in judicio interficit.

Annus Dni. XXVI. Tiberii XI.

Philippus tetrarcha Paneadem, in qua plurimas ædes construxit, Cæsaream Philippi appellavit, & Juliadem aliam civitatem.

Annus Dni. XXVII. Tiberii XII.

Pilatus à Tiberio præses mittitur Judææ.

Annus Dni. XXIIX. Tiberii XIII.

Votienus Narbonensis orator moritur.

Annus Dni. XXIX. Tiberii XIV.

Herodes frater Philippi Tiberiadem condidit.

Annus Dni. XXX. Tiberii XV.

Jesus à Johanne in Jordane baptizatur, deinde XL diebus jejunavit & temptatore superato in virtute Spiritus Galilæam ingreditur, Apostolos vocat, regnum Dei annunciat, miracula facit.

Annus Dni. XXXI. Tiberii XVI.

Johannes Bapt. ab Herode decollatur.

Annus Dni. XXXII. Tiberii XVII.

Jesus discipulos suos in singulas civitates binos misit, ut prædicarent, baptizarent & signa facerent.

Annus Dni. XXXIII. Tiberii XIIX.

Christus à Judæis patitur & LXX Ebdomades in Daniele scriptæ complentur. Inter plurima autem quæ tunc ibi acciderunt miracula, Sacerdotes locorum commotiones & sonitus audierunt, dein ex adito templi vocem erupisse: Transeamus ex hisce sedibus: Hæc autem Josephus scribit, qui etiam de Christo sic ait: Fuit isdem Jesus vir sapiens, si tamen virum eum nominare fas est, fuit enim mirabilium operum

effector, & doctor hominum eorum, qui libenter ea, quæ vera ſunt, audivit, & multos quidem judæorum, multos etiam ex gentibus ſibi adjunxit, Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtræ gentis virorum , cum Pilatus in crucem agendum decreviſſet, non deſeruerunt hi, qui ab initio eum dilexerant. Apparuit enim eis tertia die iterum vivus, ſecundum quod divinitus inſpirati Prophetæ vel hæc vel alia de eo innumera miracula futura eſſe prædixerant, Sed & in hodiernum diem Chriſtianorum qui ab eo nuncupati ſunt & nomen perſeverat & genus. Eodem anno Stephanus lapidatur. De hoc anno in quo Jeſus patitur etiam FLEGO Gentilium ſcriptor ſic ait: Quarto autem anno Olimpiadis CCII. magna & excellens ſuper omnes quæ ante eam fuerant defectio Solis facta eſt hora diei ſexta, ut ſtellæ in cœlo viſæ ſint, terræque motus in Babilonia Nicenæ urbis multas ædes ſubvertit.

Annus Dni. XXXIV. Tiberii XIX.

Paulus de cœlo vocatus. Jacobus frater Domini Jeroſolimis Epiſcopus ordinatur ab Apoſtolis, ſeditque annis XXX.

Annus Dni. XXXV. Tiberii XX.

Pilatus imaginem Cæſaris in templo ſtatuere volens, ſeditiones in Judæis excitavit, & ſacrum theſaurum, qui Corbanan dicitur, abſtulit.

Annus Dni. XXXVI. Tiberii XXI.

Sejanus Præfectus Tiberium hortatur, ut Judæos deleat.

Annus Dni. XXXVII. Tiberii XXII.

Pilatus ad Tiberium ſcripſit de paſſione & reſurrectione Domini & de virtutibus ejus, per quas creſcente plurimorum fide Deus crederetur. Tiberius verò cum magno favore retulit ad Senatum, volens ut inter cætera ſacra reciperetur. Senatus verò indignatione commotus, cur non ſibi primò delatum fuiſſet, ut de ſuſcipiendo cultu ipſe prius decerneret, religionem Chriſti recuſavit & Chriſtianos urbe pellendos cenſuit, Tiberius vero accuſatoribus Chriſti edicto mortem comminatus eſt, & ob hanc cauſam plurimos ſenatores proſcripſit & in mortem coëgit. Pilatus decimum agens annum à Judæis accuſatur.

An-

Annus Dni. XXXVIII. Tiberii XXIII.

Tiberius in Capua veneno periit, insidiis Gaji Caligulæ anno Imperii XXIII, ætatis LXXVIII.

Annus Dni. IXL. Gaji I.

Gajus Caligula III ab Augusto Imperium suscepit, & regnavit annis III. menses X. dies VIII. Hic filius erat Germanici, qui filius erat Drusi fratris Tiberii Cæsaris. Augustus namque Drusum & Tiberium privignos suos adoptaverat in filios, Drusus autem genuit Germanicum, Germanicus Gajum, hic quia in exercitu natus fuit, ex calciamento militari caligula nomen accepit, Tiberius autem Cæsar moriturus patriis Diis supplicabat, ut successorem regni sibi præmonstrarent, Responsum ergo accepit, Hunc esse regnaturum, qui sibi primus summo diluculo præ foribus astaret. Mandat ergò nepotis sui Tiberii (hic Tiberius erat filius Drusi, filii Tiberii Cæsaris, quem Caligula veneno interfecerat) pædagogo, ut sibi primo mane puerum adduceret, quo tardante ciborum perceptione Gajus primo affuit, Quem videns Tiberius semetipsum arguebat, quod ullum à Diis augurium quæsierat. Commisit itaque huic imperium, multum sibi commendans Tiberium parvulum. Gajus verò pro tempore benigne respondit, sed omnia mentitus puerum interfecit. Suscepto namque Imperio talis fuit, ut omnium antecessorum omnia crimina suis criminibus purgaverit. Nam ut breviter crudelitatem & nequitiam ejus depromam, sæpe exclamâsse fertur: Utinam populus Romanus unam cervicem haberet. Gajus Agrippam Herodem Judææ præfecit, & Judæos calamitatibus pressit, semet in Deos transtulit.

Annus Dni. XL. Gaji II.

Philo pro judæis apud Gajum interpellans nichil proficit.

Annus Dni. XLI. Gaji III.

Pilatus a Gajo multis calamitatibus pressus se ipsum interfecit.

Annus Dni. XLIII. Gaji IV.

Matthæus Evangelium hæbraicè scribit. Herodes cum Herodiade apud Lugdunum exiliatur, hic est qui Johannem Bapt. decollavit &

*B 2 passioni

paſſioni Salvatoris interfuit, Hunc Aretha Rex Arabum prioribus annis bello vicerat, cujus filiam propter Herodiadem repudiaverat, de quo Joſephus ſic ſcribit: Juſtè ultio divina in Herodem commota fuit pro vindicta Johannis qui vocabatur Baptiſta. Hic enim Herodes occidit virum valdè bonum, qui præcipiebat Judæis virtuti operam dare, juſtitiam colere, pietatem in DEUM ſervare & per baptiſmum in unum coire. Eodem anno Gajus à protectoribus ſuis occiditur, quem Cereas tribunus primus gladio adpetiit, in cujus Secretario inventa eſt archa ingens variorum venenorum, quibus Claudio Cæſare jubente dimerſis maria dicuntur infecta, in tantum ut multitudo piſcium, quos idem exitium enecaverat, per littora invenirentur ejecta. Periit autem anno ætatis ſuæ XXXVIII. Regni IV.

Annus Dni. XLIV. Claudii I.

Claudius Cæſar quartus ab Aug. Imperium adeptus eſt & regnavit annis XIII menſes VIII dies XXVIII.

Hic patruus erat Gaji frater Germanici filius Druſi, qui Auguſtam Vindelicam civitatem in Rhetia provincia condidit, & apud Mogontinum habet monumentum. Claudius verò Cæſar, ventri, vino, libidini fœdæ obediens, vecors ac pavidus libertorum & conjugis ſubjacebat imperiis.

Annus Dni. XLIV. Claudii II.

Duodecim Apoſtoli XII ut Beda ſcribit anno per orbem ſunt diviſi. Ex quibus Petrus fundata primum Antiocena Eccleſia Romam tetendit, ubi cathedram Epiſcopalem per XXV annos tenuit.

Annus Dni. XLV. Claudii III.

Primus poſt Petrum Antiochiæ Evodius ordinatur Epiſcopus. Herodes Agrippa, filius Ariſtoboli, anno regni ſui VII percutitur ab angelo.

Annus Dni. XLVI. Claudii IV.

Claudius Cæſar de Britannis triumphat: Eodem anno orta eſt fames per Siriam, quam Agabus Propheta prædixerat. Hoc anno Paulus & Barnabas aſcenderunt Jeroſolimam.

Annus

Annus Dni. XLVII. Claudii V.

Deſcriptione facta ſub Claudio inventa ſunt civium Romanorum LXIX centena & XLIV milia.

Annus Dni. XLVIII. Claudii VI.

Tracia hactenus regnata Romanis in provinciam ceſſit.

Annus Dni. IL. Claudii VII.

In diebus azymorum proſtrata ſunt XXX milia Judæorum ob impudentiam unius militis Romani.

Annus Dni. L. Claudii VIII.

Paulus apud Athenas aram ignoto DEO ſuperſcriptam reperit.

Annus Dni. LI. Claudii IX.

Claudius Judæos urbe Roma expulit.

Annus Dni. LII. Claudii X.

Fenix in Ægypto viſa eſt. Hæc avis eſt arabiæ ſui generis tantum una quingentos annos vivens. Quibus finitis ipſa ſeneſcens herbas aromaticas plurimas colligit, quibus ſuperſedens verbere alarum eas incendit & ſemetipſam exurit. De cujus pulvere alia dicitur reviviſcere.

Annus Dni. LIII. Claudii XI.

Claudius Felicem Judææ procuratorem mittit, apud quem Paulus accuſatus in defenſionem ſui perorat.

Annus Dni. LIV. Claudii XII.

Symon Magus auctor Simoniacæ hæreſis extitit.

Annus Dni. LV. Claudii XIII.

Ex Ægipto quidam veniens dicebat ſe eſſe Prophetam, & multos Judæorum ſeduxit, promittens, ſi conſcenderent ſecum montem olivarum, ipſis regredientibus muros Jeruſalem eſſe ruituros. Quo comperto Felix miſſis militibus multos (cccc) ex his peremit, quosdam vivos (cc) cepit. Ægiptius fuga lapſus effugit.

Annus Dni. LVI. Claudii XIV.

Claudius ab Agrippina uxore ſua interemptus eſt, anno vitæ ſuæ LXIV.

 Annus

Annus Dni. LVII. Neronis I.

Prima perſecutio in Chriſtianos.

Domitius Nero V ab Auguſto ſumpſit imperium & regnavit annis VIII menſibus VII diebus XXVIII. Hic filius erat Domitii Romanorum Nobiliſſimi & Agrippinæ ſororis Gaji & filiæ Germanici fratris Claudii. Hanc quippe mortuo Domitio Claudius Cæſar duxerat occisâ Meſſalina uxore ſuâ, de qua filium nomine Britannicum ſuſceperat, & filiam Octaviam. Domitium autem filium Agrippinæ Claudius adoptaverat, & vocans eum Neronem dedit ei Octaviam, quam ex priore uxore genuerat, Agrippina verò metuens, ne Britannico creſcente regnum Neroni ſurriperetur, maritum veneno peremit, & ſuis machinamentis filio ſuo Neroni Imperium adquiſivit. Suſcepto itaque imperio per quinquennium bonus apparuit, in tantum ut diceret Trajanus, cunctos Principes à quinquennio Neronis longè diſtare: Dehinc matrem, fratrem, uxorem & ſororem cum cæteris conſanguineis peremit, & reliquum tempus magnis & multis nequitiis polluit. Urbem Romam per VI dies incendit ex hac ſimilitudine videre volens, quale incendium antiquæ Trojæ fuerit. In re militari nichil auſus, Britanniam pene amiſit, & primus in Chriſtianos perſecutionem movit, & multos nobilium Romæ interfecit, & per omnia Gajo Caligulæ avunculo ſuo ſimilis, imo deterior fuit.

Annus Dni. LVIII. Neronis II.

Nero Britannicum Claudii filium occulte veneno interfecit. Paulus appellans Cæſarem à Feſto Romam mittitur. Petrus Apoſtolus defuncto Lino, Cletum in locum ejus ſubrogavit. Nam idem Apoſtolus Romanam ſedem primo adeptus, Linum ſuo loco cathedram tenere juſſit, ipſe verò prædicationem deſervivit.

Annus Dni. LIX. Neronis III.

Probus Beritius Grammaticus agnoſcitur.

Annus Dni. LX. Neronis IV.

Statius Surſulus Poëta claruit.

Annus

Annus Dni. LXI. Neronis V.

Terræ motus Romæ & eclipſis Solis facta eſt.

Annus Dni. LXII. Neronis VI.

Nero Romæ in Cithariſtarum & Cantorum agone contendens cunctos ſuperavit.

Annus Dni. LXIII. Neronis VII.

Jacobus frater Domini à Judæis lapidatur, & Symeon frater ejus Jheroſolimorum Epiſcopus ordinatur.

Annus Dni. LXIV. Neronis IIX.

Marcus Evangeliſta Alexandriæ paſſus eſt, pro quo Anianus Epiſcopus ordinatur.

Annus Dni. LXV. Neronis IX.

Proceſſus & Martinianus Romæ ſub Nerone coronantur & alii XLVII, qvos Petrus Apoſtolus baptizaverat. Ante menſam Neronis fulmen cecidit.

Annus Dni. LXVI. Neronis X.

Lucanus Poëta in Piſoniana conjuratione deprehenſus brachium ad ſecandas venas præbuit.

Annus Dni. LXVII. Neronis XI.

Thermæ à Nerone ædificantur, quas Neronianas appellavit.

Annus Dni. LXIIX. Neronis XII.

Seneca Cordubenſis & Præceptor Neronis juſſus ab eo genus mortis eligere, inciſione venarum & hauſtu veneni interiit.

Annus Dni. LXIX. Neronis XIII.

Judæi non ferentes Flori ſucceſſoris Albini avaritiam Romanis rebellant. Veſpaſianus igitur dux exercitus ad excidium Jheroſolimorum à Nerone dirigitur.

Annus Dni. LXX. Neronis XIV.

Petrus Apoſtolus peracto prædicationis ſuæ tempore iterum Romam venit & defuncto Cleto, Clementi Cathedram Romanam tradidit, dans ei poteſtatem ligandi atque ſolvendi, qualem ipſe à Domino acceperat. Eodem anno à Nerone Petrus crucifigitur, Paulus

lus decollatur III Kal. Julii. Sedit autem Clemens annos XIX Menſes V, patitur verò ſub Domitiano, licet quidam ſub Trajano paſſum contendant. Interea Galba Hiſpaniæ prætor & Gallus Julius imperium arripuere. Nero autem polluto multis ſceleribus ſuo tempore, hoſtis à ſenatu judicatus eſt. Decretum eſt autem, ut furca collo ejus inſerta, & virgis uſque ad mortem cæſus de ſaxo præcipitaretur. Quod ille audiens, ſimulque Galbæ adventum comperiens, fugit de palatio & urbem egreditur noctis medio. Sequuntur autem eum Phaon apafroditus, Neſitus & Spado Neſpero, quem quondam exſectum formare in mulierem formaverat. Cumque veniſſet inter ſalariam & numentanam viam, ad quartum urbis miliarium ictu gladii ſe percutere voluit, ſed trepidante manu perficere non potuit. Tunc exclamâſſe fertur. Ita nec amicum nec inimicum habeo, quod videns Neſpero adjuvit manum ejus ſicque interiit anno vitæ ſuæ XXXI, Imperii autem XIV. Omnis verò familia Cæſaris Auguſti in eo conſumpta eſt. Quidam autem ajunt Neronem errantem in ſilvis à lupis devoratum. Hunc Perſæ in tantum dilexerant, ut miſſis nuntiis Romam, corpus ejus poſtularent, volentes ei fabricare ſepulcrum. Cæterum provinciæ & omnis populus Romanus in ejus interitu ſignum triumphi & libertatis celebraverunt. Antiochiæ Ignatius Evodio ſuccedit.

Annus Dni. LXXI. Galba, Otto, Vitellius.

Hoc anno regnavit unus poſt alium.

Galba nobiliſſimæ antiquitatis Senator utpote de Sulpitiorum genere electus in Hiſpania ab exercitu Romam venit & VI ab Auguſto VII menſibus regnavit. Hic in re militari tam ſtrenuus & inſignis fuit, ut intrante eo in caſtra diceret, alter ad alterum. Diſce militare, ecce Galba venit, non ille Getulicus. Hic quendam Piſonem nobilem in filium regnumque adoptaverat, ipſe autem menſe VII in medio urbis foro decollatur, inſidiis cujusdam Ottonis, qui poſt eum regnum arripuit. Eodem anno Lucius Otto occiſis Galba & Piſone imperium corripuit. Eligitur autem & Vitellius à Germanicis exercitibus;

citibus; contra hunc Otto suscepto prælio ter victor extitit, qvarto victus seipsum peremit. Hic suis militibus tam fuit amabilis, ut viso ejus corpore multi se interficerent. Ortus autem fuit ex Ferentino oppido, materno genere nobiliore quam paterno, neutro tamen obscuro. Regnavit dies XCV.

Vitellius victor Romam ingressus, vi Romano potitur imperio, ortus familia nobilitata magis qvam nobili. Nam pater ejus Lucius Vitellius non tam clare natus, tres tamen gesserat ordinarios consulatus.

Hic cum multo dedecore & magna sævitia imperavit, omnibus vitiis notabilis, maximè ingluvie, quippe qvi in die quater aut quinquies fertur epulatus, Notissima certè hujus cæna memoriæ mandata est, in qua super cæteros sumtus, II milia piscium, & septem *aucellorum* apposita sunt. Interim Vespasianus in Judæa audita Neronis morte ab exercitu Imperator creatus est, quod audiens Vitellius fratrem Vespasiani Sabinum cum aliis multis in Capitolio incensum peremit, unde à militibus Vespasiani comprehensus ictibus est carnificatus, & unco pertractus in Tiberim dimergitur Anno ætatis LVII, Imperii mense IIX. Hi tres post Neronem rapuerunt imperium; Galba in Hispania, Otto Romæ, Vitellius in Germania, regnaverunt Anno I mensibus VI.

Annus Dni. LXXII. Vespasiani I.

Vespasianus in Judæa ab exercitu Imperator creatus, regnavit annis IX. Hic dimisso Tito filio suo in Judæa Romam profectus est per Alexandriam, obscure quidem natus, sed militari virtute præcipuus & optimis comparandus, utpote qui à Claudio in Germaniam, deinde in Britanniam [missus] tricies & bis cum hostibus conflixit, multum Romano Imperio adjiciens. Hic inter cætera bona hanc gratiam habuit, ut inimicitias in corde non retineret, in tantum ut filiam prædicti Vitellii inimici sui multis ditatam divitiis nobilissimo traderet marito. Hic cum moneretur, ut caveret à Themetio, de quo sermo vulgabatur, quod regnaturus esset, mox Consulem illum

 fecit,

fecit, tali alludens cavillo. Quando regnum acceperit, talis beneficii memor erit. Jheruſalem à Tito capitur, in cujus excidio ſcribit Joſephus undecies centena milia fame periſſe & gladio, & centum mili publice fuiſſe venundata. Omnes autem totius ſeculi miſeriæ cum Judæorum miſeriis non ſunt comparandæ, quas ſunt paſſi in hac ſubverſione ut Joſephus ait: Denique omnium poſt condita ſecula res adverſæ ſi cum Judæorum calamitatibus conferantur, ſuperatum iri non ambigo. Capta eſt autem Jheruſalem die VIII menſis Septembr. qvinqvies qvidem prius capta, tunc iterum vaſtata eſt, Ægiptiorum Rex Aſocheus & poſt eum Antiochus, deinde Pompejus, poſt hos cum Herodes & Soſius captum oppidum ſervaverunt, ante verò Rex Babiloniorum eo potitus excidit: poſt annos ex quo ædificatum eſt mille trecentos & XL & menſes VIII dies VI. Primus autem conditor ejus fuerat Cananæorum potentiſſimus, qui patria lingua juſtus Rex appellatus eſt, erat quippe talis, ideoque primus Deo ſacrificium obtulit.

Annus Dni. LXXIII. Veſpaſiani II.

Veſpaſianus Capitolium cæpit ædificare.

Annus Dni. LXXIV. Veſpaſiani III.

Seditio in Alexandria orta eſt.

Annus Dni. LXXV. Veſpaſiani IV.

Coloſſus Romæ erectus eſt altitudine pedum C & VII.

Annus Dni. LXXVI. Veſpaſiani V.

Joſephus antiquitatum ſcriptor clarus habetur.

Annus Dni. LXXVII. Veſpaſiani VI.

Tres civitates Cypri terræ motu corruerunt.

Annus Dni. LXXVIII. Veſpaſiani VII.

Romæ peſtilentia facta eſt, ut intra paucos dies X ferè milia hominum morerentur.

Annus Dni. LXXIX. Veſpaſiani VIII.

Veſpaſianus profluvio ventris moritur.

Annus

Annus Dni. LXXX. Titi I.

Titus Veſpaſiani & Domitillæ filius VIII ab Auguſto imperium adeptus eſt & regnavit annis II menſibus totidem. Hic vir moderatiſſimus & omnium genere virtutum mirabilis, adeo ut amor & deliciæ generis humani vocaretur. Tantæ quippe largitatis erat, ut nulli à ſe petenti negaret, dicens nullum debere ab Imperatore triſtem exire. Quadam itaque die dum recordaretur in cæna, quod nichil ipſa die cuiquam præſtitiſſet, fertur dixiſſe: Amici, hodie diem perdidi. Moritur autem anno ætatis ſuæ XLII, Imperii III. In cujus obitu planctus Romæ quaſi relinquerentur orphani à patre. Primo imperii ſui anno amphitheatrum ædificavit, in cujus dedicatione ferarum quinque milia occidit.

Annus Dni. LXXXI. Titi II.

Repentinum incendium Romæ per triduum fuit.

Annus Dni. LXXXII. Domitiani I.

Domitianus filius Veſpaſiani frater Titi junior, VIIII ab Auguſto, Imperium accepit & XV annis & menſibus VI regnavit. Hic primum ſe finxit miſericordem & modeſtum, deinde ad omnia vitiorum genera progreſſus Caligulæ & Neroni ſimilior extitit, quam patri aut fratri. Hic Dominum ac Deum ſe appellari ſcribique juſſit, & ſecundam in Chriſtianos perſecutionem movit. In tantam verò deinde ſegnitiem devenit, ut ſolus in palatio muſcarum perſequeretur agmina. Nam cum interrogaretur ab aliquo, ſi aliquis eſſet in palatio, ait, ne muſca quidem. Hic in arte ſagittandi tam doctus fuit, ut inter expanſos digitos hominis à longè ſtantis ſagittam transmitteret.

Annus Dni. LXXXIII. Domitiani II.

Titus decreto Senatus inter Deos refertur.

Annus Dni. LXXXIV. Domitiani III.

Domitianus multos Senatorum exiliat.

Annus Dni. LXXXV. Domitiani IV.

Alexandriæ Abililius Epiſcopus ſuccedit Aniano.

Annus Dni. LXXXVI. Domitiani V.

Tres virgines Vestæ Romæ ob stuprum damnantur.

Annus Dni. LXXXVII. Domitiani VI.

Domitianus Mathematicos & Philosophos urbe pepulit.

Annus Dni. LXXXVIII. Domitiani VII.

Domitianus forum & multa ædificia fecit.

Annus Dni. IXC. Domitiani VIII.

Hæresis Menandri exoritur.

Annus Dni. XCI. Domitiani IX.

Domitianus de Dacis & Germanis triumphat.

Annus Dni. XCII. Domitiani X.

Maxima virginum Vestalium Cornelia stupri rea viva humi defossa est juxta ipsarum legem.

Annus Dni. XCIII. Domitiani XI.

Domitianus aureas & argenteas statuas sibi in Capitolio poni jussit.

Annus Dni. XCIV. Domitiani XII.

Domitianus *secundam* in Christianos *persecutionem* movit. Hic Johannem Evangelistam in ferventis olei dolium misit, quem sine læsione egressum in Patmos insulam exiliavit, propter insuperabilem Evangelizandi constantiam, ubi divinæ visionis & allocutionis meruit crebra consolatione relevari.

Annus Dni. XCV. Domitiani XIII.

Domitianus multos nobilium perdidit.

Annus Dni. XCVI. Domitiani XIV.

Dionisius Ariopagita primus Atheniensium Episcopus à Paulo constitutus sed postea in Gallias à Clemente directus apud Parisium decollatur cum Rustico & Eleuterio anno à passione Domini LXIV.

Annus Dni. XCVII. Domitiani XV.

Domitianus omnes qui erant de genere David jussit interfici, ne ullus Judæorum regni reliquus foret.

Annus

Annus Dni. XCVIII. Domitiani XVI.

Domitianus omnibus odiosus, insidiis suorum in palatio interficitur & cum ignominia detractus turpiter sepelitur anno ætatis suæ XXXV.

Annus Dni. IC. Nervæ I.

Nerva oppido Narniensi genitus mediæ nobilitatis, X ab Augusto suscepit Imperium & regnavit anno I menses IV dies IIX. Hic in privata vita moderatus & strenuus, in Imperio civilissimum se & æquissimum præbuit. Hic decreto Senatus irritum fieri jussit, quicquid Domitianus decreverat, & edicto suo omnes exules revocavit. Unde & Johannes Ephesum rediens invenit Ecclesiam hæresibus turbatam, quapropter rogatu fratrum Evangelium scribens fidem rectam confirmavit. Nerva quidem adoptato in filium regnumque Trajano morbo confectus obiit. Imperii verò mense anni secundi, ætatis anno LXXII.

Annus Dni. C. Trajani I.

Ulpius Trajanus Crinitus XI ab Augusto apud Agrippinam Galliæ nobilem civitatem Imperator efficitur & regnavit annis XIX menses VI dies XV. Hic *ex urbe Tudertina genitus*, genere Hispanus, ex familia antiqua magis quam clara, rempublicam ita administravit, ut omnibus merito principibus præponeretur. Duo quippe sunt, quæ ab egregiis Principibus expetuntur, sanctitas domi, fortitudo in prælio, prudentia utrobique. Talis autem in his fuerat Trajanus, ut quasi temperamentum virtutes miscuisse crederetur. Laboris patiens, multa imperio adjiciebat, multa beneficia quibusque per totum orbem præstabat. Siquidem dum culparetur, quod nimius esset erga omnes, ait: Imperatorem talem esse debere erga cæteros, qualem Imperatorem ipse erga se optaret privatus. Hujus imperium creditur divinitus datum in remedium perditi & prostrati senatus. Hujus memoriæ tantum delatum est, ut *usq; ad nostram ætatem* à Senatu Principibus acclamaretur: Felicior Augusto, melior Trajano. Johannes Apostolus in pace quievit Ephesi.

Annus Dni. CI. Trajani II.

Tertius Alexandriæ cerdo præſedit Epiſcopus.

Annus Dni. CII. Trajani III.

Nerva juſſu Senatus inter Deos refertur.

Annus Dni. CIII. Trajani IV.

Evariſtus quartus ordinatur Papa ſeditque annos VIII, patitur ſub Trajano.

Annus Dni. CIV. Trajani V.

Trajanus Romano Imperio multa adjecit.

Annus Dni. CV. Trajani VI.

Romæ aurea domus conflagravit incendio.

Annus Dni. CVI. Trajani VII.

Trajanus de Dacis & Scytis triumphat.

Annus Dni. CVII. Trajani IIX.

Terræ motu quatuor urbes Aſiæ ſubverſæ ſunt.

Annus Dni. CIIX. Trajani IX.

Alexandriæ IV ordinatur Epiſcopi nomine Primus.

Annus Dni. CIX. Trajani X.

Trajanus quorundam conſilio *tertiam* in Chriſtianos *perſecutionem* movit.

Annus Dni. CX. Trajani XI.

Ignatius ſecundus Antiochiæ Epiſcopus Roma adductus beſtiis traditur. Simeon Epiſcopus Jeroſolimorum crucifigitur, pro quo Juſtus ordinatur.

Annus Dni. CXI. Trajani XII.

Alexander V. Romæ Epiſcopus ſedit annis X.

Annus Dni. CXII. Trajani XIII.

Plinius qui inter cæteros Judices perſecutor datus fuerat Chriſtianis, ſcripſit Trajano, eos homines nihil dignum morte gerere, niſi quod Diis non immolarent, & Chriſtum quaſi Deum ante lucem ſurgentes laudarent, ab omnibus verò malis abſtinerent, reſcripſit Trajanus Chriſtianos pro fide nullatenus eſſe inquirendos, ſicque perſecutio ceſſavit.

Annus

Annus Dni. CXIII. Trajani XIV.

Tres civitates Galatiæ terræ motu corruerunt.

Annus Dni. CXIV. Trajani XV.

Jherosolimis IV ordinatur Episcopus Zachæus.

Annus Dni. CXV. Trajani XVI.

Trajanus Armeniam, Siriam & Mesopotamiam facit esse provincias.

Annus Dni. CXVI. Trajani XVII.

Terræ motus in Antiochia pene totam subruit civitatem.

Annus Dni. CXVII. Trajani XIIX.

Salaminam Cipri urbem subvertêre Judæi.

Annus Dni. CXIIX. Trajani XIX.

Trajanus post ingentem gloriam domi belloque quæsitam rediens de Perside apud Seleuciam Isauriæ urbem profluvio ventris moritur, anno vitæ suæ LXIII: Imperii verò mense VII vicesimi anni, cujus exusti cineres in urna aurea Romam relati in foro Trajani humati solusque intra urbem sepulcrum habet. Hic est pro quo Beatum Gregorium flevisse legimus. Nam in ejus foro, ubi cuncta Trajani insignia facta expressa sunt, inter cætera hoc quoque mira cælatura depictum est, quod properanti sibi ad prælium occurrit quædam vidua pro morte filii implorans ab Imperatore judicium. Quo respondente, cum reversus fuero audiam te, mulier autem ait: Quid verò si non reversus fueris, ait Imperator, successor imperii causam tuam aget. Ad hæc mulier: Quid inquit tibi prodest, ô princeps, si alius bene fecerit: Misericordia igitur motus Trajanus, descendens equo viduam audivit, justitiam ei faciens. Hæc itaque gentilis hominis misericordia in tantum memoratum Doctorem movit, cum hanc sculpturam præteriens adspiceret, ut multas pro Trajani damnatione lacrimas fuderit. Accepit autem responsum se pro Trajano exauditum esse, monitus ne pro pagano deinceps deberet orare. Per hanc verò exauditionem non affirmamus ei plenam salvationem, sed accepisse pro lacrimis Gregorii pœnam mitiorem.

Annus

Annus Dni. CXIX. Adriani I.

Ælius Adrianus genere Italicus, XII ab Augusto Imperator efficitur, regnavitque annis XVI. Hic licet fuerit filius consobrini Trajani, tamen adoptare eum noluit, sed machinante Plotina Trajani uxore imperium accepit, quin & gloriæ ejus invidens tres provincias, qvas ille imperio adjecerat, reliquit. Hic eruditissimus & facundissimus fuit græco latinoque sermone, acutus nimis ad interrogandum & respondendum, ordinata ordinatis, jocosa jocosis, maledica melidicis, cantilenam cantilenis, ita ut præmeditatum eum crederes contra omnia. Nam in omnibus studiis Atheniensium perfectissimus fuit, & in omnibus artibus, etiam ut pictorum & figulorum scientiam haberet, & rara esset res illi non experta. Hic ut bonum se ostenderet, vitia quæ habebat callide dissimulabat.

Annus Dni. CXX. Adriani II.

Senatus inter Deos refert Trajanum.

Annus Dni. CXXI. Adriani III.

Alexander Papa coronatur, pro quo Sixtus ordinatur.

Annus Dni. CXXII. Adriani IV.

Justus Alexandriæ V ordinatur Episcopus.

Annus Dni. CXXIII. Adriani V.

Judæi secundo rebellantes ab Adriano opprimuntur.

Annus Dni. CXXIV. Adriani VI.

Adrianus Atheniensibus leges dedit.

Annus Dni. CXXV. Adriani VII.

Adrianus *quartam* in Christianos *persecutionem* movet, dehinc per quadratum Apostolorum discipulum divinos legens libros mitior Christianis efficitur.

Annus Dni. CXXVI. Adriani VIII.

Saturnides & alii duo hæresin condiderunt.

Annus Dni. CXXVII. Adriani IX.

Adrianus Pater patriæ appellatur & uxor ejus Augusta.

Annus

Annus Dni. CXXIIX. Adriani X.

Sixtus Papa coronatur, pro quo Telesphorus ordinatur, hic constituit in sancta nativitate Domini nocte missas celebrari.

Annus Dni. CXXIX. Adriani XI.

Quadratus Apostolorum discipulus & Aristides Atheniensis libros de fide composuerunt.

Annus Dni. CXXX. Adriani XII.

Antiochiæ IV Cornelius ordinatur Episcopus.

Annus Dni. CXXXI. Adriani XIII.

Nicopolis & Cæsarea terræ motu corruerunt.

Annus Dni. CXXXII. Adriani XIV.

Eumenes Alexandriæ ordinatur VI Episcopus.

Annus Dni. CXXXIII. Adriani XV.

Antinous puer egregius & eximiæ pulchritudinis in Ægipto moritur, quem Adrianus in Deos refert.

Annus Dni. CXXXIV. Adriani XVI.

Templum Veneris Romæ erectum est.

Annus Dni. CXXXV. Adriani XVII.

Adrianus Athenis bibliothecam miri operis exstruxit.

Annus Dni. CXXXVI. Adriani XIIX.

Judæi in arma versi Palæstinam depopulantur.

Annus Dni. CXXXVII. Adriani XIX.

Marcus Jerosolimis præsedit Episcopus primus ex gentibus.

Annus Dni. CXXXVIII. Adriani XX.

Helius Adrianus Jerusalem in eo loco, ubi dominus extra portam passus est, rursus reædificavit, vocans eam ex nomine suo Eliam. Nam antea eam extermınari jusserat, & arari, ut non relinqueretur lapis super lapidem, Judæos ultima cæde perdomuit, & introeundi Jerusalem licentiam eis abstulit. Ipso regnante Aquila Ponticus scripturas sacras de Hebræo in Græcum transtulit.

Annus Dni. CIXL. Adriani XXI.

Adrianus in Campania morbo subcutaneo moritur, anno ætatis LXII, Imperii XXI.

Annus Dni. CXL. Antonini Pii I.

Antoninus Fulvius cognomento Pius XIII ab Augusto sumpsit imperium & regnavit annis XXII menses III. Hunc Adrianus in filium adoptaverat, cujus & gener fuerat. Hic adæquatus fuerat Numæ Pompilio, sicut Trajanus Romulo. Vixit ingenti honestate, nulli acerbus, cunctis benignus, in re militari gloriæ moderatior, defendere magis studens provincias quam ampliare. Viros bonos ad magistratus quæsivit. Et cum per annos XXII nulla per orbem bella movisset, sola auctoritate imperium rexit, adeo ut tremerent eum ac amarent cuncti Reges & nationes & populi. Hujus anno I Iginus Papa VII ordinatur, sedit annos IV.

Annus Dni. CXLI. Antonini Pii II.

Iginus Papa clerum constituit & gradus distribuit.

Annus Dni. CXLII. Antonini Pii III.

Valentinus & Cerdo Ecclesiam hæresi impugnant.

Annus Dni. CXLIII. Antonini IV.

Iidem Hæresiarchæ Romam veniunt.

Annus Dni. CXLIV. Antonini V.

Pius Papa Nonus sedit annos XV.

Annus Dni. CXLV. Antonini VI.

Antiochiæ V ordinatur Episcopus Heros.

Annus Dni. CXLVI. Antonini VII.

Alexandriæ VII ordinatur Marcus.

Annus Dni. CXLVII. Antonini IIX.

Antoninus Pater patriæ appellatur.

Annus Dni. CXLVIII. Antonini IX.

Justinus Philosophus librum de Christiana Religione compositum Antonino obtulit, & benevolum Christianis fecit.

Annus Dni. CIL. Antonini X.

Mesomides Musicus Poëta citharicorum carminum agnoscitur.

Annus Dni. CL. Antonini XI.

Apollonius Stoicus Calcidonius claruit.

Annus

Annus Dni. CLI. Antonini XII.

Taurus Beritius Platonicus claruit.

Annus Dni. CLII. Antonini XIII.

Antoninus Imperii pater magis qvam Dominus appellatur.

Annus Dni. CLIII. Antonini XIV.

Crescens quidam Cinicus Philosophus in Justinum nostri dogmatis persecutionem movit, eumque gulosum & prævaricatorem Philosophiæ redarguit, in qua persecutione Justinus pro Christo sanguinem fudit.

Annus Dni. CLIV. Antonini XV.

Antoninus commotus hæresi Crescentis universis Asiæ plebibus scripsit Epistolam pro Christianis.

Annus Dni. CLV. Antonini XVI.

Alexandriæ Celadion VIII præsedit Episcopus.

Annus Dni. CLVI. Antonini XVII.

Arrius Philosophus Nicomedensis agnoscitur.

Annus Dni. CLVII. Antonini XIIX.

Maximus Thirius Philosophus claret.

Annus Dni CLVIII. Antonini XIX.

Apollonius & Basilides præceptores Veri Cæsaris claruerunt.

Annus Dni. CLIX. Antonini XX.

Anicetus X Romæ præsedit annis X, sub quo Policarpus Romam veniens correxit multos, quos error Valentini & Cerdonis subverterat. Hic constituit, ut clerus comam non nutriat.

Annus Dni. CLX. Antonini XXI.

Hierosolimis post Marcum XVII præsedit Cassianus.

Anns Dni. CLXI. Antonini XXII.

Antoninus Pius Cæsar moritur anno vitæ LXXVII, Imperii XXIII.

Annus Dni. CLXII. Marci Antonini I.

Quarta persecutio.

Marcus Aurelianus Antoninus Verus XIV ab Augusto suscepit

 impe-

imperium & regnavit annis XIX. Hic procul dubio clariſſimæ nobilitatis fuit, quippe cujus origo paterna à Numa Pompilio, materna à Seleutino rege pendebat. Hic omnes virtutes, & cæleſte habebat ingenium qui in calamitatibus publicis factus eſt defenſor, & ſi in illo tempore Antoninus Verus non fuiſſet, ſine dubio Reſpublica & gloria Romana periſſet. Hic propinquum ſuum Lucium Annium Antoninum Severum, qui fuit gener Antonini Pii nova benivolentia conſortem imperii facit, tumque primum Romana Reſpublica duobus æquo jure imperium adminiſtrantibus paruit, cum uſque ad illos ſemper ſingulos habuiſſet Auguſtos. Parthi Romanis rebellant, contra hos Lucius Annius mittitur & triumphat.

Annus Dni. CLXIII. Marci Antonini II.

Lucio Cæſari Athenis ſacrificanti, ignis in cœlo ab occidente in orientem ferri viſus eſt.

Annus Dni. CLXIV. Marci Anton. III.

Fronto orator inſignis habetur, qui Marcum Antoninum latinas literas docuit.

Annus Dni. CLXV. Marci Anton. IV.

Seleutia urbs Aſſiriæ cum CCC milibus hominum à Romanis capta eſt.

Annus Dni. CLXVI. Marci Anton. V.

Apud Piſas Peregrinus Philoſophus incenſo rogo ſemetipſum ſuperjecit.

Annus Dni. CLXVII. Marci Anton. VI.

Orta *perſecutione quarta* poſt Neronem Policarpus coronatur, & alii multi.

Annus Dni. CLXIIX. Marci Anton. VII.

Lucius Cæſar de Parthis cum fratre triumphavit.

Annus Dni. CLXIX. Marci Anton. VIII.

Sother Papa XI ordinatur. Agrippinus Alexandriæ præſedit nonus.

Annus Dni. CLXX. Marci Anton. IX.

Theophilus vir ſapiens VI Antiochiæ ſedit.

Annus

Annus Dni. CLXXI. Marci Anton. X.

Dionisius Corinthiorum Episcopus clarus habetur.

Annus Dni. CLXXII. Marci Anton. XI.

Lucius Cæsar victor rediens de Parthia moritur in Venetia, & Antoninus Verus iterum Monarchiam solus obtinens, Lucium Commodum filium suum consortem imperii fecit.

Annus Dni. CLXXIII. Antonini XII.

Melito Sardensis Episcopus Apologeticum Antonino Imperatori pro Christianis dedit.

Annus Dni. CLXXIV. Antonini XIII.

Antoninus multis adversus se nascentibus bellis sæpe ipse intererat, sæpe duces nobilissimos destinabat.

Annus Dni. CLXXV. M. Anton. XIV.

Antonini exercitibus siti oppressis in Germania pluvia divinitus missa est, cum è contra Germanos fulmina persequerentur, & multos interficerent. Extant literæ Antonini Veri, quibus testatur Christianorum militum precibus impetrato imbre discussam fore sitim exercitus.

Annus Dni. CLXXVI. Antonini XV.

Tanta per orbem pestilentia fuit, ut pene usque ad internecionem Romanorum deletus sit exercitus. Atticus Platonicæ sectæ Philosophus claruit.

Annus Dni. CLXXVII. Antonini XVI.

Antiochiæ VII ordinatur Maximinus.

Annus Dni. CLXXIIX. Antonini XVII.

Eleutherius Papa XII sedit annis XIII. Ad hunc Lucius Britanniæ Rex literas misit, rogans ut baptizaretur, quod & impetravit.

Annus Dni. CLXXIX. Antonini XIIX.

Antoninus multa multis largitus est, & pecuniam, quæ fisco debebatur, provinciis concedens, tabulas debitorum in medio urbis foro incendi jussit, & ne aliquid bonitati ejus deesset, leges multas mitigavit.

Annus Dni. CLXXX. Antonini XIX.

Antoninus in Pannonia moritur.

Annus Dni. CLXXXI. Lucii Commodi I.

Lucius Aurelius Commodus Annius XV ab Augusto suscepit imperium, & annis XII ac mensibus VIII regnavit. Hic cum esset filius Marci Antonini Veri, nichil tamen paternum habuit, nisi quod & ipse de Parthis triumphavit. In luxuriis & omni sorde vixit: Senatores multos interfecit, maxime quos nobilitate & sapientia præcellere vidit. Huic Marcia libertini generis uxor fuit forma & artibus meretriciis pollens, quæ cum animum ejus devinxisset egresso de balneo veneni poculum obtulit, immissoque ei fortissimo palestrita eum strangulari jussit.

Julianus Alexandriæ X Episcopus præsedit.

Annus Dni. CLXXXII. Lucii Commodi II.

Commodus de Germanis victor redit.

Annus Dni. CLXXXIII. Lucii Commodi III.

Panthenus & Clemens Alexandrinus claruerunt.

Annus Dni. CLXXXIV. Luc. Commodi IV.

Jerosolimis ordinatur Maximus Episcopus.

Annus Dni. CLXXXV. Luc. Commodi V.

Commodus Septembres de suo nomine appellavit.

Annus Dni. CLXXXVI. Luc. Commodi VI.

Thermæ Commodianæ Romæ factæ.

Annus Dni. CLXXXVII. Luc. Commodi VII.

In Capitolio fulmen ruit, & magna inflammatione facta bibliothecæ & vicinæ ædes concremantur.

Annus Dni. CIIXC. Luc. Commodi VIII.

Alexandriæ Origenes nascitur.

Annus Dni. CIXC. Luc. Commodi IX.

Commodus Colossi capite sublato suæ imaginis jussit caput imponi.

Annus

Annus Dni. cxc. Luc. Commodi X.

Commodus multos nobilium peremit.

Annus Dni. cxci. Luc. Commodi XI.

Victor Papa XIII ordinatur, ſedit annis X. Alexandriæ XI ordinatur Demetrius.

Annus Dni. cxcii. Luc. Commodi XII.

Antiochiæ IIX Serapion Epiſcopus.

Annus Dni. cxciii. Luc. Commodi XIII.

Aurelius Commodus omnibus incommodus ſtrangulatur. Hic in tanta execratione fuit omnibus, ut hoſtis humani generis etiam poſt mortem judicaretur.

Annus Dni. cxciv. Helvii I.

Helvius Pertinax XVI ab Auguſto imperium accepit & VI menſibus regnavit. Hic ex libertino patre natus, cum præfecturam urbis ageret jam ſeptuagenarius, à Senatu Imperator eligitur coactus & repugnans, unde & Pertinax dictus eſt. Hic per multos labores ad ſummos provectus eſt honores, qui in tantum certavit, ut fortunæ pila vocaretur. Hic cum à Senatu cogeretur, ut uxorem ſuam Auguſtam & filium appellaret Cæſarem ſufficere, inquit, debet, quod ego ipſe invitus regnavi cum non mererer.

Didius Salvius Julianus jurisperitus occiſo Helvio Pertinace Imperium invaſit & VII menſibus regnavit. Hic erat Mediolanenſis Vir nobilis, ſed factioſus, præceps, regni avidus. Inter-ea Niger Piſcennius in Antiochia, & Severus in Sabaria Pannoniæ elevantur Imperatores. Ab hoc Severo Julianus bello victus more dampnatorum decollatur.

Annus Dni. cxcv. Severi I.

Quinta perſecutio.

Severus ab Auguſto XVII adeptus eſt imperium & regnavit annis XVII menſ. III. Iſte ex Africa oriundus fuit, ſolusque memoria omnium ex Africa Imperator efficitur. Primum fiſci advocatus, poſtea militaris tribunus, per multa deinde & varia officia usque ad admini-

ſtratio-

ſtrationem totius Reipublicæ pervenit, & quia Helvium Pertinacem ultus eſt in Juliano, Pertinax vocari voluit. Bella multa feliciter egit, ex quibus maximum in Britannia, ubi ut receptas provincias in ſecuritate teneret, vallum firmiſſimum crebris turribus ſuperpoſitis per CXXII milia paſſuum à mari usque ad mare perduxit, ibique moritur anno vitæ ſuæ LXV, Imperii XIIX. Duos filios reliquit: Baſſianum & Getam, ſed Geta hoſtis publicus eſt judicatus, Baſſianus verò Imperii ſucceſſor relictus, quem pater Antoninum vocari voluit. Hujus tempore *quinta perſecutione* in Chriſtianos facta coronati ſunt multi, inter quos & Leonides pater Origenis martyr efficitur.

Annus Dni. CXCVI. Severi II.

Clemens Alexandrinæ Eccleſiæ presbyter & Panthenus Stoicus Philoſophus dogmatis noſtri diſertisſimi clarent.

Annus Dni. CXCVII. Severi III.

Narciſſus Jeroſolimitanus Epiſcopus, & Theophilus Cæſarienſis & Bachilus Policarpus quoque Aſianæ provinciæ inſignes habentur.

Annus Dni. CXCIIC. Severi IV.

Orta quæſtione in Aſia inter Epiſcopos, an ſecundum legem Moyſi XIV die menſis primi paſcha celebrari deberet, Victor Papa datis late libellis conſtituit Die Dominica Paſcha celebrari, ſicut & prædeceſſor ejus Eleuterius à XIV luna primi menſis usque XXI.

Cujus decretis favens Theophilus Cæſarea Paleſtinæ Epiſcopus cum cæteris Epiſcopis, qui in eodem aderant concilio, Sinodicam ſcripſit Epiſtolam utilem valde adverſus eos qui cum Judæis Paſcha celebrabant.

Annus Dni. CXCIC. Severi V.

Simmachus Samarites Judæorum factus proſelitus, ſcripturas divinas ex Hebræo tranſtulit in græcum, ſuamque editionem condidit. Hic ut in Eccleſiaſtica legitur hiſtoria hebioneus fuit, quæ eſt hæreſis aſſerens Chriſtum de Joſeph & Maria natum purum hominem fuiſſe, & legem ritu Judæorum ſervandam eſſe.

Annus

Annus Dni. cc. Severi VI.

Severus Parthos & Arabas ſuperat.

Annus Dni. cci. Severi VII.

Severus Arabiam jubet eſſe provinciam.

Annus Dni. ccii. Severi IIX.

Severus Parthicus Arabicus cognominatur.

Annus Dni. cciii. Severi IX.

Zepherinus Romæ ſucceſſit Victori.

Annus Dni. cciv. Severi X.

Quinta in Chriſtianos *perſecutione* mota Pater Origenis Leonides martirio coronatur. Origenes verò XVIII agens annum Grammaticam etiam gentiles docuit, & multos ad fidem convertit, inter quos etiam Plutarchum baptizavit, qui mox martirio coronatus eſt, & fratrem ejus Heraclem, qui poſt Demetrium Alexandriæ prælatus eſt.

Annus Dni. ccv. Severi XI.

Alexander ob confesſionem Chriſti clarus habetur,

Annus Dni. ccvi. Severi XII.

Clemens multa & varia ſcripſit.

Annus Dni. ccvii. Severi XIII.

Perpetua & Felicitas beſtiis traduntur Kartagini.

Annus Dni. ccviii. Severi XIV.

Clodius Albinus, qui ſe in Gallia Cæſarem fecerat, apud Lugdunum interficitur.

Annus Dni. ccix. Severi XV.

Severus bellum in Britanniam transfert.

Annus Dni. ccx. Severi XVI.

Tertullianus ore omnium celebratur.

Annus Dni. ccxi. Severi XVII.

Origenes Alexandriæ ſtudet, & toto orbi clarus habetur.

Annus Dni. ccxii. Severi XIIX.

Severus in Britannia Eboraci obiit.

*E Annus

Annus Dni. CCXIII. Antonini Caracallæ Primus.

Marcus Antoninus Bassianus Caracalla XVIII ab Augusto suscepit imperium, regnavitque annis VI mensibus II. Hic erat Severi filius & Bassianus à nomine avi materni dictus, rogatu patris à Senatu Antoninus nominatur, & quia plurimas vestes è Gallia deferens, talares caracallas ex his fecit, populumque his vestibus indutum ad salutandum semet ingredi præcepit, Caracalla exinde cognomen accepit. Hic conspecto Alexandri Magni corpore Alexandrum se nuncupari jussit & magnum; adulantium fallaciis eò perductus, ut truci fronte & ad lævum humerum conversa cervice incederet, quod in ore Alexandri notaverat. Asclepiades IX Antioch. Episcopus ordinatur.

Annus Dni. CCXIV. Antonini Caracallæ II.

Alexander Jerosolimis ordinatur Episcopus vivente adhuc Narcisso ejusdem urbis Episcopo. Hic Narcissus miræ sanctitatis vir fuit, qui inter cætera virtutum insignia in vigiliis Paschæ, cum oleum luminaribus deesset, aquam infundi jussit, quam benedicens oleum fecit, postea à quibusdam male sibi consciis cum judicium ejus formidâssent noxio quodam crimine infamatus, quorum unus ita ut non igne consumeretur vera se dicere testatus est, alius ne regio morbo corrumperetur, tertius ne luminibus privaretur, & quamvis nemo qui vitam ejus noverant, illis licet hæc jurantibus crederet, ille tamen molestiam non ferens & quietam vitam diligens subterfugit & in secretioribus locis per annos aliquot delituit. Primus autem ille testis ex parva scintilla domo ejus incensa ipse cum omni familia consumptus est, alius regio morbo à pede usque ad verticem corruptus est; tertius, horum videns exitum, tandem confessus est reatum suum & eousque perstitit in fletibus, quousque orbaretur luminibus. Narcissus vero cum non inveniretur, pro eo ordinatur Divus cui successit Germanio, & huic Gordius. Cum ecce quasi redivivus apparet, Narcissus rursusque rogatu fratrum suo loco est restitutus. Cui cum jam centum & sedecim esset annorum, Alexander divino monitu vivo successit, qui cum esset Cappadociæ Episcopus Jerosolimam veniens orationis

causa

causa & locorum sacrorum divina revelatione Narcisso accedens magisque succedens strenue cum eo Ecclesiam rexit.

Annus Dni. CCXV. Antonini Carac. III.

Antoninus Caracalla cognominatur propter genus vestis quod Romæ erogaverat, & è contrario Caracallæ ex ejus nomine Antoninæ sunt dictæ.

Annus Dni. CCXVI. Anton. Carac. IV.

Antoninus Romæ thermas sui nominis ædificat.

Annus Dni. CCXVII. Anton. Carac. V.

Antoninus novercam suam Juliam duxit uxorem.

Annus Dni. CCXIIX. Anton. Carac. VI.

Quinta editio Jerosolimis invenitur cujus auctor ignoratur.

Annus Dni. CCXIX. Anton. Carac. VII.

Antoninus adversum Parthos moliens expeditionem apud Edessam secedens ad officia naturalia à quodam milite, qui quasi ad custodiam sequebatur, interfectus est anno ætatis suæ XLIV, imperii VII anni, mense II.

Annus Dni. CCXX. Macrini I.

Opilius Macrinus præfectus Prætorii XIX ab Augusto ab exercitu Imperator efficitur cum Diadumeo filio suo, regnansque anno uno & mensibus II ab eodem exercitu apud Archelaidem tumultuante occiditur cum filio.

Antiochiæ Episcopus X Philetus.

Annus Dni. CCXXI. Aurelii I.

Marcus Aurelius Antoninus Varus XX ab Augusto Imperator factus regnavit annis IV. Hic filius putabatur Antonini Caracallæ ex consobrina sua occultè stuprata: Hujus matris avus Bassianus sacerdos solis fuit, quem Fenices Heliogabalum vocant, unde & iste Heliogabalus dictus, sacerdos & ipse in templo Heliogabali. Is cum Romam ingenti militum & Senatus exspectatione venisset, omnibus se probris contaminavit, impudicissimeque vivens nullum obscænitatis genus omisit, unde & cupiditatem stupri, quam ex natura assequi nondum

 poterat,

poterat, duodennis enim fuerat, in ſe transferens mulieris nomine Baſſianam ſe pro Basſiano jusſit appellari, Virginem Veſtalem quaſi in matrimonio jungens ſibi præciſisque genitalibus matri Magnæ Veſtæ ſe conſecravit. Ypolitus multorum conditor opuſculorum canonem temporum quem ſcripſit huc usque perduxit, qui etiam ſedecennalem cyclum Paſchæ reperiens, Euſebio, qui decennovennalem poſtea compoſuit, occaſionem dedit.

Romæ Epiſcopatum ſuſcepit Caliſtus Papa XV.

Annus Dni. CCXXII. Aurelii II.

Aurelius Marcellum conſobrinum ſuum, qui poſtea Alexander dictus eſt, Cæſarem fecit.

Annus Dni. CCXXIII. Aurelii III.

Nicopolis, quæ prius Emaus dicebatur, condita eſt.

Annus Dni. CCXXIV. Aurelii IV.

Aurelius tumultu militari cum matre occiditur anno ætatis XVI, Imperii IV, corpusque ejus per urbis vias tractum eſt more canini cadaveris, militibus tali cavillo eum irridentibus, ô indomitæ libidinis catula.

Annus Dni. CCXXV. Alexandri I.

Aurelius Severus Alexander ignobilis fortunæ Imperator factus eſt juvenis admodum & regnavit annis XIII. Hic primo imperii ſui anno de Perſis glorioſè triumphavit.

Annus Dni. CCXXVI. Alexandri II.

Caliſtus Papa martirio coronatur, pro quo Urbanus ordinatur, ſedit annis VIII.

Annus Dni. CCXXVII. Alexandri III.

Ulpianus Jurisconſultus aſſeſſor Alexandri inſignis habetur.

Annus Dni. CCXXIIX. Alexandri IV.

Thermæ Alexandrinæ Romæ ædificantur.

Annus Dni. CCXXIX. Alexandri V.

Geminius Presbyter Antiochenus & Ypolitus & Berillus ſcriptores clari habentur.

Annus

Annus Dni. CCXXX. Alexandri VI.

Origenes toto orbe clarus habetur. Hic ut Hieronimus testatur mille & amplius commentarios scripsit, & insuper innumerabiles tractatus, quos ipse Thomos nominat, composuit, denique tanta edidit, quanta vix aliquis legere potuit, ubi enim bene, nemo melius, ubi malè, nemo pejus.

Annus Dni. CCXXXI. Alexandri VII.

Antiochiæ Zebennus ordinatur Episcopus XI.

Annus Dni. CCXXXII. Alexandri VIII.

Alexander Mammæam matrem unicè & pie dilexit, pro quo omnibus placuit: Illa verò ei multum dominata, eo usque illum coëgit, ut si qua mensæ superessent, quamvis permodica & simiesa alteri convivio reservarentur.

Annus Dni. CCXXXIII. Alexandri IX.

Mammæa Alexandri mater Origenis doctrinam audiens Christiana efficitur.

Annus Dni CCXXXIV. Alexandri X.

Urbanus Papa Martirio coronatur, pro quo Pontianus ordinatur, sedit annis VI.

Annus Dni. CCXXXV. Alexandri XI.

Alexandriæ Heraclas ordinatur Episcopus.

Annus Dni. CCXXXVI. Alexandri XII.

Sexta editio in Nicopoli invenitur.

Annus Dni. CCXXXVII. Alexandri XIII.

Alexander apud Mogontiacum positus cum videret se ab exercitu deseri, optavit, ut aliquis eum occideret, cumque ei unus cum gladio occurrisset, obvoluto capite cervicem præbuit statimque periit anno vitæ suæ XXVI, Imperii XIII.

Annus Dni. CCXXXVIII. Maximini I.

Julianus Maximinus XXII ab Augusto sumpsit imperium regnavitque annis III. Hic cum esset genere Trax, ordine miles, sola militum voluntate sine senatus autoritate Imperator efficitur. Hujus

tempore duo Gordiani, Pater & filius imperium arripuerunt, sed unus post unum interiit.

Annus Dni. CCXXXIX. Maximini II.

Maximinus *sextam* à Nerone *persecutionem* in Christianos movit. In qua Pontianus Papa coronatur, cui successit Antheros Papa XIIX, & post mensem unum diesque XIII passus est III Non. Jan.

Annus Dni. CCXL. Maximini III.

Fabianus Papa XIX ordinatur, sedensque annis XIII & menses XI patitur sub Decio. Antiochiæ Babillas Episcopus XII ordinatur. Maximinus adversus germanos suscepto & feliciter acto bello, à Puppiano quodam apud Aquilejam interfectus est cum filio adhuc parvulo, cunctis militari joco clamantibus, de pessimo genere nec catulum habendum fore.

Annus Dni. CCXLI. Gordiani I.

Gordianus XXIII ab Augusto Imperator creatus est & regnavit annis VI. Hic nepos erat Gordiani ortus ex filia ejus & clarissimo patre admodum puer, Tranquillam duxit uxorem. Hic cum primum Romam venisset, Pupianus & Albinus de rustico genere, qui occiso Maximino imperium invaserant, in palatio interfecti sunt.

Julius Affricanus Cronographus inter Ecclesiasticos scriptores clarus habetur.

Annus Dni. CCXLII. Gordiani II.

Origenes in Cæsaria Palæstinæ Theodorum cognomento Gregorium & Anthenodorum fratrem ejus : Postea Ponti Episcopos insignes divina imbuit sapientia.

Annus Dni. CCXLIII. Gordiani III.

Porphyrius Plotini Platonici Philosophi auditor claruit Romæ.

Annus Dni. CCXLIV. Gordiani IV.

Nicanor Sophista Athenis claruit.

Annus Dni. CCXLV. Gordiani V.

Gordianus ad Orientem profectus, bellum Parthis intulit, quo feliciter gesto Persas ingentibus præliis afflixit.

Annus

Annus Dni. CCXLVI. Gordiani VI.

Gordianus de Parthia rediens à Philippo, qui post eum regnavit, occiditur anno vitæ suæ XX, Imperii verò V.

Annus Dni. CCXLVII. Philippi I.

Marcus Julius Philippus XXIV ab Augusto invasit imperium, occiso Gordiano, & una cum filio suo Gajo Julio Saturnino Philippo regnavit annis VII. Isti omnium imperatorum primi Christiani effectisunt, fidem ab Origene audientes & in ipsis Paschæ vigiliis, cum jungi vellent sacrificiis & communicare, à Fabiano Romano Pontifice non sunt permissi, nisi prius confiterentur peccata sua & inter pœnitentes starent. Quod illi suscipientes libentissime, divinum sibi metum & plenissimam Christianitatis fidem rebus & operibus comprobabant inesse.

Annus Dni. CCXLVIII. Philippi II.

Philippus Philippi filius adeo severi animi fuit, ut jam à quinquennii ætate nullo unquam momento ad risum solvi potuerit, patrem verò ludis secularibus petulantius cachinnantem, licet adhuc puer vultu aversato notavit.

Annus Dni CCXLIX. Philippi III.

Regnantibus Philippis annus Millesimus conditæ Urbis Romæ impletus est, quo sollenniter ab omnibus celebrato innumerabiles bestiæ in circo magno interfectæ sunt, ludique theatrales in campo Martio celebrati tribus diebus & tribus noctibus populo pervigilante.

Annus Dni. CCL. Philippi IV.

Antiochiæ XIII præsedit Dionisius.

Annus Dni. CCLI. Philippi V.

Theatrum Pompeji incensum est.

Annus Dni. CCLII. Philippi VI.

Philippus urbem sui nominis in Thracia construxit.

Annus Dni. CCLIII. Philippi VII.

Philippi ambo insidiis Decii ab exercitu occiduntur, Pater Veronæ medio capite supra ordines dentium præciso, filius vero Romæ, cum esset annorum XII.

Annus

Annus Dni. CCLIV. Decii I.

Decius è Pannonia inferiori Bubaliæ natus XXV ab Augusto invasit imperium, interfectis ejus fraude Philippis & regnavit annis III, sicut scribit Paulus Orosius. Hoc in loco grandis temporum nascitur confusio, & prorsus insolubilis oritur quæstio. Nam sicut scribit Hieronimus in libello ad Damasum de Romanis Pontificibus: Fabianus Papa XXI sedens annis XIV permansit usque ad Decium, sub quo & passus est, cui succedens Cornelius sedit annis III & mensibus II, diebus X patitur sub eodem. Post hunc Lucius sedit annis III & totidem mensibus, permansit usque ad tempora Galli & Volusiani Imperatorum post Decium regnantium. Huic Stephanus succedens, & IV annis sedens & mensibus II & XV diebus patitur sub Galieno, qui quartus est à Decio.

His Sixtus Papa succedens & tribus annis sedens ferè, sub Decio patitur, sicut apud eundem Hieronimum legitur, itaque à quarto decimo anno Fabiani usque ad tertium Sixti colliguntur plus quam tredecim anni. Quomodo igitur verum est, quod uterque sub Decio imperante occisus sit, qui tribus tantum annis regnavit, aut quomodo stabit, quod Lucius & Stephanus cum scribantur antecessores Sixti, patiuntur tamen post tempora Decii, Lucius videlicet sub Gallo, Stephanus verò sub Galieno. Veruntamen sic quidam hanc conantur solvere quæstionem: Dicunt quippe, quod imminente tanta persecutionis rabie Fabianus Papa Cornelium sibimet vivo fecerit succedere, & cum eo sedem Episcopalem tenere. Sic enim legimus de Lino & Cleto, quod in sedem accesserint magis quam successerint beato Petro.

Postquam verò Fabianum Decius occidit, Cornelium mox in exilium centum cellis destinavit, ubi & Epistolam beati Cypriani Carthaginensis Episcopi de ipsius confirmatione directam accepit. Dehinc reductus ab exilio patitur sub Decio. Omne igitur tempus Cornelii, quo cum Fabiano sedit, vel in exilio fuit, fiunt anni III & II menses. Itaque misso in exilium Cornelio, mox propter Ecclesiæ necessitatem,

quia

quia tempus malum erat, pro eo ordinatur Lucius qui & ipſe ſtatim exilio eſt relegatus, ubi permanſit usque ad imperium Galli. Lucio ſucceſſit Stephanus, ſed & hic in exilium eſt miſſus. De Lucio quidem Jheronimus ſic ait: Hic in exilio fuit, ſed poſtea nutu Dei iterum ad Eccleſiam ſuam rediit. Quod dictum eſt de Lucio intelligi oportet quoque de Stephano, quoniam & hic paſſus eſt hoc tempore Galieni, cum tamen præceſſor ſcribatur Sixti ſub Decio coronati. Primo igitur tempore Decii patitur Fabianus & infra breve tempus tribus reliquis, hoc eſt, Cornelio Lucio & Stephano in exilium miſſis Eccleſiam ſuſcepit Sixtus, ſedensque & ipſe II annis & XI menſibus, ultimo tempore Decii patitur, ſicut in ipſius pasſione legitur. Sic itaque fit, ut III annis Decii tot Pontifices credantur ordinati. Hæc ſententia etſi non omnino probabilis, eſt tamen veri ſimilis, judicium tamen ejus ſit in lectoris arbitrio. Alii dicunt, quod error ſit in ſucceſſione Pontificum, pro ſimilitudine nominum, vel quod cuncta corrupta ſint ſcriptorum vitio, qui facillime offendunt in numero.

Alexander Jheroſolimorum Epiſcopus, ſucceſſor Narciſſi, curſum bonum conſummavit, cui Azabanes ſuccesſit.

Annus Dni. CCLV. Decii II.

Fabianus Antiochiæ XIII Epiſcopus ordinatur.

Annus Dni. CCLVI. Decii III.

Antonius – – – in Ægypto naſcitur. Decius ut in paſſionum libro reperitur, interfecto Sixto & Archi-Diacono ejus Laurentio & Ypolito ſociisque ejus, ſedens in carruca cum Valeriano, cum adhuc de nece ſanctorum tractarent, dæmoniis arrepti ſunt, & in præſentia Decii Valerianus exſpiravit, Decius verò rediens ad palatium triduo vexatus eſt, & in conſpectu Triphoniæ uxoris ſuæ exhalavit. Scribunt quidam eum contra Gothos pugnantem cum filio Decio jam Cæſare interemtum, & gurgiti cujusdā paludis cadaver ejus immerſum.

Annus Dni. CCLVII. Galli & Voluſiani I.

Vibius Gallus Hoſtilius XXVI ab Auguſto ab exercitu Imperator creatur, & cum Voluſiano filio ſuo regnavit annis II menſ. IV. Hujus

jus imperii Dionisius Alexandrinus Episcopus meminit ita : At ne Gallus quidem malum Decii aut videre potuit aut cavere, sed in eundem lapidem offensionis impingens sanctos viros persecutus est.

Annus Dni. CCLIIX. Galli & Volus. II.

Æmilianus quidam in Mœsia Imperator elevatus est, contra quem Gallus cum Volusiano profectus ab exercitu uterque occiditur : Æmilianus genere Maurus post menses IV interficitur. Hoc anno Origenes Presbyter anno ætatis suæ LXX nondum impleto moritur, & in Thiro sepelitur, qui tam sedulus fuit scribendi, ut Jheronimus quodam loco dicat, quinque milia librorum ejus se legisse.

Annus Dni. CCLIX. Valeriani I.

Licinius Valerianus cognomento Colobius in Retia & Norico agens Imperator ab exercitu creatus, mox Augustus est appellatus XXVII ab Augusto, Romæ verò Galienus filius ejus Cæsar est appellatus regnaveruntque simul annis VI. Galienus verò solus postea annis IX, qui faciunt annos XV. Aurelianus quidem nobilis erat genere, stolidus tamen erat & iners multum, nec ad aliquem usum publici officii accommodatus. Galienus verò primum feliciter regnavit, postea luxuriose vivens imperium penè adnichilavit. Valerianus primo regni sui anno persecutionem à Nerone IIX in Christianos exercuit.

Annus Dni. CCLX. Valeriani & Galieni II.

Valerianus Galienum filium suum Augustum fecit.

Annus Dni. CCLXI. Valeriani & Galieni III.

Valerianus Cornelium Valerianum Galieni filium Cæsarem constituit.

Annus Dni. CCLXII. Valeriani & Galieni IV.

Cyprianus primum Rhetor, deinde Presbyter, tandem Cartaginensis Episcopus martirio coronatur.

Annus Dni. CCLXIII. Valeriani & Galieni V.

Theodorus cognomento * * magna virtutum gloria claruit.

Annus Dni. CCLXIV. Valeriani & Galieni VI.

Antiochiæ XV ordinatur Paulus Samosathenus.

Annus

Annus Dni. CCLXV. Valeriani & Galieni VII.

Valerianus Christianos persequens à Sapore Rege Persarum capitur erutisque oculis senectute miserabili consenescit. Nam quamdiu vivebat, semper adclinis humi Regem in equum ascensurum dorso attollebat.

Annus Dni. CCLXVI. Valer. & Galieni IIX.

Galienus casu patris territus pacem Christianis dedit.

Annus Dni. CCLXVII. Valeriani & Galieni IX.

Galieno in omnem lasciviam resoluto Germani Ravennam usque pervenerunt.

Annus Dni. CCLXIIX. Galieni X.

Alemanni vastatis Galliis in Italiam transiere, Græciam & Pannonias occupaverunt.

Annus Dni. CCLXIX. Galieni XI.

Germanis Hispanias obtinentibus Terracon expugnatur.

Romæ XXIV Episcopus ordinatur Dionisius.

Annus Dni. CCLXX. Galieni XII.

Hierosolimorum Episcopus Ysmeneus ordinatur, Alexandriæ XIX ordinatur Maximus.

Annus Dni. CCLXXI. Galieni XIII.

Paulus Samosathenus hæreticus convincitur & deponitur, pro quo XVI Domnus ordinatur.

Annus Dni. CCLXXII. Galieni XIV.

Galliæ per Postumum & Victorinum & Creticum receptæ sunt.

Annus Dni. CCLXXIII. Galieni XV.

Galienus profectus adversus Aureolum Ducem suum, qui Mediolani regnum temptaverat, comprehendit illum ad pontem qui ejus nomine Aureolus appellabatur, & Mediolanum obsedit, sed cum ibi luxuriose viveret, artificio ejusdem Aureoli interfectus est anno ætatis suæ L.

Annus Dni. CCLXXIV. Claudii I.

Claudius quem multi dicunt à Gordiano procreatum XIIX ab Augusto

gusto à militibus electus à Senatu Augustus est appellatus, & regnavit anno I menses VIII, vir parcus & modestus & justi tenax, ac Reipublicæ idoneus. Hic Galieni morientis sententia Imperator designatus est, ad quem Ticini positum vestimenta regalia ille direxit. Hic interfecto à suis Aureolo recipiens legiones Gothos jam per XV annos Illiricum Macedoniamque vastantes ingenti prælio vicit.

Annus Dni. CCLXXV. Claudii II.

Claudius morbo interiit, quem senatus tanto decoravit honore ut divus appellaretur, & in curia clipeus aureus, in Capitolio verò statua aurea ei poneretur. Cui frater Quintilianus vir unicæ moderationis & civilitatis solusque fratri præferendus à militibus electus & consensu Senatus Augustus est appellatus XIIX imperii sui die Aquilejæ occisus est.

Annus Dni. CCLXXVI. Aureliani I.

Aurelianus patre mediocri & ut dicunt Aurelii Senatoris colono progenitus XXIX ab Augusto Imperator electus regnavit annis V mensibus sex; Vir in bello potens, sed animi immodici & ad crudelitatem propensioris, ita ut non solum nobiles plures necaret, sed etiam sororis suæ filium dampnaret. Disciplinæ tamen militaris & morum dissolutorum magna ex parte corrector, quique Gothos strenuissimè vicit, haut dissimilis Alexandro Magno seu Cæsari Dictatori. Nam Romanum Imperium triennio ab invasoribus receptavit, cum Alexander annis XII per ingentes victorias ad Indiam pervenerit, & Gajus Cæsar decennio Galliam superaverit, adversus cives quadriennio pugnaverit. Hic primus apud Romanos diadema capiti imposuit, & vestes auro gemmisque contextas in usu habuit, quod ante Romanis moribus incognitum fuit, porcinæ quoque carnis usum populo instituit.

Annus Dni. CCLXXVII. Aureliani II.

Antiochiæ Thimæus ordinatur Episcopus XVIII.

Annus Dni. CCLXXIIX. Aureliani III.

Aurelianus haud longe ab Antiochia Zenobiam vicit, quæ occiso ma-

ſo marito Odenato imperium orientale tenuerat, in qua pugna ſtrenuisſime adverſus eam dimicavit.

Annus Dni. CCLXXIX. Aureliani IV.

Aurelianum Romæ triumphantem Tetricus Galliæ Princeps & Zenobia præceſſerunt, è quibus Thetricus rector poſtea Lucaniæ fuit, & Zenobia in urbe ſummo honore conſenuit, à qua hodieque *familia Zenobiæ* nuncupatur,

Annus Dni. CCLXXX. Aureliani V.

Aurelianus cum perſecutionem nonam poſt Neronem in Chriſtianos moviſſet, fulmen ante illum magno circumſtantium pavore ruit, ac non multo poſt intra Conſtantinopolim & Heracliam à militibus occiſus eſt.

Annus Dni. CCLXXXI. Taciti I.

Tacitus ab Auguſto XXX ſuſcepit imperium, vir egregiè morigeratus, & ad regendam Rempublicam idoneus, ſed nichil egit, quia poſt VI menſes occiſus eſt apud Pontum.

Huic Florianus ſucceſſit, ſed nec ipſe dignum aliquid memoria egit, quia duobus tantum menſibus & XX diebus in imperio vixit. Nam dum magna pars equitum eligeret Probum militiæ peritum, Florianus quaſi per ludum tenuit imperium diebus LX, deinde venas ſibimet incidens ſanguine interiit effuſo.

Annus Dni. CCLXXXII. Probi I.

Probus ab Auguſto XXXI adeptus eſt imperium & regnavit annis VI menſibus IV. Iſte patre genitus ruſtico, ortorum cultore ſtudioſisſimo nomine Dalmatio, gloria militari ad adminiſtrationem publicam acceſſit, vir acer, ſtrenuus, & juſtus, multa gerens bella & qui Aurelianum gloria militari coæquaret & morum civilitate ſuperaret. Primo Probi anno Felix Papa XXVII ordinatur, ſedit annis VI. Hic conſtituit miſſas celebrari ſuper memorias martyrum, hic deceſſit III Kal. Junii.

Annus Dni. CCLXXXIII. Probi II.

Manes quidam extitit genere Perſes, vita & moribus Barbarus

tam acer ingenio, ut insanire vel Dæmone videretur impleri, ex quo insana Manichæorum prohæresis orta est.

Annus Dni. CCLXXXIV. Probi III.

Probus Gallias ingenti præliorum felicitate restituit, quas barbari occupaverant.

Annus Dni. CCLXXXV. Probi IV.

Cirillus Antiochiæ ordinatur Episcopus XIIX.

Annus Dni. CCLXXXVI. Probi V.

Anatholius natione Alexandrinus Laodiciæ Siriæ Episcopus Philosophorum disciplinis eruditus plurimo sermone celebratur, cujus ingenii magnitudo in *libro*, quem *super pascha* composuit & de decem libris *Aritmeticæ institutionis*, apertissime potest agnosci.

Annus Dni. CCLXXXVII. Probi VI.

Euticianus Papa XXVIII ordinatur, sedit mens. X cui succedens Gajus sedit annis XV. Alexandriæ Theonas ordinatur Episcopus XV. Probus tumultu militari apud Sirmium interfectus est.

Annus Dni. CCLXXXVIII. Cari I.

Carus Narbonæ in Gallia natus XXXII ab Augusto regnavit annis II, qui mox filios suos Carinum & Numerianum Cæsares fecit. Is nuntiato sibi Persarum tumultu in orientem profectus, cum apud Antiochiam maneret, Numerianus filius ejus Ecclesiam intrare voluit & Christianorum misteria explorare, quem Sanctus Cyrillus Episcopus cum prohiberet dicens illi divina misteria videre, [fas non esse] qui sacrificiis Idolorum esset pollutus, indignatus occidit illum.

Annus Dni. CCIXC. Cari II.

Carus cum Persas fortiter sterneret, & urbes eorum notissimas caperet, super Tigridem fluvium castra ponens ictu fulminis interiit. Numerianus verò filius ejus dolore oculorum captus, cum in lectica veheretur, insidiis Apri soceri sui interfectus est.

Carinus autem in Italia relictus Sabinum Julianum invadentem regnum in campis Veronensibus occidit, se ipsum sceleribus inquinavit, multos falsis criminibus occidens, nobilium matronas corrumpens

pens omnibusque invisus non multo post occiditur à quodam tribuno, cujus uxorem dicitur polluisse.

Annus Dni. ccxc. Diocletiani I.

Diocletianus XXXIII ab Augusto Imperator ab exercitu creatus est, regnavitque annis XX. Vir obscurissime natus de Dalmatia, filius cujusdam Dalmatæ scribæ, fuit quippe de civitate & matre Dioclea, unde ipse, antequam sumeret imperium, Diocles appellatus est; sumto verò imperio, nomen Græcum vertit in Latinum, ut à Dioclete Diocletianus nominaretur. Erat callidus & sagax & admodum subtilis ingenii.

Annus Dni. ccxci. Diocletiani II.

Cum quidam rusticani, qui *Bagaudæ* dicebantur, tumultum facerent in Gallia, ac Amandum & Æmilianum duces haberent, Diocletianus Aurelium Maximianum, cognomento Herculeum Cæsarem, fecit, eumque contra tumultuantes misit, quos ille facile devicit. Erat autem idem Maximianus de Pannonia natus, genere rusticano, incivilis ingenii, ferox, crudelis, asperitatem suam etiam vultus horrore significans, luxuriosus, in consiliis stultus. Genuit verò de Eutropia sua muliere Maxentium, & Faustam conjugem Constantini Magni, cujus Patri Constantio dedit Maximianus privignam suam Theodoram, ex qua ille suscepit sex filios fratres Constantini, quem ex concubina Helena generavit in Gallia.

Annus Dni. ccxcii. Diocletiani III.

Carausius quidam sumpta purpura occupavit Britanniam, Julianus Italiam.

Annus Dni. ccxciii. Diocletiani IV.

Quinquegentiani Africam infestant.

Annus Dni. ccxciv. Diocletiani V.

Achilleus occupavit Ægiptum, Narseus Persarum Rex orientem.

Annus Dni. ccxcv. Diocletiani & Maximiani VI.

Diocletianus Maximianum Augustum & consortem regni fecit.

Annus

Annus Dni. CCXCVI. Diocletiani & Maximiani VII.

Diocletianus Constantium patrem Constantini, & Galerium Cæsares constituit, quorum Constantius natus erat ex filia Claudii Imperatoris, Galerius verò in Dacia Ripensi natus est ex parentibus agricultoribus, fuitque pastor armenti, unde & armentarius appellabatur, sed satis laudabilis fuit, pulcher corpore, magnus & fortis bellator. Hic accepit Valeriam filiam Decii uxorem.

Annus Dni. CCXCVII. Diocletiani & Maximini VIII.

Diocletianus se ut Deum jubet adorari.

Annus Dni. CCXCIIX. Diocletiani & Maximini IX.

Carausius à socio suo Allecto occisus est in Britannia.

Annus Dni. CCXCIX. Diocletiani & Maximini X.

Maximianus Herculeus quinquegentianos vicit in Africa. Constantius urbem *Constantiam* ex suo nomine condidit.

Annus Dni. CCC. Diocletiani & Maximini XI.

Constantius in Gallia & adversam & prosperam una die habuit fortunam. Nam cum apud Lingonas repente irruentibus barbaris intra civitatem claudi cogeretur, vix quinque horis mediis adventante suo exercitu ferè LX millia Alamannorum interfecit. Diocletianus autem obsessum Alexandria Achilleum VII mense superavit & occidit. Erat autem tunc cum eo & Constantinus filius Constantii & Helenæ de Gallia. Qui cum adhuc juvenis esset, fortissime agebat in præliis, & condescendebat semper Christianis. Quem videns Diocletianus intellectu animi & robore corporis proficere, & deprehendens hunc futurum suæ tyrannidis destructorem, invidia motus, dolo eum perimere cogitavit, Deus autem inopinate eum salvavit & patri restituit.

Annus Dni. CCCI. Dioclet. & Maximini XII.

Zabdas Hierosolimis Episcopus ordinatur.

Annus Dni. CCCII. Dioclet. & Maximini XIII.

Victorinus Magister militiæ Christianos persequitur, paulatim ex illo tempore persecutione in nostros crescente.

Annus

Annus Dni. CCCIII. Diocletiani & Maximiani XIV.

Marcellinus Papa XXX ordinatur, ſedit anno I menſ. VIII, paſſusque eſt XVII Kal. Febr.

Annus Dni. CCCIV. Dioclet. & Maximiani XV.

Galerius contra Narſeum Regem Perſarum dimicans primum victus eſt, fugiensque venit ad Diocletianum in Meſopotamiam, à quo male tractatus eſt, ita ut faceret eum purpuratum ante currum ſuum currere, qui poſtea collectis militibus rediit, magnamque victoriam adquiſivit, tuncque cum ingenti gloria à Diocletiano triumphaliter ſuſcipitur.

Annus Dni. CCCV. Dioclet. & Maximiani XVI.

Jeroſolimis Thermon Epiſcopus ordinatur. Antiochiæ Tirannus ordinatur XIX.

Annus Dni. CCCVI. Dioclet. & Maxim. XVII.

Alexandriæ Petrus Epiſcopus ordinatur XVI.

Annus Dni. CCCVII. Dioclet. & Maxim. XIIX.

Marcellus Papa XXXI ordinatur, ſedit anno I, menſ. VIII, patitur XVII Kal. Febr.

Annus Dni. CCCIIX. Dioclet. & Maximiani XIX.

Diocletianus in oriente, Maximianus Herculeus in occidente *perſecutionem decimam* à Nerone in Chriſtianos exercuerunt, quæ immanior cæteris & ſævior, per decem annos Eccleſiam inceſſanter afflixit, quamvis & antea Chriſtianos perſecuti ſint. Sed tunc tam crudelis & ſæva fuit ac creberrima, ut intra unum menſem XVII milia martirum pro Chriſto cæſa legantur. Nam & occeani limbum transgreſſa, Albinum & Aaron, ac Julium cum multis aliis viris ac fœminis Britanniæ felici cruore dampnavit. Menſe Martio in diebus Paſchæ juſſu Imperatorum Eccleſiæ ſubvertuntur, divini libri ſuccenduntur.

Annus Dni. CCCIX. Dioclet. & Maximiani XX.

Diocletianus ab invito exegit Maximiano, ut ſimul purpuram regnique potentiam deponerent, ac junioribus & fortioribus publicam cauſam relinquerent. In una igitur die Diocletianus Nicomediæ Maxi-

mianus Mediolani imperium deponunt, & Diocletianus in Salonam, Maximianus in Lucaniam ſecedunt, perſecutio tamen manſit usque in VII annum Conſtantini Magni Helenæ filii. Marcello Papæ ſucceſſit Euſebius, cui poſt menſes VIII paſſo Melciades XXXIII ſuccedens ſedit annis IV.

Annus Dni. CCCX. Conſtantii & Galerii I.

Conſtantius pater Conſtantini & Galerius Auguſti creantur & diviſus eſt inter eos orbis, ita ut Conſtantius Italiam, Galliam & Africam ſuſciperet, Galerius autem Illiricum & Aſiam & orientem obtineret. Sed Conſtantius Auguſti dignitate contentus Italiam & Africam recuſavit, ſolam Galliam obtinuit, vir egregiæ manſuetudinis & præſtantiſſimæ civilitatis non ſolum amabilis, ſed & venerabilis Gallis, præcipue quod Diocletiani ſuſpectam prudentiam & Maximiani ſanguinariam temeritatem in imperio ejus evaſerunt.

Galerius autem vir probè moratus & egregius in re militari, videns Italiam quoque ſuæ adminiſtrationi accesſiſſe, ſinente ſocio ſuo Conſtantio, Cæſares duos creavit Maximinum, quem orienti præfecit, qui & ipſe perſecutionem in Chriſtianos exercuit, & Severum cui Italiam dedit, ipſe vero in Illirico permanſit, Conſtantius verò filium ſuum Conſtantinum Cæſarem fecit, eique Galliam commiſit, ipſe autem III perſecutionis anno, ex quo autem Cæſar factus eſt XVI, Eboraci in Britannia obiit. Quo mortuo Galerius Licinium Cæſarem fecit, natum de Dacia notum ſibi ex antiqua conſuetudine in bello quod adverſus Narſeum Regem Perſarum geſſerat. Interea Romæ Prætoriani milites excitato tumultu Maxentium Herculii Maximiani filium nuncupaverunt Auguſtum. Quo audito Maximianus arrectus in ſpem reſumendi principatus, quem ſuaſu Diocletiani invitus dimiſerat, Romam evolavit è Lucania, Diocletianum per literas quoque hortatus, ut depoſitam reſumeret poteſtatem, quas ille irritas habuit & ſprevit. Galerius autem Severum cum exercitu contra Maxentium miſit, qui veniens Romam obſedit eam, ſed militum ſuorum ſcelere deſertus Ravennam fugit & in itinere ab Herculio occiditur. Poſt hæc Herculius

lius Maximianus in contentione militum filium ſuum Maxentium imperio nudare conatur, ſed à militibus convitiis injuriatus ad Gallias tetendit, dolo compoſito, quod à filio ſuo expulſus eſſet, ut genero ſuo Conſtantino jungeretur, moliens & ipſum reperta occaſione interficere, regnumque invadere, qui in Galliis & militum & provincialium ingenti jam favore regnabat. Detectis autem inſidiis ejus per filiam Fauſtam, quæ dolum ejus viro nunciavit, inde profugit, ſed à Conſtantino inſequente Maſſiliæ captus, fractis laqueo cervicibus perfidiæ ſuæ pœnas dedit anno vitæ ſuæ LX.

Annus Dni. CCCXI. Conſtantini I.

Conſtantinus filius Conſtantii Imperatoris & Helenæ de Gallia mortuo patre annitentibus cunctis qui aderant, præcipueque Croco Alemannorum Rege cum eo auxiliandi gratia comitante XXXIV ab Auguſto in Britannia Imperator efficitur VI Kal. Auguſti Imperii decus, omnium Auguſtorum auguſtiſſimus. Regnavitque annis XXXI. Hic primus omnium Imperatorum Chriſtianus efficitur, exceptis duobus *Philippis*, qui paucis admodum regnaverunt annis, quod idcirco factum eſſe creditur, *ut annus milleſimus magnæ Romæ, qui ſub ipſis completus eſt, non idolis ſed Chriſto dedicaretur.* Porro per hunc Conſtantinum Chriſtus Eccleſiam imperare fecit, & principem mundi plenarie foras ejecit. Interea Reſpublica à quatuor novis Imperatoribus tenebatur, Conſtantino & Maxentio filiis Auguſtorum, Licinio & Maximino novis hominibus. Maxentius autem Romæ velut tirannus habebatur, adulteria impudenter exercens, adulterarum viros occidens. Quem volens Conſtantinus opprimere, & Romanos à cladibus liberare, cogitabat, quem in bello Deum haberet auxilio, ſciens nichil prodeſſe Deos, quos Diocletianus venerabatur, & quia potius Conſtantius ſuus pater, contempta paganorum religione feliciter advixiſſet. Nam cum perſecutiones diverſas Eccleſia in alio terrarum orbe pateretur, ſolus Conſtantius Conſtantini pater in Galliis, ubi ipſe regnabat, licenter Chriſtianis in ſua conſiſtere religione conceſſit. Is enim probare volens quoſdam Chriſtianos ſi boni & ſolidi eſſent viri, evo-

ri, evocans universos, præcepit dicens, ut si quidem venirent ad sacrificandum & ejus colerent Deos, circa eum essent, & in suo cingulo permanerent, qui verò refugerent, egrederentur de palatio, gratias agentes, quod minime punirentur. Cumque in utroque apparuissent, alii quidem religionis desertores, alii autem divina præsentibus praeponentes, deliberavit eis amicis & consiliariis uti, qui in rebus melioribus fideles constantesque permanserant. Alios autem velut effæminatos aversatus expulit à suo colloquio, credens nunquam eos circa principem devotos fore, qui fuerint Dei sui sic paratissimi proditores. Igitur Constantinus Constantii filius quinquennalibus suis bellum civile indixit, ejusque copias multis præliis fudit, propter magicas tamen quas ille multum dilexerat, metuebat eum. In his igitur sollicitudinibus constitutus cum congredi cum Maxentio multum hæsitaret, & de cœlo licet adhuc paganus auxilium quæreret, *in somno* vidit crucis signum cœlo splendide collocatum, mirantique visionem astiterunt Angeli dicentes : O Constantine in hoc vince. Ferunt autem & ipsum Christum apparuisse ei, signumque crucis monstrâsse, ac præcepisse ut figuram similem faceret & in præliis auxilium hoc haberet, quo victoriæ jura conquireret. Quod & fecit, habens eam in vexillis & signis militaribus depictam.

Constantini anno primo Maxentius Augustus à prætorianis militibus appellatur.

Annus Dni. CCCXII. Constantini II.

Maximianus Herculius ex Augusto privatus, ex Imperatore tirannus apud Massiliam turpiter interficitur.

Annus Dni. CCCXIII. Constantini III.

Quirinus Suscianus Episcopus gloriose patitur, nam mola ad collum ejus alligata ponte præcipitatur in fluvium & diu supernatans & cum adstantibus colloquens, vix orans, ut mergeretur obtinuit.

Annus Dni. CCCXIV. Constantini IV.

Silvester XXXIV Romæ ordinatur Episcopus.

Annus

Annus Dni. CCCXV. Constantini V.

Constantinus Maxentio bellum indicit. Igitur Romam proficiscens castra ponit juxta pontem milvium & multis prælijs per biennium copias ejus fudit.

Annus Dni. CCCXVI. Constantini VI.

Petrus Alexandrinus Episcopus coronatur.

Annus Dni. CCCXVII. Constantini VII.

Constantinus finem bellis impositurus contra Maxentium acies instruxit. Tunc ecce subito portis erumpens Maxentius armatus milites suos præibat, Constantinus vero crucem, quam sibi formaverat, coram se ferri jubebat, factaque congressione fugit exercitus Maxentii, ipse verò paulo superius à ponte lapsu equi in profundum dimersus est, vixque corpus ejus inventum. Inter hæc cives Romani urbem coronant, & cum gaudio victorem Constantinum vivificamque crucem triumphaliter suscipiunt. Tunc Constantinus pacem Ecclesiis edicto firmat.

Annus Dni. CCCXVIII. Constantini VIII.

Mortuo autem Galerio & Maximino Christianorum persecutoribus & occisis Valente & Alexandro, qui se Imperatores appellaverant, omnis imperii potestas ad Constantinum pervenit & Licinium. Licinio autem Constantinus sororem suam Constantiam dederat, filiumque suum nomine Crispum ex Minervia concubina eisdem diebus oppido Arelatensi natum, & Licinium Licinii filium mensium ferè XX Cæsares fecerat. Qui Licinius cum primum imitator fuisset dogmatis Christiani, videns profectum Constantini, occultis insidiis interficere principem laborabat, quod cum minime facere potuisset hunc, protegente DEO, apertum sibi bellum indicit, ubi victus & fugatus mutata voluntate Christianos speciali odio persequitur, quos Constantinum noverat diligere, volens per horum calamitates principem contristare hoc in causa ponens, quod non ita pro se quemadmodum pro Constantino orationibus vacarent. Pugnaturus autem denuo contra Constantinum in sacrificiis & divinationibus spem victoriæ po-

nebat, seductus ab aliquibus promittentibus, quod bello vinceret Constantinum, si idolis immolaret. Sacrificanti igitur Apollini fertur respondisse Dæmonium per hos Homeri versus. O senex valde te juvenes pugnatores observant tuaque vita soluta est, sævaque te senectus excipiet. Novissime igitur pugnatum est in Bithinia, ubi victus Licinius semetipsum in Nicomedia tradidit, privatusque Thessalonicæ aliquanto tempore permansit ibique perimitur.

Annus Dni. CCCXIX. Constantini IX.

Diocletianus ex rustico Augustus, ex Augusto ut ajunt ortulanus non longe à Salona moritur, solusque inter Deos privatus refertur.

Annus Dni. CCCXX. Constantini X.

Constantinus Crispum filium suum Augustum constituit, & secundo loco imperium tenere jussit, quem postea, ut quidam scribunt, occidit. Nam Græci dixerunt, Constantinum eo quod multos genere proximos occidisset, & cooperator extitisset, in nece filii sui Crispi pœnitentia ductum, de purificatione consuluisse Sopatrum Philosophum, qui tempore illo præerat in sede Plotini, illumque respondisse, nullam esse in hujusmodi delictis purgationem; Constantinum verò hac interdictione turbatum invenisse Episcopos, qui pœnitentia seu baptismate promitterent eum ab universo purgari posse delicto, tunc gavisum in illis qui dixerant, quod volebat admiratumque dogma, factum deinde Christianum & ad sui similitudinem deduxisse subjectos. Hæc autem ficta ab illis qui student Christianæ religioni detrahere. Crispus enim, propter quem dicunt Constantinum egisse purgatione, vicesimo anno imperii paterni defunctus est. Quid — viveret multas cum eo pro Christianis posuit leges secundo loco honoratus imperii & Cæsar existens, sicut hactenus testantur Principum nomina & anni legibus præscripti. Constat verò Constantinum adversus Maxentium pugnantem per signum crucis quod in cœlo monstratum sibi viderat victorem extitisse, & tunc Romæ apud Sanctum Silvestrum Papam initiatum religione Christiana fuisse : Veruntamen ut Ecclesiastica docet historia, baptismum distulit usque ad ultimum tempus & annum impe-

imperii ſui , multum habens deſiderium in Jordane illud percipere.

Annus Dni. CCCXXI. Conſtantini XI.

Lactantius vir omnium ſui temporis eloquentiſſimus agnoſcitur, adeo pauper in hac vita , ut plerumque neceſſariis indiguerit. Hic Criſpum Conſtantini filium latinis literis erudivit.

Annus Dni. CCCXXII. Conſtantini XII.

Conſtantinus cum ad eum omne Romanorum perveniſſet imperium, edictis publicis uſus eſt, ut orientales impavidè religionem colerent Chriſti & diligenter divinitati miniſtrarent dicens , quia miniſtrum oportunum eum habere dignatus fuerit Deus ſui conſilii & à Britannico mari usque ad loca orientis adduxerit eum , quatenus augeretur religio Chriſtiana per eum.

Annus Dni. CCCXXIII. Conſtantini XIII.

Alexander Alexandriæ XVIII ordinatur Epiſcopus.

Annus Dni. CCCXXIV. Conſtantini XIV.

Conſtantinus omnia infirma eſſe ſanxit , quæ contra religionem fuerant cogitata vel geſta ſub perſecutoribus Eccleſiarum & Confeſſores ab exiliis revocavit.

Annus Dni. CCCXXV. Conſtantini XV.

Conſtantinus omnes Romanorum dignitates Chriſtianis adminiſtrandas tradidit, & ſacrificia Idolorum ac divinationes prohibuit.

Annus Dni. CCCXXVI. Conſtantini XVI.

Conſtantinus arma militum crucis ſigno ſignabat , aſveſcens eos, ut, ſicut ipſe, divinitatem colerent. Juſſit quoque ex auro & lapidibus pretioſis in vexillum crucis transformari ſignum quod *labarum* vocabatur. Hoc enim ſignum bellicum inter alia pretioſius erat, eo quod Imperatorem præcedere & à militibus adorari moris erat. Quod idcirco Conſtantinus nobiliſſimum decus imperii in ſignum mutavit crucis, ut frequenti viſione atque cura deſveſcerent à priori more ſubjecti. Semper enim hoc ſignum proponebatur ante ordines univerſos & *laborantibus* aciebus in præliis ſemper adeſſe præcipiebat , & certos

tos signiferos ad hoc constituit, fertur etiam quod quidam ferens hoc signum repente irruentibus hostibus expavisset, dedissetque illud alteri devehendum. Cumque de prælio se subtraheret & jactum declinaret, subito percussus interiit, ille verò qui sacrum susceperat trophæum multis se jaculantibus permansit illæsus.

Annus Dni. CCCXXVII. Constantini XVII.

Famosissimum illud & omnibus seculis memorabile & venerabile concilium in Nicæa Bitiniæ industria pii principis congregatur, ubi trecentorum decem & octo patrum auctoritas Arrium erroneum, cum suis sequacibus hæreticis & fallacibus examinavit, dampnavit & anethematizavit, quos repente principis præceptum exilio deportavit. De hoc Arrio antiqui hostis organo, quis vel unde fuerit, & quomodo eum Diabolus ministrum sibi elegerit breviter dicetur : Alexandria civitas est magna & honorabilis, quæ circa Ægiptum obtinet principatum. In hac præsul erat PETRUS ille inclitus fidei propugnator, qui sub Diocletiano sumpsit martyrium. Hic eundem Arrium diaconatus ordinem promoverat, ac deinde in malitiæ novitatibus deprehensum ab ordine & Ecclesia prorsus alienaverat. Dehinc Achillas Petri successor rogatus à fidelibus quasi satisfacientem rursus recepit Arrium & ministrare præcepit. Post Achillam Alexander fortissimus Evangelici dogmatis prædicator ordinatur Episcopus. Hoc tempore quidem Arrius in ordine Presbiterorum erat, & expositionem divinarum scripturarum videbatur habere commissam. Videns autem, quòd Alexander suscepisset pontificatum quem ipse affectaverat, eventum temporis non portavit, sed in amaritudinem & cordis mordacitatem compulsus litis quærebat initium. Nam veritatis inimicus videns Ecclesiam Christi florentem & elevatam valde per principem Constantinum atque splendentem, & attendens paganorum errorem fuisse nudatum, & capta machinamenta Dæmonum, nec adorari jam creaturam sed creatori ymnos decenter offerri, non tulit, nec jam aperte contra fidem excitabat bellum, sed inveniens Arrium, Christianum quidem vocabulo, sed amore honoris & vanæ gloriæ seductum, organum

num eum ad ſervitutem ſuæ machinationis habuit, per quem plurimos ad priſtinum errorem reduxit, non quidem creaturam rurſus adorari præcipiens, ſed creaturæ creatorem coæquatum aſtruens. Igitur Arrius doctrinæ Alexandri non valens aperte reſiſtere, quippe cum ille divina ſequens eloquia æqui honoris cum patre filium, & eandem habere ſubſtantiam cum Deo genitore genitum prædicabat, Arrius autem è diverſo veritati repugnans creaturam filium facturamque dicebat, adjiciens : Erat aliquando, quando non erat; & alia quæ ex illius literis inſana indicantur. Hæc igitur non ſolum in Eccleſia, ſed etiam in extraneis conciliis & conventibus circuiens docebat, & plurimis perſuadens decipiebat. Culpabatur igitur à fidelibus Alexander, tanquam non utiliter ſileret dum contra dogma fierent novitates. Alexander itaque judex reſidens cum clero ad altercationem utramque deduxit partem. Ut autem fieri ſolet, in certaminibus verborum utrinque ſuperare nitebantur, Arrius vero nullatenus adquieſcere volebat, quia conſubſtantialis filius & coæternus eſt patri. Alexander autem prius quidem Arrium revocare ammonitionibus & conſiliis nitebatur, cum verò eum ſuperbire vidiſſet, & aperte impietatis facinora prædicare ab ordine ſacerdotali removit, & circumquaque Eccleſiarum præſulibus ejus blaſphemiam ſuis literis indicavit. Ubi inter alia ſic ait: In noſtra igitur Parochia nunc egreſſi ſunt viri iniqui & Chriſto rebelles docentes Apoſtaſiam. Item poſt aliqua : Sed quoniam Euſebius nunc Nicomediæ Epiſcopus putans in ſe conſiſtere cauſas Eccleſiæ, quia cum reliquiſſet Bericiorum civitatem , & concupiſſet Nicomedienſem Eccleſiam, non eſt in eo ultio ſubſecuta, patrocinatur his Apoſtatis, & ſcribere ubique molitus eſt, commendans eos, ſi quomodo trahat aliquos ignorantes ad hanc peſſimam hæreſin; & paulo poſt: Apoſtatæ verò ſunt iſti : Arrius & Achillas, cum eis autem apoſtataverunt, Atthalis, Carponius, alter Arrius, Sarmatius, Euzoius, Lucius Julius, Menas Helladius, Gajus Secundus & Theonas, qui Epiſcopi aliquando ſunt dicti. Ea verò quæ opinantes loquuntur hujuſmodi ſunt: Non ſemper, inquiunt, Deus Pater fuit, Non ſemper Dei fuit verbum,

ſed fuit quando Deus Pater non fuit, Dei autem verbum ex non exiſtentibus factum; Exiſtens enim Deus non exiſtentem ex non exiſtente fecit, quapropter fuit aliquando, quando non fuit. Creatura enim & factura eſt filius, neque ſimilis eſt patri ſecundum ſubſtantiam, neque verus eſt, neque vera ſapientia ejus eſt, neque verum naturaliter patris verbum eſt, ſed unus quidem creaturarum & facturarum eſt. Abuſivè autem dicitur verbum & ſapientia; factus & ipſe exiſtens in proprio Dei verbo, & in Dei ſapientia, in qua & omnia & ipſum fecit, immo & convertibilis eſt & mutabilis per naturam, ſicut & univerſa rationalia. Propter nos enim factus eſt, ut nos per eum tanquam per inſtrumentum crearet Deus, & nequaquam ſubſtitiſſet, niſi nos Deus facere voluiſſet. Requiſivit ergo quidam eos, ſi poteſt Dei verbum converti ſicut Diabolus eſt converſus, & nequaquam dicere timuerunt: Utique poteſt, tanquam naturæ convertibilis. Alexander itaque hæc & ſimilia ſcribens univerſis Epiſcopis ad defenſionem fidei eos hortabatur. Scripſit & aliam Alexandro Conſtantinopoleos Epiſcopo, ubi inter plurima hæc quoque interſerit. Poſſumus (inquiunt iſti polluti) & nos fieri filii Dei ſicut & ille; ſcriptum eſt enim, filios genui & exaltavi, cumque illatum fuerit eis, quod ſequitur, id eſt, ipſi autem me ſpreverunt, quod naturale non eſt Salvatoris, cum natura ſit immutabilis, omni reverentiæ ſemetipſos ſpoliantes ajunt, nec aliquam habet proprietatem ad Deum, ſed cum ſit ipſa natura mutabilis, *ſcivit de illo Deus præſcientia & præcontemplatione, quia cum non eſſet ſpreturus, eligendus foret* ex omnibus. Non enim, inquiunt, natura quaſi præcipuum inter alios filios aliquid habet. Hæc inter alia ſcribens Alexandrinus Alexander Alexandro Conſtantinopolitano veridicis ſcripturarum teſtimoniis illam perniciosiſſimam Arrianorum hæreſim potenti ratione condempnat. Interim Arrius Euſebio Nicomedienſi talem ſcripſit Epiſtolam: Domino deſiderabiliſſimo homini Dei fideli orthodoxo Euſebio. Arrius qui perſecutionem ab Alexandro Papa patitur injuſtè propter vincentem omnia veritatem, quam tu quoque defendis in Domino ſalutem. Patre meo Armonio ad Nicomediam veniente

niente rationabile judicavi te ſalutare per eum, ſciens dilectionem pariter & affectum, quem circa fratres propter Deum habere dinoſceris, vehementer nos vaſtat atque perſequitur, & omnem benignum animum movet adverſum nos Epiſcopus, ita ut etiam de civitate nos expuliſſet, velut homines ſine Deo, quoniam non concordamus ei publice dicenti: Semper Deus, ſemper filius, ſimul pater, ſimul filius coëxiſtit, ingenito Deo filius ſemper genitus eſt, ab ingenito genitus eſt, neque cogitatione, neque athomo præcedit Deus, ſemper filius ex ipſo Deo eſt. Et quoniam Euſebius frater tuus Cæſarienſis & Theodotus & Paulinus & Athanaſius & Gregorius & Etius & omnes per orientem dicunt, quia præexiſtit Deus filio ſine principio, anathema facti ſunt præter ſolum Philogonium & Helladicum & Macharium, homines hæreticos ineruditos, quorum alii quidem dicunt filium eructuationem, alii propoſitionem, alii coingenitum, quas impietates nec audire poſſumus, licet innumeras mortes nobis minentur hæretici. Nos autem quoniam dicimus & ſapimus & docuimus & docemus, quia filius non eſt ingenitus, nec ingeniti pars ullo modo, neque ex aliquo ſubjecto, ſed quoniam voluntate & conſilio ſubſtitit ante tempora & ante ſecula plenus Deus unigenitus convertibilis. Et antequam generaretur aut crearetur aut prædeſtinaretur aut fundaretur non erat, ingenitus enim non erat. Perſecutionem patimur, quia diximus Principium habet filius, Deus autem ſine principio eſt, & quia diximus ex non exſtantibus eſt, ſic autem diximus ſecundum quod nec pars Dei eſt, nec ex aliquo ſubjecto, propterea perſecutionem patimur. De cætero tu noſti. Euſebius autem Ceſareæ erat Epiſcopus. Theodotus Laodiciæ, Paulinus Tyri, Athanaſius Anazarbi, Gregorius Beriti, Etius Liddæ quæ nunc Dioſpolis appellatur. Hos Arrius concordes ſe habere gloriabatur. Hoſtes autem vocavit Philogonium præſulem Antiocenum, Helladicum Tripoleos, Macharium Jeroſolymorum. Igitur Arrii Epiſtolam, cum Euſebius ſuſcepiſſet, ipſe quoque venenum ſuæ impietatis evomuit, in Epiſtola ſimilis blaſphemiæ ad Paulinum Tiri. Talia quippe ſcribentes alterutris, contra veritatem ſe arma-

 bant

bant ad prælium. Catholici verò in domo Alexandri ſcribentes, adverſa ſentiebant, & omnia valde erant turbata. Epiſcopi ratiocinationibus de fide contendebant, clerus asſiduis diſputationibus debachabatur, populus quoque diviſus erat, nullus ordo, nulla conditio à tumultu immunis erat, nullum os à ſcripturarum ſe laceratione temperabat, & qui nullam didicerat literam, pompoſam de fide promebat ſententiam: Ruſticus urbano decertat, turpis honeſto. Omnis domus implebatur, nullus locus tumultibus vacabat, civitates replebantur blaſphemia, agri ruſticorum, greges Paſtorum audierunt argumenta. Gentiles Philoſophi oportunum tempus nacti nec ipſi temperabant à blaſphemia habundantem invenientes materiam ad ſua ſophiſmata. Sacra contempnebantur, ſpernebatur unda Baptiſmatis & publicæ religioni derogabant pagani in theatris theatricis rithmis. Conſtantinus autem pius princeps nimis dolens pro tanto religionis detrimento primo quidem temptabat, literis ſuis finem imponere tumultui, ſimul Alexandrum & Arrium de contentione arguens, & pro pace obſecrans ſic inter alia ſcribens. Dudum veniens ad Nicomedienſium civitatem repente ad orientem pergere feſtinabam, cumque ad vos tenderem, & plurima jam parte vobiscum eſſem, hujus rei nuntio ſum retentus, ne oculis videre compellerer quod impoſſibile judicabam ad ſenſus poſſe aurium pervenire. Quapropter aperite jam mihi per veſtram concordiam orientis vias, quas contentione clauſiſtis, velociterque concedite michi vos ipſos & alios univerſos populos videre lætos, & pro communi omnium concordia ac libertate debitam gratiarum actionem favorabilibus eloquiis Deo perſolvere. Veruntamen Imperator his ſcriptis nichil proficiens, Oſium Cordubæ Epiſcopum virum fide & religione probatum pro pace reformanda direxit, qui & ipſe nichil agens ad principem rediit. Tunc illud famoſisſimum in Nicæa concilium fervor Principis excitavit, publicis aſinis atque mulis & curracibus equis Epiſcopos & qui cum eis erant ad ſinodum venire præcipiens.

Annus

Annus Dni. cccxxiix. Constantini XVIII.

Communicabant igitur Nicæno Concilio ex Apostolicis quidem sedibus Macharius Jherosolimitanus, Eustatius Antiocenus, Alexander Alexandrinus, Julius autem Romanus Episcopus propter senectutem defuit, sed erant pro eo præsentes Vitus & Vincentius presbyteri ejusdem Ecclesiæ. Super hos autem & alii plurimi boni & optimi viri ex diversis gentibus convenerunt, alii quidem ad intelligendum & dicendum nimis idonei, scientiaque sacrorum librorum & alia eruditione disciplinati, vitæque virtute præclari, de quibus & Eusebius Pamphili meminit tertio libro in Constantini vita sic scribens : Cunctarum igitur Ecclesiarum quæ totam Europam Libiamque & Asiam replebant, simul erant ministrorum Dei congesta cacumina, unaque erat orationis domus tanquam à Deo dilatata intrinsecus ferebat omnes in idem, Syros simul & Cilicas, Phænicasque & Arabas, atque Palestinos, inter hos & Ægiptios, Thebeos & Libicos, nec non qui ex Mesopotamia oriuntur, sed etiam Persa venit ad concilium Episcoporum, nec Scyta defuit ex eorum choro, Pontus & Asia, Phrigia & Pamphilia viros probatissimos præbuerunt, aderant Thraces & Macedones, Achivi & Epirotæ & horum quoque interius habitantes. Ipse autem Hispanorum valde famosus Osius unus erat, & simul plurimis assidebat. Talem itaque solus à seculo Imperator Constantinus Christo coronam vinculo pacis exornans suo Salvatori de victoria inimicorum & hostium Deo decibilem dedicavit. In præsenti siquidem choro multitudo erat Episcoporum numerum trecentorum excedens sequentibus eos presbyteris, Diaconis & acolitis, quorum numerus non poterat comprehendi : Hæc quidem Pamphili Eusebius, Imperator verò cum celebrâsset victricem contra Licinium festivitatem, & ipse occurrit ad Nicæam. Cunctis verò qui convenerant, Imperator diebus cotidianis cibaria largissime ordinârat expendi. Plurimi verò Episcopi tempus se invenisse putantes libellos Imperatori obtulerunt, de quibus quisque alium culpabat, accusantes quid quisque fuisset passus ab altero. Cumque in his cotidiè tempus protraherent, Imperator certum diem eo-

rum accuſationibus indixit. Cum verò eadem veniſſet dies, libellos oblatos ſuſcipiens ait Imperator: hæ quidem accuſationes tempus habebunt proprium, id eſt diem magni judicii, judicem vero illum qui tunc futurus eſt omnibus judicare: Michi ergo homini conſtituto de hujuſmodi rebus non licet habere auditorium ſacerdotum ſcilicet accuſantium ſimul & accuſatorum, quos minimè convenit tales debere monſtrari qui judicentur ab aliis. Age ergò nunc imitantes divinam clementiam in alterutrorum veniam accuſationes: Aboleamus invicem & de his quæ ad fidem pertinent agere ſtudeamus, cujus hic gratia venimus. Hæc ſiquidem Imperator dicens uniuſcujusque ſcripturam vacare & libellos juſſit ardere, diemque definivit, qua ſolvi quæ erant dubia conveniret. Interim Epiſcopi evocaverunt Arrium, & propoſitis in commune ſuis opinionibus diſputabant. Plurimi verò tunc convenientium Epiſcoporum & ſequentium eos clericorum ſcientes diſputare, hujuſmodi elocutionum arte excitati claruerunt & Imperatori atque his qui circa eum erant noti ſunt facti. Ex illis & Athanaſius tunc Diaconus exiſtens dum cum Alexandro eſſet Epiſcopo, hujus ſtudii pars videbatur eſſe maxima. Cumque plurimi diſputationis delectatione traherentur, unus quidam ex confeſſoribus laicis ſimplicem habens ſenſum, dialecticis obviavit dicens: Audite igitur, Chriſtus & Apoſtoli non nobis dialecticam tradiderunt, vanamque verborum fallaciam, ſed puram ſcientiam fide & operibus obſervandam. Hæc dicente juvene præſentes quidem mirati ſunt dictumque probaverunt, Dialectici verò percepta ſatisfactione ceſsârunt. Convenientibus igitur univerſis die conſtituta maximam domum præparavit regalibus Imperator, ſedes & ſubſellia in ea poni præcipiens quæ ſufficere poſſent ordini ſacerdotum, ita decentem præparans eis honorem invitavit ingredi & de præſentibus negotiis habere conſilium, introivit autem & ipſe princeps ultimus cum paucis laude dignam ſui magnitudinem habens, & mirabilem ſpeciem mirabilioremque gerens dignitatem pudoris in fronte, minore verò ſede quam aliis poſita in medio eorum ſedit. Itaque famoſiſſimus Imperator protulit de unanimitate & con-

cordia

cordia ſermones, tirannorum eis crudelitatem rememorans & honorabilem pacem quæ ſub eo eſt collata divinitus, ſimul quoque quia peſſimum & valde crudele videretur, ut deſtructis hoſtibus nulloque præſumente reſiſtere, ſibi invicem ſacerdotes in alterutros jacularentur atque confunderent, & impiis atque ſine Deo perſonis delectationem atque riſum præberent, cum utique de divinis ipſi tractarent rebus & Sancti Spiritus in ſcripturis haberent doctrinam. Evangelici enim libri ſunt, inquit, & Apoſtolici antiquorumque Prophetarum ſcriptiones, quæ nos erudiunt quid de ſacra lege ſapiamus. Expellentes igitur hoſtile certamen ex verbis divinitus inſpiratis ſolutionem quæſtionum mente percipiamus : Hæc & his ſimilia tanquam filius amator patris ſacerdotibus veluti patribus offerebat, Apoſtolicorum dogmatum cupiens profligare concordiam. Concilii vero plurima pars his quæ dicebantur obediebat, & inter alterutros unanimitatem & dogmatum ſalubritatem libenter amplectebantur, pauci verò quorum ſupra meminimus Apoſtolicis reſiſtentes dogmatibus Arrium defendebant. Dictantes enim fidei petitionem cœtui communi dederunt, quæ cum lecta fuiſſet ab univerſis repente dirupta eſt, & adultera & fraudulenta pronunciata eſt, turba reclamante, & tumultu contra eos habito ab omnibus cunctisque proditionem ab eis factam accuſantibus pietatis, formidantes ſurrexerunt, & primi Arrium abdicarunt, excepto Secundo & Theona. Cumque fuiſſet impius ille deſtructus, concorditer univerſi fidem gloriamque dictantes, quæ hactenus in Eccleſiis permanet, & ſubſcriptionibus roborantes ſolvêre concilium. Doloſè tamen & non ſalubriter prædicti viri in fidei termino conſenſerunt, quod teſtantur tam ea quæ poſtea ab eis machinata ſunt contra pietatis propugnatores, quam quæ ab ipſis conſcripta noſcuntur. Secundus autem & Theonas, nolentes adquieſcere, condempnati ſunt : Synodus autem Arrium & conſectatores ejus anathematizavit omnes adjicientes neque accedere eum in Alexandriam. Præceptumque principis repente eundem Arrium, & qui circa Euſebium & Theoginum, & qui cum eis erant exilio deportavit. Euſebius verò

verò Nicomediæ & Theoginus Niceæ post paululum tempus exilii libellum pœnitentiæ porrigentes Imperatori in fide consubstantialitatis consenserunt & ab exilio revocati sunt, & suas Ecclesias receperunt expellentes qui in eorum locis fuerant ordinati. Imperator interea post concilium degebat lætus. Denique Arrius dolosè pœnitentiam agens & fidei Nicenæ subscribens & ipse revocatus est, & rursus Episcoporum examini ab Imperatore directus. Cognitis autem ejus fraudibus iterum condempnatus est, & ultra in Alexandriam redire non est permissus. Imperator autem de concordia fidei & communi pace absentibus talem scripsit epistolam:

Victor Constantinus Maximus Augustus Episcopis & populo. Malignos & impios Arrius imitatus dignum est, ut illorum quoque suscipiat ultionem. Sicut ergo Porphirius divinæ pietatis inimicus iniqua volumina contra religionem proferens dignam meruit invenire mercedem & talem, per quam in posterum esset opprobrio & plurima compleretur infamia; & nunc placuit Arrium & consectatores ejus vocari Porphirianos, ut quorum mores imitati, eorum vocabulo censeantur. Super hæc autem si qua conscriptio ab Arrio facta reperitur igni tradatur, ut non solum præsens ejus doctrina depereat, sed neque illa ejus possint permanere commenta. Hoc etiam præcipio, si quis conscriptiones Arrii celasse comperitur & non repente proferens igne consumpserit, mortis supplicio subjacebit. Mox enim ut in hoc fuit captus capitalem suscipiet ultionem. Sic itaque famosissimus Imperator Arrianam hæresin sua auctoritate dampnavit, & fidem Nicenam omni studio confirmavit, omnes abominans, & à se alienans, quicunque huic fidei non communicabant. Arrius apud Imperatorem hoc agere satagebat, quatenus in communionem ab Episcopis reciperetur. Imperator verò de Arrio experiri volens interrogat, si Niceni decreta servaret. Ille verò nichil moratus repente subscripsit decreta fidei per subscriptionem arte callida circumveniens, & Imperator quidem miratus ei intulit jusjurandum. Qui etiam fraudulenter hoc egit quodammodo jusjurandum arte deludens: Scripsit enim Arrius sectam suam

in carta

in carta quam sub ala ferebat, unde verè se jurare credidit dicens, sic se sapere sicut scripsisset, credens igitur Imperator suscipi eum ab Episcopo Constantinopolitanæ urbis Alexandro in communionem præcepit. Erat autem tunc sabbatum, & sequenti die eos communicare exspectabat alterutris. Sed præsumptiones Arrii judicia Dei secuta sunt. Nam cum egressus ex imperiali fuisset aula, obsequiis honorabatur satellitum Eusebii & per mediam civitatem perspicuus tunc apparebat. Cumque venisset juxta locum, cui vocabulum est Constantini forum, ubi columpna Porphyritica collocata est, terror eum subito ex quodam conscientiæ secreto constrinxit, & cum formidine secuta est ventris effusio, percontatusque, si secessum esset in proximo, agnoscens esse post Constantini forum, perrexit illuc, quo facto defectus eum quidam cum effusione corripuit, & unà cum stercoribus meatus quoque prolapsus est. Tunc ergo concidit & sanguinis multitudo cum subtilibus intestinis, subsequenter effluxit decurrebantque cum splene & interiora jecoris, & ita factum est ut repente sequeretur & mors. Secessum vero ubi talia gesta sunt omnes transeuntes digito notabant, detestabilem Arrii recordantes interitum. Post aliquod verò tempus quidam fautorum Arrianæ vesaniæ dives & potens studium habuit & eundem locum à publico comparavit, & diruens quod erat primitus domum ibi constituit, quatenus oblivio facti procederet & per successiones ejusmodi memoria deperiret, fama tamen per cunctam cucurrit civitatem, & orbi terrarum mortem Arrii declaravit. Imperator de interitu Arrii lætus Deo gratias egit sæpe illud proclamans: Justus es Domine & rectum judicium tuum.

Licinius Thessalonicæ privatus occiditur.

Annus Dni. CCCXXIIX. Constantini XIX.

Helena Imperatoris mater Jherosolimam petens sepulcrum Christi requisivit, & quamvis difficillimè tamen invenit. Id namque pagani sordibus operuerant oblivioni tradere cupientes memoriam salutarem & desuper templum ædificaverant luxuriosi simul dæmonis id est Veneris. Præcepit igitur destrui sceleratissimum templum ipsumque

que pulverem funestis sacrificiis violatum ejici & procul à civitate dispergi. Igitur in altum fodientibus apparuerunt tres cruces & clavi simul & titulus Hebraicis, Græcis, Latinisque literis conscriptus, Jesus Nazarenus Rex Judæorum. Tunc ergo quæ crux esset Domini, quæ latronum, dubitare ceperunt. Proinde Macharius civitatis præsul hujusmodi tractatu dubitationem solvit. Mulieri namque nobilitati claræ longa ægritudine fatigatæ unam de crucibus cum oratione adhibens virtutem Salvatoris agnovit. Mox enim ut mulierem crux attigit salutem recepit. Tactu quoque crucis mortuus resurrexit. Sic itaque mater Imperatoris quod cupiebat agnoscens, de clavis quidem alios in Galea misit Imperatoris filii capitis providentiam gerens, alios freno equino permiscuit cautelam filii agens, & Zachariæ Prophetiam adimplens qui dicit : Et erit quod in fræno est sanctum Domino omnipotenti. Crucis verò partem aliquam dedit Imperatori, reliquam Machario civitatis sacerdoti. Ipsa verò ultra octogesimum annum ætatis agens redit ad filium & cum lætitia transivit à seculo, multa filio pietatis mandata committens novissimis benedictionibus adimpleto.

Annus Dni. cccxxx. Constantini XX.

Hucusque historias scribit Eusebius exin Jheronimus.

Annus Dni. cccxxxi. Constantini XXI.

Antiochiæ ordinatur Vitalis Episcopus XX, post hunc Philogonius, dehinc Paulinus, post eum Eustasius, quo ob fidem exiliato successerunt Arriani numero XI.

Annus Dni. cccxxxii. Constantini XXII.

In Antiochia Dominicum quod vocatur aureum ædificare ceptum.

Annus Dni. cccxxxiii. Constantini XXIII.

Juvencus Presbyter Hispanus Evangelia versibus composuit.

Annus Dni. cccxxxiv. Constantini XXIV.

Donatus agnoscitur, à quo per Africam Donatiani.

Annus

Annus Dni. CCCXXXV. Conſtantini XXV.

Dedicatur Conſtantinopolis omnium urbanarum pene urbium nuditate. Hanc civitatem inclitam & *ſolam ſemper ydolatria carentem* Conſtantinus condidit, & eam Imperiali Romæ in omnibus magnificentiis & dignitatibus coæquavit. Nam cum ei omnia proſpere cederent, propriam voluit habere civitatem, veniensque ad campum ante Ylium juxta Helleſpontum ſuper Achillis tumulum, ubi Achivi contractu — pugnantes habuerunt caſtra, civitatem deſignavit, portasque fecit, quæ hactenus videntur à navigantibus. Hæc agenti per noctem Deus apparuit, monens ut alium quæreret locum eumque ducens ad Bizantium Thraciæ, illic eum habitare & ædificare juſſit. Hanc igitur auxit & maximo eam muro circumdedit & de nomine ſuo Conſtantinopolim appellavit, & ſecundam Romam lege firmavit.

Annus Dni. CCCXXXVI. Conſtantini XXVI.

Athanaſius Alexandriæ ordinatur Epiſcopus.

Annus Dni. CCCXXXVII. Conſtantini XXVII.

Romæ Marcus Papa ſedit menſ. VIII.

Annus Dni. CCCXXXIIX. Conſtantini XXIIX.

Edicto Conſtantini omnia gentilium templa ſubvertuntur.

Annus Dni. CCCXXXIX. Conſtantini XXIX.

Conſtantinus cum filiis ſuis honorificas ad Antonium literas miſit.

Annus Dni. CCCXL. Conſtantini XXX.

Conſtantia Conſtantini ſoror uxor Licinii moriens, Arrianum quendam presbyterum fratri commendat. Cumque religioſiſſimus Imperator potius Chriſtianitate gauderet, & vere Dei teſtimonio fidem Nicenam roborari cognoſceret, cum tres haberet filios, eos Cæſares appellavit & ſingulos eorum per decenos annos participes Imperii eſſe conſtituit, id eſt primum qui eſt ſui nominis Conſtantinum Heſperiarum partium in decennali ſuo fecit habere principatum, ſecundum verò avi nomine nuncupatum Conſtantium in vicennalibus ſuis Cæſarem in oriente conſtituit, juniorem verò Conſtantem in ſuis tricenna-

cennalibus ordinavit. Anno vero post hæc transacto ingreſſus ſexageſimum quintum ætatis annum ægritudine captus, ex urbe Conſtantinopolitanam quaſi ad aquas calidas egreſſus eſt. Qui dum in Nicomedia degeret facto teſtamento tribus filiis conſtitutis heredibus defunctus eſt. Corpus autem ejus in aureo loculo collocatum ad Conſtantinopolim eſt devectum & in palatii celſo loco repoſitum, quod in multis honoribus atque veneratione quaſi viveret habebatur, donec aliquis filiorum ejus aſſiſteret. Poſtea verò ab oriente Conſtantio veniente cum imperialibus exequiis funus ejus ſepultum eſt in Apoſtolorum Eccleſia. Vixit autem Conſtantinus Imperator annis LXV & regnavit annis XXX & dimid. & de terreno ad perenne migravit regnum viceſima ſecunda die menſis Maji, erat autem annus ſecundus ducenteſimæ & octavæ Olimpiadis: Scribunt autem quidam Conſtantinum in hæreſin Arrianam corruiſſe; ſed hoc Eccleſiaſtica non docet hiſtoria, quæ ſub magna religione illum deceſſiſſe narrat.

Annus Dni. CCCXLI. Conſtantii I.

Conſtantius Conſtantini filius XXXV ab Auguſto adeptus imperium annis XXIII regnavit. Diviſum autem erat imperium in quatuor partes: Nam Conſtantinus cuncta trans Alpes obtinuit, Conſtans verò in Italia, & Illirico & Africa imperavit, Conſtantius quoque Aſiam & orientem ad regendum ſuſcepit. Dalmatius autem eorum fratruelis in Thracia & Macedonia regnavit: ſed his tribus brevi tempore interfectis ſolus Conſtantius obtinuit Monarchiam.

Annus Dni. CCCXLII. Conſtantii II.

Dalmatius proſperrima indole patruo haut diſſimilis à militibus occiſus eſt, Conſtantio patruele ſuo ſinente magis quam jubente.

Annus Dni. CCCXLIII. Conſtantii III.

Orta eſt diſcordia inter Conſtantinum & Conſtantem propter Italiam & Africam. Conſtantinus itaque dum nititur partes fratris junioris invadere, bellum movit contra eum, ſed dum inconſultius apud Aquilejam prælium adgreſſus eſt, à Conſtantis militibus occiſus eſt, & in fluvium, cui nomen Alſa, eſt projectus.

Annus

Annus Dni. CCCXLIV. Constantii IV.

Maximinus Trevirorum Episcopus clarus habetur, à quo Athanasius Alexandrinus Episcopus à Constantio profugus honorifice suscipitur.

Annus Dni. CCCXLV. Constantii V.

Franci à Constante perdomiti pacem petunt.

Annus Dni. CCCXLVI. Constantii VI.

Arriana hæresis Constantii fulta præsidio omnes non suæ partis Episcopos persequitur.

Annus Dni. CCCXLVII. Constantii VII.

Paulus Constantinopolitanus Episcopus ab Arrianis expellitur, & Macedonius substituitur, à quo hæresis Macedonia.

Annus Dni. CCCXLVIII. Constantii VIII.

Sapor Persarum Rex Christianos persequitur.

Annus Dni. CCCXLIX. Constantii IX.

Athanasius ad Constantis literas Alexandriam regreditur.

Annus Dni. CCCL. Constantii X.

Magnis Reipublicæ expensis in Seleucia Siriæ portus effectus.

Annus Dni. CCCLI. Constantii XI.

Eusebius Emisenus Arrianæ signifer factionis multa & varia scripsit.

Annus Dni. CCCLII. Constantii XII.

Maximus post Macharium Jherosolimorum Episcopus moritur, post quem hæretici Ecclesiam invadunt.

Annus Dni. CCCLIII. Constantii XIII.

Romanæ Ecclesiæ XXXIV ordinatur Liberius, quo in exilium ob fidem truso, omnes clerici juraverunt, quod nullum alium susciperent, & multi eorum perjuraverunt. Nam cum Felix ab Arrianis fuisset substitutus, quidam eum receperunt, sed post annum cum eo pariter ejecti sunt, quia Liberius tædio victus exilii & in hæretica pravitate Romam quasi victor intraverat. Constans haud longè ab Hispania castro,

cui Helene nomen eſt, interficitur anno ætatis XXX Magnentio arripiente imperium.

Annus Dni. CCCLIV. Conſtantii XIV.

Gallus Conſtantii patruelis Cæſar factus. Felix Papa cum Conſtantium convinceret eſſe hæreticum ejectus eſt, & Liberius hæreſi ſubſcribens eſt reſtitutus.

Annus Dni. CCCLV. Conſtantii XV.

Gallus apud Antiochiam quosdam nobilium interficit.

Annus Dni. CCCLVI. Conſtantii XVI.

Victorinus Rhetor & Donatus Grammaticus Romæ inſignes habentur.

Annus Dni. CCCLVII. Conſtantii XVII.

Julianus frater Galli interventu Euſebiæ Auguſtæ morti ſubtractus Cæſar efficitur.

Annus Dni. CCCLIIX. Conſtantii XIIX.

Euſebius Vercellenſis & Dioniſius Mediolanenſis & Lucifer Caralitanus Epiſcopi exilio deportantur.

Annus Dni. CCCLIX. Conſtantii XIX.

Antonius Abbas migravit anno ætatis centeſimo quinto.

Annus Dni. CCCLX. Conſtantii XX.

Oſſa Andreæ Apoſtoli & Lucæ Evangeliſtæ & Timothei Conſtantinopolim ſunt allata.

Annus Dni. CCCLXI. Conſtantii XXI.

Paulinus Trevirorum Epiſcopus in exilio moritur. Hilarius Pictavienſis Epiſcopus Arrianorum inſtinctu à Conſtantio in Phrigia exiliatur cum Dioniſio Mediolanenſi & Euſebio Vercellenſi, ſed quarto exilii anno cum librum de fide Conſtantio porrexiſſet redire permiſſus eſt.

Annus Dni. CCCLXII. Conſtantii XXII.

Synodus apud Ariminum & Seleutiam Yſauriæ facta, in qua antiqua Patrum fides dampnata eſt. Sed Gallia per Hilarium hujus concilii dolos vitavit.

Annus

Annus Dni. CCCLXIII.

Conſtantius inter hæc bellum Parthis præparans cum audiſſet Julianum ad imperium inhiare, Parthica expeditione rediit, & inter Ciliciam & Cappadociam febri acerrima quam indignatio augebat moritur, anno ætatis ſuæ XLV.

Hic in principio admodum manſuetus & magnæ tranquillitatis fuit, ſed ventoſæ levitatis, ita ut in Arrianam pravitatem declinans, primo Athanaſium, dehinc omnes non ſuæ partes Epiſcopos exiliis & carceribus & variis perſecutionibus inſequeretur, licet frequenter à fratribus, à Conſtantino & Conſtante, correptus literis & legationibus, ut paternæ recordaretur religionis & pietatis, emendationem promitteret.

Annus Dnī. CCCLXIV. Juliani I.

Claudius Julianus Cæſar XXXVI ab Auguſto imperium accepit & annis II regnavit & menſ. VIII. De cujus genere ac diſciplina & quomodo apoſtataverit vel qualiter ad regnum pervenerit pauca dicenda ſunt. Conſtantinus qui Byzantium ſuo nomine Conſtantinopolim appellavit duos habuit ex eodem patre non eadem matre Germanos, quorum unus Dalmatius alter Conſtantius vocabatur; & Dalmatius quidem ſui nominis habuit filium, Conſtantius autem duos habuit natos, Gallum & Julianum. Poſt mortem vero Conſtantini dum milites Dalmatium juniorem peremiſſent, tunc & iſti defuncto jam patre penè mortis periculum ſuſtinuerant, ni Gallum quidem ægritudo quæ putabatur irevitabilis liberâſſet, Julianum vero ætas infantilis. Erat enim annorum octo. Cumque ab eis fervor Imperatoris quieviſſet, Gallus quidem circa Epheſum apud Doctores erat, porro Julianus creſcens in auditoriis Conſtantinopolitanæ urbis exercebatur in baſilica, ubi doctores erant habitu privato incedens. Rhetoricam vero legebat apud Eubalum Sophiſtam tunc Chriſtianum, quod providentia quippe Conſtantii geſtum eſt, ne apud paganum ſophiſtam legens ad ejus ſuperſtitionis dogma declinaret. Erat enim Julianus ab initio Chriſtianus, cumque fama per populum volitaret, quod poſſet etiam guber-

gubernare Rempublicam, Constantius misit eum ab urbe regia in Nicomediam, præcipiens ne conveniret apud Libanium Sirum Sophistam paganum. Supervenit autem in Nicomediam Maximus Philosophus, quem postea quasi artes Magicas exercentem Valentinianus Imperator jussit occidi. Tunc igitur non ob aliam causam in Nicomediam venerat, nisi Juliani fama protractus. Apud quem Julianus cum verba Philosophica prægustasset, cepit etiam doctoris imitari religionem. Hic enim etiam imperii cupidinem animo ejus immiserat. Cumque hæc non laterent aures Imperatoris, inter spem metumque positus suspicionem celare volens tonsus monachicam simulabat vitam. Denique in Ecclesia Nicomediæ lector est constitutus, & sub hoc habitu furorem declinavit Imperatoris. Hæc equidem pro timore faciebat, dicebatque plurimis amicorum suorum felicia fore tempora, quibus ipse rerum potiretur imperio. Post paululum verò interemto fratre ejus Gallo, Julianus quoque suspectus fit Imperatori, sed interventu Eusebiæ Augustæ nichil mali passus est, sed ad Philosophandum Athenas missus est. Discurrens autem Julianus totam Helladiam, vates quærebat responsa reddentes, consulens si Respublica ad suum imperium perveniret. Invenitque virum qui ei desiderata se dicere fatebatur, is eum perducens ad quendam Idolorum locum & intromittens in adytum, dæmones evocavit. Quibus apparentibus, terrore compellitur Julianus in fronte sua formare crucis signaculum & repente dæmones disparuerunt. Tunc Magus culpare cepit Julianum. At ille & terrorem insinuavit, & crucis se dixit obstupuisse virtutem, eo quod videntes hoc dæmones evanuerunt. Porro Magus, non hoc æstimes inquit, ò bone vir, quod timuerunt, sed abhominati potius hoc signum abscesserunt, & ita capiens miserum odio replevit Christiani signaculi Julianum. Post hæc Constantius evocans Julianum constituit eum Cæsarem dansq; ei sororem suam conjugem, contra barbaros eum destinavit ad Gallias, & dum quandam civitatem fuisset ingressus corona laurea, quibus solent civitates ornari, inter columnas pendens, rupta fune super ejus caput decidit, & aptissime eum

coro-

coronavit. Quo facto cuncti clamaverunt, quod ei ſignum foret imperii. Contra barbaros verò fortiter agens, regem eorum captum transmiſit Conſtantio, & Auguſtus à militibus appellatur. Cumque corona Imperialis deeſſet, unus ſigna portantium torquem ſumens Juliani capiti circumpoſuit & hoc modo Imperator eſt factus, ſtatimque contra Conſtantium inteſtinum præparatur bellum. Quod cum ſine multo ſanguine finiri non poſſet, Deus conſiliorum judex unum ſine alterius concertatione finivit. Julianus igitur in ipſo principio imperii ita impudenter negavit Chriſtianam fidem, ut quibusdam ſacrificiis & invocationibus baptiſma ſtuderet abluere, & dum aliquando Idolis ſacrificaret, apparuit ſignum crucis in viſceribus pecudis corona circundatum. Quo viſo miniſtri ſunt perterriti, æſtimantes hujusmodi religionis virtutem, & Chriſtiani dogmatis æternitatem, eo quod corona indicium eſſet victoriæ, Julianus verò confortans eos dixit proſpera eſſe indicia quam ſignum dogmatis Chriſtiani per ſe coërceretur, & quia ei quo vellet dilatari non liceret, circuli eſſet termino conſertum. Quod tunc pagani contra religionem egerint Juliani ſolatio, multa ſunt & propriis libris egentia. In Aſcalonia ſacerdotum & virginum dividentes uteros & ordeo implentes porcis apponebant. In Sebaſtia verò Johannis Baptiſtæ ſepulcrum aperuerunt, ignique tradiderunt, oſſa verò ac pulverem diſperſerunt.

Annus Dni. CCCLXV. Juliani II.

Julianus Galilæorum filiis, ſic enim Salvatoris noſtri cultores denominabat, Poëtarum & Rhetorum atque Philoſophorum legere diſciplinas prohibuit. Deinde Galilæos militiis expulit.

Julianus nullum iniquitatis genus omittens etiam Judæos contra Chriſtianos armavit, primumque convocans requiſivit, cur eis præcipiente lege immolare nequaquam ſacrificiis uterentur. Cumque reſpondiſſent, uno tantum loco ſibi offerendi ſacrificium fuiſſe permiſſum, repente Deo odibilis juſſit deſtructum reſuſcitari templum credens infelix Dominicum verbum ſè deſtruere, cujus per hoc veritatem magis oſtendit. Hæc itaque verba Judæi libenter accipientes

cunctis per diversum terrarum orbem mandavere Judæis. Qui undique concurrentes pecunias ad ædificium alacriter offerebant, ministravit quoque plurimum ipse Julianus non largitatis gratia, sed veritati repugnans. Dicitur etiam quod ad repurgium faciendum argenteas hamas & cofinos & scafas habuerint. Cumque die multitudo fodisset, nocte spontanea terra de valle crescebat. Cumque gipsi & calcis multa modiorum milia congregâssent, vis magna ventorum repente respirans omnino dispersit & adhuc vesanientibus eis primo terræ motus factus est; cum verò neque hoc terrerentur indicio, ignis ex fundamentis egrediens fodientium plurimos concremavit nocte quoque una porticus cadens cum tecto dormientes oppressit, & sic Judæi ad propria sunt reversi. Interim cum Persæ mortuum cognovissent Constantium, capta fiducia ad terminos venerunt Romanorum, denunciantes bellum. Ob quam rem Julianus congregato exercitu misit in Delfim & Delum & Dodonem ad percipienda Idolorum responsa. Tunc universi vates & pugnandi fiduciam dabant & victoriam promittebant. Pergens igitur ad bellum diis suis sanguinem vovit Christianorum & theatrum statuens in Jerusalem, interminatus est sacerdotes & Monachos & virgines sacras illic se bestiis traditurum, cum victor reverteretur in pace. In Antiochia verò vir quidam optimus pædagogus adolescentium habitabat, eratque illic famosissimus sophista Libanius impius, exspectavitque Juliani victoriam habens præ oculis ejus minas. Ergo interrogavit pædagogum, nostram deridendo religionem : Nunc, inquit, fabri filius, quid putas agit. At ille, plenus gratia divina, respondit : O sophista locellum sepulturæ Juliano componit. Post paucos itaque dies mors illius nuntiatur erronei, & in locello positus est advectus, minarumque timor evacuatus est. De cujus interitu diversi diversa sentiunt. Nam cum præsidens in equo exercitum confortaret, jaculum repente delatum discurrens per brachium in ejus latus immersum est, & ex hoc vulnere suscepit terminum vitæ. Quis verò justissimum intulerit vulnus hactenus ignoratur. Sed alii quendam invisibilium hoc intulisse ferunt, alii unum pastorum

rum Ismahelitarum, alii militem fame & itinere fatigatum : Sed sive homo sive Angelus fuerit, palam est, quod divinis jussionibus ministravit. Dum verò fuisset vulneratus, manum sanguine suo complevit, & in aërem sparsit dicens : Galilæe vicisti; confessus cum blasphemia victoriam. Veruntamen in libro vitæ sancti Basilii legitur certissime per Mercurium Martirem Julianum fuisse interemtum. Periit ergo Julianus in Regione Persica, sexta die Junii mensis anno tertio imperii sui, septimo verò, ex quo Cæsar à Constantio est factus, vitæ verò XXXI.

Annus Dni. CCCLXVI. Joviani I.

Jovianus ab Augusto XXXVII imperium suscepit & menses VIII regnavit, genitus patre Baroniano incola provinciæ Pannoniæ. Cujus Pater cum filios crebro amitteret, per sompnum ei dictum est, ut eum, qui partu instante edendus foret, Jovianum diceret. Fuit insignis corpore, lætus ingenio, studiosus in literis, fortis viribus, miles illo tempore quo Julianus impius legem militibus proposuerat, ut aut sacrificarent aut militia decederent. Qui cingulum magis elegit amittere, quàm præceptis Imperatoris obedire. Sed Julianus propter belli necessitatem tunc eum inter milites habebat. Hic cum à militibus violenter ad imperium raperetur, clamavit se nolle paganis hominibus imperare, cum ipse esset Christianus. Dumque omnium vox communiter proclamaret, se quoque Christianos esse, suscepit imperium. Facta autem pace cum Persis ingeniose exercitum reduxit illæsum, quem Julianus responsis idolorum nimis credulus in periculis dereliquerat. Dein cum Constantinopolim festinaret, venit ad prædium Dadastam, ubi tempore hiemis languore constrictus, cum in novo cubiculo recubaret, calore prunarum & nidore parietum nuper calce illitorum suffocatus obiit, octavo mense imperii sui, anno vitæ XXXIII XIII Kal. Septembris.

Annus Dni. CCCLXVII. Valentiniani I.

Valentinianus XXXVIII ab Augusto Imperator efficitur, vir optimus, & apice principali dignissimus, qui regnavit annis XI. Iste fuit

Pannonius genere, de Cybala civitate, cujus Pater Gratianus mediocri ſtirpe ortus, funarius eſt appellatus, eò quod quadam die venalem funem portanti quinque milites nequiverunt extorquere. Qui merito accitus in militiam usque ad præfecturæ prætorianæ dignitatem aſcendit. Ob cujus commendationem apud milites Valentiniano oblatum eſt imperium. Qui cum ſub Juliano Apoſtata ſcutariorum tribunus eſſet, & integram fidem haberet, & Julianus quadam die *templum fortunæ* ingrederetur, miniſtri templi ex utraque parte januarum ſtantes *aſperſione aquæ, ſicut ipſi dicebant, ingredientes purgabant.* Tunc Valentinianus præcedens Imperatorem ut aſperſionis guttam ſua vidit in clamide, indignatus pugno percuſſit templi miniſtrum, dicens ſe maculari potius quam purgari. Quod videns Imperator, juſſit ut aut ſacrificaret aut militia diſcederet, & mox ſponte diſceſſit: Nec mora Juliano interfecto, & Joviano mortuo in loco perſecutoris ſui ſuſcepit imperium. Hic primo imperii ſui anno fratrem ſuum Valentem conſortem regni facit. Largiens ei partes orientales, ſibi occidentales retentans.

Annus Dni. CCCLXIIX. Valentiniani II.

Valentinianus filium Gratianum Cæſarem facit hortatu Serenæ uxoris ſuæ. Damaſus Papa IXL ſedit annis XIIX ſub ſeditione tamen, quia Urſinus Diaconus Romanæ Eccleſiæ ſacerdotium ſibi uſurpaverat. Damaſus verò conſtituit ut die noctuque pſalmi in Eccleſia dicantur.

Annus Dni. CCCLXIX. Valentiniani III.

Valentinianus cujusdam Juſtinæ virginis amore captus, legem propoſuit, ut quilibet impune qui vellet bina matrimonia ſuſciperet, & ſic ipſe Juſtinam duxit, Serena nequaquam abjectâ: Ex qua generatus eſt ei filius Valentinianus & tres filiæ, Juſta, Grata & Galla, quarum duæ in virginitate permanſerunt, Gallam verò Theodoſius major poſtea duxit uxorem.

Annus Dni. CCCLXX. Valentiniani IV.

Lana vera pluviæ permixta fluxit de nubibus.

Annus

Annus Dni. CCCLXXI. Valentiniani V.

Athalaricus Rex Gothorum Christianos in sua gente persequitur.

Annus Dni. CCCLXXII. Valentiniani VI.

Nicea terræ motu funditus eversa est.

Annus Dni. CCCLXXIII. Valentin. VII.

Valentinianus Saxones cæde perdomuit in Francia.

Annus Dni. CCCLXXIV. Valentin. VIII.

Didimus Alexandrinus multa de nostro dogmate commentatur per Notarios, quia quinquennio cæcus elementorum ignarus fuit.

Annus Dni. CCCLXXV. Valentiniani IX.

Martinus Thuronis ordinatur Episcopus.

Annus Dni. CCCLXXVI. Valentiniani X.

Magnentia nobilissima Romanorum Jherosolimam veniens in tantum virtutibus & humilitate claruit, ut Teclæ nomen acceperit. Auxentio Arriano Mediolanensium Episcopo defuncto Ambrosius præsidatum urbis agens *necdum baptizatus* communi civium consensu *Episcopus eligitur*, jubenteque Valentiniano baptizatur & ordinatur, per quem omnis Italia ab hæresi liberatur.

Annus Dni. CCCLXXVII. Valentin. XI.

Valentinianus rupta vena nuper incisa moritur.

Annus Dni. CCCLXXIIX. Valentis I.

Valens verò frater Valentiniani cum regnasset cum fratre annis XI, post mortem fratris annos IV regnavit cum Gratiano & Valentiniano Valentiniani filiis. Hic itaque Valens iniquitatem, quam ante conceperat, mortuo jam fratre pariebat, Catholicos ubique persequens & Monachos in militiam cogens, nolentes militare, crudeliter interficiens. Nam dudum suadente Dominica uxore sua ab Eudoxio Arriano Episcopo *rebaptizatus* mox persecutionem in Christianos movisset, si fratrem non timuisset. Considerabat quippe qualem fidei zelum Imperator haberet, qui sub Juliano tantum religionis fervorem miles habuisset.

Igitur Valens perscrutari volens quis post eum regnaturus esset, necromantiam fecit, sed diabolus ejus nequitia & crudelitate abusus, obliqua ei responsa dedit, per quæ multos artificiose interemit. Demonstravit enim ei IV literas, ΘΕΟΔ. dicens hoc nomen post Valentem imperii culmen accepturum. Unde ille zelo ductus, Theodatos, Theodoros, & Theodotos, & Theodunculos occidebat, & quicunque has literas in principio sui nominis habebant. Hoc ergò timore multi sua nomina mutantes cum juramento negabant. Inter cæteros autem occisus est Theodosius vir fortis, ex Hispania ducens genus, pater Theodosii postea Imperatoris. Hic à Valentiniano fratre Valentis missus in Africam, Firmium quendam in regnum sese extollentem ad mortem coëgit, totamque Africam & Mauritaniam Imperio Romano subjecit. Hic cum traheretur ad mortem, prius in remissionem peccatorum rogavit baptizari, & sic ultrò jugulum præbuit percussori.

Annus Dni. CCCLXXIX. Valentis II.

Basilius Cæsariæ Cappadociæ Episcopus claruit.

Annus Dni. CCCLXXX. Valentis III.

Athanasius Alexandriæ Episcopus LXVI sacerdotii sui anno migrans, Petrum successorem reliquit. Hic est Athanasius insignissimus fidei propugnator, qui per innumeras tribulationes ab Arrianis frequenter dampnatus & exulatus mille pro Christo martyria suscepit.

Annus Dni. CCCLXXXI. Valentis IV.

Gothi à Hunis expulsi per Thraciam funduntur permittente Valente. Gothi fame compulsi rebellant Valenti contra quos ille Trajanum magistrum militiæ misit, qui mox victus ignominiose revertitur. Cui cum Valens mollitiem exprobraret, ait: Non ego victus sum, ô Imperator, sed tu, qui contra Deum pugnas; an nescis, quos ab Ecclesiis expulisti, & quibus eas tradidisti. Ille vero sera pœnitentia stimulatus, Episcopos cæterosque sanctos revocari ab exiliis præcepit. Dehinc commissa pugna cum Gothis, victus est ejus exercitus, ipse quoque sagitta sauciatus & in fugam versus, cum ob nimium dolorem de equo laberetur, in vilissimam casam deportatur, ibique supervenientibus

tibus Gothis crematu anno vitæ ſuæ L, imperii XV, regnavit cum fratre ann. XI poſt eum IV. Juſto quippe judicio Dei ab illis eſt crematus, quos ille perfidiæ ſuccenderat igne. Ante quippe petentibus Gothis, ut eis prædicatores mitteret, qui eos catholicam fidem inſtruerent, miſit Arrianos Doctores, ſicque omnis illa gens Arriana facta eſt.

Annus Dni. CCCLXXXII. Gratiani I.

Gratianus filius Valentiniani XXXIX ab Auguſto poſt mortem patrui ſui Valentis electus eſt ad imperium, & regnavit cum fratre Valentiniano annis VI, cum prius regnâſſet cum patruo annis IV. Ea tempeſtate Theodoſius tam propter Parentum nobilitatem quam propriam fortitudinem habebatur nominatiſſimus, ſed invidia disſimilium fatigatus in Hiſpania morabatur, ubi & ortus & nutritus fuerat. Igitur Gratianus admodum juvenis, cum adhuc fratrem ſuum puerum cerneret, & inæſtimabilem hoſtium multitudinem Romanis infuſam finibus; fretus Chriſti potentia viriliter egit, & apud Argentariam Galliæ oppidum plusquam XXX millia Alemannorum interfecit. Accitumque de Hiſpania Theodoſium magiſtrum militiæ fecit, eumque cum expeditione contra barbaros miſit in Pannoniam. Qui vadens fortiter cum maximis Scithiæ gentibus pugnavit, & triumphavit. Mox Dux optimus exercitu diſperſo per urbes ipſe velociter ad principem remeavit, ipſeq; triumphorum ſuorum nuntius fuit. Quamobrem lætatus princeps Gratianus faventibus cunctis Theodoſium XXXIII ætatis annum gerentem apud Sirmium purpura induit orientisque & Thraciæ imperio præfecit.

Annus Dni. CCCLXXXIII. Gratiani II.

Apud Mediolanum Ambroſius, Thuronis Martinus, Gregorius Niſenus, & Gregorius Nazianzenus, & apud Bethleem Jheronimus, Alexandriæ Theophilus toto orbi radiabant.

Annus Dni. CCCLXXXIV. Gratiáni III.

Theodoſius cum Athalarico Wiſigothorum rege pacem fecit, eundemque poſtea Conſtantinopolim venientem benivolè ſuſcepit, ibique

ibique defunctum honorifice sepeliri fecit & hac benignitate omnes Gothos Romano imperio subjugavit.

Annus Dni. CCCLXXXV. Gratiani IV.

Theodosius veniens Thessalonicam ægritudinem incurrit, cupiensque baptizari Anatholium ejusdem civitatis Episcopum requisivit, cujus esset fidei, quo respondente, quod Arriana pestis in Illiricum non valuisset accedere, ab eo baptizatus est, atque ab ægritudine liberatus Archadium filium suum consortem imperii facit.

Annus Dni. CCCLXXXVI. Gratiani V.

Synodus CL Episcoporum Constantinopoli adversus Macedonium congregatur sub Damaso Papa. Hic decretum est, ut Constantinopolitanus post Romanum Pontificem habeat privilegium. In Gallia quoque Itacius & Ursatius Episcopi Ecclesiæ communione privantur, eo quod ipsorum accusatione Priscillianus hæreticus sit dampnatus, Episcopis nefas ducentibus cujuslibet hominem Episcoporum accusatione interfici. Unde & beatissimus Martinus à Maximo molestabatur, nolens Ithacianis communicare.

Annus Dni. CCCLXXXVII. Gratiani VI.

Maximus ex Britannia tyrannidem assumpsit, vi coactus ab exercitu, vir strenuus & imperio dignissimus, si per tyrannidem non emersisset. Hic apud Lugdunum Gratianum occidit, Valentinianum cum Justina matre Italia expulit.

Annus Dni. CCCLXXXIIX. Theodosii I.

Theodosius genitus patre Theodosio matre Thermantia, interfecto per Maximum Gratiano XL ab Augusto Romanorum imperium solus obtinuit, & XI annis regnavit, cum in oriente prius vivente Gratiano VI annis regnaverit. Valentinianum verò quamdiu vixit secum regnare fecit, ipse verò bellum adversus Maximum qui tunc Aquilejæ insidebat assumpsit, illumque, cum vim Imperatoris ferre non possent, à militibus propriis traditum peremit. Fuit autem Theodosius propagator Reipublicæ & eximius defensor, clemens & misericors, communis omnibus, solo habitu differens à cæteris, in omnes honorificus,

in bonos profusus. Quantæ autem mansuetudinis apud homines fuit, tantæ humilitatis coram Deo extitit. Quod in illo comprobatur obedientiæ exemplo, quo beato subjectus legitur fuisse Ambrosio, prohibenti illum ingredi Ecclesiæ limina propter inconsiderata quorundam innocentum homicidia. Conjunx verò ejus sæpè eum divinas leges ammonebat, se ipsam perfectè erudiens prius; non enim regni fastigiis elevata est, sed repente ut venit ad purpuram, claudorum atque debilium maximam habuit curam, non servis non aliis ministris utens, sed per semet ipsam agens, & ad eorum habitacula veniens unicuique quod opus habuit præbebat. Sic enim per Ecclesiarum xenodochia discurrens suis manibus ministrabat infirmis, ollas eorum tangens, jus gustans, cochlearia offerens, panem frangens cibosque ministrans, calices abluens, & alia cuncta faciens quæ servis mos est agere. Ejusdem principis temporibus apud Palestinam in castello Emaus natus est puer integer & perfectus, sed ab umbilico sursum divisus, ita ut haberet duo pectora & duo capita, & quoscunque sensus, & cum unus edebat & bibebat, alter non edebat, unus dormiebat, alter vigilabat, nonnunquam insimul dormiebant, ad alterutrum ludebant & flebant, & uterque se invicem percutiebat. Vixerunt autem annis ferme duobus, & unus quidem mortuus est, alter verò supervixit diebus quatuor.

Annus Dni. CCCLXXXIX. Theodosii II.

Theodosius vir plenus virtutibus, Valentinianum, à Maximo Italia expulsum, in regnum restituit.

Annus Dni. CCCXC. Theodosii III.

Theodosius Romæ positus multum profuit urbi, alia præbendo, alia aufferendo.

Annus Dni. CCCXCI. Theodosii IV.

Augustinus à Manichæorum hæresi per Ambrosium convertitur.

Annus Dni. CCCXCII. Theodosii V.

Theodosius relicto Romæ Valentiniano Constantinopolim revertitur.

Annus Dni. CCCXCIII. Theodosii VI.

Johannes Monachus claruit.

Annus Dni. CCCXCIV. Theodosii VII.

Siricius Papa XL sedit annis VIII, & Paula & Eustochium filia ejus Christo ancillantur in Bethleem.

Annus Dni. CCCXCV. Theodosii IIX.

Jheronimus librum, quem de illustribus viris scribit, hic finit.

Annus Dni. CCCXCVI. Theodosii IX.

Corpora Habacuc & Micheæ Prophetarum revelantur. Didimus Alexandrinus obit.

Annus Dni. CCCXCVII. Theodosii X.

Valentinianus fraude Arbogasti comitis sui, & Eugenii Grammatici dormiens suffocatus est, ejusque locum invadit Eugenius. Quod Theodosius audiens congregavit multitudinem militarem, filiumque suum Honorium constituit Imperatorem. Misit autem Eutropium Eunuchum sibi fidelissimum in Thebaidam ad Johannem Monachum præscientia clarum, ut eum adduceret aut venire nolentem de belli eventu requireret. Qui mandavit ei, quod interfecto tyranno victoria sit potiturus, sed ipse in Italia moriturus. Relictis ergo ambobus filiis in urbe Constantinopolitana, Theodosius contra Eugenium pergit. Eugenius igitur & Arbogastus cum transitus Alpium tenerent, Theodosius in summis Alpibus constitutus, jejuniis & orationibus erat intentus. Congressione autem facta, turbo ventorum maximus à parte Theodosii in ora hostium surgebat, qui tela quæ ipsi mittebant in ipsos retorquebat. Eugenius itaque corruens ad pedes Imperatoris veniam petebat, sed à militibus circa pedes ejus capite truncatus est : Arbogastus verò propria se manu interfecit. Theodosius autem Mediolanum veniens ægritudinem incurrit, &

Anno Dni. CCCXCVIII. Theodosii XI.

Evocans de Constantinopoli Honorium Imperatorem Romæ ordinavit ipse verò in pace quievit [*XVI. Kal. Febr. Anno imperii XVII, vitæ XL.*] Augustinus Ypponi ordinatur Episcopus.

Annus

Annus Dni. CCCXCIX. Archadii & Honorii I.

Archadius & Honorius XLI loco ab Augusto commune tenuerunt imperium diversis tantum sedibus, Archadius in Oriente, Honorius in Occidente. Hi secuti zelum Patris toto orbe templa idolorum jubent destrui. Gildo Comes Africæ à Theodosio dudum ordinatus cognita morte ejus arbitratus parum spei in pueris cepit sibi Africam vendicare. Cujus frater Mascehel cum esset fidelis, Germani perfidiam detexit, Ille verò duos filios fratris, dum pater abiret, interfecit. Contra quem ut hostem idem Mascehel cum exercitu missus est, & cum eum valde coarctaret, in fugam versus post paucos dies strangulatus est.

Hesperiam verò plagam in regno Honorii primum Radigisus Scita crudelissimus cum CC milibus Gothorum inundavit, quibus omnem Romani populi sanguinem propinare devovit. Qui comprehenditur à Romanis, & missus in carcerem ibi moritur. Tanta verò multitudo Gothorum capta est, ut sicut vilia pecora venderentur. Post Radigisum Alaricus Rex Gothorum intravit, & multa eis mala inferens apud Consentiam mortuus est. Johannes heremita obiit.

Annus Dni. CCCC. Archadii & Honorii II.

Sanctus Mauritius migravit.

Annus Dni. CCCCI. Archad. & Honor. III.

Beatus Ambrosius de seculo transivit.

Annus Dni. CCCCII. Archad. & Honor. IV.

Anastasius Papa XLI ordinatur, sedit annis III.

Annus Dni. CCCCIII. Archad. & Honor. V.

In Britannia Pelagius doctrina execrabili Ecclesiam maculare nititur, docens inter cætera, hominem sine gratia Dei posse salvari suis meritis & hominem nasci sine peccato originali.

Annus Dni. CCCCIV. Archad. & Honor. VI.

Synodus fit Alexandriæ propter doctrinam Origenis.

Annus Dni. CCCCV. Archad & Honor. VII.

Innocentius Papa XLII sedit annis XV. Hic constituit ad missas pacis osculum dari.

Annus Dni. CCCCVI. Archad. & Honor. VIII.

Attila Gothorum consilio & auxilio tyrannidem præsumit in Galliâ.

Annus Dni. CCCCVII. Archad. & Honor. IX.

Severus vitam sancti Martini eleganter scribit.

Annus Dni. CCCCVIII. Archad. & Honor. X.

Honorius cum triumpho Romam ingreditur præeunte ejus currum Attalo, quem tamen Cipparæ vivere fecit exulem.

Annus Dni. CCCCIX. Archad. & Honor. XI.

Johannes Chrysostomus urgente Eudoxiâ Augusta Episcopatu abdicatus ab Archadio exilio relegatur, ubi non multò post moritur. Sed Innocentius Papa & occidentales Episcopi pro Johannis præjudicio ab orientalium se communione suspendunt. Iram Dei pro morte Johannis nimia grandinis tempestas Constantinopoli incumbens minatur, & mors Eudoxiæ Augustæ.

Annus Dni. CCCCX. Archad. & Honor. XII.

Romæ celebrato gladiatorio ludo, Achatius Monachus increpans populum attentius spectaculo inhiantem lapidatus est ab eis. Quamobrem offensus Honorius Imperator ludum gladiatorium edicto in perpetuum removit.

Annus Dni. CCCCXI. Archad. & Honor. XIII.

Archadius Orientalis Imperator, cum regnâsset post obitum patris annis XIII, Constantinopoli defunctus est anno ætatis XXXI relinquens filium Theodosium nomine, annorum VIII, quem ante mortem suam appellavit Imperatorem, qui succedens patri regnavit annis XLI, cum patruo Honorio XV, postea XXVI, qui fiunt XLI.

Hujus tempore Claudianus & Prudentius Poëtæ insignes habentur.

Annus Dni. CCCCXII. Honorii & Theodosii I.

Honorius post mortem fratris sui cum Theodosio filio fratris regnavit annis XV.

Annus

Annus Dni. CCCCXIII. Honorii & Theodoſii II.

Neſtorius Conſtantinopolites Epiſcopus in hæreſin, quæ in Chriſto Deum ab homine ſeparat, vertitur, à quo Neſtoriani.

Sequentes Anni uſq; ad CCCCCL in Manuſcripto deſunt.

Annus Dni. CCCCCL. Juſtiniani XXIV.

Beliſarius patritius accuſatus apud Imperatorem, quod adverſus eum conſpirâſſet, ablatis omnibus in cuſtodiam miſſus eſt, ſed poſt non multum tempus dimiſſus *omnia recepit.*

Annus Dni. DLI. Juſtiniani XXV.

Victor Capuanus Epiſcopus librum ſuum de paſcha ſcribens, Victorii redarguit errores.

Annus Dni. DLII. Juſtiniani XXVI.

Theodebertus filius Theoderici filii Clodovei obiit, cujus filius Theobaldus fuit.

Annus Dni. DLIII. Juſtiniani XXVII.

Terræ motus terribilis factus eſt Conſtantinopoli & in urbibus circumquaque poſitis per dies XL.

Annus Dni. DLIV. Juſtiniani XXIIX.

Imperator extruxit Conſtantinopoli templum, quod Græco vocabulo Agian Sophiam nominavit, cujus opus adeo cuncta ædificia excellit, ut totis in terrarum ſpatiis huic ſimile non poſſit inveniri.

Annus Dni. DLV. Juſtiniani XXIX.

Apparuit ignis in cœlo quaſi ſpecies lanceæ.

Annus Dni. DLVI. Juſtiniani XXX.

Sanctus Medardus obiit.

Annus Dni. DLVII. Juſtiniani XXXI.

Radegundis Regina, uxor quondam Lotharii Regis mutata veſte claret ſanctitatis nobilitate.

Annus Dni. DLVIII. Juſtiniani XXXII.

Gregorius ex prætore urbano factus Monachus Romæ claret.

Annus Dni. DLIX. Justiniani XXXIII.

Theobaldus filius Theodeberti moritur anno regni sui VIII.

Annus Dni. DLX. Justiniani XXXIV.

Attila Rex Hunnorum & totius Europæ terror à puella, quam à patre occiso vi rapuit, cultello perfossus interiit.

Annus Dni. DLXI. Justiniani XXXV.

Beatus Nicetius Trevirensis Archiepiscopus mira sanctitate refulget.

Annus Dni. DLXII. Justiniani XXXVI.

Hilpericus Lotharii filius regnare cepit.

Annus Dni. DLXIII. Justiniani XXXVII.

Lotharius filius Clodovei Rex Francorum moritur, anno regni sui LI relinquens IV filios.

Annus Dni. DLXIV. Justiniani XXXVIII.

Justinianus Imperator obiit.

Annus Dni. DLXV. Justini minoris I.

Justinus minor Justiniani nepos genere Thrax IL loco ab Augusto regnavit annis XI, coronatus cum uxore sua Sophia ab Euticio Patriarcha. Hic primo erat pius & orthodoxus, & adornavit Ecclesias quas Justinianus fundaverat, dans eis thesaurum & reditus; posteà verò in omnem avaritiam incidit, factus exemptor pauperum, spoliator Senatorum', faciens arcas ferreas, in quibus quæcunque rapiebat auri talenta reconderet.

Annus Dni. DLXVI. Justini min. II.

Armenii suscipiunt fidem.

Annus Dni. DLXVII. Justini min. III.

Childebertus & Clotharius Reges cum exercitu Hispaniam intrant, Cæsar-Augustam civitatem obsident. Cives induti ciliciis tunicam Sancti Vincentii super murum circumferunt Deum contrito corde exorantes, Reges divina inspiratione, miseratione flexi obsidionem solvunt. Episcopus ejusdem civitatis Childeberto Regi pro munere stolam Sancti Vincentii dat. Idem Rex Parisiis Basilicam in honorem Sancti Vincentii construit.

Annus

Annus Dni. DLXVIII. Justini min. IV.

Narses cartularius quondam Justiniani Imperatoris, sed pro bono servitio factus patritius. Totilam Regem Gothorum occidit gentem Gothorum de Italia exterminavit.

Annus Dni. DLXIX. Justini min. V.

Narses Buccellinum Ducem Francorum ad devastandam Italiam missum, occidit, & Sindoaldum Regem Brendorum qui remanserat de genere Herulorum, quas Odoacar duxerat in Italiam, apprehendit, & in alta trabe suspendit, totamque Italiam ab hostibus liberavit. Erat enim vir sapiens & catholicus, in pauperes largus, Ecclesiarum reparator, in vigiliis & orationibus assiduus, in tantum ut victoriam magis oratione quam armis obtineret.

Annus Dni. DLXX. Justini min. VI.

Romani per invidiam accusationem adversus Narsetem direxerunt ad Justinum Imperatorem & Sophiam uxorem ejus dicentes: Melius esset nobis servire Gothis quam Græcis, ubi Narses castratus imperat, & nos servitio premit, & noster sanctissimus Princeps hoc nescit, aut libera nos de manu ejus aut civitatem Romanam & nosmet ipsos gentibus trademus. Augustus ira commotus adversus Narsetem Longinum præfectum misit in Italiam, qui locum Narsetis obtineret. Sophia quoque Augusta inter alia verba Romanis sic respondit de eo: Ponam illum castratum in Gynæceo, ut per pensa filet lanam cum puellis. Ad hæc Narses respondit. Talem ei ordiar telam, ut, quamdiu vixerit Sophia, non posset deponere eam. Et quia timuit redire Constantinopolim, contulit se Neapolim, & Legatos suos ad Longobardos misit eosque in Italiam introduxit.

Annus Dni. DLXXI. Justini min. VII.

Longobardi Mediolanum intraverunt.

Annus Dni. DLXXII. Justini min. VIII.

Gregorius Turonensis Episcopus in Gallia claret.

Annus Dni. DLXXIII. Justini min. IX.

Rupta est pax inter Romanos & Persas.

Annus

Annus Dni. DLXXIV. Justini min. X.

Justinus Imperator cum *Aretha Rege Indorum* pacem fecit, mittens ei epistolam, ut se armaret contra Regem Persarum eumque vastaret, quod & fecit.

Annus Dni. DLXXV. Justini min. XI.

Justinus Imperator convocavit tam Euticium Pontificem & Senatum quam omnes Sacerdotes & cives, & adducto Cæsare Tyberio palam omnibus designavit eum Imperatorem & post paucos dies moritur.

Annus Dni. DLXXVI. Tiberii Constantini I.

Tiberius Constantinus genere Trax L loco ab Augusto regnavit annis VII, coronatus ab Euticio Patriarcha. Hic cum adhuc vivente Justino præesset palatio & ut vere Christianus thesaurum multum, quem Justinus malè congregavit, pejusque in ferreis archis reposuit, pauperibus distribueret, Sophia Augusta frequenter eum increpavit dicens; quid ego per multos annos contraho, tu modico tempore expendis. Cui ille ait : Confido in Domino, quia pecunia non deerit fisco regali, tantum pauperes eleemosinam accipiant, & captivi redimantur.

Annus Dni. DLXXVII. Tiberii II.

Tiberius Imperator multas eleemosinas fecit, unde & Deus multas ei pecunias demonstravit. Quadam itaque die deambulans per palatium vidit in pavimento petram, in qua sculptum erat sanctæ crucis signum, & ait : Cruce Domini frontes & pectora nostra signare debemus, & ecce sub pedibus nostris eam calcamus, & jussit eam aufferri. Quæ cum levaretur, invenerunt aliam simili modo signatam, cumque & hanc levari jussissent, apparuit tertia, hanc quoque cum sublevassent, invenerunt plus quam mille centenaria auri. Quo sublevato multum pauperibus largitus est ex eo.

Annus Dni. DLXXIIX. Tiberii III.

Sigebertus filius Lotharii interfectus est anno ætatis XIV,

Annus

Annus Dni. DLXXIX. Tyberii IV.'

Narſes patritius magnam domum habuit, in qua cyſternam faciens multum aurum & argentum in ea recondidit, occidens omnes conſcios hujus rei, præter unum ſenem, à quo juramentum exigens omnia ei commendavit. Mortuo autem Narſete, prædictus ſenex ad Tyberium venit & de eadem pecunia ei indicavit. Qui gaviſus miſit pueros ſuos cum eo, qui aperientes cyſternam, tantam pecuniam invenerunt, ut per multos dies vix potuiſſet deportari. Quam more ſuo pene omnem pauperibus erogavit.

Annus Dni. DLXXX. Tyberii V.

Rex Perſarum congregavit exercitum contra Tyberium, contra quem ille miſit Ducem Mauritium, qui Perſas vicit, reverſusque cum victoriâ, honorificè à Tyberio eſt ſuſceptus, dataque ſibi filia Imperatoris Conſtantia gener ejus eſt effectus. Similiter & Germano prætori junxit filiam ſuam Charito, *utrumq; Cæſarem creans.*

Annus Dni. DLXXXI. Tyberii VI.

Hilpericus Rex Francorum Tyberio Legatos ſuos miſit & multa dona accepit, *& aureos tales quorum unus ſolidus libram penſavit, & habebant ex una parte figuram Imperatoris & per girum ſcriptum: Tiberii Conſtantini perpetui Auguſti, ex altera parte currum & hominem ſuper eum, qui minabat illum, & ibi erat circumſcriptum,*

GLORIA ROMANORUM.

Annus Dni. DLXXXII. Tyberii VII.

Tyberius Imperator cum infirmatus mortem ſibi imminere ſenſiſſet, cum Conſilio Sophiæ Auguſtæ Mauritium generum ſuum ad Imperium elegit, ſicque de hac luce migravit, quem univerſus populus ob nimiam ejus bonitatem multum planxit. Fuit enim ſummæ bonitatis, ad eleemoſinas promtus, in judiciis juſtus, in diſcretione cautiſſimus, nullum deſpiciebat, ſed omnes cum bona voluntate ſuſcipiebat, & quia omnes dilexerat, omnibus dilectus erat.

Annus Dni. DLXXXIII. Mauritii I.

Mauritius genere Cappadocus LI loco ab Augusto primus ex Græcorum genere adeptus imperium regnavit annis XXI.

Annus Dni. DLXXXIV. Mauritii II.

Mauritius Imperator consul appellatus est, & multos thesauros urbi donavit.

Annus Dni. DLXXXV. Mauritii III.

Svevi à Leubigildo Rege victi & obtenti, Gothis subjiciuntur.

Annus Dni. DLXXXVI. Mauritii IV.

Levigildus Rex Wisigothorum Arrianus Horminigildum filium suum ob fidem catholicam, quam Alexandro Episcopo perceperat in sancta Dominica Paschæ, securi fecit occidi.

Annus Dni. DLXXXVII. Mauritii V.

Hilpericus filius Lotharii moritur.

Annus Dni. DLXXXVIII. Mauritii VI.

Hilpericus Lotharius Hilperici filius regnare cepit.

Annus Dni. DIXC. Mauritii VII.

Mauritius Imperator Childeberto Regi Francorum quinquaginta milia solidos misit, petens, ut Longobardos de Italia exterminaret. Quo Italiam cum exercitu intrante, Longobardi munera tribuunt, & pacem cum eo faciunt. Imperator solidos requirit, sed ille viribus suis fretus pro hac re nec responsum reddidit.

Annus Dni. DXC. Mauritii VIII.

Childebertus bellum contra Hispanos movit eosque superavit: Causa autem belli hæc fuit: Childebertus Ingundam sororem suam Herminildo Levigildi Regis Hispanorum filio in conjugium tradiderat. Quem cum idem pater ob fidem catholicam occidisset, Ingundis in Galliam redire voluit, sed à pyratis capta, & in Siciliam deducta ibi moritur.

Annus Dni. DXCI. Mauritii IX.

Gothi Retaredo principe intercedente ad fidem catholicam revertuntur.

Annus

Annus Dni. DXCII. Mauritii X.

In Italia factum est diluvium, quale post tempus Noæ non creditur fuisse, quod subsecuta est per pestem inguinariam magna mortalitas hominum, quæ primum percussit Papam Pelagium. Gregorius Levita ob eandem cladem Letaniam septiformem instituit & paulo post annuente Imperatore Mauritio ad gradum Romani Pontificatus promotus est, cujus filium idem Gregorius antea de Baptismate suscepit. Hic inter alia bona quæ fecit Antiphonarium regulariter composuit, Kyrieeleison & Alleluja ad missam decantari, & orationem Dominicam super hostiam dici constituit. In Canone quoque superaddidit: *Diesque nostros in pace tua disponas &c.*

Annus Dni. DXCIII. Mauritii XI.

Avares adversus Romanos dimicantes auro magis quàm ferro pelluntur.

Annus Dni. DXCIV. Mauritii XII.

Mauritius Imperator Philippicum quendam prætorem orienti præfecit, cui & filiam suam Gordiam uxorem dedit, quem tamen postea regni usurpatorem suspectum habuit.

Annus Dni. DXCV. Mauritii XIII.

Mauritius iterato legationem ad Childibertum Regem misit, rogans ut Longobardos ab Italia removeret. Qui exercitum in Italiam direxit, & commissa cum Longobardis pugna, Francorum exercitus terga vertit.

Annus Dni DXCVI. Mauritii XIII.

Gregorius Papa Augustinum, Mellitum, Johannem cum aliis pluribus monachis ad prædicandum Anglis Christi Evangelium misit.

Annus Dni. DXCVII. Mauritii XIV.

Guntraminus Rex filius Lotharii moritur.

Annus Dni. DXCVIII. Mauritii XV.

Mauritius ad exercendam in Gregorium Papam tyrannidem exarsit, [quod] idem Gregorius regiam dignitatem minime reveritus, nimiam ejus avaritiam frequenter increparet.

Annus Dni. DXCIX. Mauritii XVI.

Hildebertus filius Sigeberti obiit.

Annus Dni. DC. Mauritii XVII.

Sanctus Goar veniens ex Aquitania claret in Gallia.

Annus Dni. DCI. Mauritii XIIX.

Vir quidam Monachico indutus habitu, ſpatam in dextera tenens à foro usque ad æneam gladiatoris ſtatuam diſcurrit, & Imperatorem gladio moriturum omnibus pronuntiavit, quod Mauritius audiens à tyrannide Gregorio inferenda ſe continuit. Recognoſcens etiam exceſſum, quem in captivatione multorum fecerat, multa enim prælia in diverſis regionibus præliatus, compoſitas ſcripſit preces eidem Gregorio, & ad omnes Patriarchales ſedes & ad monaſteria omnium civitatum ſive ſolitudinum cum cereis & tymiamatibus & pecuniis transmiſit & ut pro peccatis ſuis intercederent, ſupplicavit, hoc potiſſimum deprecans, ut hic & non in futuro quæ meruit reciperet.

Annus Dni. DCII. Mauritii XX.

Contentio inter Romanam Eccleſiam & Johannis Conſtantinopolitani Epiſcopi arrogantiam nomen ſibi univerſalis Patriarchæ uſurpantis ſub Pelagio concepta & à Gregorio non leniter ventilata, non ante quieſcere potuit, quam idem Johannes ſubita morte interiit. Unica Domini [an *tunica ?* an unica, hoc eſt *Veronica Domini* ſeu vera Icon, quam quidam ſudario impreſſam volunt] in Zaphat procul ab Jheruſalem in archa marmorea reperitur, quæ à Gregorio Antiocheno & Thoma Jheroſolimitano & Johanne Conſtantinopolitano, & aliis multis Epiſcopis Jheroſolimam reducta, poſita eſt in Eccleſia ubi crux Domini adoratur. Mauritius Imperator digna pœnitentia ſe aſtringens precibus & lacrimis indefeſſis à Deo poſtulabat, ut in hoc ſeculo peccatorum ſuorum pænas ſolveret. Quadam autem nocte vidit in ſomnis apud æneam palatii portam ſe coram populo multo imagini Domini Salvatoris aſſiſtere, & vocem terribilem ex eadem imagine ſe audire dicentem: Date Mauritium; & tenentes eum judiciorum miniſtri poſuerunt eum apud purpureum umbilicum, qui illic erat. Cui eadem

vox

vox imaginis ait: Ubi vis reddam mala quæ fecisti, hic an in futuro seculo? At ille respondit: Amator hominum Domine, & judex juste, hic mihi potius quam in futuro retribue, & jussit divina vox eum & Constantiam uxorem ejus & filios & omnem cognationem ejus tradi Focæ militi. Evigilans autem Mauritius fecit vocari Philippicum generum suum, quem dudum suspicabatur velle sibi regnum surripere. At ille pro suspitione prædicta se perdendum credens advocatæ ad se Gordiæ uxori suæ ultimum vale dixit, sacramentoque communionis accepto veniens ad palatium, ad pedes Imperatoris procidit. Cui assurgens Imperator, ad pedes ejus nichilominus corruit dicens, ignosce mihi rogo propter Deum, quia peccavi in te; nunc enim certissimè novi, quod nichil peccaveris in me. Siquem verò scias in exercitu nostro qui Focas nominetur, dicito mihi, cui Philippicus ait: Unum scio sic vocatum, qui nuper ab exercitu procurator positus tuo contradicebat imperio. Est enim juvenis temerarius, at tamen timidus. Et Mauritius ait: Si est timidus, & homicida; & narravit Philippico somnium quod vidit: Porro nocte illa visa est cometa. In crastinum verò venit Magisteranus quem miserat ad heremitas, ferens ab eis hujusmodi responsum. Deus recepta pœnitentia tua salvabit animam tuam, & cum tota domo tua in numero sanctorum te constituet, ab imperio verò cum ignominia discedes. His auditis Mauritius glorificavit Deum magnifice.

Annus Dni. DCIII. Mauritii XXI.

Mauritius Imperator pœnitentiam quidem tenuit, sed avaritiam non deseruit, adeo ut exercitum in periculosis locis hyemare & victum ab extraneis juberet cum periculo quærere, ne videlicet alimenta publica ministraret, quod audiens exercitus in seditionem convertitur exaltatumque super clypeum Focam Imperatorem proclamat exarchum. Commoto autem gravi tumultu Constantinopoli, Mauritius mutata veste cum uxore & filiis noctu fugiens apud sanctum Anthonion venit. At Focas in septimum miliarium cum exercitu veniens Imperator efficitur, à quo Mauritius cum uxore & filiis penes Calcedonem missus decollatur.

collatur. Verum Mauritius patienter infelicitatem ſuſtinuit, Deum in omnibus invocans & crebrò pronuncians : Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum. Fertur autem, quod eo occiſo lac cum ſanguine fluxerit, ita ut omnes inſpicientes dirè laniarentur.

Annus Dni. DCIV. Focæ I.

Focas quidam Priſci patritii quondam ſtrator, poſt ad militiam provectus, deinde à populo procurator factus. LII loco ab Auguſto Imperium invaſit & VIII annis regnavit.

Annus Dni. DCV. Focæ II.

Beatus Papa Gregorius migravit ad Deum.

Annus Dni. DCVI. Focæ III.

Savinianus Papa LXVII ann. I & menſ. V. Libros Gregorii Papæ Romanis exurere volentibus obſtitit Petrus Diaconus, prodens ſe Spiritum Sanctum ſpecie columbæ ſuper caput Gregorii tractantis ſedentem vidiſſe idque confirmans jurisjurandi ſacramento, mox moriens ex condicto fidem fecit ſuo teſtimonio.

Annus Dni. DCVII. Focæ IV.

Bonifacius Papa LXVIII ſedit ann. I. menſ. VIII. Hujus rogatu Focas conſtituit ſedem Romanæ Eccleſiæ caput eſſe omnium Eccleſiarum, qui antea Conſtantinopolitana Eccleſia ſe ſcribebat primam omnium.

Annus Dni. DCVIII. Focæ V.

Coſdroes Rex Perſarum adverſus rempublicam bella graviſſima gerens, multas Romanorum provincias & ipſam Jheroſolimam vaſtavit, Eccleſias vaſtavit, ſancta prophanavit, ornamenta omnia abſtulit, inter quæ etiam vexillum Dominicæ crucis abduxit.

Annus Dni. DCIX. Focæ VI.

Bonifacius Papa ſedit ann. VI. menſ. VIII, hujus rogatu *Focas* juſſit inverti phanon quod *Pantheon* vocabatur, ablatis idolorum ſordibus, Eccleſiam beatæ ſemper virginis Mariæ & omnium Sanctorum fieri, ut ubi quondam omnium dæmonum cultus agebatur, ibi deinceps omnium ſanctorum memoria coleretur.

Annus

Annus Dni. DCX. Focæ VII.

Alexandriæ Episcopus Johannes claruit, qui ob eximiam in Christum liberalitatem nomen Eleymonis id est Elemosinarii meruit.

Annus Dni. DCXI. Focæ VIII.

Focas Imperator cum homicidia aliaque mala multa fecisset, in populo præsens patritius gener ejus dolens pro his scripsit Heraclio patritio & prætori Africæ, ut filium suum Heraclium mitteret, quatenus contra Focam tyrannum veniret. Qui veniens pugnavit cum eo & vicit eum; vulgus autem apprehensum eum interfecit, & in igne apud taurum concremavit.

Annus Dni. DCXII. Focæ IX.

Heraclius LIII loco ab Augusto accepit imperium, regnavitque ann. XXVII coronaturque à Sergio Patriarcha, in oratorio sancti Stephani, quod est in palatio cum desponsata sibi Eudoxia, simulque acceperunt nuptiarum coronas, & in una eademque die Heraclius & Imperator & sponsus efficitur.

Annus Dni. DCXIII. Heraclii II.

Nascitur Heraclio filius de Eudoxia Heraclius minor, qui & Constantinus novus dictus est, & mortua est Augusta eodem anno.

Annus Dni. DCXIV. Heraclii III.

Heraclius Imperator inceste duxit Martinam *neptem* suam sororis suæ filiam, quæ coronata est in Augustam à Sergio Patriarcha hæretico. De qua suscepit filium Heracleonam.

Annus Dni. DCXV. Heraclii IV.

Anastasius Persa Monachus factus.

Annus Dni. DCXV. Heraclii V.

Deusdedit, Papa sedit annis III.

Annus Dni. DCXVI. Heraclii VI.

Lupus Senonensis Episcopus claret, cui aliquando Eucharistiam consecranti gemma de cœlo in calicem descendit.

Annus Dni. DCXVII. Heraclii VII.

Edwinus Rex Anglorum efficitur.

Annus

Annus Dni. DCXVIII. Heraclii VIII.

Heraclius misit in Persidem legatos ad Cosdroem postulans pacem. Qui sprevit eos dicens: Non parcam vobis donec crucifixum, quem Deum esse fatemini, abnegetis, & solem adoretis. Bonifacius Papa sedit ann. V.

Annus Dni. DCXIX. Heraclii IX.

Chajanus Rex Avarum direxit aciem contra Thraciam, sed missis ab Eraclio legatis fecit cum eo pacem.

Annus Dni. DCXX. Heraclii X.

Eleutherius patritius & exarchus invasit imperium, sed veniens Romam in castrum, quod dicitur Luccolis, ibidem à militibus Ravennatibus interfectus est, & caput ejus Constantinopoli ad Imperatorem transmissum est.

Annus Dni. DCXXI. Heraclii XI.

Anastasius Monachus passus est. Hic natus in Perside magicas à patre adhuc puer didicit artes, sed ubi à captivis Christianis Christi nomen acceperat, in eum toto animo conversus Jherosolimis baptismum percepit, & quarto ab eadem civitate miliario monasterium Abbatis Anastasii intravit. Ubi VII annis regulariter vivens, dum Cæsaream Palestinæ orationis causa venisset, captus à Persis & multa diu verbera passus inter carceres & vincula judice Marzobana, tandem mittitur ad Regem Cosdroæ, à quo tertio verberatus, ad extremum una manu per tres horas suspensus, sicque decollatus, martyrium cum aliis LXX peregit. Cujus tunica Dæmoniacus quidam vestitus mox curatus est.

Annus Dni. DCXXIII. Heraclii XII.

Heraclius Imperator contracta omni militia movit exercitum suum in Persidem, multaque prælia committens cum diversis ducibus per VI annos Persidem devastavit, occisoque Cosdroe VII anno Constantinopolim rediit.

Annus Dni. DCXXIV. Heraclii XIII.

Honorius Papa LXXII sedit ann. XII.

Annus

Annus Dni. DCXXV. Heraclii XIV.

Desiderius Viennensis Episcopus consilio Brunehildis à Theoderico Rege lapidibus obrutus martirizatur.

Annus Dni. DCXXVI. Heraclii XV.

Mahumet apud Arabes & Sarracenos magnus habetur, adeo ut etiam Christus, qui ab eis exspectabatur, esse putaretur. Hic erat Pseudopropheta, natus de stirpe Hismael. Qui cum esset inops, seduxit quandam viduam divitem, tollensque eam uxorem habuit omnem substantiam ejus. Porro habebat passionem Epylepsiæ, id est morbum caducum. Quo comperto uxor ejus valde contristabatur, sed ipse eam consolabatur dicens: Visionem Angeli Gabrielis contemplor, cujus aspectum non ferens mente cado & deficio. Ipsa verò cum haberet quendam amicum propter infidelitatem suam ibi exulantem, indicavit ei verba viri sui & nomen Angeli. At ille volens ei placere, respondit, veritatem locutus est. Iste enim Angelus mittitur ad omnes Prophetas. Quæ credens ei prædicavit aliis mulieribus vicinis suis, Prophetam eum esse, & sic ex fæminis fama facta ad viros venit, & postea tantus habitus est, ut & vivus & post mortem pro Deo coleretur.

Annus Dni. DCXXVII. Heraclii XVI.

Reliquiæ beati Anastasii martiris primum monasterio suo, deinde Romam advectæ venerantur in monasterio sancti Pauli Apostoli, quod dicitur ad aquas silvias.'

Annus Dni. DCXXIIX. Heraclii XVII.

Ysidorus Hispalensis doctrina claret.

Annus Dni. DCXXIX. Heraclii XIIX.

Heraclius Imperator interfecto Cosdroe Rege Persarum crucem Dominicam, quam ille Jerosolimis abstulerat, revexit Constantinopolim.

Annus Dni. DCXXIX. Heraclii XIX.

Heraclius crucem dominicam cum debita veneratione Jerosolimam reduxit, & exaltationis ejus celebritatem annuatim dedicavit.

Annus Dni. DCXXX. Heraclii XX.

Lotharius Hilperici filius moritur, relinquens successorem filium suum Dagobertum.

Annus Dni. DCXXXI. Heraclii XXI.

Heraclius à Sergio Patriarcha & ab Anastasio, quodam aliisque hæreticis circumventus in Euticianam lapsus hæresin, & Mathematicus & Astrologus factus est.

Annus Dni. DCXXXII. Heraclii XXII.

Heraclius videns in astris, imperium suum à circumcisis gentibus esse vastandum, per omnes imperii sui provincias Judæos baptizari præcepit.

Annus Dni. DCXXXIII. Heraclii XXIII.

Heraclius missis legatis ad Dagobertum Regem Francorum omnes regni ejus Judæos baptizari petiit & impetravit.

Annus Dni. DCXXXV. Heraclii XXIV.

Agareni qui & Sarraceni gens circumcisa provincias Heraclii vastant. Contra quos dum Heraclius dimicaret centum quinquaginta milia militum ejus Sarraceni interficiunt, & spolia eorum Heraclio remittunt. Quæ ille non recepit, sed magis de ultione cogitavit.

Annus Dni. DCXXXVI. Heraclii XXV.

Heraclius portas Caspias, quas Alexander magnus Macedo super mare Caspium fecit, & propter multitudinem sævissimarum gentium serrari jussit, aperuit, indeque centum milia auro armata cum omnibus universarum provinciarum militibus contra Sarracenos in prælium misit. Cumque in crastinum essent præliaturi, ipsa nocte quinquaginta duo milia in castris Heraclii percussit Angelus Dei, unde videns Heraclius, se nequaquam posse resistere, mærore coreptus factus est hydropicus.

Annus Dni. DCXXXVII. Heraclii XXVI.

Severinus Papa LXXIII sedit menses duos, Johannes Papa LXXIV sedit ann. I. mens. VIII.

Annus

Annus Dni. DCXXXVIII. Heraclii XXVII.

Heraclius Imperator hydropicus moritur.

Annus Dni. DCIXL. Constantini I.

Constantinus filius Heraclii & Eudoxiæ LIV loco ab Augusto suscepit imperium, qui cum regnaret menses IV, à noverca suâ Martina & Pyrro patriarcha veneno necatur, ipsaque cum filio suo Heraclona dominatur.

Annus Dni. DCXL. Constantini II.

Sanctus Arnolfus ex majore domus Metensium Episcopus, ex Episcopo solitarius, dormivit in Christo.

Annus Dni. DCXLI.

Senatus Constantinopolitanus & omnes populus indignatione justa commotus, linguâ Martinæ & naso Heraclonæ absciſſo eos in exilium destinavit, Pyrrum quoque Patriarcham expulit, & Constantem filium Constantini nepotem Heraclii in imperium promovit.

Annus Dni. DCXLII. Constantis I.

Constans filius Constantini LV loco ab Augusto regnavit ann. XXVIII.

Annus Dni. DCXLIII. Constantis II.

Oswaldus Rex Nordanymbrorum à Penda Merciorum Rege peremtus, Rex & martyr migravit ad Dominum.

Annus Dni. DCXLIV. Constantis III.

Martianus Papa sedit ann. VI.

Annus Dni. DCXLV. Constantis IV.

Dagobertus Rex filium suum Sigebertum regnaturum in Austriam misit, Pippino & sancto Cuniberto Coloniensi Episcopo.

Annus Dni. DCXLVI. Constantis V.

Paulus Patriarcha, Pyrri tam in hæresi quam in cathedrâ Episcopali successor, aperta persecutione catholicos cruciat, apocrisiarios sanctæ Romanæ Ecclesiæ ad correctionem ejus missos partim carceribus, partim exiliis, partim verberibus affecit.

Annus Dni. DCXLVII. Constantis VI.

Constans Imperator à Paulo deceptus exposuit typum contra fidem Catholicam, nec unam nec duas voluntates aut operationes in Christo diffiniens esse confitendas, quasi nihil velle vel operari credendus sit Christus.

Annus Dni. DCXLIIX. Constantis VII.

Sanctus Furseus in Hibernia claruit, qui peregrinationem pro Christo aggressus in Galliis post aliquot annos quievit.

Annus Dni. DCXLIX. Constantis IIX.

Martinus Papa congregavit synodum C & X Episcoporum, in qua dampnavit Cyrum, Sergium, Pyrrum & Paulum.

Annus Dni. DCL. Constantis IX.

Constans Imperator furore repletus contra Papam Martinum, misit Theodorum Exarchum Romam, qui abduxit sanctissimum Papam Constantinopolim ad Imperatorem, qui etiam misit eum in exilium apud Cersonam civitatem. Eugenius Papa LXXVII, sedit ann. II.

Annus Dni. DCLI. Constantis X.

Hitta Pippini relicta instinctu sancti Amandi se & sua Deo vovens monasterium nyalense fundavit, eique filiam suam Gertrudem Deo dignam virginem præfecit.

Annus Dni. DCLII. Cnnstantis XI.

Vitalinus Papa LXXIIX sedit ann. XIV. Martinus Papa in exilio moritur.

Annus Dni. DCLIII. Constantis XII.

Pestilentia gravissima tribus mensibus grassata est; visibiliter cernentibus bonum & malum angelum noctu civitatem circuire, & quotiens jussu boni Angeli malus angelus venabulo, quod manu gerebat, ostium cujuscunque domus percussisset, tot ex eadem domo sequenti die interibant.

Annus Dni. DCLIV. Constantis XIII.

Constans Imperator permotus zelo Dei synodo convocata hæ-

resim

resim abdicavit, misitque beato Petro Apostolo Evangelia aurata gemmis albis miræ magnitudinis in circuitu ornata.

Annus Dni. DCLV. Constantis XIV.

Sarraceni capta Rhodo famosum ejus Colossum everterunt, ex cujus ære DCCCC cameli onerati sunt.

Annus Dni DCLVI. Constantis XV.

Rotario Longobardorum Rege mortuo Grimaldus vir strenuus regnum obtinuit.

Annus Dni. DCLVII. Constantis XVI.

Constans Imperator contra Longobardos egressus Beneventum intravit, omnesque civitates Longobardorum per quas venerat cepit, Luceriam ad solum prostravit.

Annus Dni. DCLVIII. Constantis XVII.

Imperator Beneventum cum omni exercitu circumdedit, ubi Rumaldus filius Grimaldi Regis se incluserat, acceptaque obside prædicti Rumaldi sorore soluta obsidione Neapolim proficiscitur.

Annus Dni. DCLIX. Constantis XIIX.

Dagobertus filius Clotharii cum Saxonibus dimicans graviter vulneratur.

Annus Dni. DCLX. Constantis XIX.

Imperator Romam proficiscitur, ubi à Vitelliano Papa cum sacerdotibus & omni populo Romano VI ab urbe miliario sibi occurrente honorifice suscipitur obtulitque super altare sancti Petri pallium auro textum toto exercitu cum cereis Ecclesiam intrante. Manens autem in urbe XII diebus omnia, quæ antiquitus instituta ex ære in ornamentum civitatis fuerant, deposuit, adeo ut etiam Ecclesiam beatæ Mariæ quæ Pantheon vocabatur, discooperiret tegulasque æreas inde aufferret.

Annus Dni. DCLXI. Constantis XX.

Imperator Siciliam ingressus, VI annos ibi deguit, ibique multas & inauditas deprædationes exercuit.

Annus Dni. DCLXII. Constantis XXI.

Imperator regnum Romam transferre voluit, quia odiosus factus fuerat Bizantiis, pro eo quod Martinum Papam exiliavit & maximi viri sapientissimi linguam manumque truncavit, duosque Anastasios discipulos ejus tormentis & exiliis tradidit, & multos orthodoxorum verberibus, proscriptionibus, & exiliis dampnavit.

Annus Dni. DCLXIII. Constantis XXII.

Sarraceni Alexandriam & Ægyptum devastant.

Annus Dni. DCLXIV. Constantis XXIII.

Dagobertus filius Lotharii moritur.

Annus Dni. DCLXV. Constantis XXIV.

Sancta Gerthrudis obiit.

Annus Dni. DCLXVI. Constantis XXV.

Clodovæus filius Dagoberti regnum Patris suscepit. A Deo datus Papa sedit annis IV.

Annus Dni. DCLXVII. Constantis XXVI.

Sigebertus frater Clodovæi regnavit in Austrasia.

Annus Dni. DCLXIIX. Constantis XXVII.

Theodorus Archiepiscopus in Angliam à Vitaliano Papa directus, habita Synodo multa Ecclesiæ utilia constituit; Scripsit enim *pœnitentialem librum* mirabili & discretione distinguens modum singularium culparum.

Annus Dni. DCLXIX. Constantis XXVIII.

Imperator quadam die balneum ingressus cum cæpisset *sapone gallico* deliniri, Andreas quidam, qui illi obsequebatur, sumens situlam dedit eam in vertice Imperatoris & statim fugit. Quo mortuo, Mizetius quidam arripuit imperium. Filius autem Imperatoris audiens de patris obitu, cum multo navigio Siciliam intravit, & Mizetium cum occisoribus Patris sui necavit, ordinatisque hesperiis Constantinopolim rediit, & Romanis cum Tyberio & Heraclio imperavit.

Annus Dni. DCLXX. Constantini I.

Constantinus filius Constantis LVI loco ab Augusto regnavit ann.

ann. XVII cum fratribus Tyberio & Heraclio. Domnus Papa ſedit ann. I.

Annus Dni. DCLXXI. Conſtantini II.

Agatho Papa LXXXI ſedit annos II, menſes VI, dies IV, & eo mortuo ceſſavit Epiſcopatus ann. I, menſes VII, dies V.

Annus Dni. DCLXXII. Conſtantini III.

Sarraceni cum multis navibus venientes Siciliam invadunt, Siracuſas ingrediuntur, multam ſtragem faciunt, aufferentesque prædam nimiam, Alexandriam reverſi ſunt.

Annus Dni. DCLXXIII. Conſtantini IV.

Agatho Papa miſit legatos ſuos Conſtantinopolim pro adunatione facienda ſanctarum Eccleſiarum, qui benigne ab Imperatore ſuſcepti, juſſi ſunt remiſſis diſputationibus Philoſophicis pacifico colloquio de fide vera perquirere, *datis eis de bibliotheca Conſtantinopolitana cunctis antiquorum patrum quos petebant libris*, collecta ſynodo CL Epiſcoporum, *præſidente Georgio ejus urbis Patriarcha* & Antiochiæ Machario, qui etiam convicti ſunt, quia unam aſtruebant in Chriſto voluntatem & operationem, falsâſſe patrum catholicorum dicta perplurima. Finito conflictu Georgius correctus eſt. Macharius verò cum ſuis ſequacibus, Cyro, Sergio, Pyrro & Paulo, anathematizatus eſt. Tanta autem gratia legatos Apoſtolicos comitata eſt, ut Johannes Portuenſis Epiſcopus, qui erat unus ex ipſis, in octava Paſchæ miſſas publicè in Eccleſia ſanctæ Sophiæ coram Imperatore & Patriarcha latinè celebraret.

Annus Dni. DCLXXIV. Conſtantini V.

Cuniohberto Rege Longobardorum mortuo inter proceres de regno magna fit diſſenſio. Plurimi occiduntur, nonnulli excæcantur, mulieres etiam quæ ſe reginas eſſe jactaverant naſo & auribus privantur. Tandem Heribertus Dux Taurinenſium regnum obtinuit.

Annus Dni. DCLXXV. Conſtantini VI.

Leo Papa LXXXII ſedit menſ. X, dies XVII & ceſſavit Epiſcopatus menſes XI, dies XXII.

Annus

Annus Dni. DCLXXVI. Constantini VII.

Inter Romanos & Sarracenos in XXX annos firmata est pax, ut solvant Sarraceni Romanis auri libras tria millia & viros captivos L & totidem equos nobiles.

Annus Dni. DCLXXVII. Constantini VIII.

Benedictus Papa sedit menses X, dies XII.

Annus Dni. DCLXXVIII. Constantini IX.

Johannes Papa sedit annos . . . .

Annus Dni. DCLXXIX. Constantini X.

Chudbertus Linisfarnensis Episcopus claret.

Annus Dni. DCLXXX. Constantini XI.

Conon Papa sedit menses XI.

Annus Dni. DCLXXXI. Constantini XII.

Clodovæus filius Dagoberti obiit, cui Lotharius successit.

Annus Dni. DCLXXXII. Constantini XIII.

Sergius Papa sedit ann. XIII.

Annus Dni. DCLXXXIII. Constantini XIV.

Sanctus Lampertus Trajectensi Episcopatu successit Theodardo.

Annus Dni. DCLXXXIV. Constantini XV.

Sancta Edildrudis virgo filia Annæ regis Anglorum primum alteri viro permagnifico, deinde Ekfrido Regi conjux data, postquam XII annis thorum virilem incorrupta servasset sumpto velamine sanctimonialis ex regina efficitur; nec mora, virginum mater & nutrix extitit, cujus merita testatur caro mortua, quæ post annos XVI sepulturæ suæ cum veste, qua involuta est, incorrupta reperta est.

Annus Dni. DCLXXXV. Constantini XVI.

Ravennas Ecclesia censura Imperatoris sub ordinatione sedis Apostolicæ restituta est, scilicet, ut qui in ea electus fuerit Episcopus Romam veniat ordinandus.

Annus Dni DLCXXXVI. Constantini XVII.

Constantinus Imperator obiit.

Annus

Annus Dni. DCLXXXVII. Justiniani I.

Justinianus Imperator filius Constantini LVII loco ab Augusto regnavit annis X. Sanctus Kylianus cum sociis suis passus est.

Annus Dni. DCLXXXVIII. Justiniani II.

Pipinus filius Anchisi major domus efficitur in Gallia, regnumque Francorum amministravit ann. XXVII, cujus etiam anni suorumque successorum deinceps annotantur in cathalogo Regum.

Annus Dni. DCLXXXIX. Justiniani III.

Justinianus pacem firmam decennio fecit cum Sarracenis terra marique.

Annus Dni. DCXC. Justiniani V.

Provincia Africa subjugata est Romano imperio, quæ à Sarracenis fuerat tenta.

Annus Dni. DCXCI. Justiniani VI.

Clodoveus filius Theodorici fratris Dagoberti cum fratre Hildiberto regnare cepit.

Annus Dni. DCXCII. Justiniani VII.

Justinianus Imperator à Callinico Patriarcha exegit, ut orationem faceret ad destruendam Ecclesiam sanctæ Mariæ juxta palatium sitam, quæ metropolitæ dicebatur, volens ædificia facere, ubi à populo susciperetur. Patriarcha verò dicebat: Orationem quidem ad statuendam Ecclesiam habemus, ad destructionem verò Ecclesiæ orationem non suscepimus. Cogente autem omnimodis Imperatore orationem dixit Patriarcha: Gloria Deo, qui jugiter sustinens patitur nunc & semper, & in omnia secula seculorum Amen. Quo audito destruxit Ecclesiam. Alia quoque multa improvide faciens, odium populi in se excitavit.

Annus Dni. DCXCIII. Justiniani VIII.

Sanctus Remaclus Trajectensis Episcopus migravit.

Annus Dni. DCXCV. Justiniani IX.

Willibrordus qui & Clemens à Sergio Papa gentium ordinatur Episcopus.

Annus Dni. DCXCVI. Justiniani X.

Leontius patritius quem Imperator quondam Prætorem & magistrum militum orientalium fecerat, sed jam per tres annos in custodia tenuerat, cum exinde protractus in exilium mitteretur, contra eundem Imperatorem sensit, junctisque sibi multis, ipsum comprehendit, nasoque præciso in insulam quandam relegavit, ipseque regnavit.

Annus Dni. DCXCVII. Leontii I.

Leo qui & Leontius LVIII loco ab Augusto regnavit annis tribus.

Annus Dni. DCXCVIII. Leontii II.

Sanctus Sulpitius Bituriacensis Episcopus claret.

Annus Dni. DCXCIX. Leontii III.

Leontio Imperatore apud Constantinopolim posito venit Tyberius qui & Absymarus ex adverso civitatis, & prodita sibi civitate Leontium cepit præcisoque naso ejus in monasterium Dalmat sub custodia constituit ipseque regnavit.

Annus Dni. DCC. Tiberii I.

Tiberius qui & Absymarus dictus est LVIII loco ab Augusto imperium accepit & annos VII regnavit.

Annus Dni. DCCI. Tiberii II.

Gilulffus Dux Beneventum & Campaniam igne, gladio & captivitate vastavit.

Annus Dni. DCCII. Tiberii III.

Sanctus Lampertus Episcopus occiditur.

Annus Dni. DCCIII. Tiberii IV.

Ludovicus Rex corpus B. Dionysiii discooperiens, minus religiose, licet cupide os brachii ejus fregit & rapuit, confestimque stupefactus in amentiam incidit.

Annus Dni. DCCIV. Tiberii V.

Concilium Aquilejæ celebratur.

Annus Dni. DCCV. Tiberii VI.

In Gallia Audoenus Rotamagensis, Eliginus Noviodunensis Episcopi clari habentur.

Annus

Annus Dni. DCCVI. Tiberii VII.

Justinianus filius Constantini, quem superius à Leone de regno expulsum diximus per adjutorium Terbellis Regis Bulgarum expugnata Constantinopoli regnum recepit, Absymarus autem qui & Tiberius ex urbe profugit, sed insecutione captus & ad Justinianum est perductus. Adducto quoque Leontio, qui eum dejecerat, fecit ambos catenis astrictos, dum ludi equestres agerentur, per plateas trahi, tractosque publicè ante pedes suos, dum in solio resideret, projici, calcavitque fortiter colla eorum universa plebe clamante: Super aspidem & Basiliscum ambulasti & Leonem Draconemque conculcasti, sicque eos præcepit decollari.

Annus Dni. DCCVII. Justiniani I.

Justinianus filius Constantini LIX ab Augusto per auxilium Terbellis regnum recepit & VII annis regnavit. Recepto autem regno, multa dona & regalia vasa Terbelli donavit, eumque in pace dimisit. Innumerabilem quoque multitudinem eorum, qui contra eum senserunt, diversa morte fecit necari. Quia enim eum naso detruncaverant, quotiens defluentem guttam reumatis detersit, totiens penè aliquem ex illis jugulari præcepit.

Annus Dni. DCCVIII. Justiniani II.

Justiniano Imperatori natus est Filius ex Thedora Filia Chajani, quam acceperat dum esset in exilio, eumque vocavit Tyberium, coronavitque eum cum matre sua & regnaverunt cum eo.

Annus Dni. DCCIX. Justiniani III.

Imperator Callinicum Patriarcham erutis ejus oculis Romam exiliavit, & pro eo Cyrum in Episcopatum promovit, qui fuit Abbas in Ponto, quique illum exulem alebat, & eum in Imperium restituendum prædicabat.

Annus Dni. DCCX. Justiniani IV.

Dagobertus junior regnare cæpit.

Annus Dni. DCCXI. Justiniani V.

Ansbrandus qui apud Bajoariam IX exulaverat annos, cum

Bajoaris Italiam venit, pugnansque cum Heriberto vicit eum, qui dum in Franciam fugere voluisset, Ticinum fluvium equo transnatare voluit, sed quia auro gravatus erat aquis suffocatus, extinctus est. Ansbrandus regnum obtinuit tres tantum menses, quo mortuo Luitbrandus filius ejus regnum suscepit.

Annus Dni. DCCXII. Justiniani VI.

Justinianus misit exercitum in Pontum ad comprehendendum Philippicum : Exercitus autem conversus ad Philippici partem, fecit eum ibidem Imperatorem reversusque Constantinopolim pugnavit contra Justinianum miliario ab urbe XII victoque illo & occiso accepit regnum Philippicus, Filius quoque Justiniani adhuc puer, ab his qui à Philippico præmissi fuerant occisus est.

Annus Dni. DCCXIII. Philippici I.

Philippicus LX loco ab Augusto regnavit annum I & menses sex. Hic antequam imperaret habuit quendam amicum Monachum inclusum, qui erat hæreticus, attamen prævisor ; qui dixit ei : Imperium tuum est, hoc autem dico tibi, quia sexta Synodus male acta est, hanc si abjeceris, erit imperium tuum forte & longævum. Qui cum juramento promisit, se hoc esse facturum; cum ergo regnaret, fecit Synodum Pseudo-Episcoporum & abjecit sanctam & universalem sextam Synodum. Eodem anno vanus ille inclusus oculorum cœcitatem incurrit ; hic etiam Cyrum Constantinopolitanum Episcopum deponens ad monasterium suum remisit, & pro eo Johannem sui erroris sequacem constituit. Idem autem Philippicus in disputationibus quidem rationabilis videbatur & prudens, in actibus autem inhonestè ac indigne vitam consummans improbabilis ubique demonstrabatur. Erat enim hæreticus & adulter, Sabbatho autem Pentecostes cum ingressus civitatem in equitatu & organis, lotusque in balneo publico, & habito prandio cum civibus antiquæ prosapiæ meridie requiesceret, repente per auream portam introivit Rufinus primus stratorum cum Theodoro patritio, festinansque in palatium & inveniens eum quiescentem, eruit oculos ejus, in crastinum verò, id est Pentecostes, diem congre-

congregato in magna Ecclesia populo coronatus est Artemius mutato nomine Anastasius.

Annus Dni. DCCXIV. Anastasii I.

Anastasius LXI loco ab Augusto imperium adeptus, regnavit annos III. Hic statim ut regnum accepit, Constantino Papæ per Scholasticum Patritium literas Romam misit, quibus se fautorem & defensorem Catholicæ fidei & sexti concilii prædicatorem esse docuit.

Annus Dni. DCCXV. Anastasii II.

Sanctus Ægidius veniens à Græcia sanctitate claret in Gallia. Pipinus major domus obiit, cui filius ejus Carolus successit. Dagobertus Rex Francorum obiit.

Annus Dni. DCCXVI. Anastasii III.

Conjuraverunt quidam contra Anastasium Imperatorem, & contra urbem Regiam cum exercitu ascenderunt; cum autem ad Ramium adissent, & essent sine capite, invenerunt illic hominem indigenam Theodosium nomine, inertem ac idiotam, qui publicorum tributorum erat exceptor & hortati sunt eum imperare. At ille fugiens latebat in monte, quem inventum ut Imperatorem laudibus extulerunt, vi cogentes eum, quibus Anastasius cognitis in Nicæa se munivit. Theodosius autem secutus magno prælio vicit eum, datoque sibi Sacramento Clericum eum fieri, & postea Presbyterum fecit ordinari.

Annus Dni. DCCXVII. Theodosii I.

Theodosius à militibus electus LXII loco ab Augusto regnavit ann. I. Leo quippe qui erat Prætor Orientis quoniam auxiliabatur Anastasio, non erat subditus Theodosio. Veniens Nicomediam apprehendit filium Theodosii cum omni apparatu regio & primis viris palatii, & venit Chrisopolim, quod audiens Theodosius per Germanum Patriarcham accepit à Leone indemnitatis verbum & Ecclesiæ sine perturbatione servandæ, & sic ei committunt imperium. Ipse verò Theodosius una cum filio Clericus factus reliquum vitæ suæ tempus transegit in pace.

Annus Dni. DCCXVIII. Leonis I.

Leo Prætor Orientis genere Syrus LXIII loco ab Augusto regnavit annos XXIV. Erat autem in Christianos & Ecclesias Dei ac religionem sanctam impius.

Annus Dni. DCCXIX. Leonis II.

Leo Imperator à quodam nomine *Beser* refuga fidei seductus, præcepit in Constantinopoli, ut quicunque haberent imagines Salvatoris seu sanctæ genitricis ejus & aliorum Sanctorum sibi eas afferrent, quas ille in medio civitatis fecit exuri, & quia multi de populo huic impietati non consenserunt, decollati sunt.

Annus Dni. DCCXX. Leonis III.

Natus est Imperatori Filius de Maria uxore sua, quem vocavit Constantinum. Qui dum baptizaretur à Germano Patriarcha in sancto lavacro caccans magnum dat præsagium, quod futurus esset Ecclesiæ Dei scandalum.

Annus Dni. DCCXXI. Leonis IV.

Sarraceni Constantinopolim obsident & triennio ibi morantes multasque provincias devastantes tandem populo ad Dominum clamante fame pesteque depulsi sunt, multique frigore, ferro, naufragioque perierunt. Intra Constantinopolin verò tempore obsidionis trecenta millia hominum pestilentia perierunt.

Annus Dni. DCCXXII. Leonis V.

Luitprandus Rex Longobardorum audiens quod Sarraceni depopulata Sardinia & illa loca fœdâssent, ubi aliquando propter devastationem barbarorum ossa sancti Augustini translata fuerant, misit & adduxit ea per pretium Tycinum, ibique ut decuit honorifice recondidit.

Annus Dni. DCCXXIII. Leonis VI.

Leo Imperator coëgit Judæos & Montanos baptizari, sed Judæi abluebant unctionem Chrismatis, & post cibum communicabant Sacramentis & contaminabant fidem. Montani verò definientes sibi diem introierunt domos errori suo deputatas, & incenderunt semetipsos.

Annus

Annus Dni. DCCXXIV. Leonis VII.

Judæus quidam maleficus promittens Gizit Sarracenorum Principi eum XL annis regnaturum, suadet, ut in toto Regno suo Dei Sanctorumque imagines deponi edicat: Qui spe diu regnandi seductus edictum quidem ponit, sed ipse tamen mox obiit.

Annus Dni. DCCXXV. Leonis VIII.

Sanctus Pirminius Episcopus Augiam intravit, eamque à serpentibus emundavit.

Annus Dni. DCCXXVI. Leonis IX.

Carolus Princeps cum Bajoariis pugnavit eosque vicit.

Annus Dni. DCCXXVII. Leonis X.

Carolus Sveviam ingressus contra Lantfridum dimicavit & sibi eandem gentem subjecit.

Annus Dni. DCCXXVIII. Leonis XI.

Carolus Wasconiam ingressus Eudonem Ducem Aquitaniæ bello perdomuit.

Annus Dni. DCCXXIX. Leonis XII.

Sarraceni ex Hispania cum uxoribus & parvulis venientes Aqutianiam Galliæ provinciam quasi in ea habitaturi intrant. Carolus autem cum Eudone Duce Aquitaniæ contra eos pari consilio dimicaverunt. Nam irruentes Franci super eos 375000 ex eis interfecerunt. Eudo quoque super eorum castra irruens pari modo multos interficiens omnia devastavit: mille quingenti tantum ex Francis ceciderunt.

Annus Dni. DCCXXX. Leonis XIII.

Pirminius ex Augia venit in Alsatiam.

Annus Dni. DCCXXXI. Leonis XIV.

Germanus sanctissimus Patriarcha videns impietatem Leonis abrenunciavit sacerdotio. In cujus locum Anastasium tantæ impietati consentientem Leo constituit.

Beda venerabilis Anglorum presbyter obiit.

Annus Dni. DCCXXXII. Leonis XV.

Carolus filium suum Pipinum ad Luitprandum Regem Longobardorum

dorum pro tondenda ceſarie miſit, quod ille faciens pater ei effectus eſt, eumque cum multis donariis remiſit ad patrem.

Annus Dni. DCCXXXIII. Leonis XVI.

Carolus Friſiam vaſtat.

Annus Dni. DCCXXXIV. Leonis XVII.

Leo Imperator Filio ſuo Conſtantino filiam Chajani Scytharum Regis ſociavit, eamque Chriſtianam faciens Hyrenem nominavit. Quæ cum ſacras literas didiciſſet pietati operam dedit, & hos ſæpe impietatis redarguit.

Annus Dni. DCCXXXV. Leonis XIIX.

Carolus cum exercitu in Wiſtracha venit eamque ſuæ ditioni ſubjecit.

Annus Dni. DCCXXXVI. Leonis XIX.

Carolus iterum cum valida manu Waſconiam ingreſſus eſt, & Eudonem regno ſimul & vita privavit.

Annus Dni. DCCXXXVII. Leonis XX.

Carolus contra filios Eudonis dimicavit.

Annus Dni. DCCXXXVIII. Leonis XXI.

Sarracenorum exercitus rurſus in Galliam introiens multam devaſtationem fecit, contra quos Carolus non longe à Narbona bellum committens maxima eos cede proſtravit.

Annus Dni. DCCXXXIX. Leonis XXII.

Theodericus Rex Francorum obiit.

Annus Dni. DCCXL. Leonis XXIII.

Sarraceni Gallias rurſus ingreſſi, Arelaten ceperunt & omnia circumquaque demoliti ſunt. Tunc Carolus miſit ad Luitprandum Regem, petens auxilium, qui & venit cum omni exercitu Longobardorum, quod Sarraceni mox ut audirent, fuga elapſi ſunt.

Annus Dni. DCCXLI. Leonis XXIV.

Leo Imperator impius obiit.

Annus Dni. DCCXLII. Conſtantini I.

Conſtantinus filius Leonis LXIV loco regnavit ann. 34. Hic erat perniçio-

niciosissimus, ferus, agrestis, Anti-Christi præcursor, legum persecutor, tyrannice non legitime regnans, à Deo ejusque genitrice & ab omnibus sanctis abscedens, magicis maleficiis, luxuriis & sacrificiis, & invocationibus Dæmonum, molliciebus quoque ac omnibus animam corrumpentibus à primæva ætate delectatus, persecutionibus etiam Ecclesiarum, peremtionibus Monachorum, violationibus monasteriorum malisque variis supercrescens, non minus quam Decius & Diocletianus cæterique antiqui Tyranni.

Carolus Pipini filius major domus regni Francorum, *qui dictus erat bellicosus*, moritur, relinquens tres filios, Pipinum, Carolomannum & Gryphonem. Quorum Grypho, qui minor natu erat, à matre suà nomine Svanhilda, quæ erat neptis Odilonis Bajoariorum Ducis ad spem totius regni incitatus, sine dilatione Laudunum civitatem occupavit & fratribus bellum indixit. Qui celeriter cum exercitu Laudunum obsidentes, fratrem in deditionem accipiunt, quem etiam donec provincias, quæ à societate Francorum defecerant, revocarent, ne quid interim mali in regno moliretur, in novo Castello juxta Arvernum custodiæ manciparunt.

Annus Dni. DCCXLIII. Constantini II.

Pipinus & Carolomannus principatu potiti, primò Aquitaniam contra Hunoldum ejusdem provinciæ Ducem ingrediuntur, & capto castello quod dicitur Lucas in eadem provincia in loco qui vetus Pictavis vocatur regnum quod communiter habuerant inter se diviserunt, & Carolomannus Austriam, Alamanniam & Thuringiam sortitur. Pipinus verò Burgundiam, Neustriam atque Provinciam, sicque Carolomannus usque in annum sextum, Pipinus usque in undecimum principabantur.

Annus Dni. DCCXLIV. Constantini III.

Carolomannus & Pipinus contra Odilonem Ducem Bajoariorum profecti sunt prælioque commisso exercitum ejus fuderunt. Unde reversi Carolomannus cum suis Saxoniam profectus est, cepitque ca-

*P strum

ſtrum quod dicitur *Hochſeoburg* & *Theodoricum Saxonem illius loci primarium* in deditionem accepit.

Annus Dni. DCCXLV. Conſtantini IV.

Fuldenſe Monaſterium inchoatur.

Annus Dni. DCCXLVI. Conſtantini V.

Carolomannus patefecit fratri ſuo Pipino ſe velle pro regno cœleſti regnum terrenum dimittere, & in habitu Monachico Deo ſervire, unde nullam expeditionem hoc anno facientes, præparavit ſe uterque, Carolomannus ut votum ſuum perficeret, Pipinus ut eum cum donis regalibus honorifice dimitteret.

Annus Dni. DCCXLVII. Conſtantini VI.

Carolomannus divino ſuccenſus amore Romam venit & à Zacharia Papa Clericus factus, conſtructo monaſterio in monte Sirapti [Soracte] in honore ſancti Silveſtri cum aliis ſecum ad hoc venientibus Monachicum habitum ſuſcepit, & dignos habitui actus per cuncta exercuit. Rachis quoque Rex Longobardorum, dum Romam inquietare nititur, prædicti Papæ inſtinctu non ſolum à malo reprimitur, ſed etiam cum uxore & filiis Romam veniens Monachus efficitur.

Annus Dni. DCCXLVIII. Conſtantini VII.

Gripho fratri ſuo Pipino ſubjectus eſſe nolens, quamvis ſub illo honorifice viveret, in Saxoniam profugit collectoque exercitu ſuper *fluvium Ovacbra*, in loco Orheim conſedit. Pipinus verò cum exercitu Francorum per Thyringiam in Saxoniam ingreſſus contra illum in loco *Scbaningi* dicto caſtra poſuit, prælium tamen non commiſerunt, ſed ex placito diſceſſerunt.

Annus Dni. DCCXLIX. Conſtantini VIII.

Gripho cum copiis ſuis de Saxonia egreſſus Bajoariam petiit, ipſumque Ducatum in ſuam poteſtatem redegit, Thaſſilonem Ducem cum Hiltrude in deditionem accepit. Quod audiens Pipinus cum maximo exercitu Bajoariam venit, Griphonem cum omnibus ſuis cepit, Taſſilonem in ducatum reſtituit, domumque reverſus Griphoni *more*

Ducum

Ducum XII Comitatus dedit, ſed ille tali beneficio non contentus eodem anno ad Waifridum Aquitaniæ Ducem profugit.

Annus Dni. DCCL. Conſtantini IX.

Sanctus Burchardus Wirziburgenſis Epiſcopus & Folradus Archicapellanus ad Zachariam Papam Romam miſſi ſunt, ut conſulerent eum ſuper Regibus Francorum, qui tempore illo tantum nomen Regis ſed nullam poteſtatem regiam habebant. Solebant enim Franci ex antiqua regum ſtirpe reges habere, qui à Meroveo Clodii ſecundi eorum regis filio Merovingi dicebantur, quorum Genealogia usque ad Hildericum tunc temporis Regem permanebat, in quo etiam licet videretur eſſe finita, jam dudum tamen nullius vigoris erat, nec quicquam in ſe clarum præter inane Regis vocabulum præferebat: Nam & opes & potentia regni penes palatii præfectos, qui majores domus dicebantur, tenebantur, nec quicquam Regi permittebatur, niſi ut regio tantum nomine contentus crine profuſo, barba ſummiſſa ſolio reſideret, & ſpeciem dominantis oſtenderet, legatos undecunque venientes audiret, eisque abeuntibus reſponſa quæ doctus erat aut juſſus velut ex ſua poteſtate redderet, cum præter regis nomen & precarium vitæ ſtipendium, quod ei major domus, prout videbatur, exhibebat, nihil poſſideret, quam unam perparvam reditus villam. in quam domum & ex qua famulos neceſſaria ſibi miniſtrantes haberet; quocunque eundum erat, carpento ibat, quod junctis bobus, & bubulco more ruſtico agente trahebatur. Sic ad palatium, ſic ad *publicum conventum, qui Kal. Maji ob regni utilitatem annuatim celebrabatur*, ire ſolebat & coram tota gente præſidens omnes ſalutans & ab eis dignis obſequiis honoratus, ſic domum redibat, ibique usque ad alterius anni Majum reſidebat: At omnia regni negotia domi & foris agenda publica & privata major domus procurabat, quo officio cum præfati legati Romam mittebantur, Pipinus Caroli filius velut hæreditario jure fungebatur. Zacharias verò Papa ſuper hoc negotio conſultus remandavit, melius eſſe illum vocari regem, apud quem ſumma poteſtatis conſiſteret, dataque ſua auctoritate Pipinum Regem conſtitui juſſit.

Annus Dni. DCCLI. Conſtantini X.

Pipinus more Francorum electus ad regnum per manus ſancti Bonifacii Mogontini Archi-Epiſcopi elevatus eſt in regni ſolium in Sueſſionum civitate. At Hildericus antea Rex tonſus & in monaſterium eſt truſus.

Annus Dni. DCCLII. Conſtantini XI.

Carolomannus Monachus propter eos, qui frequenter de Francia Romam ex voto veniebant eumque tanquam dominum ſuum prætervire nolentes crebris ſalutationibus à ſua quiete perturbabant, locum mutare compulſus, nocte cunctis ignorantibus cum uno tantum ſocio, quem ab infantia ſibi in omnibus fidelem probaverat, auffugit & ad Caſſinum montem usque pervenit. Ubi portam Monaſterii ex more pulſans, cum Patris Monaſterii colloquium expetiſſet & impetrâſſet, mox in terram ad pedes ejus corruit, ſe homicidam eſſe, ſe reum omnium criminum proteſtans, miſericordiam expoſcit, pœnitentiæ locum exquirit. Quid multa? In cellam Novitiorum cum ſuo collega ſuſcipitur, & ſecundum regulam probatur, tantoque artius quanto barbaræ & ignotæ gentis homo erat, tandemque poſt anni circulum congregationi ſociatur. Cumque irreprehenſibiliter inter fratres converſaretur, omnibusque polleret virtutibus, exigente ordine congregationis cum ſuo collega ad coquinæ officium deputatus, gratanter officium ſuſcepit, ſed cum in multis utpote Rex & ſervilis officii inſuetus delinqueret, coquus vino exæſtuans ei alapam dedit dicens : Ita te fratribus deſervire oportet. Cui ille placido vultu reſpondit. Indulgeat tibi, frater, Dominus & Carolomannus. Neque enim nomen ſuum cuiquam prodiderat, ne ex vocabulo agnoſceretur, cumque rurſus deliquiſſet, & à coquo ſecundo percuſſus eademque & prius reſpondiſſet, tertioque nihilominus crudeliter cæderetur, indignatus ille comes peregrinationis ſuæ, quod tantus vir à tam vili perſona tam contumeliosè afficeretur, jam ferre non valens, arripuit pilum unde panis in olera fratrum mittendus conterebatur, & cum omni anniſu percusſit dicens, Nec tibi Deus parcat, ſerve nequam, nec Carolomannus indulgeat.

Quo

Quo audito fratres commoti, quod alienigena & pro misericordia receptus talia facere præsumsisset, absque mora eum custodiæ mancipaverunt. In crastinum productus de custodia in medio conventu interrogatus cur extendere manus præsumsisset in ministrum fratrum, respondit, quia inquit vidi servum omnibus nequiorem non solum verbis, sed etiam verberibus dehonestare virum meliorem & nobiliorem omnibus quos terra conservat. Illi verò indignatione repleti, quod hominem peregrinum tanta laude ceteris prætulisset, interrogant, quis esset ille tantæ nobilitatis & bonitatis, cui nec patrem Monasterii præferre voluisset. Tunc ille necessitate compulsus, iste est, ait, Carolomannus quondam Rex Francorum, qui pro Christi amore regnum & gloriam mundi reliquit, ac se tantum humiliavit, ut modo à vilissimo servo non solum contumeliis, sed & verberibus afflictus sit. Quo audito tremefacti pedibus ejus se prosternunt, veniam de contemtu postulantes. Ille econtra in terram provolutus cum lacrymis negare cepit, dicens, non se esse Carolomannum sed hominem peccatorem & homicidam, collegam suum timore impulsum ut pœnas delicti sui evaderet hæc confinxisse. Quid plura? cognitus ab omnibus, cum magna reverentia est observatus.

Annus Dni. DCCLIII. Constantini XII.

Constantinus Imperator Constantinopoli synodum congregat trecentorum & triginta Episcoporum, in qua imagines Dei & Sanctorum ejus deponi constituit & contra catholicos tyrannidem exercuit.

Annus Dni. DCCLIV. Constantini XIII.

Pipinus manu valida Saxoniam ingressus Saxones, licet obstinatissime resistentes, vicit, & ipse usque ad locum qui dicitur *Rimie* juxta fluvium Wisaram accessit, in qua expeditione Hildegarius Episcopus occisus est in monte qui dicitur Luburg. Inde revertenti Regi nunciatur frater suus Grypho esse occisus. Stephanus Papa ad Pipinum Regem venit in villa Carisius dicta, petens auxilium contra infestatorem Romanæ Ecclesiæ Haistulffum Longobardorum Regem, venit & Carolomannus frater Regis, ut apud fratrem precibus Papæ obsisteret, invitus

tamen hoc fecisse putatur, quia nec ille jussa Abbatis contemnere, nec Abbas suus præceptis Regis Longobardorum, qui ei hoc imperavit, audebat resistere: Pontifex verò postquam à Rege Pipino pro sanctæ Romanæ Ecclesiæ defensione firmitatem accepit, ipsum sacræ unctionis oleo in Regem confirmavit, & cum eo duos filios ejus Carolum & Carlomannum cum matre eorum Berthrada, *Francorumq; proceres una cum populo auctoritate beati Petri obligavit & protestatus est, ut nunquam ipsi, vel quiq; ex eorum progenie per succedentium temporum curricula progeniti, de alia stirpe regem ponerent,* nisi ex eorum propagine quos divina providentia tunc in defensionem Ecclesiæ dignata est sublimare.

Annus Dni. DCCLV. Constantini XIV.

Pipinus Rex Francorum propter justitiam beati Petri Apostoli exigendam à Rege Longobardorum Italiam intravit, Haistulffus verò Rex apud Papiam se inclusit, quem Pipinus tamdiu obsedit, donec pro facienda Romanæ Ecclesiæ justitia obsides XL recepit, quibus datis Pipinus Stephanum Papam cum Volfado capellano & valida Francorum manu Romam remisit, Carlomannus autem frater Regis cum Berthrada regina in Vienna civitate remansit, correptusq; febre obiit, cujus corpus jussu Regis ad montem Cassinum relatum est. Sanctus Bonifacius passus est IV Junii.

Annus Dni. DCCLVI. Constantini XV.

Haistulffus Rex Longobardorum cum nihil eorum, quæ datis obsidibus & facto juramento promiserat, complesset, Pipinus iterum Italiam ingressus eum in Papia obsedit, & ad complenda quæ promiserat coëgit, redditamque sibi Ravennam pertinentem sancto Petro dedit: Cumque in Galliam redisset & Haistulffus ea quæ promiserat denuo violare meditaretur, in venatione de equo suo prolapsus ex eodem casu inter paucos dies vitam finivit, cui Desiderius successit.

Annus Dni. DCCLVII. Constantini XVI.

Constantinus Imperator misit Pipino munera, inter quæ & Organum, quæ ad eum in compendio villa pervenerunt, ubi tunc ille generale

rale concilium & conventum habuit, illuc & Tassilo Dux Bajoariorum cum primoribus gentis suæ venit fidelitatemque tam ipsi Pipino quam filiis ejus Carolo & Carlomanno super corpus sancti Dionysii promisit.

Annus Dni. DCCLVIII. Constantini XVII.

Pipinus valida manu Saxoniam ingressus est, & quamvis Saxonibus validissime resistentibus & se *munitionibus* tuentibus pulsis propugnatoribus prælio per ipsum vallum, quo patriam defendere conabantur, intravit, commissoque prælio victor extitit, promiseruntque annis singulis trecentos equos se honoris causa daturos.

Annus Dni. DCCLIX. Constantini XIIX.

Sanctus Geangolffus in Burgundia à quodam Clerico occisus est, pro uxoris suæ sibi adamato adulterio.

Annus Dni DCCLX. Constantini XIX.

Waifrius Dux Aquitaniæ, cum res Ecclesiarum quæ in sua potestate erant, & ad Ecclesias quæ sub manu Pipini Regis constitutas pertinebant reddere noluisset, ipsumque Regem pro his per legatos suos commonentem contra se ad bellum incitasset, ille collectis undique copiis Aquitaniam intravit, cumque in Tedoad dicta positis castris consedisset; Waifrius bello concertare non ausus, missâ legatione ad Regem promisit se Ecclesiarum justitias redditurum, dans & obsides duos de primoribus gentis suæ, Adalgarium & Itherium.

Annus Dni. DCCLXI. Constantini XX.

Waifrius bellum sibi illatum ulcisci volens exercitum, qui Francorum possessiones popularentur, usque ad Cabillonem civitatem fecit accedere. Quod cum Pipino generalem conventum agenti in villa Duria nunciatum fuisset, cum magno belli apparatu Aquitaniam ingressus, omnia ferro & igne vastavit, quædamque oppida vi, quædam verò spontanea deditione cepit.

Annus Dni. DCCLXII. Constantini XXI.

Pipinus Rex suscepto bello finem imponere cupiens tertio Aquitaniam intravit, captisque Biturica civitate & castello *Toarcis* reversus hiemavit in villa Gentiliaco.

Annus

Annus Dni. DCCLXIII. Constantini XXII.

Pipinus Aquitaniam quarto intravit, cunctaque extra munitiones usque ad oppidum Cadurciam vastavit. Tasilo Dux Bajoariorum postponens Sacramenta quæ juraverat, & oblitus bona, quæ sibi suus avunculus Pipinus Rex fecerat, simulata infirmitate ab hac expeditione per dolum se subduxit & in Bajoariam reversus firmatoque ad defensionem animo ad conspectum Regis se ulterius venturum abjuravit.

Annus Dni. DCCLXIV. Constantini XXIII.

Pipinus Rex distracto in diverso animo propter duo bella Aquitanicum scilicet jam olim susceptum, & Bajoaricum propter Tassilonis Ducis defensionem suscipiendum, conventum in Wormatia habuit dilataque in futurum expeditione hoc anno se domi continuit.

Annus Dni. DCCLXV. Constantini XXIV.

Pipinus generalem conventum in Atiniaco villa habuit, sed & hoc anno expeditionem nusquam movit. Corpora Sanctorum, Gorgonii, Naboris & Nazarii, de Roma translata sunt in Franciam.

Annus Dni. DCCLXVI. Constantini XXV.

Pipinus Aquitaniam quinto ingressus destructum à Waifrio Argentomagum castrum reædificavit & ipsam civitatem Bituricam præsidio munivit.

Annus Dni. DCCLXVII. Constantini XXVI.

Constantinus Imperator & Abdellas Rex Sarracenorum pari vesania in orthodoxos desæviunt, multosque pro Christo perimunt. Constantinus insuper ægre ferens gloriam Sanctorum miraculis coruscantium Lipsana eorum ubique jubet effodi, & in profundum jactari. Pipinus Aquitaniam sexto ingressus est, multisque castellis & pagis captis, Viennam revertitur, ibique exercitu recreato mens. Aug. ad reliquias belli profectus est, multaque castella & petras atque speluncas, in quibus se hostium plurima multitudo defendebat, cepit.

Annus Dni. DCCLXIIX. Constantini XXVII.

Pipinus rursus contra Aquitaniam evocato exercitu Santonicam civitatem contendit, captoque in itinere Rimisteino cum ad urbem præ-

prædictam venisset mater & soror & neptes Waifrii Ducis, ad eum adductæ sunt, inde ad Garonnam proficiscitur, ubi ei Herwingus cum alia præfati Ducis sorore occurrit seseque & illam regi tradidit. Rebus igitur aliquot prospere gestis Rex revertitur, celebravitque pascha in castro quod dicitur Sels, assumtaque secum uxore sua iterum ad urbem Santonicam venit, dimisśàque ibi Regina cum omnibus copiis ad persequendum Waifrium animum intendit, nec prius desistere quam vivum caperet aut bellantem interficeret. Quo interfecto in territorio petragorico Santonas reversus, ibi aliquamdiu ægritudine decubuit, delatus tamen Turonum ad Sancti Martini memoriam oravit, indeque Parisium veniens VIII Kal. Octob. obiit, sepeliturque in Basilica sancti Dionysii : Filii verò ejus Carolus & Carlomannus omnium Francorum consensu Reges creati sunt, ea conditione, ut totum regnum ex æquo partirentur, & Carolus eam partem quam Pater ejus Pipinus tenuerat, Carlomannus verò eam, quam patruus eorum Carlomannus possedit, susciperet, & Carolus VII Id. Octob. in Noviomo civitate, Carlomannus verò in Suessiona regni susciperet insignia.

Annus Dni. DCCLXIX. Constantini XVIII.

Carolus magnus Pipini filius XLVI annos regnavit, III cum fratre Carlomanno, XLIII solus postea. Hunoldus quidam Aquitaniam quæ in sortem Caroli cesserat invasit, contra quem Carolus profectus fratris auxilium postulavit, sed impedientibus malis hominibus habere non potuit, ad prosequendum tamen Hunoldum profectus est, eumque ad Lupum Wasconiæ Ducem fugitivum missa legatione recepit cum uxore sua ipsoque Lupo cum tota Wasconia sibi obediente regressus est.

Annus Dni. DCCLXX. Constantini XIX.

Corpus Sancti Othmari in insula, qua defunctus est, post X annos incorruptum reperitur, ablatumque in basilica sancti Galli sepelitur.

Annus Dni. DCCLXXI. Constantini XX.

Carlomannus in villa Salmoviaco moritur, & Carolus ad capiendum ex integro regnum, Narbonacum villam venit, ibique Williharius

Episcopus Sedunensis & Volradus Presbyter, aliique plures sacerdotes, Comites & primates fratris sui ad eum venerunt, uxor verò Carlomanni cum filiis & parte optimatum ad Italiam profecta est.

Annus Dni. DCCLXXII. Constantini XXI.

Carolus Rex congregato Wormatiæ generali conventu, Saxoniam bello aggredi statuit eamque sine morâ ingressus cuncta ferro & igne depopulatus, Eresburg castrum cepit, Idolum quod à Saxonibus Hirmensul dicebatur evertit, in cujus destructione cum in eodem loco per triduum moraretur, propter continuam cœli serenitatem exsiccatis omnibus illius loci rivis & fontibus, aquam ad bibendum invenire non potuit, sed subito divinitus, ut creditur, in cujusdam torrentis concavo tanta vis aquæ eruperat, quiescentibus cunctis meridiano tempore, ut omni exercitui sufficeret. Tunc Rex Idolo destructo Wisaram fluvium accessit, ibique acceptis à Saxonibus XII obsidibus recessit.

Annus Dni. DCCLXXIII. Constantini XXII.

Adrianus Papa insolentiam Desiderii Regis Longobardorum ferre non valens Caroli expetivit auxilium. Qui collecto exercitu veniens, Desiderium intra Ticinum obsedit totumque hybernum tempus multa moliendo in hac obsidione consumsit. Interim verò Saxones nacta occasione pro absentia Regis contiguos sibi Hassorum terminos populantur, venientesque in locum qui Fridislar nominatur, Ecclesiam quam beatus Bonifacius martyr dedicaverat, & nunquam incendio perituram prædixerat, incendere moliti sunt. Cumque multa vi eam incendere molirentur, apparuerunt quibusdam Christianis atque Paganis duo juvenes in albis, qui ab igne eam prætexêre nutuque divino immisso terrore omnes in fugam versi sunt. Inventus est autem postea unus ex eisdem Saxonibus mortuus juxta Ecclesiam genibus flexis, ligna & ignem habens in manibus & quasi ore flans, ut illa incenderet, ac Carolus fatigatum longa obsidione Ticinum ad deditionem compulit, quam cæteræ civitates secutæ regiæ potestati se subdiderunt.

Sic

Sic ſubacta & ordinatâ pro tempore Italia in Franciam revertitur captivum ducens ſecum Deſiderium Regem.

Annus Dni. DCCLXXIV. Conſtantini XXIII.

Carolus tripartitum exercitum in Saxoniam miſit, qui direptionibus & incendiis cuncta vaſtantes, compluribus qui reſiſtere conati ſunt interfectis cum ingenti præda reverſi ſunt.

Annus Dni. DCCLXXV. Conſtantini XXIV.

Conſtantinus Imperator filius Leonis, perſecutor Chriſtianorum & Eccleſiarum legisque deſtructor, plaga peſſimi incendii divinitus percutitur & clamans adhuc vivus, igni ſum inextinguibili traditus, miſerabiliter moritur.

Annus Dni DCCLXXVI. Leonis I.

Leo filius Conſtantini LXV loco ab Auguſto regnavit annos V. Hic primo viſus eſt eſſe pius, ac monachorum amicus, unde & metropolitanos ex Monachis in primis ſedibus collocavit multosque ordines in urbe bene ampliavit, quapropter principes omnes una cum populo petierunt filium ejus Conſtantinum Imperatorem, juraveruntque omnes ſe non admiſſuros alios Imperatores præter Leonem & Conſtantinum, & ex ſemine ipſorum, & hoc ſcripto confirmaverunt, & ſic in ſancto die Paſchæ coronatus eſt Imperator.

Annus Dni. DCCLXXVII. Leonis II.

Carolus iterum Saxoniam intravit omnesque fallaciter devotos invenit. Cuncti quippe ad eum venerunt præter Widikindum unum ex primoribus Weſtfalorum, qui multorum ſibi conſcius facinorum timuit regem, & ad Sigifridum Regem Danorum cum paucis profugit. Cæteri qui venerant ea conditione veniam obtinuerunt, quatenus ſi ulterius ſua ſtatuta violarent, patria & libertate privarentur. Baptizata eſt autem & multitudo magna, quæ,licet falſo, Chriſtianam ſe fore promiſerat.

Annus Dni. DCCLXXIIX. Leonis III.

Carolus Hiſpaniam petens quaſdam urbes ſubegit, obſides à Sarracenis accepit, ſed in regreſſu plerique aulicorum per inſidias Waſco-

num occiſi ſunt, interea Saxones comperto quod tam longe receſſiſſet, ſumtis armis Renum usque profecti, quicquid à Tuicio civitate usque ad fluvium Moſellam vicorum villarumque fuit, ferro & igne populati ſunt; nullum diſcrimen ſexus aut ætatis ira hoſtis fecerat, ut liquido pateret eos non prædandi, ſed ulciſcendi ſe cauſa terminos Francorum introiſſe. Quod cum Rex Autiſiodoro poſitus audiſſet, Orientales Francos & Alamannos ad propulſandos eos miſit, quorum adventum Saxones audientes receſſerunt, ſed illi è veſtigio ſecuti invenerunt eos in partibus Haſſorum ſuper fluvium Adernam, ſtatimque in ipſo fluminum vado illos adorti tanta cæde proſtraverunt, & ex ingenti multitudine vix pauci redierint.

Annus Dni. DCCLXXIX. Leonis IV.

Venit ad Carolum Hildibrandus Dux Spoletanus cum magnis muneribus in villa Wircimaco, quem ille benignè ſuſcepit donatumque in ſuum ducatum remiſit.

Annus Dni. DCCLXXX. Leonis V.

Carolo Saxoniam venienti omnes orientalium partium Saxones occurrerunt multique de populo baptizati ſunt, veniensque in locum ubi Hora & Albia confluunt, ordinavit res tam Saxonum quam Sclavorum reverſusque in Franciam, Romam cauſa orationis cum uxore ſua Hildegarda & liberis perrexit, & natale Domini Papiæ celebravit: Leo Imperator obit.

Annus Dni. DCCLXXXI. Conſtantini I.

Conſtantinus filius Leonis LXVI loco ab Auguſto cum matre ſua Irene regnavit annos XVII. Carolus Romam veniens ab Adriano Papa honorificè ſuſcipitur, & cum ibi paſcha celebraret, baptizavit idem Pontifex filium ejus Pipinum, eumque de ſacro fonte ſuſcepit, & eum in Regem Italiæ, fratrem verò ejus Ludovicum in Regem Aquitaniæ unxit. Rex autem Roma digreſſus Mediolanum venit, ibique baptizata eſt filia ejus Gisla ab Archi-Epiſcopo Thoma, & ab eodem eſt de ſacro fonte levata. Inde Rex in patriam reverſus ſuccedenti tempore Saxoniam intravit, eamque in Epiſcopatus VIII diviſit, id eſt Bremen-

Bremensem, Halberstadensem, Hildinesheimensem, Fardensem, Paderbrunnensem, Mindensem, Monasteriensem, Osenbruggensem & terminos eisdem Episcopis constituit; sanctoque Stephano martyri in loco qui dicitur Seligenstadt monasterium construxit, quod postea translatum in locum qui vocatur *Halberstadt*, ubi nunc sedes Episcopalis est, idque ad propagandum Catalaunensi Episcopo Hildegrimo, qui erat frater beati Luidgeri confessoris, commendavit.

Annus Dni. DCCLXXXII. Constantini II.

Constantinopoli quidam [invenit] lapideam arcam & in ea virum jacentem cum hac scriptura : Christus nascetur ex Maria Virgine, & credo in eum, sub Constantino & Irene Imperatoribus, ô Sol, iterum me videbis.

Annus Dni. DCCLXXXIII. Constantini III.

Hildegardis regina uxor Caroli obit, cujus funeri cum solenni more justa persolvisset, Saxoniam tendens pugnavit cum eis in loco, qui Theotmelli vocatur, & vicit eos, indeque Paderbrunnam veniens audivit eos in finibus Westfalorum iterum paratos ad pugnam, ad quos tendens eâdem qua prius felicitate pugnavit cum eis, inde reversus in Franciam duxit uxorem filiam Rodolffi Comitis de orientali Francia, nomine Fastradam, de qua habuit filias duas : Berthrada Regina, mater Regis obiit.

Annus Dni. DCCLXXXIV. Constantini IV.

Carolus in loco qui Lippiheim dicitur pagos Westphalorum vastavit, veniensque ad Wisaram, cum inundatio aquarum transitum negaret, dimisit filium suum Carolum in finibus Westphalorum, ipseque per Thyringiam divertens depopulatus est partes, quæ sunt circa Albiam, reversusque est in Franciam. Saxones verò congressi sunt cum filio ejus Carolo, sed ille magna cæde facta cum victoria rediit ad patrem suum Wormatiam.

Annus Dni. DCCLXXXV. Constantini V.

Widikindus & Albio ex trans-Albiana regione venerunt ad Carolum

rolum apud Attiniacum, ibique in gratiam recepti baptizati ſunt, quievitque Saxonica perfidia per aliquot annos.

Annus Dni. DCCLXXXVI. Conſtantini VI.

Carolus audiens Anglos & Saxones Britanniam invaſiſſe, miſit illuc cum exercitu Audolffum præpoſitum menſæ regiæ, qui perfidæ gentis contumaciam citò repreſſit acceptosque obſides cum plurimis populi primoribus Wormatiam ad Regem adduxit; Rex autem undique pace facta ſtatuit Romam ire, & partem Italiæ, quæ eſt circa Beneventum, ſuæ poteſtati ſubjicere, cujus majorem partem capto Deſiderio Rege jam ſibi ſubdiderat.

Annus Dni. DCCLXXXVII. Conſtantini VII.

Carolus Rex Romam veniens, honorifice ſuſceptus eſt ab Adriano Papa, qui etiam cum ipſo Beneventum contendit. Quod audiens Aragiſus Dux Beneventanus miſit ad Regem filium Rumoldum cum magnis muneribus rogans, ne terram intraret. Quod ille abnuens & Rumoldum ſecum retinens Capuam venit bellum geſturus: Aragiſus verò relicta Benevento, quæ caput eſt illius terræ, Salernum ſe quaſi munitiorem contulit, miſſaque legatione utrosque filios ſuos regi obtulit, promittens ſe per omnia obediturum, tantum ne ad conſpectum ejus venire cogeretur. Cujus precibus rex annuens, minorem filium nomine Grimoldum ſecum retinuit, majorem verò patri remiſit. Accepit inſuper à populo obſides XI miſitqve legatos, qui ipſum Ducem & omnem populum Beneventanum ſacramento confirmarent.

Annus Dni DCCLXXXIIX. Conſtantini VIII.

Inſtantia Adriani Papæ & Tharaſii Patriarchæ Conſtantinopolitani apud Nicæam univerſalis ſynodus CCCL Epiſcoporum congregatur, in qua fides Catholica in præſentia Irenes & Filii ejus Conſtantini cunctorum ſub ſcriptione roboratur, & hæreſis execrantium imagines Dei in perpetuum abdicatur.

Annus Dni. DCCLXXXIX. Conſtantini IX.

Carolus contra gentem Sclavorum, qui Wilci dicuntur, exercitum ducens, cuncta ferro & igne vaſtavit, donec eos ſubjugavit.

Annus

Annus Dni. DCCXC. Conſtantini X.

Carolus nullam expeditionem fecit, ſed reſidens in Wormatia, legatos Hunorum audivit, ſuosque ad eorum principes miſit. Agebatur autem inter eos de confiniis regnorum ſuorum, quæ res futuri belli ſeminarium fuit.

Annus Dni. DCCXCI. Conſtantini XI.

Carolus ut Hunis bellum inferret per Bajoariam iter diſpoſuit, diviſoque exercitu Theodericum Comitem & Meinfridum Camerarium ſuum cum una parte per aquilonare Danubii latus ire juſſit. Ipſe cum altera per auſtrale latus deſcendit, venientesque ad Aneſum fluvium, qui eſt limes Pannoniæ & Bavariæ, caſtra poſuerunt per triduum Letanias ibi facientes. Huni autem videntes exercitum utrasque ripas tenentem, divinitus immiſſo terrore munitiones ſuas dimittentes fugerunt, & uterque exercitus libere ingreſſus magnam partem Pannoniæ uſque ad fluvium, qui dicitur Raba, devaſtavit.

Annus Dni. DCCXCII. Conſtantini XII.

Pipinus filius Caroli ex concubina quibusdam Francis agentibus conſpiravit contra Patrem, itemque alii propter Faſtradam reginam, cujus crudelitatem ſe ferre non poſſe Franci dicebant: Quæ conſpiratio cum per Fardolfum Longobardum detecta fuiſſet, ipſe ob meritum fidei ſervatæ, monaſterio ſancti Dionyſii donatus eſt, autores verò conjurationis partim gladio cæſi, partim patibulo ſuſpenſi ſunt.

Annus Dni. DCCXCIII. Conſtantini XIII.

Carolo in Francoford paſcha celebrante Synodus Epiſcoporum magna collecta eſt ex omnibus regni provinciis, legati quoque Adriani Papæ in ejus vice affuerunt. In hac Synodo hæreſis cujusdam Epiſcopi nomine Felicis damnata eſt, qui Chriſtum, ſecundum quod homo eſt, adoptivum Dei Filium dicebat, & liber contra eam communi Epiſcoporum autoritate compoſitus eſt, in quo omnes ſubſcripſerunt. Mortua eſt autem ibi Faſtrada regina & Mogontiæ apud ſanctum Albanum eſt ſepulta.

Annus

Annus Dni. DCCXCIV. Constantini XIV.

Carolus diviso inter se & Filium Carolum exercitu Saxoniam cum magno apparatu intravit, sed ipsi faciem ejus reveriti datis obsidibus se per omnia obsecuturos juraverunt.

Annus Dni. DCCXCV. Constantini XV.

Carolus generalem conventum habuit, ultra Renum in villa quæ dicitur Cufestein, indeque Saxoniam ingressus pene totam populando peragravit, itemque acceptis obsidibus in Galliam remeavit.

Annus Dni. DCCXCVI. Constantini XVI.

Carolus Saxoniam petens filium suum Pipinum Italiæ Regem in Pannoniam misit ipseque depopulata Saxonia Aquisgrani revertitur, Pipinus verò fugatis ultra fluvium *Tizaba* Hunis cum magno Hunorum thesauro ad patrem revertitur.

Annus Dni. DCCXCVII. Constantini XVII.

Carolus rursus expeditionem in Saxoniam movit, & usque ad Oceanum ultra omnes paludes & invia loca transivit, totamque Saxoniam per obsides in deditionem accepit, deinde Aquisgrani reversus, Abdellam Sarracenum filium Ibimaugæ Regis à fratre depulsum sibique se commendantem suscepit. Mediante autem mense Novembre rursus cum exercitu Saxoniam intravit, positisque castris apud Wisaram, locum castrorum *Herestal* vocari præcepit. Illuc Legati Hunorum cum magnis muneribus venerunt, indeque Abdellam Sarracenum cum filio suo Ludovico in Hispanias reverti fecit, Pipinum in Italiam remisit, ipse verò ad disponendam Saxoniam totum hyemis tempus impendens, natale Domini & Pascha sequentis anni ibi celebravit.

Annus Dni. DCCXCVIII. Constantini XIIX.

Constantinus Imperator ob insolentiam morum suorum sive ut quidam verius fatentur matris suæ Irenæ consilio, ut ipsa sola imperaret, excœcatus est, ac deinde post breve tempus obiit, sicque mater de cætero ann. V imperavit. Obscuratus autem est sol eo tempore per dies XVII, ita ut oberrarent naves in mari, & omnes dicerent, quod propter Imperatoris excœcationem Sol obscuratus sit.

Annus

Annus Dni. DCCXCIX.

Romanis in ſua ſecuritate gloriantibus levatum eſt cor ſecundum morem illorum, volueruntque ea quæ imperialis erant poteſtatis ſibi vendicare. Reſiſtente autem Leone Papa, quidam ex cognatis beatæ memoriæ Adriani Papæ ſeditionem moventes in populo concitaverunt eos adverſus Papam, unde cum in Letania majore proceſſurus de Lateranis ad Eccleſiam ſancti Laurentii, quæ ad craticulam vocatur, equo ſedens pergeret, inſidias à Romanis diſpoſitas juxta eandem Eccleſiam incidit, dejectusque de equo & erutis oculis ejus, linguaque amputata nudus ac ſemivivus in media platea dimiſſus eſt, deinde juſſu eorum, qui hujus facinoris autores erant, in monaſterium ſancti Heraſmi martyris miſſus, & à Winigiſo Duce Spoletano ſuſceptus ac Spoletum ductus eſt, cujus rei nuntium dum Carolus accepiſſet, ipſum quidem ut vicarium beati Petri cum ſummo honore ad ſe adduci præcepit, iter tamen quod in Saxoniam diſpoſuerat non intermiſit, habito itaque conventu ſuper Renum in loco qui dicitur Lippeheim transfretavit, & ad Paderbrunnam veniens miſit Carolum filium ſuum ad Albim cum exercitu propter quædam negotia cum Wilcis & Abodritis diſponenda, & cum ejus reditum expectaret, venit ad eum Pontifex bene videns & loquens ſuſceptoque ab eo honorifice, cum aliquot dies apud eum manſiſſet, intimatis Regi omnibus, pro quibus venerat, per legatos Regis honorifice loco ſuo reſtitutus eſt. Huni à fide defecerunt, & Geroldus Bavariorum præfectus pugnans contra eos in prælio occiſus eſt, de quo in viſione Wetini [vide ann. DCCCXXVIII] legitur, quod inter martyres annumeratus ſit.

Annus Dni. DCCC.

Carolus orationis cauſa Turonis venit, ibique uxor ejus Luitgarda mortua & ſepulta eſt. Deinde Romam tendens pridie quam urbem intraret, occurrit illi Leo Papa apud monumentum XII lapide ab urbe, prandensque cum eo dimiſit eum ibi nocte illa, & præceſſit eum ad urbem. In craſtinum verò ordinatis per loca congrua turbis, ipſe ſtans in gradibus cum Epiſcopis & Clero honorificè illum ſuſcepit,

*R cunctis-

cunctisque psallentibus in Basilicam sancti Petri illum introduxit. Post VII verò dies Rex concione vocata omnibus cur venisset patefecit, inter quæ potissimum erat de discutiendis quæ objecta sunt Pontifici criminibus; ut enim se quasi absolutiores redderent ejus calumniatores, mortiferum ei crimen imposuerunt. Rege autem de hoc inquirente, cum nullus esset criminis probator, Pontifex assumto Evangelii textu coram Rege & omni populo Ambonem conscendit, astantibusque accusatoribus invocato sanctæ Trinitatis nomine de objectis se expurgat.

Annus Dni. DCCCI. Caroli I.

Carolus magnus Rex Francorum LXVII loco ab Augusto Romanorum Imperatore consecratus est anno regni sui XXXIII imperavitque annos XIV. Cum enim pro calumnia Papæ ingesta Romam venisset, & natalem Domini ibi celebraret, & ipsa die sacratissima ad missarum solennia veniens, dum ante confessionem beati Petri ab oratione surgeret, nihilominus sperariti Leo Papa coronam imposuit, & Imperatorem Romanorum pronuntiavit, & à cuncto populo Romano acclamatum est : Carolo Augusto à Deo coronato magno & pacifico Imperatori Romanorum vita & victoria. Post quas laudes ab Apostolico unctus Imperator & Augustus est appellatus. Post paucos dies habita quæstione de adversariis Papæ, secundum legem Romanam ut rei Majestatis decollatione adjudicati sunt. Pro quibus tamen Papa pio affectu intercessit, nam vita & membrorum integritas eis concessa est, sed pro facinoris magnitudine exilio deportati sunt, fertur tamen quod de Majoribus eorum uno die in Lateranensi campo CCC decollati sint. Innocentiam verò Leonis Papæ ita Dominus approbavit, ut clariores ei oculos donaverit, sed in signum virtutis ejus pulcherrima cicatrix in modum tenuissimi fili turturinas acies niveo candore decoravit.

Annus Dni. DCCCII. Caroli II.

Hirene Imperatrix de Constantinopoli misit legatos suos ad Carolum pro pace firmanda inter Francos & Græcos, & Carolus vicissim misit

misit Jesse Episcopum Ambianensem & Helmgaudum Comitem Constantinopolim pro eâdem causâ, & ut postularent Hirenem Imperatricem, ut illi jungeretur in conjugio. Quæ in hoc consensisset, si non ejus Patritius inhibuisset prævalens & imperium ad fratrem suum Nicephorum transferre satagens. Nam cum adhuc in urbe essent legati Caroli, Nicephorus imperium invasit, & Hirenem in monasterium, quod ipsa construxerat, misit.

Annus Dni. DCCCIII. Caroli III.

Venerunt de Constantinopoli legati Caroli & Apocrisarii Nicephori, qui tunc rem publicam apud eos gerebat: Michael Episcopus & Petrus Abbas & Calistus candidatus, qui invenerunt Imperatorem in Germania, in loco qui dicitur Salz, & pactum pacis in scripto ab eo susceperunt.

Annus Dni. DCCCIV. Caroli IV.

Imperator ducto exercitu in Saxoniam, omnes qui trans Albiam habitabant Saxones cum mulieribus & parvulis transtulit in Franciam & pagos transalbianos Abodritis dedit.

Annus Dni. DCCCV. Caroli V.

Imperator misit Carolum filium suum in Bohæmiam, qui depopulatis omnibus Ducem terræ illius nomine ***Lechonem*** occidit, indeque regressus ad patrem in Vosego sylva venatui studentem invenit.

Annus Dni. DCCCVI. Caroli VI.

Imperator habito conventu cum primoribus Francorum de pace constituenda & de divisione regni facienda inter tres filios suos, ut sciret unusquisque illorum, quam partem tueri & regere deberet, si sibi superstes deveniret, de hâc partitione testamentum fecit, & optimatum juramento firmavit.

Annus Dni. DCCCVII. Caroli VII.

Legati Persarum venerunt ad Imperatorem deferentes ei munera, papylionem & tria tentoria varii coloris, miræ magnitudinis & pulchritudinis, omnia bissina tam funes quam tentoria. Præterea pallia serica multa & pretiosa atque unguenta & balsamum, nec non & horo-

logium ex àurichalco arte mechanica mirifice compoſitum, in quo XII horarum curſus ad clepſydram vertebatur, cum totidem ex eis pillulis, quæ ad completionem horarum decidebant & caſu ſuo ſubjectum ſibi cymbalum tinniri faciebant, additis in eodem ėjusdem numeri equitibus, qui per XII feneſtras completis horis exibant, & impulſu ſuo è regione totidem feneſtras, quæ prius erant apertæ, claudebant, alia quoque multa erant in ipſo horologio, quæ enumerare longum eſt.

Annus Dni. DCCCVIII. Caroli VIII.

Carolus Imperator audiens Godefridum Danorum Regem in Abodritos cum exercitu trajeciſſe, Carolum filium ſuum cum validâ Francorum & Saxonum manu miſit contra eum, ſi fortè Saxoniæ terminos aggredi tentaret. Ille autem expugnatis aliquot Sclavorum caſtellis, cum magna copiarum ſuarum detrimento reverſus eſt.

Annus Dni. DCCCIX. Caroli IX.

Ludovicus Rex Filius Imperatoris cum exercitu Hiſpaniam ingreſſus Dertoſam civitatem obſedit, ſed eam capere non valens ſoluta obſidione in Aquitaniam ſe recepit.

Annus Dni. DCCCX. Caroli X.

Pipinus Rex Italiæ, filius Imperatoris, perfidia Ducum Venetiorum incitatus Venetiam bello terra marique jusſit appetere, ſubjectaque Venetia Duces ejus in deditionem accepit. Eo anno Sol & Luna bis defecerunt, Sol VII Id. Junii & II Cal. Decembr. Luna XI Kal. Jul. & XVIII Kal. Januar. Pipinus Rex obit. Godefridus Rex Danorum obit, cui Hemmingus filius Fratris ſui ſuccesſit.

Annus Dni. DCCCXI. Caroli XI.

Imperator pace cum Hemmingo Rege Danorum firmatâ & placitó generali Aquisgrani habito in tres partes regni ſui totidem exercitus miſit, unum trans Albiam in Limones [Linones] qui & ipſos vaſtavit & caſtellum Hochburi ſuperiori anno à Wilcis deſtructum reſtauravit; alterum in Pannonias ad controverſias Hunorum & Sclavorum finiendas; tertium in Brittones ad perfidiam eorum puniendam, qui omnes proſpere egerunt. Carolus filius Imperatoris major natu obit. Annus

Annus Dni. DCCCXII. Caroli XII.

Nicephorus Imperator pugnans contra Bulgares occiditur, & Michaël gener ejus imperio potitur, qui legatos Caroli Imperatoris ad Nicephorum missos suscepit, & cum eis legatos suos misit & pacem à Nicephoro ceptam firmavit.

Annus Dni. DCCCXIII. Caroli XIII.

Imperator Carolus filium suum Ludovicum Regem Aquitaniæ ad se vocavit, eique coronam imponens imperialis nominis consortem fecit. Bernhardum verò nepotem suum Pipini, filii sui filium, Italiæ Regem constituit. Michaël Imperator Bulgares bello appetens, ubi malè pugnavit, domum reversus, deposito diademate Monachus efficitur, pro quo Leo filius Bardæ Patritii constituitur.

Annus Dni. DCCCXIV. Caroli XIV.

Carolus Imperator dum Aquisgrani hyemaret, febre & pleurisi, id est lateris dolore tactus, V Kal. Febr. moritur anno ætatis suæ LXXI, regni autem XLVI, Imperii verò XIV. Quod cum audisset Ludovicus filius ejus, XXX obitus illius die ab Aquitania Aquisgrani venit, summoque omnium Francorum consensu ac favore patri successit.

Annus Dni. DCCCXV. Ludovici I.

Ludovicus qui cognominatur pius filius Caroli Magni LXVIII loco ab Augusto regnavit annos XXVII.

Annus Dni. DCCCXVI. Ludovici II.

Ludovicus Imperator Aquisgrani magnam Synodum habuit, ubi constituta est *regula Canonicorum.*

Annus Dni. DCCCXVII. Ludovici III.

Ludovicus generalem conventum Aquisgrani habens, filium suum primogenitum Lotharium imperii sui socium sibi constituit, cæteros Reges appellatos, unum Aquitaniæ, alterum Bajoariæ præfecit. Post hæc nunciatum est ei : Bernhardum nepotem suum Italiæ Regem quorundam consilio tyrannidem meditari, ad quos motus comprimendos Imperatore, celeriter cum exercitu veniente, Bernhardus rebus suis diffidens, apud Cabilonem Imperatori se tradidit.

Annus Dni. DCCCXIIX. Ludovici IV.

Imperator Aquisgrani reversus autores conjurationis simul & Regem judicio Francorum capitali sententia damnatos luminibus tantùm privari jussit, Irmengardis Imperatrix obit.

Annus Dni. DCCCXIX. Ludovici V.

Imperator Welffi Comitis filiam nomine Judith duxit uxorem, quæ genuit ei Carolum Calvum.

Annus Dni. DCCCXX. Ludovici VI.

Propter juges pluvias & aërem nimio humore resolutum hominum & jumentorum pestilentia grassata est, frumenta quoque & legumina corrupta sunt.

Annus Dni. DCCCXXI. Ludovici VII.

Imperator filio suo Lothario desponsavit Irmingardam Hugonis Comitis filiam, de qua ille suscepit Lotharium, Ludovicum & Carolum.

Annus Dni. DCCCXXII. Ludovici VIII.

In regione Thyringorum quodam loco cespes longitudine pedum L, latitudine XXIV, altitudine sesquipedali de terrà sine manibus præcisus & sublatus, ab eo loco, in quo sumtus est XXV pedum spatio distans inventus est.

Inchoatio monasterii novæ Corbejæ per sanctum Adelhardum antiquæ Corbejæ in Francia Abbatem.

Annus Dni. DCCCXXIII. Ludovici IX.

In territorio Tullensi juxta villam Commerciacum puella quædam annorum circiter XII post sacram communionem, quam in Pascha de manu sacerdotis accepit, sine omni victus desiderio plenum biennium usque in tertium annum dimidium complevit, nulla penitus corporis alimenta percipiens: Jejunavit autem ab hoc anno à Pascha usque in annum Dominicæ incarnationis DCCCXXV ac circa initium Novembris peracto jejunio cibum sumere & cæterorum hominum more cepit vivere. In Saxonia quoque in pago Firicsaze XXIII Villæ igne cœlesti crematæ sunt, & fulgura in sereno visa sunt.

In

In territorio Cumetensi Civitatis Italiæ in vico Grabadona in Ecclesia sancti Johannis Baptistæ imago sanctæ Mariæ puerum Jesum gremio continens in absida ejusdem Ecclesiæ depicta & ob nimiam vetustatem pene deleta tanta claritate per biduum effulsit, ut omnem splendorem novæ picturæ sua pulchritudine penitus vincere videretur, imagines etiam Magorum munera offerentium juxta eam depictæ erant, quas præter munera quæ offerebant claritas illa minime irradiabat.

Annus Dni. DCCCXXIV. Ludovici X.

Legati Michaëlis Imperatoris Constantinopolitani ad Imperatorem Ludovicum pro pace confirmanda cum muneribus & epistolis venerunt, deferentes inter cætera libros Dionysii Ariopagitæ ab eo conscriptos de hierarchia, id est, sacro principatu, petente ipso Ludovico de Græco in Latinum translatos, qui libri Parisiis in ipso sancti Martyris festo missi, cum gaudio suscepti sunt, quod gaudium virtus sancti Martyris auxit XIX ægrotis ipsa die ibi sanatis.

Annus Dni. DCCCXXV. Ludovici XI.

In territorio Augustodunensi aëre in tempestatem subita mutatione converso *ingens fragmentum ex glacie simul cum grandine decidisse narratur,* cujus longitudo pedes XV, latitudo VII, crassitudo duos habuisse dicitur.

Annus Dni. DCCCXXVI. Ludovici XII.

Hildewinus Abbas Monasterii sancti Dionysii ab Eugenio Papa corpus sancti Sebastiani martyris impetratum, apud Suessionum civitatem in basilica sancti Medardi collocavit, ubi dum adhuc inhumatum in loculo, quo allatum fuerat, jaceret, tanta signorum multitudo enituit, ut à nullo aut numero comprehendi, aut verbis valeat enarrari, quorum quædam tanti stuporis esse narrant, ut humanæ imbecillitatis fidem excederent, ni certum esset, Dominum, pro quo ipse passus est, omnia posse.

Annus Dni. DCCCXXVII. Ludovici XIII.

Hildigrimus primus Halberstadensis Ecclesiæ Episcopus obit: eique Thiatgrimus successit.

Annus

Annus Dni. DCCCXXVIII. Ludovici XIV.

In Wasconia in pago Aginensi, annona de cœlo pro pluvia descendisse fertur, sed grana frumento paululum breviora ac rotundiora habuisse, de quo Imperatori allatum est ad palatium Aquisgrani. Witinus Augiæ Monachus in Spiritu raptus mirabilem vidit visionem. [add. ann. DCCXCIX.]

Annus Dni. DCCCXXIX. Ludovici XV.

In quadragesima Aquisgrani terræ motus ventusque tam validus noctu factus est, ut non solum humiliores domos, verum etiam sanctæ Dei genitricis basilicam tabulis plumbeis tectam totam pene nudam reddiderit.

Annus Dni. DCCCXXX. Ludovici XVI.

Michaël Imperator Constantinopolitanus obit.

Annus Dni. DCCCXXXI. Ludovici XVII.

Amalarius Episcopus librum de Ecclesiasticis officiis ad Ludovicum Imperatorem scribit.

Annus Dni. DCCCXXXII. Ludovici XVIII.

Corpora Sanctorum, Valentis, Senesii, Theopontii, in Augiam insulam deferuntur.

Annus Dni. DCCCXXXIII. Ludovici XIX.

Imperator Carolo filio suo ex Judith nato dedit Alemaniam, Rhetiam & partem Burgundiæ indignantibus cæteris filiis.

Annus Dni. DCCCXXXIV. Ludovici XX.

Brittones fœdera violant & rebellare incipiunt, contra quos Imperator exercitum duxit, sed non prævaluit.

Annus Dni. DCCCXXXV. Ludovici XXI.

Murmanus, Rex Britonum obit & Numenojo successit.

Annus Dni. DCCCXXXVI. Ludovici XXII.

Adventus sancti Viti in Saxoniam ad Novam Corbejam.

Annus Dni. DCCCXXXVII. Ludovici XXIII.

Ludovicus Imperio privatur à filiis suis, & privatus custodiæ traditur; regnum *per electionem fratrum* filio ejus Lothario datur.

Annus

Annus Dni. DCCCXXXIIX. Ludovici XXIV.

Ludovicus à filio ſuo Ludovico & Francis de cuſtodia ereptus in regnum reſtituitur. Fuit autem hæc dejectio ex maxima parte facta propter multimodam fornicationem Judith uxoris ejus.

Annus Dni DCCCXXXIX. Ludovici XXV.

Lotharius derelicta Francia Italiam petiit : Eboremorum Epiſcopus in generali Synodo deponitur & multi alii exilio damnantur, qui in dejectione Imperatoris conſpiraverant.

Annus Dni. DCCCXL. Ludovici XXVI.

Ludovicus Imperator dum filium Ludovicum trans Rhenum perſequeretur, morbo gravatus in inſula juxta Inglinheim moritur, inde ad Mediomatricorum civitatem delatus in Baſilica ſancti Arnolffi honorificè ſepelitur, ſtatimque Lotharius de Italia regreſſus imperium arripuit. [Eodem anno Heimo Hersfeldenſis Eccleſiæ Monachus tertius Epiſcopus Halberſtadenſis à Ludovico filio Ludovici pii mittitur & anno XIII ordinationis ſuæ VI Kal. April. obiit & Halberſtadii ſepelitur. Hæc recentiore manu inferiùs.]

Annus Dni. DCCCXLI. Ludovici junioris I.

Ludovicus ſuperioris Ludovici filius LXIX loco ab Auguſto regnavit annos XXXVI. Poſt mortem enim Patris iſte Ludovicus & Carolus Calvus indigne ferentes, regnum à Lothario invaſum & ſe paterna hæreditate privatos, exercitum undequaque contrahunt fratremque bello apud Fontiniacum aggreſſi ſunt, in qua pugna ita Francorum vires attenuatæ ſunt, ac famoſa virtus infirmata, ut non modo ad amplificandos regni terminos, verum etiam ad proprios tuendos impoſterum vix ſufficerent : Tamen licet cum nimio ſuorum diſpendio Ludovicus & Carolus vicerunt.

Annus Dni. DCCCXLII. Ludovici II.

Tres prædicti fratres imperium inter ſe diviſerunt & Carolo occidentalia regna ceſſerunt à Britannico Oceano usque ad Moſam fluvium; Ludovico verò orientalia, ſcilicet omnis Germania usque ad Rheni fluenta & nonnullæ civitates cum adjacentibus pagis propter

vini copiam : Lotharius verò qui major natu erat, totam Italiam cum urbe Romana simulque nomen Imperatoris obtinuit.

Annus Dni. DCCCXLIII. Ludovici III.

Rex Bulgarum ad Christianismum conversus cum gente sua, missis ad eum à sede Apostolica ministris sacri ordinis, adeo in fide solidatur, ut non multo post filio majore in regnum ordinato ipse abrenuncians seculo Monachus factus sit, cum filius ejus juveniliter agens ad gentilitatis cultum vellet redire, militiæ cingulo & regio cultu resumto filium persequutus cepit & oculis ejus effossis eum in carcerem trusit, & filio juniore in regnum locato sacrum habitum recepit, & in eo usque ad finem vitæ perseveravit.

Annus Dni. DCCCXLIV. Ludovici IV.

Bellum fuit inter Pipinum filium Pipini & Carolum. Ecclesia in nova Corbeja dedicatur.

Annus Dni. DCCCXLV. Ludovici V.

Rabanus Fuldensis Abbas expulsus est de Monasterio.

Annus Dni. DCCCXLVI. Ludovici VI.

Ludovicus Rex filius Ludovici Pannoniam subegit, indeque reversus Boëmios vastavit.

Annus Dni. DCCCXLVII. Ludovici VII.

Otkerus Mogontinus Archi-Episcopus obit, cui Rabanus Fuldensis Abbas successit.

Annus Dni. DCCCXLVIII. Ludovici VIII.

Judith Imperatrix uxor Ludovici prioris obit.

Annus Dni. DCCCXLIX. Ludovici IX.

Luidericus tertius Bremensis Episcopus obit.

Annus Dni. DCCCL. Ludovici X.

Irmingardis regina uxor Lotharii Imperatoris venerabilis matrona obit, quæ tres filios genuit Lothario, Ludovicum, Lotharium & Carolum.

Annus Dni. DCCCLI. Ludovici XI.

Nortmanni Britannicum mare navigantes, ostia Ligeris flumini occu-

occupaverunt, & repentina irruptione civitatem Namnetis invadunt, omniaque cædibus, incendiis ac rapinis vastantes, Pontificem civitatis ipso paschali sabbatho cum baptismum ex more celebraret in Ecclesia interficiunt, clerum trucidant omnemque circumquaque regionem vastantes primum Andegavensem, deinde Turonicam occupant urbem, templumque sancti Martini incendio cremant.

Annus Dni. DCCCLII. Ludovici XII.

Carolus Pipinum Regem Aquitaniæ nepotem suum cepit, & attonsum habituque Monachico indutum Svessionis in Monasterium sancti Medardi misit pro eo, quod pace solutâ eadem provincia à suis indigenis vastaretur, & multa illic mala impune patrarentur. Fuit autem iste Pipinus filius Pipini, filii Ludovici Imperatoris.

Annus Dni. DCCCLIII. Ludovici XIII.

Hemmo Episcopus Halberstadensis obit, cui Hildigrinus junior successit.

Annus Dni. DCCCLIV. Ludovici XIV.

Terræ motu, aëris insolita commotione, turbinibus & multis incommodis homines quassantur, quidam quoque homo igne cœlesti consumtus est veste illæsa manente, Ecclesia quoque sancti Chiliani Wurciburgi fulmine exusta est.

Annus Dni. DCCCLV. Ludovici XV.

Lotharius coram primoribus regni imperium divisit filiis suis: Ludovico Italiam tradidit eumque Imperatorem vocari fecit, æquivoco verò Lothario regnum quod ex suo nomine vocatur, Carolo autem, qui junior natu erat, provinciæ regnum largitus est. Dispositis itaque omnibus reliquit seculum, atque in Prumia Monasterio comam capitis deposuit & habitum Monachicum suscepit.

Annus Dni. DCCCLVI. Ludovici XVI.

Lotharius Rex Thietburgam Reginam in matrimonium sumsit, ex qua conjunctione non solum ipsi, sed etiam omni regno ejus ruina maxima provenit.

Annus Dni. DCCCLVII. Ludovici XVII.

Hildegard regina obit.

Annus Dni. DCCCLVIII. Ludovici XVIII.

Carolus Rex filius Lotharii Imperatoris moritur qui provinciam regebat, & de regno ejus facta est non modica controversia inter Lotharium Regem & patruum ejus Carolum.

Annus Dni. DCCCLIX. Ludovici XIX.

Lotharius Hucberto Abbati ducatum inter Juram & montem Jovis commisit, eo quod tunc fidelissimus putaretur, utpote affinitate conjunctus propter sororem Thietburgam.

Annus Dni. DCCCLX. Ludovici XX.

Ludovicus Senior frater Lotharii Imperatoris bella plurima strenuissime peregit contra Sclavos, siquidem Ramahensium [Marahensium] regna ingressus, armis cuncta perdomuit, captoque Principe nomine Rastiz eum cœcari fecit.

Annus Dni. DCCCLXI. Ludovici XXI.

Brittones Franciam devastant : Ob eam rem ulciscendam Carolus cum ingenti exercitu Britanniam intravit, pugnamque commisit: Brittones more solito huc illucque cum equis ad talem conflictum exercitatis discurrentes in Francos spicula torquent. At Franci qui cominus strictis gladiis pugnare consueverant, attoniti stabant novitate ante inexperti discriminis perculsi nec ad resistendum nec ad fugiendum idonei. Sequenti die iterum pugna inchoatur, sed graviori Francorum infortunio finitur : Unde Carolus nimio terrore dissolutus, nocte inscio exercitu aufugit relictis tentoriis & omni regio apparatu. Mane facto cum exercitus Regem fugisse conspiceret, cum ingenti formidine & confusione in fugam versus est : Brittones cum clamore irruunt, castra Francorum omnibus referta bonis invadunt, omnem belli copiam rapiunt, Francos fugientes, totumque exercitum usque ad internecionem pene prosternunt.

Annus Dni. DCCCLXII. Ludovici XXII.

Sanctus Megiuradus Eremita occiditur.

Annus

Annus Dni. DCCCLXIII. Ludovici XXIII.

Fames magna & morbus in Germania & in aliis Europæ partibus grassatur.

Annus Dni. DCCCLXIV. Ludovici XXIV.

Carolus cum grandi exercitu fines Brittonum intravit, sed minime prævaluit, novissimè verò pacem cum eis fecit.

Annus Dni. DCCCLXV. Ludovici XXV.

Lotharius Rex cepit occasiones quærere, ut Thietburgam reginam à suo consortio separaret, quatenus Waldradam quæ ejus fuerat concubina, cum adhuc esset adolescens in domo paterna, sibi legitimè copularet, Guntharium itaque Coloniensem præsulem aggressus promisit se neptem illius in matrimonium accepturum tantum ut Thietburgam ejus & aliorum Episcoporum autoritate repudiare potuisset. Qua ille spe seductus Thietgaudum Trevirensem Archi-Episcopum de hac causa alloquitur : Quid plura ? Concilium Mettis convocant Reginam canonice vocatam in medio statuunt, testes producunt, quia gravia crimina ei imponentes inter alia protestati sunt, quod eadem Thietburga confessa fuisset, semetipsam fratris Germani incestuoso concubitu esse pollutam, sic illa non solum à legitimo viro separatur, verum etiam omnis copula maritalis inhibetur, pœnitentia juxta modum culpæ indicitur : his itaque patratis, Waldrada jam in publicum procedit, omnisque regia aula resultat Waldradam Reginam esse. Guntharii Episcopi neptis accersitur, ac semel ut ajunt ab eo constupratur atque cum cachinno & omnium derisione ad avunculum remittitur. Igitur agentibus fratribus Thietburgæ Reginæ, hæc omnia ad notitiam Nicolai Papæ referuntur.

Annus Dni. DCCCLXVI. Ludovici XXVI.

Missi sunt Hagano & Rodoaldus à sede Apostolica ad discutiendam Thietburgæ causam. Qui in Franciam venientes pecunia corrupti sunt responsumque à Rege acceperunt, se nihil alid egisse , nisi quod Episcopi in generali Synodo agendum demonstrassent. Interea Thietgaudus & Guntharius Archi-Episcopi Romam profecti sunt,

 ut Re-

ut Regem innoxium à ſupradicto facto, ſe quoque Eccleſiaſtica exercuiſſe Decreta, monſtrarent, itaque cum in præſentiam Nicolai Papæ veniſſent, eorum anatematizata ſunt ſcripta, & ipſi à tota Synodo ſunt abjudicati depoſiti, & omni Eccleſiaſtica dignitate ſunt privati, communione tantum Laicali eis conceſſa. Sic turpiter dehoneſtati in patriam regreſſi ſunt : Licet Imperator omni conamine eis ſuffragari niteretur, conatus omnis fruſtratus eſt : Thietgaudus prolatam in ſe ſententiam patienter ſervavit. Guntharius verò ſuperbiæ ſpiritu inflatus vetitum ſibi officium auſu temerario uſurpare præſumſit : Sed cum poſtea iterum atque tertio ſedem Apoſtolicam reſtitutionis ſuæ cauſa adiſſent in Italia infirmitate præventi peregrini & exules moriuntur.

Annus Dni. DCCCLXVII. Ludovici XXVII.

Arſenius Epiſcopus & Apocriſiarius Nicolai Papæ vice ipſius in Franciam directus, tanta autoritate uſus eſt, ac ſi ipſe veniſſet Apoſtolicus. Convocato namque Epiſcoporum conventu Lotharium Regem gladio anathematis Waldradam vellet nollet relinquere, & Thietburgam Reginam interpoſito jurisjurandi Sacramento in matrimonium recipere coëgit. Quod tamen juramentum ille non diu ſervavit. Redeunte enim Romam Apoſtolico legato, rurſus Waldrada ejusque amicis decertantibus Thietburga Regina deſpicitur, abominatur, rejicitur, crimen adulterii impingitur. Illa mortis periculum timens, latenter ad Carolum Regem auffugit, ejusque tuitioni ſe commiſit, ſicque Lotharius rurſus Waldradam recepit.

Annus Dni. DCCCLXIIX. Ludovici XXIIX.

Baſilius occiſo ſuo Domino Michaële, regnavit pro eo.

Annus Dni. DCCCLXIX. Ludovici XXIX.

Nicolaus Papa obit, cui Adrianus CV ſuccesſit.

Annus Dni. DCCCLXX. Ludovici XXX.

Lotharius Romam profectus eſt. Quo veniente cum Adrianus Papa benigne ſuccepiſſet, ſciſcitatus eſt ab eo, ſi monita Nicolai Papæ, nec non & jusjurandum inviolatum cuſtodiſſet, qui reſpondit, ſe omnia

ac ſi

ac si divinitus imperata essent custodisse. Cumque proceres & optimates ejus eadem testificarentur, nec ullus adversus regiam autoritatem legitimum auderet perhibere testimonium, Papa talia prosequitur: Si veræ testificationi veritas suffragatur, restat, fili carissime, ut ad confessionem beati Petri pro tuâ tam corporis quam animæ incolumitate hostiam salutarem immolemus, ex qua te nobiscum participari oportet, ut per hanc membris Christi, unde abscissus videbaris, merearis incorporari. Finitis igitur Missarum solenniis summus Pontifex, accepto in manibus corpore & sanguine Domini, ita Regem alloquitur: Si innoxium te recognoscis à prohibito tibi adulterii crimine, & hoc statutum habes, quod nunquam Waldradæ nefario miscearis concubitu, fiducialiter Sacramentum salutis æternæ in remissionem peccatorum tuorum percipe: Si veró te conscientia accusat nefarie sauciatum, aut iterum redire mente disponis, nequaquam sumere præsumas, ne ad judicium & damnationem tibi eveniat. Qui mente captus & obduratus absque retractatione communionem percepit. Deinde idem Præsul conversus ad sequaces Regis unicuique communionem obtulit in hæc verba: Si Domino ac Regi tuo Lothario in objecto crimine favorem non præstitisti, & Waldradæ & aliis ab hac sede Apostolica excommunicatis non communicâsti, corpus & sanguis Domini nostri JEsu CHRISTI prosit tibi in vitam æternam. Igitur quisquis sub tali contestatione mali conscius sacram communionem temerare præsumsit, divino judicio percussus ab hac luce subtractus est ante sequentis anni principium. Pauci qui se à communione subtraxerant, vix mortis periculum evasére. Porro Lotharius Româ egressus morbo corripitur & apud Placentiam civitatem moritur: Tanta autem strages in præfati Regis populo facta est, ut non peste periisse, sed hostili gladio corruisse tota nobilitas videretur.

Annus Dni. DCCCLXXI. Ludovici XXXI.

Ludovicus & Carolus una cum optimatibus & proceribus suis ad Marsanam venientes, regnum Lotharii æquis inter se partibus diviserunt.

Annus

Annus Dni. DCCCLXXII. Ludovici XXXII.

Carlomannus filius Caroli à primæva ætate in clericatus officio educatus & Diaconatus officium promotus : velut alter Julianus per apostasiam ab Ecclesia recedens, collecta prædonum multitudine Ecclesias cepit devastare & alia multa mala exercere, quem cum Carolus benignis correptionibus compescere non posset, captum cæcari jussit. Orbatus itaque Lodowicum patruum suum adiit, miseriarum suarum ærumnas apud eum lugubriter deplorans, qui miseratione motus Epternacum Monasterium sancti Wilibrordi ad subsidium præsentis vitæ ei concessit, ubi non multò post tempore mortuus est ac sepultus.

Annus Dni. DCCCLXXIII. Ludovici XXXIII.

Ludovicus Imperator contra Adalgisum Ducem Beneventanum conjugem suam cum exercitu misit, qui faciem illius reveritus in Corsicam insulam fugit, ibique latuit.

Annus Dni. DCCCLXXIV. Ludovici XXXIV.

Locustarum inæstimabilis multitudo totam pene vastavit Galliam.

Annus Dni. DCCCLXXV. Ludovici XXXV.

Ludovicus Imperator obit. Fuit vero princeps iste pius & misericors, justitiæ deditus, simplicitate purus, Ecclesiarum defensor, orphanorum Pater, eleemosynarum largitor, servis Dei humiliter se submittens.

In Italia Brixæ tribus diebus & tribus noctibus sanguis de cœlo pluisse narratur.

Carolus Romam tendens à Johanne Papa Imperator efficitur.

Annus Dni. DCCCLXXVI. Ludovici XXXVI.

Cometes solito clarior apparuit : Subita & nimia aquarum inundatio facta est mense Junio, ita ut in Saxonia villa quædam longe à torrentibus & fluminibus remota in momento cum hominibus & jumentis, cum arboribus & ædificiis, cum Ecclesia & altari penitus absorpta sit, nullumque habitationis vestigium remanserit.

Annus

Annus Dni. DCCCLXXVII. Caroli junioris I.

Carolus junior filius Ludowici, qui fuit Nepos Caroli, LXX loco ab Augusto regnavit annos XI, cum fratribus suis Carlomanno & Ludewico, Ludovicus quippe tenuit Ostrofranciam, Carolus Alemanniam, Carlomannus Bajoariam, cujus filius Arnolffus postmodum obtinuit Monarchiam.

Annus Dni. DCCCLXXIIX. Caroli II.

Carolus Rex Galliarum, frater Ludowici, cognomento Calvus obit.

Annus Dni. DCCCLXXIX. Caroli III.

Ludewicus Balbus filius Caroli obit.

Annus Dni. DCCCLXXX. Caroli IV.

Ludovicus comperto quod frater obiisset, Bajoariam ingressus Ratisbonam venit, ubi omnes optimates ad eum venientes ejus ditioni se subdiderunt.

Annus Dni. DCCCLXXXI. Caroli V.

Carolus de Alemannia egressus Longobardorum fines occupavit, ac in paucis diebus totam Italiam in deditionem accepit & Romam perveniens, à Johanne Papa & omni Senatu favorabiliter susceptus & cum magna gloria Imperator ordinatus est.

Annus Dni. DCCCLXXXII. Caroli VI.

Ludovicus Rex Francorum frater Caroli Imperatoris obiit. Carlomannus frater illius regnum obtinuit.

Annus Dni. DCCCLXXXIII. Caroli VII.

Hugo filius Lotharii Wichbertum Comitem sibi fidelissimum dolo trucidari fecit, pulchritudine uxoris ejus captus, quam absque morâ in matrimonium recepit, cui nomen Friderada fuit.

Annus Dni. DCCCLXXXIV. Caroli VIII.

Carlomannus in venatione ab apro graviter vulneratus moritur, & ad sanctum Dionysium sepelitur. Fertur autem, quod à quodam suo satellite inprovide arma ferente vulneratus fuerit, & quia non sponte hoc facinus commiserat, idcirco à Rege celatum sit, ne inno-

*T xius

xius morti traderetur. Carolus Imperator regnum illius obtinuit.

Annus Dni. DCCCLXXXV. Caroli IX.

Wilfrarius Episcopus cum aliis multis occisus est à Sclavis.

Annus Dni. DCCCLXXXVI. Caroli X.

Hildigrimus Episcopus obit, cui Ajulffus successit.

Annus Dni. DCCCLXXXVII. Caroli XI.

Carolus Imperator ad Triburias placitum habuit, ubi conspiratione facta contra eum Orientales Franci elegerunt Arnulfum Regem, cui se Carolus subjecit.

Annus Dni. DCCCLXXXIIX. Arnulfi I.

Arnolfus filius Carlomanni fratris Caroli junioris LXXI loco ab Augusto XII annos regnavit, V verò imperavit, hujus anno primo Carolus Imperio privatus obit. Principabatur autem jam dictus Arnolfus Bajoariis, Svevis, Francis orientalibus, & post mortem Caroli Calvi Lotharingiis, audacibusque Saxonibus.

Annus Dni. DCCCLXXXIX. Arnulfi II.

Arnolfus Wirciburgensis Episcopus in Saxonia occisus est inter missarum solempnia.

Annus Dni. DCCCXC. Arnulfi III.

Ratispona incendio flagrat.

Annus Dni. DCCCXCI. Arnulfi IV.

Arnulfus Rex exercitum Nortmannorum delevit.

Annus Dni. DCCCXCII. Arnulfi V.

Poppo *Dux Thyringorum* dignitate sua exspoliatur & ducatus ejus Conrado commendatur.

Annus Dni. DCCCXCIII. Arnulfi VI.

Sunderoldus Archi-Episcopus à Nortmannis occiditur, pro quo Hatto ordinatur, obscurus quidem genere sed acutus ingenio, & qui difficile discerneretur melior consilio foret an pejor.

Annus Dni. DCCCXCIV. Arnulfi VII.

Arnolfus Rex Zuendebaldum filium suum ex concubina natum facit Regem Lothariensium. Annus

Annus Dni. DCCCXCV. Arnolfi VIII.

Arnolfus Rex Italiam Burgundiamque ſibi ſubjecit.

Annus Dni. DCCCXCVI. Arnolfi IX.

Arnolfus Rex Romam veniens Imperator efficitur.

Annus Dni. DCCCXCVII. Arnolfi X.

Carolus jam quindennis creatur in Regem Galliæ.

Annus Dni. DCCCXCVIII. Arnolfi XI.

Ungarii Italiam ingreſſi multa mala commiſerunt.

Annus Dni. DCCCXCIX. Arnolfi XII.

Magna fames homines ſe invicem comedere compulit.

Annus Dni. DCCCC. Arnolfi XIII.

Arnolfus Imperator de Roma reverſus, afflictus à minutis vermibus, quos pediculos vocant, adeo in corpore ejus ſcaturientibus, ut à nullo medicorum minui poſſent, moritur: Nam cum Formoſus Papa à Romanis affligeretur, ejus hortatu Arnolfus Rex Romam advenerat, qui ingreſſus urbem multos Romanorum Principes obviam ſibi properantes ulciſcendo Apoſtolici injuriam decollari præcepit. Cauſa autem ſimultatis inter Apoſtolicum & Romanos hæc fuit: Formoſi deceſſore defuncto, quædam pars Romanorum Sergium quendam Romanæ Eccleſiæ diaconum, quædam verò non infima natu Formoſum Portuenſem Epiſcopum pro vera religione, & doctrinæ ſcientia Papam fieri anhelabant. Cum autem in eo eſſet, ut Sergius ordinari debuiſſet, pars quæ Formoſo favebat non ſine militari tumultu Sergium ab altari expulit, & Formoſum Papam conſtituit. Unde Sergius deſcendit in Thuſciam, ut per Adelberti Marchionis juvaretur potentiam, quod & factum eſt: Nam Formoſo defuncto, & Arnolfo in patria morte qua diximus extincto, is qui poſt Formoſum conſtitutus eſt, expellitur: Sergius per Adelbertum Papa conſtituitur. Qui conſtitutus ut impius & ſacrarum Scripturarum inſcius, Formoſum è ſepulchro extrahi, & in ſede Romani Pontificatus ſacerdotalibus veſtimentis indutum locari, ſicque decollari præcepit, cui & ait: Cum Portuenſis eſſes Epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu univerſalem ſedem uſurpaſti,

deinde sacris exutum vestibus absscissisque digitis tribus in Tiberim jactari præcepit, cunctosque ab illo ordinatos gradu proprio depositos iterum ordinavit, quod quam malè & injustè actum sit, quilibet in Ecclesiasticis sanctionibus peritus facile agnoscit: Quantæ autem autoritatis & sanctitatis idem Formosus Papa fuerit, hinc colligere possumus, quemadmodum à Piscatoribus postmodum inventus atque ad Ecclesiam beati Petri Principis Apostolorum esset deportatus, Sanctorum imagines quæ ibi erant se inclinantes hunc in loculo positum venerabiliter salutarunt.

Annus Dni. DCCCCI. Ludevvici I.

Ludovicus Arnolfi Imperatoris filius LXXII loco ab Augusto, admodum puer imperavit annos XII. Ungarii Bajoariorum, Svevorum, Francorum regna devastant.

Annus Dni. DCCCCII. Ludevvici II.

Ungarii Charentaniam invadunt & commissa in Sabbatho sancto Paschæ pugna omnes occiduntur.

Annus Dni. DCCCCIII. Ludevvici III.

Zventebaldus Rex à Lothariensibus in bello perimitur, in quo bello quicunque vulneratus est aut mortem non evasit, aut nunquam sanari meruit, *Franco* Leodicensis Episcopus obit, cui Stephanus successit, vir sanctitate & scientia clarus, qui vitam sancti Lamperti ad Herimannum Coloniensem Episcopum scripsit, cantum quoque nocturnum de eodem martyre, sed & de sancta Trinitate, & de inventione sancti Stephani Prothomartyris dulci & regulari modulatione composuit.

Annus Dni. DCCCCIV. Ludevvici IV.

Folco Remorum Archi-Episcopus à quodam Winimaro satellite Baldwini Comitis occisus est.

Annus Dni. DCCCCV. Ludevvici V.

Heriveus Remorum cum multis Episcopis Winimarum excommunicavit, & pro tam inaudito scelere perpetuo anathemate condempnavit.

Annus

Annus Dni. DCCCCVI. Ludewici VI.

Beringer, Reginolt, & Gerhard Germani fratres occiduntur.

Annus Dni. DCCCCVII. Ludewici VII.

Adelbertus prædictorum primatum frater contra Conradum Ludovvici Imperatoris fratrem ob ultionem fratrum bella continua tamque ingentia commisit, ut nec ipse Imperator animositatem ejus aliqua vi vel arte sedare potuerit, donec eundem Conradum occidit.

Annus Dni. DCCCCIIX. Ludevvici IIX.

Ludovicus Imperator sciens se fratris sui Conradi necem non posse ulcisci in rebellione Principis tam violenti, nisi quadam tergiversatione, Hattonem Mogontinum Archi-Episcopum, quid super hac re faciendum esset, consuluit, qui ut erat versutia plenus, desine ait, ego te securum meis solicitudinibus faciam, ego ut ad te ille veniat providebo, tu ne redeat curato: Hatto itaque fraude animatus, Adelbertum in castello *Bavenberch* quasi rebus ejus consulturus adiit, multaque in dolo locutus suasit ei ad Regem venire, promittens ei jurejurando, aut ei pacem cum Rege facturum, aut incolumem eum suo loco restiturum. His pactis consentiens Adelbertus fidei & amicitiæ causa ut dignaretur prandere rogavit Episcopum, & calliditatis obtentu negante illico urbem egressi sunt, Episcopo dextram Adelberti tenente. Cum pertransissent oppidum cum omni comitatu, Episcopus exclamavit dicens: Proch quam sæpe petit, qui oblata spernit! Tædet me longioris viæ, & tardioris horæ, nam jejuni tota die non possumus pergere: Hæc audiens Adelbertus nihil mali suspicatus ad genua Pontificis se lætus inclinavit, & ut in urbem prandendi gratia reverteretur rogavit: Pontifex cum Adelberto in urbem revertitur, deputans se liberatum à vinculo juramenti, eo quod incolumem illum sic restituisset loco suo: Posthæc cum Pontifice exiens, Regi Ludevvico ab eo præsentatur, moxque habito judicio, Principum, qui affuêre, decreto, capitalem subiit sententiam & in proprio castello *Tharissa* accepit sepulturam.

Annus Dni. DCCCCIX. Ludevvici IX.

Ungarii Saxoniam & Thuringiam vastant.

Annus Dni. DCCCCX. Ludevvici X.

Ungarii Alemanniam vastant.

Annus Dni. DCCCCXI. Ludevvici XI.

Franci pugnant cum Ungariis.

Annus Dni. DCCCCXII. Ludevvici XII.

Ludevvicus Rex obit. Post cujus mortem cum non esset ei filius, omnis populus Francorum & Saxonum quærebat magno Duci Ottoni, qui erat frater Machtildæ Reginæ, uxoris Ludevvici Regis, diadema regni imponere, sed ille jam gravior quasi, recusabat onus imperii, ejus tamen consultu Conradus Francorum quondam Dux, *filius Conradi, quem Adelbertus* occidit, ungitur in regnum. Summa tamen Imperii penes Ottonem semper & ubique fuit: Natus est autem Ottoni filius mundo necessarius optimus Henricus, qui primus libera potestate regnavit in Saxonia, cui pater moriens totius Saxoniæ Ducatum reliquit.

Annus Dni. DCCCCXIII. Conradi I.

Conradus filius Conradi ex genere Francorum oriundus, vir strenuus bellorumque exercitio doctus, communi electione LXXIII loco ab Augusto regnavit annos VII. Otto Imperator nascitur.

Annus Dni. DCCCCXIV. Conradi II.

Conrado Regi rebellant Principes potentissimi, Arnoldus de Bajoaria, Burchardus de Svevia, Eberhardus Comes de Francia, Giselbertus Dux Lotharingiæ, & inter eos præcipuus Henricus Dux Saxonum & Thyringorum, quos tamen Rex tam sapientiæ vigore quam fortitudinis robore superavit & ad suam fidelitatem perduxit: Otto Dux magnus obit.

Annus Dni. DCCCCXV. Conradi III.

Ungari Alemanniam vastant: Hatto Archi-Episcopus Mogontinus obit, cui Heriger successit.

Annus

Annus Dni. DCCCCXVI. Conradi IV.

Remvvardus Archi-Episcopus Bremensis obit.

Annus Dni. DCCCCXVII. Conradi V.

Ungari Alemanniam totam devastantes usque ad Fuldam perveniunt.

Annus Dni. DCCCCXVIII. Conradi VI.

Basilea ab Ungaris destruitur.

Annus Dni. DCCCCXIX. Conradi VII.

Conradus Rex moriens coram Principibus regni Regem designat Henricum filium Ottonis Saxonum ducis ex Luitgarda filia Arnolfi Imperatoris.

Annus Dni. DCCCCXX. Henrici I.

Henricus genere Saxo filius Ottonis Ducis LXXIV loco ab Augusto regnavit annos XVII. Cui cum unctio offerretur & diadema à Herigero Archi-Præsule, non sprevit nec tamen suscepit, satis, inquiens, mihi est, ut præ majoribus meis Rex dicar, & designer divina annuente clementia veraque pietate; penes meliores verò nobis unctio & diadema sit; tanto honore nos arbitramur indignos. Placuit iste sermo coram omni multitudine & dextris in cœlum levatis nomen novi Regis laude frequentabant.

Annus Dni. DCCCCXXI. Henrici II.

Arnoldus Dux Bajoariæ solus ex omnibus Principibus Regi Henrico rebellat: Contra quem ille cum valida manu in Bajoariam tendens in urbe Ratispona eum obsedit. At ille videns se Regi non posse resistere, portis apertis egressus est ad Regem, tradens se ei cum omni regno suo, & honorifice susceptus ab eo amicus Regis appellatus est.

Annus Dni. DCCCCXXII. Henrici III.

Stephanus Leodicensis Episcopus obit, cui Richarius successit.

Annus Dni. DCCCCXXIII. Henrici IV.

Ungaris Franciam, Alsatiam, Alemanniam, Saxoniamque vastantibus, Henricus Rex congressus juxta Merseburg inæstimabili cæde usque ad internicionem pene delevit.

Annus

Annus Dni. DCCCCXXIV. Henrici V.

Rex Henricus & Francorum Rex Carolus apud Bunnam confœderantur Episcopis & Comitibus rem utrimque juramento confirmantibus, reddiditque Carolus Henrico Regi regnum Lotharingiæ. Sanguis Domini crucifixi venit in Augiam insulam, forte ille qui de imagine Domini fluxit, cum secundo in imagine sua à Judæis priora pateretur.

Annus Dni. DCCCCXXV. Henrici VI.

Carolus Rex Francorum à Comite Heriberto captus, Petronæ in custodiam traditur. Heinrico Rege ad dilatandum imperium super Lotharios tendenti in ipsa profectione, ubi Renum transiit, Caroli legatus occurrit salutato eo verbis humillimis : Dominus meus, inquit, Carolus regia quondam dignitate præditus, modo privatus, misit me ad te, demandans tibi, quia sibi ab inimicis circumvento nihil possit esse dulcius quam de tui magnifici profectus gloria aliquid audire, & hoc signum fidei tibi transmisit, protulitque de sinu manum pretiosi Martyris Dionysii auro gemmisque inclusam, hoc, inquiens, habeto pignus amoris perpetui, hanc partem unici solatii Francorum Galliam inhabitantium, postquam nos Sanctus Martyr Vitus ad nostram perniciem deseruit, & ad vestram perpetuam salutem Saxoniam visitavit, communicare maluit. Neque enim ex quo corpus ejus translatum est à nobis civilia vel externa cessavere bella, & sicut res Francorum minui, sic Saxonum postea ceperunt dilatari. Rex autem divinum munus omni gratiarum actione suscipiens *reliquiis sanctis prosternitur*, & deosculans eas summa veneratione veneratur. Rudolfus Rex Burgundionum eodem fere tempore Henrico Regi lanceam misit, quam Constantini magni sanctæ Helenæ filii fuisse dicebant, quæ novo quodam opere novaque elaborata arte & figura juxta mediam spinam habuit utrobique quasi fenestram, & in media spinà cruces ex clavis manibus & pedibus Salvatoris Domini nostri JESU CHRISTI affixis. Per hanc igitur Rex idem de hostibus sæpe triumphavit, eamque filio suo Ottoni magno moriens cum regno reliquit, eamque credimus esse,

quæ

quæ ex tunc usque hodie in Imperatorum tutela solet manere. Hiltine Augustensis Episcopus obit, cui sanctus Odalricus successit.

Annus Dni DCCCCXXVI. Heinrici VII.

Heinricus Rex Sclavos, qui Hevelli dicuntur, cum exercitu petit, & multis eos præliis fatigans, tandem hieme asperrima castris super glaciem positis cepit urbem quæ dicitur Brandenburg fame, ferro, frigore. Qua urbe potitus omnem simul per eam tenuit regionem vertitque signa sua contra Dalmatiam, [Dalmantiam] adversus quam jam olim pater suus ei reliquit militiam.

Annus Dni. DCCCCXXVII. Heinrici VIII.

Heinricus Rex Boemos hostiliter invasit, & præstante Deo gloriose triumphavit.

Annus Dni. DCCCCXXIIX. Heinrici IX.

Carolus Rex Franciæ sub custodia Heriberti Comitis exul & martyr moritur.

Annus Dni. DCCCCXXIX. Heinrici X.

Otto magnus Edith filiam Erthmundi Regis Anglorum matrimonio sibi jungendam Saxoniæ advexit, eique urbem ***Magdeburg***, quæ nunc metropolis est Saxoniæ, tunc verò Halberstadensi diœcesi subjecta fuit, inter cæteras opes pro dote obtulit. Ratherius Lobiensis Monachus, vir nimiæ simplicitatis, sed experientia liberalium artium nominatus, à Hugone Rege Veronæ Episcopus constituitur.

Annus Dni. DCCCCXXX. Heinrici XI.

Pugna valida facta est juxta Albiam prope Lungini, in qua Saxones gloriose vicerunt, prostratis Sclavorum CXX millibus, in captivitatem verò DCCC ductis.

Annus Dni. DCCCCXXXI. Heinrici XII.

Heinricus Rex Regem Abodritorum & Regem Danorum efficit Christianos. Ingressus namque Daniam cum exercitu Regem nomine Wrm vicit, & apud Sliasvvick, quæ nunc Heidiba dicitur, regni terminum ponens Marchionem ibi statuit.

Annus Dni. DCCCCXXXII. Heinrici XIII.

Tiedo Wurciburgensis Episcopus obit.

Annus Dni. DCCCCXXXIII. Heinrici XIV.

Ratherius à Hugone Rege Episcopatu pulsus, quia Bavvaris faverat, Papiæ exiliatur, ubi & ***librum*** de suis ærumpnis edidit, scripsit & alia multa legentibus utilia.

Annus Dni. DCCCCXXXIV. Heinrici XV.

In Genuensi urbe fons sanguinis erupit.

Annus Dni. DCCCCXXXV. Heinrici XVI.

Heinricus Rex Ungros in *Suvirbia* multa cæde prostravit, pluresque ex eis comprehendit: Eodem anno Sclavos, qui Urcani [Ucrani] vocantur, hostiliter invasit & vicit sibique tributarios fecit.

Annus Dni. DCCCCXXXVI. Heinrici XVII.

Heinricus Rex paralisi percutitur, cumque in castello, quod dicitur Hiemelevva, [Mimelevva] quod est inter Saxoniam & Thuringorum confinia, lecto decumberet, ubi & mortuus est, convocato omni populo designavit Ottonem filium suum Regem, quia eum prudentissimum & religiosum noverat, licet in imperio natus non esset. Cæteris autem filiis prædia cum thesauris distribuens, testamentum legitime fecit, rebusque omnibus rite completis defunctus est anno regni sui XVII, vitæ autem ferè LX. Translatum est autem corpus ejus in Quidelingaburg & in Basilica sancti Petri ante altare sepultum. Quo defuncto Machthild inclita Regina cænobium in monte Quidelingeburgensi, ut ipse prius decreverat, construere cepit.

Annus Dni. DCCCCXXXVII. Ottonis I.

Otto Magnus Heinrici filius LXXV loco ab Augusto ab omni populo Francorum & Saxonum in Regem electus regnavit annos XXXVIII. Electus autem apud Aquisgrani, mox ibidem unctus est in Regem à Pontifice Mogontino nomine Hildeberto. Unctione verò benedictionis percepta quam sapientem in regni moderamine, quam fortem in adversantium certamine, quam strenuum in religione se exhibuerit, facile enarrari non poteſt. Primum itaque barbaris ad no-

ad novas res moliendas desevientibus Bolislaus occidit fratrem suum Wentizlaum virum Christianum, regno fidelem & religiosum Dei cultorem. In cujus ultionem cum Rex exercitum mitteret adversus Bolislaum, primò nostri victores extiterunt, deinde pro recenti victoria securiùs agentes, repentina incursione omnes ab eo occisi sunt, & bellum hoc perseveravit usque ad XV Regis Imperii annum, ex eo Regi fidelis & utilis permansit.

Annus Dni. DCCCCXXXIIX. Ottonis II.

Eberhardus Dux Francorum, Giselbertus Dux Lotharingiæ, Wigmannus & improbus Tancmarus conspiravêre contra Regem, sed illa iniqua conspiratio sapienter oppressa est: Nam Tancmarus miserabiliter occisus est, cæteri verò suspensi sunt: Eberhardus in exilium missus: Wigmannus pedibus Regis provolutus reconciliatus est, ut plenius post docebimus. Eodem tempore prædictus Rex instinctu & petitione piæ conjugis suæ Edith Reginæ Abbaciam regalem intra urbem Magdeburg fundavit: Sed antequam de hac fundatione plenius dicamus, non otiosum putamus, si de tam famosæ civitatis prima fundatione, & unde hoc nomen Parthenopolis sive Magdeburg suscepit, penes traditionem veterum paucis perstringamus. Cæsar igitur ille quondam potentissimus ab Yulo Æneæ filio stirpis dirivatione cognominatus Julius, dictatoris ordine cum Crasso & Pompejo sublimatus Romæ, cum totam Galliam ternæ divisionis Romano Imperio armis subjugandam suscepisset, in has susceptæ gentis partes veniens, tum ut eo tutius cum exercitu pausaret, tum ut circumpositas nationes facilius coërceret, plures competentibus in locis civitates condidit, quarum nonnullas terræ lignique matéria circumvallatas plerasque etiam murorum ambitu cinctas munire studuit, quantum opere festinato valuit inhianter accedens multitudo. Inter quas & hanc non infimam ad honorem Dianæ condidit, quæ quia apud gentiles Dea virginitatis stulto errore credebatur, à parthenu, quod Græce virgo dicitur, ipsa parthena quoque vocabatur, sicque à Parthena, id est Diana Parthenopolim, id est Parthenæ urbem appellavit, quod etiam bar-

barum nomen testatur, quia Magdeburg quasi virginis urbs dicitur: Fecit quoqe idem Cæsar intra urbem ut fertur juxta ripam Albiæ fluminis templum, immo ydolium ejusdem Dianæ ubi ad supplementum religionis pluribus virginibus dicatis sacræ deæ statuit, quæ posteritas celebravit. Decursis posthæc pluribus annis cum summæ virtutis Carolus Magnus sceptrum regni gerens, ut suo in loco plenius digessimus, Saxoniam continuis bellorum procellis subactam ad fidem Christi convertisset, hujus ydolii aras destruxit, & oratorium Prothomartyris Stephani ibi dedicari fecit, & diœcesi Halberstadensi ipsam civitatem subjecit, sed jam dicto *Albiæ flumine* jugi impulsu usque ad Ecclesiæ parietes *litus suum cavante*, illa tandem corruit, pro qua hanc permodicam, quam usque hodie cernimus, vulgi paupertas erexit. Præfatus autem Imperator Otto magnus & post tempora Caroli nulli inter omnes Romana sceptra gerentibus secundus, volens non solum suæ, sed & futuræ ætatis generationibus relinquere nominis sui memoriale celebrandum, simulque ob æternæ remunerationis præmium novum hujus civitatis posuit fundamentum. Volebat enim ibi sedem Episcopalem facere, sed partem parrochiæ, quæ Halberstadensi diœcesi subjacebat, à Bernhardo ejusdem Ecclesiæ Episcopo, quamdiu ille vixit, impetrare non potuit. Fundavit ergo inibi regalem, ut diximus, Abbatiam in honore beati Petri Apostolorum Principis, ac Mauricii egregii Thebeorum ducis, dignique contubernalis illius Innocentii militis fundavit, cujus corpus Rudolffus Rex Burgundionum ei ac Reginæ transmissum, regium imò divinum munus donavit, maximam quoque partem corporis sancti Mauritii & quorundam sociorum ejus cum plurimis Apostolorum martyrum, confessorum ac virginum reliquiis in eandem civitatem transtulit eodem anno jam dictus Otto Rex gloriosus XI Kal. Octob. Præfecit autem Abbatiæ Annonem virum venerabilem Treviris de Cœnobio sancti Maximini assumtum, transductis inde & aliis fratribus numero & sanctitate monasticæ disciplinæ perfectionem informare sufficientibus, qui Dominus Anno, postquam Abbatiam per annos *quos nos invenire nequivimus*, [vid. tamen DCCCCL] strenue

ſtrenue rexit, Wormacienſis præſul eligitur, eique Othwinus in Abbatia ſubſtituitur.

Annus Dni. DCCCCXXXIX. Ottonis III.

Otto Imperator Brandeburg & Havelberg Epiſcopia fundat, & Mogontini ſuffraganeos eſſe conſtituit. Rodolfus Rex Burgundiæ, & Arnolfus Dux Bajoariæ moriuntur : Eberhardus & Giſelbertus Heinricum fratrem Regis capiunt, eumque aſtutia ſuà à regis fidelitate disjunctum factioni ſuæ applicant, ſuggerentes ei regnum magis competere in patris regno nato, quam Ottoni ante regnum nato, ſed Otto Rex à Bajoariis ſibi reſiſtentibus reverſus Eberhardum comprehenſum exiliat, iterumque Bajoarios aggreſſus omnes ſibi ſubdidit præter unum filium Arnolfi.

Annus Dni. DCCCCXL. Ottonis IV.

Eberhardus ab exilio remittitur, rurſusque totum regnum rebellionibus & inimicitiis confunditur. Eberhardus enim & Giſelbertus cum Heinrico Regis fratre contra Regem iterato conjurant, & cum eis etiam quidam Eccleſiaſtici viri. Tunc Rege Lotharingienſes, ubi tunc rebellionis ſumma erat, adeunte, Giſelbertus cum fratre Regis tranſitum Rheni Regi prohibere volens, ſociis regis congreditur, Rege interim in alio Reni littore *ante clavos Domini lanceæ ſuæ infixos in oratione proſtrato ;* ſed Deo victoriam præſtante, & fratre Regis in brachium inſanabiliter vulnerato plurimisque ſuorum occiſis Giſelbertus, & ipſe frater Regis, fugæ præſidia petunt, quos rex inſequens usque ad capri montem pervenit, & eos in caſtello in eodem monte ſito firmâ obſidione vallavit.

Annus Dni. DCCCCXLI. Ottonis V.

Ludevvicus Rex Francorum, Filius Caroli conſilio inimicorum regis, ſub obtentu requirendi Lotharingiam, quam pater ſuus Carolus Heinrico regi remiſerat, Alſatiam invaſit, ubi quæque poterat plus hoſtiliter quam regaliter geſſit, quod rex Otto non ferens Caprimontem obſidione abſolvit, & Alſatiam petens Ludevvicum regem expulit, quo expulſo, Briſacam caſtellum munitiſſimum obſedit, ubi

 utrim-

utrimque fortia bella gesta sunt. Unde Fridericus Mogontinensis & Rodhardus Strazburgensis Episcopi, fixis in obsidione tentoriis, relictis ibi omnibus copiis suis, noctu clam aufugerunt & Mettensem urbem adeuntes Giselberto & Heinrico se occursuros, ut conjuraverant, speraverunt. Sed longe aliter eis evenit, quia Giselbertus & Eberhardus juxta Anternacum castellum cum suis Renum transituri, ab Vdone & Conrado Comitibus cæterisque regis fidelibus bellica manu intercepti, Eberhardus occiditur, Giselbertus in Reno submergitur, plurimi ex sociis eorum gladio vel aqua submersi, reliqui verò fugati aut capti sunt. Quo audito Brisacenses castellani regi subduntur, sicque obsidio solvitur. Tunc Rex iterum Lotharienses adiens omnes suo subjecit imperio, sed & fratrem suum projectis armis ad se venientem solita suscepit clementia. Solus Adelbertus Mettensis Episcopus aliquamdiu resistere conatus est : Fridericus Archi-Episcopus ad Fuldam monasterium, & Rothardus Corbejæ monasterio destinantur. Dum hæc aguntur, Tancmarus regi rebellis in Eresburg castello occiditur & ejus complices suspenduntur, Wigmannus frater Hermanni Saxonici Ducis regi reconciliatur. [vid. DCCCCXXXIIX.]

Annus Dni. DCCCCXLII. Ottonis VI.

Heinrico fratri regis Lothariensis Ducatus committitur, qui eodem anno à Lothariensibus expellitur, eique Otto Comes subrogatur, Fridericus Episcopus à Fulda remittitur.

Annus Dni. DCCCCXLIII. Ottonis VII.

Heinricus frater regis cum quibusdam Saxonibus in paschali festivitate, celebrante rege eandem, in Quidelingeburg contra ipsum conspirat, quorum qui Majores videbantur Rex decollari fecit, quosdam verò exilio religavit, fratrem verò suum Inglinheim custodiæ mancipavit, Fridericus Archi-Episcopus, quia conspirationis hujus particeps videbatur, publica se examinatione, perceptione corporis & sanguinis Domini coram populo in Ecclesia purgavit.

Annus Dni. DCCCCXLIV. Ottonis IIX.

Rex natalem Domini Frankenvord celebravit, ubi frater ejus per Rodber-

Rodbertum Mogontinæ Ecclesiæ Diaconum è custodia noctu clam aufugiens, antelucano tempore, Regis ad Ecclesiam euntis pedibus se prostravit, & misericordiam cum pacis osculo obtinuit. Stephanus & Constantinus filii Romani Græcorum Imperatoris ægrè ferentes, se justa patris severitate à juvenili levitate coërceri, dispositis in palatio insidiis, ignorante altero Constantino Leonis Imperatoris filio, patrem de solio deponunt, & tonso ei capite ad vicinam Insulam in cœnobium Monachorum transmittunt. Sol horribilem eclypsin passus est. Ungri à Carantanis graviter cæduntur.

Annus Dni. DCCCCXLV. Ottonis IX.

Stephanus & Constantinus videntes post patris depositionem Constantinum filium Leonis Imperatoris ab omnibus sibi ad imperium præferri, & se jam vix in secundis haberi, cum deliberarent hoc quod patri fecerant, etiam Constantino facere, publicato eorum consilio, cum ad convivium ex condicto consedissent, & de prioratu sedendi inter se consulto decertarent, dato signo à viris Constantini, ambo fratres de solio deturbantur, & tonsis capitibus ad idem monasterium, ad quod patrem miserant, etiam ipsi transmittuntur. Bertholdus Dux Bavvariæ obit, cui Heinricus frater Regis in ducatu successit.

Annus Dni. DCCCCXLVI. Ottonis X.

Ludovvicus Rex Francorum à suis regno expulsus auxilium petens, Regem Ottonem adiit, & ut desideraverat obtinuit. Nam manu valida Rex Galliam intravit, & Remensem urbem & Laudunum aliaque castella perplura firma & munita Ludovvico reddi fecit, ipseque usque Rothomagum hostili manu pervenit, indeque omnibus pene, excepto Hugone Rotberti filio, regni majoribus regi suo subactis, in patriam regreditur.

Annus Dni. DCCCCXLVII. Ottonis XI.

Regina venerabilis Edith Anno XIX, postquam Ottoni matrimonio conjuncta est, ***ordinationis*** verò suæ anno XI VII Kal. Febr. amarum mortis poculum degustavit, sepultaque est Magdeburg in majori Ecclesia in oratorio Aquilonari. *Conradus Dux Lotharingiæ* Luitgardam

dam filiam Regis in matrimonium ſumpſit. Rex quoque filio ſuo Liudolpho deſponſavit Idam Herimanni Ducis Svevorum filiam communi totius ſenatus conſenſu eum regni conſortem conſtituens ſibique ſuccedere optans.

Annus Dni. DCCCCXLVIII. Ottonis XII.

Synodus Inglinheim XXXIV Epiſcoporum habetur, cui præſidente Marino Epiſcopo, Romanæ Eccleſiæ legato, Reges Otto & Ludovvicus affuerunt. Ubi inter cætera Eccleſiæ negotia cauſa Hugonis, qui Althardum Epiſcopum expellens ſedem Eccleſiæ Remenſis invaſerat, ventilatur, & omnium qui affuerant Epiſcoporum judicio dampnatur.

Annus Dni. DCCCCXLIX. Ottonis XIII.

Hermannus Dux Sveviæ vir ſapiens obit: Taxis Rex Ungariorum in Italiam veniens, decem modios nummorum à Berengario pro reditu accepit.

Annus Dni. DCCCCL. Ottonis XIV.

Rex purificationem ſanctæ Mariæ Franckenford celebravit, inde Wormatiam adiit, ubi viduam prædicti Hermanni ducis ad ſe venientem benignè ſuſcepit, & filio ſuo Liudolfo Ducatum Alamanniæ commiſit. Tunc quoque defuncto Rihgovvo ejusdem civitatis Epiſcopo ſucceſſit illi venerabilis Anno, primus Abbas ſancti Mauritii in Magdeburg, eique in Abbatia ſubſtituitur Otvvinus.

Annus Dni. DCCCCLI. Ottonis XV.

Rex Otto in Italiam iturus multo ſe ad hoc iter apparatu præſtruxit, quam Adelheidam viduam Lotharii Regis Italici filiam Rodolfi Regis, à vinculis & cuſtodia, qua à Berengario tenebatur, liberare, ſibique eam in matrimonium aſſumere & per eam regnum Italicum acquirere deliberavit, quod iter filius ejus Liudolfus anticipans patrique, ſi quid ibi ad ingreſſum ſuum fortiter ageret, placere deſiderans, nil tale ut ſperaverat peregit, ſed potius patrem inconſultum offendens totius inde rebellionis & diſcordiæ ſeminarium ſumpſit. Patruus enim ejus Heinricus Dux omnium honorum ejus invidus, de Bavvariæ legatos ſuos in Italiam præmiſit, omniumque Italicorum ab eo mentes avertit, in tan-

in tantum ut nec civitas nec castellum, quæ subsequenter Regis pistoribus & cocis patuerant, filio Regis aperiretur, omniaque ibi incommoda pateretur. Rex autem ut desideraverat Deo propitio Adelheidam venerabilem Reginam à custodia liberatam in matrimonium sumpsit, & nuptias regales regali munificentia Papiæ celebravit, indeque totum regnum Italicum, sicut optaverat, obtinuit. Tunc Liudolfus Dux hæc omnia ægre ferens. inconsulto patre cum Friderico Archi-Episcopo in patriam revertitur.

Annus Dni. DCCCCLII. Ottonis XVI.

Rex expulso Berengario in patriam rediit, ducemque Conradum ad persequendum Berengarium in Italia reliquit : Liudolfus dux de Italia reversus regio ambitu Natalem Domini Saleveld celebravit, ubi Fridericum Archi-Episcopum omnesque qui in promtu erant principes secum detinens, verbis & donis regalibus rebellare regi persuasit: Conrado autem Duce ad persequendum Berengarium relicto, Berengarius ejusdem Ducis consilio in Saxoniam ad regem venit, nil tamen prosperum obtinuit, sed machinatione Heinrici Ducis, fratris regis, vix vita & patria indulta Italiam rediit. Unde etiam Conradus Dux multum offensus à regis fidelitate defecit : Unde etiam Fridericus Archi-Episcopus eidem Duci reconciliatus est, nam antea inimicus erat : Eodem tamen anno mense Augusto conventus Francorum, Saxonum, Bavvariorum, Svevorum *& Longobardorum* publicus apud Augustam Rhetiæ provinciæ urbem agitur, ubi rursus Berengarius cum filio suo Adelberto & uxore Willa vocata, se regis dominationi subdidit, & reginæ iram suplex placavit, & tunc Italiam cum gratia & dono regis accepit regendam, Marca tantùm Veronensis & Aquilejensis excipitur & Henrico fratri regis committitur. Igitur rex Otto, postquam omnia fere regna, quæ post mortem Caroli magni defecerant, suo imperio subjugavit, in Danos arma convertit. Dani enim tunc rebellare moliti apud Sliasvvik legatos Ottonis cum Marchione trucidarunt, omnem Saxonum coloniam funditus extinguentes. Ad quam rem ulciscendam rex cum exercitu statim invasit in Daniam, transgressusque

ſusque terminos Danorum apud Sliasvvick olim poſitos, ferro & igne totam vaſtavit provinciam usque ad *mare noviſſimum, quod Northmannos à Danis dirimit*, & usque hodie à victoria Regis Ottenſund dicitur. Cui egredienti Haroldus Danorum Rex, filius Worm Regis, apud Sliasvvik occurrens bellum intulit, in quo utrisque viriliter concertantibus Saxones victoriâ potiti ſunt, Dani victi ad naves ceſſerunt, tandemque conditionibus ad pacem inclinatis, Haroldus Ottoni ſubditur, & ab eo regnum ſuſcipiens Chriſtianitatem in Dania recipere promiſit. Nec mora baptizatus eſt ipſe Rex Haroldus cum uxore Gunhild, & filio parvulo, quem Rex à ſacro fonte ſuſceptum Sueinotto vocavit. Eodem quoque tempore Daniam ciſmarinam, quam Judland incolæ vocant, Rex Otto ſubjiciens tributo, in tres diviſit Epiſcopatus, & Hamanburgenſi Dyoceſi ſubjecit, unum conſtituens apud Sliasvvik quæ & Heidiba dicitur, quam brachium quoddam Barbari maris alluit, quod incolæ Sliam vocant, unde & civitas Sliasvvick nomen trahit: Ex eo portu naves emitti ſolent in Sclavoniam, vel in Svethiam, vel ad Seland, usque in *Græciam*. Alterum fecit Epiſcopatum in civitate quæ dicitur Ripa, quæ civitas alio cingitur alveo, qui ab Oceano influit, per quem vela torquentur in Freſiam, vel in Angliam, vel in *noſtram Saxoniam*. Tertium Epiſcopatum conſtituit in Arhuſan, & hanc fretum quoddam à Fune dirimit breviſſimum, quod ab Orientali pelago ingrediens longis anfractibus, inter Funem & Judland protenditur in boream usque ad eandem civitatem Arhuſan. A qua navigatur in Funem aut Seland, vel in Sconiam vel usque in Norvvejam. Servantur autem in Bremenſi Eccleſia privilegia Regis, quæ ſignant Ottonem regem in ſua ditione regnum Danicum tenuiſſe, adeò, ut etiam Epiſcopatus ille donaverit.

Annus Dni. DCCCCLIII. Ottonis XVII.

Rex Otto natalem Domini Franckenford celebravit, indeque in Alſatiam progrediens ſocrui ſuæ Berthæ, matri ſcilicet Adelheidis Reginæ, Abbatiam in Exeſtein dedit. Tunc jam animoſitates & conſilia occultè contra eum facta ceperunt palam apparere, ut unusquisque

eorum

eorum quæ in corde contexerant aperire. Redeunte enim illo de Alſatia & Inglinheim paſcha celebraturo, Liudolfus filius & ejus Conradus Dux fautoribus maximè juvenibus, de Francia, Saxonia & Bavvaria ſibi coadunatis conſpiraverant, & quaſcunque poterant munitiones ſeu caſtella futuræ ſeditioni muniebant: Nec enim clam agebatur quò tendebant, ſed aperta rebellionis ſigna monſtrabantur. Rex igitur Inglinheim perveniens, paucis ſuorum ſecum habitis, non tutum ratus inter hoſtes paſcha celebrare, Mogontiam ſeceſſit, ubi aliter quam regem decebat diutius ante portas expectans Friderico Archi-Epiſcopo jam cum illis conſpirante vix urbis ingreſſum obtinuit. Tunc Liudolfus & Conradus ibi ficta ad eum humilitate venientes nichil talium ſe in ejus contrarietatem egiſſe dicebant, ſed ſi Heinricus frater ejus in Paſcha Inglinheim veniret, illum ſe comprehenſuros non negabant, quod Rex tranquille ac modeſte ſuſcipiens navigio Coloniam, indeque Drotmanni vico deveniens ibi paſcha celebravit. Poſt paſcha coadunata fidelium ſuorum multitudine, iterum Coloniam rediit, ibique Metenſem Epiſcopum, in quo maxima ſpes & fiducia Liudolfo & Conrado erat, omnesque Lotharienſes exceptis paucis, quibus prædæ & rapinæ cordi erant, obvios habuit, & ab inimicis ſuis deficientes benigne ſuſcepit, & in ſua fidelitate firmos & ſtabiles coadunavit. Quibus diſpoſitis, in Saxoniam revertitur, ubi firmatis nichilominus rebus ſuis iterum in Franciam hoſtili manu regreditur. Quo audito, Fridericus Archi-Epiſcopus Mogontia ceſſit, & civitatem inimicis regis tuendam commiſit, ipſeque Briſacam caſtellum latibulum Deo regique ſemper rebellantium intravit, totam pene æſtatem rei eventum ibi præſtolando. Rex autem audiens Mogontiam Metropolim Franciæ regiamque civitatem inimicis ſuis traditam, collecta fidelium ſuorum multitudine Francorum, Saxonum & Lotharienſium firma eam obſidione vallavit, ſed & frater ejus Heinricus de Bavvaria regi auxilium collaturus advenit, ſed plus incommodi ibi quam utilitatis conquiſivit. Nam interim Liudolfus Bavvarios ab eo avertit & Ratisbonam intromiſſus omnes ejus theſauros rapiendos diſtribuit. Quæ ejus incom-

 moda

moda rex suis præponens Mogontiam obsidione absolvit, & in Bavvariam iter dirigens Ratisbonam obsedit, Bajoarii autem regi resistere non valentes, nam paulo ante ab Ungariis non parum bello læsi fuerant, petunt pacem & inducias, ut locus esset dandæ pro se rationis. Pax igitur usque XVI Kal. Jul. firmatur & conventus publicus tunc apud curinam futurus indicitur. Eodem anno Wigfridus Coloniensis Archi Episcopus obit, cui Bruno frater regis succedens, totius Lothariensis regni ducatum cum Episcopatu suscepit, qui quantus qualisve fuerit apud Deum & homines, ediscat lector in vita ipsius quam *Rotgerus* luculenter descripsit.

Annus Dni. DCCCCLIV. Ottonis XIIX.

Rex omissa obsidione natalem Domini in Saxonia celebravit: Fit deinde universalis populi conventus tempore & loco constituto, ubi Liudolfus pro se rationem redditurus procedens ait: Conductos adversum me pecuniâ fateor obtimui, ne me mihique subjectos læderent, si in hac parte culpabilis prædicor, sciant me omnes hoc non voluntarie, sed ultima necessitate coactum fecisse. Posthæc quoque Pontifex Fridericus pro se rationem redditurus intravit, dixitque se nunquam contra regem sensisse vel egisse, timore coactum à Rege discessisse, quia eum pravorum delatione sibi iratum cum sensisset, se innocentem gravissimis accusationibus obrutum, de cætero quæcunque rex imperâsset judicio se expurgaturum & fidem deinceps servaturum: Ad hæc rex respondit: A vobis ego non exigo judicium neque juramentum, nisi pacis & concordiæ, & hoc dato, in fide ac pace eum dimisit. Liudolfus autem cum nullatenus ad pacis conditionem inclinari potuisset, proxima nocte cum suis à rege discedens Ratisbonam cum exercitu intravit: Rex autem sequens filium & urbem offendens quæ dicitur Rossedal, obsedit eam factaque est ibi pugna magna nimis, multis ex utraque parte cæsis pluribusque sauciatis crepusculum diei prælium diremit. Die sequenti rex non utile arbitratus ibi diutius morari ad majora tendentibus, recenti prælio attritum exercitum inde abstraxit, triumque dierum itinere proinde ad Ratis-

bonam

bonam pervenit, & eam obſidione vallavit: Urbanis autem machinas muris applicari viriliter prohibentibus ſatis dure frequenter ab utriſque pro muris pugnatum eſt. Cumque diu in hunc modum obſidio protraheretur, coacti ſunt obſeſſi de belli negotiis aliquid altius actitare. Arbitrati ſunt enim, ſi ad id cogerentur, pejus eſſe fame torqueri, quam in acie ſtrennuè mori. Placuit itaque, ut equites quaſi impetum in caſtra facturi de porta occidentali erumperent, & alii interim naves aſcendentes per flumen urbi contiguum, dum equeſtri prælio pugnaretur, caſtra armatis deſerta invaderent. Ad quod agendum cum urbani ſigno nolæ congregarentur, hoſtes in caſtris hujus rei non ignari, ipſi quoque non ſegniter præparantur. Cumque equites in erumpendo moram facerent, navigantes ab urbe longius elapſi, exilientes de navibus in caſtra irruunt, ubi armatos offendentes ab ipſis circumfuſi undique cæduntur. Alii naves ingredi volentes, ſed nimio timore perculſi deviantes flumine abſorbentur, alii naves plus æquo ingreſſi nichilominus demerguntur, adeo ut vix pauci de pluribus ſupereſſent, equites verò ſubſequentes ab equitibus victi fugatique in urbem coguntur. Sic ergo urbani crebris præliis triti, fame quoque periclitari ceperunt, unde egreſſus urbe Liudolfus cum principalibus viris pacem poſtulat, ſed non impetrat, quia patri obedientiam negat. Ingreſſus verò urbem, Geronem Comitem portam Orientalem obſidentem armis temptat, cumque ab horâ tertia usque in horam nonam acriter pugnaretur, Arnolfus junior, Arnolfi Ducis filius, ante portam urbis equo cui inſederat cadente armis exutus telisque perfoſſus occubuit. Cuju s morte urbani ſatis confuſi, iterum de pace tractabant. Interventu deinde Principum, tertium Liudolfus cum ſociis urbe egreſſus, dum menſe integro & dimidio obſideretur, pacem obtinuit usque ad concilii diem apud Frideslare conſtitutum. Rege igitur in patriam redeunte Ratisbona proximâ nocte pene omnis concremata eſt. Cumque Rex exercitandi gratia venationem ageret in loco, qui dicitur Suveldun, Liudolfus adveniens nudis pedibus illi proſternitur intimâ tactus pœnitentia & oratione flebili primum patris, deinde

 omnium

omnium præsentium lacrymas extorquet. Amore itaque paterno susceptus in gratiam, spondet se obtemperaturum omni paternæ voluntati, ducatumque suum patri reddidit, quem Burchardus suscepit. Dux autem Conradus Dei & Regis transfuga ad Ungarios se conferens eos in Lotharingiam usque ad Carbonariam silvam perduxit, & virtute Dei apud Lobias contra eos ostensa ultra prodire prohibiti, impunè redeunt. Eodem anno Fridericus Mogontinus Archi-Episcopus obit, vir apud Deum & homines valde laudabilis, excepto, quod sicubi vel unus Regis inimicus emersit, ipse se statim secundum apposuit. Cui successit Regis filius Willehelmus à populo & Clero in *Arnestadt* concorditer electus. Ratherius bis Episcopatu Veronensi depulsus, Leodicensium Episcopus ordinatur per Brunonem Archi-Episcopum post Farabertum. Lodewico Rege Francorum mortuo, Lotharius filius ejus ex Gerberga Ottonis Regis sorore regnavit annos XXXII.

Annus Dni. DCCCCLV. Ottonis XIX.

Ungarii ductu Conradi Ducis iterum regnum Ottonis Regis depopulaturi cum tanta multitudine advenerunt, ut nisi terra eis dehisceret, vel cœlum eos obrueret, à nullo se vinci posse dicerent; quod cum Rex audisset, quasi nil laboris præterito bello toleràsset, cepit ire contra hostes, sumptis secum admodum paucis ex Saxonibus eo quod bellum Sclavonicum jam illos urgeret. Castris igitur positis in confinio Augustanæ urbis, Conradus Dux ab Ungariis refugiens ad Regem pœnitendo venit, tanta ductus pœnitentia, ut Deum oraverit, ut pro pœna perfidiæ suæ in ipso bello ab Ungariis perimeretur. Omnium igitur quas habuit divitiarum nudus omisso ducatu in gratiam regis recipitur, vita & patria & prædio suo contentus. Occurritque ibi Regi exercitus Francorum & Bavvariorum. Cum prævalido quoque equitatu venit in castra prædictus Conradus, cujus eventu erecti milites jam optabant non differre certamen, erat enim naturâ audacis animi & quod rarum est audacibus, bonus consilio, & dum eques & dum pedes iret in hostem, bellator intolerabilis, domi militiaque clarus.

rus. Jejunio ergo in castris prædicato jussum est omnes in crastino paratos esse ad bellum. Primo diluculo ordinatus exercitus procedit de castris octo tantum legiones habens erectaque signa sequens. Primam & secundam & tertiam legionem direxerunt Bavvarii, quibus præfuerunt præfecti Ducis Heinrici. Nam ipse bello interim aberat, infirmitate detentus, qua & mortuus est. Quartam ordinavêre Franci, quorum Rector erat Dux Conradus. In quinta quæ erat maxima, quæ & dicebatur regia, ipse Rex princeps erat vallatus electis militum millibus: Sextam & septimam tenuerunt Svevi, quibus præfuit Dux Burchardus, cui nupserat filia fratris Regis. In octava erant Boëmi, electi milites armis potius instructi quam fortunâ, in qua & sarcinæ omnes ac impedimenta quæque, quasi ipsa esset tutissima, quæ esset novissima. Sed aliter quam arbitrati sunt eis evenit. Nam Ungarii nichil cunctantes Lech fluvium transierunt circumeuntes exercitum extremam legionem sagittis lacessere ceperunt, & impetu cum ingenti clamore facto aliis cæsis & captis, sarcinis omnibus potiti, cæteros legionis illius armatos fugere compulerunt. Similiter septimam & sextam agressi, plurimis occisis, reliquos in fugam verterunt. Rex autem cum intellexisset bellum ex adverso esse & post tergum novissima agmina periclitari, misso duce cum quarta legione captivos eripuit, prædam excussit, hostium agmina fudit, sicque victor Dux Conradus ad Regem rediit. Postera die, quæ tunc erat festivitas Christi Martyris Laurentii, Rex Deo humiliter prostratus, seque solum præ cæteris culpabilem Deo professus, hoc fecit profusis lacrymis votum, ut in civitate Merseburgensi Episcopatum in honore victoris ignium construeret, ***domumque suam magnam noviter ibi inceptam*** sibi ad Ecclesiam ædificaret, si intercessione tanti præconis sibi vitam & victoriam dare dignaretur: Nec mora erectus à terrâ post missæ celebrationem susceptamque communionem, sumsit Rex clypeum & sacram lanceam, suosque breviter allocutus, primus in hostes impetum fecit, eorumque agmina perrumpens fortissimi militis ac optimi Imperatoris officium strenuè gessit. Hostium audaciores primum resistentes, ut

socios

ſocios viderunt terga vertere, obſtupefacti noſtriſque intermixti extinguuntur. Alii equis fatigatis villas proximas intrant, circumfuſique armatis cum ipſis villis pariter concremantur. Alii flumen contiguum transnatantes, dum ripa altior aſcendentes non recipit, undis obvoluti pereunt. Dux verò Conradus dum fortiter pugnans animi fervore ſoliſque ardore, qui eo die nimius erat accenſus, æſtuaret, loricæ vinculis ſolutis dum auram captat, vulnere ſagittæ adverſo gutturis defixæ ſecundum votum ſuum ibi occubuit. Proſtratis igitur uſque in veſperam hoſtibus caſtra eorum invaſa captivique omnes erepti ſunt. Sic tandem cæde peracta, qua tantum attenuati ſunt Ungarii, ut nec quidem ultra jam mutire auſi fuerint, Rex cum victrice turba pratis virentibus conſidens, populum recenſens, Conradum Ducem generum ſuum militem egregium ibi oppetiiſſe comperit, cujus corpus merito defletum, aromatibuſque conditum, Wormatiæ miſit tumulandum. Ipſe verò in Saxoniam reverſus, quantâ laude & gloria à matre ſua, ac cunctis principibus omnique lætantium ſexu & ætate ſuſceptus ſit, nullius, ut reor, lingua explicare ſufficit. Deinde matri cæteriſque familiaribus ſuis Rex pandens votum ſuum ad id perficiendum eorum obnixè petiit conſilium. Abbatiam quoque quam in Magdeburgenſi civitate conſtruxerat variis & multiplicibus rebus, incipiens Eccleſiam mirum in modum in loco, ubi ſancta requieſcit Edith, juxta quam & ipſe poſt obitum ſuum pauſare optavit. Quicquid in prædiis, vel rebus in aliis promiſſo contraxit, in tempore totum hoc Deo militique ejus Mauritio conceſſit heredi. Pretioſum qnoque marmor cum auro gemmiſque ad Magdeburch adduci & in omnibus columpnarum capitellis ſanctorum reliquias diligenter includi juſſit: Eodem anno Ratherio ab Epiſcopatu Leodicenſium ejecto Baldericus ſubſtituitur.

Annus Dni. DCCCCLVI. Ottonis XX.

Rex in pace & otio degens, maximo ſuorum fidelium conventu Coloniæ placitum regale habuit: Eodem anno Luidolfum in Italia ad deprimendam Berengarii tirannidem dirigens, in brevi expulſo Berengario totius pene Italiæ poſſeſſor efficitur. Brun Archi-Epiſcopus

pus Colonienſis frater Regis cœnobium ſancti Pantaleonis conſtruxit.

Annus Dni. DCCCCLVII. Ottonis XXI.

Rex iterum Sclavos hoſtiliter invaſit. Liudolfus filius Regis in Italia moritur, cujus corpus inde translatum, à venerabili Archi-Epiſcopo Wilehelmo fratre ejus Mogontiæ apud ſanctum Albanum honorifice tumulatum eſt. Brun Archi-Epiſcopus Colonienſis plures Northmannorum cum principibus eorum baptizari fecit.

Annus Dni. DCCCCLVIII. Ottonis XXII.

Rex paſcha celebravit in Inglinheim, unde navigio Coloniam placitum ibi acturus venit. Eo anno ſignum crucis in veſtimentis hominum apparuit, illis qui deriſui illud habebant, mortem inferens, illis verò qui hoc pie & religioſe venerabantur nichil nocuit.

Annus Dni. DCCCCLIX. Ottonis XXIII.

Rex iterum Sclavos invaſit, ubi Thietmarus occiditur. Legati Helenæ Rugorum Reginæ, quæ ſub Romano Conſtantinopolitano Imperatore Conſtantinopoli baptizata eſt, ficte, ut poſt claruit, ad Regem Ottonem venientes. Epiſcopum & presbyteros eidem genti ordinari petebant. Quod ille audiens nimium gaviſus conſenſit deprecationi eorum, fecitque eis ordinari venerabilem & Catholicum virum Libutium. Sed isdem Libutius ab itinere quibusdam dilationibus ſuſpenſus XV Kal. Martii diem clauſit extremum, cui Adelbertus ex cœnobitis ſancti Maximini, machinatione & conſilio Willehelmi Archi-Epiſcopi licet meliora in eum confiſus fuerit & nichil unquam in eum deliquerit, peregrè mittendus in ordinatione ſucceſſit, quem piiſſimus Rex ſolita ſibi miſericordia omnibus quibus indigebat copiis inſtructum genti Rugorum honorifice deſtinavit. Sed & hic nichil in his, ad quæ miſſus fuerat, proficere valens & inaniter ſe fatigatum videns, revertitur, & quibusdam ſuorum in redeundo occiſis ipſe, cum magno labore vix evaſit, adiensque Regem, caritativè ſuſcipitur, & à Deo amabili Willehelmo Archi-Epiſcopo pro retributione tam incommode ab eo ſibi machi-

natæ peregrinationis, bonis omnibus & commodis quasi frater à fratre amplectitur & sustentatur.

Annus Dni. DCCCCLX. Ottonis XXIV.

Rex natale Domini Franconofurd celebravit : Gallia & Germania jam bene pacata intendens idem Rex fortissimus & Italiam pacare, præsertim ad hoc eum anxiè evocantibus Papa Johanne cæterisque Italiæ Episcopis. Subjiciens itaque suo Imperio universos Sclavorum populos, quos pater suus uno grandi domuerat bello, ipse deinceps tanta constrinxit virtute, ut tributum & Christianitatem pro vita pariter & patria victori libenter offerrent. Baptizatusque est in Sclavonia totus gentilium populus, ædificatæ Ecclesiæ, monasteria etiam virorum ac mulierum Deo ibidem servientium plurima constructa sunt. Tunc *Sclavonia in duodeviginti pagos dispertita* ad Christianam fidem fertur omnes fuisse conversos, *absque tribus*. Pax fuit continua, Slavi sub tributo serviverunt.

Annus Dni. DCCCCLXI. Ottonis XXV.

Regnante serenissimo Imperatore Ottone anno regni ejus XXV præsentibus missis universalis Papæ Johannis : Johanne scilicet Archidiacono sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Azone Protoscriniario cum XIII Episcopis vocantibus eum contra severissimam Berengarii filiorumque ejus insaniam , quam super specialis potestatis exercuerat imperium. In vigilia nativitatis Domini corpus sancti Mauritii & quorundam sociorum ejus, insuper & plurimorum reliquiæ sanctorum Apostolorum: item Martyrum confessorum , atq; scripturarum præfato regi gloriosissimo Ratisponæ allatæ sunt. Celebrata igitur ibidē nativitate Domini, accelerato Romam itinere venit, ibique à summo Pontifice honorificè susceptus, augustalis sedem principatus supersedit & pro tantæ dilectionis præmio aucta super eum summi Pontificis benedictione IV Non. Febr. Imperator & Augustus appellatur. Eodem anno consensu & unanimitate regni procerum, totiusque populi filius ejus Otto in regem eligitur , omniumque Lotharienfium electione Aquis Rex ordinatur. Ecclipsis Solis XVI Kal. Jun. facta est.

Annus

Annus Dni. DCCCCLXII. Ottonis XXVI.

Imperator Romam egressus, Papiæ pascha celebravit, indeque progressus Berengarium tyrannum in quodam monte, qui dicitur ad sanctum Leonem, conjugemque ejus nomine Willam in Insula quadam, quæ dicitur ad sanctum Julium, [Felicem] timore Imperatoris inclusam Deo propitio celeriter capit, mittensque eos in castellum Bavenberch dictum, ubi & præsentem vitam finierunt, totius Italiæ possessor efficitur. Eodem anno reliquiæ sanctorum Martyrum Fabiani, Eustachii, Pantaleonis, Ypoliti, Eugei, Miniatis, Valentis & corpus sanctæ Laurentiæ virginis à prædicto Imperatore Quidilingeburgensi civitati transmissæ, religiosissime susceptæ sunt.

Annus Dni. DCCCCLXIII. Ottonis XXVII.

Imperator iterum Papiæ natale Domini & pascha celebravit. Interim Adelbertus filius Berengarii supramemorati Regis Longobardorum circumquaque discursans, tandem Corsicam se tueri nitens intravit, Romanumque Pontificem tum per se, tum per internuncios in suum adjutorium multipliciter sollicitabat. Tandem petitionibus atque muneribus victus isdem Pontifex Johannes fidelitatem jam dudum Imperatori factam oblivioni tradidit, prædictum Adelbertum Romam intromittens, quas dolositatis ejus fraudes Imperator agnoscens cum milite armato Romam versus pergit continuo, cujus ipsi metuentes adventum plurimum sancti Petri rapientes thesaurum fugæ subsidia petunt. Tunc Romani in plura divisi, partim Imperatori faventes, partim Apostolico blandientes, licet diversa sentirent: Imperatorem tamen debito cum honore urbem intromittunt, datisque obsidibus se per omnia illius ditioni subjungunt. Imperator verò plurimorum collecta multitudine Episcoporum Synodum coadunavit, missaque legatione aufugam Apostolicum Canonica autoritate ad sedem Apostolicam remeare præcepit: Illo tamen hoc omnimodis renuente, plebs Romana Leonem protoscriniarium virum strennuum & industrium, communi consensu in locum ejus elegit, & præsentibus ferè omnibus Romaniæ & Italiæ Episcopis ordinavit. Posthæc

hæc Johannes, qui & Octavianus, videns ſe Pontificatu orbatum, ſera pœnitentia ductus ab Adelberto disjungitur, Adelbertus verò in Corſicam revertitur, Imperatoris præſentiam ad tempus latere deſiderans.

Annus Dni. DCCCCLXIV. Ottonis XXVIII.

Imperator natale Domini Romæ celebravit. Romani iterum ab Imperatore ſolito more deficientes pluribus caſtellanis extrinſecus ſibi per conjurationem adjunctis, eum occidere moliebantur, ſed patefactis eorum inſidiis necem ſibi paratam anticipans III Non. Januar. cum pauciſſimis ſuorum eos aggreſſus non modicam illorum multitudinem infra urbis muros proſtravit. Die verò ſequenti Romani iterum venientes, centum obſides dederunt, ſupraque corpus beati Petri ſub jurejurando fidelitatem Imperatori ac Papæ Leoni promiſerunt. Imperator autem plenam adhuc apud illos ebdomadam manens, Spoletinum & Camerinum ducatum ordinaturus exivit, & ad pedes Leonis Papæ obſides Romanis remiſit. Sed his beneficiis ingrati, non longe illo ab urbe poſito, Johannem ſupramemoratum urbi intromittentes, fidem Imperatori & Apoſtolico promiſſam violare non metuunt, ſed idem Papa Leo omnium facultatum nudus, vix cum paucis evadens, Imperatorem in Camerino Ducatu poſitum adiit, ibique cum eo paſcha celebravit. Johannes autem, qui & Octavianus, Johannem Diaconum & Azonem protoſcriniarium crudeliter detruncavit, Ottgerum quoque Spirenſem Epiſcopum comprehenſum & flagellatum, aliquamdiu licet incommode ſecum detinuit, ſed poſtea cum ſpe impetrandæ ab Imperatore veniæ remiſit. Quæ ſpes divina eum ordinatione fefellit: Nam V Idus Maji rebus humanis exceſſit: Romani verò Imperatores adventum non modice metuentes, Benedictum quendam Romanæ Eccleſiæ Diaconum fidei & electionis Domini Leonis immemores eligunt, ordinatumque ſedi Apoſtolicæ imponunt, quo comperto Imperator, collecta undiqueſſecus ſuorum fidelium multitudine, firmâ Romam obſidione ne quis pateret exitus ex omni parte munivit. Præfatus autem Benedictus falſo nomine Apoſto-

Apostolicus Romanos diutius ad resistendum Imperatori animavit, ipsique Imperatori suisque fidelibus excommunicationem comminans, muros urbis ascendit. Ad ultimum Romani fame atque obsidione constricti se errâsse, inque Imperatorem injuste deliquisse pœnitentes, in vigilia præcursoris Domini portas urbis âperiunt intromissoque Imperatore debito cum honore Benedictum sacrilegum Imperatoriæ ditioni reddunt & Dominum Leonem sedi Apostolicæ restituunt. Isdem autem Leo coadunata multorum Episcoporum Synodo prædictum Benedictum Apostolicæ sedis invasorem ab invaso gradu dejectum, pallium Pontificale, quod sibimet imposuerat, abscindens, ferulamque pastoralem manu ejus arreptam coram omnibus in frusta confringens, ad preces Imperatoris diaconatus tantum gradu eum uti concessit. Celebrata igitur ibidem beati Johannis Baptistæ nativitate, à sanctorum Apostolorum festivitate Imperator urbem egressus infeliciori, quam speraverat, omine in redeundo fruitur : Nam tanta exercitum ejus pestis & mortalitas invasit, ut vix vel sanus quis à mane usque ad vesperam, vel à vespera usque ad mane se victurum speraverit. Tandem miseratione divinâ cessante pestilentia, Imperator Liguriam pervenit, ibique autumnali tempore pace vacans & otio se venationibus exercitabat.

Annus Dni. DCCCCLXV. Ottonis XXIX.

Otto Imperator Longobardiam egressus Franconofurd venit, totumque annum illum degens in regno Francorum interim omnes ad pacem & concordiam adunavit. Benedictum quoque superius memoratum Adaldago Archi-Episcopo custodiendum committens, secum vexit in Franciam : Corpus etiam sanctæ Justæ virginis idem Rex religiosus honorifice transmisit in Saxoniam, Halverstadensis Ecclesiæ basilica II Kal. April. cecidit. Eodem anno Dominus Leo Papa obiit. Brun quoque Dux & Archi-Episcopus Agrippinæ civitatis frater Imperatoris ad pacificandos nepotes suos in Franciam pergens, ubi compendium venit, febre correptus Remis redit, ubi quicquid habuit jure mancipii delegato per testamentum Ecclesiis sanctorum vitâ

discessit. De hoc venerabili Antistite cuidam sacerdoti ostensa est visio talis : Isdem Sacerdos cum diu fideliter Imperatori serviret, nimium infirmatus & in extasi effectus, in montem excelsum ducitur, ubi civitatem magnam pulchraque ejus conspicatur ædificia. Inde perveniens ad turrim arduam, laboriosos ejusdem scandit ascensus, in cujus summitate Christum cum suis omnibus videre meruit. Ibi Brun Archi-Episcopus ob inanem Philosophiæ executionem à summo judice accusatus, sed à beato Paulo Apostolo defensus iterum intronitatur: Eodem fere tempore legati Romanorum Azo videlicet protoscriniarius & Marinus Sutriensis Ecclesiæ Episcopus, Imperatorem pro instituendo quem vellet Romano Pontifice in Saxonia adeuntes honorifice suscipiuntur, & remittuntur. Otgerus etiam Spirensis Episcopus & Liuzo Cremonensium Episcopus cum eisdem Romam ab Imperatore diriguntur. Eligitur ergo ab omni populo Romano Johannes Narniensis Ecclesiæ Episcopus sedique Apostolicæ intronizatur, sed isdem Johannes dum majores Romanorum elatiore, quam oporteret, animo insequitur, in brevi inimicissimos patitur. Nam ab urbis præfecto & à quodam Rothfredo comprehensus, & urbe expulsus, in Campania custodiæ mancipatur.

Annus Dni. DCCCCLXVI. Ottonis XXX.

Imperator natale Domini Coloniæ celebravit, ibique omnia Lothariensis regni negotia pro libitu suo disponens, Erkanberto Wizinburgensis cœnobii Abbate jam defuncto, Adalbertum Rugis jam antea ordinatum Episcopum electione Monachorum eidem Monasterio præfecit. Post hæc habito Wormatiæ cum omnibus Regni majoribus concilio, festinus alpium juga transgrediens Italiam intravit, cujus adventum Romani metuentes, Rothfredo supra memorato jam defuncto, Johannem Apostolicum à custodia, qua tenebatur, absolvunt, veniamque pro malis, quæ ei ingesserant, poscentes sedi suæ debito cum honore restituunt. Eodem anno Berengarius quondam Rex Italiæ exul moritur, ac regio more Bavenberch sepelitur, cujus vidua Willa, antequam sepeliretur, velum sanctimoniale assumpsit.

Annus

Annus Dni. DCCCCLXVII. Ottonis XXXI.

Imperator Romæ natale Domini celebravit, exceptoque præfecto urbis qui aufugerat, XIII ex majoribus Romanorum, qui auctores expulsionis Domini Johannis Papæ videbantur, suspendio interire jussit. Posthæc Ravennam adiens ibique Pascha cum Domino Johanne Papa celebrans, habita Synodo utilitati sanctæ Ecclesiæ in multis prospicere studuit, reddiditque prædicto Apostolico urbem & terram Ravennatium, aliaque complura multis retro temporibus Romanis Pontificibus ablata. Eodem tempore misit legatos suos Willehelmo Archi-Episcopo Mogontino, aliisque principibus regni præcipiens eis filium suum Ottonem cum omni regali dignitate in Italiam ducere, ubi illum pater suscipiens honorificè Romam perduxit, quem Johannes Apostolicus sua benedictione augustum fecit. Commorante autem adhuc apud Ravennam eodem Imperatore gloriosissimo, legati Nichophori Græcorum Imperatoris venerunt, honorifica secum munera ferentes, & pacem ab eo vel amicitiam poscentes. Quibus honorabiliter susceptis decenterque remissis, Dominus Imperator Nuncium suum eidem Imperatori Græcorum direxit pro conjungenda in matrimonium filio suo Ottoni Regi, privigna ipsius Nichophori, filia scilicet Romani Constantinopolitani Imperatoris. Eodem anno Willehelmus filius Imperatoris serenissimi Ottonis Archi-Episcopus Mogontinus, cui cura à patre suo commissa fuerat Parthenopolim disponendi, cum ægrotantis matris finem, venerabilis scilicet Reginæ Machthildis, expectaret, in Redulverothe VI Non. Martii moritur.

Annus Dni. DCCCCLXIIX. Ottonis XXXII.

Insignissima regina Machthild Imperatoris genitrix, optimatum ac Principum dominatrix, pauperum egenorumque consolatrix, monasteriorum constructrix, ovibus materno lacte pro Christo hactenus à se nutritis II Id. Martii corporali specie subtracta est. Quæ piis admodum studiis adornata, ut è plurimis pauca referamus, cœnobium sanctorum confessorum Dionysii & Servatii in monte Quidilingburgensi situm, alterum in eadem civitate sub honore sanctorum Jacobi Apostoli

stoli & Wicberti confessoris in curte regia, tertium sanctæ Dei genitrici Mariæ in Northusun, quartum in Aggeri sancto Dionysio, quintum iterum sancto Servatio in Polithi, plena religione construxit. Et licet omnium status Ecclesiarum, quas vel nunciis invisere, vel per se ipsam poterat adire, totis viribus opibusque curaret sustentare, hæc tamen quæ prædiximus monasteria quasi propriori quodam affectu sibi suoque nomini singulariter asscripta, fovere non destitit omnigenis commodis. Eodem anno Bernhardus venerabilis Episcopus præsenti luce excessit, in cujus locum Hildiwardus Dei famulus à clero simul & ab omni populo electus pastorali culmine subrogatur, vir summæ castitatis ac caritatis & ultra humanum modum humilitatis ac patientiæ, virtute laudabilis. Hujus Hildiwardi pater Ericus nomine Ottonem Imperatorem quibusdam aliis sibi sociatis Quidlingeburch in pascha occidere volens, ab eodem decollari jussus est. Luitharium verò Comitem ejusdem consilii participem idem Imperator perdere volens, sed devictus consilio principum eidem familiarium, captum eum misit in Bavvariam ad Comitem Bertoldum, ablatis rebus omnibus ac latè distributis usque in annum integrum, postea Regis gratiam suaque omnia cum magna pecuniâ, & prædio in Sonterslevo & in Wodenefwege jacenti acquisivit, postquam autem in Dominum suum Regem taliter deliquit, culpam hanc abluere sedulo cogitans monasterium in loco, qui dicitur Walbizi, in honore sanctæ Dei genitricis construxit, concedens fratribus ad victus vestitusque necessaria, decimam hæreditatis suæ partem. Hujus Comitis uxor Machthild dicebatur, quæ genuit ei duos filios Sigfridum & Weirnharium. Sigifrido conjuncta est in matrimonio Kunigundt soror Heinrici, Sigifridi & Udonis, qui navali prælio contra Northmannos dimicantes victi sunt & capti. Hæc genuit viro suo quinque filios, Thietmarum, Sigifridum, Brunonem, Heinricum & Frithericum. Ex quibus duo, Sigisfridus scilicet & Bruno, Abbatiæ sanctæ Johannis Baptistæ Magdeburch præfuerunt, postmodum verò Sigifridus Monasteriensis Ecclesiæ, Bruno Verdensis, Thietmarus Merseburgensis Episcopi facti sunt, Heinricus autem Comitatum

tum patris obtinuit. Fridericus præfecturam in Magdeburg amministravit. Quidam Ottonis Imperatoris familiaris ante oculos omnium à Diabolo arreptus, ita ut seipsum decerperet, jussu Imperatoris ad Papam Johannem adductus, ut catena sancti Petri collo ejus circundaretur, dum à fallacibus clericis semel & bis alia catenâ furenti adhiberetur, nec quicquam remedii proveniret, ubi nichil erat virtutis; tandem vera sancti Petri catena allata, & collo furentis adhibita, Diabolus spumans & multum clamans abcessit. Quam catenam Theodericus Metensis Episcopus arreptam cum diceret, se eam non nisi manu abcisâ dimissurum, tandem Imperator sedato litigio à Papa Johanne optinuit, ut anulum hujus catenæ exsertum Episcopus mereretur.

Annus Dni. DCCCCLXIX. Ottonis XXXIII.

Magdeburgense Archi-Episcopium ab Ottone Christianissimo Imperatore fundatur, anno regni sui XXX, Imperii verò VI, atque Adelbertus primus ibidem Episcopus ordinatur, qui primitus Ruscis ad prædicandum directus vix evasit. Et quomodo in superioribus hujus opusculi de fundatione istius tam inclitæ, tamque famosæ civitatis, prout potuimus, disseruimus, de fundatione etiam Archi-Episcopatus in eadem civitate aliquid disserere, utilitati legentium censuimus esse proficuum. Anno igitur incarnationis Dominicæ plus minusve nongentesimo sexagesimo septimo, regnante Ottone Imperatore Augusto, Christianæ religionis ac divinæ servitutis propagatore sollertissimo, ejusdem Imperatoris industriâ habita est synodus Ravennæ in suburbio in Ecclesia beati confessoris & Episcopi Severi residentibus Domino Johanne summo & universali Pontifice, & pluribus Italiæ, Germaniæ, ac Galliæ præsulibus, & de statu Ecclesiæ tractantibus, astante etiam innumerabili Clero & populo. Idem ergo Serenissimus Imperator Augustus Otto, qui eandem sanctam Synodum ob communem imperii sui salutem congregaverat, plurimas Sclavorum nationes ultra flumen Albiæ in confinio Saxoniæ multo se labore & maximis sæpe periculis ad Christum convertisse coram omnibus retulit. Et quia rudes & nec dum stabiles erant, qua tuitione, quave custodia & cottidiana sollicitu-

licitudine in fide corroborari deberent, sanctam synodum consuluit, rogans ut quod ipse summo studio Deo mancipaverat, pastorum negligentia ad vomitum redire non sineret. Hujus dignam relationem, & tantam fidei confessionem sancta synodus benigna aure suscipiens, Deoque in his omnibus gratias agens, tot Sclavorum populos ad Deum noviter conversos, non nisi per Episcopos in convenientibus locis in unaquaque eorum provincia secundum populi quantitatem & rationabilem terræ divisionem constituendos ad hoc animari atque erudiri posse censuit, & ratum æstimavit. Ad quod agendum ut major firmitas & tutior in Episcopis ordinandis sit oportunitas, Archi-Episcopum, ad quem negotium suum & controversiam, si qua orta fuerit, quasi ad caput referre & discutere valeant, eis constitui atque proponi communi deliberatione censuit, & hoc ejus judicio & discretione, in quo maxima reparandæ & confirmandæ religionis post Deum fiducia erat, fieri debere omnino judicavit. Est præterea civitas in parochia Halberstadensis Episcopii Magdeburch dicta, in confinio Saxonum & Sclavorum in ripa prædicti fluminis Albiæ, in qua isdem Serenissimus Cæsar populi multitudinem adunavit, Ecclesias construxit plurimorumque martyrum beati scilicet Mauritii & Innocentii aliorumque innumerabilium corpora sanctorum illuc transferens, canonicosque inibi Deo famulantes constituens, ad eorundem victum & Ecclesiæ utilitatem, castra, villas, prædia, decimasque cum universis adjacentiis affluenter ex proprio concessit. Placuit ergo omnibus apud prædictam civitatem Magdeburch archi-episcopalem fieri cathedram, eò quod hæc in confinio Sclavorum, ut prædiximus, loco videretur oportunior, & in ejus propagatione voluntas Imperatoris esset amplior. Ad hæc Imperator precibus & Dei voluntate commotus sanctæ congregationis decreto paruit, & hoc privilegio Apostolicæ sedis corroborari dignum duxit, quod & actum est, & à summo Pontifice omnibusque Præsulibus Italiæ, Galliæ & Germaniæ, qui aderant, propriis manibus corroboratum. Cæterum, quia Præsul Halverstadensis Synodo huic non affuit, causæ clausulam in ejus adventum differre placuit, ut civitatem ipse à

debito

debito ſubjectionis abſolveret, & tunc demum privilegium & ſubſcriptio illibata fieret. Anno igitur integro & dimidio jam evoluto, cum Hatto Archipræſul Mogoncienſis cum præfato Hildevvardo ſuo videlicet ſuffraganeo eò deveniſſet & Imperator illos pro prædicta cauſa blanda petitione conveniſſet, Hildevvardus Epiſcopus tam ex Archi-Epiſcopi conſenſu quam omnium qui aderant conſulto, promta & hilari mente piæ ejus petitioni annuit, ac facto in præſentiarum pari æſtimatione concambio ſynodali Decreto ſancto Mauritio Magdeburch, ſanctoque Laurentio Merſeburg quæque petita tradidit, id eſt omnem parochiam ſitam inter fluvios Albiam, Salam, Horam & Bodam, usque ad ea loca, ubi caſtra Unnesburg, Wanzleva, Hortersleva, cum omnibus pertinentiis & villis quæ *Burcbvvart* appellantur, verſus occidentem longius protenſo fine terminantur, cum omni decimatione, banno, ſubjectione, obedientiis & omni Eccleſiaſtico ordine, prout Halverſtadenſis Eccleſia viſa eſt eatenus poſſediſſe. Recepit autem ad vicem ab Imperatore in partem & utilitatem ſuæ Eccleſiæ, omnem decimationem in *Hosgovve*, ut terminatur in fluviis Sala, Willerbike & Wippera, cum omni poſſeſſione quam de Abbatia in honore beati Wicberti in territorio Herolvesfeld conſtructa. Idem Imperator æqua commutatione acquiſierat, *cujus etiam Abbatiæ ipſe fundator erat*. Huic autem concambio confirmando juſſione Domini Johannis ſummi & univerſalis Pontificis & Cæſaris Auguſti Ottonis, petitione quoque Hildevvardi Halverſtadenſis Antiſtitis, Ambroſius Palatinus Cancellarius, & Petrus ſanctæ Ravennatis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus, alii quoque quam plurimi Epiſcoporum Italiæ & Germaniæ ſubſcripsêre, quorum etiam nomina in præſenti paginula ſtuduimus annotare.

Hatto Mogontinus Archi-Epiſcopus interſuit & S.
Hildevvardus Halverſtadenſis Epiſcopus interfuit & S.
Reginoldus Rubilonenſis Eccleſiæ Epiſcopus.
Adelbertus Rugorum Epiſcopus.
Alberiſus Tarviſianenſis Eccleſiæ Epiſcopus.
Lantvvardus Mindenſis Eccleſiæ Epiſcopus.

Everacrus Leodicensis Ecclesiæ Episcopus.
Teupertus Feltrensis Ecclesiæ Episcopus.
Gauslinus Patavianensis Ecclesiæ Episcopus.
Sichelmus Florentinæ Ecclesiæ Episcopus.
Adelbertus Bononiensis Ecclesiæ Episcopus.
Arnadus Foro populi Episcopus.
Johannes Imolensis Episcopus.
Ingizo Castellanæ Ecclesiæ Episcopus.
Martinus Episcopus, fratres Ecclesiæ.

His ita peractis Cæsar admodum lætatus nec minus pro adhuc peragendis secundum Deum sollicitus, accersito Richario Magdeburgensis cœnobii Abbate tertio, coram Annone Wormatiensi & Othwino Hildenesheimensi; Episcopis secum tunc forte commorantibus, volebat illum officio Episcopatus fungi in ipsa mutatione sedis suæ, sed impedierunt quidam occulto consilio & Imperatori pro hoc secrete delatæ litteræ, qui dum se tanto honore privatum intelligens minus æquo animo ferret, ac in impediendo tam sancto proposito Imperatori quoque pacto obviare proponeret, ne malitia mutaret intellectum illius, brevi pulsatus valetudine, terrena mutavit cœlestibus, successitque in ipsa sedis mutatione Herdingus in eadem congregatione nutritus & electus. Transmutata est itaque Abbatia in montem suburbio ejusdem civitatis adjacentem, deputaturque sancto Johanni Baptistæ & adhuc habetur, & ô utinam diu feliciterque habeatur famulatura, Monachi quoque succedentibus sibi clericis reliquerunt in libris & aliis rebus plurima ornamenta, quæ ibidem Imperiali munere & propria industria fuerant congregata. Cumque illorum corda de hac migratione non immeritò gravaret tristitia, Cæsar eis pro consolatione prædiorum suæ hæreditatis non parva dona adjecit, & quocunque in loco cum canonicis in una statione conveniant, ipsi dextra in parte sub præmii locum obtineant constituit, sed & præterea ut recurrente annuatim translationis hujus die, quæ est V Idus Augusti, id est, in vigilia Victoris ignium Levitæ Laurentii, pedibus nudis processione lugubri sedem

ſedem ſuam viſitantes miſſam celebrent, quodum apud Canonicos quam & apud Monachos facti hujus perpetim ſtaret inviolabilis memoria, eos quoque dilectio jungeret indivulſa, quatenus illi hos tanquam primos Eccleſiæ ſuæ patres omni honoris exhibitione præveniant, illique non diſpari talione quod membra debent capiti, quod etiam teſtator heredi plena devotione reſtituant. Sed nec fefellit adinventorem tam prudens conſilium, ſicut eſt usque hodie, cuique ſcire volenti publicum. Erat tunc temporis quidam magni nominis & meriti Adelbertus, qui dudum Treveris de Cœnobio ſancti Maximini Monachus abſtractus & Epiſcopus conſecratus, ſicut in ſuperioribus partim tractavimus, ad prædicandum Rugis fuerat deſtinatus. Sed populus exaſperans dura fronte & indomabili corde expulit illum de finibus ſuis, contempnens Evvangelium pacis, quia Dei providentia in terra noſtra populus illi committendus erat novæ acquiſitionis.

Annus Dni. DCCCCLXX. Ottonis XXXIV.

Igitur Imperator prædictum Adelbertum de Wizinburgenſi Abbatia quam interim regebat aſſumptum prædictæ Eccleſiæ per omnia dignum & probatum ſacerdotio promovit, eumque pro pallio & privilegio ab Apoſtolica ſede ſuſcipiendo cum literis ſuæ auctoritatis direxit. Quem Johannes Apoſtolicus nominis illius XIII, in ordine verò Romanorum Pontificum CXXXVI, benignisſime ſuſcipiens pro pio etiam ſtudio glorioſiſſimi Imperatoris, quod in amplificatione divini cultus habebat gaudens, ideoque juſtis ejus peticionibus annuens Apoſtolica illum autoritate Archi-Epiſcopum fore ejusque ſucceſſores decrevit. Dans etiam eidem pallium ad miſſarum ſolempnia celebranda nimia electione commonitus XV Kal. Novembr. id eſt in feſto ſancti Lucæ Evvangeliſtæ ipſe circumpoſuit, & privilegio Apoſtolicæ autoritatis ſanxit & confirmavit eum in omni ordine eccleſiaſtico primatum habere omnium Eccleſiarum Archi-Epiſcoporum, qui in Germania ordinati ſunt. In Gallia quoque Colonienſi, Mogontinenſi, Trevirenſi Archi-Epiſcopis per omnia honore ſimilem eſſe. [Hic quædam deſunt.] Præterea ſtatuit eum eſſe Metropolitanum

totius ultra Salam & Albiam Sclavorum gentis tunc ad Deum converſæ vel convertendæ, & ut ſecundum deſiderium Imperatoris in his civitatibus, in quibus olim barbari ritus maxima viguit ſuperſtitio, id eſt Cizi, Miſni, Merſeburch, Brandeburch, Havelberga, Poznani, in honore Domini Epiſcopia fundarentur, quorum Paſtores ſecundum canonicam autoritatem Magdeburgenſi Archi-Epiſcopo fidem & ſubjectionem debendo ſociarentur. His & aliis quæ privilegia adhuc inibi conſervata teſtantur, ſynodali Decreto ordinatis & ſub interminatione Dei & Apoſtolici nominis confirmatis, præfatus Archi-Epiſcopus cum Legatis Romanæ Eccleſiæ, Widone ſcilicet Epiſcopo Bibliothecario & Benedicto Cardinali, qui illum cum Hildewardo Halverſtadenſi Epiſcopo ſedi ſuæ inthronizarent, dimiſſus, ad Imperatorem remeavit lætus, quam Imperator nichilominus gaudens, utpote beati deſiderii compos, cum literis commendatitiis Magdeburg deſtinavit: Illuc ergo ex præcepto Imperatoris, Epiſcopi, Marchiones, & reliqui Saxoniæ Principes convenientes, ipſum honorifice ſuſceperunt, & vocum acclamatione manuumque elevatione electum cum præfatis Apoſtolicæ ſedis legatis celebri ritu inthronizaverunt. Affuit omnis ſexus & ætas gaudentium, fuit prorſus generale tripudium, ubi ad confirmationem ſui idem Archi-Epiſcopus in præſentia eorundem nativitatem Domini ſecum celebrantium Boſonem Monachum Merſeburgenſi, Burchardum Miſnenſi, Hugonem Cizenſi Eccleſiis primos Epiſcopos ordinavit, & Adeldagum primum Eccleſiæ Magdeburgenſi præpoſitum inſtituit. Dudo quoque Havelbergenſis & Dudelinus Brandeburgenſis Epiſcopi prius quidem Mogontino Archi-Epiſcopo ſubjecti, ſed tunc agente Imperatore à debita ſibi obedientia abſoluti, Magdeburgenſi Eccleſiæ ejusque Archi-Epiſcopo cum præfatis confratribus fidem & ſubjectionem promiſere. Ipſe namque felicis memoriæ Imperator Otto conſtructor omnium harum, quas Epiſcopatui ſubjecerat, Epiſcopalium ſedium, nimirum *infinitæ hæreditatis ſuæ* potiſſimum cupiens hæredem eſſe Dominum, non pauca tamen relinquens ſucceſſioni filiorum. In tanti ergo taliſque ſolempnii pro ſummi Regis exortu celebratione,

bratione, tum etiam pro nova populi ipsius vel cultus augmentatione, gaudebat chorus Magdeburgensium, & à summo Principe missum *principem*, canit frequentia Principum, palamque à Pastoribus Ecclesiæ laudabili numero hic adauctis, laudatur pastor creator omnium.

Annus Dni. DCCCCLXXI. Ottonis XXXV.

Eodem anno sanctæ Coloniensis Ecclesiæ Archi-Episcopus Gero ejusque germanus Marchio Thietmarus Ecclesiam sanctæ Dei genitricis Mariæ in Thancmaresfeld fundaverunt, partemque hæreditatis suæ monastici ordinis fratribus Deo ibidem militaturis tradiderunt. Transactis posthæc quinque annorum curriculis translata est de loco eodem religio Monastici ordinis in quoddam castellum *Nigenburg* dictum, in ripa Salæ fluminis, in pago *Northuringa* situm. Nam ipsis inibi Christo militantibus ac compluribus Christo fidelibus loci ipsius asperitas, omnigenaque incommoditas obstare videbatur. Prædictus igitur Gero dum ab omni clero & populo pari voto ad Pontificatus apicem eligitur, hoc Imperatori felicis memoriæ Ottoni absque dilatione nunciatur. Qui quomodo fratri suo prædicto Thietmaro multis de causis admodum iratus fuit, dare huic Episcopatum noluit, sed isdem Gero, quia interim Regis capellanus erat, in uno dierum missam celebrans in Papia civitate, vidit solus sanctum Petrum & Ambrosium sancto se benedicentes oleo, quod tamen nulli mortalium prodidit, sed divinæ pietatis munus æqua mente portavit. Imperatori autem in sancto Dominicæ resurrectionis die evaginato apparuit angelus gladio, cum jam præparatus excepta coronâ ad Ecclesiam pergere voluisset, nisi, inquiens, in Gerone hodie compleveris electionem, securus non evades hanc sedem. Expavescens ob hoc Cæsar, Dominum, infit, vocate Geronem, eique protinus venienti curam baculo pastoralem commisit & indulgentiam humiliter postulavit. Igitur quomodo de meritis tanti Pontificis brevitati studentes pauca diximus, plura silentio teximus, de obitu ejusdem unum non mediocriter mirandum dignum duximus ponere miraculum. Hujus obitum cuidam Abbatissæ Gerbergæ, quam propter castitatem mentis & corporis idem multum dilexerat,

lexerat, secumque sæpe detinuit, Diabolus bonorum invidus omnium, sic ut prius solebat in cæteris prodidit: Vellem tibi, inquit, meum aperire secretum, ni te scirem cuncta hactenus nunquam servâsse commissa, sed si fideliter hoc promittis, continere ea dico ratione, ut quandocunque alicui volueris aperire, vitam tibi me non dubites tollere. Gero tuus familiaris hoc anno tantam incidet infirmitatem tribus diebus, ut mortuus esse credatur, & si ab aliquo spatium hoc custoditur, tale potest securus evadere periculum, sed ancilla Christi, verbis obstupefacta talibus, fideli se silentio promisit omnibus occultare. Cum autem eundem videret evanescere, directo mox itinere Archi-Episcopo universa narravit. Quod Diabolus intelligens in tantum eam cecîdit, ut post paucos dies vitam hanc fragilem vita mutaret æterna. Archi-Episcopus autem in die depositionis ejus missam celebrans, meritum ejus cunctis indicavit, indulgentiamque ei ab his postulavit & ipse fecit. Post hæc infirmitate prædicta gravatus, se cuidam Evurgero custodi Ecclesiæ custodiendum commisit, qui eundem acri dolore defatigatum quasi mortuum lavari, ac feretro impositum ad Ecclesiam portari, posteraque die jussit sepeliri. Sed isdem Episcopus, ut ajunt multi, tertia nocte quasi de gravi somno evigilans, campanam sonantem audivit & ut sibi aperirent velociter terna exclamatione rogavit. Obstupefactus his qui audivit, Evurgerum præfatum custodem Ecclesiæ, ut Episcopo laboranti succurreret, interpellavit. Qui eundem per omnia fuisse mentitum affirmans, magno percussit baculo, sicque quievit III Kal. Junii divæ præsul memoriæ.

Annus Dni. DCCCCLXXI. Ottonis XXXVI.

Imperator natale Domini Romæ, pascha Ravennæ celebravit: Eodem anno honorabile templum in Thornburg exustum est una cum thesauris Regis.

Annus Dni. DCCCCLXXII. Ottonis XXXVII.

Otto Romanorum Imperator Augustus filio suo unice dilecto Ottoni agnomine rufo hisce regionibus nullam tantæ copulationi dignam nisi in sua cognatione, cui nequaquam jungi licebat, reperiri non

non nesciens fœminam, Græciam misit & græcam illustrem Imperatoriæ stirpi proximam ingenio facundam, vultuque elegantissimam Theophanu nomine Constantinopolitanam in pascha Romam adduci fecit, & regales nuptias regali apparatu celebravit, peractisque rite nuptialibus in octava Paschæ nurum filio felici omine junxit, arridentibus cunctis Italiæ Germaniæque primatibus. Eodem tempore idem Imperator Serenissimus terrenis licet implicatus curis, cœlestis tamen Regis & Domini cultum sive servicia multis in locis maximeque in suâ sibique dilecta civitate Magdeburch omni conamine augmentare studuit, mittens ab Italia eidem civitati per Dodonem Capellanum suum plurima sanctorum corpora. Dum itaque prædictæ civitatis honoribus semper prospiceret intentæ, liquido ostendit sibi gratissimam esse, quia illam præ aliis exaltare & decorare studuit, divitiis & honoribus eaque tempore quodam licet modicum violata graviter est offensus. Ipse namque discedens à Saxonia diutius commoraturus apud Italiam, Hermanno Duci strenuissimo regis vice regendam commiserat provinciam, qui Hermannus advocata aliquando Magdeburch concione more Imperatoris susceptus est ab Archipræsule, manuque ad Ecclesiam ductus, accensis luminaribus & campanis cunctis sonantibus. Heinricus autem *Comes de Staden*, tantæ insolentiæ obsistere volens, non valuit quidem ad præsens, sed à duce ob vindictam injuriæ jussus, iter aggressus & transscensis Alpibus venit ad Imperatorem. Qui se apud hunc accusatum metuens solotenus prostratus placare eum studuit, & quare se illum offendisse timeret, & quam ob rem jussus advenerit enarravit. Cui de statu Saxoniæ & præcipue suæ Magdeburch plurima sollicitè perquirenti singula intimavit, & de susceptione Ducis, quomodoque hic in medio Episcoporum illic discubuisset, ad mensam loco Imperatoris. Unde Cæsar graviter commotus, aliquam excepto Imperatore Laicam personam ab Archi-Episcopo in Ecclesia tanta magnificentia à se sublimatâ susceptam doluit, quamvis eundem Ducem pro suæ probitatis excellentia præ aliis semper dilexisset, eumque idcirco patriæ suæ ut diximus *regis vice* prætulisset. Quapropter ut insu-

in futurum hujuscemodi præsumtionem memorabili auctoritatis suæ exemplo reprimeret, mandavit per literas eidem Archi-Episcopo, ut pro hujus delicti satisfactione quot campanas pulsari, vel coronas accendi præcepisset, tot sibi equos mitteret. Archi-Episcopus autem jussa complens hoc emendationis suæ dampno posteris exemplum tradidit, & quibus poterat modis offensum Cæsarem placare studuit. Præfatus autem Comes Heinricus pro fidelitatis suæ indicio gratiam Cæsaris circa se auctam confirmavit, & torque aurea donatus, ab illo honorificè repatriavit.

Annus Dni. DCCCCLXXIII. Ottonis XXXVIII.

Ipse autem Cæsar Otto, postquam de Italiæ, immo totius Europæ gentibus gloriosissimè triumphavit, & Romanæ reipublicæ dignitatem excellentissimè sublimavit, ut testatur supramemoratus Papa Johannes, à quo vocatus & descriptus est *tertius post Constantinum & Carolum augustorum augustissimus*, ipse inquam tandem dilectam revisens Saxoniam, Dominicam Palmarum in sua Magdeburg post constitutionem Archi-Episcopatus primam & heu! ultimam suæ præsentiæ solempnitatem cum venerabili Adelheida Imperatrice & filio æquivoco Imperatore celebravit. Ipse quippe tenax divinæ religionis in diebus festis ad vesperas, ad matutinos atque ad missam cum honorabili Episcoporum ac totius Cleri processione ad Ecclesiam duci solebat, ibique cum magno timore Dei & reverentia stans aut sedens nihilque præter divinum loquens, donec finirentur universa, persistebat, deinde ad cubiculum suum cum luminaribus multis comitatuque magno sacerdotum, Ducum ac Comitum redicbat. Illic ergo secunda feria, id est, XVI Kal. Aprilis confirmante ac favente præsentia omnium multiplicavit locupletare Ecclesiam varietate donorum Imperialium, & vel tunc vel ante collata roboravit scripto testamentorum fidelium atque stabilium, inæstimabile beati desiderii sui votum his ostendens quasi primitiis, quibus quantisve in futuro illam proposuerit amplificare beneficiis, cui & antea in Italia constitutus multis sanctorum corporibus per Dodonem Capellanum suum, aliosque persæpè transmissis innumerabilibus re-

bus reliquiis, ipſorum eam ſublimaverat patrociniis. Poſthæc Quidelingeburch Abbatiam quam venerabilis mater ſua Machthildis condidit adiens, advenientibus ibi Polanici ac Boëmici Ducum Græcorum quoque Beneventorum, Ungariorum, Bulgariorum, Danorum & Sclavorum legatis cum totius regni principum concurſu, paſchalia gaudia feſtivo honore peregit, licet illa Hermannus prædictus Saxoniæ Dux ſibi dilectisſimus tunc moriens non modicum conturbaverit. Deinde cunctis pacifice conſummatis, dimisſisque legatis ac magnis muneribus ditatis, dum peragrans provinciam Merſeburch, celebrâſſet aſcenſionem Dominicam, ibique ſuppleſſet omnem quam diſtulerat de Magdeburch promisſionem ſuam, tertiâ feriâ ante Pentecoſten Mimminleve deveniens, poſtquam illum & ſequentem diem ibidem explevit lætus veſpertinum auditurus officium, ſubito infirmari caputque cepit declinare, moxque Chriſti Sacramentis refocillatus feſſus & emeritus felici fine potitur, pax ubi vera datur ad cælica regna vocatur. Sic proch dolor immatura morte migrans migravit Otto pius, Otto rigidus, & fluxa regere doctus, migravit inquam ſummæ famæ & felicis memoriæ magnus ille Romanorum Imperator auguſtus Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXXIII, anno verò regni ſui XXXIIX, Imperii autem XII, indictione prima, anno quinto, ex quo fundavit Archi-Epiſcopium Magdeburgenſe. Hujus aurea tempora merito nunc gravi gemitu memorat, quando preſſa malis ſancta Eccleſia absque ulla requie hoſtes inſurgere dolet, verè inquiens meus, *felix mundus erat, Otto dum ſceptra gerebat.* Nemo Rex ſtudium habet, ut convertat paganum, diligunt magis honorem ſuum quam Chriſti lucrum. Poſt ſanctum enim & Imperatorem magnum Conſtantinum, poſt optimum exemplar fidei Carolum, poſt ſerenisſimum divinæ religionis ſpeculum Ottonem magnum, ut ad Chriſtum paganos converterent, nomen & rem gloriæ coram Deo & hominibus pauci acceperunt, & eſt eheu! pro peccatis qui perſequatur Chriſtianum & nullus prope Dominus rerum, qui Eccleſiam intrare compellat paganum; corpus autem præfati glorioſisſimi Regis Ottonis, ab Ottone ſecundo Imperatore

filio ejus ad Magdeburgenſem delatum civitatem, ab Adelberto & Gerone Archi-Epiſcopis aliisque compluribus marmoreo ſarcofago impoſitum honorifice tumulatur, ubi permanens in ſeculum non delebitur memoria ejus. Etenim *tres luctus cauſæ ſunt hoc ſub marmore clauſæ, Rex, decus Eccleſiæ, ſummus honor patriæ.*

Annus Dni. DCCCCLXXIV. Secundi Ottonis I.

Sedente poſthæc in paterni regni ſolio præmemorato Ottone Secundo ab habitu faciei agnomine Rufo, uti per quendam figurate dicitur, decolor argento mundi ſucceſſit imago. Neglecta namque juſtitia & judicio quæ fuerant aurea præparatio ſedis paternæ, miſericordia & veritas quæ faciem ejus præceſſere, poſt obitum ſui dilectoris à prævalente iniquitate fugatæ terris terga dedere. Surrexit gens contra gentem commovens prælia, & fomes malorum in medio graſſabatur diſcordia, quodque potentum invicem ſævit commotio, Eccleſiarum & pauperum gravis luit oppreſſio, juventus quippe Regis effrœna, ſana ſeniorum ſpernebat conſilia, dumque omne quod libet licere credit, viam erroris ſine Magiſtro ductus currit. Erant tamen in eo multarum inſignia virtutum, quarum erat præcipuum cum hilaritate laudabilis munificentia. Sublevabat modo nobilium, modo ignobilium inopias, extollebat tam prædiis quam honoribus circumquaque Chriſti Eccleſias, unde & inter cætera velut dote memorabili ſibi ſubarrans Eccleſiam Magdeburgenſem, perpetuo illi liberam præficiendi ſibi antiſtitis conceſſit electionem, offerens eum ejusdem conceſſionis privilegio librum ex auro & gemmis, imaginem ipſius & Theophanu conjugis ejus continentem, qui ob memoriam ibi cum veneratione habetur usque in hodiernum diem. Eodem anno ſanctus Odhelricus Epiſcopus ſignis ac miraculis coruſcans ex hujus vitæ erumnis ſubtractus totus in Chriſto quievit. Heinricus Dux Bavvariorum captus eſt & ad Engilenheim perductus.

Annus Dni. DCCCCLXXV. Ottonis II.

Otto Imperator piæ genitricis ſuæ Adelheidis inſtinctu, cujus guber-

bernaculo vigebat Mimminlevo ubi felicis memoriæ pater suus obiit, decimasque, quæ Heresfeldensi cœnobio pertinebant, justo acquirens concambio adunavit ibidem quamplurimos monastici ordinis idoneos ministros liberam perpetuo constituens esse Abbatiam, datis insuper rebus necessariis Apostolico suoque corroboravit privilegio. Facta est eodem anno hyemps durissima & importuna, adeo ut in Idus Maji extensa nix magna noviter lapsa totam operuerit terram. Rothbertus Archi-Episcopus Mogontiensis obiit, cui successit Willigisus.

Rusi

Annus Dni. DCCCCLXXVI. Ottonis III.

Imperator natale Domini in Herestein, Pascha in Altstidi celebravit, Heinricus Dux Bavvariorum sua potestate privatus & excommunicatus cum Sclavis degebat vagus & profugus.

Rusi

Annus Dni. DCCCCLXXVII. Ottonis IV.

Ottoni secundo Imperatori ex Theophanu augusta nata est filiola, quam egregio nomine genitricis suæ Imperatricis Augustæ insignivit, quo & ejus vocabuli decore niteret, & meritis juvaretur. Eodem anno Lotharius Rex Francorum Lotharingiam recipere volens usque ad palatium Aquisgrani venit. Quem Otto Imperator insecutus usque Parisius nullo obsistente omnia vastando pervenit, in redeundo autem circa Axonam fluvium partem impedimentorum amisit. Et quia nil pensi neque moderati habuerunt, quin & Ecclesias sanctorum depopularentur, quidam famulus Dei reclusus prædixit, quod nullus auctorum hujus mali usque ad septennium vivendo duraret. Heinricus quondam Dux cum consilio minoris Heinrici Pataviam civitatem invasit, sed ibidem continuò ab Imperatore obsessus illius se subdidit potestati coactus.

Rusi

Annus Dni. DCCCCLXXIIX. Ottonis V.

Heinricus Dux cum Heinrico juniore filio Bertoldi apud Imperatorem accusati, ejus jussu Magdeburg capti sunt una cum Ekberto Comite, ac exilio deputati. Adelheida Imperatrix Illustrissima cum filia

ſua ſereniſſimâ Machthilde Abbatiſſa nimii doloris acerbitate viſcerotenus ſauciata, quorundam delatorum indebitas inter ſe & filium diſcordias ſeminantium culpa in Longobardiam eſt profecta. Eodem anno Otto Imperator cum magno exercitu Galliam, quæ dicitur *Karlingia*, invaſit & devaſtavit. * Igneæ acies in cœlo per totam noctem V Kal. Novembr.

Rufi

Annus Dni. DCCCCLXXIX. Ottonis VI.

Gero Comes apud Imperatorem à quodam Waldone accuſatur, & in loco qui Sumeringe dicitur ortatu Adelberti Magdeburgenſis Archipræſulis & Thiederici Marchionis captus, cuſtodiæ mancipatur. Deinde convocatis Magdaburg cunctis regni principibus congreſſi ſunt in Inſula quadam ſingulari certamine vulneratusque binis ictibus in verticem Waldo, ardentiùs inſequitur hoſtem, cujus caput percutiens ictu valido, terræ proſtravit eundem. Interrogatus autem ab eodem Gero Comes, ſi plus pugnare potuiſſet, coactus eſt profiteri quod jam defeciſſet. Waldo itaque egreſſus dum armis depoſitis aqua refocillatur, poſt tergum cadens amaro mortis poculo juſto Dei judicio debriatur. Decreto verò judicii & voce Imperatoris Gero juſſus eſt à quodam carnifice decollari III Idus Auguſti. Hæc pugna nulli placuiſſe dignoſcitur, excepto Adelberto Archipræſule, ac Thiederico Marchione, correptusque eſt non modice Imperator ab Ottone Bavvariorum Duce filio Luidolfi eodem die veniente, & à Comite Bertoldo, quod ob tam vilem cauſam tam induſtrium virum dampnari decreviſſet. Isdem autem Comes Gero in propria urbe, quæ *Aleslove* dicitur, congregationem ſanctimonialium in honore ſancti Johannis Baptiſtæ conſtruxerat, poſt cujus decollationem ſoror ipſius Tetta & conjux ejus Adhela pro ejusdem memoria omnem ſuam tradiderunt hæreditatem. Factum autem eſt poſt tres annos, ut corpus præfati Comitis, cum juxta illud contectalis ſuæ poneretur, integrum una cum veſtimentis inveniretur.

Annus

Ruſſ.

Annus Dni. DCCCCLXXX. Ottonis VII.

Lotharius Rex Galliæ cum magnis muneribus ad Imperatorem veniens, ſeſe cum filio ſubjecit voluntati ipſius. Ipſo anno firmata pace Imperator in Italiam ivit, hasque regiones proch dolor nunquam amplius inviſit. Hildiwardus quoque venerabilis Halverſtadenſis Eccleſiæ antiſtes ſanguinem ſancti Stephani Protomartyris cum articulis duobus donante Theoderico Metenſi Epiſcopo Halverſtadenſem tranſtulit ad Eccleſiam, ubi cum maximo honore & gloria à clero ſimul & populo ſuſcipitur & ſanctitas ejus ſignis evidentibus divinitus declaratur; facta eſt autem hæc translatio VII Idus Maji, ſuæ verò ordinationis anno XII: Otto tertius, nominis ac culminis clauſula Imperatorii, floſculi more purpurei ex illuſtris prati virecto naſcendo enituit.

Ruſſ.

Annus Dni. DCCCCLXXXI. Ottonis VIII.

Otto Imperator Apuliam & Calabriam Italiæ provincias ad jus regni Græcorum appendentes, ad Romanum transferre conatur propter affinitatem, quam per uxorem ſuam Theophanu cum Imperatore Græcorum habebat. Celebravit autem eodem anno paſcha in urbe Romana cum Imperatrice Theophanu, præſente matre ſua Adelheida Imperatrice auguſta una cum ſorore Machthilde Metropolitanenſe Abbatiſſa, convenientibus quoque ex Burgundia Regibus Conrado ſcil. & Machthilde, rege etiam Carlingorum Hugone aliisque optimatum & principum pluribus regio luxu atque tripudio univerſis exultantibus. Interim Adelbertus primus Magdaburgenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus XIII Pontificatus ſui anno conſummatus in bonis, cum ex more partes diœceſis ſuæ ac Giſilharii, qui interim in ſervitio Imperatoris apud Italiam morabatur, ſuos docendo & confirmando circuiret, veniensque Merſeburch XIII Kal. Junii miſſam celebrâſſet, proximâ nocte in loco nomine Cruwati pernoctans, altera luce exurgens conqueſtus eſt ſe vehementer capitis dolore detineri, nec tamen ob hoc ceptum iter omittens Frekenlove cum ſuis cepit proficiſci. Cumque

Crimini

Crimini villam præteriſſet, languore ſubito prævalente, quaſi caſurus paulatim de equo nutando cepit declinare. Mox igitur à ſuis ſuſtentatus & ibidem tapeti ſuppoſitus, atque his quæ à clericis dicenda erant cum feſtinatione completis omnibus, ſuavi obitu rite ſupernorum factus conſors Monachorum, ut nova ſtella chorum conregnans fulcit eorum, juxta illud: Qui ad juſtitiam erudiunt multos, tanquam ſtellæ fulgebunt in perpetuas æternitates. Corpus verò ad Givekenſtein caſtrum delatum, ibique Pontificialibus indumentis velatum, navigio Magdaburg eſt usque transvectum. Ubi à clero & populo & præcipue à Monachis flebiliter ſuſceptum coram altari ſanctæ crucis ſanctorumque Apoſtolorum Philippi & Jacobi in médio majoris Eccleſiæ à venerabili Hildewardo Halverſtadenſis Eccleſiæ Epiſcopo, & Herdingo primo ſancti Johannis Baptiſtæ Abbate condigno eſt cum honore tumulatum talique ſepulchrum Epitaphio decoratum:

Præſul Adelbertus omni virtute refertus,
Membra ſolo clauſus lætos agit æthere plauſus,
Clerus eum plangit nec non populum dolor angit,
Ipſius hoc pietas meruit, fleat omnis ut ætas.

Annus Dni. DCCCCLXXXII. Ottonis Rufi IX.

Græci offenſi, eò quod Imperator Otto *contra jus & fas* provincias eorum invaderet, bello eidem in Calabria congrediuntur, in quo bello omnes Romanorum copiæ usque ad internecionem pene deletæ ſunt. Imperator verò nando evadere nitens à nautis ignorantibus eum, capitur, & à quodam eorum qui negotiator erat agnitus nec proditus, & per illius miſerationem & induſtriam re delata ad Imperatricem Theophanu & Theodericum Metenſem Epiſcopum, qui in civitate Thoſan rei eventum præſtolabantur, cum magna difficultate per Sclavum & Epiſcopum de manibus nautarum liberatus vix evaſit. Omnibus itaque pro infortunio & pudore Reipublicæ animo conſternatis ſola Imperatrix Theophanu fœminea & Græca levitate inſultabat eis, quod ab exercitu ſuæ nationis tam miſerabiliter victi eſſent Romani.

Quod

Quod verbum altius quam rata erat in pectus omnium descendit, ac per hoc cepit primatibus exosa haberi. Interea dum hæc aguntur, Magdeburgensis Ecclesiæ filii pastore destituti omnes pari consilio & voluntate Ochtricum suum confratrem, tunc verò in aula Imperatoris degentem elegerunt, sed hoc nullatenus fieri posse, præfatum Archi-Episcopum Adelbertum dum adhuc viveret prædixisse non adverterunt vel advertentes parvi penderunt. Cum enim idem Ochtricus Episcopi moribus non conveniret & ob hoc animum erga se non rectum persentiret, postquam multos liberalium artium disciplinis nobiliter instruxerat, quia sapientia & facundia sui temporis magistris incomparabilis erat, ibidemque scolis præfuerat, deliberavit impetrata per Ottonem Cæsarem Rufum licentia claustrum exire, & potius in aula & regia capella deservire, unde illo absente cum in die resurrectionis Dominicæ Archi-Episcopus ad missarum solempnia paratus staret, Subdiacono ex more coram se crucem sanctam tenente piis illam amplexus palmis, cum lacrymis petiit, ut Ochtricus & Hico nunquam sedi suæ præficerentur. Peracto autem divino officio ipse ad mensam sedens pro tali supplicatione se exauditum à Domino cunctis assidentibus Spiritu revelante palam indicavit, quod & postea rerum eventus comprobavit. Nam illo ad Deum assumto cum præfatum Ochtricum cuncti, ut diximus, elegissent, Walthardo sibi dilecto suæque sedis successori quarto, qui & vocabatur Dodico, de tali electione merenti, sed solummodo causa obedientiæ & concordiæ assentienti, quadam hora facto in excessu mentis, idem Episcopus coram australi ostio monasterii stans cum baculo & pera quasi Romam iturus apparuit, eumque stupentem blande affatus omnia affirmabat, quæ de Ochtrico sedem suam nunquam possessuro prophetico instinctu adhuc seculo vivens prædixerat. Clerus autem & populus pro sua electione Imperatori insinuanda nuntios idoneos in Italiam, ubi Imperator tunc morabatur, miserunt. Quo venientes pro suæ legationis causa graviter peragenda, Giselharii Episcopi suffragium precantur, quia eum sicut res erat apud Imperatorem plurimum posse rebantur. Qui licet in dolo benignum

 &si-

& fidum pro Ochtrico suo jam dudum amico favorem promisit, & ingressus ad Imperatorem eique mortem Archipræsulis insinuans mox solotenus vestigiis ejus provolvitur, & ut devotæ servitutis illi à se impensæ vicem modo inventa oportunitate sibi recompensare dignaretur obnixe deprecatur. Imperatore autem voluntati ejus se satisfacturum pollicente egressus & à legatis vel præfato Othrico quid eis sperandum de commisso à Cæsare referret perquisitus, cum irrisione respondit vix sibi ipsi nedum illis in hoc suffragari potuisse, cum sibi quisque sit proximus. Sic ergo Othricus cassatus, dum mox reverti ad suos disponens Beneventum devenisset, subito infirmatus obiit septima die Mens. Octobr. & ibidem sepultus, clarum sapientiæ suæ memoriale reliquit pluribus, ut dicitur in passione beati Adelberti Episcopi & martyris, qui & ipse fuit ex discipulis ejus. Otto igitur Imperator, ut pollicitus erat Giselhario Magdaburgensem Archi-Episcopatum IV Id. Septembr. ut mos exegit commisit, eumque data licentia honorifico comitatu Theoderici Metensis Episcopi ad suam sedem direxit. Quo illum II Cal. Decembr. id est in festivitate sancti Andreæ venientem, clerus & populus festivo ritu suscepit. Eundem igitur Giselharium Otto Imperator magnus, quia stirpis, morum & industriæ nobilitate pollere cognoverat, de claustro Magdeburgensi assumptum, capellæ suæ præfecerat, & defuncto Merseburgensi Episcopo Bosone, quorundam interventu ipsum illi substituerat. Sed adeptus à secundo Ottone desideratum utpote longe potioris dignitatis & opulentiæ Magdaburgensem Archi-Episcopatum, ambitionis cæca cupidine ductus, assentiente sibi ad malum Imperatore, postposito Dei & vindicis Laurentii honore, Merseburgensis Episcopatus sedem pariter cum nomine destruxit, illumque pro Abbatia Archi-Episcopio adjiciens tenuit. Unde plura scribere supersedimus, quia quorundam pro concessis ab eo sive ab Imperatoribus ex petitione ipsius temporalibus beneficiis *actis illius faventium, offensam incurrere vera prosequentes metuimus*, falsa verò adulationis causa dicere ut nefas refugimus, cum & ipse Dominus hæc sibi non placuisse, in utroque [utriusque] detrimento indiciis declaraverit

raverit evidentibus, ut apparebit in sequentibus. Nam ut refert sanctus Episcopus & Martyr Bruno, post destructionem Episcopatus cuidam sapienti talis divinitus ostensa est revelatio, in qua visus est illi præfatus Cæsar secundus Otto aureo subnixus solio, vallante illum Episcoporum principumque & nobilium agmine longo. Cum subito ille victor ignium magnus Laurentius igneo terribilis aspectu, circumamictus aurea stola in medio apparuit, & velut lacessitus injuria prorumpens, argenteum de sub pedibus Imperatoris scabellum tulit, seque torvo avertens intuitu abire cepit. Cumque à quodam astantium quis aut cujus auctoritatis esset, qui sic in gloria sua sublimatum Regem exhonorare præsumeret, inquireretur, & subpedaneum reddere rogaretur, respondit, quia nisi sibi illatum dedecus ab ipso Imperator corrigeret, ipsum quantocyus de solio indubitanter deponeret. Quod & ita factum est, quia Imperator hanc visionem auditam parvi pendens & Archi-Episcopi amorem male blandientis timori Dei præponens non correxit errorem, & idcirco minoravit Deus dies temporis ejus & in ipsis eum omni profudit confusione, donec in brevi ut præfixum erat vita pariter & Imperiali caruit potestate. Igitur temporibus Cæsaris præfati multis bellorum turbinibus, paganorumque incursionibus sancta quatiebatur Ecclesia Catholica, capiturque ac deprædatur à Boëmorum exercitu Cicensis Ecclesia, Hugone primo ejusdem loci Episcopo primitus effugato. Gentes quoque quæ suscepta Christianitate Regibus & Imperatoribus tributarie servierant, superbia *Theoderici Ducis* aggravatæ, præsumtione unanimi arma commoventes III Idus Junii percusso in Havelberga præsidio Episcopalem Cathedram ibidem destruxêre. Trium autem transactis spatiis dierum conspirata manus Sclavorum Brandenburgensem Episcopatum XXX annis ante Magdeburgensem Archi-Episcopatum constitutum, cum jam prima sonaretur, invasit, fugiente prius tertio ejusdem Ecclesiæ Antistite Volcmaro, & defensore ejus Thiederico. Militibus vix evadentibus, clerus omnis ibidem capitur. Postea monasterium sancti Laurentii martyris in urbe quæ Calvo dicitur, & Hamanburch, ubi sedes

Episcopalis quondam fuit, Mistvi Dux Abroditorum incendit atque vastavit.

Rufi

Annus Dni. DCCCCLXXXIII. Ottonis X.

Otto Imperator Veronæ placitum habuit, ibique *Heinricus minor* de exilio reductus Dux Bavvariorum est constitutus. Hoc ipso anno Sclavi Saxonibus rebelles facti sunt, quos Saxonici Principes postmodum collectis viribus sine Rege, sine homine Duce, divinitus adjuti gloriosissime vicerunt XXX millia una die perimentes, paucissima parte in latibula quædam paludium silvarumque fugâ turpi transacta. Imperator itaque ad placitum Veronæ conventus Saxonum, Francorum, Lotharingorum, Bavvariorum, Italicorum aliorumque natione, lingua & habitu dissimilium occursum gloriosissimum habuit. Posthæc Romam reversus Apostolicum digno cum honore sanctæ Romanæ præfecit Ecclesiæ. His omnibus ingenti solertiâ peractis, vi febrium arreptus, cum se proximum excessui conspiceret, collecto primum in vires animo, quicquid census habere poterat, in quadrum dispertiens, unam in honorem Principis Apostolorum beati Petri templo & altari deferre præcepit, altera matri Imperatrici, ac unicæ sorori pro commendatione debitæ caritatis transmittere curavit, tertiam militibus, qui vitam patriamque suam amori & obsequio postposuerant, erogare decrevit, quartam pauperibus sustentandis paterna largitate distribuit. Deinde astante coram Apostolico una cum Episcopis suaque conjuge Imperatrice Theophanu, cæterisque fidelibus, fidem catholicam catholicis admodum verbis pleno ore, inconcussa spei caritatisque constantia munitus verissimè confitetur, acceptaque ab eis optata remissione, ac sacrosancta communione, terræ quod suum est tribuens, Spiritum astris inseruit. Publico deinde elatus funere in paradyso juxta basilicam Dei genitricis Mariæ ad pedes Domini Salvatoris, ubi sanctum Petrum jussu suo super mare inusitate gradientem, pro periculo tempestatum aliquid fide gressibusque titubantem, pia manu porrecta, ne mergeretur, erexit, non sine lugubri suorum conclamatione hono-

honorificè tumulatur, anno regni XXIII, Imperii autem XVI, cujus postea ſepulchrum, fidelium ſuorum veneratione, inſignibus marmoreæ ſtructuræ columnis ſtudioſisſimè adornatur. Reliquit autem ſucceſſorem puerili quidem ætate parvulum, ſed pietate, pulchritudine & omni morum venuſtate præcipuum, & ut dicebatur juſtitiam mundi Ottonem tertium. Facta eſt autem inter primates de ſubſtituendo Imperatore diſſenſio, aliis odio Imperatricis Theophanu, quod ſibi illa per levitatem ſuam conſciverat, imperium, à Filio ejus Ottone transferre volentibus ad Heinricum Ducem filium Heinrici, qui frater fuit primi Ottonis, aliis verò legitimo heredi Ottoni Ottonis Imperatoris filio imperium deberi certantibus, quorum etiam pars prævaluit.

Annus Dni. DCCCCLXXXIV. Ottonis III. Primus.

Filiolus Imperatoris tertius Otto per unctionem Johannis Ravennatis Archi-Epiſcopi Aquisgrani in die natalis Domini unctus eſt in Regem, ſed poſtea comperta morte Imperatoris, Heinricus Dux de exilio reverſus cum ſibi faventibus Agrippinam civitatem intravit, ſimulans, ſe primo ob jus propinquitatis partibus Regis infantis fideliſſimè patrocinaturum, dein accreſcentis avaritiæ ſtimulis agitatus, quorundam etiam præſumptione male illectus regnum tyrannicè invaſit, atque in id elationis usque prorupit, ut & Rex dici & in Regem appeteret benedici, ſed Rex dici à paucis obtinuit, in regem verò benedici prohibente Deo, cœtusque fidelium ſibi non conſentientium, ſed Regi electo & uncto, jure faventium, decertatione, non meruit, quamvis Regem apud ſe teneret. Miſſis verò interim probatis ad Imperatricem Adelheidam legatis in Longobardiam, hi qui partes Regis adjuturi, jurisjurandi vinculo in hoc firmiter perdurandum ſe conſtrinxerant, hanc perturbationem ordine intimantes, ſi quid de regno ac nepote curaret, adventus ſui & conſilii ope ſuis ut citò ſuccurreret, obnixius rogavere. Illa verò conciliato ſibi primitus divino ſubſidio accelerato admodum itinere, cum nuru ſuâ Imperatrice Theophanu matre Regis, nec non illuſtri Abbatiſſa Machthilde filia ſua, amita ejusdem infantis regis, Comitantibus fratre ſuo Rege Burgundiæ Conrado, & *Dux*

Francorum ejus æquivoco, cum totius Italiæ, Galliæ, Franciæ, Sveviæ, Lotharingiæ primis, occursu quoque Saxonum, Thuringorum, Sclavorum, cum universis optimatibus, qui unitis animorum nisibus, aut pro Rege fideliter morituri, aut quod Dei gratia factum, fortiter victuri, absque morâ convenêre. Habito deinde concilio maximo, mirandum memorandumque posteris signum stella videlicet perlucida in ipso partium conflictu, medio cœli axe, media ultra morem die, quasi divinum capto Regi præbitura juvamen, cunctis qui aderant cernentibus mirantibusque radiavit. Qua visa, perterrita moxque cedente parte injusta, Heinricus præfatus usurpato nomine ac regno jure privatus, Regem aviæ matri & amitæ præsentare cogitur, interventuque Regis Conradi soceri sui, ac principum, qualicunque gratia donatus in patriam mœstus abscessit. Accepto itaque unico pignore Imperiales Dominæ, Saxoniam adierunt, ac primo Quedlingburgensis monticuli vertice eminentem usque civitatem una pervenientes, dulcisona laudum melodia cleri ac populi Christoque inibi famulantium virginum occursu gemino affectu gaudiorum & pro optato spiritalis matris adventu & pro triumphali Regis eventu pie gratulantium officiosissimè susceptæ, quod reliquum erat vitæ, summo cum honore transierunt.

III.

Annus Dni. DCCCCLXXXV. Ottonis II.

Saxones Sclaviam invaserunt, quibus ad supplementum Misacho cum magno exercitu venit, qui totam terram illam incendiis & cædibus devastaverunt. Interim supra memoratus ille Heinricus divino instinctu ad se reversus quid egerit, in quantum se plus æquo & honesto extulerit, & ex quanto deciderit, anxie secum non semel pertractans, juxta Evangelicam sententiam suâ se exaltatione humilia tum conspiciens dedecoris conscientia pungitur, culpæ pœnitentia cruciatur. Veniente igitur in Francanford Rege infante tertio Ottone, ibidem ipse adveniens humiliavit se juste, quo pœnam evaderet dampnationis injustæ, regique puerulo quem orbatum captivaverat, cujus regnum

gnum tyrannice invaſerat, præſentibus Dominis Imperialibus, quas regni cura penes erat avia, matre & amita ejusdem regis, humilis habitu, humilis & actu totius in aſpectu populi, ambabus in unum complicatis manibus militem ſe & vera ulterius fide militaturum tradere non erubuit, nil paſciſcendo niſi vitam, nil orando niſi gratiam. At Dominæ, quarum, ut diximus, cura regnum regisque regebatur infantia, tanti viri ſummiſſa deditione admodum gratulabundæ, quia piorum moris eſt non ſolum pro malis mala non reddere, ſed etiam pro malis bona rependere, digno eum honore ſuſceptum, gratia fideli donatum, *ductoria itidem dignitate ſublimatum*, deinde non tantum inter amicos, ſed etiam inter amiciſſimos, uti jus propinquitatis exigebat, debito dilectionis venerantur affectu. Lotharius Rex Galliæ obiit, filius Gerbergæ Reginæ Sororis primi Ottonis Imperatoris.

III.
Annus Dni. DCCCCLXXXVI. Ottonis III.

Otto Rex adhuc puerulus cum magno exercitu Saxonum perrexit in Sclaviam, ubi adveniens Miſeco cum multitudine nimia optulit ei unum Camelum & alia xenia multa, ſemetipſum etiam ſubdidit poteſtati illius & tunc ſimul pergentes devaſtaverunt totam terram incendiis & depopulationibus multis. Eodem anno monaſterium in monte occidentali Quidilingburgenſi in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ ob monimentum unice dilecti germani fratris ſui ſub religione regulæ ſancti Benedicti à Machthilde Imperiali gemma & filia ſtudioſisſime conſtructum eſt. Ida quoque regalis domina, contectalis Luidolfi filii magni Ottonis, huic luci ſubtrahitur.

III.
Annus Dni. DCCCCLXXXVII. Ottonis IV.

Saxones iterum Sclaviam invaſerunt, & ad ultimum ipſi Sclavi Regis ditioni ſubduntur, & Caſtella juxta Albiam flumen denuo reſtaurata ſunt. In proxima quoque hieme aquæ nimium inundaverunt, & ventus ingens multa ædificia ſtravit.

Annus

III.

Annus Dni. DCCCCLXXXIIX. Ottonis V.

Æstatis fervor immanis omnes pene fructus absumpsit & mox grandis mortalitas hominum subsecuta est. Adaldagus Bremensis Archi-Episcopus obiit. Hic sedit annis LIII.

III.

Annus Dni. DCCCCLXXXIX. Ottonis VI.

Cometæ apparuerunt, quas pestilentia grandis hominum & jumentorum subsecuta est & maximè boum.

III.

Annus Dni. DCCCCXC. Ottonis VII.

Ecclepsis solis facta est. Adaldago Nienburgensis cœnobii primo Abbate mortuo, Ekkihardus substituitur.

III.

Annus Dni. DCCCCXCI. Ottonis VIII.

Theophanu Imperatrix Augusta cum filio suo Imperatore tertio Ottone paschale festum imperiali gloria apud Quidlingburgensem peregit civitatem, ubi etiam Marchio Thuschanorum *Hugo* & Dux Sclavonicus Miseco cum cæteris Europæ primis ibidem confluentibus affuere ad obsequium Imperatorii honoris, quæ quilibet pretiosissima possederat, pro xeniis deferendo, è quibus Miseco aliique quam plurimi honorificè donati in patriam redierunt. Hugo verò cum eadem Imperatrice filioque suo quocumque regni vel imperando vel regendo proficiscuntur, famulando prosequitur, usque dum Niumagon perventum est. Ibi ergo dum quasi compede totum sua ditione colligasset imperium, Theophanu imperatrix consummato in bonis vitæ suæ cursu, proch dolor! quod est miserabile dictu, immatura dissolvitur morte XVII Kal. Julii, indeque lugubri filii sui Imperatoris cæterorumque fidelium suorum comitatu evecta ad urbem defertur Agrippinam, inque sancti Pantaleonis martyris Ecclesia, ut ipsa decreverat, stipante Episcoporum, Monachorum, Virginumque cœtu, astante etiam clero ac populo, ultimo flebiliter tumulatur honore. Eodem anno Hercanbaldus, Friethericus & Biligrimus Episcopi obierunt. Manogold quoque

quoque non infimus Sveviæ matris filius Saxoniæ obiit, ac propter fidele servitium Adelheidæ Imperatrici perſæpe exhibitum, ipsâ comitante, Quidilingburgenſem advehitur civitatem, ibique honorifice ſepelitur. Comperta verò Imperatricis morte, præfata Adelheida auguſta, regem juvenculum ſeptem jam tunc annos regnantem, quamvis eſſet non minus illo triſtis effecta, viſitando conſolatur eumque vice filii tamdiu ſecum tenuit, quoadusque idem Rex protervorum conſilio juvenum depravatus triſtem eam dimiſit.

III

Annus Dni. DCCCCXCII. Ottonis IX.

Glorioſisſima & famoſisſima dedicatio ſanctæ Halverſtadenſis Eccleſiæ facta eſt XVII Kal. Novembr. à venerabili ſuo proviſore Hildiwardo Epiſcopo anno ſuæ ordinationis XXIV, quam ſecum in tipo Apoſtolicæ dignitatis duodenario numero XII Epiſcopi conſecraverunt præſente Rege Sereno Tertio Ottone ſuaque avia Adelheida auguſta una cum filia ſua gemma Regiæ ſtirpis perlucida Machthilde & nepte ſua Hathuwi veneranda Abbatiſſa, duce quoque Bernhardo, & Luidolfo Capuano Comite, præfectis etiam plurimis & proceribus aliaque innumerabili atque inæquiparabili multitudine cleri & populi in laudem Dei conclamantium. Eodem anno XII Kal. Novembr. totum cœlum ter in nocte viſum rubrum. Adelheith Imperatrix auguſta debito maternæ dilectionis Machthildi filiæ ſuæ curtem quæ in Saxoniæ finibus ſita Walbiki dicitur, cum appendiciis hæreditatum eo pertinentium dono dedit, & ſive propriis uſibus aptandi, ſive quodlibet alio pro velle illius arbitrio permittens per cirographi inſcriptionem, Imperatorio anulo ſignati ſtabili pactione firmavit. Hæc nimirum divini amoris ut erat æſtu ferventiſſima largitatis ac benevolentiæ ſtudiis acerrima non ſibi, quo apud ſanctum dicior videretur, quippiam reſervari cupiens, ſed totis deſideriis ad ſuperna ſemper anhelans, heredem ſibi talem, cujus regni & imperii ſtatus omni careat termino, Deum ſcilicet omnipotentem humili adoptione providit, deinde totis niſibus cœnobium in honore ſancti Andreæ Apoſtoli collectioni virginum ſub regula

ſancti Benedicti monaſticæ degentium conſtruere cepit. In Burgundia Odilo ex clerico Brivatenſi Monachum profeſſus in Cluniacenſi cœnobio præficitur, quod per annos LVI miro religionis fervore rexit & provexit, qui egregie quoque propter alia pietate inſignis, non ſolum vitæ exemplis, ſed etiam miraculis in vita ſua claruit.

III.

Annus Dni. DCCCCXCIII. Ottonis X.

In nocte natali, ſancti Stephani protomartyris inauditum ſeculis *vidimus* miraculum, tantam videlicet lucem circa primum gallicinium ab Aquilone effulſiſſe, ut plurimi dicerent diem oriri. Stetit autem per unam pleniter horam, & poſtea rubente aliquantulum cœlo, in ſolitum converſum eſt colorem. Gerbertus qui & Silveſter cognominatus eſt, Romanæ Eccleſiæ præficitur, cujus eſt hoc *de ſe* monoſticum: Scandit ab R. Gerbertus ad R. poſt Papa viget R. inſinuans ſe de Remenſi præſulatu ad Ravennatium Archipræſulatum ſcandere, poſt etiam Papam Romanum fore. Quidam autem tranſito Silveſtro Agapitum hoc in loco ponunt, quod non otioſe factum creditur. Quia enim isdem Silveſter non per oſtium in ovile ovium intrâſſe dicitur, à quibusdam etiam nigromantiæ arguitur, de morte quoque non recte tractatur, eò quod à Diabolo percuſſus obiſſe referatur, à numero Paparum merito excluſus judicatur, quam rem nos in medio relinquimus. Fuit autem natus de occiduis Regionibus, & à puero liberalibus artibus inbutus optime callebat aſtrorum curſus diſcernere, ſuosque contemporales variæ artis notitia ſuperare. Hic tandem à finibus ſuis expulſus, Ottonem II petiit Imperatorem, & cum eo diu commoratus in Magdeburg orologium fecit, illud recte conſtituens, conſiderata *per fiſtulam* quadam ſtella nautarum Duce.

III.

Annus Dni. DCCCCXCIV. Ottonis XI.

Hyemps duriſſima III Idus Novembr. exorta usque III Idus Maji duravit, rariſſimis intermiſſa diebus, deinde peſtiferis & frigidis flantibus ventis noctibus plurimis pro rore hybernum cecidit frigus, ad ultimum

mum Nonas Julii grande factum est gelu,tantaque siccitas fluminum & penuria facta est pluviarum, ut in plerisque stagnis & pisces morerentur & in terris arbores plurimæ penitus arescerent, & fruges perirent & linum. Subsecuta est quoque grandis pestilentia hominum, porcorum, boum & ovium, prata etiam in plerisque locis sic exaruerunt veluti igne exusta fuissent. Sclavi omnes, exceptis *Sorabis*, à Saxonibus defecerunt. *Luipolt Bavvarici limitis Marchio* clarus in civitate Wirziburg in hospitio suo per fenestram cum sagitta inprovise vulneratus obiit, & *Ekbertus Comes* prudentibus sapientior, & fortibus audacior Non. April. è medio excessit, facta est etiam eodem anno fames in pluribus locis Saxoniæ.

III.
Annus Dni. DCCCCXCV. Ottonis XII.

Saxonibus pejor annus priore exoritur. Nam tanta in eos qui vocantur *Osterluidi* pestilentia exarsit, ut eorum non solum domus, sed etiam villæ plurimæ mortuis habitatoribus vacuæ remanerent. Fame insuper magna compressi tam assiduis Sclavorum incursionibus fatigabantur, ut peccatis suis promerentibus, juste de eis dictum videatur illud Propheticum : Mittam super eos tria judicia mea, pestem, gladium & famem. Imperator quoque Otto cum magno exercitu Abroditos & quasdam *Wlotaborum* terras invadens, incendiis & deprædationibus plurimis vastavit, licet motum eorum nullo modo compresserit. Reversus deinde ab expeditione in Quidlingburgensi civitate à memorabili amita sua Machthilda Abbatissa regalis præconio laudis suscipitur, ubi Adelheit germana illius soror æquivoca Imperatricis aviæ suæ, spretis pro Christi amore regalibus nuptiis, nuptiarumque promissis non solum thesauris, sed etiam ultra Valentiam aureis montibus & urbibus, sub jugo regulari Canonice degendum elegit, astante fratre suo Imperatore Ottone, totius in aspectu senatûs ac plebis, sanctorum Dionysii & Servatii Pontificum obsequiis sese propriam dicavit, eademque hora sacri velaminis arrabone Christo sponso cœlesti, antistite ejusdem Ecclesiæ Hildiwardo, cæterisque Archi-Episcopis &

Epiſcopis coram aſtantibus conſignata eſt. Eodem anno Bavvaricæ regionis Dux Heinricus ſecundus immatura morte obiit. Qui dum adextrema veniſſet, vocans ad ſe filium ſuum Heinricum talibus verbis inſtruere cepit. Revertere fili celeriter in patriam *regnumq;* diſpone, Regi quoque ac Domino tuo unquam reſiſtere cave, multum enim me pœnitet hoc unquam feciſſe. Patris memor eſto tui, quia hunc amplius in hoc ſeculo non videbis. Isdem Heinricus igitur, ut ſuperius diximus, mortuo Imperatore ſecundo Ottone, aliena potius quam propria voluntate ad invadendum imperium eotenus illectus eſt, ut comprehenſo Imperatore juvenculo Rex eligeretur, ſed ante conſecrationem pœnitentia ductus regnum reſpuit, & regi humiliter ſubjectus, *Bavvarico* honorificè donatus eſt *regno.* In quo pro componenda pace ita ultra priores ſuos effloruit, ut ab illius incolis *regni,* Heinricus *pacificus* & pater patriæ appellaretur. Quo mortuo filius ſuus Heinricus Rex futurus Bavvaricum Ducatum rege præfato Ottone donante ſuſcepit. Hildiwardus venerabilis Epiſcopus in *Stuterlingeburch* civitate cœnobium virginum conſtruxit. In Halverſtadenſis Eccleſiæ territorio natus eſt infans nihil corporis habens à poſterioribus deorſum nec crura, nec membrorum virile vel muliebre, ſed tantum dimidius homo, habens poſteriora quaſi aucæ [anſeris] ſine plumis, aurem dextram majorem ſiniſtra, & oculum ſimiliter ſiniſtro majorem, dentibus verò crocei coloris, horribilis ſiniſtro brachio absq; IV digitis ſolo cum pollice integro, dextro brachio penitus privatus, qui ante baptiſmum attonitis oculis videns, *poſt baptiſmum* nunquam oculos aperiens, quarto ſuæ nativitatis die infandum moritur monſtrum. Commune dampnum in peſtilentia porcorum & boum omnem Germaniam vexat.

III
Annus Dni. DCCCCXCVI. Ottonis XIII.

Lux clara ſanctæ Auguſtenſis Eccleſiæ Liudolfus Epiſcopus huic mundo ſubtractus, cœleſti annumeratur familiæ, cui Gevehardus inter egregios Abbates præcipuus ſubordinatur Epiſcopus. Dehinc præcurrente

rente tempore cum multos à ſanctuario Domini divinum raperet judicium, gemma etiam ſacerdotum, & Epiſcopalis aureum decus dignitatis, Halverſtadenſis Eccleſiæ Pontifex HildeWardus VII Kal. Decemb. ab hujus vanitate ſeculi ſolutus, veræ caritatis quæ Chriſtus eſt præſentatur obtutibus, illius humilitatis ac dilectionis ſuper quam credi poteſt verus Iſraëlita pie imitator exiſtens. Rexit autem Eccleſiam & gregem ſibi commiſſum per ann. XXIX, cui ſucceſſit Arnulfus, Abbas ex illuſtri valde proſapia exortus, ſed nobilior moribus & ſincera largitate præclarus. Hujus anni vernali tempore Otto Rex compacta inter Saxones & Sclavos pace Italiam perrexit, & Dominicam reſurrectionem Papiæ regali more celebravit. Dehinc omni regno potenter potitus Italico, Romam veniens beatæ memoriæ Johannem Papam defunctum repperit, cui nepotem ſuum Brunonem virum valde præclarum, non ſolum cleri, ſed & omnium Romanorum unanimi voto civium, Pontificem electum ſubrogari piè conſenſit, quem Romani *dempto Brunonis nomine* Gregorium vocaverunt. Hic ergo ſede inthronizatus Apoſtolica Dominum *hactenus Regem vocatum* non ſolum Romano, ſed pene totius Europæ populo acclamante XII Kal. Junii, in ipſa aſcenſionis Chriſti feſtivitate Imperatorem conſecravit Auguſtum. Poſthæc Italico regno diſpoſito *Franciam* revertitur, & in *Agrippina Colonia* ſummi Imperatoris condigno honore celebrat natalem diem ſanctus Adelbertus Epiſcopus de Praga civitate, eodem anno à Prucis [Pruſſis] glorioſo martyrio IX Kal. Maji coronatur. Quod cum Imperator nuper reverſus de Italia comperiſſet, mox ad illius limina orationis cauſa profectus eſt cum Imperialibus donis, ubi à Bolizlao Duce magnificè ſuſceptus, & *Gneſin* eſt usque perductus, in quo eodem duce emente, à loco interfectionis translatum pauſabat præfati martyris corpus. Hanc ergo urbem devotus *Imperator* occurrente ſibi loci Epiſcopo nudis pedibus intravit, & poſt lacrymoſam ad ſanctum Adelbertum orationem, nova illum inſtitutione, idem *Archi-Epiſcopatus in eodem loco fundatione*, ſed non legitima honoravit. Nam tota hæc provincia unius Poznanienſis Epiſcopi erat parrochia, & ipſa cum

*Cc 3 omni-

omnibus futuro tempore illic fundandis Episcopatibus, auctoritate primi Ottonis & Pontificum Apostolicæ sedis Metropolitano Magdeburgensis Archi-Episcopii fuerat subjecta. Hanc ergo sine utrorumque Episcoporum consensu iste Imperator in quinque dividens Episcopatus in ipsa urbe Gnesi Gaudentium beati Adelberti germanum consecrari fecit Archi-Episcopum, eique tres alios Episcopos in tribus locis, videlicet Salz Colberch, Cracouve, Wrotizla, ordinatos subjecit; Poznaniensem verò Episcopum non assentientem priori juri & Magdeburgensis Archi-Episcopi subjectioni reliquit.

III.

Annus Dni. DCCCCXCVII. Ottonis XIV.

Sclavi innata sibi perfidia tacti provinciæ fregerunt pactum, terminosque Saxonicos latrociniis corroserunt furtivis. Quos contra commotus Imperator *Ztodoraniam* quam vulgo Heveldun vocant, egregiam inter Sclavonicas terras, magno invasit exercitu, vicit, prædavit, victorque in Magdeburch præcipuam Saxoniæ urbem gloriosè subintravit. Interim autem dum Imperator Heveldun devastaret, *Wlotabi*, *Bardangao* provinciam improvisi rapinis multis aggressi sunt & incendiis. Quod videntes Westfaloi, quos præfatus Imperator in expeditionem pergens, ad custodiendam reliquerat provinciam, celeriter Luiticos fortiterque excipiunt, ipsique cum pauci essent, illam innumeram paganorum multitudinem tanta cæde prosternunt, tantamque ab eis prædam diripiunt, ut nec cædis illius, nec prædæ numerus ullo modo possit humano explicari sermone. Hoc anno instauratio sanctæ Metropolitanensis Ecclesiæ in Quidlingeburgensi castello jussu imperialis filiæ Machthildis Abbatissæ omni studio peragitur. Quam cum ab avo suo Rege Henrico, aviaque Machthilde constructam arctiorem quam tantæ celsitudinis vis exigebat, propter confluentis populi frequentiam cerneret, innata ac concreta sibi benivolentia ad augmentum ejusdem in honore sancti Servatii Archi-Episcopi & confessoris, latioris & altioris structuræ ædificium apponere curavit, quod etiam totius conventu Cleri ac populi ab Arnulfo Halverstadensi Episcopo nuper

nuper ordinato cum aliis Archipræsulibus & Episcopis, quos modo nominatim evolvere longum est, congruenter ad Dei domum VI Idus Mart. dedicari fecit, Walbicensem quoque Ecclesiam in brevi constructam in anniversario patris sui magni Ottonis eodem anno Nonas Maji dedicari fecit. Hoc etiam anno Crescentius quidam Diabolica fraude deceptus, Romam absente Papa Gregorio invasit, Johannemque quendam Calabritanum, quem Dominus Imperator Otto tertius, pro Græci Imperatoris filia sibi matrimonio acquirenda, cum Bernwardo Episcopo Constantinopolin miserat, inde revertentem cum Græcorum Legatis se indigno suscepit honore, eumque non tam Papam quam Apostatam constituens, Legatos Imperatorios sub custodia Romæ retinuit. Hic igitur Johannes natione Græcus, conditione servus, astu callidissimus, Imperatorem Augustum Ottonem II sub paupere adiens habitu, ob interventum suæ dilectæ contectalis Theophanu Augustæ regia primum est alitus stipe. Dehinc procurrente tempore vulpina qua nimium callebat versutia, præfatum eotenus circumvenit Augustum, ut pro loco & tempore satis clementi ab eo gratia donatus pene inter primos usque ad defunctionem suam clarus haberetur, post dormitionem verò secundi Ottonis, regnante jam tertio Ottone filio suo, quem ab ipso matris utero divina subsequebatur miseratio, præfatus Johannes ingenita sibi circa illos calluit securius astutia, quo regis infantia & primatum illius permittebatur incuria. Ad hæc defuncto Placentinæ urbis Episcopo, vir bonæ indolis illi subeligitur. Quo indecenter ejecto præfatus Johannes non pastor, sed mercenarius, eandem non regendam sed devastandam suscepit Ecclesiam, quam cum aliquot annis teneret, avaritiæ Diabolicæ inebriatus veneno, in tantum se extulit super se, ut etiam Romæ ipsam beati Petri Apostoli sedem, uti prædictum est antichristi membrum verè effectus, fornicando potius pollueret, quam venerando insederet.

III.

Annus Dni. DCCCCXCVIII. Ottonis XV.

Imperator tantis præsumptionibus compertis, secundam profectio-

fectionem paravit in Italiam. Cui venerabilis Papa Gregorius Papiæ obviam factus, dum ei pessima Johannis & Crescentii narrasset gesta, ille divino commotus zelo, Romam quantocius perrexit una cum Apostolico. Quod audientes præfati ministri Sathanæ Johannes quidem fugam iniit, Crescentius verò præsidio, quod veterem Romam & Leonianum conjungit castellum, se cum suis inclusit. Tunc quidam non tantum Imperatoris, quantum Christi amici insequentes Johannem, comprehenderunt eum, sed timentes, ne si eum ad Augustum destinarent impunitus abiret, linguam ei & nares amputârunt, oculosque pariter eruerunt. Hoc ita multato divinitus, Dominus Papa Gregorius sedem Apostolicam honorifice recepit, eamque usque ad obitum suum libere insedit. Imperator igitur Romam adveniens, sanctissimam illic Christi resurrectionem celebravit, statimque post albas, scalis & machinis arcem quam Crescentius insederat hactenus omnibus inexpugnabilem fortiter expugnat illumque captum decollari, & è summo præcipitatum in patibulo jussit pedibus suspendi. Eodem anno mense Julio terræ motus horribilis factus est per totam Saxoniam, *duoq; lapides igniti ex tonitruo* ceciderunt, unus in ipsa civitate Magdeburch, alter ultra Albiam fluvium. Quorum inusitata dilapsio dirum omni populo exitium minando portendit, quod in sequentibus certissime apparuit, tunc scilicet cum mundus iste insanabilis plagæ ictibus ter cerebrotenus percussus, ipsa, ut ita dixerim, vitalia amisit,

III

Annus Dni. DCCCCXCIX. Ottonis XVI.

Imperatore commorante in Italia insignissima Imperatoriæ stirpis gemma Magni Ottonis filia, quæ, ut sæpe memoravimus, sceptrigeris edita parentibus, virescentis rudimenta infantiæ honesta decenter nutricum sub cura transcendit, quæque dehinc florida vacillantis tempora juventutis corpore sensibusque plus cæteris id ætatis maturescens, nilque sibi commissi Regiminis errabundum relinquens, undecimo ortus sui anno metropolitæ sibi hereditatis, licet tantis impar oneribus, ab Imperatore tamen consultu patrum, nec non communi electione antisti-

antiſtitum, benedictione perpetua gerendæ præficitur. Cum verò ad Pitagoricæ bivium perventum eſt literæ, ſine mora anguſtiori ſemita, ſpei quæ non confundit fiducia arrepta, tota animi diligentia ſe ſuaque à non eſſe transferre conata eſt ad verum eſſe. Hæc fratruele ſuo *largo* ſcilicet *Ottone* Romam proficiſcente, Imperatoria vice commiſſa ſibi regna, non levitate fœminea gubernans, barbarorum etiam induratos vertices regum, artificioſo aviti paternique ritu ingenii, ita placabiles ſubjugalesque reddiderat, ut hujusce fundamenta pacis, quâ *nunc* ſancta Dei Eccleſia pro parte fruitur, poſt tantarum devaſtationem provinciarum poſt effrenem Barbarorum motum, non gladio, non armis, non ullis bellicorum inſtrumentis apparatuum, licet & ad hæc percipienda ſatis eſſet idonea, continuata vigiliarum, orationum inediæque inſtantia ſoli Deo intenta, illius comitante gratia prima poſuerit atque conſtruxerit, eoque usque ſtruere non deſtiterit, quo non laborando, ſed ejus laboribus ſubintrando ſuccedentes poſtmodum Reges tanto facilius ſumma ejusdem pacis attingerent, quanta ipſa imis primitus conſtruendis vigilantiùs inſudâſſet. Noviſſimis namque temporibus ſuis colloquio apud Magdeburch habito, conventu Epiſcoporum cum Duce Bernhardo, comitum ac totius ſenatus plebisque concurſu, confluentibus ibidem omni ex natione legatis undique vallata; qualis fuerit, quam irreprehenſibilem ſe exhibuerit, quamque mira diſcretione ſua cuique tribuerit, quanta veneratione præſulum perſonas præ cæteris honoraverit, quanta ſolertia optimates & judices aliosq;, quorum id curæ relinquitur, pro conſolidandâ re publicâ, pro privatis etiam uſibus confirmandis monuerit, quanta lenitate pios permulſerit, quanta diſtrictione reos terruit, quantaque induſtria patriam conſervaverit, adjuverit, & auxerit, nec notis intellectuum, nec etiam vocum cuiquam edicibile reor. His itaque omnibus diſpoſitiſſimè ordinatis, oviculas quibus ſingulari præerat cura adventus ſui expectatione ſuſpenſas materna dilectione reviſit, dignoque ab illis honore ſuſcepta, paucis poſthæc ſuperſtes diebus modica febre pulſata, inopinata cunctis, ſed ſibi longe ante proviſa morte VII Idus Februar. reſoluta, Domino ſpiritum

gratulabunda reddidit, atque in medio Basilicæ sancti Petri, sanctique Stephani ejulatu nimio planctuque suorum reconditur. His ita flebiliter peractis privatæ sanctimoniales fœminæ cum Episcopis, quos divina clementia illius obsequiis adesse disposuerat, Arnulfo & Bernwardo, nec non duce Bernhardo convenientes, fratruelem ipsius Dominæ Machthildis Adelheidam in locum ejus elegerunt, missisque legatis ad Imperatorem in Italiam ei rem gestam innotuerunt. Igitur legati Romam pervenientes, præfatum Imperatorem recenti nepotis sui Papæ Brunonis, qui Romanâ lingua Gregorius dicebatur, obitu admodum mœstum reperiunt, ac priori posteriorem multo graviorem adjiciendo dolorem, ob excessum suæ illustrissimæ amitæ, ex mœsto mœstiorem reddunt. Resumtis tamen demum post tantam perturbationem animi viribus, grates pro obsequiis suæ amitæ exhibitis, grates pro electione sororis sanctæ congregationi remandat innumeras, eamque honori & oneri matris spiritualis, non ut potuit, imperando, sed ut pium decuit postulando succedere postulavit. Modici igitur intervallo spatii Adelheida præfatæ Machthildis genitrix inclita Romanorum Imperatrix Augusta, quæ statum imperii terra marique sibi subacti, una cum suo consorte magno augusto & pacifico Ottone, non minus meritis moribusque insignierat egregiis quam ille viribus & triumphis consolidarat eximiis, post obitum itaque ejus & ipsa per totum seculo moriens quasi non sibi nata, sed inopum usibus tantum divinitus esset provisa, quicquid habere potuit ex regio censu, toto orbe tributario jure, vel etiam donario quæsitum, inter cætera virtutum insignia manibus pauperum in cœlestes thesauros deportandum, hilari mente & facie commendare non destitit. * Solebat namque creberrime sed secretissime more rusticarum ad id desiderabile sibi opus succincta ne vel ipsa vestium prolixitas ullam sibi jungere posset morulam, ambabus pro dextra manibus utens, tamdiu huic pio insistere labori, quousque vacillante incessu non largitate sed corpore deficiens, necessario quietura vel modicum sese cogeretur reclinare, id tantum in votis habens, ne vel sedendo vel stando vel quibuslibet occupationibus detenta unquam à fami-

familiarisſimo ſibi miſericordiarum opere ceſſaret. Hæc igitur poſtpoſitis quæ eſſe videntur, non quod verè ſint quia transeunt, ſed quod nobis ſenſuum qualitate degentibus eſſe videantur ut diximus, nobili illa hominis prærogativâ ad ea quæ verè ſunt, quæ nec ortum ſui reſpiciunt nec finem; toto ſe erigens annifu, ac meliori oculo ſuperna ſemper intuens, tandem emeritæ admodum ætatis, ad eum quem medullitus ſitiverat XVI Kal. Januar. laborum ſuorum centuplicatum recepit præmium, angelico ſtipata cœtu glorioſe migravit, atque *in Baſilica Salinenſi,* quam ipſa in honorem ſancti Petri Apoſtolorum principis pio labore conſtruxerat, honorificè tumulatur.

III.

Annus Dñi. DCCCCM. Ottonis XVII.

Gregorius Apoſtolicus, Imperatoris cognatus, II Non. Februar. migravit ad Dominum, cui ſucceſſit Gerbertus, cujus ſuperius mentionem fecimus. Imperator autem poſt modicum comperto ſuæ aviæ obitu, ultra quam credi posſit mœroris nimietate afficitur, ſanctam Dei Eccleſiam, quæ continuato trium lapſu columpnarum, quibus mira firmitate ſubnixa hactenus inconcuſſa ſteterat, Domini ſcilicet Apoſtolici aviæque ſuæ præfatæ Imperatricis auguſtæ, nec non amitæ ſuæ Machthildis Imperialis Abbatiſſæ diſcesſibus vacillare, ſibique jam ſoli inniti conſpiciens, curarum pondere gravatus, his tamen quæ ibidem vel in publicis rebus vel in aliis agenda erant diſpoſitis, patriam deſolatam quaſi conſolaturus citato curſu viſitare maturat, non paucis ſecum ex Romano ſenatu una pergentibus. Transſcenſa verò Alpium difficultate, ut primum *Galliæ* partibus pedem inferre potuit, tota ei Gallia, Francia, Svevia, equeſtri & pedeſtri agmine turmatim obviam ruit, ſorores quoque ipſius Sophia & Adelheida cum Saxoniæ & Thuringiæ utriusq; ſexus primis occurrendo, velut unicum unice dilectum, ac merito diligendum ipſo ut ita dicam corridente mundo, unanimi gratulatione ſuſcipiunt, & cum eo pariter, quamdiu deſtinati itineris acceleratio patiebatur, debita caritate morantur. Ille verò Evangelici non immemor præcepti, quo dicitur, primum quærite regnum Dei,

juxta morem parentum suorum Imperatorum, omnia sua regi ac meliorari divina exoptans clementia, humili devotione in Sclaviam, sicut superius diximus, sanctum Adelbertum Episcopum nuper pro Christo laureatum adiit, ejus interventum obnixius postulans. Deinde in patriam revertitur, & in Quidilingburgensi civitate una cum sorore sua Adelheida, Abbatissa cœnam Domini, parasceven quoque & Sabbatum sanctum, nec non Dominicam noctem resurrectionis debitæ venerationis obsequiis festivè peregit, unde in ipsis horis matutinalibus ad curtem suam totius senatus ac plebis expectationi satisfacturus rediit, illamque septimanam regalibus impendens officiis, regendo, indulgendo, largiendo, ac remunerando consummavit. Deinde profectus, sororem suam una secum Aquisgrani, quam etiam cunctis tunc post urbem Romam urbibus præferre moliebatur, summa veneratione fraternaque caritate comitante perducens, aliquantulum temporis quæ cepto itineri congruere videbantur ibi parando quievit. Sed dum nec cursum longius protrahere deliberatum, nec sororem, quam arctius diligebat, præsentialiter relinquere posset, promisso tandem post se Romam veniendi compacto paululum lenito dolore, ille uti decreverat in Italiam ultima proch dolor! profectione acceleraturus, illa monasterium cui specialiter præerat revisura, uterque cassa spe ulterius sese in hac luce videndi discedunt. Eodem anno præfatus Imperator facta cum Episcopis in Magdeburg synodo secunda feria palmarum Gisilerum ejusdem civitatis Episcopum convenit, ut dans honorem Deo, priori suo uno & legitimo contentus esset Episcopio. Ipse autem non ratione sed pecunia respondens hujus causæ mediatoribus usque in frequentiorem curiam paschæ Quidilingiburg agendam protelari rogavit. Quo dum præ languoris instantia venire non posset, quendam Rotmannum clericum sibi familiarem & Walthardum Magdeburgensis Ecclesiæ præpositum, ut eum excusatum haberent, direxit, ubi nichilominus inducias ad concilium Aquisgrani coram Imperatore congregandum accepit. Huc ergo cum fautoribus suis profectus ab Apostolicæ sedis legato de prædicta causa bis

terque

terque convenitur, nec minus ille renitens defensiones molitur, sed tandem sententia omnium convictus hæc usque ad generalem Romanæ Ecclesiæ synodum differri callide precatur. Talibus machinamentorum artibus impedita res nec terminata intercipitur.

III

Annus Dni. MI. Ottonis XVII.

Imperator posthæc emensis iterato Alpibus peragrata Italia Papiæ aliquantulum remoratur. Inde Romam proficiscens sacrosanctum Dominicæ resurrectionis festum debita ibi veneratione celebrare instituit. Interim callidus nequitiæ autor, totiusque doli repertor mille ut est nocendi artibus instructus, reinduto quo primos homines decepturus quondam sibi adopteverat colubrino amictu, inter Romanorum præcordia serpit, venena inflat, linguis trisulcis, ut manus improbas sine causa ipso Cæsari inferre moliantur, persuadet. Sed dum opposito illis divinæ pietatis clypeo à læsione Imperatoris sese cœlitus repelli conspicerent, quoscunque justæ parti faventes reperire poterant cruenta cæde multabant, nec ab illa seditione nefanda aliquo modo sedari valebant, donec invitus Imperator collectis suorum viribus ab urbe prius præ ceteris amata, sed ulterius præ cunctis detestanda, mœstus, ut ferunt, in cujusdam castelli munimina discederet, ibique pro ulciscenda injuria assiduo tractatu instantem penitus consummavit annum.

III

Annus Dni. MII. Ottonis XIIX.

In ipso introitu hujus anni Otto tertius Imperator augustus, decus Reipublicæ, sectator justitiæ immatura heu! morte defungitur anno regni sui XVIII, & ut credimus in gremio Patriarchæ Abrahæ, magnæ resurrectionis tempore, melius coronandus ac felicius regnaturus angelicis transvectus manibus collocatur. Cujus rei eventus ne procacitati hostium citius intimaretur, hi qui aderant occultando tegebant, quousque convocatis qui per castella dispersi vagabantur sociis facto agmine funebri profectione Domini sui corpus efferentes improvisi prorumpunt, pluribus tamen ibi ob penuriam equorum sine spe-

ſpe vivendi relictis. Cum verò res tanta diutius latere non poſſet, hoſtes Romani his mature compertis indebito auſu execranda omni ævo commovent bella, armis inſtructi velut pro vita patriaque certaturi, defuncti corpus Imperatoris impudenter diſtrahere, mirisque injuriæ modis ſine more mortuum excruciare, quem vivum nocere nequierant, terna belli invaſione pertemptant. Quos divina pietas totiens nece crudeli multari permiſit, adeo ut vix pauci latibulis fugæ ſeſe dedentes inglorii diſcederent, noſtri verò felici ubique victoria uſi, depoſitum pretioſi ponderis theſaurum fideli devotione trans Alpium nivoſa cacumina jam tandem ſecuri deferunt. Quo comperto, Heinricus Dux, ad quem ſumma Imperii pertinebat, maxima comitante caterva, funeri miſerando omnibusque digne plangendo admodum triſtis occurrit, & ad Aquasgrani, quo vivens ſitiverat, gemitibus multis mortuum corpus tandem perducit. Nec mora, itur in templum magno hujusmodi honore, mixto intolerabili dolore, terræ commendatur ſinui, plurimis clauditur magnum ſolatium. Interea diverſi diverſa ſentientes dum maxima pars procerum Herimanno Duci Svevorum auxilium promittunt ad regnum acquirendum, Heinricum mentientes ad hoc eſſe minus idoneum, ſtatum pacis & Imperii perturbare non metuunt. Dum enim quique ſibi pro ſua parte jus Imperii raptum ire molirentur, Eckihardus Marchio in Palithi à Sigifrido & Udone pesſime occiſus eſt, plurimique ſuorum cum eo. Dehinc intrante Julio, præfatus Dux Heinricus nepos regalis in regnum eligitur à Francis, *inſciisq; Saxonibus* Mogontiæ à Willigiſo unctus coronatur. Fama volat ſuper his, dicens pariter Merſeburch illum quam citisſime venturum, quod & factum eſt. Illo Bernhardus Dux & Saxonum primates cum dedecore ſuorum convenientes benigne ab eo ſuſcepti ſunt, moxque Dominum ſibi illum ac *Regem elegerunt*. Sed & Bolizlavonem Poloniæ Ducem occurriſſe, & regis gratiæ ibi ſupplicâſſe pacis fœdere promiſſo reperiunt, quæ quia firma non fuit poſtmodum patuit. Inde digreſſus per urbes & loca provinciæ aliquantisper commoratus, quæ agenda erant prout tempus & res poſcebant, prudenter diſponebat.

Domi-

Dominæ quoque Imperiales filiæ Sophia & Adelheida honorifice tanti nominis novitatem accipientes, quanta potuerunt caritate occurrerunt, congaudent regi nepoti, quia non licuit fratri. Quas secum digno cum honore ducens, Cunigunda contectali sua una cum eis comitante, Paderbrunnensem ventum est civitatem, qua periculosa inter Bavvarios & Saxones orta est seditio, multorum morte subsecuta. Posthæc in nativitate sancti Laurentii imponitur corona benedictionis Kunigundæ reginæ, datur etiam Sophiæ Imperatoris filiæ benedictio Gandersheimensis Abbatiæ. Quibus peractis, rege Heinrico Rhenum transmeante, quique in sua rediere. Herimannus autem Dux cum Svevis regi restitit, & Francorum pars quædam refragari cepit multa inutilia perpetrantes, sancta loca exurentes aliaque devastantes, quos tamen Deus citissime humiliavit.

Annus Dni. MIII. Heinrici Secundi I.

Heinricus Rex Sclavos Milkianos hiemali tempore invasit, & cruenta cæde devastans, sibi subjugavit. Quadragesimali autem tempore Magdeburch venit, diem palmarum ibidem acturus, deinde Quidilingenburg pascha celebrat, pentecosten Halverstad: Post hæc *Heinricum Marchionem* & alios sibi resistentes cum exercitu petit. Inde in sylvam Spetheshart *quæ Bavariam à Frantia dirimit* veniens, post laborem expeditionis, delectatione recreatur venationis. Dehinc per Frantiam morose transiens, in Saxoniam venit, & Saxonibus atque Thuringis in Milzaniam expeditionem indixit. Eodem anno Herimannus Dux ad extrema pervenit & discordia Svevorum quievit.

II

Annus Dni. MIV. Heinrici II.

Igitur Rex Heinricus cultor æquitatis inclitus, & religionis divinæ præcipuus, quæcunque regni negotia à decessore suo tanquam puero & ipso intempestivo obitu præoccupato relicta fuissent minus caute ordinata, ipse secundum Domini timorem restaurare justeque disponere studuit. Huic igitur ut innotuit Merseburgensis Episcopatus

patus destructio, ob tam incorrigibilem longo tempore Gisilleri Magdeburgensis Archipræsulis ambitionem non mediocriter dolens omni annisu se armavit ad ipsius reparationem. Unde & cum regni sui anno secundo nativitatem Domini Polithi celebrasset, inde Thorneburch profectus, Willigisum Archi-Episcopum cum aliis sapientibus & idoneis viris Magdeburch direxit, ad præfatum Archi-Episcopum, qui jam præ diuturni languoris vexatione à multis desperatus erat, monens & obtestans per Deum, ut rediens ad cor, divinæ saltim correptionis tam liquido in suo corpore perspicabilis flagella animadverteret, ut usurpatam injustè sedem relinquens, & legitimam resumens, quicquid in destructione ejus errasset vel nunc in extremo vitæ suæ satisfaciens pœniteret. Ille autem quæ facere nolebat vix ipso auditu *sufferebat.* Pauca tamen pro tempore locutus, promisit se abiturum & die tertia indubia responsurum. Sed *ô male dilata bona post hæc sæpe negata.* Curru igitur quo aliter ex multo jam tempore non valebat impositum se abduci in curtem suam Thriburi jussit, ubi biduo commoratus, morbis excruciatam, quia non est consilium contra Dominum, VIII Kal. Februar. animam reddidit. Quo audito Imperator ipse funereis præsens exequiis, corpus Magdeburg prosequitur, à quo Wipertus Capellanus suus de eligendo Taginone voluntatem regiam legaturus ad fratres præmittitur. Walthardus autem supra dictus præpositus coadunatis fratribus, ut eis antistitis mortem, & regis ad illos visitationem innotuit, quid super electione idonei provisoris censerent, consuluit. Qui omnes unanimiter ipsum licet humiliter recusantem se eligere responderunt. Corpus autem delatum ad sancti Johannis Baptistæ monasterium prima nocte honorificis vigiliis conservatur, nec minus sequenti die ad sanctum Mauritium deductum, à superveniente tunc Rege, clero & populo suscipitur, circaque illud propensiori ritu psallentium secunda nocte excubatur. Mane autem facto, Arnulfus Halverstadensis Episcopus, ut fratres de electione Taginonis conveniret, à Rege mittitur. Walthardus itaque præpositus respondere rogatus pro omnibus, quamvis ab eis ipse fuisset ad hunc honorem

honorem pontificii electus, tamen à se primo removet hujus ambitionis suspicionem, sed de alio eligendo cum dicat omnes regis sentire intentionem, profitetur eos velle & petere, ut mereantur canonica auctoritate habere liberam, nec potestate regia coactam electionem, nec pati posse suo tempore detrimentum subire suæ Ecclesiæ dignitatem. Rex igitur his auditis accersito eodem præposito & reliquis seorsum majoribus benigne obsecrando, & multa pollicendo, tandem ipsius & omnium voluntate ac consensu electo Taginoni commisit Episcopalem in qua & ipse eum honorifice collocavit cathedram, cujus, ut mos est, laude universorum favore celebrata ad defuncti exequias alio carmine conveniunt, quem & coram altari australi cum multo luctu & lacrymis sepeliunt. Dehinc Rex Merseburch diu pastore viduatam consolationis gratia adiens, pristinis eam restitui honoribus quam maximè conatur. Ibi tunc Tagino venerandus in purificatione sanctæ Mariæ unctus est à Willigiso Archi-Episcopo Mogontino, utriusque suffraganeis qui tunc aderant honorifice suffragantibus, Apostolicæ autem sedis legato & Hilderico tunc in ordine suffraganeorum primo consentientibus. Ordinandus enim ab solo Apostolico fuerat, sed hunc adire causa instantis necessitatis non poterat. Tunc Rex coram omnibus tradidit Merseburgensem Episcopatum supradicto Wiperto Capellano suo, dato ei novi Archipræsulis baculo, per quem illi omnia reddidit, quæ ab Gisilhario injuste hinc ablata didicit. Quem nichilominus illis diebus consecravit idem Tagino cum quaternario astantium suffraganeorum suorum numero. Postquam igitur Rex beati desiderii sui explevit votum, reversus Magdeburch, ne quod ex hac institutione Archi-Episcopo incusaretur intulisse dampnum, quoddam *sui juris* eidem cum legali testamento tradidit prædium, cum omnibus pertinentiis suis, in *Zeudici* provincia situm. Nam ipse in Domino magnæ devotionis Rex de capella sua sumens non modicam partem reliquiarum beati Mauritii hieme tunc forte redivivo frigore sæviente, terramque glaciali asperitate & nive cooperiente, à monte sancti Johannis Baptistæ ubi servabantur nudis pedibus, ut fertur, calore pietatis illum animante tricesimo die depositionis Gisilha-

 silha-

silharii Archi-Episcopi in civitatem detulit, cunctis festivo ritu, ut par erat, eas suscipientibus quas & sancto altari cum prædictis donariis obtulit, ipsumque diem in honore præfati martyris ejus Ecclesiæ celebrare, quemadmodum adhuc habetur, instituit. Post hæc per Franciam in Italiam veniens, sanctum pascha ibi acturus, sed adempto gaudio multa milia rebellium jussit interire gladio, ob ulciscendam injuriam ab eisdem Romanis Theotonicis jamdudum illatam, omnibus simul ædificiis Papiæ exustis, quæ veterum construxerat industria illustris. Fulgura & tonitrua hoc anno simul cum nimia & terribili turbine venerunt, perterritis ubique terrarum populis, & Rex de Italia regressus parvo post tempore Boëmiam, quam Bolizlaus Polniensis injuste possederat, pugnaturus intravit, sed Deo adjuvante tota illa gens sese cum pace, suaque omnia regi dedere, & ille Tirannus Bolizlaus contumeliose evasit. Deinde reversus Rex Merseburg venit, ubi pro remedio animæ cujusdam *Esiconis Comitis* prædium quoddam, Uppusin dictum, cum candelabris duobus argenteis altari tradidit, insuper & Wiperto Episcopo mercatores & Judæos ab Gisilhario primitus acquisitos ac diu commutatos reddidit.

II

Annus Dni. MV. Henrici III.

Rex ira permanente contra Bolizlavonem, reparato agmine Poloniam accelerans fugientem insequitur suam quasi injuriam defensurus, sed proch dolor! multos perditurus Bernhard, & Isi, Thietbem, & Bernhard cum aliis multis occiduntur. Rex cum exercitu secum deferens corpora mortuorum revertitur.

II

Annus Dni. MVI. Henrici IV.

Balduinus in Gallia elevatur contra regem cum Lamperto, in Valentia civitate non sua. Quod Rex egre ferens eò in expeditionem properat plurimo suorum sudore & longo tempore frustra ibidem commoratus, tandem facta pace revertitur.

Annus

II

Annus Dni. MVII. Heinrici V.

Rex Ratisponæ Dominicam reſurrectionem celebrans recenti ſuorum nece cordetenus tactus mittit legatos ad Bolizlavonem, bellum ſe ſitire bellum demandat contra ſe parari, ſed fama iterum de Baldwino non bona percrebruit, quæ id ne fieret, prohibuit. Tandem celeriter in Galliam reverſus, & ſanctæ Eccleſiæ precibus adjutus, quem reliquerat hoſtem, gaudet recepiſſe imbellem. Bolizlaus interim incurſu Saxonum ex legatione regis concitatus, audaci animo elatus prope Parthenopolim, pergens omnem Sclavoniæ eo loci provinciam devaſtat, incolas aut neci tradidit aut captivos colligari præcepit, donec ripam Albiæ fluminis attigit, ubi ſuperba quædam jactans verba obſtante ſummi Regis milite ſancto Mauritio, ſuæ non compos voluntatis revertitur in propria ducens ſecum in vinculis fortes viros Saxonum Ludolffum, Thadilan & Tadi. Rex talia audiens animo dolet & hortatur ſuos, ne id inultum ferrent, ſed hujusmodi affectum neſcio quo obſtaculo nullus etiam nunc ſubſequitur effectus. Bavenbergenſe Epiſcopium à Rege Heinrico conſtruitur, & Everhardus ibidem primus Epiſcopus ordinatur. Conſiderans namque Rex ſe filios non habiturum, quippe qui, *ut multi teſtantur*, conſortem regni ſui Kunigundam nunquam cognovit, ſed ut ſororem dilexerit, omnium bonorum datorem Dominum habere delegit heredem, ſapientique uſus conſilio prædictum Epiſcopatum Bavenberch in honore ſancti Petri ſanctique Georgii conſtituit, locumque ipſum prædiorum divitiis & omnis ornatus decore, ut in præſentiarum cernitur, copioſiſſime ditavit. In meridiana quoque parte civitatis monaſterium in honore ſancti Stephani Protomartyris ſub ordine Canonico conſtruens, ex altera verò hoc eſt Aquilonari aliud monaſterium ſub monachali regula in honore ſancti Michaëlis Archangeli ſanctique Benedicti conſtituens ſibi ſuæque civitati ſupra petram Apoſtolicæ firmitatis fundatæ, muroque & propugnaculis meritorum ſancti Georgii cæterorumq; ſanctorum munitæ ac exornatæ, contra incentivos vitiorum jactus turrim fortitudinis

in Stephano & contra refrigerantes flatus illius qui in aquilone unde malum omen pandetur ſedem ponere diſpoſuit, refrigerium certum in angelico præparavit præſidio, ut à dextris & ſiniſtris juſtitiæ armis vallatæ, in nullo ſufficiat prævalere. Aliis quoque ſanctorum locis per regni latitudinem non minus prout opus erat munificentiæ ſuæ impertivit largitatem quædam jam dilapſa in melius reſtituens, quibusdam quæ minus ſuppetebant adjiciens.

II

Annus Dni. MVIII. Heinrici VI.

Adelbero Clericus reginæ frater, regi factus adverſarius, abhominationes multas concitavit contra omne jus & fas, Treverim ſibimet cum ſuis ſequacibus mancipavit ſicque diſceſſit. Quod cum Rex comperiſſet, ſuas ilico copias colligens advenit, Lotharingos ſibi reſiſtentes palatio obſedit XVI ebdomadas ibidem faciens. Illi verò tandem fame coacti falſo dextras dedere, regem remeare fecerunt, ipſi nichilominus in ſua perfidia permanentes, Stella paſchalis ebdomadæ feria ſecunda media die viſa eſt VI Idus Aprilis.

II

Annus Dni. MIX. Henrici VII.

Subita & noſtris temporibus inſolita aquarum refuſio facta eſt III Idus Januar. II feria, luna X multis dampnum inferens & ſeptem diebus permanens. Sanctus Bruno Archi-Epiſcopus qui & Bonifacius, primum Canonicus ſancti Mauritii in Magdeburch, deinde monachicum habitum ſuſcipiens, tempore iſtius Cæſaris Merſeburch venit, benedictionem Epiſcopalem cum licentia Domini Papæ ab eo petens, ejusque juſſione ab Archi-Epiſcopo Taginone conſecrationem, & quod ipſe detulit pallium ibidem ſuſcepit. Dehinc XII converſionis ac converſationis ſuæ anno in Pruciam pergens, ſteriles agros ſemine divino ſtuduit fœcundare, ſed ſpinis pullulantibus horrida non potuit facile mollire. Tunc in confinio prædictæ regionis Ruſciæ & Lituæ cum prædicaret, primò ab incolis prohibetur, ſed plus Evangelizans capitur, deinde à paganis primo manibus ac pedibus præciſis tandem

tandem capite plexus cum ſociis ſuis numero XVIII VII Idus Mart. Martyr inclitus cœlos petiit. Pater præfati Epiſcopi Bruno dicebatur, mater Ida, frater Gevehardus. Gevehardus genuit Burchardum & Idam, Burchardus genuit Ge ehardum patrem Conradi Magdeburgenſis Archi-Epiſcopi. Ida verò genuit Gevehardum Comitem, patrem *Lothariі Imperatoris*. Hoc anno Dominica Palmarum guttæ ſanguinis in quibusdam locis veſtimentis hominum inſtillabant: Sol quoque nebula horribili obſcuratus, mirantibus intuentium oculis velut ſanguineus ac minor ſe viſus, terrorem incuſſit tertia Kal. Maji, feria VI, luna prima, duobus diebus tales minus oſtendens, tertio die proprio vix lumine veſtitur. Peſtilentia & mortalitas graves ſecutæ ſunt. Wipertus Merſeburgenſis Epiſcopus obiit, cui Thietmarus ſucceſſit. Incendia inſolita facta ſunt per plurima loca. Eodem anno obiit Alfkerus Abbas de cœnobio ſancti Johannis Baptiſtæ Magdeburg, cui mox *Sigifridus* frater prædicti *Thietmari Epiſcopi* ſucceſſit, electus de eadem congregatione.

11

Annus Dni. MX. Heinrici VIII.

Heinricus Rex in expeditionem ſuas contrahens copias, Bolizlavum Poloniæ quæſiturus, ſed quo velle ducebat minime perventurus, gravi ingruente ægritudine, media revertitur via, cæteris ut erant bello parati, plurima devaſtantibus loca, multamque prædam ſecum reportantibus. Theodoricus Metenſium Epiſcopus, dotem & patrimonium Reginæ Kunigundis quæ ſoror erat ſua, Bavenbergenſi Eccleſiæ dolens delegari à rege contra ipſum rebellat.

11

Annus Dni. MXI. Heinrici IX.

Rex Metenſem urbem prædictumque Theodericum Epiſcopum tamdiu obſedit, quousque mediante juſtitia pax inter eos convenit. Eodem tempore inter milites Balderici Leodicenſis Epiſcopi eo præſente & Lambertum Comitem Lovanienſem apud Villam, Hugardis dictam, conſerto prælio Epiſcopus Lamberto vincente, multis ſuorum

captis vel occisis, gravi atteritur infortunio. Pestilentia & mortalitas inaudita, tempestates ubique locorum Monasteria, castella & oppida devastantes desæviunt. Hiemps quoque pruinarum asperitate importunè longa, ita ut solis ardore insolubilem multo tempore glaciem retineret, ac multa hominum corpora languida redderet. Tertia etiam Kal. August. secunda Feria, luna XXVI, grando glacialis cecidit ingens & horrenda, & ventus ingens plurima ædificia subito turbine subvertit, & multa alia dampna commisit.

11

Annus Dni. MXII. Heinrici X.

Peracta in civitate Bavenbergensi Ecclesiæ majoris constructione cum nataliciug dies Regis Heinrici adesset II Nonas Maji, omnis primatus ad dedicationem illius aulæ continuo congregatur, & sponsa hæc Christi per manus Johannis Patriarchæ de Aquilegia, & aliorum XXXVI Episcoporum ministerio consecratur, quæ ut summo decuit regi in omnibus ornata fuit. Intererant etiam regio gaudio dominæ sorores Abbatissæ Sophia & Adelheida, quod erat insigne decus Imperatoriæ aulæ. Aderat & incredibilis frequentia cleri ac populi, inter quos multis Regis indulgentia à Rege donata est, aliis venia repromissa. In quadam villa *Saxonicæ Sveviæ* Cokstede nomine nati sunt gemini fratres cum dentibus os habentes, quasi aucæ, alter verò dextrum brachium dimidium ut ala aucæ. Tertia die nativitatis dicuntur inter se risisse, quos civili contigit consensu mori, quia eos diu vivere omnibus erat timori. Magna à piratis devastationis clades facta est in partibus Aquilonis in provincia Unna, ita ut multis interfectis, aliis miserabiliter captis, exustis etiam plurimorum ædificiis cum pertinentibus bonis pauci vix veluti nudi evaderent. Terræ motus quoque per plurima loca fiebat, & commotio aëris cum tonitruo & fulgure, & inundatio pluviarum tanta facta est IV Idus August. ut biduo perseverans plurima dampna perageret, domos multas cum suis utensilibus, nec non acervos frugum pessum daret, homines quoque periclitarentur. Walthardus Magdeburgensis Archi-Episcopus extrema sortitus est cum Domi-

Domino felicius regnaturus. Vixit autem post obitum Taginonis Antistitis ter terno ebdomadarum numero & nocte una, sedit verò in Episcopatu VII septimanas noctesque binas, trinum & unum Deum ore prædicando, unctus Spiritu sancto, pacem in invicem & * * Ecclesiæ Dei, in dilectione Dei & proximi præparando. Post ejus mortem Bolizlavo multis milibus suorum contractis Dalamantiæ terminos occupavit, urbem eo loci noviter instauratam dolose expugnavit, & utrinque magna strage peracta cum captivis domum reversus est. Henricus Rex post festum sancti Martini Confluentiæ veniens magnam synodum habuit, Theodericum Metensem Episcopum cæterosque sibi rebelles causa dampnandi, si nollent converti, & alia perplura acturus. Quod Regis decretum illi aliquantulum timentes, legatos pacis causâ miserunt, veniam precantes; sed Rex recenti vulnere saucius, per omnia voluntati eorum satis non fecit, consilio tamen fidelium suorum Magontiæ se videndi licentiam dedit. Quo quidam ex illis venire neglexerunt, alii verò regio Imperio, ut decuit, paruerunt, & inde non integræ pacis gaudia reportantes, sed firmandæ adhuc suspendia exspectantes reversi sunt in sua. Expulsio Judæorum facta est à Rege in Mogontia, & *quorundam hæreticorum* refutata est insania. Hoc etiam anno inchoatum est fundamentum Ecclesiæ sancti Johannis Baptistæ in suburbio Parthenopolitanæ civitatis à Domino Sigifrido Abbate anno IV ordinationis suæ.

II

Annus Dni MXIII. Heinrici XI.

Heinricus Rex natale Domini in Palithi festivis peregit gaudiis, ubi Walkerus Treverensis Ecclesiæ Episcopus ægrotavit & aliis inde euntibus ibidem relinquitur, III Idus Januar. proch dolor! moriturus. Eodem anno duæ lucernæ ardentes mundo subtractæ reconduntur cœlo; Lievizo Hamanburgensis Archi-Episcopus & Wonleph presbyter & Monachus solitarius: Episcopus namque vi febrium detentus cum laboris sui præmium imminente jam morte à Deo speraret, ut erat nimiæ caritatis providebat suis portum salutis. Erat inter cæteros clericos

clericos quidam Oddo ei specialis familiaris, quem nobiliter Episcopatu dignissimum esse prædicans, ipse primus sancta oratione in hoc opus elegit, deinde cleri ac populi unanimiter acclamantis eadem vota persensit, ac sic lætus obdormivit in Christo II Nonas Februar. Interea Rex de Alstede discedens, ubi Epiphaniam Domini celebravit, Merseburg venit, & Bolizlavi nuncios pacem poscentes, & confirmationem cum Misecone ejusdem filio fieri promittentes audivit, & ibidem prædicti antistitis obitum comperit, recordationem ejus summopere faciens. Posthæc transiit à Merseburch & purificationem sanctæ Dei genitricis in Magdeburch celebravit, & in ipsa die prædictus Oddo, clericis comitantibus ac laicis, supplex venit, & regis gratiam ad completionem electionis per fidos intercessores postulat. Quos Rex nullatenus audit, sed capellano suo Unuano cum laude advenientium, etsi non spontanea, Episcopatum dedit, Oddonem per manus suscipiens & promissa sibi pietate demulcens. Tunc jussu Regis, in præsentia ejusdem à Gerone Archipræsule cum consensu & auxilio Episcoporum Ekkehardi & Thurgati Unuan ungitur. Interpositis diebus paucis Miseco Bolizlavi filius cum magnis veniens muneribus regis efficitur, & fidem sacramento firmat. Dehinc cum honore magno remittitur, & ut iterum veniret delectatur. In his diebus tempestas magna post Solis occasum contigit, homines subitò perterruit, quam fragor & ignis subsequuntur, & in locis quibusdam Ecclesias subvertens multa alia dampna commovit, Idus Maji luna I. Diruit etiam tunc Ecclesiam extra urbem positam, quæ de rubro facta est ligno, regnante primo Ottone. Incendium quoque plurima Archipræsulis bona consumpsit. Interea pervenit ad Regias aures, quod Werinzo sive Werinharius quondam Marchio cum Ekkehardo, Hermanni Marchionis fratre, ad Bolizlavum sine licentia pergeret, ibidem quoque multa gratiæ suæ contraria loqueretur, ejusque nuntios hic sæpe in secreto haberet. Hoc omen Rex graviter suscipiens utrosque venire jussit in suam præsentiam. Tandem Werinharius gratiam & incolatum cum prædio suo & auro comparavit, alter verò longe post eum fideli interventu rever-

revertitur. In proxima XL Rex ad Werlu veniens diu colica passione ibi infirmatur & multa per visionem sibi revelata sunt. Statuit etiam, se sanctum pascha Aquisgrani celebraturum, quod ne fieret, gravis & repentina infirmitas obstitit, quæ divinitus tantum ei timorem mortis incussit, ut alios dignitate exutos, alios suæ gratiæ dulcedine injuste privatos remittendo priori suo redderet loco. Ad ultimum lacrimis & oratione multorum convalescens, quia in tam brevi intervallo ad prædestinatum non valuit pervenire locum, paschale festum cum Meinwerco sibi admodum familiari in Patherbrunnun digna veneratione peregit, Pentecosten autem Merseburg; in cujus vigilia *Bolizlavo* cum securitate obsidum apud se relictorum venit & optime suscipitur in die sancto, manibus applicatis miles efficitur, & post sacramenta *Regi* ad Ecclesiam ordinato incedenti *armiger* habetur. In secunda feria Regem magnis muneribus à se & à contectali sua oblatis placavit, deindeque regia largitate his meliora ac multo majora *cum beneficio diu optato* suscepit, & obsides suos cum honore & lætitia remisit. Posthæc verò Ruciam nostris ad hoc auxiliantibus petiit, & magna regionis illius parte vastatâ, cum commotio inter suos & hospites *Pezineigos* fieret, eosdem quamvis sui essent fautores jussit interfici omnes. Rex stultorum depravatus consilio, Fuldensis monasterii bona mirabiliter diripuit, dum sibi fratrum vita displicuit, & data occasione corrigendi, invaluit potestas destruendi. Diffugiunt hac & illac vagantes, qui erant cœnobitæ, jugum Christi ferentes. CCLXX annis à Carolo primo eo loci Deo militabant, illis autem temporibus proch dolor! spectaculum facti mundo, & sibi dolori & aliis timori. Commotio quoque aëris valida hoc anno fiebat, ut per plurima loca ædificia ruerent, & res quædam pretiosæ à fulmine tactæ interirent. In civitate etiam Bernhardi Ducis, *Luniburg*, dicta horribilis hiatus terræ apparuit, ipsi templo minas ruendi prætens, &, incolis timore perterritis, confugii tempus funditus aufferens, Rex autem occidentales pergens regiones, iter suum ad Longobardiam disposuit, rursumque Merseburg repedavit, & inde XI Kal. Octobr. discedens, per Bavvariorum atque Sve-orum

fines transivit. Mox inundatio nimia facta est aquarum, multa dampna inferens XIX Kal. Januar. luna IX, feria III. Quod Rex floccipendens iter inceptum peregit, & natale Domini Papiæ honorifice celebravit, Regina comitante. Ad supplementum hujus itineris Bolizlavus ante invitatus, nil aspiravit, & in bene promissis more solito mendax apparuit. Insuper antea Domino Papæ quæstus est per Epistolæ portitorem, ut non liceret sibi propter latentes regis insidias promissum principi Apostolorum persolvere censum. Tunc verò missis illo nunciis tacite rimatur, qualiter Rex in his partibus haberetur. Quoscunque potuit ab ejus servitio amovere conatus est.

sr

Annus Dni. MXIV. Heinrici XII.

Heinricus Dei gratia Rex inclitus mense Februar. ebdomada tertia, anno autem regni sui tertio decimo, à senatoribus duodecim vallatus, quorum VI rasi barba, alii prolixa incedebant *mystice* cum baculis, cum dilecta sua conjuge Cunigunda, ad Ecclesiam sancti Petri, Papa exspectante venit, & antequam introduceretur, ab eodem interrogatus, si vellet *fidelis Romanæ Ecclesiæ Patronus esse, sibi autem suisq; successoribus per omnia fidelis*, devota professione respondit, & tunc ab eodem unctionem & coronam cum contectali sua suscepit, priorem autem coronam super altare Principis Apostolorum suspendi jussit. In octavo verò die inter Romanos & nostrates magna nascitur commotio in ponte Tyberino & utrinq; plures occubuere, nocte eos ad extremum dirimente. Hujus rei auctores erant germani tres, Hug videlicet, Hecil ac Ecilin, qui postea capti & in custodia detenti sunt, è quibus unus in his partibus evasit, Secundus ad Fuldum Abbatem deductus est, Tertius in *Vucanstene* castello diu servatus. Dominicam resurrectionem Imperator in Pavia civitate celebrans, instabilem Longobardorum mentem caritate cunctis exhibita confirmavit. Dehinc sedatis tumultibus universis, reversus est ab Italia, & Hardwigus ob hoc admodum gavisus Vercellensem invasit civitatem, Leone ejusdem Episcopo vix effugiente. Omnem quoque hanc civitatem comprehendens

dens rursum superbire cœpit, quem, ut in sequentibus patebit, divina majestas nimis humiliatum, se culpabilem cognoscere coëgit. Hoc anno Imperator Corbejæ venit ad visitandos fratres, quorum sibi vita displicuit, & eam Imperiali auctoritate corrigere voluit. Unde plures illorum instituta patrum defendentes, & plus justo contra jus Imperii sævientes eheu! misere desipiunt, cum percussi in maxillam non præbent alteram, sed sine consilio rebelles male parant pugnam. Quid deinceps actum sit nostris temporibus, magis est stupendum, quam stylo demandandum. Sedecim tamen ex illis capti custodiæ traduntur, & cæteri Imperatoris mandata sectantur. Res miranda & nimium stupenda contigit III Kal. Octobr. in partibus occidentalium regionum, Walachre, & Flanderæ. Horrendæ nubes apparuere, quæ per tres noctes miro modo immobiles minas intuentibus intulere. Tertia verò die tonitrui inauditus fragor adveniens turbavit maria, ita ut horribiliter intumescerent, & incredibiliter crescendo nubibus cohærerent. Cumque gementes incolæ repentinæ calamitatis miseriam in tantæ inundationis mole conspicerent, & sicut post mortem Juliani Apostatæ naves ad prærupta montium penderent, vel in antiquum chaos redirent, timore mortis perculsi terga vertere cœperunt, sed peccatis præpedientibus multa milia hominum subito fluctibus interierunt, quam vultum Domini iratum effugere non valuerunt. Hoc etiam anno Sol & Luna aliaque sidera dant metum tristium signorum, quæ mox sæva pestilentia & mors subitanea sequuntur. Stella multis in medio die apparuit.

II

Annus Dni. MXV. Heinrici XII.

Heinricus Imperator in Walbike diem palmarum agens, nuntios de Italia sibi in Sacramenta constrinxit, & inde digressus, Merseburg paschale festum peregit, ubi Bolizlavo omnia munera, quæ illi miserat, simul cum gratia perdit, dum illum legatione superba infestum reddidit. Commotio aëris & ictus fulminis hoc anno periculosa dampna intulere, quibusdam partibus monasterium sanctæ Mariæ in monte

Occidentali * * Imperator fratrum Corbeigensium privilegia & consuetudines aliquas priores, quas CCXXX & IX annis Ludovvico pio dante habuerant, potestativè mutavit, amoto monasterii patre, ignotum & fortasse bonum illis præfecit, qui quasi doctior errata corrigeret, & devios sanctæ regulæ tramitem cautius doceret. Ex hoc illi nimium merentes, vitam suam quæ cunctis pene Monachis exemplo claruerat, vilescere ingemiscunt, seque mutuo hortantur potius discedere, quam tantæ injuriæ subjacere. Sicque factum est, ut pauci admodum superesse viderentur, cæteris seculo mirabiliter occupatis, sed postea Dei gratia decenter conversi, divinis rursum se mancipaverunt obsequiis. Addidit etiam hoc anno Imperator legationem mittere, ad Bolizlavum pro restituendis regionibus quas abstulerat. Ille verò more consueto superbe respondit, se non solum propria retinere velle, quin potius non sua diripere malle. Ad hæc Imperator merito indignatus, bella parat, fortiaque virorum milia vocat in arma, cum quibus sine mora Poloniæ attigit fines, cum in primo aditu divina assunt solatia. Hostes enim terga verterunt, sed alibi nongenti ceciderunt, ipse quoque Bolizlavus à facie ejus eminus fugit, sicque Rex exhilaratur salvo satellite, excepto uno juvene egregio, qui viribus imbellis cum paucis fortibus intrepida morte laudabiliter occubuit. Imperator verò dolet sibi quenquam perisse, cui prius contigerat triumphasse, consilio suorum exercitum jubet redire. Illi ut erant ignari viarum per sylvam quandam tendunt ad locum, qui vix tantæ multitudinis capax undique interfluente palude, & frondium cingente coronâ, brevem lassis concessit quietem. Conveniunt primates & lasciva juventus suis viribus victoriam jactantes, & pro iteranda strage, absentibus inaniter minitantes, nullus ut decuit Deum Deorum pro collatis beneficiis laudibus studet attollere, vel de futuris preces effundere ah ideo contigit nobis deflere. Cingitur interim miles collectus subita belli formidine, nam assunt hostes de insidiarum latibulis, memores injuriæ civium & hos recessus gladiis, illos spiculis jaculisque excludunt. Exoritur clamor, & si quod fuit gaudium, mœrore confunditur, dum utrinque sævissime

viſſime præliatur, & pars inimica ceſſiſſet, ſi peccata noſtra non revocaſſent. Sarcina cujusdam Fritherici periclitabatur, & ipſe dum nititur ſuccurrere ſuis, coram cunctis proſternitur, redintegrato dolore, Gero autem Comes miſerans caſum morientis amici, medios fertur in hoſtes, nunc hos valida dextra, nunc illos frementi proterit equo. Tandem nimia cæde laſſatus, glorioſæ mortis pocula inter multos deguſtavit primus, cæteri verò ut ſe in arto poſitos vident Deum, ſibi placari optant, quem jam cognoſcunt iratum, ſed non poterat ſententia evelli, quia conſtat illos pro Chriſto mori.

Cæſar Oderam transmeans, reluctantem Poloniorum multitudinem admodum proſtravit, & nemo de exercitu regio, niſi Oddo inclitus juvenis, cum aliis duobus ſatellitibus ſauciatur. Hic cum Sigifrido filio Oddonis Marchionis ab Imperatore accuſatus, eo quod Bolizlavo nimium hactenus familiaris fuiſſet, eodem die viriliter ſe expurgat, & à ſuis eminus digreſſus, cum hoſtes ſolus fugientes inſequeretur, ſagittta per tempora immiſſa primo ocellum, & poſt vitam amiſit; eorum autem qui ex parte hoſtili oppetierunt ducenti fuere prædam relinquentes copioſam.

II

Annus Dni. MXVI. Heinrici XIV.

Imperator natalem Domini in Pathelbrunnun feſtivis peregit gaudiis, poſthæc Popponem Luippoldi Marchionis filium & Bavebergenſis Eccleſiæ præpoſitum Treverenſi præfecerat urbi. Et cum is ab Erckenbaldo Mogontienſi Archi-Epiſcopo juſſu Cæſaris & licentia Virdunenſis Epiſcopi, (qui primus horum in ordine confratrum) conſecrari debuiſſet; à Thiederico Metenſi antiſtite, eo quod à ſe juſtius hæc ordinatio fieri deberet, aſſidua acclamatione, humilique petitione id in caſſum prohibebatur. Nam Imperator hunc ſcripta demonſtrantem, & banno id interdicentem, non exaudivit, ſed unctionem fecit compleri. Egregius antiſtes Cantuariæ civitatis Dunſtan à Northmannis innocenter interemptus eſt, & glorioſus Chriſti martyr effectus. *Wigmannus Comes Occidentalis Saxoniæ*, ſpe inter ſe & Balderi-

 cum

cum Comitem reconciliatæ pacis, perſuadente callida, perfida & avara conjuge ejusdem, inſidiis peſſimorum in itinere doloſe interemptus occubuit. Luna XXX colliſiones nubium horriſonæ, cum crebra coruſcatione, & imbrium nimietate plurima ſubruunt ædificia.

II

Annus Dni. MXVII. Heinrici XV.

Heinricus Imperator hoc anno in Ingilaheim paſchalibus gaudiis interfuit. Eodem anno in cœnobio religioſorum Monachorum VIII Kal. Mart. dedicata eſt Eccleſia ſanctæ Mariæ ſemper virginis, & exuſta eſt Eccleſia ſancti Johannis Baptiſtæ cum uno Monacho. Imperator caſtra movit contra Bolizlavum, ſed mira peſtilentia & mortalitate populi obſtante, ſine bello rediit, cui ilico venienti nuntiatur Gerhardum in Francia, plurimis civili gladio peremtis, mala grandia concitare, unde commotus illo diſpoſuit ire. Eclipſis facta VII Idus Novembris. *Palatinus Comes Bernhardus* [forte Burchardus, de quo Ditmarus lib.6.] *paralyſi percuſſus eſt.* Magdeburch à Bernhardo Marchione cum magna multitudine appetitur noctu, & ibi miles quidam Archi-Epiſcopi innocens capitur, alter verò vulneratur.

II

Annus Dni. MXVIII. Heinrici XVI.

Tempore Heinrici Imperatoris & Geronis Archi-Epiſcopi in urbe Parthenopolitana duæ conſorores fuêre, quarum prior Alwred & ſequens Ermengarth dicebantur, ambæ admodum laudabilis vitæ, non cum cæteris ſanctimonialibus converſando, ſed ſingulariter in Eccleſia, quæ rotunda dicebatur, Chriſto ejusque dilectæ genitrici ſedulum exhibebant obſequium. Junior lumine privata interiori acie æterno ſplendore *, nec longè poſt ad patriam ſemper optatam VI Idus Febr. migravit. Hujus ſenior Germana nepti ſuæ innixa Fritherunæ & crebrò amiſſæ ſororis, & aſſiduæ infirmitatis dolore deficiens, nil niſi quatuordecim ſeptimanas & tres dies ſupervixit. Hæc pridie quam carnis debitum perſolveret, in exceſſu mentis effecta, in præſentia ſanctæ Dei genitricis delata eſt, ubi Taginonem & Walthardum Archi-Epiſcopos, & Ei-

& Eidum præsulem venerandum magno lucentes honore sibi indulgere promeruit. Cognovit quoque ibidem materteras Geronis Archi-Episcopi Mirisuidam & Emnildam & Eddilam nomine, quæ Abbatiam reliquens Christi amore juxta monasterium doctoris gentium sancti Pauli Romæ includitur, & aliquam quæ Oda vocabatur, omnes illud Psalmigraphi canentes: Placebo Domino &c. Interim præsentibus cunctis quasi mortua videbatur. Tandem expergiscens oculosque elevans visionem palam edidit. Hactenus inquiens libenter commorabar, nunc consideratis multo his melioribus, piget jam in hac lutea me amplius manere casa. Novi enim vere, quod cras vos relictura locum mihi prædestinatum, munere divino possidebo. Sicque factum est. Nam felix anima ejusdem transiit ad Dominum XI Kal. Junii. Hæc vera esse fratres in Christo *credite mihi*, & has Ecclesiæ adjutrices admodum utiles esse pro certo scitote. Cometa visa est, quæ luctum nimiæ vastationis per Thiedericum Galliæ partibus pestilentiam insuper & mortalitatem misero mundo nuntiavit. Qua clade obiit Baldericus Leodicensis Episcopus, cui Fullodo præclarus successit. Thietdag Pragensis Episcopus obit, cui successit Eckehardus Nienburgensis Abbas, huic subrogatur Herdiggus ab Imperatore. Imperator natalem Domini Patherbrunnun celebravit, & Goslariæ quadragesimale tempus peregit. Inde Walbike iter agens comitante Imperatrice, ac venerabili nepte sua Adelheida, Quidilingeburgensi civitate una cum Episcopis ac collecto utriusque sexus populo, familiaque Dei laudes divinas studiosius alternante, diem Palmarum solempniter celebravit, deinde Merseburch paschalia festa peracturus venit, quo plurimorum infamia cognita, digna est pœna multata. Bolizlavo Rusciam auxilio strennuorum Saxonum sibi subegit: Kal. Januar. Gero Archi-Episcopus jussu Imperatoris *Bernhardum Marchionem* nudipedem emendationem pollicentem suscepit, & solutis pluribus ab eo impositis bannis Ecclesiæ præsentavit. Cæsar à Palithi exiens, in Altstede Epiphaniam Domini decenti honore peregit. In eadem sacra nocte *Frithericus Comes* fidelis Christo obiit in urbe sua *Ilburg* dicta. Hic quia vir sapiens

piens fuerat, & finem sibi præsentis vitæ jam vicinum intellexit, prædictam urbem fratris sui filio *Thiederico* nomine ea ratione dedit, ut cum laude sua, quia hæres fuit, *& hoc aliter legittime fieri non potuit*, liceret sibi tribus filiabus suis omne prædium quod remansit tradere. Hujus Comitatum & potestatem super *Siusile* pagum, isdem Thiedericus Imperatoris munere suscepit. Postquam ergo duo Archi-Episcopi scilicet Erkenbaldus Magonciensis & Gero Parthenopolitanus, Arnulfus quoque Halverstadensis Episcopus, cum comitibus duobus, Sigifrido videlicet &Bernhardo,aliisque quam plurimis ob contemtumBolizlavi se fallentis, commoti adveniebant, Imperatoris mentem apertis legationibus incendunt. Itaque tum ibi de futura expeditione tractatur, & fidelis quisque ad hanc præparari monetur, & ut nullus inter nos & publicum hostem nuncius mitteretur, sive susciperetur, firmiter ab Augusto prohibetur, & quisquis hoc hactenus agere præsumeret publicaretur. Dehinc Imperator à Merseburch proficiscens, Magdeburch adiit, ubi gloriose susceptus est. Postera verò luce, idem Dominica die, qua septuagesima instabat, carnes deposuit & secunda feria Archi-Episcopus capellam septentrionalem benedixit præsente Rege. In cathedra verò sancti Petri Imperator cum Regina ab Archi-Episcopo Gerone magnis muneribus honorantur. Crastino autem pergentes inde Halverstade venerunt. Interea in monte beatissimi JOHANNIS Baptistæ, qui Parthenopoli vicinus est, res admodum lamentabiles XII Kal. August. nocte Dominica contigere. In dormitorio namque venerabilium fratrum lucerna quædam ardens major solito i luxit, & proxima quæque occupans voraci flamma consumpsit, juxta quiescentibus, proch dolor! sero nimium intelligentibus. Cumque tamen omnes tale jam evasissent periculum unum ex suis causa eripiendi sacerdotalem apparatum subito regressum, & in medio ignis *peccata confitentem* amiserunt. Huic nomen fuerat Hennico. Dehinc monasterium ab ejus loci Abbate Sigifrido, VIII annos decentissime elaboratum, ardens, omnibus timoris magnitudinem infundit. Duas nichilominus cappellas cum refectorio cæterisque cohærentibus offi-

cinis

cinis ignis late circumvolans consumsit. Corporis denique reliquias perusti mane fratres summopere colligentes, suis prædecessoribus apposuere. Itaque Abbati suo absenti per internuncium miserabilem indicavere eventum. Quibus agnitis venerabilis Abbas suis imposuit commissis, & quia corrigere in præsenti nequivit, honesta fronte subportavit dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. In omnibus ergo tribulationibus his suis non peccavit patiens Pater labiis suis, neque stultum aliquid contra Deum locutus est.

II

Annus Dni MXIX. Heinrici XVIII.

Cæsar à Bavenberch pergens per Wirciburg venit *Franckenvorde*, ubi natalem Domini regio more peregit. Sed ne hujus nominis antiquitas te prudens lector lateat, sicut à veridicis viris audivimus, sic tuæ discretioni intimabimus. Regnante Karolo magno Imperatore Pippini Regis filio bellum fit inter suos & nostros, in quo certamine Franci à nostræ fortitudinis juventute devicti, cum flumen Mogin dictum palantes transire cogerentur sine aliqua itineris certitudine cervam præcedentem & divina miseratione quasi viam eis demonstrantem secuti, optati litoris securitate hilares potiuntur, ex hoc locus hic dictus *Francorum vadum.* Piæ memoriæ *Thietmarus Episcopus Merseburgensis* migravit ad Christum, cui succesit Bruno.

II

Annus Dni. MXX. Heinrici XIX.

Hoc anno hyemps solito asperior inhorruit, adeo dura, ut ipsa vi algoris plerique extincti occumberent, quam etiam prius inaudita clades mortalitasque subsecuta, totum pene orbem subitaneo vastans occasu in momento inque ictu oculi, incolomes ac sua quasi desospitate certissimos in ipsis necnon epulis lætissimos inopinate subtraxit. Dominus Papa Benedictus cum Henrico Imperatore cœnam dominicam, ipsumque paschale festum in Bavenberch decenti fertur excoluisse ministerio, ibique Imperatoris ac Principum debito obsequiorum ritu

honorifice ac multiplici opum copia donatus, dominam mundi Romam locuples ac sospes revisit. Deinde XV Kal. August. Februar. II luna XXIII incipiente hora diei III usque post VI apparuit *circulus magnus circa solem, colorem yris habens, quem alii quatuor lucidiores circuli binis loris in modum crucis complexi sunt, sed tamen tribus rarescentibus. Duo idem medius & aquilonalis diutissime perstiterunt.* Interim res mira cunctisque retro temporibus inaudita incolis septentrionalis plagæ accidisse fertur. Nam Albis & Wisara fluvii, insolita inundationis mole non solum alveos suos egressi, sed ab ipso imotenus fundo, nescio qua immani ventorum violentia evulsi, Appia rura cuncta circumjacentium late confinia terrarum ipsis quoque collibus & montibus, quos natura quadam præ cæteris sublimitate munierat, altius insurgendo mersisse, & quod his mirabilius ac omnimodis incredibilius est auditu, *villas integras nequaquam soluta ædificiorum compage cum inibi degentibus, de alia in aliam transvehendo ripam*, eadem qua prius positione constituisse inter hæc Ecclesiam quandam opulentis fidelium ibidem confluentium votis rite dicatam, eodem quo reliqua impetu pristino funditus statu evulsam alibi translatam refertur. Supradicti quoque fluvii Wisara & Albis ternis dierum vicibus ac noctium flammivomis contra naturam superficietenus visi sunt arsisse vaporibus, quid de cadaveribus dicam? quorum numerositas omni humanæ æstimationi difficilis in plures quasi aggerum cumulos concreta, decrescente diluvio, dum pia quorundam sollertia debitum humandi præbere studuerunt, tantis tamque tenacibus serpentium colubrûm, cunctarumque id genus pestium involucris ita connexa reperiuntur, ut nec ferro nec cujuslibet artis instrumento, ea dissolvendi ullam timida mortalitas viam invenire quivisset, sed de his quid fuerit, sit vel fiat ipsi qui eandem gentium pressuram præ confusione sonitus maris ac fluctuum futuram prædixerat, discutiendum relinquimus.

II

Annus Dni. MXXI. Heinrici XX.

Imperator pro concessa sibi divinitus victoria, Deum Deorum Domi-

Dominum collaudans Saxoniam properat, sollempnitatem palmarum Walbike peracturus gaudiaque paschalia Merseburch debita celebraturus devotione. Hoc itinere venerabilem Heribertum Archi-Episcopum migrasse felici cursu cognovit, celeri intimante legato. Hic ergo piæ memoriæ præsul quam assiduus in oratione, quam pernox in vigiliis, quam sollicitus curatione pauperum, quamque in omni religione Ecclesiastica studiosus extiterit, quia humana facundia proferre non sufficit acta divinitus ad tumulum ejus protestantur miracula. Emensa verò Imperator Augustus inchoata via, cunctis ut ita dicam Europæ primis ad eum confluentibus diversarumque gentium missaticis ad Imperiale ejus obsequium undique properantibus sacrosanctum Dominicæ resurrectionis gaudium toto jam conridente mundo eximia celebravit gloria. His igitur omnibus conrenienter expletis Imperator Parthenopolim profectus sacros dies Pentecosten apud famosissimum ejusdem civitatis Archi-Episcopum Geronem non inferiori gaudiorum dignæque venerationis studio gloriosissime peregit. Inde curtem regiam Alstidi dictam repetens, habitoque inibi colloquio cum totius senatus plebisque concursu pios lenitate permulcendo prædulci, severa districtione reos terrendo, totaque industria patriam muniendo, intra hujus provinciæ civitates totum illum annum feliciter perduxit, Ekkehardus quidam in cœnobio beatissimi Johannis Baptistæ monachus paralysi depressus loquelam perdidit. *Otto Comes* in præsentiam Imperatoris supplex veniens, conjugem suam quam fœdere illicito sibi copulàrat tribus sacramentis amisit.

II

Annus Dni. MXXII. Heinrici XXI.

Imperator de loco in locum proficiscendo primum urbi munitissimæ, Trojæ videlicet, cujus mœnibus indigenas, provincialium legatione, ditioni regiæ cognoverat, rebelles, bellicosam invexit aciem. Quam licet obsidione longa suorumque sudore plurimorum more avorum attavorumque Regum, namque gloriosissime devincens, incolasque hujusce aut neci tradens aut captos colligari præcipiens, quos

antea contumaci animo sibi ingemuerat renitentes, suo postmodum dominio Deo cooperante gaudebat subjugatos. Sed his prosperitatibus non elatus verum Dei misericordia præditus hujusmodi victoriam non suis, sed Domini virtutibus asscribens, Romanæ sedis apicem acceleravit, ubi aliquantulum moratus, regni illius optimatibus pace gratiaque sui redimitis nivosa Alpium cacumina veloci transgreditur cursu, tanta mortalitate subsecuta, quæ vix aut nullatenus vocum nutibus, vel etiam officiis stili valeat enucleari. Quam videlicet cladem Imperator Augustus evadens cœlitus obumbratus, sed raro milite comitatus exceptis his quos sibi mater Europa occurrendo admiserat, germanicas pervenit ad horas, magnumque sinodale colloquium confluentibus undique diversarum regionum Episcopis in partibus habuit occidentalibus. His itaque prout res tempus poscebant peractis *Grona* dictum perventum est ad locum, quo regali in præsentia inter geminos præsules, Geronem videlicet & Arnulfum, nefanda omnique ævo execranda oritur seditio, ideo dico nefanda, quia periculosa, ideo periculosa, quia non peritura, sed ut vereor illos perditura amborumque necem * perdurabat exspectatura.

Annus Dni. MXXIII. Heinrici XXII.

Heinricus Imperator albas festaque paschalia principibus turmatim undique concurrentibus Merseburch rite peragens, quod rarum vel penitus inauditum videtur, terna unius ejusdemque templi dedicatione gratificatur. Gero Magdeburgensis Archi-Episcopus multis confectus doloribus XI Kal. Novembr. seculo moriens, sed Christo vivens migravit. Hic cum consilio fidelium suorum commutavit xenodochium, quod primus Otto construxerat in villa, quæ dicitur Rothartdestorp, & facto infra urbem monasterio in honore sanctissimæ Dei genitricis Mariæ, eadem prædia, unde prius Christi militibus, scilicet egentibus, necessaria præbebantur, cum aliis bonis pretio proprio acquisitis eidem Ecclesiæ contulit & præposituram ibi constituit. Aliam præterea Ecclesiam in honore beati Johannis Evangelistæ construxit & dedicavit,

cavit, Canonicisque ibidem Deo servientibus de sua proprietate, unde sufficiens illis victus & vestitus esset, deputavit, & statum loci cum illis Ecclesiis honorifice amplificavit. Muros nichilominus urbis, quos Otto pius Imperator imperfectos reliquit, hic consummavit, domum etiam sancti Mauritii cum variis ornamentis & ædificiis Episcopii renovavit, & omnia in sua dioecesi tam exterius quam interius meliorando refecit. Decessit autem in villa Vaddarroht vocata, in parochia Halverstadensi, relinquens posteris plurima suæ industriæ monumenta. Arnulfus Halverstadensis Episcopus Christi fidelis famulus sapientia divina præditus, scientia humana facundus cunctis perpetim seclis lugendus, cœli collocatur palatio. Is acquisivit sancto Stephano divina favente clementia mille & ducentos mansos multaque alia in molendinis, in areis, pratis, silvis, *in fossis salenariis*, in palliis, in missalibus indumentis ad omnes ordines pertinentibus admodum auxit. Tabulam altaris supremi auro puro & gemmis decoravit. Thuribulum aureum & thuris receptaculum aureum & calicem magnum aureum cum patena & varia ornatuum genera sancto Stephano contulit.

II

Annus Dni. MXXIV. Heinrici XXIII.

Imperator natalem Domini Bavenberch peregit. Ibi turba convenerat pastoribus destituta, quia omnes suspensi manebant, cujus providentiæ cura Imperiali potestate committerentur. Igitur cum his quos summos habitos cognovit inito destinationis decreto substituit Hunfridum in vice Geronis Magdeburgensis Archi-Episcopi assumptum de choro Wirciburgensi: Eadem die Brandagus Vuldensis Abbas Arnulfi antistitis successor constituitur. Cæsar diversis doloribus vexatus eodem loco crebra infirmitate diuturnas protraxit moras, resumptisq; demum viribus, citato cursu Partheriopolim ire proposuit. Tandem post longam deliberationẽ laboriosi itineris diem palmarum in loco qui dicitur Allstede festive celebravit. Die verò reconciliationis exigente infirmitatis gravedine, remota à se quæ convenerat multitudine, paucis comitantibus Nienburg cœnam dominicam peregit. In

ſancto verò Sabbatho contracto totius ſenatus conventu, contectali ſua Cunigunda comitante Parthenopolim venit, ubi cum grandi honore ſuſceptus eſt, Dominicæ quoque reſurrectionis gaudia celebri honore transegit, deinde ab antiſtite ejusdem loci auri ſericorumque varietate plurimum donatus, Halverſtade adiit. Inde nihilominus Goslariam profectus eſt, ubi diebus decem peractis ad locum quendam *Grona* dictum properat, ibique forti ægritudine depreſſus, & amaræ mortis poculo debriatus vitalem emiſit ſpiritum. Dehinc flebili querimonia ſecundum quod ipſe decreverat Bavenbergenſi caſtello defertur, & cum mœrore terræ matri commendatur. Facto autem in brevi totius ſenatus conventu, Conradus Princeps in Regem eligitur atque à Mogontino Archi-Epiſcopo Aribone unctus coronatur. Sublimatus autem in regni ſede, conſilio Brunonis Auguſtenſis Epiſcopi, fratris Heinrici Imperatoris, qui ut dictum eſt ſemper felicibus ejus invidebat actibus, Bavenbergenſem Epiſcopatum meditabatur deſtruere, quia Idem Bruno Epiſcopus pollicebatur Giſilæ Reginæ omnia prædia hæreditario jure ad ſe pertinentia filio ejus Heinrico tradere. Locus verò & tempus conventui ſtatuitur, ubi hæc res ad certum perducatur. Nocte igitur quæ diem præceſſerat, in qua hæc ventilanda erant, Everhardus Bavenbergenſis Epiſcopus ad tentorium prædicti Brunonis clam acceſſit, lecto ejus aſſedit, multa ſuper hæc monendo, obſecrando, memoriam fratris in animo conculcando, cum eodem ſollicitus egit. Qui ubi jam multa noctis hora transacta receſſerat, & Epiſcopum pro auditis ſollicitatum ſomnus oppreſſerat, viſus eſt ei frater ſuus Henricus Imperator lecto ſuo aſtare, faciemque ſuam barba ex una parte dipilata turbatam objicere. Cui ſuper hac re miranti ac quis tam temerarios auſus in eum præſumeret interroganti, tu ait ille, hæc feciſti, qui me & ſanctos Dei quos rebus à Domino mihi conceſſis dotavi deſpoliare diſpoſuiſti, cave jam ulterius ſuper hac temeritate, ne incepta luas magna infelicitate. Ad hæc ille expergefactus ac de viſione non parum perterritus, membrorum quoque horrore non leniter eſt attactus. Mane autem facto, cum diu exſpectatus ad conventum procerum non veniret,

niret, Regina pro filio sollicita nuntiis missis obnixe precabatur ac devotè, ut adveniens promissa perficeret. Ille verò affirmabat, se tanta infirmitate gravari, ut nec de lecto surgere, nec pedem quoquam posset movere. Cumque rogaretur, ut in lecto se ad conventum ferri concederet, quo vel sic propositum perficeretur, omnino abdicavit, sed se in Deum & in sanctos ejus, in fratremque suum peccâsse testatur. Sic itaque divina pietas per merita famuli sui, ne spe quam in se posuit fraudaretur, omnia illius pravæ conspirationis machinamenta repressit, idque quod ab eo bene ceptum est confirmando semper exinde ad meliora provexit.

Annus Dni. MXXV. Conradi I.

Conradus Rex primum suæ felicitatis annum in natali Domini Mindæ initiavit, & Epiphaniam Patherbrunnensi civitate more regio peregit. Inde post Epiphaniam Hildinisheim venit, ubi prædictus Aribo Archi-Episcopus, qui vivente Heinrico Imperatore per biennium conticuerat inventa occasione, sanctum Godehardum super *Gandisheim* inquietare cepit, quam tamen ejus machinationem novus Rex primatum consilio diremit. Bolizlavo Dux Poloniæ obitu Heinrici Imperatoris comperto elatus animo, superbiæ veneno perfunditur, adeo ut uncto imponi sibi coronam temere sit usurpatus. Post hunc Meseco filius ejus natu major haut dissimili tumens superbia, virus arrogantiæ longe lateque diffudit. Res admiranda nostrisque temporibus vehementer stupenda prid. Non. Februar. contigit. Siquidem Sol aureis invectus quadrigis, dum mediam poli axem mira sui splendoris claritate perfunderet, subito *sub terra figura* visus est fulsisse. Quod mirabile prodigium rei eventu constat probatum. Hoc anno fames prævaluit, multaque loca incendio periêre. Obiit Marquardus quintus Abbas sancti JOHANNIS Baptistæ, cui successit Bruno frater Sigifridi Abbatis Religiosi.

Annus Dni. MXXVI. Conradi II.

Rex natalem Domini Leodii celebravit, & Heinricum filium suum Regem fecit, cui etiam filiam Cnud Regis Danorum mediante

UnWano

Unwano Bremenſi Archi-Epiſcopo depoſcens uxorem, dedit ei Sleswigh civitatem cum Marcha quæ trans Egdoram eſt in fœdus amicitiæ, *& ex eo tempore fuit Regum Daniæ.* Eodem anno memoratus Aribo Archi-Epiſcopus, in natali ſancti Matthæi Apoſtoli Seligunſtat concilium generale duodecim Epiſcoporum concivit, in quo præſulem Hildinishenſem ſuper prædicto Gandinisheimenſi territorio publice convenit, quam tamen Synodum unanimitas fratrum in annum futurum diſtulit. Obiit Riddagus ſecundus Abbas ſancti Johannis Baptiſtæ, qui depoſitus à Taginone Archi-Epiſcopo, poſt *Luniburgenſi* Abbatiæ præfuit.

Annus Dni. MXXVII. Conradi III.

Rex nativitatis Domini feſtum Yporeæ initiavit, inde ad limina Apoſtolorum tendens feria III ante cœnam Domini Romam proſpere intravit atq; in ſacroſancta reſurrectione Dominica coronam imperialem à beato Johanne Apoſtolorum Vicario ſuſcepit. Inde in proxima Dominica regreſſus, ac pervaſa circumquaque poteſtative ea regione in pace repatriavit, atque nativitatem beatiſſimi Johannis Baptiſtæ *Imbripoli* regaliter celebravit, ubi defuncto in bona ſenectute Heinrico Duce Bavvariorum, filio ſuo Heinrico eundem Ducatum *Principum delectu* commendavit. Eo item anno Aribo Mogontinus concilium ſynodale habuit præſidente Imperatore cum Epiſcopis XXIII, in quo iterum beatum Godehardum de ſæpius præventilata cauſa more ſuo inquietavit. Ubi præſul tandem ſumma veritate, quæ Deus eſt, miſerante Epiſcopatus ſui proprietatem ſuper totum Gandisheimenſe territorium teſtimonio ſeptem Epiſcoporum, qui pactionem in Gandisheim & audierant & viderant, Canonice retinuit.

Annus Dni. MXXVIII. Conradi III.

Imperator natalem Domini Leodii celebravit ; Paſcha verò Aquisgrani feſtivè feriavit. Ubi filius ejus Henricus *regalis nominis coronam* à Billigrino Archi-Epiſcopo cleri plebisque electione honorifice percepit. Eo iterum anno ſæpe dictus Aribo Synodum ſuam Geizlicæ concivit, ad quam beatum Godehardum inquietandum lega-

tis &

tis & scriptis vocavit, quo ille dissimulans venerabilem virum Tadilonem Decanum illius Ecclesiæ cum fratribus ei obviam misit, qui eum honorifice ex parte Senioris sui salutando de præteritæ Synodi diffinitione commonuit, & plurali altrinsecus auctoritatum collatione profusa, Episcoporum auxilio eum ab ipsa repetitione compescuit.

Annus Dni. MXXIX. Cunradi IV.

Imperatore Palithi in nativitate Domini consedente, prædictus Aribo Archi-Episcopus ibidem Synodo habita, veterem querelam contra beatum Godehardum præsente Rege incepit, sed post multa & varia disceptationum colloquia, vix tandem commonitus ab Episcopis destitit, Conradus Imperator Stephanum Pannoniæ Regem cum exercitu petit, difficili & laborioso itinere eandem regionem invadens. Item hoc eodem anno ducere multimodas legiones in Poloniam decrevit. Imperatrix autem reversa Merseburch præstolabatur eventum rei. Delusus ergo Rex cum exercitu silvis deviis, palustribus desertis periculosisque locis admodum lacessitus, nec quo voluit, pervenit, sed quorundam consilio Budasin urbem quandam suo regno non parentem obsedit. Circa quam multi ex utraque parte interiere. Videns igitur Cæsar adversarios superari non posse, proximo anno distulit, seque Saxoniæ partibus recepit.

Annus Dni. MXXX. Cunradi V.

Imperator natalem Domini Patherbrunnæ celebravit peractisque diebus festis ultra Renum ire proposuit. Septima Kal. Februar. orta est res miseranda, cunctisque Christi fidelibus stupenda. Miseco Dux Polonorum qui contra Romanum Imperium regale sibi nomen usurpavit, falsus Christianus, homicida, tyrannus comperto obitu Thietmari Marchionis clam assumtis satellitibus diaboli exercitum paganorum in sanctam duxit Ecclesiam. Nam inter Albiam & Salam centum villas incendiis cædibusque vastavit, novem millia & sexaginta quinque virorum ac mulierum Christianorum ipse miserabilis miserabiliter captivavit, reverentissimum quoque Brandeburgensem Episcopum Luizonem ut vile mancipium cepit, nec sacris pepercit altaribus,

sed omnia cæde sanguineque polluit, matronas etiam nobiles armata manu sibi vendicavit. Hoc ergo solum fuit levamen malorum, scilicet pretiosa & exoptata mors. Honestas enim mulieres & gravidas violenta dextra paganorum gladiis lanceisque prostravit. Interea Theodericus Comes cum robusta militum caterva superveniens alios occidit, alios verò effugavit. Talis ergo est Rex Mesecho, hæc viarum suarum abhominanda simplicitas, hæc innocentiæ dampnanda puritas, hæc justitia, hæc fides falsissima ejus Christianitatis. Si ergo Rex, quare prædo; si simplex, quare apostrophus, si fidelis, quare apostata ac tyrannus. Quid tibi cruenta belua regale ornamentum in corona & lancea deaurata? Quæ conventio Christi cum Belial? Quæ te tumide vexat vesania, ut in regnum Romanæ virtutis temere duceres arma? Quod quam tibi sit periculosum, tum sero percipies cum tui imbelles plurima multitudine armati, nostris bella scientibus immo & facientibus, ut digni sunt conterentur.

Annus Dni. MXXXI. Conradi VI.

Conradus Imperator natalem Domini Patherbrunnæ, pascha autem Nieumago celebravit: Hoc anno Imperator & filius ejus Heinricus & Dux Bavvariæ & Stephanus Rex Ungariorum, cum juramento pacem invicem firmavêre. Aribo piæ memoriæ Mogontinus Archi-Episcopus celebrante Cæsare festum natalis Domini ut dictum est in Patherbrunnun in sancto die inter missarum sollempnia publico sermone habito licentiam ab Imperatore & fratribus Romam pergendi rogavit, simul à clero & populo indulgentiam sibi à Deo impetrari postulans. Sicque post purificationem beatissimæ Dei genitricis Mariæ iter assumens Romam adiit. Inde verò post aliquot dies digrediens Idus Aprilis iter universæ carnis ingressus est, ordinationis suæ anno undecimo, cui vir simplex & rectus Bardo Hersveldensis Abbas successit, qui Deo provehente ad brevi ad culmen summæ perfectionis feliciter processit, qui propter dulcisonam prædicandi melodiam *Bardo Chrysostomus* dicebatur. Imperator Conradus cum parva manu Saxonum, Sclavos autumnali tempore invasit & Miseconem diu sibi resistentem

ftentem regionem Luisizi cum aliquot urbibus & præda, quæ prioribus annis in Saxoniæ partibus facta est, restituere pacemque juramento firmare coëgit. Qui Miseco post mensis tantum spatium à fratre suo subita invasione perturbatus, ad Othelricum in Boëmiam fugere compulsus est.

Annus Dni. MXXXII. Cunradi VII.

Imperator natalem Domini Goslariæ gloriose peregit. Hoc anno Miseconis frater ob immanissimam suæ tyrannidis sævitiam à suis interfectus est machinatione fratrum suorum. Miseco verò domum rediit cognoscensque sibi propter immoderatam sui insolentiam, quam prius exercuit, omnia quæ perpessus est per divinum judicium merito evenisse, nuntios ad Imperatorem direxit, & tempus se præsentandi digneque satisfaciendi postulavit, Cæsare autem annuente Merseburch venit, & coronæ ac totius regalis ornamenti oblitus semetipsum Non. Julii Imperatoriam inclinavit potestatem. Quem Imperator clementius quam ipse opinabatur suscepit, eique & patrueli suo Thederico regimen, quod prius hic solus possederat, divisit. Udalricus verò eadem regali jussione invitatus venire contempsit, quem Imperator postea ad se tandem venientem & rationum veritate convictum in exilium misit.

Annus Dni. MXXXIII. Conradi VIII.

Imperator natalem Domini Patherbrunnæ, pascha Niumagan feriavit, & æstivo tempore Burgundiam intravit, Udonem resistentem ibi obvium accepit, qui regionem eandem illicite sibi usurpaverat, sumptisque ab eo de pace juramentis & obsidibus pacifice rediit. Hoc anno ad castellum *Wirbeni* Luidegerus Comes cum aliis quadraginta duobus occisus est, multæque clades ibi per aliquot annos factæ sunt in homicidiis, in incendiis, & deprædationibus. Piæ memoriæ Cunigund Imperatrix V Non. Mart. obiit. [vid. ann. MXXXVIII] Eclipsis solis facta est III Kal. Jul. VI hora.

Annus Dni. MXXXIV. Cunradi IX.

Imperator natalem Domini Mindo, Pascha verò Reinesburch

celebravit. Ibi Odalricus Boëmiorum Dux obtentu Reginæ nec non & procerum de exilio rediit, & ducatus sui medietatem fratre suo Germiro alteram partem retinente suscepit. Meinhardus Wirciburgensis præsul migravit ad Dominum, cui Bruno patruelis Imperatoris successit. Miseco Dux Polonorum immatura morte interiit, & Christianitas ibi à suis proavis bene inchoata, sed à se melius roborata, flebiliter proch dolor! disperiit. Prædictus quoque Odalricus Dux post reversionem fratre cæcato, filio fugato, iterum sacramenta infringens infidelitati more consueto institit, & tandem cibo & potu suffocatus interiit. Hujus filius Kazimer cum matre sua à *Polanis* de Provincia expulsus diu in Saxonia exulavit. Nam mater ipsius soror fuerat Coloniensis Archi-Episcopi. Interim Polonia à vicinis nationibus & maxime à Boëmiis multum devastata est & reliquiæ sancti Adelberti sanctorumque Benedicti & Johannis cum cæteris de eadem provincia translatæ sunt.

Annus Dni. MXXXV. Cunradi IX.

Imperator natalem Domini Goslariæ, pascha Patherbrunnæ, ascensionem Seliganstad, pentecosten autem Bavenberg celebravit, unde expeditionem suam in Liutizios mandavit. Otto Comes de Swinvordi filiam Bolizlavi Polanorum ducis desponsavit, Imperator cum validissimo exercitu regiones Liutiziorum intravit, quas longe lateque incendiis & populationibus devastavit. Gevehardus Ratisponæ Episcopus obiit, pro quo item Gevehardus.

Annus Dni. MXXXVI. Cunradi X.

Imperator natalem Domini Argentinæ feriavit, purificationem beatissimæ Dei genitricis Mariæ Augustæ peregit, ubi publicum conventum tenuit, in quo Conradum patruelem suum Ducem Carentinorum constituit, à quo ducatu priori anno Adelberonem majestatis reum amovit. Hoc tempore Adelbero Willehelmum Comitem interfecit, sicque in castellum suæ munitionis confugit sanctæ Agrippinensis Ecclesiæ metropolitanus Biligrimus ad omnia in divinis & humanis religiosissime strenuus migravit ad Dominum, in cujus locum nobi-

nobilissimæ indolis juvenis Hermannus nomine intravit. Sibertus Mindensis præsul spiritum in manus Domini perhenniter victurum tradidit, nobilisque prosapiæ tyro Bruno Imperialis capellanus cum generali omnium tripudio idem antistitium gloriose suscepit. Brandagus Halverstadensis Episcopus obiit in Domino, cui Burchardus regius capellanus substituitur. Hic fecit duas præposituras Halverstadæ, unam in honore sancti Johannis Baptistæ, alteram in beati Johannis Evvangelistæ, sanctique Bonifacii Episcopi & martyris.

Annus Dni. MXXXVII. Cunradi XI.

Imperator natalem Domini Veronæ celebravit, & Regina eosdem dies cum filio Henrico Rege & nuru Inbripoli egit. Eo tempore consecratus est Burchardus Halverstadensis Episcopus. Igitur Cæsar Alpes transscendens cum regni illius majoribus conventum tenuit de corrigenda Republica. Contigit quoque & Mediolanensem Episcopum, qui eidem colloquio interfuit, ab Imperatore de quadam infidelitatis nebula notari, & à conprovincialibus in multis accusari. Cumque ab Imperatore amoneretur, ut talia emendaret, primo secessum petiit, indeque regrediens spiritu arrogantiæ perflatus, audenter ait: Si quid in proprietate Ecclesiæ sancti Ambrosii invenerit, vel quoquo modo acquisiverit se semper vita comite firmiter habiturum, nec ullius jussione sive petitione vel minimum quicquam dimissurum. A primatibus autem ut vel solam Cæsaris personam exciperet amonitus, prædictum sermonem iterando peroravit. Imperator ergo commotus consiliante senatu injuste usurpata restitui præcepit, eumque apprehensum Aquilegiensi Patriarchæ Popponi servandum commisit. A quo liberius debito habitus, post aliquot dies fuga lapsus est, quodam Monacho suo machinante, qui solus cum eo miserationis causa permissus est habitare. Sicque Mediolanum rediit & munita civitate, quæ tamen per se satis muniminis ac firmitatis habet, totum illum annum temeraria transgressione legum contemptor resedit. Deinde consentientibus sibi tribus Episcopis missis clam nunciis cum Ottone Burgundiæ tyranno consiliatur, quomodo ipse in Romanum Imperium

suo suorumque juvamine Augusto necato introducatur. Quod ipse libenter audiens ejusque consilium hianti cupiditate evidenter ad interitum festinando promptus arripiens diem locumque determinat quo eorum omnium legati convenirent, qui ejusdem sacrilegæ temeritatis conspirationem juramentis invicem confirmarent. Quod & factum est. Sed ut quidam sapiens ait : Consilium contra Deum infatuatur. Nam socrus Hermanni Svevorum Ducis, legatorum conventum rescivit, missisque satellitibus omnes simul comprehensos veritatemque confessos, Imperatori ubi in publico conventu eisdem prænominatis tribus Episcopis præsentibus consederat transmisit. Augustus verò cum fidelibus Christi condignas Deo qui revelat archana gratiarum actiones agens, ex senatus decreto prædictos Episcopos trans Alpes conservandos contulit, sicque illa conspiratio deperiit. Item sæpe dictus Episcopus Mediolanensis, [potius Otto Comes] quia in priori machinatione condignum exitum sibi non invenit, alia via divina eum propellente sententia perire temptavit. Nam ante ruinam corde elato Aquisgrani Palatium invadere decrevit, seque nativitatem Domini inibi sessurum præjactavit. Sicque mensis tantum spatio ante idem festum urbem Imperatoris, quæ Bera dicitur, circumquaque debachatus prædando obsedit, ibique à Gozilone Duce & filio ejus circumventus inter vulgares occisus inglorius occubuit.

Annus Dni. MXXXVIII. Cunradi XII.

Imperator natale Domini Parmæ celebravit, ibique civibus ejusdem civitatis contra Imperialem Majestatem tumultuatis famosa inclitaque eorum urbs de prædatione & incendio cum innumerabili multitudine funditus deperiit. Præscriptus autem Mediolanensis Episcopus adhuc in incepta permanens transgressione, quia nec minis terreri, nec venialibus promissis, quæ ei dignæ compassionis gratia à Domno Apostolico, quam etiam à cæteris Episcopis offerebantur, ad pœnitendi satisfactionem conduci potuit, Domnus Apostolicus illum generali pontificum consensu anathematis condempnatione percussit, & in ejus sedem Ambrosius vir nobilis successit, illo infra muros

resi-

residente, isto deforis pro posse res suas contrahente. Sanctæ memoriæ Godehardus Hildinisheimensis Episcopus migravit ad Dominum, cui Thietmarus regius capellanus successit. Nobilis etiam regina *Cunigunht,* hoc anno carnis debitum persolvit. [imo jam supra ann. MXXXIII.]

Annus Dni. MIXL. Cunradi XIII.

Imperator natale Domini Goslariæ cum reverentissima procerum congratulatione decenter celebravit. In die sancto dum ad Missam in decore regio processurus præstolaretur, horrendum dictu insolita & terribilis nubium collisio ab hora tertia in sextam ab astantibus cum timore simul & admiratione consideratur. Item Augustus ad celebrandum sanctum Pentecosten Trajectum venit, ubi summa cum lætitia conversatus est primum diem. Sed sequenti die, id est secunda feria hora sexta, II Non. Jun. mensæ reficiendi gratia assidens subita defectione præreptus vix, confessionis sententia prolata, flebiliter exspiravit. Posthæc Heinricus filius ejus communi electione paterno inthronizatus est solio.

Annus Dni. MXL. Henrici Tertii I.

Novus Rex Heinricus incarnationem Domini Ratisponæ & purificationem beatissimæ Dei genitricis Mariæ Augustæ celebrans, ibique aliquamdiu degens placitum habuit, cum alpinis primoribus de Reipublicæ stabilitate, cunctisque pro velle dispositis *Franciam* repetens, tempus quadragesimæ juxta Renum consedit. *Metropolitanus Mediolanensis* adveniens & de controversia sua, quam contra Cæsarem exercuit, satisfaciens interventu procerum gratiam regalem recepit, rursusque juramento pacem servaturum affirmans, patriam remeavit. Rex autem ascensionem Domini Niumago, Pentecosten verò Leodio celebravit, dehinc expeditionem in Boëmiorum regionem coadunato exercitu destinavit. Inde Comitatu in eadem regione digrediente, & *Ottone Marchione* cum Bavvariis explorandi causa per saltuosa & invia irrumpente, quidam ex latere regis emissi sperantes se fortiter facturos, obstructionem quandam in saltu expugnaturi inconsultè processerunt,

ferunt, ibique prætensis insidiis à sagittariis circumventi. Wernherus Comes *primicerius & signifer Regis* cum aliquot satellitibus, & Reinhardus Comes cum electissimis ex familia sancti Bonifacii cruenta, proch dolor! cæde procubuère. Posteriori verò die ex legione Ottonis, quæ prætergressa est, eandem obstructionem ex alia parte aggressi cum Bavvaricis pluribus militibus peremti sunt. Saxones autem cum Metropolitano Mogontiaco Bardone & *Ekkebardo Marchione* convenerunt, & eandem regionem divina eos ut claruit protectione comitante, cum parva admodum manu, die Dominica IX Kal. Septemb. violenter introierunt, & per IX dies potestative peragrantes cæde, præda, incendioque vastaverunt, donec venerabili viro Guntario Monacho cum legatione Regis adveniente, pace data & accepta, victores redierunt. Eodem tempore aquæ longe lateque inundavere, unde multi per diversa loca interiere.

III
Annus Dni. MXLI. Heinrici II.

Heinricus Rex natalem Domini *Mumigardevorde* festivè peregit, Ibi Dominus Suittgerus Bavenburgensis præsul Pontificalem promotionem à venerabili Bardone Archi-Episcopo gloriose percepit. Sequenti verò die IV Kal. Jan. ibidem *Monasterium* præclarum, ab Hermanno ejusdem loci Episcopo noviter constructum, generali omnium Episcoporum consecratione in honore beatissimæ semper virginis Mariæ dedicatur.

III
Annus Dni. MXLII. Heinrici III.

Imperator in assumptione sanctissimæ Mariæ Boëmiam cum maximo exercitu intravit. Eodem tempore *Ekkebardus Marchio* cum Mogontino Archi-Episcopo aliisque Episcopis & primatibus altera ex parte expeditionem Saxonum invexit Boëmiam, ipsamque regionem multis modis vastantes, castra metati sunt penes regium exercitum. Item Rex & Marchio inde moventes castra in superiori parte Pragæ Domino largiente victores honorabillime convenere, ibique data

data & accepta pace reversi sunt. Dux quoque Boëmicus, quantocius se fidei Marchionis committens humillima satisfactione venit ad Regem, offerens censum Boëmicæ regionis.

III
Annus Dni. MXLIII. Heinrici IV.

Rex natalem Domini Augustæ peragens Burgundiam venit, ibi resurrectionem gloriosissimè celebravit. Hoc anno Ungarii Ovonem Regem sibi eligentes priorem expellunt. Qui profugus Heinrici Regis cui priori anno rebellaverat gratiam invenit. Ovo autem Rex ob susceptum ab Henrico Rege à se expulsum fines Bavvariæ præda & incendiis depopulatur, sed magna pars exercitus ejus ab *Adelberto Marchione* deleta est. Adelbrandus Bremensis Episcopus obiit, cui successit Adelbertus præpositus. Hic *jacens in extremis fertur gratulans dixisse, quod amplius quàm duo milia mansorum acquisierit suæ Ecclesiæ* ex sua hæreditate vel proprio labore.

III
Annus Dni. MXLIV. Heinrici V.

Heinricus Rex Pannonias invadens duas populosissimas civitates evertit, plures deditione subjecit. Sed cum Petrum Regem quem secum ducebat provinciales nollent recipere, alterum quem volebant ducem eis constituit, quem Ovo post discessum ejus in Boëmiam expulit. Gisla Imperatrix mater Heinrici Regis XVI Kal. Martii migravit.

III
Annus Dni. MXLV. Heinrici VI.

Heinricus Rex iterum Pannonias invadens satisfactionem, obsides, munera, pacis per jusjurandum confirmationem, accipiens discessit. Inde reversus *Constantiensi Synodo* affuit, ubi debita cunctis dimisit, destructisque omnibus inimicis pacem confirmavit. Deinde Agnetem *Willehelmi Pictaviensis* Principis filiam reginam apud Maguntiam ungi faciens sibi in matrimonium copulavit Ingelenheim, unde infinitam multitudinem histrionum & joculatorum sine cibo, & mu-

nere vacuam & mœrentem permisit abire. Hoc anno maxima pecudum pestis propter algoris immanitatem fuit.

III

Annus Dni. MXLVI. Heinrici VII.

Heinricus Rex tertio Pannonias commotus ingrediens Domino favente & beato Udalrico impetrante victoriam obtinuit, Ovonemque cum uxore & filiis effugabat, & Petrum restituens honorifice revertitur. Godefridus Dux Lothariorum Regi rebellans ad deditionem coactus custodiæ mancipatur.

III

Annus Dni. MXLVII. Heinrici IIX.

Heinricus Rex domitis Pannonum seditionibus Ecclesiastica necessitate Romam tractus est, comitem habens cum cæteris regni magnatibus Adelbertum Bremensem Archi-Episcopum, ubi synodaliter depositis qui pro Apostolica sede certaverant Benedicto, Gratiano, & Silvestro Scismaticis, Svidgerum Bavenbergensem Episcopum Papam constituit, à quo ipse cum conjuge Imperiali benedictione eadem die sublimatur. Interea Petrus Ungariorum Rex à quodam tyranno captus & cæcatus est. Ille autem qui eum expulit regnare cepit. Corpus sancti Widonis de Italia allatum est Spiram ab Imperatore. Damasus qui & Poppo obiit eodem anno quo constitutus est.

III

Annus Dni. MXLVIII. Heinrici IX.

Bruno qui & Leo postea dictus est, Tullensium Episcopus, Papa constituitur. Hic Conradi Imperatoris consobrinus cum ad capessendam sedem Apostolicam Romam tenderet, audivit nocte voces angelorum in sublimi dicentium: Dicit Dominus, ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis &c. De hoc inter cætera legitur, quia cum pauperem leprosum ante fores domus suæ offendisset, eum fotum & curatum diligenter in lecto suo collocavit, quem reserato hostio cum non invenisset, in paupere se Christum suscepisse obstupuit. Hic undecunque doctissimus, cantus dulci & regulari modulatione composuit de aliquibus sanctis, Gregorio scil. Papa, Cyriaco Martyre, Gorgo-

Gorgonio martyre, qui etiam in Gallia & Germania ſynodis canonicè habitis ſtatum Eccleſiæ refecit.

Annus Dni. MXLIX. Heinrici X.

Henricus Imperator anno Imperii ſui quarto quaſdam Galliæ partes invaſit contra Godefridum & Baldewinum Duces, quibus ad deditionem coactis & regno his in partibus pacificato cum honore revertitur. Synodus Mogontiæ habetur.

Annus Dni ML. Heinrici XI.

Ungarii item rebellant, quibus *Gevehardus Ratiſponenſis Epiſcopus*, qui fuerat *Imperatoris patruus*, obviam veniens vice Regis in fugam converſos, non modica cæde afflixit, inſuper urbem *Heimemburch* in *Marca* poſitam ædificiis reſtauravit, & militari cuſtodia muniri fecit, ipſeque ſumma cum pace regreſſus eſt.

Annus Dni. MLI. Heinrici XII.

Bartho Archi-Epiſcopus in Chriſto quievit, cui Liupaldus ſucceſſit. Græcis in hæreſim multiformem declinantibus auctore Michaële Patriarcha Conſtantinopolitano & Leone Acridano Bulgarum Archi-Epiſcopo. Leo Papa errores eorum redarguens ſcribit contra eos librum firmis ſcripturarum teſtimoniis roboratum. Nicetas Monachus Conſtantinopolitanus, qui agnominabatur pectoratus, ſcripſit contra Romanos librum plenum erroris & ſtultitiæ prætytulatum de Azymo, de Sabbatho, de nuptiis ſacerdotum. Leo itaque Papa per Epiſtolam ad Imperatorem Conſtantinum conſcriptam animum ejus ſibi concilians apocriſarios ſuos, Humbertum videlicet Cardinalem Epiſcopum ſilvæ candidæ, Petrum Amalfitanorum Archi-Epiſcopum, Fridericum ſeptimum Levitam & Cancellarium, Conſtantinopolin dirigit, ad confutandas *Græcorum hæreſes*, qui ut Symoniaci donum Dei vendebant, ut *Valeſii* hoſpites ſuos caſtratos etiam promovebant ad Epiſcopatum, ut Arriani rebaptizabant Latinos baptizatos in nomine ſanctæ Trinitatis, ut Donatiſtæ in ſola Græcia orthodoxam Eccleſiam eſſe

jactabant, ut Nicolaitæ nuptias sacerdotibus concedebant, ut Severiani maledictam dicebant legem Moysi, & Pneumatomagi processionem sancti Spiritus à symbolo abscindebant, ut Nazareni Judaismum observabant; parvulos ante octavum à nativitate diem baptizari, mulieres in partu vel menstruo periclitatas communicari, vel si paganæ fuerint baptizari prohibebant, de fermentato sacrificabant, Latinos azimitas vocabant, & eos nimium prosequebantur, & eorum Ecclesias claudebant, & filiis suis Romanam Ecclesiam anathematizabant, eique Ecclesiam Constantinopolitanam præponebant. Legati ergo ab Imperatore benigne suscepti, Nicetani Monachum ante eum convicere, adeo ut librum, quem contra Romanos scripserat, incenderet. Michahele verò Patriarcha eis colloqui denegante, carta excommunicationis coram clero & populo super altare sanctæ Sophiæ posita recessere. Michahel cartam ipsam corrumpens populoque legens, illos revocatos ad synodum absente Imperatore convocavit, ut à populo lapidarentur, quod Imperatore prohibente Michahel commovit populum contra eum, sed convictus cartam excommunicationis falsasse Michahel, omnesque sui à gratia & palatio Imperatoris remoti sunt.

III
Annus Dni. MLII. Heinrici XIII.

Imperator Pannoniam petiit & inacte rediit, secum habens in Comitatu Brunonem Apostolicæ sedis præsulem. Qui Papa veniens Ratisponam, reliquias sancti Dionysii martyris, de quibus diu dubitatum est an ibi haberentur, præsentibus Parysiorum legatis prospexit, ibique teneri probavit, sanctum quoque Wulfgangum ejusdem urbis Episcopum de tumulo levavit, indeque Bavenberg cum Imperatore transiens privilegia ejusdem loci à Cancellario perspici, & palam pronuntiari mandavit suaque auctoritate confirmavit.

III
Annus Dni. MLIII. Heinrici XIV.

Apostolico & Imperatore natalem Domini divino & regio cultu Wormatiæ agentibus missarum celebratione in sancta die peracta, ut opor-

oportuit ab Apoſtolico in ſequenti die Liupoldum Mogontinum Archi-Epiſcopum, utpote in ſua diœceſi præcipuum, huic ſubrogavit officio, qui peracta processione &, ut ad hoc ventum eſt, dicta oratione, poſtquam ſe in ſua ſede locavit, quidam ex Diaconibus ſuis nomine Humbertus, ſicut multi ob illius venerationem feſti ſolent, lectionem decantavit. Quod quidam ex Romanis Papæ aſtantibus vituperantes perſuaſere ei, ut ad eundem Diaconem mitteret, & decantationem interdiceret. Quod cum ille juvenum more contempneret, iterum mittendo interdixit. Hic autem eadem vocis ſonoritate, qua prius decantavit, legens decenter usque ad conſummationem lectionem. Papa verò illum ad ſe accerſiens quaſi pro inobedientia degradavit. Archi-Epiſcopus autem rogavit ſibi reddi miniſtrum, quod verò Papa abnuit, Pontifex ut erat antiquæ diſciplinæ licet ægre, patienter tamen interim tacendo ſuſtinuit. Perlecto autem Evvangelio & decantato offertorio, ut ſancti ſacrificii tempus advenit, Pontifex in ſua ſede reſedit, verè conteſtans nec ſe nec alium quempiam completurum illud officium, niſi reciperet miniſtrum. Quod ut Apoſtolicus intellexit, Pontifici cesſit, reindutumque miniſtrum remiſit continuo. Quo recepto, debito præſul ſe injunxit officio. Qua in re & Pontificis auctoritas & Apoſtolici conſideranda eſt humilitas, dum & ille officii ſui dignitatem defendere contendebat, & iſte licet majoris dignitatis, metropolitano tamen in ſua diœceſi cedendum perpendebat.

III

Annus Dni. MLIV. Heinrici XV.

Religioſus Brun Papa qui & Leo glorioſæ præſentis vitæ clauſit diem XIV Kal. Maji, honorificæque traditus ſepulturæ Romæ, miraculis coruſcat. *Cono* Dux Noricorum ſœderatis ſibi Ungariis graviter rebellat.

III

Annus Dni. MLV. Heinrici XVI.

Henricus Imperator Italiam cum exercitu petens omnia in pace diſpoſuit, revertensque *neptem ſuam Beatricem matrem Mathildæ* ſecum

 cum

cùm duxit, indignè eam tractans, propter quasdam inſolentias ejus quibus vivere conſueverat, mortuo ipſius marito Bonifacio Duce. Cono Dux antea Noricorum ab Imperatore perfidiæ ſuæ culpa pulſus in Pannoniam, exul obiit.

III

Annus Dni. MLVI. Heinrici XVII.

Hermannus Comes Orientalium Francorum VI Kal. Februar. obiit. Gevehardus Ratiſponenſis Epiſcopus Henrici Imperatoris patruus hoſtis occulte peſſimus deprehenſus & convictus, atque cuſtodiæ mancipatus, ſed miſerabiliter tractatus de exilio remittitur ſedique priſtinæ reſtituitur. Magna cædes à Luiticis in Chriſtianos facta eſt, quorum quidam gladio, quidam fugientes in aqua periere, inter quos *Willebelmus Marchio* occiditur. Hisdem temporibus multi diverſarum interiere provinciarum, fames multas regiones afflixit, egeſtas & penuria undique prævaluit, multaque mala evenere. Henricus verò Imperator pro his rebus cordetenus dolore conpunctus extremam ſortitus eſt horam relicto filio Heinrico in negotio regni, poſt cujus obitum quia proles Heinrici adhuc puerulus erat, Domina Imperatrix Agnes mater parvi regnum ſub ſua cura tenuit, & ſapienter rexit, donec Principes aliqui invidia ducti eam ab hoc regimine alienavere, quorum numero Dominus Anno Colonienſis Archi-Epiſcopus ſe immiſcuit, qui parvum in loco qui dicitur Werida navi imponens matri abduxit. Quod ille qua intentione fecerit, vel qualiter divino judicio placuerit, diſcernere non valemus, multa tamen incommoda orta & deinceps aucta certum tenemus. Nam perinde diſſenſiones in republicâ, Eccleſiæ perturbatio, monaſteriorum deſtructio, clericatus deſpectio, totius juſtitiæ conculcatio & cæpit *& permanet.*

Annus Dni. MLVII. Heinrici Quarti I.

Heinricus quartus, Heinrici Imperatoris filius admodum puerilis patri ſuccedens regnare cæpit LXXXI loco ab Auguſto & regnavit annis L. Agnes Imperatrix mater ipſius ducatum Bavvariæ ſuſcepit. Gevehardus qui & Victor iter univerſæ carnis ingreſſus eſt, Romanus Ponti-

Pontifex laudabilis, pro quo Fridericus nobilis monachicam professus religionem communi omnium procerum utriusque partis electione Romanam gloriose suscepit Ecclesiam regendam. Qui etiam Stephanus est appellatus. Saxones congregato exercitu gentem efferam Luiticorum invasere hostiliter, diversisque malis affligentes Romanæ ditioni subdidere. Eodem tempore quidam *Fridericus* & fratres ejus Germaniæ partibus tyrannidem exercentes, ab Agnete Imperatrice & Principibus victi ad deditionem venere.

IV
Annus Dni. MLIIX. Henrici II.

Stephanus Papa migravit, cui Gerhardus qui & Nicolaus successit. Henricus Rex Galliæ obiit, hærede relicto filio suo Philippo.

IV
Annus Dni. MLIX. Heinrici III.

Rex natalem Domini Merseburch celebravit, Pascha verò in Magdeburch cum matre sua Agnete Imperatrice. Burchardus Halberstadensis Episcopus obiit, cui Bucco Goslariensis Præpositus successit.

IV
Annus Dni. MLX. Heinrici IV.

Otto *frater Willehelmi Marchionis* sed matrimonio impari matre scilicet Sclavica natus, vir acer ingenio & manu impiger ad regis curtem Merseburg pergens à *Brunone & Egberto Comitibus* circumventus est juxta villam, quæ dicitur Nienthorf secus fluvium Salicam, mox Bruno & Otto ambo pleni irarum tam concitatos in se vicissim impetus dederunt, ut uterque alterum primo incursu equo excussum lethali vulnere transfoderet. Statimque Egbertus quamquam graviter saucius, dolore interempti fratris efferatus, Bernhardi Comitis filium egregium adolescentem vix militiæ maturum interficit.

IV
Annus Dni. MLXI. Heinrici V.

Heinricus Rex *Willehelmum Marchionem Turingorum* & Epponem Cicensem Episcopum cum Duce Boëmiorum & exercitu Bavvarico misit in Ungariam ad ferendum auxilium Regi Andreæ. Luipoldus

Mogon-

Mogontiensis Archi-Episcopus obiit, pro quo Sigifridus Fuldensis Abbas constituitur. Albuinus Nienburgensis Abbas migravit, eique Folcmarus successit.

IV

Annus Dni. MLXII. Heinrici VI.

Willehelmus Marchio reversus in Thuringiam dum redire in Ungariam & sponsam suam cum magna opum suarum ostentatione abducere pararet, inter eundum secunda mansione morbo correptus exspiravit. Marcam *Otto frater ejus* optinuit. Sed is beneficia Mogontini Episcopatus aliter optinere non potuit, nî promitteret decimas se de suis in Thuringia possessionibus daturum, & cæteros Thuringios ut idem facerent coacturum. Quæ res multorum malorum seminarium fuit.

IV

Annus Dni. MLXIII. Heinrici VII.

Nicolaus Papa obiit, cui Alexander Lucensis Episcopus successit, quodam tamen Parmensi Episcopo principatum turpiter ambiente usque ad sanguinis effusionem Christi Ecclesiam scandalizante, sed post per Annonem Coloniensem Archi-Episcopum Ultra-montanarum partium tunc legatione fungentem ac universos Italiæ præsules eadem est controversia dirempta. Parmensis abdicatus. Alexander, ut jus erat, confirmatus. Eggilhardus Magdeburgensis Archi-Episcopus obit, pro quo constituitur Wezelo qui & Wernherus frater Annonis Coloniensis Archi-Episcopi. Agnes Imperatrix sacrum velamen accepit. [imò vid. MLXIX.]

IV

Annus Dni. MLXIV. Heinrici VIII.

Sigifridus Mogontiensis Archi-Episcopus, Guntherus Bavenbergensis, Willehelmus Trajectensis aliique quam plures præsules vel nobiles multo comitatu in Hierosolymam tendentes grandes infestationes à barbaris perpessi sunt, tandemque perventione optata fruentes numero & rebus admodum attenuati redierunt.

Annus

IV
Annus Dni. MLXV. Heinrici IX.

Guntherus Episcopus Bavenbergensis ab Hierosolimis rediens in Pannonia moritur perlatusque Bavenberg ibi sepelitur, post quem Hermannus ordinatur. Gorwinus Comes in Episcopio Wurcinburgensi tyrannidem exercens, à comitibus Adelberonis præsulis occisus est.

IV
Annus Dni. MLXVI. Heinrici X.

Cometes per totum orbem diu apparuit. Eodem anno Anglia per Willehelmum Nortmannicum miserabiliter afflicta, tandemque subacta, ipse Rex ejus effectus est, qui mox omnes penè regni ejusdem præsules exilio, nobiles verò morti destinavit, mediocres autem suis militibus in servitutem, uxores indigenarum universorum advenis in matrimonium subjugavit. Nam post mortem sanctissimi Regis Anglorum Edwardi, contendentibus pro illo regno Principibus, Haroldus quidam Dux Anglorum vir maleficus sceptrum invasit. Hoc frater ejus nomine Tostin moleste ferens contra eum Regem Nortmannorum duxit Haroldum, Regemque Scottorum, & occisus est ipse Tosti, & Rex Hiberniæ, & Haraldus cum toto exercitu eorum à Rege Anglorum. Vix quoque ut ajunt dies octo transierunt, & ecce Willehelmus, cui pro obliquo sanguinis cognomen est Bastardus, ab Gallia transfretavit in Angliam, lasso victori bellum intulit. In quo Angli primo victores, deinde victi à Nortmanno usque ad finem contriti sunt. Haroldus etiam ibidem cecidit & post eum ex Anglis fere centum millia. Bastardus autem victor in ultionem Dei, quem ipsi offenderant Angli, omnes ferè Monachos & Clericos absque regula viventes expulit.

IV
Annus Dni. MLXVII. Heinrici XI.

Heinricus Triburi nuptias celebrat. Eodem tempore interfectus est Godeschalcus à paganis, quos jugo Dominico subjicere conabatur. Et quidem vir omni ævo memorabilis magnam partem Sclavoniæ conversam habuit ad divinam religionem. Passus est autem in civi-

tate Leontia VII Idus Junii, cum presbytero Eppone, qui super altare immolatus est, & aliis multis tam clericis quam Laicis, qui diversa ubique pro Christo pertulere supplicia. Ansverus Monachus cum pluribus apud *Razzisburg* lapidatus est. Fertur autem idem, cum ad passionem duceretur, flagitasse paganos, ut prius socii, quos deficere metuebat, lapidarentur. Quibus coronatis ipse cum Stephano posuit genua gaudens. Johannes Episcopus senex cum cæteris Christianis in *Magnopoli* civitate captus, servabatur ad triumphum. Iste ergo felix pro confessione nominis Christi fustibus cæsus, ac per singulas civitates Sclavorum tractus ad ludibrium, cum ab hoc proposito flecti non posset, truncatis manibus & pedibus in platea sacrum corpus est projectum. Caput verò ejus desectum est, quod pagani conto præfigentes in tytulum victoriæ Deo suo *Redigosti* immolarunt. Sclavi totam Hammanburch provinciam ferro & igne demoliti sunt, Sturmarii ferè omnes aut occisi aut in captivitatem ducti, & in derisionem Salvatoris nostri etiam cruces truncatæ sunt.

IV
Annus Dni. MLXIIX. Heinrici XII.

Heinricus Rex adolescentiæ usus libertate, solam Saxoniam ex omni Romano Imperio cæpit incolere, Principes despicere, nobiles opprimere, inferiores sustollere, venatui, lusibus, cæterisque hujusmodi exercitiis plus quam justitiis faciendis, ut accusatus est, operam dare, filias illustrium quibuslibet obscure natis conjugare. His discordiæ seminariis contigit Regi quamplurimos insidiatores tam regni quam vitæ suæ crescere. Qui tamen cum maturitatis nec dum attigisset annos, erant qui non tam ipsum quam Adelbertum Bremensem Archi-Episcopum culpandum judicarent, quod ejus consilio hæc omnia ageret. Sanctus Cono Treverorum Episcopus martyrizatur in deserto loco.

IV
Annus Dni. MLXIX. Heinrici XIII.

Agnes Imperatrix mater Regis Heinrici tædio affecta, vel potius divi-

divinitus conpuncta, *Ducatum Bavvariæ deposuit*, & regni gubernacula penitus spernens pro Christo, Romam se contulit, ibique dignis pœnitentiæ fructibus mira inserviens humilitate, post aliquot annos in Domino migravit. [vid. tamen MLXIII.]

IV
Annus Dni. MLXX. Heinrici XIV.

Dedi Marchio non sine Principum consilio tyrannidem in partes Regias orditur, quæ tamen cœlesti & terrena Majestate compescitur, duobus castellis ejus à Rege destructis, filio suo æque militari viro à proprio mancipio interempto, ipsoque communi morte functo.

IV
Annus Dni. MLXXI. Heinrici XV.

Otto Dux Bavvariæ Ducatum amisit. Hic ergo Saxo genere, vir amplissimæ nobilitatis, rebusque bellicis perpaucis erat comparabilis & in tanta apud universos primates excellentia habitus, ut Rex, qui jam Saxonibus omnino suspectus & invisus erat, ipsum contra se in regni fastigium elevari posse formidaret. Hinc perversitatis materiam arripiens, quidam Egino mediocri loco natus, rebus admodum tenuis, audacia tamen & nequitia satis diffamatus, patrocinantibus sibi quibusdam Regis fidelibus curiam irrepsit, & magnum illum heroa, qui se nunquam noverat, secum de nece Regis tractâsse commentatus est, se ipsum etiam, ut mos est, regiæ potestati vadem obtulit, quousque campionis duello cum Duce confligens vera comprobaret, quæ retulit. Quid multa? Placitis vel colloquiis Regalibus uno Mogontiæ, altero Goslariæ condictis, Otto cum Eginone, utpote Dux cum latrone, primas cum ignobili congredi contempsit, sua tamen innocentia vel Eginonis improbitas minime latuit. Sic ducatum Bavvariæ Otto ut reus majestatis amisit, quem *Welefo* quidam illustris & acer atque bellicosus natu Svevus accepit, idque principalis discordiæ semen in perpetuum præliorum & prædarum fructus lamentabiles germinavit.

IV
Annus Dni. MLXXII. Heinrici XVI.

Rex Ottonem usquequaque persecutus, quamplures ejus muni-

tiones destruxit, prædia vastavit, & ut verè Reipublicæ hostem omnino eum delere nitebatur. E contra ille militibus electis instructus ipse quoque manu fortissimus animoque nimis efferatus, qui regis copiis confligere non poterat, nunc præda, nunc flammis, nunc etiam ferro, quacunque se fors obtulit, ulcisci suas injurias non distulit. Ipso namque mediante non cessat gens Saxonum, ut est animis acerrima, conjurationem adversus Regem unanimi conspiratione confirmare, accusationes inauditas ad sedem Apostolicam referre, sociosque sibi ex omni regno Teutonico litteris & nuntiis asciscere. Quorum Rex insidiis perterritus Saxonia cessit & in aliis regni partibus agendis rebus institit.

IV

Annus Dni. MLXXIII. Heinrici XVII.

ANNO Coloniensis Episcopus & Hermannus Bavenbergensis *Romam missi sunt, pecuniam, quæ Regi debebatur, congregandi gratia.* Qui legatione peracta reversi, litteras Alexandri Apostolici detulere, Regemque vocantes ad satisfaciendum pro Symmoniaca hæresi, aliisque nonnullis emendatione dignis, quæ de ipso Romæ fuerant audita. Post hæc Saxones adjiciunt etiam præsidia multa construere, nec dum enim plures habebat munitiones, insuper castella quæ Rex dudum ædificaverat, funditus evertunt, interque præcipuum illud castrum, quod Hartesburg dicebatur, diruunt, monasterium & claustrum Canonicorum, quod ibi erat, multa furentes audacia solotenus dejiciunt, & quod dictu nefas est, innocentis cujusdam Regis filii ibidem sepulti ossa in contumeliam patris de sepulchro projiciunt.

IV

Annus Dni. MLXXIV. Heinrici XVIII.

Beatæ memoriæ Alexandro Papæ defuncto, Hildebrandus qui & Gregorius dictus est, professione Monachus & Archidiaconus, Romanæ sedi successit, sub quo Romana Respublica & omnis Ecclesia novis & inauditis scismatum erroribus periclitari cœpit. Qui cum *absque Regis consensu* solis tantum Romanis faventibus hunc apicem conscendisset,

disset, fuerunt, qui illum non canonice constitutum, sed tyrannice Papatum sibimet asseverarent usurpâsse. Pro qua re & à nonnullis Episcopis abdicatus est. Hic regem Heinricum crebris nuntiis & epistolis denuo ad synodalia responsa vocavit.

IV

Annus Dni. MLXXV. Heinrici XIX.

Heinricus Rex manu valida tam ex Alamannia, quam Bavvaria & Germania atque Boëmia congregata, Saxones petit, eisque juxta Unstrot fluvium congreditur, & non modica strage utrinque peracta tandem victoria potitus revertitur. Ibi Rodulfus Dux Alemanniæ atque Burgundiæ, qui postea regnum tenuit, fortiter cum suis pro Rege dimicâsse fertur. ANNO Coloniensis Archi-Episcopus plenus sanctitate defunctus est & in monasterio Sigibergensi, quod ipse construxit, positus.

IV

Annus Dni. MLXXVI. Heinrici XX.

Bernhardus Abbas sancti JOHANNIS Baptistæ vita discessit, cui Bernhardus junior successit. Concilium Wormatiæ congregatur, ubi Hildibrandus abdicatur. Eodem itaque anno circa XIIX Kal. Octobr. colloquium maximum apud Oppenheim factum est, ubi pene totius Regni principes, sed maxime Saxonum & Alemannorum, subjectioni Regis renuntiabant, causam prætendentes, quod à duobus Apostolicis vocatus ad satisfactionem non venisset, & pro hoc contemptu sententiam excommunicationis in Romana Synodo à Papa accepisset. Hac commotione coactus Rex humiliter Romam, utpote veniam postulaturus ab Apostolico, inimicis non sperantibus tetendit, inventoque Papa in oppido Canusio, ibi per triduum ante portam castri deposito omni regio cultu *discalciatus & laneis indutus* perstitit, nec prius cum multo fletu Apostolicæ miserationis auxilium implorare destitit, quam omnium qui aderant precibus & lacrymis intercedentibus, laxato tandem anathematis vinculo, in communionis gratiam & sinum matris Ecclesiæ receptus est. Inter hæc quæ gesta sunt totus mundus sui commotione testatur.

IV
Annus Dni. MLXXVII. Heinrici XXI.

Rodulphus *indigena Sueviæ, quæ Regalis omnino stemmatis est aliena,* mediantibus Sigifrido Metropolitano, & Adelberone Wirciburgensi Episcopo, Bertolpho quoque Duce Carinthiæ, ac Ottone aliisque nonnullis principibus in præsentia quorundam Romanæ sedis legatorum non voluntariè annuentium apud Forcheum elevatur in regem, à quibus etiam deductus Mogontiam in media XL XII Kal. April. à Sigifrido Episcopo ungitur in Regem. Ubi eodem die pessimo auspicio seditione facta, multa turba vulgi cæsa est ab ejus militibus, ipse autem cum Sigifrido Episcopo Mogontia egressus est in Saxoniam, ubi collecto exercitu copioso Wirciburgenses, Heinrico Regi fidem servantes, obsedit, sed diversis machinis ad urbis oppugnationem instructis terrore Heinrici Regis circa Kal. Jul. ab Italia reversi inacte regreditur. Heinricus verò Alamanniam cum exercitu petit, ibique quendam ex indigenis Hugonem aliosque rebelles expugnat. Beretholdus autem de Zaringon Dux quondam Carinthiæ, dum videret impune cuncta vastari, dolore plenus exspiravit.

IV
Annus Dni. MLXXIIX. Heinrici XXII.

Heinricus Rex properanti contra se cum valida manu Rodulpho juxta Strowi occurrit, initoque bello non pauci utraq; parte sternuntur atque incerta fit victoria. Ubi à vulgaribus hominibus Wecil Magdeburgensis Archi-Episcopus in fuga occiditur. Magnus Dux spoliatur, Hermannus Comes ejusdem *Magni* patruus & Adelbertus Wormaciensis comprehensi, ac plurimi de militibus Saxonicis interempti sunt. Ex parte quoque Regis Heinrici Poppo quidam cum plurimis occubuit.

IV
Annus Dni. MLXXIX. Heinrici XXIII.

Rodulphus Rex constituit pro Wernhero, Magdeburgensi Archi-Episcopo, Hartwigum eodem die post annum, quo prædecessor suus interfectus est. Bellum fit iterum inter Rodulphum & Henricum, hyeme

hyeme nimis aſperâ, ubi in primo congreſſu Saxones terga vertunt. Ibi Dux Boëmiæ Fintizlaus regalem lanceam Rodulphi adeptus eſt, quæ exinde permisſione Regis Heinrici ſemper quemvis illius gentis ducatu inſignem in omni feſtiva procesſione præcedit. At Rex Henricus propriis redditus, de armigeris, quos reliquerat, pene nullum invenit. Una quippe ex legionibus Saxonum caſtra regis invaſit, multosque comprehendens ſtrangulabat, magna rapiens ſpolia abcesſit. Rex autem dimiſſo exercitu in orientalem Franciam divertit.

IV
Annus Dni. MLXXX. Heinrici XXIV.

Apud Brixinam Noricam triginta Epiſcoporum magnæque partis optimatum regni conventus contra Papam Hildibrandum injuſtè habetur: Rurſum inter Heinricum Regem & Rodulphum Regem bella geruntur, in quo idem cecidit Rudolphus; & poſt paululum ibidem defunctus, à ſuis Marſeburg delatus honorifice ibidem humatus eſt. Hoc etiam prælio ex parte Heinrici Ratbodo Comes Regi ſatis fidus interit. Fertur prius quam ingreſſus ſit bellum, ad Epiſcopos dixiſſe: Videte qui me ſolium Heinrici Regis feciſtis conſcendere, ut recta via me veſtra monita ſequentem duxiſſetis. Bellum juxta Fladecheim commiſſum eſt, V Kal. Februar. II fer. ubi Magenfridus Comes Magad. interemptus eſt. Apud Brixinam Synodus Noricam XXX Epiſcoporum &c. habetur. Bellum juxta Elſtrit committitur Idus Octobr. feria V, in quo Rudolfus Rex qui & Dux occiditur.

IV
Annus Dni. MLXXXI. Heinrici XXV.

Rex Heinricus Italiam cum exercitu petit Romamque perveniens, reſiſtente ſibi cum Romanis Hildebrando, ante caſtellum ſancti Petri caſtra poſuit, ubi & crebris per biennium incurſionibus urbanorum infeſtatus, parva manu multa viriliter peregit. Interim in Palatino monte munitionem inſtituens non paucos, quos in præſidio poſuerat, ingraveſcente ſuper eos æſtatis inſueto fervore amiſit, ſed & de exercitu multos eadem mortalitas abſumit. In vigilia Paſchæ monaſterium Baben-

Babenbergenſe crematur. Saxones & Alamanni in orientalem Franciam ad colloquium venientes non ſine magna clade ejusdem provinciæ ad propria redierunt. Bellum geritur inter Alamannos Bajoariosque Hoiſtetetin. [Hohenſtedin mox.]

Heinricus Rex Romam obſedit & Wicbertum Papam ſubſtituit Gregorio. Bellum inter Luipoldum Marchionem & Conradum fratrem Ducis Boëmiæ IV Idus Maji. Item bellum inter Svevos & Bavvarios juxta Danubium in loco, qui vocatur Hohenſtedin, III Idus Auguſt. Monaſterium ſancti Martini Mogontiæ exuſtum eſt, & tria monaſteria prope poſita, & pene omnis civitas exuſta eſt. Heinrico Regi natus eſt junior filius.

Annus Dni. MLXXXII. Heinrici XXVI.

Hermannus quidam vir præpotens ac nobiliſſimus ex Germania à Saxonibus & Alamannis Rex conſtituitur. Cui cum in ſuis partibus, hoc eſt, in Lotharingia & Germania nemo rebus in bellicis atque divitiis poſſet æquiparari, ſumpto Regis nomine tam ſuis, quam alienis cepit in brevi deſpectus haberi. *Udo ſenior Marchio* obiit IV Non. Maji. Monaſterium ſancti Johannis Baptiſtæ in ſuburbio Magadeburg. civitate conſecratum eſt à Hartvvigo Archi-Epiſcopo & Godeſcalco & Giffrodo Epiſcopis.

Annus Dni MLXXXIII. Heinrici XXVII.

Hermannus cum paucis orientalem Franciam hoſtiliter invadit, & per eandem partem viſus eſt, quaſi equitum diſcurrens exercitus, quorum tamen veſtigia nullo modo poterant agnoſci. Roma ab Heinrico Rege capitur, expulſoque Papa Hildebrando Wicbertus Ravenenſis Epiſcopus, qui & Clemens introducitur, à quo ipſe Rex & Bertha uxor ejus in Paſcha imperiali benedictione ſublimantur.

Annus Dni. MLXXXIV. Heinrici XXIIX.

Defuncto Sigefrido Archi-Epiſcopo Magontino Wecil ſucceſſit. Heinricus Imperator de Italia reverſus Auguſtam ab Alamannis invaſam obſedit & cepit.

Annus

IV

Annus Dni. MLXXXV. Heinrici XXIX.

Nativitatem Dominicam egere, Herimannus Rex Goslariæ, Heinricus Coloniæ, & fluentibus ad ejus curiam multis, utpote novi Domini cupidis. Gregorius Papa ſalerni, ejus ſupplantator Romæ. Utriusque dehinc partis primates ob diſcutiendam tam immortalem controverſiam XIII Kal. Febr. apud Perteſtad Thuringiæ villam convenerant. Hinc Archi-Epiſcopi: Otto Oſtienſis à ſuo Gebehardo Conſtantienſi digreſſus, Hartvvich Magad. & inproperium Chriſti theſauris Ægyptiorum præferens Gebehardus Juvavienſis; Epiſcopi: Udo Hildenesheimenſis, Burchard Halverſtadenſis, Hartwig Viridunenſis, Guernhere Merſeburch. Gunthere Cicenſis, Benno Miſnenſis, Heinrich Patherbrunnenſis deſignatus & adhuc tantum ſubdiaconus. Illinc Liemarus Bremenſis & qui à Papa illius partis pallia acceperant, Mogontinus, Colonienſis & quicunque eis faverant eorum ſuffraganei. Suſceperunt defenſionem cauſæ. Hinc Archi-Epiſcopus Juvavienſis, illinc Mogontinus legendo, Trajectenſis ſermonizando. Stabant ut arrectis auribus diverſæ ſecularium perſonæ velut in turbulentiſſimi temporis cauſa angelico quodam examine diſcutienda. Juvavienſis exordiens dixit: Venimus probare prout condictum eſt, licitum nobis non eſſe ut communicemus his qui nobis nunciati ſunt excommunicati, & maxime quos Papa poſſeſſa absque contradictione Apoſtolica ſede in publica Synodo excommunicavit, nobisque & eos à ſe excommunicatos cum cauſa excommunicationis, & ne eis communicemus per literas demandavit. Hæc dicendo ut fidem verbis daret, mandati ejusdem indices ſigillatas Apoſtolici Epiſtolas complures præſentat, & obediendum ejus edictis, nec communicandum his, qui nunciantur excommunicati Evangelica, Apoſtolica, decretali Apoſtolicæ ſedis præſulum, & diverſorum canonum auctoritate probat. E contra Trajectenſis: Sententiæ, ait, veſtræ nullus noſtrum refragabitur, ſed Dominum noſtrum, cujus hic cauſa diſcutitur, negamus excommunicatum, quia Apoſtolicus injuſte ſecum egit, excommuni-

*L I cans

cans quem excommunicare non debuit. Cujus ſermocinationem cum Mogontinus jam probaturus eſſet legendo, Juvavienſis reſponſum non differens aſtipulatur ex inſtitutis Gelaſii & Synodorum Nicenæ & Sardicenſis, nulli quamvis injuſte excommunicato communicandum, ante utriusque partem juſtam excommunicationem, & non reconciliato per ſuum excommunicatorem. Et ecce Mogontinus exſpectato potitus ſilentio legerat capitolum. Nullum rebus ſuis ſpoliatum ad Synodum poſſe vocari, judicari, dampnari. Et hoc Laicis exponens teſtatus eſt, quia nec potuerit Apoſtolicus excommunicaſſe Dominum illorum, poſtquam Saxones & aliqui Svevorum ab eo defecerant magna parte regni ſpoliatum. Ad hæc Juvavienſis, capitolum, ait, hoc, nec univerſaliter verum, nec hujus auctoritate illum, de quo agitis, ab excommunicatione Apoſtolica defenſum facile probaremus, ſed de noſtro periclitaremur gradu, ſi contra Apoſtolicorum Gelaſii, Nicolai & aliorum multorum edicta Apoſtolicæ ſedis retractaremus judicia, cum illius ſit de omni judicare Eccleſia, nullius de illa. Et ideo cum primum hæc indicta eſt dies colloquii hujus, actionem hoc cautelæ reſpectu determinavimus, ut de alia re nulla nobis hic reſpondendum affirmaremus, niſi catholica lege nos conſtringi, ut eis non communicemus, quos nobis Præſul ſedis Apoſtolicæ & à ſe excommunicatos, & ne eis communicemus certa legatione demandavit. Et hoc non alio nos pacto ad hunc conventum inductos veſtros hujus colloquii teſtamur mediatores. Sic iſtis edicta patrum exorbitare nolentibus, illis quod Romæ oportuit eſſe definitum in bivio, & ſub alieno auditore retractare poſcentibus, infecto diſceditur negotio. Sequenti die Saxones, item & Thuringi convenere ſcituri, qui ſecum usque ad ſanguinem reſiſtere, ſi qui ab eis vellent deficere. Accuſantur Uto Hildenesheimenſis Epiſcopus & frater ejus Conradus & *Comes Thiedericus* Heinricum hoſtem eorum infeſtiſſimum conveniſſe, & patriæ traditionem ei promiſiſſe. Sed cum proteſtati dicerent, ſe nullam adhuc ſubjectionem Heinrico pollicitos, non negarent autem ſe ei locutos, expetuntur obſides dare ad certificandum compatriotas de promiſſa fide. Illis re-

clamant-

clamantibus, non esse nominatæ eorum dignitatis, ut ad patrocinium patriæ cujus ipsi primates & hactenus defensores erant ab his, quorum id minus referret cogerentur, Thiedericus egregiæ dignitatis Comes, à quibusdam præcipitati impetus interficitur, Episcopus & suus frater & eorum complices fugantur. Nec mora Episcopus hanc vindicaturus injuriam, ad Heinricum Fritislariæ sibi obviantem venit subjectionem ei firmavit. Et ut Saxones sollicitandi & Hermannum deserendi peroraturus mediator esse posset, sacramentum accepit ab Heinrico, si Saxones ad eum converterentur, eumque paterno uti regno paterentur, ipse nunquam eis illud *jus* infringeret, quod *à tempore expugnatoris eorum Caroli* aptissimum honestissimumque habuerant, *ut si quisquam suorum cum aliquo de Saxonibus contra legem ageret, ipse à die factæ sibi proclamationis infra sex septimanas digna illud satisfactione componeret.* Juraverant alii ejus primates Episcopi & seculares, ut si Heinricus hoc statutum unquam postponeret, ipsi nullum sibi sublementum contra Saxoniam essent. Episcopus mox in sua reversus compatriotis, quod sibi juratum est promittendo, multos conciliaverat parti cui ipse accesit. Heinricus ne sibi in tam optata oportunitate ipse deesset, expeditione indicta Saxoniam erat aggressurus. Hermannus ei cum eisdem, qui sibi remanserant erat obviaturus, sed utriusque collectam impedierat instans tempus septuagesimæ, in quam propter juratam usque in octavam pentecostes *Dei pacem*, nec licitum erat vel arma portare. Designati alter jam septimo, alter quarto anno Sigefridus Augustensis, Norbertus Curiensis, consecrati sunt Episcopi apud Mogontiam, ab illo Mogontino in purificatione sanctæ Mariæ tenente adhuc magnam partem Augustensis Episcopatus, Guigone quem Goslariæ Sigefridus Archipræsul consecravit sub Rudolfo Rege. Videres tunc temporis faciem Saxoniæ irrevocabiliter alteratam. Qui enim se antea pro solo Apostolicæ sedis patrocinio Heinrico adversatos affirmaverant, qui se ei nisi per suum excommunicatorem Papam, scilicet Gregorium hujus nominis septimum, reconciliato nunquam communicaturos juraverant, jam obliti Papam eundem violenter ex-

 pulsum,

pulsum, Hermannum Regem inhumane destitutum, Heinrico per crebras legationes non solum communicant, verum etiam Imperatorem, quamvis ab excommunicato consecratum appellant, in captanda ejus benivolentia altero alterum præoccupante, & illum sibi ipsi defuturum judicante, quicunque Heinricum jam Saxonia & integritate Teutonici regni potiturum sibi debitorem suæ restitutionis non faceret. Conspirans quippe omnis ferè Saxonia tanto excommunicatum reposcit affectu, quanto prius nondum excommunicatum expulit impetu. Reclamant Archi-Episcopi cum Episcopis, sed narratur fabula surdis utpote tunc *defunctis*, qui robustioris ætatis & ingenii erant, *Ottone* scilicet, qui Dux erat Bavvariæ, *Udone* Marchione, *Thiederico* Comite, Saxonici principatus cesserunt fluctuanti pueritiæ. Cujus multis allecti promissis hæc concordat sententia, nullatenus alicui eorum interesse, ut Heinricus per eos avito exhæredetur imperio, cum ipse experta Saxonum vi correctus, eos velit securos reddere de nunquam infringendis patriis eorum legibus. Nec bellandi [causam] superesse expugnato propter quod pugnavere. Hac negotiorum executione pacifica exspectatur statutæ pacis terminus, æstas scilicet media. Notum est, quòd eandem sententiam Wezelonis Moguntinî Episcopi, Regis adversarii tanto insequebantur zelo, ut habito postmodum in Kviddelingeburch concilio, ubi Otto Episcopus Hostiensis interfuit, legatus Hildebrandi Gregorii, ipsam nimium ventilantes, hæresin Wezelonis, ipsumque, quod dictu nefas est, hæresiarcham appellarent, contra fidem scil. illum dogmatizasse culpantes, quod quamdiu quis suis spoliatus sit rebus, divinis non subjaceat legibus: Synodus Mogontiæ habetur, cui interfuit Heinricus, ubi præsentibus legatis Wicberti hæresiarchæ & Romanorum omnes sibi rebelles Episcopi deponendi judicantur. Hic etiam communi consensu atque consilio constituta est *pax DEI.* Non multo post substitutis ab Imperatore per parrochias abdicatorum Præsulibus, in locum Adelberonis, Meinhardus conversatione probabili litteris etiam & ingenio atque facundia nulli pene secundus, Wirciburgensis Ecclesiæ præsul ordinatur.

Eodem

Eodem anno circa æſtatem ipſe Heinricus in Saxoniam venit & caſtris poſitis juxta Magad. in pratis virentibus cum optimatibus ſuis intravit urbem, ibique ſuſceptus eſt regio more. Sed quia propter metum ipſius advenientis Archi-Epiſcopus Hartvvigus cum Halverſtadenſi Epiſcopo & Hermanno Rege ad Danos abierat, ſicut prius animo conceperat, in locum illius Hartwigum Abbatem Hersfeldenſem ſubſtituit, & pro Burchardo Halverſtadenſi Hamozonem ejusdem EccleſiæCanonicum conſtituit, avunculum *Lothovvici Comitis de Turingia.* His itaque geſtis, illoque abeunte Epiſcopi à Dania regresſi ſunt, & ipſe Heinricus cum illis ſuperpoſitis mox de patria effugatus eſt. Hildibrandus qui & Gregorius, uti apud Salernam exulatus moritur, & ibidem in Eccleſia ſepelitur, cui Northmannorum & Mechthildis potentiſſimæ per Italiam fœminæ, cunctorumque ejusmodi ſectam æmulantium aſſenſu Deſiderius Cardinalis Romanus & Abbas Caſinenſis verus Chriſti famulus licet multum corde ſimul & corpore renitens ſubſtituitur, Victor nominatus. Etenim cum infirmitate gravi laborans ad ſummum hunc apicem invitus imo captivus proveheretur, precibus optinuit, ut infra non multos dies ex hac vita tolleretur. Poſthæc per eosdem Electores, & ordinatores Otto Oſtienſis Epiſcopus eidem officio delegatur. Recepto jam à Saxonibus pacificè Heinrico quidam *Eggibertus Marchio Regis etiam propinquus*, armis ſtrenuus, & animoſus atque ditiſſimus iterum in Saxonia contra Regem tyrannidem ſuſcitavit. His Rex cognitis in Franciam propere rediit.

IV
Annus Dni. MLXXXVI. Heinrici XXX.

Heinricus Saxoniam vaſtat. Wirzeburc à Saxonibus & Alamannis obſidetur, ad quam liberandam Henricus copioſum tam equitum quàm peditum congregat exercitum, & juxta Bleichfeld pugna commiſſa ab hoſtibus victus fugatur. Ab ipſis urbe mox occupata Epiſcopus Adelbero introducitur, relictoque cum eo militari præſidio ad propria quisque proficiſcitur, ſed paulo poſt eadem urbs ab Heinrico recipitur expulſoque Adalberone cum ſuis Meginhardus intronizatur.

IV
Annus Dni. MLXXXVII. Heinrici XXXI.

Hermannus Regis nomine deposito, permissione tamen Henrici ad propria reversus post paucos dies in cujusdam oppidi obsidione interiit. Bertha Imperatrix obiit. Pestilentia facta est. Heinricus Marchio obiit.

IV
Annus Dni. MLXXXIIX. Heinrici XXXII.

Obiit Bertha Imperatrix. Buggo Halverstadensis Episcopus Goslariæ in quadam seditione occiditur. Augusta urbs Svevorum insidiis in cœna Domini capta, secunda feria paschæ destruitur, & Sigefridus ejusdem urbis Episcopus custodiæ mancipatur. Wigoldus ejusdem Ecclesiæ invasor intra paucos dies moritur. Meginhardus Wirciburch. Episcopus obiit, cui successit Emmehardus adhuc Adelberone vivente: Wecil Archi-Episcopus Mogontin. obiit, cui Ruther successit.

IV
Annus Dni. MLXXXIX. Heinrici XXXIII.

Otto Radisponæ obiit, pro quo Gebehardus adolescens constituitur, Imperator Coloniæ nuptias celebravit, quandam *Utonis Marchionis viduam filiam Regis Ruzorum* ducens uxorem. Post hæc congregato exercitu oppidum quoddam *Ekberti Marchionis*, quod *Glichi* dicitur, in Thuringia positum nimis firmum obsedit, quem Ekbertus suis confidens in vigilia natalis Domini, quia jam magna pars primatum ob diem festum abierat, audacter invadit, & naviter primo resistentem tandem cedere compellit. Ibi Burchardus Losannæ Episcopus, qui ea die sacram Imperatoris lanceam ferebat, occisus est. *Welf junior* habitu peregrini Italiam ingrediens Mathildam accepit uxorem, hanc prius habuit Godofridus Dux gibbosus.

IV
Annus Dni. MXC. Heinrici XXXIV.

Heinricus Imperator rursum Italiam ingreditur. Prædictus Ekbertus Marchio à quibusdam Imperatoris fidelibus in quodam molandino

landino pausandi gratia deprehensus turpiter occubuit. Heinricus natale Domini Ratisponæ celebravit. Spiræ conventum habuit de agenda pace, Herrandus Abbas qui & Stephanus, Halverstadensis Episcopus electus est. Huizmannus Spirensis Episcopus obiit, pro quo Johannes constituitur. *Ludolfus Dux* obiit, item *Bertolfus Dux filius Rudolfi*, Hermannus Metensis Episcopus obiit. Adelbero vicesimus post beatum Burchardum sacrosanctæ Wirzeburgensis Ecclesiæ Episcopus defuncto Domino Brünone III Kal. Julii constitutus vixit post acceptum Episcopatum, annos XLV, menses III, dies VII, substitutis duobus tamen Episcopis Meinhardo juniore & Emchardo. Obiit II Non. Octobr. in prædio patris sui, sepultus in monasterio sui Lambach, ubi in pace requiescit. Hermannus Mettensis obiit.

IV
Annus Dni. MXCI. Heinrici XXXV.

Visi sunt per multas regiones vermiculi nimis ignoti non longe à terra volantes, hoc est ut vel manu vel virga tangi possent, grossitudine quidem muscis æquales, sed longitudine deductiores, quorum tam infinitus extitit exercitus, ut unum pene miliarium in latitudine II vel III in longitudine viderentur occupare, densitate verò sua ipsam solis lucem terris denegare, per quam prodigiosam visionem, quæ post quadrigennium facta est Jherosolymam tendentium profectionem, quidam interpretantur præfigurari. Mahthild de Longobardia Heinrico Regi rebellat.

IV
Annus Dni. MXCII. Heinrici XXXVI.

Pestilentia magna fit hominum atque pecudum. Hoc anno præsidente Romanæ Ecclesiæ Urbano Pontifice ipso ortante & Domino nostro JESU Christo cooperante ab omni populo Christiano sanctæ Jerosolimitanæ viæ cepit esse origo, regnante Heinrico Imperatore in Germania, in Francia Rege Philippo.

IV
Annus Dni. MXCIII. Heinrici XXXVII.

Conradus filius Imperatoris patri suo rebellat. Visus est splendor quasi

quasi facula volans per aërem ab oriente. Emehardus ordinatur VI Kal. April. Eclipsis solis facta est tertia hora die & visus est draco. Fratrislaus Dux Boëmiæ in venatu de equo cadens subitanea morte recessit.

IV
Annus Dni. MXCIV. Heinrici IIXL.

Ecclesia mortalitate immensa incredibiliter est devastata, insuper pestilentia turbinibus ymbrium inundationibus & diversis cladibus nimium afflicta. Saxones & Thuringi inter se pugnaverunt.

IV
Annus Dni. MXCV. Heinrici IXL.

Lidizlaus Rex Pannoniæ misericordiæ operibus plenus in Domino vitam finivit. Item *Luppoldus Marcb. & Heinricus Palat. Comes obierunt. Sophia Ductrix* piæ memoriæ XIV Kal. Junii obiit.

IV
Annus Dni, MXCVI. Heinrici XL.

Welf Dux antea Noricus, qui ab Heinrico jam dudum abjuraverat, & ob id Ducatum perdiderat, in gratiam ejus redit, ducatumque recipit. Signum in sole apparuit V Non. Martii, id est secunda feria initii quadragesimæ, diversa quoque prodigia mundus parturisse ubique referebatur. Mox ex omnibus pene terræ sed maxime ab occidentalium regnorum tam regum & nobilium, quam etiam vulgi utriusque sexus innumerabiles turmæ armata manu Jherosolimam tendere ceperunt, excitati scilicet in zelum frequentibus nunciis super oppressione Dominici sepulchri, ac desolatione omnium Orientalium Ecclesiarum, quas gens ferocissima Thurcorum per aliquot annos suo subactas dominio inauditis calamitatibus jam jamque deleverat. Quibus ut dictum subventuri, sicut diversis agminibus, ita diversis & incertis plerisque ducibus properantes primi quendam Petrum Monachum sequentes XV milia æstimata, per Germaniam indeque per Bavvariam atque Pannoniam pacifice transierunt, quam plurimi navali per Danubium vel per Alamanniam pedestri itinere aliique XII milia per Saxoniam atque Boëmiam à quodam Folckmaro Laico &

prius

prius incluso, itemq; nonnulli à Godescalco presbytero per Orientalem Franciam ducti, qui & ipsi nefandissimas Judæorum reliquias ut veræ intestinos Ecclesiæ hostes per civitates, quas transibant, aut omnino delebant aut ad baptismatis refugium compellebant, plurimis exinde manubiis onusti Pannoniam vel Ungariam attingentes quibusdam seditionibus ut videbatur indigenis invisi facti, re autem vere facultatum suarum abundantia eosdem semibarbaros in avaritiam accendentes jussu Regis eorum Colomanni dolis potius quam armis capti, plurimi morte multati, pauci armis & rebus nudati, fugam pro maximo lucro reportabant, quamvis & amplissima utriusque sexus multitudo à quodam militari seducta, vel potius ut Israëliticus quondam exercitus spiritu fornicationis decepti paucis sibi Pannoniæ ingressum in præsidio Miseburch obstantibus, fuga nemine persequente repatriaverunt. Hoc anno aliquid ante nec visum nec auditum seculis imminere signis à cœlo præsagabatur frequentius, de quibus unum ponatur, ut de reliquis fides certior habeatur. Die quadam advesperascente, sicut hi, qui viderunt, testati sunt, nulla in aëre apparente nubecula, diversis in locis globi ut videbatur ignei emicuerunt, rursumque alia in cœli parte se condiderunt, quod non ignem, sed angelicas fuisse virtutes animadversum est, vagatione sua eam quæ postea totum pene corripuit occidentem significans commotionem & de locis suis populi præmonstrantes profectionem. Ut ergo hæc manifesta fierent quæ signa portenderent, quidam cui Petrus nomen erat in finibus emersit Hispaniæ, qui ut ferebatur primum reclusus, inde claustris exiens prædicatione sua totam commovit provinciam, & non solum viros plebejos, verum etiam Reges, Duces, cæterasque mundi potestates, ad majora veniam, Episcopos, Monachos reliquosque Ecclesiæ ordines, ut se sequerentur, persuasit, quandam circumferens cartulam, quam de cœlo afferebat lapsam quaque continebatur universam de cunctis mundi partibus Christianitatem Jerosolymam armis instructam migrare debere, indeque paganos propulsantem eam cum finibus suis in perpetuum possidere, hocque de illo Evangelii testimonio confirmabat, ubi JESUS

destructionem urbis illius faciens sermonem sic conclusit, & Jerusalem inquit calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora gentium. Consentientibus igitur dictis illius omnibus, regna rectoribus, urbes pastoribus, vici vastantur habitatoribus; non tantum viri seu pueri, sed & mulierum quam plurimæ iter hoc sunt aggressæ. Judæi baptizari compulsi sunt, rennuentes immensa cæde profligabantur. Apud Mogont. Judæi numero virorum ac mulierum & infantum, mille & XIV, interfecti sunt, & maxima pars civitatis exusta est. Judæi per diversas provincias Christiani facti sunt, & iterum à Christianitate recesserunt.

IV

Annus Dni. MXCVII. Heinrici XLI.

Heinricus Imperator ab Italia Radisponam Bavvariæ urbem venit, ibique aliquamdiu moratur, & ***Judæis, qui baptizati fuerant, Judaizandi ritum concessit.*** Interea Godefridus Dux Lotharingiæ, vir genere, armis & ingenio clarissimus, qui dudum & priori anno cunctis quæ possederat in pretia redactis militibus copiosis fideque non modica instructus, iter per Orientalem fecerat, neque ab Ungaria fugientibus territus, sed tam Imperatoris Heinrici, quam Regis Colomanni permissione Pannonias Bulgariamque permearat, Constantinopolitano fœderatur Imperatori, ejusque præsidiis fultus Romaniam attigit, ibique sociatis sibi tam Siciliæ quam Græciæ, Danorum, Normannorum, cæterorumque transmarinorum exercitibus, immò universorum Christum colentium auxiliis frequenti aggressu barbaros atterere cœpit. Etenim cum capta Nicea civitate exercitus inde discederet, plusquam CCC milia armatorum ibi fuerunt, & licet hæc tanta multitudo universam Romaniam occupare, flumina epotare, depascere segetes omnes una die posset, tamen cum plenitudine tanta eduxit eos Dominus, ut de ariete nummus, & de bove vix XII acciperentur. Præterea etsi Principes & Reges Saracenorum contra eos surrexerunt, Deo volente facile victi & conculcati sunt. Ob hæc itaque feliciter acta quia quidam intumuerant, opposuit illis Deus Antiochiam urbem huma-

humanis viribus inexpugnabilem, ubi per novem menſes detentos in obſidione ejusdem ita humiliavit, ut omnis ſuperbiæ eorum tumor in humilitatem recurreret. Illis igitur ſic humiliatis, ut in toto exercitu vix centum equi boni reperirentur, aperuit Deus copiam ſuæ benedictionis & miſericordiæ, induxitque eos in civitatem atque Turcos atque omnia eorum poteſtati ſuorum tradidit. Cumque hæc quaſi viribus ſuis acquiſita optinerent, nec Dominum qui hæc contulerat digne magnificarent, à tanta multitudine Saracenorum obſeſſi ſunt, ut nullus de civitate egredi auderet. Præterea fames ita in civitate invaluit, ut vix ab humanis carnibus ſe aliqui continerent. Reſpiciens autem Dominus populum quem tamdiu flagellavit, benigne conſolatus eſt eum. Itaque primum quaſi pro ſatisfactione tribulationum lanceam ſuam munus inviſum à tempore *Apoſtolorum* pignus victoriæ illis optulit. Deinde corda hominum adeo animavit, ut & ipſis, quibus ægritudo vel fames ambulandi vires negaverat, arma ſumendi & viriliter contra hoſtes dimicandi virtutem infunderet. Exin cum iterum hoſtibus fame & tædio exercitus deficeret, Antiochiæ maxime propter diſcordias principum in Syriam profecti Barram & Marram urbes Sarracenorum expugnaverunt, caſtellaque regionis optinuerunt. Conradus patri ſuo Heinrico rebellat Imperatori, & ob hanc injuriam juniori filio ſuo regnum injungit. Magontiæ conventum de inſtituenda pace habuit, & natale Domini apud Argentinam celebravit.

IV

Annus Dni. MXCVIII. Heinrici XLII.

Cum in Syria populus Dei facere diſpoſuiſſet, tanta fames fuit, ut corpora Saracenorum jam fœtentium nonnulli comederent.. Proinde cum divino monitu in interiora *Hiſpaniæ* progrederentur, largiſſimam maximè & victorioſam manum omni potentis patris ſecum habuerunt. Cives namque & caſtellani regionis, per quam procedebant, ad eos cum multis denariis legatos præmittebant, parati ſervire & oppida ſua reddere. At illi qui jam exercitum non multum habebant, qui & ipſi unanimiter in Jeruſalem feſtinabant, acceptis ſecuritatibus

tributarias eas fecerunt, quippe cum unaquæque de multis civitatibus, quæ in maritimis illis sunt plures homines haberet quam in illorum exercitu fuissent. *Conradus Comes de Hoenburg* regi rebellat, idcirco expulsus est, Rothardus Archi-Episcopus Mogont. gratiam Regis perdidit, & simulata indignatione clam ab urbe discedens in Thuringiam venit.

IV

Annus Dni. MXCIX. Heinrici XLIII.

Cum auditum esset Antiochiæ, Loodicie & Rohas, [vid. infra ad ann. MCXLVII] quia manus Domini esset cum populo suo, plures de exercitu suo, qui ibi remanserant, consecuti sunt eos apud eos, sicque Deo conviatore & cooperatore cum ipsis ab Jerusalem usque pervenerunt. Cujus in obsidione cum exercitus laboraret maxime propter aquæ inopiam, habito consilio Episcopi & Principes circinandam esse civitatem nudis pedibus prædicabant, ut ille, qui pro suorum salvatione eam humiliter ingressus est, pro se humiliatis ad faciendum de suis hostibus judicium aperiret. Qua Dominus humilitate placatus VIII die post humiliationem civitatem cum suis hostibus illis tribuit, eo videlicet die quo primitiva Ecclesia inde abjecta fuit, cum festum de dispersione Apostolorum *à multis fidelibus* celebratur. Et si quis scire desiderat, quid de hostibus ibi repertis factum fuerit, sciat quia in porticu Solomonis & in templo ejus Christiani equitabant in sanguine Saracenorum usque ad genua equorum, inde cum ordinatum esset, qui civitatem retinere deberent & alii amore patriæ & pietate parentum suorum redire voluissent, nunciatum est eis quod Rex Babyloniorum Ascalonem venisset cum innumerabili multitudine paganorum ducturus Francos qui Jerosolymis erant in captivitatem & expugnaturus Antiochiam, sicut ipse dixerat, aliter autem Dominus statuerat de suis. Ita cum in veritate comperissent exercitum Babiloniorum Ascalone esse, contenderunt obviam illis relictis sarcinis & infirmis suis in Jerusalem cum præsidio. Cumque exercitus Dei hostes conspexisset, genibus flexis adjutorem Deum invocaverunt, ut qui in aliis suis necessitati-

ſitatibus legem Chriſtianorum confirmaverat, in præſenti bello confractis viribus Sarracenorum, & Diaboli regnum, Chriſti & Eccleſiæ à mari usque ad mare usquequaque dilataret. Nec mora, clamantibus ad ſe Deus affuit, atque tantas audaciæ vires ſubminiſtravit, ut qui eos in hoſtem currere videret fontem, aquæ vivæ ſitientem cervum ſegnem adjudicaret, miro videlicet modo, cum in exercitu eorum non plus quam V milia militum & XV milia peditum fuiſſent, & in exercitu hoſtium centum millia equitum & XL millia peditum eſſe potuiſſent. Tunc mirabilis in ſervis ſuis Dominus apparuit, cum antequam confligeret, pro ſolo eorum impetu hanc in fugam multitudinem vertit, & omnia eorum diripuit, ut ſi deinceps illis repugnare vellent, non haberent arma in quibus ſperarent. De ſpoliis verò non eſt quærendum quantum captum ſit, ubi theſauri Regis Babiloniæ occupati ſunt. Ceciderunt ibi plus quam C milia armatorum gladio. Timor autem eorum tantus erat, ut in porta civitatis ad duo millia ſuffocati ſint. De his verò qui in mari interierunt, non eſt numerus, ſpineta etiam ex ipſis multos optinuerunt. Pugnabit certe orbis terrarum pro illis, & ni ſpolia caſtrorum ex ipſis multos optinuiſſent, pauci eſſent de tanta multitudine hoſtium, qui renunciare potuiſſent de bello. Pridie autem quam bellum fieret, multa milia camelorum, boum, & ovium cecidit exercitus. Cumque juſſu Principum hæc populus dimiſiſſet, ad pugnam progrediens mirabile dictu multas & multiplices turmas cameli fecerunt, ſimiliter boves & oves. Hæc autem animalia cum eis comitabantur, ut cum ſtantibus ſtarent, cum procedentibus procederent, cum currentibus currerent. Nubes etiam ab æſtu ſolis eos defenderunt & refrigerabant. Celebrata itaque victoria reverſus exercitus Jeruſalem, & relicto ibi Godefrido duce Regimunt Comes ſancti Ægidii & Ruotbertus Comes Normanniæ & Rubertus Flandrienſis Laoditiam reverſi ſunt, ibi claſſem Piſanorum & Boimundum invenerunt. Cumque Archi-Epiſcopus Piſanus Boimundum & * * reliquos concordare feciſſet, regredi Jeruſalem pro Deo & fratribus Comes Regimundus diſpoſuit. Urbanus Papa obiit, & in Eccleſia ſancti Petri ſepultus eſt, cui

cui poſt paucos dies Reinherus Cardinalis & Abbas de ſancto Clemente vir boni teſtimonii in ſedem Apoſtolicam ultra quam credi poteſt renitens, à Romano clero & populo ſubſtituitur, & octavo die electionis ſuæ juxta morem conſecratus , Paſchalis appellatur. Viſus eſt globus igneus miræ magnitudinis ab occidente in orientem per aërem deferri.

IV
Annus Dni. MC. Heinrici XLIV.

Heinricus Imperator natalem Domini Coloniæ celebravit, in epiphan. verò Aquisgrani filium ſuum juniorem Heinricum quintum Regem fecit reprobato majore filio Cunrado, quem prius coronaverat. Ipſe verò per quasdam Italiæ partes & nomen & dignitatem Regis annis ferè IX optinuit, Paſcha Radisponæ celebravit, ubi iisdem diebus mortalitas magna exoritur, in qua *Ratbbodo Palatinus Comes* cum aliis innumerabilibus moritur. Conradus Trajectenſis Epiſcopus IV feria Paſchæ à negotiatore Freſico crudeliter occiditur, cui Burchardus ſucceſſit.

IV
Annus Dni. MCI. Heinrici XLV.

Fames magna per multas regiones invaluit. Mortalitas etiam non modica ſubſecuta eſt. Congregatio *Hilſineburgenſium Monachorum* Friderico Halverſtadenſi invaſori & excommunicato ſubdi & obedire recuſans hac de cauſa ab ipſo coacta eſt clauſtrum egredi. *Udo Marchio* & alii plures Saxonum Barbaros qui *Luitici* vocantur invaſit, & urbem, quæ *Brandeburcb* dicitur, obſedit, & honorifice cepit. Hiemps dura. Obiit Godefridus Dux apud Jeroſolimam qui exercitum Chriſtianorum regebat, pro quo frater ejus Baldevvinus ad regendum populum conſtituitur. Rex Wilchelmus de Anglia ſagitta interfectus eſt. Heinricus verò frater ejus in eodem Loco pro remedio animæ ſuæ volens monaſterium conſtruere, apparuit ei & duo dracones ferentes eum, dicens, nichil ſibi prodeſſe eo quod ſuis temporibus omnia deſtructa eſſent, quæ anteceſſores ſui in honorem Domini conſtruerent.

Annus

IV
Annus Dni. MCII. Heinrici XLVI.

Heinricus Imperator natalem Domini apud Mogontiam celebravit. Ibi multi Principes convenerunt, & consilium Imperatori fecerunt, ut Romam mitteret nuntios propter unitatem Ecclesiæ, & Papam constituere secundum electionem Romanorum & omnium Ecclesiarum. *Comes Heinricus* gratiam Imperatoris acquisivit, & ipse Imperator *Marchiam Fresonum* sibi tradidit, qui statim illuc pergens cum uxore sua, ibi interfectus est & illa vix evasit. Imperator Leodio pascha celebravit, filius ejus junior gladium accepit. *Heinricus Comes* regi rebellat, & *Theodoricus Comes* idcirco castellum suum Lintburch obsedit, & fregit, postremo ipse Comes se in potestatem Regis dedit. Congregatio Monachorum apud monasterium sanctæ Dei genitricis Mariæ in *Rosenvelde* cepit institui, & Dominus Wernerus Abbas primus electus est, Conradus Rex, adolescens, IX postquam á patris palatio discesserat anno, immaturo præventus occasu plena fide & bona confessione migravit. *Mahthildis* magnæ illius & nobilissimæ obitus [vide MCXVI.]

IV
Annus Dni MCIII. Heinrici XLVII.

Hoc idem Monasterium libertati concessum à Marchione Udone & à matre ipsius & fratre datum est Romæ sancto Petro. Hartwigus Magadab. Archi-Episcopus obiit subitanea morte, cujus intestina apud St. Johannem, reliquum corpus in Ecclesia sancti Mauritii sepelitur. Huic successit Heinricus eodem anno electus à clero & populo. Rutbertus Episcopus Babenbergensis obiit, cui per Imperatorem Heinricum Otto Cancellarius ejus substituitur, vir bene religiosus.

IV
Annus Dni. MCIV. Heinrici XLVIII.

Cono Comes occisus est, *Heinricus de Ilburg Marchio* obiit. Principes Saxoniæ contra Udonem Marchionem congregantur, & Alesleve obsident. Patria ab utraque parte nimio incendio vastatur.

Annus

IV

Annus Dni. MCV. Heinrici XLIX.

Heinricus Imperator natalem Domini Radisponæ celebravit, ubi Comes Sigehardus à militibus Regis occisus est. Monasterium in Alesleve igne flagravit, Humbertus Bremensis Episcopus obiit, cui successit Fridericus. Conradus adolescens filius Beatricis Marchisiæ, postquam spretis literarum studiis, quibus adprime imbutus erat, armis operam dedit, juxta Christi præsagium: qui gladium accepit, gladio periit. Nec multo post etiam ipsa Beatrix obiit, juxta patrem *suum Ottonem Ducem* castello Svinfurti sepulturam accepit.

Annus Dni. MCVI. Heinrici Junioris I.

Heinricus Heinrici Imperatoris filius cepit regnare vivente Patre. Voluit autem Saxoniam propter quosdam Catholicos hostili manu invadere, quod minime potuit, quia filius eum detestabatur, quemadmodum & cuncti fideles, quia denuntiabatur excommunicatus ab Apostolicis Gregorio, Urbano, Paschali. In ipsa autem expeditione, qua Saxoniam moliebatur intrare, filius quadam nocte de exercitu ejus cum paucis aufugit. Hac igitur injuria stimulatus pater infecto negotio revertitur. Ille verò Sveviam petens à legato Romano, scilicet Gebehardo Constantiensi Episcopo, de excommunicatione est absolutus, & matris Ecclesiæ gremio restitutus. Inibi ergo Ecclesiasticis rebus satis prudenter ordinatis, assumto secum legato Romano Bavvariam Saxoniamque adiit, invasores sinodaliter deposuit, reliquos verò hæresiarchas ab officio suspendit, ac subjacere examini Domini Apostolici coëgit. Rothardus Mogontinus Archi-Episcopus propriæ sedi restituitur. Heinricus Magadab. Archi-Episcopus consecratus est à Gevehardo Constantiensis Ecclesiæ Episcopo, qui erat legatus Apostolici & à suffraganeis Magadab. Ecclesiæ. *Fridericus Dux Svvavorum*, cui nupserat filia Imperatoris Heinrici, obiit.

Annus Dni. MCVII. Heinrici junioris II.

Heinricus Rex natalem Domini Mogontiæ celebravit, ibique conventum habuit de rebus agendis. Communicato consilio principum

cipum præsentavit curiæ suæ patrem, ibique multis suasionibus ac precibus aggreditur. Qui tandem confessus est, se innodatum vinculo anathematis Apostolicæ maledictionis. Expleta autem confessione cœlesti Regi & Apostolico nuntio, nec non & Principibus ibi astantibus lanceam atque coronam omniaque ornamenta regalis dignitatis restituens visitare limina Apostolorum vovebat, atque in decretis & præceptis Domini Apostolici perpetua stabilitate permanere. Et licet hoc peregisset, tamen nequaquam ea quæ pacis sunt à filio adipiscitur. Nam inter cæteras eorum dissensiones accesserunt quidam manu valida occupare Leodium, ubi tunc pater consederat jam regno destitutus. Fautores verò patris ex hoc incitati eruperunt de sedibus suis irruentes super ipsos repente. Qui terga verterunt & præcipitio fluminis interiit multitudo maxima eorum. Cometa visa est. Eodem anno ***Ludegerus Marchio qui & cognomine Udo*** habita conventione cum ***Magno Duce*** & Bremensi Episcopo vehementi infirmitate repente cepit laborare. Qua ingravescente ad locum qui dicitur Rossevelden deportatus ibi vitam finivit. ***Rudolfo fratri illius commissa est Marchia per VIII annos*** ab Heinrico Rege, ut nutriret filium ejus Heinricum. Gebehardus Hirsungensis Abbas obiit, pro quo Bruno constitutus est. ***Magnus Dux obiit***, cujus Ducatum optinuit ***Lutgerus Comes***. Heinricus junior Coloniam obsidet ad injuriam Patris. Interim pater ejus Heinricus Imperator Leodio VII Id. August. moritur, & Spiræ sepelitur. Thiedericus Comes de ***Katalanburg*** obiit.

Annus Dni. MCVIII. Heinrici Junioris III.

Heinricus Magadab. Archi-Episcopus obiit, cui Adelgotus eodem anno successit. Heinricus Rex, dum in Goslariensi oppido conventum habuisset & jura regni prout voluisset disposuisset, subito nimia tempestas, & horribilis fulgurum & choruschationum & tonitruorum exorta Regem & omnem populum perterruit: Adeo enim vehemens fuit, ut ensem regalem tempestas perstringeret, partem non modicam in acumine cum balteo clippei regalis absumeret coriumque interius ejusdem clippei per partes in rugam contraheret. Deinde Rex Flan-

*Nn driam

driam cum valida manu intravit, ferro & igne cuncta domans, Rubertum etiam Comitem cum omni populo subjugavit.

Annus Dni. MCIX. Heinrici Junioris IV.

Heinricus Rex Pannoniam cum exercitu aggreditur, ubi ob infidelitatem quorundam nichil memoriæ dignum ab eo agitur. Eodem anno Boëmiorum fere ad tria milia à proprio Duce sunt necati. Dedicatio basilicæ sanctæ Dei genitricis in Rossevelde. Obiit *Sifridus Comes*.

Annus Dni. MCX. Heinrici Junioris V.

Rothardus Magont. Archi-Episcopus obit, cui successit Adalbertus. Heinricus Rex Poloniam cum exercitu ingreditur, eamque præda & incendio depopulata revertitur. In illa expeditione Dux Boëmicus nomine Zvedebolt inter suos furtive occiditur. Monasterium Canonicorum Hamersleve inchoatur.

Annus Dni. MCXI. Heinrici Junioris VI.

Gebehardus Constantiensis Episcopus obiit. *Oda Marchionissa* obiit. Hæc fuit filiastra *Ottonis Ducis de Northeim*, qui, ut prædictum est, ex matre ipsius Richeza nomine tres filios procreavit & filias III, ex quibus unam nomine Ethilindam accepit Welfus Dux Bavvariæ, & postquam illam repudiavit, duxit eam *Hermannus de Calverla*, genuitque illa Hermannum Comitem, II nomine Ida nupsit Thiemoni Comiti de Witin, peperitque illi duos filios Dedum Comitem & Cunradum Marchionem. Tertiam verò sumpsit Cunradus Comes de Arnesberch quæ dicta est * * genuitque ex ea Fridericum Comitem. Heinricus Rex Italiam valida manu ingreditur ejusque oppida, castella, municipia ferro igni que depopulatur. Præpositura in Hildesleve mutatur in Abbaciam, ubi primus ordinatur Alvericus Abbas.

Annus Dni. MCXII. Heinrici Junioris VII.

Heinricus Rex Romam pro imperiali benedictione pergens datis & acceptis obsidibus pacifice à Romanis suscipitur. Postquam verò ingressus est urbem, rupit pacem, ac multos trucidans Dominum Papam cum aliis principalibus viris cepit, ab eo extorquens regnandi privilegium

gium Ecclesiasticæ fidei contrarium : Sed Dominus Paschalis Pontifex concilio habito decretum promulgavit, seque ad completurum cum justitia & autoritate affirmavit, scilicet Ecclesias decimis & oblationibus contentas, Regem verò prædia & regalia à Carolo ejusq; successoribus Ecclesiasticis collata recipere & detinere ea conditione, ne Pontifices regali manu anulo & virga investirentur. Cum verò Rex supradictæ propositioni annueret, si confirmaret promissa, ecce repente ortum est bellum, & sicut prædictum cæsus est populus Romanus maxima contritione, & captivatus, ipso Papa detento cum Cardinalibus & clericis, populis nimio terrore dispersis. Rex verò potita victoria misit ad Papam imprecans reconciliationem quod adipiscitur, relaxata captivitate atque diadematis impositione ab eo coronatus Imperator & Augustus efficitur. Exegit autem ab eo privilegium, ut investitura ad ipsum Episcopatum pertineret, & nisi ab eo investirentur, à nemine consecrarentur, sicque roborata amicitia vicissim cum pace revertitur.

Annus Dni. MCXIII. Heinrici Junioris VIII.

Paschalis Papa congregato CXXV Episcoporum & plurimorum Catholicorum cetu, favore ipsorum promulgavit edictum, ne aliqua spiritalis dignitas regali manu investiretur, cassans omnia dicta scriptaque privilegii prioris, ducens privilegium ab Imperatore per violentiam extortum non debere dici privilegium, sed pravilegium, quod noscitur ad redemtionem captivorum factum fuisse, & ne quid auctoritatis & efficacitatis haberet, penitus excommunicavit. Commotio adversus Imperatorem concitata est à Duce Luthgero & Marchione Rodolfo propter Fridericum Comitem de Stathen, quem captum vinculis mancipaverunt. Quod Imperator graviter accepit, & tandem post plura discrimina datis obsidibus pacificantur. Adalbertus Mogontinus Episcopus capitur ab Imperatore & custodiæ mancipatur. Hoc tempore obiit quidam de Saxoniæ Principibus nomine Odelricus, ***Ludevvici Comitis*** dudum gener, jam propter ejusdem filiæ repudium invisus. Cujus possessiones ***prædictus Comes Palatinus*** hereditaria sibi

*Nn 2 vendi-

vendicabat successione, sed Heinricus Imperator easdem in jus regni conabatur attrahere. Quæ causa recidivæ discordiæ fomitem cepit ministrare.

Annus Dni. MCXIV. Heinrici Junioris IX.

Werra inter Heinricum Regem & Principes Saxoniæ, in qua *Wicbertus & Sigifridus Palatinus Comes* ejus gratiam perdunt, qui fugientes ab eo ab *Hagero* in quadam villa deprehensi Wicbertus quidem capitur & regi offertur, Sigifridus verò vulneratur, ex quo vulnere non multo post moritur. Barbari qui dicuntur Luitici consilio *Rudolfi Marchionis* propter odium, quod habebat adversus Milonem, multas strages patriæ intulerunt. Dominus Hildeboldus omnium bonorum memoria dignus Magadab. Abbas decessit, cui Hugo eodem anno successit. Wernerus Rosveldensis Abbas obiit.

Annus Dni. MCXV. Heinrici Junioris X.

Heinricus Imperator associatus est Regi Anglorum, ducens filiam ejus Mathildam uxorem celebrans nuptias apud Mogontiam magnifice. Fridericus Coloniensis Archi-Episcopus alienavit se ab Imperatore, nec non & alii multi principes. *Rodolfus Comes* remisit Heinrico filio fratris sui *Marchiam*, expletis VIII annis.

Annus Dni. MCXVI. Heinrici Junioris XI.

Factum est bellum in Saxonia Welfesholtz inter Imperatorem & Principes III Idus Februar. ubi Cæsar victus aufugit suorum plurimis amisfis. Adalbertus Mogont. Archi-Episcopus pristino honori restituitur. Mathildis præpotens fœmina de Longabardia obiit [vide MCII.] *Otto Comes de Ballenstede* cum LX de Theutonicis vicit duo milia & octingentos de Slavis in loco qui *Corbine* dicitur, ex quibus ibidem corruerunt mille septingenti & amplius V Idus Febr.

Annus Dni. MCXVII. Heinrici Junioris XII.

Gertrudis Ductrix obiit, avia *Lotharii* Imperatoris.

Annus Dni. MCXIIX. Heinrici Junioris XIII.

Terræ motus factus est adeo, ut plurima mœnia corruerent. *Gertbrudis Marchionissa* obiit. Bernhardus Diaconus etiam obiit. E-

geno

geno ſenior de Conradesburch genuit Burchardum ſeniorem, Burchardus ſenior genuit Eginonem qui interfecit ***Adalbertum Comitem de Ballenſtede***, habuitque duas filias, quarum una nomine Gerburch nupſit Folcmaro de Domensleve procreavitque ex ea Alvericum & Bernhardum. Alvericus interfectus eſt relinquens fratrem heredem, Frater autem Bernhardus omnem hæreditatem ſuam tradidit ſancto Mauritio & ſancto Nicolao, & ipſe Monachus factus eſt.

Annus Dni. MCXIX. Heinrici Junioris XIV.

Paſchalis Papa obiit, cui ſucceſſit Gelaſius, quem Heinricus à Roma expulit & Gregorium, qui & Burdinus Papa ſubſtituit. Defuncto Gelaſio Caliſtus prius Viennenſis Archi-Epiſcopus ſubrogatur, à quo Heinricus cum ſuo Papa excommunicatur. Heinricus ab Italia revertitur. Bernhardus Havelbergenſis Epiſcopus obiit, cui Hemmo ſucceſſit. *Helpericus Comes de Plozeke & Hermannus Comes advocatus Magadab. Eccleſiæ* obierunt. *Bernhardus Presbyter ſolitarius de lapide St. Michaelis* in Chriſto obiit.

Annus Dni. MCXX. Heinrici Junioris XV.

Adelgoz Magadab. Archi-Epiſcopus obiit, cui ſucceſſit Rukerus. Hugo Abbas obiit, pro quo Arnoldus ſubrogatur. Hemo Havelbergenſis Epiſcopus obiit, cui Gumbertus ſucceſſit, Cono obiit de Wippera & Thiedericus Comes ſenior de Ameneslove.

Annus Dni. MCXXI. Heinrici Junioris XVI.

Burdinus à Caliſto Papa capitur, monaſterio cui nomen eſt Cavea intruditur, & ipſe in ſedem Romanam excipitur ab omnibus honorifice. Bruno Hirſaugenſis Abbas obiit, pro quo Folcmarus ſtatuitur.

Annus Dni. MCXXII. Heinrici Junioris XVII.

Caliſtus Papa revocavit in communionem Eccleſiæ Heinricum Imperatorem dudum anteceſſoribus ſuis Paſchali & Gelaſio excommunicatum. Canonica autem autoritate ſancitum eſt, ne amplius ſibi regalis poteſtas uſurparet inveſtire ſpiritalia, ſed libera electio fieret à Clero & populo, & ſic inſigniretur regalibus per ſceptrum. Quod utrique confirmaverunt, ſicque facta eſt pax & concordia inter ipſos.

Annus Dni. MCXXIII. Heinrici Junioris XIIX.

Fridericus Episcopus Bremensis obiit III Kal. Febr. cui successit Adalbero. Obiit etiam Reginhardus Halverstadensis Episcopus Kal. Mart. cui successit Otto. *Heinricus Marchio* juvenis veneficio interiit. Item obierunt *Lodevvicus Comes* Monachus factus, & *Otto Comes de Ballenstede.* Theodericus Episcopus Cicensis, Adela Comitissa obierunt. Præpositura in *Ballenstede* mutatur in Abbatiam, ubi primus ordinatur Johannes Abbas. Gertrudis Comitissa de regione, quæ *vulgo Hollandt* vocatur, *soror Lotharii* Saxonici Ducis Imperatoris rebellat.

Annus Dni. MCXXIV. Heinrici Junioris XIX.

Fridericus Comes de Arnesberch moritur. Eclipsis solis facta est III Idus August. hora quasi sexta. *Rudolfus Marchio* obiit. Calistus Papa obiit, cui Honorius successit.

Annus Dni. MCXXV. Heinrici Junioris XX.

Heinricus Imperator obiit anno regni sui XXI, LXXXIII loco ab Augusto. Luitgerus Gebehardi Comitis filius Dux Saxoniæ Mogontiæ Rex eligitur. Rukerus Archi-Episcopus Magadab. obiit.

Annus Dni. MCXXVI. Lotharii I.

Rex Lutgerus Pascha Magadab. celebravit & prius Boëmiam manu valida ingreditur, sed mox in ingressu à Duce illius gentis per insidias circumvenitur, occiditurque multitudo nobilium de Comitatu Regis cum aliis pluribus. *Adalbertus* etiam *Marchio* cum aliis multis capitur, demum dux cum Rege pacatur, indulta in ipso exercitu injuria, sicque revertitur. Rukero succedit *Norbertus* in sedem Magadab. *Heinricus Dux Bavvariorum obiit.*

Annus Dni. MCXXVII. Lotharii II.

Luitgerus Rex obsedit Nurenberch cum Duce Boëmico, & non potuit debellare munitionem, quæ tamen postea ei tradita est. Carolus Comes de Flandria in Ecclesia à suis servientibus occisus est. Wilhelmus Comes Pictavorum obiit. Meinfridus Slavus de Brandeburg occisus est. Heinricus Dux Bavvariorum Gertrudem filiam Regis du-

gis duxit uxorem. Eodem anno XV Kal. Jan. Cunradus frater Friderici Ducis Svavorum regium nomen machinantibus quibusdam principibus tirannice sibi imposuit, propter quod à tribus Archi-Episcopis Mogontino, Salzburgensi & Magadaburgensi, & eorum suffraganeis excommunicatus est, & ab omni Ecclesia anathematizatus.

Annus Dni. MCXXVIII. Lotharii III.

Rex celebravit pascha Merseburch & Pentecosten Aquisgrani. Conradus falso nomine Rex, & Fridericus frater illius cum suis complicibus à Domino Honorio Papa in paschali die extinctis luminibus à sancta Ecclesia dampnati & excommunicati sunt. Lothario autem Regi expansis ad cœlum manibus benedicebant, & eum collaudabant, vitam & salutem, & pacem, victoriamque ei à Domino exoptantes. Otto Halverstadensis Episcopus Romæ ab Honorio Papa deponitur. *Heinricus Marchio filius Udonis Marchionis* obiit. Spira à Rege possidetur, quia Fridericus Dux Svavorum meditans rebellionem cum suis eam præoccupaverat.

Annus Dni. MCXXIX. Lotharii IV.

Rex Pascha Gosslariæ celebrat, & Pentecosten Quidelingeburch monasteriumque sancti Servatii ipso instituente consecratum ac dedicatum est fer. II ab Episcopis Hildinisheimensi & Mindensi. *Adalbertus Marchio* Hildegesburch quadam nocte cepit & combussit. Spiram Rex iterum firma obsidione circumdedit & honorifice recepit. Eodem anno in commemoratione sancti Pauli Apostoli facta est commotio maxima civium in Magad. contra *Norbertum* Archi-Episcopum, eo quod majorem Ecclesiam, sicut sibi dictum erat, pollutam nocturno tempore purificaverit. Crescente itaque tumultu ascendit in superiora antiquioris monasterii cum Misnensi & Havelbergensi Episcopis & Præposito majoris monasterii, ibique multum diu obsessus est, sævientibus atque objurgantibus adversariis quod altaria fregerit & reliquias sanctorum furto abstulerit. Sed hos divina gratia mirabiliter de insidiis eorum eripuit, & persistentes in malo excommunicans eos sibi subjecit. In festivitate sancti Michaëlis magna violentia ventorum extitit.

Annus

Annus Dni. MCXXX. Lotharii V.

Rex Pascha Bavenberch celebravit & Pentecosten in Quidilingeburch. *Udo Comes de Frankenleve* ab hominibus *Adalberti Marchionis* occisus est, & Conradus de Eikstede apud Hallam à civibus ejusdem oppidi cum aliis multis miserabiliter occisus est; Honorius Papa obiit. Tunc Romani divisi elegerunt duos Cardinales, Gregorium & Petrum Leonem, factaque est inde magna perturbatio & dissensio per totam Ecclesiam. *Heinricus Comes & signifer Regis, frater Ludevvici Comitis de Thuringia*, clam vulneratus & confossus immatura morte obiit, & *Burchardus de Lukenem Comes Fresonum*, in quodam cimiterio à militibus *Domini sui*, sicut ipsius voluntas fuerat, insidiose circumventus infideliter est interemptus. Hujus perfidiæ vindex fuit Lotharius Rex, qui urbem illius *Wincenburg* dictam obsedit & fregit, & *Comitatum ipsius dedit Lodevvico prædicto de Thuringia. Marchia* etiam *septentrionalis* tradita est *Conrado filio Helperici de Plozeke.* Gregorius qui & Innocentius, qui Petro Leoni in electione prævaluit, in Wirzeburch à Lothario Rege & ab omnibus ibi congregatis eligitur & confirmatur.

Annus Dni. MCXXXI. Lotharii VI.

Habita est Synodus generalis in XL apud Leodium præsidente Papa Innocentio cum numerosa multitudine Episcoporum, Abbatum & Clericorum diversorum ordinum præsente Rege Lothario & Regina R. ibique ab ipso Apostolico & omni Ecclesia inibi collecta excommunicati sunt Petrus Leonis, Conradus & frater suus Fridericus cum omnibus illis faventibus. Otto etiam Halverstad. Episcopus ab Honorio Papa depositus, ibidem propter petitionem Ecclesiæ & Regis pristinam resumpsit sedem. Heinricus Magadab. præfectus filius *Wiperti Marchionis* Marchiam, quam patre suo defuncto *Comes Adelbertus* à Rege acquisierat, legati jure recepit. Rex Pascha celebrat in Treverensi civitate, & Pentecosten in civitate Argentina, & Bruno ejusdem loci Episcopus pastoralem curam amisit, Gevehardo sibi succedente. Et quia Fridericus Dux cum illis comprovincialibus Regi

Regi maximè conabatur resistere, plurima castella in eadem provincia ab ipso eodem tempore obsessa & confracta sunt. Rex Saxoniam regressus exercitum duxit contra Danos, eosque datis obsidibus potenter devicit. Innocentius Papa iterum collectis Ecclesiasticis viris & fidelium turbis apud Remensem urbem in festo sancti Lucæ Evangelistæ, generali Synodo per aliquot dies præsidebat. Fridericus Archi-Episcopus Coloniensis obiit.

Annus Dni. MCXXXII. Lotharii VII.

Rex celebravit natalem Domini Coloniæ & purificationem sanctæ Mariæ Bavenb. Ekbertus Monaster. Episcopus obiit, cui successit Wernherus Canonicus Halverstad. Ecclesiæ, fratruelis St. Annonis Ecclesiæ [Colon.] Archi-Episcopi. Rex Aquisgrani Pascha celebravit & Pentecosten in Fuldensi Monasterio. Bruno successit Friderico Coloniensi Archi-Episcopo. Corpus St. Godehardi Hildinisheimensis Episcopi IV Non. Maj. elevatum est honorifice de tumulo. Obiit Cuno Ratisponensis Episcopus & Hermannus Augustensis Episcopus. Rex celebravit assumtionem sanctæ Mariæ in Werzeburch, & inde cum exercitu Longabardorum fines intravit. Et quia *Archi-Episcopus Coloniensis* defuit, *qui jure debet esse Cancellarius in illis partibus*, Norbertus Archi-Episcopus Magadab. huic officio deputatus est.

Annus Dni MCXXXIII. Lotharii VIII.

Rex celebravit natalem Domini in Italia apud castrum quod dicitur Medicina, [forte Modoetia] & *Conradus Marchio de Plozeke* post festivos dies in obsequio ejusdem regis pergens sagitta transfigitur, sicque egregius juvenis heu immatura morte obiit. Cujus corpus in patriam delatum commendatum est terræ in Kakelinge cum parentibus suis. Rex autem inde progressus sanctum Pascha celebravit apud sanctum Flavianum, ac postea in Kal. Maji Romam veniens ad sanctum Johannem in Lateranis à Papa & Clero ac Romanis honorificè suscipitur, ibique Pentecosten celebrat, & in ipso sancto die in monte Adventino ad sanctam Sabinam coronatus processit. Ibidem ergo per sex continuas ebdomas commoratus tandem ex consilio & voluntate

principum mediante Norberto Archi-Episcopo in præfata Basilica Constantini à Papa Innocentio Imperialem suscepit benedictionem, cum conjuge sua II Non. Jun. die Dominica, quæ tunc tertia exstitit, post solempnitatem adventus Spiritus sancti. His ita gestis Imperator transcensis Alpibus celebrat nativitatem sanctæ Mariæ in Werzeburch, habuitque gloriosum occursum, ad curiam suam ex principibus diversarum provinciarum, tam Ecclesiastici ordinis sublimitate, quam & seculari dignitate præfulgentibus. Ibi confirmantur electiones Episcoporum Heinrici Radisbonensis & Walreri Augustensis. Et quia Heinricus Basiliensis Episcopus omnino degradatus fuit, Adalbero Nienburgensis Abbas eidem Canonica *electione cleri & populi per consilium Imperatoris* successit.

Annus Dni. MCXXXIV. Lotharii IX.

Imperator natalem Domini celebrat Coloniæ, Epiphaniam Aquisgrani. *Adelbertus Comes succedit Cunrado Marchioni.* Imperator celebrat pascha Halverstad. Ubi *quidam de primoribus Danorum Magnus nomine* advenit, & in die sancto manibus applicatis *miles Imperatoris efficitur, & regnum ipsius patriæ ab ipso percepit, & post Sacramenta Cæsari ad Ecclesiam procedenti circulo illius* [corona] *decoratus ensem Imperatoris honorifice portavit.* Qui in patriam reversus à quodam Herico & fratre illius occisus est, cum V Episcopis & LX Clericis. Pater etiam ejusdem Nicolaus nomine in civitate Slieswich ante Ecclesiam cum suis miserabiliter occubuit, insidiose invitatus & infideliter interemptus. Imperator celebrat Pentecosten Merseburch & in feria quarta ejusdem ebdomadæ *Norbertus* Magadab. Archi-Episcopus *obiit*, & in feria II sequentis ebdomadæ in Monasterio sanctæ Mariæ est sepultus. Festivitatem Apostolorum Petri & Pauli celebrat in Magadab. Imperator & Conradus ejusdem Ecclesiæ Canonicus ipso Imperatore consentiente, generali electione Cleri & populi Archi-Episcopus constituitur. Adelberoni Nienburgensi Abbati successit Arnoldus Abbas sancti Johannis Baptistæ. Berthou Fuldensis Abbas veneno vitam finivit, eique Cunradus ejusdem cœnobii Monachus *per concess-*

concessionem Imperatoris succedit. Assumptionem sanctæ Mariæ celebrat Imperator in Werzeburch, & inde cum exercitu Sveviam intravit, propter Fridericum Ducem & fratrem ejus, qui & quoddam oppidum ejusdem regionis *Ulma* dictum contra eum munierant, & cives ad resistendum eidem incitaverant. Sed Heinricus Dux Bavvariorum præveniens Imperatorem oppidum expugnavit, deprædavit atque incendit, absque Ecclesiis, duce & fratre suo inde fugientibus, & XII de præstantioribus captivos secum adducentibus. Postea plures ex eisdem comprovincialibus ad Cæsarem confluxerunt, quibus & gratiam suam dedit, & ipsi è contra sibi fidelitatem promiserunt. Devastata autem ex plurima parte regione Imperator ad Fuldensem Abbatiam divertit. Fridericus verò Dux cernens se à pluribus derelictum & destitutum, & sibi adhærentes valde afflictos, necessitate compulsus adiit Imperatricem in prædicto loco cum Imperatore degentem, nudis pedibus satis humiliter flagitans gratiam ipsius simulque sperans, se per illam, *quia neptis sua* erat, in gratiam Cæsaris deventurum. Quod & sic factum est. Nam ipsa fecit eum absolvi per legatum Apostolici, qui ibi tunc præsens fuerat ab excommunicatione, qua per septem annos continuos fuit separatus à communione sanctæ Ecclesiæ. Primum enim fuerat excommunicatus cum fratre suo in Theutonicis partibus à tribus Archi-Episcopis : Mogont. Salzburg. & Magadab. & suffraganeis illorum, deinde in sequenti anno à Papa Honorio & aliis Ecclesiasticis viris, qui Romæ ad Synodum congregati fuerant, *in cœna Domini*, tertio in Leodicensi Concilio à Papa Innocentio & omni Ecclesia. Receptus ergo in consortium sanctæ Ecclesiæ, magnis Sacramentis se obligavit, quod Imperatori fideliter & devote inposterum vellet adhærere, & ad proximum placitum coram principibus gratiam illius cum illorum auxilio exquirere.

Annus Dni. MCXXXV. Lotharii X.

Imperator natalem Domini Aquisgrani, & purificationem sanctæ Mariæ Quidilingeburch celebrat. Lodewicus Augensis Abbas occisus est in Ecclesia à ministralibus suis, per insidias, sicut fama fuit, Othelrici

rici fratris Friderici Comitis de Zolre qui ei successit, sed ipse eodem anno veneno vitam finivit. Cæsar venit in quadragesima sicut promiserat à Bavenberch, ubi facta est permaxima confluentia principum & populi & Fridericus Dux cum suis, licet aliquamdiu retinuisset gratiam Imperatoris, publice provolutus pedibus illius humiliter exquisivit & mox impetravit. Qui etiam se profecturum cum ipso Imperatore in Italiam in proximo anno spopondit, & pacem per totam Sveviam, sicut decretum fuit, firmiter observari præcepit. Imperator celebrat Pascha Quidilingeburch, Pentecosten Magadab. ubi Odelricus Dux Boëmiorum & legati Bolizlai Ducis Polanorum & Godefredi Ducis de Lovene, Ungrorum etiam & Danorum, nec non & Sclavorum cum Principibus illuc confluentibus affuere, quos omnes cum dignis responsis remisit. Congregatio sanctimonialium Canonicarum in Luttere ab Imperatore commutatur in regularem vitam sancti Benedicti, & Eberhardus de Monasterio sancti Johannis Baptistæ illuc cum Monachis missus primus ibi ordinatur Abbas; & eodem anno à Cæsare & Imperatrice positis in fundamento ab ipsis primis lapidibus novum Monasterium incipitur. Imperator commemorationem sancti Petri ad vincula Nuenburch, & festivitatem sancti Laurentii, & assumptionem sanctæ Mariæ in Merseburch celebrat. Illuc confluebant cum primariis regni Bolizlavus atque Othelricus Duces & legati Græcorum Imperatoris, honorifica secum munera ferentes, pacem ab Imperatore & amicitiam ac auxilium contra Rukerum tyrannum poscentes, qui partem Romani Imperii & etiam terram Græcorum nimis vexaverat. Quibus decenter remuneratis cum suis legatis Havelbergensi Episcopo Anshelmo & cæteris eis remisit in propria. *Bolizlaus* verò post sacramenta in die sancto manibus applicatis *miles ejus efficitur*, & Cæsari ad Ecclesiam processuro, gladium illius ante ipsum portavit. Postea causa orationis perrexit ad sanctum Godehardum, indeque rediens in Magadab. propter petitionem Imperatoris festiva processione sonantibus campanis suscipitur, quod nullus meminit prius unquam fuisse factum, ut talis persona ibidem susciperetur, nisi tempore

tempore Adalberti primi Archipræſulis, qui *Hermannum Ducem Saxoniæ*, virum prudentem & juſtum & ſtudioſum, in defenſione ſanctarum Eccleſiarum ibidem ſimili modo ſuſcepit, in quo tamen ipſum Imperatorem Ottonem auctorem & fundatorem illius loci nimis offendit, & ut ſcriptum invenitur, vix tandem placavit, licet *ille majoris reverentiæ* eſſet, qum Sclavus & alienigena. Imperator poſt feſtum ſancti Michaëlis Mulehuſen venit, ubi Conradus frater Friderici Ducis Coronæ ac totius regalis oblitus ornamenti humiliter per Cunradum Archi-Epiſcopum Magad. ab excommunicatione ſolvitur, ac deinde per intercesſionem Imperatricis Cæſaris pedibus provolutus gratiam illius promeretur.

Annus Dni. MCXXXVI. Lotharii XI.

Imperator natalem Domini Spiræ celebrat. *Heinricus Marchio* & Magadab. Comes tunc ad curiam pergens Mogont. obiit, cui in *comitatu Magadab.* Burchardus frater Archi-Epiſcopi ſucceſſit, Marchia verò conceſſa eſt *Cunrado Marchioni.* Cæſar paſcha celebrat Aquisgrani, Pentecoſten Merſeburg, natalitia Apoſtolorum Petri & Pauli Goslariæ, ibique *Ansbelmus Havelberg.* Epiſcopus rediens à Conſtantinopoli, quo miſſus fuerat, venit ad eum. Havelberga capta eſt *à filiis Widekindi* & Eccleſia deſtructa. Imperator celebrat aſſumptionem ſanctæ Mariæ Werzeburch, indeque iter ſuum direxit ad partes Italiæ.

Annus Dni. MCXXXVII. Lotharii XII.

Imperator celebrat natalem Domini in campeſtribus Boloniæ civitatis, & paſcha Firmæ, deinde ingreſſus eſt Apuliam. Ibi apud civitatem, quæ Trana dicitur, Bruno Colonienſis Epiſcopus *ſanguine minutus eſt* feria IV ante Pentecoſten, *& tertia die ſubitanea morte defunctus eſt.* Cæſar verò tranſiens per Romaniam & Campaniam ingreſſus eſt Barum civitatem ibique pentecoſten celebrat, & in die ſancto Papa miſſam cantavit, in monaſterio ſancti Nicolai aſtante Imperatore. Ibi ſepultus eſt Bruno Colonienſis Archi-Epiſcopus, cui Hugo ſucceſſit Decanus ejusdem Eccleſiæ, qui ibidem conſecrationem

&pallium à Papa suscepit. Eodem tempore obiit Adalbertus Mogontinus Archi-Episcopus. Imperator natalem Apostolorum Melphiæ celebrat, ubi Hugo Archi-Episcopus prædictus *sanguinem sibi minui fecit & IV die obiit,* ibique sepultus est. Deinde non post multos dies in eodem itinere obiit Adalbero Basiliensis Episcopus. Imperator Tridentinam veniens, festum sancti Martini celebrat gaudens & ibidem infirmari cœpit. Dum verò cottidie languor ingravesceret, nec ob hoc iter suum intermisisset, tandem prævalente mortali infirmitate apud Breduvvan villam in faucibus Alpium constitutam II Nonas Decembr. à seculo migravit. Corpus ejus in Saxoniam perlatum, in sua propria Abbatia, quæ *Lutere* nominatur, terræ commendatum est.

Annus Dni. MCXXXIIX. Conradi I.

Meingotus Merseburch. Episcopus de prædicta expeditione usque in Sveviam languens perductus obiit, cui successit Ekkilevus ejusdem Ecclesiæ præpositus. Eodem tempore Lambertus Hilsenburgensis Abbas & Brandeb. Ecclesiæ electus revertens à Roma à latronibus occisus est. Huic succesfit in Abbatia Sigebodo ejusdem loci Monachus, in Episcopatu Wikkerus sanctæ Mariæ præpositus in Magadab, Pro Hugone etiam Coloniensi Archi-Episcopo constitutus est Arnoldus St. Andreæ *Fuldensis* [hæc vox recentiore manu lineæ superscripta] præpositus. Petrus Leonis, qui contra Innocentium Papam Apostolicam sedem usurpaverat, obiit. Primates regni decreverunt generalem conventum fieri Mogontiæ in Pentecosten, ut communiter ibi regno præficerent', quemcunque Deus ad hoc præordinâsset. Interea quidam sequestrantes se ab aliis mediante Thietwino Cardinali Episcopo in medio quadragesimæ apud Confluentium oppidum Conradum fratrem Friderici Ducis Svevorum privatim sibi Regem elegerunt, unde deinceps non modica dissensio & perturbâtio exorta est. Eodem anno obiit Bolizlaus Dux Polanorum relinquens V filios superstites, quibus & divisit hæreditatem suam coram Episcopis & Principibus illius terræ. E quibus Bolizlavus, quia senior erat & *gener Conradi Regis*, ducatum illius terræ obtinuit. Folcmarus Abbas Corb. obiit, cui successit

cessit *Adalbero frater Heinrici Ducis* electus de eadem congregatione. Eodem tempore castrum quod *Berneburch* dicitur igne crematum est propter tyrannidem, quam exercebat *inde Eilica Comitissa* cum suis - - - -

Annus Dni. MCXXXIX. Conradi II.

Rex natalem Domini Goslariæ celebrat, ubi & publicum conventum habuit, sed nichil ibi de rei publicæ stabilitate tractatum est, sicque nonnullis dedignantibus curia defluxit, illo ibidem per integrum mensem inutiliter degente. Intrante verò Februario Quidilingeburch venit, purificationem sanctæ Mariæ peregit. Cunradum Magadab. Archi-Episcopum cæterosque Principes Saxoniæ, qui Goslariæ deerant & illuc se venire spoponderant, exspectans. Quibus venientibus & prope ipsum locum hospitantibus ipse subito recessit & expeditionem suam fieri in Saxoniam in proxima æstate firmiter jussit. Post pascha Cunradus Magadab. Archi-Episcopus *cum Duce Heinrico* & aliis Principibus sibi auxiliantibus castrum *Bernhardi Comitis Plozeke* [add. MCXLVII] obsedit, cepit, destruxit. Appropinquante verò festivitate assumptionis sanctæ Mariæ idem Archi-Episcopus cum Duce & prædictis principibus apud Cruciburch contra Regem convenit, qui ut prædictum est Saxoniam hostiliter intrare ac devastare summis viribus conabatur. Ibi facta per internuncios conventione pax firmata est usque ad condictum tempus. Deinde facto colloquio in Quidilingeburch Heinricus nobilissimus atque probissimus Dux Bavvariorum atque Saxonum veneficio ibidem infectus XIII Kal. Novem. vitam finivit. Corpus ejus Lutteræ ad dextram Lotharii Imperatoris positum est.

Annus Dni. MCXL. Cunradi III.

Obiit Lothowigus Rex Franciæ relinquens duos filios superstites, quorum alter Lothowigus nomine regnum obtinuit, alter verò perfefectionem * vitalium vitam finivit. Item *Otto* obiit piæ memoriæ *Bavenberg. Episcopus*, qui sua prædicatione Pomeranos convertit, cui succedit Heilbertus ejusdem Ecclesiæ Canonicus. Obiit etiam Donna

na Cunegund de Aldeslove. Obierunt *Lodevvicus Comes de Thuringia & Wilhelmus Palatinus Comes.* Item Sivvardus Mindensis Episcopus, Goldeboldus Misnensis Episcopus & Bernhardus Werdinensis Abbas. Pro Sivvardo electus est Heinricus Abbas de eodem loco, & pro Godeboldo constitutus est, Reinvvardus ejusdem Ecclesiæ præpositus & Bernhardo Abbati successit Lambertus Monachus ejusdem monasterii. Eodem etiam anno obsessæ sunt & destructæ munitiones istæ, Groninge, Anehalt, Gebelinzi, Witekke

Annus Dni. MCXLI. Cunradi IV.

Richeza Imperatrix obiit & Adalbertus Mogont. Archi-Episcopus, cui succesfit Marcolphus præpositus de Asschaphanburch, vir per cuncta laudabilis.

Annus Dni. MCXLII. Cunradi V.

Obiit Cunradus Magadab. Archi-Episcopus & *Eilica Comitissa,* & Otto Episcopus, & Marcolfus Mogontinus Archi-Episcopus, cui successit Heinricus præpositus majoris Ecclesiæ eodem anno. Conrado succesfit Fridericus in Archipræsulatu, custos majoris Ecclesiæ & præpositus Biveræ.

Annus Dni. MCXLIII. Cunradi VI.

Innocentius Papa obiit, cui Cardinalis Wido qui & Cælestinus succesfit. Ekkilevus etiam Merseburg. Episcopus obiit, eique Reinhardus succesfit. Obiit *Adalbero Corbiensis Abbas* & *Gertrudis Ductrix & Agnes Marchionissa mater Cunradi Regis.*

Annus Dni. MCXLIV. Cunradi VII.

Obiit Cælestinus Papa eique succesfit Cardinalis Gebehardus mutato nomine Lucius. *Rothulfus Comes de Staden* interfectus est à trans-Albianis Saxonibus qui *Fedmarsgoi* dicuntur, propterea quia oppresfiones ejus diutius ferre noluerunt. Sigifridus Comes de *Bouminiburg* etiam obiit, & in ambobus cessavit miserabiliter deducta antiquitus prolis succesfio. Obiit etiam Salome Ductrix conjux Bolizlavi Ducis.

Annus

Annus Dni. MCXLV. Cunradi VIII.

Cunradus Rex celebraturus natalem Domini, Magadab. venit, & quia secum habuit Hermannum Comitem de Stalekke à Mogontinensi Archipræsule excommunicatum, à Clero regali more susceptus non est. Lucius qui & Gerhardus Papa obiit, cui succesfit Bernhardus Cardinalis & Abbas de sancta Anastasia mutato nomine Eugenius. Obiit Bertrada Comitissa & filius ejus *Cunradus Comes de Hoensteino.* Obiit etiam *Luthgart Marchionissa.* In eadem nativitate Domini Fridericus Magadab. Archi-Episcopus magnam partem de allodiis Domini Hartvvici & matris ejus Richardis datis beneficiis, data copiosa pecunia in proprietatem Magadab. Ecclesiæ contrahens magnum & gloriosum memoriale nominis sui posteris reliquit. Intererat quoque eidem curiæ quidam princeps Poloniæ nomine Petrus, Christianæ religionis sectator devotissimus, qui ad propagandum sub suo principatu catholicæ religionis cultum, à jam dicto Episcopo aliquod de sanctorum reliquiis munus sibi impendi petiit, & per Regis interventum impetravit. Communi enim consensu tam Episcopi quam & Canonicorum donata est magna pars reliquiarum S. Vincentii Episcopi & confessoris. Translatum est autem idem donum maximo luctu civium à Parthenopoli IX Kal. Junii, quæ tunc erat dies ascensionis Domini, perductum verò ad locum destinatum VIII Id. Jun. est dies natalis ejus, & summa cum devotione præfati Petri susceptum adeo, ut primum omnes potestatis suæ captivos resolveret, & sic coadunatis terræ illius primatibus decenter occurreret. Latores quoque magnifice redonatos, transmissis & Episcopo donariis, honestissime ad propria remisit. Quod autem ipse sanctus hanc sui translationem adamavit, illic crebris miraculis usque ad præsens innotescit.

Annus Dni. MCXLVI. Cunradi IX.

Cunradus Rex dum Cumæ Curiam haberet, Wlodisclazo, qui erat senior inter fratres, & qui sororem Regis habebat in conjugio, Regem adiit, ac suscepta patria ut solus ducatum optineret fratres exhæredare conatus est. Denique cum reversus civitatem Posnen cum exercitu

*Pp obsi-

obsideret, fratres collectis paucis ex improviso hostes ingenti strage vulneraverunt. Deinde fratri colloquentes jurejurando fidem & pacem cum eis confirmavit. Sed DEUS qui occulta cognoscit, juramenta ejus detexit. Nam terra in ipso loco juramenti, ut refertur, disrupta sanguinei fluminis patefecit abyssum. Postea multas clades inferens fratribus favente DEO expulsus à patria regem adiit contra fratres auxilium flagitando. Rex autem cum Principibus Saxoniæ colloquio habito mense Augusto coadunato exercitu Poloniam ad restituendum Ducem aggressus est. Fratres verò præmunitas ingenti exercitu itineris semitas observabant, Regi prohibentes introitum. Tandem consilio *Adalberti & Conradi Marchionum* obsidibus datis vicissim Regem adeunt, juniore fratre obside dato, aut promissa pecunia patriam ab ipso suscipiunt, sicque Rex reversus est.

Annus Dni. MCXLVII. Cunradi X.

Rex in festo beati Georgii Martyris Nurinberch habita curia coadunatis fidelibus, qui se vivificæ crucis vexillo signaverant, una cum Ducibus *Welpone & Friderico* aliisque quamplurimis tam Episcopis quam Comitibus Jerosolymam ire decreverunt, ut *Roas* [vid. supra MXCIX] civitatem prioribus annis à paganis nocte natalis Domini occisis Christianis incendio concrematam, Christianis restituerent, utque vires barbarorum minuerent, quia Sanguin quidam nomine multas clades Christianis inferebat, sed heu peccatis exigentibus occulto judicio Dei, dum magis de se quam de Domino præsumpsit, res humanis viribus cepta frustrata est effectu. Eodem anno V Kal. Novembr. Eclipsis solis fermè die medio horribili caligine mundum obtexit adeo, ut circulus in modum falcis videretur ipsum, qui eo tempore fundebatur humani generis sanguinem designans. Nam à Rege Constantinopolitano quasi benigne suscepti sunt, sed subdole seducti, quorum sexcenta & quinquaginta milia annumerata fuerunt, qui cum cupiditate divitiarum seu gloriæ seu victoriæ civitatem quandam Paganorum ditissimam aggredi conarentur, à Rege Græcorum per loca deserta & avia abducti XVIII dierum fame ac siti pene omnis multitudo interiit, insuper

ſuper à paganis qui dicuntur Turci circumventi facile ſine congresſione, utpote labore, fame ſitique confecti, ſagittis interimebantur, ubi & *Bernhard Comes de Plozeke* [add. MCXXXIIX] occubuit. Rex autem qui longe abierat ab hac cæde tandem cum paucis, qui ſecum barbaros ſæpe invadentes evadere potuerunt, Conſtantinopolim rediit, ibique à Rege Græcorum honorifice ſuſceptus, apud illum natalem Domini celebravit, & usque ad purificationem ſanctæ Mariæ ſecum permanſit. Lothevvicus etiã Rex Francorum LX milibus eadem expeditione pene deletis cum paucis rediit. Hujus expeditionis auctor & inſtigator exſtitit Bernhard Clarevallenſis Abbas, qui tunc miraculis coruſcare ferebatur.

Annus Dni. MCIIL. Cunradi XI.

Eodem anno circa feſtum ſancti Petri divina inſpiratione & Apoſtolicæ auctoritatis exortatione & multorum religioſorum ammonitione magna Chriſtianæ militiæ multitudo contra Paganos verſus aquilonem habitantes aſſumpto ſigno vivificæ crucis exiverat, ut eos aut Chriſtianæ religioni ſubderet, aut Deo auxiliante omnino deleret. Ubi in una ſocietate convenerant, Fridericus Archi-Epiſcopus Magadab. Rotholfus Halverſtadenſis Epiſcopus, Wernherus Monaſterienſis, Reinhaldus Merſeburgenſis, Wickerus Brandeburg. Anshelmus Havelberg. Heinricus Moravienſis Epiſcopi, & Wibolt Corbegenſis Abbas, *Conradus Marchio, Adalbertus Marchio, Fridericus Palatinus Comes, Hermannus Palatinus Comes* cum multis Comitibus & armatis bellatoribus ſexaginta milibus. Interim in alia ſocietate ſe in unum collegerant, Albero Bremenſis Archi-Epiſcopus, Thietmarus Furdenſis Epiſcopus, *Heinricus Dux Saxoniæ, Conradus Dux Burgundiæ*, [an forte Zeringenſis, ſocer Heinrici Ducis?] Hartvvigus Princeps prænobilis cum multis comitibus & nobilibus & cæteris armatis numero XL milibus pugnatorum. Rex etiam Daciæ cum Epiſcopis terræ illius & cum univerſo robore gentis ſuæ maxima multitudine clasſium collecta circiter centum milibus exercitum paraverat. Item frater Ducis Poloniæ cum XX milibus armatorum exiverat. Cujus etiam frater major cum infinito exercitu adverſus Pruſcos crudeliſſimos barbaros venit,

& diutius ibi moratus est, contra quos etiam ***Ruthení*** licet minus Catholici, tamen Christiani nominis Karacterem habentes inæstimabili DEI nutu, cum maximis armatorum copiis exiverunt. Hi equidem omnes cum maximo apparatu & commeatu & mirabili devotione in diversis partibus terram Paganorum ingressi sunt, & tota terra à facie eorum contremuit, & fere per tres menses peragrando omnia vastaverunt, civitates & oppida igni succenderunt, Fanum etiam cum Idolis, quod erat ante civitatem Malchon, cum ipsa civitate concremaverunt. Eodem tempore in octava Paschæ, quæ fuit V Kal. Maji, movit se navalis exercitus de Colonia, qui XIV Kal. Jun. venit in portum Angliæ qui Tremunde dicitur, ubi Comitem de [Flandria] cum CC fere navibus tam Anglorum quam Flandrensium invenit. Ibi per triduum commoratus vita feria ante rogationes inde navigavit, & per continuos octo dies & noctes in alto mari laborans in vigilia ascensionis & in ipsa sollempnitate sævissima quassati tempestate, octava demum die in portum Hispaniæ qui Gozin dicitur cum L ferè navibus cæteris circumquaque dispersis appulit. Ubi per triduum requiescens rursum in portum ejusdem littoris qui Viver dicitur, venit. Inde exiens sexta feria ante Pentecosten in portum Galaciæ qui Tambre dicitur, applicuit. Qui portus à sancto Jacobo IIX miliaribus distat, ad cujus sanctum sepulchrum in vigilia Pentecostes veniens sanctam solempnitatem cum magna hilaritate celebravit. Unde ad portum revertens in octava Pentecostes navigavit secundâ feriâ ad *civitatem Portugalim* per alveum fluminis qui Dorus dicitur appulit, ubi Episcopum ejusdem civitatis adventum suum cum magno tripudio ex præcepto Regis præstolantem reperit. Ibi per dies XI adventum Comitis A. qui à se prædicta tempestate divisus erat, exspectans æquam venditionem tam vini quam cæterarum rerum & deliciarum, ex benivolentia Regis habuit. Exinde Comite A. cæterisque sociis receptis navigans alveum fluminis, qui Tagus dicitur, intrans secunda die apud *Ulixibonam* in vigilia Apostolorum Petri & Pauli appulit. Quæ civitas sicut tradunt hystoriæ Sarracenorum, ab Ulixe post excidium Trojæ condita mirabili structura

tam

tam murorum quam turrium ſuper montem humanis viribus inſuperabilem fundata eſt, circa quam exercitus omnis prædictus figens tentoria Kal. Julii ſuburbana ejus virtute divina adjutus cepit. Poſthæc circa muros aſſultus varios non ſine magno ſuo & illorum detrimento faciens usque ad Kal. Aug. in machinis faciendis tempus protraxit. Siquidem duas turres juxta littus, unam in orientali parte ubi Flandrigenæ conſiderant, alteram in occidentali, ubi Anglici caſtra locaverant magno ſumptu conſtruxit. Pontes etiam IV in navibus, per quos ſibi aditus ſuper muros civitatis pateret, compoſuit. Hæc omnia in inventione ſancti Stephani Prothomartyris exercitus admovens vento contrario repulſus, nec non & magnellis quodam læſus naves retraxit. Deinde Colonienſibus ex ſuâ parte dimicantibus cum Sarracenis, Anglici minus caute ſuam turrim cuſtodientes, hanc ex improviſo ſuccenſam igne, extinguere non potuerunt. Interim Colonienſes quadam machina murum ſuffodere ceperunt. Quod videntes Sarraceni igne olio admixto eandem machinam in favillam redigebant, magiſtrum etiam machinæ in fractura muri lapidabant: Præterea mortes innumeras tam magnellis quam ſagittis ipſis inferentes illi quoque ſimili morte multipliciter puniti ſunt. Colonienſes de jactura machinarunt & ſuorum contritione aliquantiſper fracti, ſed in miſericordia divina ſperantes ingenia & machinas reparare ceperunt. Interea Sarraceni civitatis, qui alimentis habundabant, ſuis concivibus egentibus adeo alimenta ſubtrahebant, ut quam plurimi eorum fame attenuati morerentur. Quidam autem eorum canes & cattos devorare non abhorrerent. Horum pars plurima Chriſtianis ultro ſe obtulit & baptiſmi Sacramentum ſuſcepit. Quidam autem illorum truncatis manibus ad muros à noſtris remiſſi, à ſuis concivibus lapidati ſunt. Multa eis adverſa vel proſpera ſecundum quod varius eſt belli eventus acciderunt, quæ longum eſt enumerare. Tandem quidam Piſanus natione vir magnæ induſtriæ circa nativitatem ſanctæ Mariæ turrim ligneam miræ altitudinis in ea parte, qua prius Anglorum turris deſtructa fuerat, coaptavit, & opus laudabile jam ex regio ſumptu,

quam ex totius exercitus labore circa medium Octobrem consummavit. Similiter quidam nostras sub muro civitatis ingentes cavationes suo ingenio & multorum adjutorio fecit, quod Sarraceni molestè ferentes in festo sancti Michaëlis circa horam tertiam latenter exeuntes cum Coloniensibus usque ad vesperam pugnam super foveam continuabant. Nostri autem sagittariis eis oppositis vias, per quas redire sperabant, adeo vallaverunt, ut vel nullus vel vix aliquis eorum sine plaga rediret. Hinc nostri viriliter die nocteque laborantes opus subterraneum lignis levigatis impletum eadem die consummabant, qua Rex cum Anglicis turrim suam muris applicabat. Siquidem in ipsa nocte sancti Galli Abbatis igne fossæ imposito lignisque ardentibus corruit spatio CC pedum. Nostri de tanta ruina expergefacti sumptis armis cum ingenti clamore assiliebant sperantes vigiles & custodes murorum fugisse. Ad ruinam autem cum venissent, mons aditu difficilis supereminebat & turba Sarracenorum in defensione parata stabat. Nichilominus autem nostri assiliebant, nec à pugna media nocte inchoata usque ad diei horam nonam cessabant. Tandem variis percussionibus attriti pugnæ se subtrahebant, quousque communicato consilio turris admoveretur, & sic Sarracenorum populus hinc & inde pugna vexaretur. Et ecce viris bellicosis turris impleta muro supereminebat. Eadem hora exercitus nostræ partis ad fracturam muri Lotharingis prima judicio fronte pugnantibus Sarracenos mirabili assultu appetebant. Interim milites Regis, qui ab arce pugnabant, magnellis Sarracenorum territi minus viriliter pugnabant, usque adeo quod Sarraceni exeuntes turrim concremâssent, si quidam de nostris, qui casu ad ipsos venerant, non obstitissent. Hujus periculi fama cum ad nostras transvolaret aures, meliores exercitus nostræ partis ad defendendam turrim, ne nostra spes in ea annullaretur, transmisimus. Videntes autem Sarraceni Lotharingos tanto fervore turrim ascendentes tanta fortitudine territi sunt, ut arma summitterent, & dextras in signum pacis sibi dari peterent. Unde factum est, ut Aichada Princeps eorum hoc pacto nobiscum conveniret, ut noster exercitus

citus omnem suppellectilem eorum cum auro & argento acciperet, Rex autem civitatem cum nudis Sarracenis & totam terram obtineret. Consummata est hæc divina non humana victoria in ducentis milibus & quingentis viris Sarracenorum in festo XI milium virginum.

Annus Dni. MCIL. Cunradi XII

Hyemps nivosa & aspera, unde & siligo in agris sub profunditate nivis diu suffocatis deperiit. Magdeburg. Archi-Episcopus Fridericus & quidam alii Principes Saxoniæ Polonicis Ducibus Bolizlavo & Misceconi in Epiphania Domini occurrentes in Crusavvice fœdus amicitiæ cum eis inierunt, ibi etiam *Marchio Otto filius Marchionis Adalberti* sororem Polonicorum Principum sibi in legitimum matrimonium copulandam suscepit. In media XL Eugenius Papa concilium Remis celebravit, ubi quidam ei repræsentatus est, qui spiritu pravissimi erroris seductus nomen sibi imponens ejus [eum] in Gasconia & in finitimis regionibus se DEUM esse prædicaverat, & gentem illam stultissimam in errorem suum pertraxerat, quibus & erroris sui mandata & scripta dederat, qui & plures Episcopatus destruxerat, & plurima religiosorum virorum claustra errori suo favere nolentium dissipaverat. Hic in medio concilio interrogatus errorem suum confessus est & in caveæ captivitatem deputatus perpetui exilii supplicio deputatus est. In eodem concilio *Magister Giselbertus* [Gilbertus] scripta sua contra omnes calumpniatores suos magnis auctoritatibus sanctorum patrum defendit ut clericus. Eodem anno Rex Romanorum & Rex Francorum Jerosolimam veniunt, Damascum obsidione vallant, sed Jerosolymitano Rege ope sua eos defraudante nil dignum effecerunt. *Rodilbernus Pomeranorum Princeps*, Principibus Saxoniæ in Havelberg in æstate occurrit, ibidemque fidem catholicam, quam ex prædicatione Bavenbergensis Episcopi piæ memoriæ Ottonis dudum susceperat, professus est, & pro Christiana religione semper defendenda & propaganda toto nisu se laboraturum vovit, laudavit & juravit.

Annus Dnî. MCL. Cunradi XIII.

Reges ab expeditione reversi sunt.

Annus

Annus Dni. MCLI. Cunradi XIV.

A vigilia nativitatis sancti Johannis Baptistæ frequenter tonitrua gravi horore plena, fulmina terribilia, tempestates horribiles, ymbrium, nimia inundatio aquarum, nebulæ tenebrosæ & fœtentes & spissæ, & secuta gravissima pestilentia & mortalitas tam hominum quam & pecorum & magna penuria frugum, unde & sequenti anno ante messem tanta fames secuta est, quantam ante non viderant homines illius temporis. Asserunt enim hi qui in astronomia aliquid peritiæ se accepisse jactitant, illo anno Dominium Saturni fuisse, qui completo cursu suo quem XXX annis peragit, iter consummatum reciprocans in nimia superfluentia fluminum, in maxima pestilentia & mortalitate & famis inedia nec non & aëris intemperie seu & aliis diversis perturbationibus dominium suum exercet, hyemps aspera & longa, & in sequentem annum nimis producta.

Annus Dni. MCLII. Cunradi XV.

Automnus ventosus. Obiit Coloniensis Archi-Episcopus Arnoldus & successit Cancellarius Arnoldus. *Richardis Marchionissa*, obiit Lodevvicus de Wippera, Wernherus Episcopus de Monasterio, pro quo Fridericus.

Annus Dni. MCLIII. Cunradi XVI.

In nocte circumcisionis Domini ventus calidus. Comes Lambertus obiit. Comes Hermannus de *Wincenburg* IV. Kal. Februar. fer. III. LXX occisus est, & conjunx ejus Luichardis. Archi-Episcopus Treverensis obiit. *Rex Conradus obiit.* Dux Fridericus in regem eligitur, in media XL communi omnium principum assensu XIIX Kal. Febr. Fridericus Magadab. Archi-Episcopus obiit.

Annus Dni. MCLIV. Friderici I.

Fridericus Rex Saxoniam pacifice intravit. Heinricus Mogontinus Archi-Episcopus à legatis Domini Apostolici deponitur, cui successit Arnoldus Cancellarius. Item Heinricus Mindensis Episcopus deponitur, cui successit Wernherus. Item Bernhardus Hildeneshei-mensis Episcopus ab Episcopatu absolvitur & moritur, cui successit Bruno.

Bruno. Eugenius Papa obiit, cui ſuccedit Conradus qui & Anaſtaſius. Wigboldus cum aliis multis in Freſia periit, Yrmingardis Marchioniſſa obiit. *Fridericus ab uxore ſua ſeparatus eſt coram legatis Apoſtolici.*

Annus Dni. MCLV. Friderici II.

Eclipſis lunæ facta eſt, Fridericus Rex Romam profectus eſt: Fridericus Rex Magdeb. paſcha celebrat. Anaſtaſio Papæ ſucceſſit Nicolaus Albanenſis Epiſcopus qui & Adrianus.

Annus Dni. MCLVI. Friderici III.

Fridericus Rex imperiali benedictione ab Adriano Papa ſublimatur, & cor onatus cum victoria & gloria magna revertitur, Sveno Rex Danorum à regni primoribus regno depellitur, cujus regnum à Knuto & Waldamaro nepotibus ipſius occupatur.

Annus Dni. MCLVII. Friderici IV.

Weremannus Trajectenſis Epiſcopus obiit, cui ſucceſſit Godefridus. Fridericus Imperator Monaſterio paſcha celebravit, Conventum apud Halverſtad habuit Kal. Maji. Arnoldus Colonienſis Archi-Epiſcopus obiit, cui ſucceſſit Fridericus. *Heinricus Dux Freſiam* hoſtiliter ingreditur, ſed inactè revertitur. Fridericus Imperator Radiſponæ conventum habuit, ubi ipſo mediante Heinricus Dux Saxoniæ ducatum Bavvariæ optinuit. Heinricus Bavvaricus Marchiam terræ illius retinuit. Marchio Cunradus obiit. *Heinricus Dux Svenonem Regem Danorum regno ſuo reſtituit.*

Annus Dni. MCLVIII. Friderici V.

Brandenburch obſidetur & capitur. Fridericus Imperator Poloniam hoſtiliter ingreditur, Kanutus Rex à Svenone doloſe interimitur, Waldomarus verò vulneratus vix evaſit. Non poſt multum verò temporis factum eſt prælium inter Waldomarum & Svenonem. Svenonis pars victa corruit, ipſe autem fugiens capitur & obtruncatur, Fricus Imperator natalem Domini apud Magdeburch celebrat. *Adalbertus Marchio* cauſa viſitandi ſepulchrum Domini Jeroſolimam petiit, habita curia in purif.

Annus Dni. MCLIX. Friderici VI.

Fridericus Imperator Franconford conventum habuit, pascha verò apud Trajectum celebravit. Italiam hostiliter intravit. Mediolanum obsedit. Wigboldus Abbas Corbiensis *apud Græciam* mortuus est. Heinricus Dux Sclavaniam terram intrans cum exercitu ferro & igne devastat. Eodem anno tempestas extitit, ventus turbinis arbores immensas radicitus evulsit, Ecclesias cum domibus ædificiisque evertit, aquarum quoque inundatio hominum multitudinem cum pecoribus extinxit: Fridericus Archi-Episcopus Colon. obiit.

Annus Dni. MCLX. Friderici VII.

Heinricus Dux, & cæteri Principes collecto exercitu Italiam intrant. Friderico Coloniensi Archi-Episcopo succedit Reinoldus Cancellarius. Imperator castrum Grimme obsidet rebellantibus Mediolanensibus. Adrianus Papa obiit, cui successit Octovianus qui & Victor. *Heinricus Dux* propter multiplicandam Christianitatem constituendi & investiendi Episcopos in Sclavania potestatem à Cæsare accepit. MCLX castrum Grimme Imperatori traditur, traditum verò funditus exciditur. *Sophia Marchionissa* obiit. Arnoldus Moguntinus Archi-Episcopus in atrio Ecclesiæ beati Jacobi ab inimicis suis ejusdem urbis civibus circumventus occiditur, ipsaque Ecclesia cum omnibus ædificiis monasterii igne comburitur. Eclipsis lunæ. Heinricus Dux terram Sclavorum hostiliter intravit, ferro & igne totam devastavit, principem eorum Niuclath qui & Nicolaus trucidavit, ipsos rebelles sibi subjugavit. Odelricus Halverstadensis Episcopus deponitur, cujus in locum Gero præpositus subrogatur. Wigbodo Corbejensi Cunradus successit. Fridericus Imperator cum Mediolanensibus pugnavit, vexillum beati Ambrosii auferens plurimis occisis victoriam retinuit. Heinricus Dux Episcopos in Sclavania ordinatos investivit, Geroldum in Aldenburch, Evermodum in Razzisburch, Bernonem in Magnopolim, qui translatus est in Zuarinensem urbem.

Annus Dni. MCLXI. Friderici IIX.

Bruno Hildinisheimensis Episcopus obiit, cui successit Hermannus.

nus. Gero Halverstadensis Episcopus dignitatem ferendi pallii à Victore Papa accepit. Magna discordia inter Ducem Heinricum & Radisponensem Episcopum.

Annus Dni. MCLXII. Friderici IX.

Eclipsis Lunæ. Mediolanum Imperatori traditur. *Fridericus Palatinus* moritur. Conventus apud Bisantium.

Annus Dni. MCLXIII. Friderici X.

Heinricus Dux castrum Sclavorum *Werlam* obsidens ad deditionem coëgit. Fridericus Imperator Mogontiæ conventum habuit, murum civitatis cum domibus destruxit, interfectores Episcopi quosdam vita, quosdam rebus abjudicavit. Heinricus Dux congregationem in *Lubeke* clericorum instituit, Ecclesiam ex lignis constructam in honore sanctæ Mariæ & sancti Nicolai dedicari fecit. Ubi pacis gratia Principes Rugianæ Insulæ ad dedicationem venerunt.

Annus Dni. MCLXIV. Friderici * XII.

Commotio aëris nimia, turbines ventorum, fulgurum choruschationes multis in locis terribiliter apparuerunt; Sed & fluctus maris in cumulos excrescentes omnibus circa maritima commorantibus interitum minabantur. Ab aquilone verò ventus turbinis exurgens cumulos aquarum conquassavit, omnia circa maritima flumina aquis redundare fecit, ex quibus innumerabiles insulæ cum hominibus, jumentis, domibus, ædificiis, substantiis, Ecclesiis, Ecclesiarumque locis funditus erutæ sunt vel exstinctæ, Homines verò numerum omnino excedentes aquis suffocati, frigore exanimati littora fluminum cadaveribus repleverunt. Quidam etiam vel in lignis ædificiorum vel in vasculis constituti in ventorum & fluctuum longè in alias regiones, terras vivi dejecti sunt, eratque maxima miseria gemitus & clamores audire & videre pereuntium. Hæc clandestina miseria circa occcidentem & aquilonem miserabiliter prædicatur, facta XIV Kal. Mart. Ipso die in *Magnopoli* civitate occisa & captivata est multitudo Christianorum à Sclavis. Signa quædam in sole & nubibus visa dicuntur. Magna discordia inter Reinoldum Coloniensem electum & *Palatinum de Reno*

propter castrum Rineke; fruges agrorum multis in locis grandine percussæ. Victor Papa obiit, cui successit Wido Cremonensis qui & Paschalis.

Annus Dni. MCLXV. Friderici XIII.

Honorabile monasterium ancillarum DEI in Herse flammis exustum est. Dissensio inter Regem Angliæ & Regem *Karlingiæ*, quem concitavit Reinoldus Coloniensis Archi-Episcopus hac de causa. Idem Archi-Episcopus functus legatione Imperatoris ad Regem Franciæ primo honorifice ab eo susceptus est, & fere impetrata causa pro qua venerat à Belvacensi Episcopo superveniente impedita est, & ita Archi-Episcopus non sine indignatione inactè reversus est.

Annus Dni. MCLXVI. Friderici XIV.

Fulgura & tonitrua terribiliter sævientia & crebra aquarum inundatio æstivis messibus importuna, & magna puerorum mortalitas & jumentorum. Arnoldus Magdeb. Abbas felicis memoriæ terrenis exemtus, clarum sui reliquit memoriale. Cui eodem anno successit SIFRIDUS electus de eadem congregatione. Werra inter *Heinricum Ducem* & Wigmannum Archi-Episcopum & cæteros Saxoniæ Principes - - - -

Annus Dni. MCLXVII. Friderici XV.

Castrum Haldeslove & Neindorp destruitur Imperatore in Italia fortiter agente. Romani ad XL milia congregati Tusculanum fidelem Imperatori obsidione cinxerunt in vigilia Pentecost. Hoc comperto Christianus Magontiensis electus cum Flandrensibus & Brabantinis accessit, & juxta castra illorum sua castra metatus est, Romanis indignantibus & bellum cum eis committentibus. Cum jam in eo res esset ut terga verterent Romanis, Reinoldus Coloniensis Archi-Episcopus advenit Rege interim absente & ista ignorante, vexillo beati Petri prævio & magnis laudum vocibus ipsius inclamato nomine, tanta virtute eos aggressi sunt, ut VIII milia occiderent & IV milia caperent, & cæteri saucii vix effugerent, inter quos ceperunt filium cujusdam Ottonis Frangepanis, quem multis pecuniis redimere volentibus

non

non reddiderunt. Hæc victoria peracta est in secunda Feria Pentecostee.

Annus Dni. MCLXIIX. Friderici XVI.

Italici Principes Imperatori rebellant. Reinoldo Coloniensi Archi-Episcopo succesfit Philippus Cancellarius.

Annus Dni. MCLXIX. Friderici XVII.

In Syria Antiochia & aliæ civitates terræ motu à fundamentis concussæ sunt, quarum una terræ hiatu absorpta stagnantis abyssi faciem prætendit, Waldomarus Rex Danorum adjunctis sibi Luiticiorum Principibus ad Rugianos profectus Deos eorum succidit, & multo auro & argento de præcipuo fano ipsorum ablato umbram Christianitatis eis impresfit, quæ in brevi tam ipsius avaritia quam doctorum penuria & desidia abolita est, Daniel Pragensis Boëmiæ Episcopus obiit, cui subrogatur Fridericus, assumptus de Choro Magdeburgensi.

Annus Dni. MCLXX. Friderici XVIII.

Fridericus Imperator natalem Domini Spiræ celebrat. Æstatis fervor insolitus adeo, ut in plerisque locis terra solis exusta ardoribus multos itinerantes tam equites quam pedites in pulverea præcipitia improvise ruentes periclitari fecerit, quam comitata est magna mortalitas hominum. Gerungus Misnensis Episcopus obiit, cui successit Martinus ejusdem Canonicus Ecclesiæ. *Adalbertus Marchio obiit.*

Annus Dni. MCLXXI. Friderici XIX.

Everhardus Nienburgensis Abbas obiit, cui substituitur SIFRIDUS Magdeburgensis Abbas. Fridericus Imperator in nocte sancti Martini Goslariæ curiam tenuit, in qua patrimonium *Bernhardi Comitis* filii Marchionis Adalberti quod dicitur *Ploceke* exegit, ex quo gratis [gravis] inter Imperatorem & fratres ejusdem Comitis dissensio orta usque in festum sancti Johannis Baptistæ est dilata. Repentina mors hominum & gravis pestilentia pecorum plurimas provincias vastat.

Annus Dni MCLXXII. Friderici XX.

Eclipsis Lunæ in octava Epiphaniæ, in plenilunio noctu facta in-

viso modo, per IV fere horas non apparuit. Mense Januario ingens fragor ventorum & in Februario crebra micuerunt fulmina. Lodewicus Landgravius obiit.

Annus Dni. MCLXXIII. Friderici XXI.

III Idus Februar. Nube rubea in cœlo apparente secuta est magna siccitas terræ, ut frugibus exarentibus plerisque in locis nec futuri seminis auxilium inveniretur. Processit item de terra nebula crassa, de qua concepta est in hominibus tussis gravissima, ipsaque lues graviter invaluit pluribus ex ea morientibus & præcipuè prægnantibus. Mortuus est ex ea Lothowigus Monasteriensis Episcopus.

Annus Dni. MCLXXIV. Friderici XXII.

Imperator post assumptionem sanctæ Mariæ cum procinctu Longobardiam intrat, gentem perfidam digna animadversione multat, tandem Alexandrinam civitatem obsidione vallat & obpugnat, & diversa fortuna usus nec superior nec etiam inferior congressu invenitur, sicque totum hiemis tempus hac obsidione consumptum est. Hoc anno multa ædificia vi ventorum diruta sunt, annosa robora evulsa fruges habundabant, vinum deperiit.

Annus Dni. MCLXXV. Friderici XXIII.

Exacta jam ferè istius anni XL adversarii Imperatoris de diversis civitatibus validum exercitum conglomerant & quasi pugnaturi contra Imperatorem acies dirigunt. Cæsar hæc audiens obsidionem solvit & contra adversarios imperterritus tendit. Et ecce terribilis castrorum acies mutata repente voluntate arma ponunt, gladios jugulis imponunt, & sine conditione vestigiis Imperatoris se prosternunt. Quos Cæsar Imperiali clementia in gratiam suscipit, & se in Papiam civitatem recepit. Heinricus Dux cum valido exercitu Bodam fluvium transiens & Groningæ initium depopulationis faciens ad injuriam *Bernhardi Comitis* omnia igne domat, inter quæ & famosum oppidum Ascerleve conflagrat. Lapideas verò structuras impulsionibus quassat, quassatas diruit & subvertit. Inter hæc & quædam Eccesiæ cum suis cimiteriis conflagrarunt, in quibus nonnulli hominum simul inter-

interierunt. Castrum quod dicitur Helpede *à Lantgravio* capitur insidiis circumventum. Imperator omnibus Episcopis cæterisque Principibus qui secum intraverant Longobardiam redeundi dat licentiam, retentis secum militibus paucis. Longobardi itaque intelligentes Imperatorem Teutonico exercitu desolatum juramentum ruperunt, & subjectionem sponsionis & ad curiam Imperatoris statuto die venire contempserunt. Unde Imperator gravi permotus indignatione dissimulata ira, quia exercitum longè remotum tam cito congregare non potuit in Papia & in Ravenna pluribusque aliis civitatibus, quæ sibi fideles exstiterant, reliquum tempus anni illius in pace exegit.

Annus Dni. MCLXXVI. Friderici XXIV.

Imperator misit Epistolas per omnes partes regni Teutonici, Archi-Episcopis, Episcopis & Abbatibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus Imperiali auctoritate mandans eos venire sibi in adjutorium. Quapropter Wichmannus Magdeb. Archi-Episcopus & Philippus Coloniensis cum omnibus quos sibi attrahere poterant Episcopis & Principibus & militibus, celebrata prius domi Paschali sollempnitate, cum magna lætitia post octavam ejusdem sollempnitatis exierunt. Transscensisque jugis Alpium Longobardiam intraverunt. Imperator Papiæ positus adventu eorum cognito exivit obviam eis cum paucis & cum magno gaudio eos suscepit. Subito autem gaudium versum est in mærorem, quia audierunt Longobardos cum magna multitudine sibi occurrere & in omnibus viis quibus iter erat ad Papiam positas insidias. Imperator videns se circumvallatum ab hostibus & nusquam ad tempus declinare posse, donec Christianus Mogont. Archi-Episcopus & Marchio de monte ferrato, nec non & Papiensis cum pluribus aliis sibi fidelibus possent advenire, eligens potius honestam mortem quam inhonestam fugam, Deo se committens ipsos aggressus est, in quo certamine à paucis Teutonicis benè & acriter pugnatum est, de Teutonicis quidem militibus duo ibi corruerunt, plurimi autem captivi ducti sunt, Longobardorum magna ibi corruit multitudo, pauci ex ipsis capti sunt, Imperator ferro per eos iter faciens Papiam incolumis

lumis venit cum paucis, cæteri circumquaque dispersi, aliqui nocte, aliqui die altera, aliqui tertia, aliqui etiam die septima venerunt. Longobardi sperantes Imperatorem occisum, eum inter omnia corpora occisorum diligenter quæsierunt, post paucos autem dies cum comperissent, eum incolumem Papiam advenisse, nec aliquem de Principibus periisse nec captum esse, ipsam quam adepti fuerant victoriam pro nichilo ducentes detestati sunt. Hæc acta sunt in Sabbatho Pentecostes, quando agitur jejunium quatuor temporum. Episcopi Teutoniæ & Longobardiæ discordiam inter Alexandrum Papam & Imperatorem jam diu habitam in concordiam & pacem reducere statuerunt.

Annus Dni. MCLXXVII. Friderici XXIV.

Alexander Papa Venetiis adveniens Imperatorem in classe manentem expectat. In vigilia sancti Jacobi Imperator Venetiam venit, ubi diu exspectatus & optatus à Cardinalibus & Episcopis & nobilibus & populi infinita multitudine honestissimè suscipitur & ante monasterium sancti Marci cum Papa in osculo pacis, in concordiam & pacem firmam rediit. Christianum Moguntinum Episcopum, quem titulo superpositionis notaverat, in Episcopatu confirmat.

Annus Dni. MCLXXIIX. Friderici XXVI.

Alexander Papa à Mogontino & Wormatiense pluribusque aliis Episcopis & nobilibus viris, quos Imperator cum eo direxit, Romam reductus honestè suscipitur. Inter Olricum Halverstad. & Ducem Heinricum grandis controversia nascitur. Urbem, quæ dicitur Nova, Episcopus juxta Halberstat exstruxit. Alexander Papa generale concilium omnibus Ecclesiarum prælatis Apostolica autoritate Romæ indixit.

Annus Dni. MCLXXIX. Friderici XXVII.

Celebratum est concilium generale à Domino Papa Romæ in medio quadragesimæ, ubi aderant Patriarchæ tres, Episcopi, Abbates & Prælati Ecclesiarum pene totius orbis, cum innumerabili fidelium multitudine, in quo de ordinatis in schismate, & diversa, quæ pro temporis necessitate & corrigenda & dispensanda fuerunt, ordinavit. Imperator curiam habiturus, Magdeburch in Festo sancti Johannis venit,

& die

et die Apostolorum Petri & Pauli cum uxore *& filio Rege* coronatus processit. Hyems gravis ipso anno ipsum etiam vernum tempus occupavit, ita ut XIII Kal. Julii flores in arboribus primum apparerent. In Septembri à militibus Ducis Heinrici Halberstad. civitas capitur, & plurimis occisis & igne consumptis, tota civitas & domus major, & omnes pene Ecclesiæ cum civitate igne consumptæ sunt, Episcopus Olricus captivus ducitur. Magdeburgensis Archi-Episcopus cum principibus orientis, & Coloniense Archi-Episcopo oppidum Haldesleve obsederunt, ubi discordia inter eos orta ab obsidione inacti redierunt; Heinricus Dux oppidum Calve & fines Episcopii Magdeburgensis igne concremavit.

[Hic desunt aliquot anni usque ad MCLXXXVI.]

Annus Dni. MCLXXXVI. Friderici XXXIV.

Udo Cicensis Episcopus obiit, cui successit Bertholdus Nuenburgensis Ecclesiæ Canonicus. Imperator à Longobardia reversus malam voluntatem Episcoporum Teutonicæ terræ pene omnium contra se, sed occultam comperit, præcipue Coloniensis, quem Urbanus Papa litteris suis & nunciis inter eos concitaverat. Unde Imperator convocatis eis Wormatiæ machinationem contra Imperium eis imponit. Sed illi negantes cum juramento se præter Mogontinum à suspicione absolverunt, Coloniensis autem nec venit, nec negavit; super quibus Imperator graviter motus curiam ei Strazburg super expurgatione instituit.

Annus Dni. MCLXXXVII. Friderici XXXV.

Imperator pro pace formanda inter Urbanum Papam & Imperium legatos Wirziburg. Episcopum & Babenberg., & Abbatem Hersveldensem Veronam misit, qui bene pro sperata pace in formam acta legatione Imperatori retulerunt in litteris. Imperator cum Rege Franciæ missis utrinque nunciis in multa amicitia fœderati sunt. Res omni Christianitati lamentabilis orientali accidit Ecclesiæ. Siquidem Rex Saladinus, Rex trium regnorum Damasci, Ægypti, & Syriæ cum multitudine

titudine infinita Paganorum terram Jerosolymorum per fraudem quorundam Principum Christianorum infra octavam Apostolorum Petri & Pauli intravit, cui occurrit Patriarcha & Rex Jerusalem cum templariis & hospitalariis militibus & aliis Episcopis de terra & omni exercitu Christianorum crucem Dominicam habentes in Comitatu, sed Domino Deo Apostolo suo avertente faciem & in ira misericordiæ non recordato Christiani victi sunt, crux Dominica capta, Patriarcha, Rex, & Episcopi multi occisi cum omni exercitu : Saladinus Victor totam terram cum civitatibus & castellis invasit & furore Barbarico sæviens Ecclesias Clericorum Monachorum, Virginum martirio coronatis, quæ erant in eis, destruxit. Solam civitatem Tirum Conradus Comes filius Marchionis de Monteferrato; de Constantinopoli veniens, se Deo mittente salvavit. His ita gestis Episcopus Jerosolymitanus nuntios & litteras de his misit quærens consilium & auxilium. Proinde Papa orationes & jejunia per Ecclesias instituens, Imperatori & cæteris Principibus & fidelibus pro adjutorio illius terræ Heinricum Albanensem Episcopum Cardinalem misit trans Alpes. Eclipsis solis facta est. Imperator pro pace firmanda nuncios, quos pridem Urbano Papæ misit. Urbanus Papa apud Ferrariam migravit, cui Gregorius substituitur prius Cancellarius. Ipse legatione Imperatoris optime suscepta pacem filius pacis & vere Israhelita, in quo dolus non erat, accepit & firmavit. Gregorius Papa Imperatori & Principibus pro adjutorio terræ Jherusalem scripsit, & quia vita ejus mundus non erat dignus, apud Pisas in fata concessit, cui substituitur Clemens prius Prænestinus Episcopus.

Annus Dni. MCLXXXVIII. Friderici XXXVI.

Imperator pro legatione Apostolica de adjutorio orientalis Ecclesiæ omnibus Principibus Teutonicæ terræ & cæteris fidelibus curiam in medio quadragesimæ Mogontiæ instituit. Ad quam Coloniensis Episcopus multis ante temporibus cum Imperatore de innocentia sua tractationibus habitis in gratiam Imperatoris omni conditione remota

mota ſe & civitatem ſuam coram omni Imperio dedit. Imperator inſpirante DEO in præſentia Albanenſis Legati & totius Imperii in remiſſionem omnium peccatorum crucem accepit, deinde filius ejus Dux Sveviæ, Landgravius & multi Epiſcopi, Duces & Comites virique nobiles, milites & viri militares crucem acceperunt, ad eam Curiam IV milia virorum electorum, & expeditio in annum integrum dilata, in die ſancti Georgii Ratisponæ ſtatuta eſt. Magdeb. civitas judicio DEI occulto, tamen juſto in vigilia Pentecoſtes pene tota exuſta eſt. Eccleſia ſanctæ Mariæ & Eccleſia ſancti Sebaſtiani martyris cum Parochiis & Capellis XII exuſtæ ſunt.

E X P L I C I T.

JOHANNIS VITO DURANI

CHRONICON,

Quo ſuorum ac paulo ſuperiorum temporum res geſtas deſcribit.

Procemium.

CUm rerum geſtarum in præteritis temporibus & retroactis certa cognitio & fidelis conſcriptio poſteris, per continuas ſucceſſiones ſibi ſuccedentibus, non paucam imo multam conferat utilitatem, idcirco ego *Johannes ortus de oppido Winterthurn, fratrum minorum minimus*, decrevi ſcribere rudi tamen & inchoato ſermone, cum falaratis & pompaticis verbis loquendi peritiam & eloquentiam non habeam, *acta & geſta meorum temporum & paulò ante habita*, non ſemper ſecundùm debitum ordinem, ſed ſecundùm, quæ mihi occurrerunt, ſummatim, interdum & curtatim, quandoque ſingularius & diffuſius annotare.

Quæ autem in principio præſentis operis ſcripturus ſum, ad majorem perfectionem ejus faciendam, partim ex quibusdam Chronicis ante à me perlectis, partim ex relatione hominum ipſa ſcripta me atteſtantium & affirmantium hæc compaginavi.

Quæ verò poſthæc per totum opus ponenda cenſui, prout viſu proprio vel auditu didici, vel communis & fama celebris me edocuit, diligenter conſcribam.

Novitatem & varietatem inſuper hiſtoriarum ſcribendarum ab initio usque ad finem in margine libri hujus per paragraphum deſignabo, & ſi quando me contingat in proſecutione ipſarum aliqualiter exorbitare, ac metas plenæ meræque veritatis excedere, vel incautè, vel diminutè, vel ſuperfluè, ſeu præpoſtero procedere ordine, vel ab aliis, qui forte eorundem etiam temporum monumenta reliquerunt, diſcrepare, diſertus teſtor, ſi placet corrigat, ut meæ fictioni vel temeritati

non imponat, sed potius meæ ignorantiæ, cùm melius non intellexerim, aut in memoria non retinuerim, condonescat. Summos verò Pontifices & Imperatores contemporaneos ***non alternatim more quorundam historicorum,*** sed mixtim, prout mihi expedire in processu videbitur, collocabo.

Exordium autem narrationis meæ assumere cogitavi ab Innocentio Tertio illius nominis Papa, & à Friderico Imperatore Secundo hujus nominis, ***qui non longè mea meorumq́ progenitorum tempora antecesserunt.*** Quamvis autem de plurium partium gestis scripturus sim, præsertim Alemannus cùm sim, de Alemanniæ partibus. * *

Innocentius verò tertius fuit vir eruditus valdè & plurimùm eloquens, sedit annos XXII, dies .... Hic opera multa famosa fecit, & libros composuit. Natus fuit de nobilibus Romanis : Sub eo cœpit ordo Teutonicæ domus oriri in Auone.

In hujus tempore capta est à Francis Constantinopolis & à Venetis. Amyrabolynus Sarracenorum cum innumerabili multitudine contra Hispanos veniens confusus ad partes suas reversus est. Hic Innocentius Papa in Lateranensi Basilico generale concilium celebravit pro subsidio terræ sanctæ, & pro statu terræ utili. In quo multas constitutiones edidit, etiam agnus Dei, orationes in Missa fieri instituit, pro terra sancta videlicet psalmum; Deus venerunt Gentes &c. cum collecta, Deus qui mirabili providentia; & cum his Abbatis Joachimi libellum, contra quem Magister Petrus Lombardus librum composuit, damnavit. Et Almarici doctrinam, sicut habetur in Decretali, damnamus.

Hujus tempore cœperunt duo ordines, scilicet Prædicatorum & Minorum. Prædicatorum incœpit beatus Dominicus in Tholosanis. Minorum initiavit sanctus Franciscus prope civitatem Asisnatem.

Prædicatorum ordo inchoatus fuit Anno 1216. Pontificatus Papæ Anno VI. Sed Fratrum Minorum Anno Domini 1206. Pontificatus Papæ Anno XIV.

Iste Papa sicut Alexander tertius sententiam interdicti in personas & loca constituit. Hic

Hic etiam canonizavit beatum Thomam Episcopum Cantuariensem & Martyrem; Et sanctam Kunigundam virginem, scilicet Henrici Imperatoris sponsam.

Hic Papa declaravit, quòd Principes Teutoniæ jus habeant in eligendo Regem & promovendo ut habetur; Extra de electione Venerabilis & promovendo extra.

In Perusio obiit & sepultus ibidem.

Iste Papa Othonem de Brunswick coronavit in Imperatorem, & post eundem excommunicavit, suscitavitque illi adversarium Fridericum filium Henrici Imperatoris. Ratio autem movens Papam ad hoc faciendum fuit hæc videlicet. Quòd Henricus per venenum noviter extinctus contra Ecclesiam Romanam in vita sua tyrannidem exercuit. Ideo eo mortuo Papa iste, ne Frater ejus Philippus Francus, Rex Alemaniæ, in regnum schismate promoveretur, se opposuit, & Othoni adhæsit, & eum Aquisgrani in Regem Alemanniæ fecit coronari. Deinde eum in Imperatorem coronavit, ut & jura Ecclesiæ servaret, ab eo juramentum exegit, qui statim ipsa die contra juramentum venit & fecit, nec non Romanæ Ecclesiæ terras fecit spoliari, unde Papa eum excommunicavit & ab Imperio deposuit, & Fridericum prædictum Henrici filium contra eum erexit, & ipsum ad sceptrum regni sublimavit. Sic Otho filius Henrici Ducis Bavariæ & Saxonum imperium adeptus, regnavit annis XI & usque ad mortem fuit excommunicatus. Cùm in mortis articulo à Prælatis absolutus obiit, sepultus in Braunswik.

Fridericus verò secundus hujus nominis sæpè dictus, de propagatione Ducum Sveviæ imperium assecutus est, & regnavit annis XXX.

Hic Fridericus & sui prædecessores progenitores oriundi de Svevia per multa annorum curricula sine interruptione imperii gubernacula tenuere.

Honorius III defuncto Innocentio III natione Romanus sedit annos X. Hic confirmavit ordinem Fratrum Prædicatorum Anno Domini 1216 & sequenti anno ordinem fratrum Minorum. Hic Papa Fridericum Regem Siciliæ coronavit & consecravit Romæ in Imperatorem, sed

tandem ipsum sibi rebellem & Romanæ Ecclesiæ adversarium comperiens anathematizavit, atque Barones ab ejus fidelitate absolvit. Hujus tempore Damiatam Christiani ceperunt, sed Sarraceni fortuito casu, contingenter eam postea recuperarunt.

Hic Papa multas constitutiones edidit & Decretales compilavit.

Ejus tempore Engelbertus Coloniensis Archi-Episcopus, occisus à Friderico de Isenburg, qui in ultionem sanguinis in Colonia comite judicialem sententiam currifragio miserè interiit.

Iste Papa sanctitate & virtutibus plenus feliciter obiit, sepultus Romæ ad Sanctam Mariam Anno 1230. Beatus Franciscus continens in aëre Seraphim in cruce ex tunc in palmis latere & pedibus effigiem plagarum Christi tulit usque ad felicem exitum suum, multis utriusque sexus videntibus illa in eo stigmata.

Defuncto Honorio sedit GREGORIUS IX annis XVI, natione Campanus. Hic canonizavit Bononiæ beatum Dominicum, item beatum Franciscum, qui ordinem suum incepit sub Innocentio, rursumque sub Honorio perfecit gloriosum, succedens his Gregorius magnificavit amplius miraculis famosum. Hic Papa canonizavit de ordine fratrum minorum beatum Antonium Paduæ Patronum, item beatam Elizabeth relictam Domini Ludovici Landgravii Thuringiæ.

Item excommunicavit Fridericum Imperatorem, sententiam, quam suus prædecessor Honorius contra eum fulminaverat, roborando, objiciens sibi multa mala & constituit sententiam interdicti; nam tertius hanc pœnam Ecclesiæ introduxit.

Hic Papa secum habuit Prædicatores pro secretariis suis, & per fratrem Raymundum ex pluribus voluminibus Decretalium unum volumen compilavit dividens in V libros. Huic Papæ beatus Franciscus prophetico Spiritu prædixit, futurum Papam esse.

Item duos ordines confirmavit, quos beatus Franciscus ordinaverat. Unum Dominarum sanctimonialium sanctæ Claræ: Unum pœnitentium sexum utrumque scilicet virorum & mulierum capientem.

Item

Item confirmavit ordinem de Pœnitentia nuncupatum ſcilicet Mariæ Magdalenæ.

Hic Papa, cùm ab Imperatore Friderico, qui tunc ex magna parte patrimonium Eccleſiæ occupaverat, in urbe obſideretur, videns penè omnes Romanos per pecuniam corruptos eſſe, accipiens capita Apoſtolorum & proceſſionem à Laterano usque ad ſanctum Petrum faciens, animos Romanorum ſic revocavit, ut ferè omnes contra Imperatorem cruce ſignarentur, quod Imperator, qui jam ſe credebat intraturum urbem, audiens, timens longè receſſit ab urbe.

Item Anno Domini 1241. peregrina militia Barbarorum, gens ferociſſima, cultibus idolorum dedita, *Tartari*, Ungariam & Poloniam invaſerunt & multa millia hominum occiderunt : Contra quos crucem fecit Papa prædicari, ſimiliter contra * Stenges, de quibus 5030 in ore gladii occiſi ſunt.

Item ut jam dictum eſt, quoniam ſtragem memoratam Tartari commiſerunt in Ungaria & Polonia, ibique Dominos interfecerunt, quo facto tanta penuria ſubſecuta eſt in Ungaria, quod matres ſuos pueros manducarent, & pro farina quodam pulvere uterentur homines.

Item in Burgundia mons magnus ad alios montes longè translatus eſt.

Hujus etiam temporibus quidam Judæus in Hiſpania volens ampliare vineam, quoddam ſaxum amovit, in cujus ſpelunca cavata reperit tabulam continentem ab Adamo duplicem mundum, & in ultimo Chriſtum naſciturum, & humanum genus redempturum, & ſe inveniendum tempore judicis tunc regnantis in Hiſpania, propter quod Judæus ad fidem Catholicam eſt converſus.

Gregorius IX demum multis preſſus calamitatibus feliciter obiit, ſepultus Romæ in Vaticano. Hic Papa Cœleſtino ſucceſſori ſuo, cùm adhuc foret Cardinalis, prædixit, quòd poſt obitum ſuum ſeſſurus eſſet in ſede Apoſtolica.

Anno Domini 1243 Cœleſtinus Papa ſedit dies 16. Cùm eſſet Cardinalis & Epiſcopus, negotia pauperum Clericorum frequenter promovit

movit apud Papam Gregorium IX. Cœlestino hoc quarto Papâ defuncto feliciter, cessavit Episcopatus ferè duobus annis, & cùm non essent nisi novem Cardinales, in electione Papæ concordare non poterant, & hoc in periculum totius Ecclesiæ.

Cœlestino quarto successit INNOCENTIUS IV natione Januensis, sedit annis duodecim.

Hic canonizavit beatum Petrum Martyrem de ordine Fratrum Prædicatorum, occisum ab Hæreticis apud Mediolanum; Inquisitor enim erat hæreticæ pravitatis, & cùm una dierum Cumis Mediolanum pergeret pro inquirendis hæreticis, satelles Diaboli, nuntius hæreticorum loricatus ei obvians venerandum caput ejus impressis vulneribus sauciavit & Christi Martyrium fecit.

Iste Papa dedit Principibus Teutoniæ potestatem liberè eligendi Regem Romanorum.

Iste Papa contra Fratres Minores & Prædicatores iniquas constitutiones edidit, quas postea successores sui retractaverunt. Hic in Lugduno celebrans concilium, Fridericum Imperatorem propter crimina sua omni honore destituit, ipsumque condemnavit & privavit imperio suo, procuravitque Landgravium Thuringiæ in Regem Alimanniæ eligi, & mortuo eo Comitem Hollandiæ.

Hujus Friderici condemnatio & ejus à regno depositio patet in VI Decretalium capitulo incipiente ad Apostolicæ dignitatis & infra . . . . . . guerrarum commotio Titulo, de sententia & re judicata.

Hic Fridericus primò optimas leges pro libertate Ecclesiæ & contra hæreticos dedit: Supra multos Prædecessores suos divitiis & gloria abundavit, sed ei in superbia abusus fuit, nam tyrannidem contra Ecclesiam exercuit: quamvis enim ab infantia per Ecclesiam tanquam per matrem fuisset educatus, non tamen ipsam ut matrem fovit, sed tanquam novercam, quantum potuit, laniavit, & ideo in Concilio Lugdunensi convocato ab Innocentio IV, ut dictum est, Imperiali nomine & dignitate spoliatus est. Causas autem principales hujus depositionis in prædicto concilio promulgavit, scilicet perjurium, pacis violatio reformatæ

matæ frequens, duorum Cardinalium Romanæ Ecclesiæ captivatio, multorum Prælatorum submersio, venientium ad Concilium quod Papa Gregorius IX Romæ duxerat convocandum, quod & ipse Imperator convocari, Prælatos ab Ecclesiæ regimine destituit, sacrilegium commisit, nam cruces aureas, thuribula pretiosa, calices, pannos sericos & Ecclesiarum thesauros diripuit, Clericos angariis & parangariis afflixit, qui non solum tradebantur ad judicia secularia, sed & cogebantur subire duella, incarcerabantur, decollabantur, suspendebantur in patibulum in opprobrium ordinis Clericalis. De hæresi quoque suspectus habebatur. Nam postquam Gregorius Papa IX ipsum anathematis vinculo innodavit, & post captionem Cardinalium, Prælatorum & Clericorum, ad sedem Apostolicam venientium, claves Ecclesiæ contempsit, sibi faciens celebrari, vel potius quantum in eo fuit prophanari divina & sententias Gregorii Papæ IX, scripsit vel allegavit non vereri, & eos coëgit non servari. Præterea conjunctus amicitia detestabili Sarracenorum nuntios & muneratorum hilaritate & honorificenter excepit, & munera eis pluries destinavit, ritus eorum amplectens, illos quotidie obsequiis secum tenuit. Existens quoque ipse in partibus transmarinis facta compositione *quadam cum Soldano Machometi nomine, in templo Hierosolymis diebus & noctibus proclamari permisit.* Bachario Regi schismatico inimico Dei & Ecclesiæ solemniter excommunicato filiam suam tradidit in uxorem. Ducem Bavariæ fecit occidi per Assisinos, nulla hospitalia nec claustra, nec Ecclesias construxit, sed destruxit, religiosas personas jugiter attrivit, manum, sicut decet Principem, ad pauperes non extendit: Possessiones Romanæ Ecclesiæ sibi subjugavit, scilicet Marchiam Anchonitanam, Ducatum Spoletanum, Beneventum civitatem nobilem in Apulia, cujus Archi-Episcopus habet sub se XXIV suffraganeos, diruit & præoccupavit prætereà alias civitates Thusciæ, hâc de re promulgavit Innocentius Papa in decreto Concilii Lugdunensis.

Hic Fridericus, ut quidam ajunt, cum suis exercitibus, & etiam Papæ copiosis, id instanter ab eo fieri postulantis ad debellandum Soldanum

(b) num

num Regem Ægypti, qui Hierosolymam cum Christi sepulchro dudum Christicolis per vim abstulerat, dum semel transfretasset, & in proximo die cum ipso præclarum certamen committere decrevisset, ab eo celeriter revocatus est à suo proposito. Nam sibi significavit, quod frustra secum bellum inire disponeret, cum Papam suspicatum cooperatorem suum haberet adversarium. Dicebat enim, ego accepi Epistolas Summi Pontificis certissimas, suis exercitibus propriis directas & etiam sibi delatas, continentes hoc mandatum, videlicet quod quàm citò nos aggredi ad præliandum contingeret, quod juncti meo populo pro me & ipso contra te & tuum populum ad prosternendum te viriliter dimicarent. Ergo nullo modo expedit, ut nobis bellum inferas, ne in manus nostras corruas miserabiliter cruciandus. His auditis Cæsar territus cum Soldano pacem composuit, & mox furore magno succensus ad persequendum Papam iter rediturus arripuit, quod Papa audiens Romam reliquit, & in Avenionem secessit, ut sub protectione illic Regis Franciæ tutò posset iram ejus effugere pertimescendam. Et sic per relatores memoratos sedes Papalis in Avinionem translata est, & illic sub multis Apostolicis per multorum curricula annorum perduravit.

Hic Imperator iniquitatem in excelso est loquutus ponens in cœlo os suum. Nam dixit audiente Henrico Landgravio, tres seduxerunt totum mundum, Moses Judæos, Christus Christianos & Mahometus Barbaros, quamobrem si Principes imperii institutioni meæ assentirent, ego utique multò meliorem modum vivendi & credendi cunctis nationibus ordinare vellem.

Henricus Landgravius electus in Regem Alimanniæ in odium Friderici, Conradinum filium ejus apud Francfurt cum exercitu suo in die sancti Oswaldi vicit, confudit & ignominiosè fugavit. Et ipse Henricus in eodem anno Rex existens in profluvio ventris interiit, & sepultus est in Isnaco, & sine hærede defunctus est, quamvis feliciter plurima bella superaverat.

WILHELMUS Comes Hollandiæ similiter contra Fridericum electus est, regnans annis tribus à Frisonibus occisus est.

Hic

Hic Imperator, quemadmodum fertur, à quibusdam cum magno exercitu & copioso tam Svevorum quàm aliarum nationum ad partes infidelium transfretavit, ubi Soldanum per bellum atrocissimum, quòd sibi intulerat, debellavit, eum autem pro triumpho accepto tam glorioso ab infidelibus, Domino cœli, à quo habuit, gratiarum actiones relaturus Monasterium intrarat Domini Jerosolomitarum, & victimas ac pacifica hostiarum munera unà cum optimatibus & primatibus suis & universa Catholicorum turma in templo Christi obtulisset, videns Templariorum & hospitalariorum cuneos non ad dandam Deo gloriam & laudem, præconia pro victoria tam solenni & laude digna & mirifica, ab omnium Dominatore data, paratos & intentos : sed æstu avaritiæ succensos, non posse concordare, in tam pacifica divisione ac æquali possessione, vel perceptione libaminum vel oblationum pretiosarum, inæstimabilium in Basilica prætaxata, cui præfuerunt, ut asseritur ad honorem & Dei reverentiam oblatorum, sed magis injuriosè disceptare, nec non ad vindicandas & usurpandas sibi oblationes, certatim ruere ac hostiliter invadere, esse studiosos ; scandalizatus & offensus nimis in fide orthodoxà fuit in tantum, quod verba perfidiæ, blasphemiæ & erroris multa protulit, quibus fidei detraxit, & ejus salutarem ac firmam veritatem penitus annulavit, & sic id factum à justitiæ tramite alienum, cùm aliàs in fide claudicaverit, sibi non modicum fomentum hæreticæ pravitatis ministravit. Unde agens in partibus, ut suspicor, transmarinis, triumpho jam potito, secundum opinionem istorum ac relationem astruitur, quadam dierum ipsum in Pompa præcellenti stipatum, undique corona procerum, missarum solenniis interfuisse, & ibidem à Soldano vel Principe quodam alio infideli, inquisitum ab eo fuisse : Quid in manibus sacerdotis elevaretur & cum adoratione tam reverenda ab eo & cunctis Christicolis tam diligenter conspicaretur, tale dicitur ei dedisse responsum. Sacerdotes nostri fabulantur id quod sursum erigitur fore DEUM nostrum. Ad quod ille, si fuisset DEUS ille tantæ magnitudinis ut mons maximus, dudum à presbyteris vestris ipsum quotidiè in Missa manducantibus, consumptus fore potuisset.

 Quod

Quod dixi jam ultimò, de ingressu Cæsaris Friderici ad terram sanctam, per conflictum habitum cum Soldano secundùm assertionem quorundam, quod minus verisimile secundum prius enarrata est, imò minus ad comprobandum, sed tenendum est, quod per pacta quædam compositionis vel treugarum intraverit.

Quidam etiam de eo referunt, quod ad tantæ dementiæ foveam deciderit, quod ad hoc totis vellet niti viribus, ut ritus salutares hostiæ seu Eucharistiæ de medio tolleretur, & huic cogitatui malignissimo, judicio meo, incitamentum præstitit, prædicti Principis Pagani venenosum verbum & plenum vesania dicentis ad eum, nisi hanc superstitionem pessimam abdicaret, tantam gloriam suam deturparat.

Fertur & de ipso, dum transiret quadam die cum exercitu suo campum propè fluvium Rhenum, plenum segetibus uberibus speltarum, quod dixerit, impiè & perversè sentiens de altissimo Sacramento Corporis Christi. O quot dii ex hoc frumento suo tempore conficientur.

Quidam quoque ajunt, eum per anni curriculum quotidie jejunasse, nisi semel in die comedendo, non intuitu divinæ retributionis, sed corporalis conservandæ causâ sanitatis. Fertur insuper, quod frequenter balneis usus fuerit Deo dicatis, per hoc patet, quod præcepta Dei & festa, & Sacramenta Ecclesiæ irrita censuit & inania.

Nihilominus aliqui testantur & affirmant de Friderico Imperatore, dum aliquo tempore in partibus remotis ageret, quod miserit pro consorte sua Imperatrice, quæ dum Mediolanum urbem transierat, à civibus ibidem putantibus ipsum forte mortuum, vel aliàs in statu quodam impossibilitatis redeundi, positum esse, in odium & contemptum ipsius turpiter tractaverunt. Nam istam vestibus detractis nudam ut in die nativitatis suæ statuentes, posterioribus asinæ imposuerunt, & publicè coram universo populo ludibrio ignominiæ & extremæ confusionum tradentes, quia per * ypsima imò quasi scortum vel centonem abjecerunt: quod Imperator intelligens, & ab hoc ad furorem inæstimabilem accensus, in reversione sua postea acerbissimè vindicavit. Nam civi-

civitatem cum grandi exercitu obſedit, & tam graviter & multipliciter afflixit, tandem cum eam cepiſſet, ac multum ſanguinem effudiſſet hoſtium, & in ultionem injuriæ uxori ſuæ irrogatæ omnes cives dirisſimis ſuppliciis abſumere diſponeret, difficillimè placatus factus eſt: Nam exteri cives perterriti res & corpora ſibi ſupplicisſimè ſubjecerunt, & emendam dignam cum humilitate profundiſſimam ſubdiderunt.

Fertur præterea de ipſo, quòd dum eum quidam Comes Sueviæ quadam vice offendiſſe debuiſſet, & ob hoc ſibi accuſatum, perſequi & infeſtare graviter cœpiſſet, & hoc Comes ultra ferre pertimuiſſet, amicos & conſanguineos ſuos congregavit, & cum illis Cæſarem adiens, & ſufficienter ſe à ſibi falsò impoſitis expurgans, ipſum placavit & ad ſui amicitiam gratam flexit. Cui dum poſtea in quodam pomerio reverentiam decentem exhibuiſſet & Imperator cum omnibus ſibi cooperantibus & cohabitantibus illic deliciis, ſolatiis ac gaudiis operam daret, ciſum pretioſum optimo vino repletum cum ſalvia ex incuria & negligentia non coopertum locatum in gramine, bufo grandis ſubintravit, quem dum prædictus Comes neſcius de hoc Imperatori porrexiſſet, & ciſum ori applicuiſſet, bufo ore diſtorto & aperto contra ipſum caput erexit, de quo nimis perterritus, de internecione Comitem ſuſpectum habuit, quod timens Comes totus ſtupefactus in argumentum ſuæ innocentiæ bufonem illico diſcerpebat, & coxam unam ejus mittens in os ſuum comedit, quod dum Imperator illæſum in hoc pertranſire conſpiceret, eum inculpabilem & alienum à crimine recognoſcens, ſibi pro ſuis meritis mox Comitatum donavit.

Inſuper fertur de eo, quod dum eſſet in ſede Apoſtolica, mulctione anathematis percuſſus propter ſuam contumaciam & rebellionem, & cunctus Clerus tam Secularis quàm Religioſus arctatus per ſummum Pontificem ad pronuntiandum hoc diſtinctè teneretur, & medio tempore contingeret, eum cum magno comitatu quandam (ut puto) Sueviæ civitatem ingredi & ab univerſo populo ibidem ſibi obviam procedente ſolenniter eſſe ſuſceptum, quidam de Fratribus Minoribus

zelo fidei animatus, & anhelans palmam Martyrii attingere, sibi etiam juxta portam introëundam occursum dedit, & Spiritu DEI fortiter super eo irruente, coram tota multitudine habenas equi Imperatoris apprehendens, ipsum figere gressum coëgit, & aperta voce, erecto vultu ipsum hæreticum proclamavit, quod dum sui satellites eum occidendo vel ad minus fustigando vindicare vellent, ab ipso cessare cohibiti sunt & refrænati. Dicebat enim, iste per me vellet martyrizari, sed certè per me suum propositum ferventissimum nullatenus assequetur, & sic permissus est illæsus abire.

Tempore illo, quo fuit anathematizatus Clerus & omnes Religiosi de civitate Thuricensi expulsi præter fratres minores, qui in manu forti retenti sunt & protecti. Nam propter dissensionem Papæ & Imperatoris schisma grande fuit in Clero; Quidam enim Papæ, quidam Imperatori adstabant: Tempestas itaque ferocissimæ persecutionis in Clero sæviebat illis in temporibus; Tunc Fratres Prædicatores de conventu Thuricensi se receperunt in monte sancto ad tempus extra muros oppidi *Wintbertur* sito.

Fridericus Imperator quondam sic anathematizatus, & Imperialis honoris apice privatus, cum Parmam in obsidione cingeret, victus in Apuliam rediit & Anno Domini CIↃ CCLII veneno extinctus est, & in die sanctæ Luciæ virginis & Martyris sepultus apud Fodiam tam occultè, quod multi per annos XL vadiabant eum vivere, venturum in proximo in manu robusta: Alii famant, quod ad exhortationem suorum Astronomorum Europam reliquerit, & ad partes terræ longinquissimas per mare & per terram cum suis familiaribus & servitialibus dudum ante mortem suam devenerit, ne mala sævissima incurreret sibi imminentia Astrologorum suorum in astris certam per cognitionem, si remaneret, qui recedens ultra non apparuit in terra.

Post mortem Patris filius suus Rex Conradinus, cujus mentio sed sinistra habetur in VI Decretalium capitulo incipiente Fundamento, Titulo de Electione, post breve tempus miserè apud Patrem mortuus est, quemadmodum infra dicetur.

Iste

Iste Rex per Bregantiam Italiam devenit, & in Ravenspurg, antequam iter arriperet, longam contraxit moram, nec se ad prælia disposuit, quietem enim quæsivit, & de hoc à vulgo ignominiam multam suscepit; nam de eo carmina prava decantarunt.

Fertur quoque de eo, quod ante introitum suum in Italiam, unâ die mater assurrexit, & eam debito aliàs honore, sicut decuit, suam magnificentiam prosecutus est. In crastino verò dum comperisset, quòd Dominum de Tyrol in maritum traduxisset, commotus nimis & ultra, quod dici possit, consternatus est, honorem debitum & ante exhibitum subtraxit, & nulla reverentiæ indicia demonstravit: Quod admirans mater & molestè ferens, & causam sciscitans, ab eo responsum ejus habuit tale: Tibi heri adhuc assurrexi tanquam Imperatrici Romanorum, sed hodie tibi degeneranti tuam illustrem & præcellentem stirpem & Regiam honorificentiam contrahendo matrimonium cum viro longè te minore, teque minimè decentem, Ego Rex & Filius Imperatoris nego & in perpetuum recusabo.

Hic Rex dum vellet intrare Italiam, congregavit exercitum copiosum & fortem pugnatorum & expeditorum ad prælium, ut fertur, de regno Alimanniæ, & profectus est in Italiam, ubi dum Romæ & alibi honorificè susceptus & more Regio pertractatus in Apuliam properavit. Sed cythara sua versa est in luctum & organum suum in vocem flentium, nam dolo ipse suique circumventi & irretiti, capti sunt, & capitum abscisione deleti. Secundùm quosdam verò propter avaritiam suam nimiam interierunt: Qui dicunt ipsos quandam civitatem obsedisse, quam cùm jam ferè cepissent, & de inimicis triumphare debuissent, ipsos concludendo, occidendo vel captivando. Nimis præsumentes de se adversarios conglobatos adtuendum se & sua in civitate parvi pendebant, prædam, catervatim insequendo, quod hostes intranei, jam desperati nimio præ pavore, videntes, confortati in ipsos minus circumspectos impetum facientes, eos crudeliter percusserunt, & spoliis tantum intendentes ceperunt. Quibus Rex ille, dictus Carolus Gallicus, illic à summo Pontifice Rex constitutus non pepercit. Nam

eos

eos variis pœnis puniri & trucidari præcepit. Nam Principes Regis Conradini, cùm de nocte secundùm unam satis famosam assertionem fuissent repentino accessu convicti: Quibusdam virilia fuerunt amputata, quidam decollati, quidam alias malè tractati sunt. Ibi multi nobiles insignes, proceres, robusti & bellicosi viri de Alimania oriundi, heu! truncatis capitibus miserabiliter perierunt: Cujus pectus tam saxeum non contremiscit & stupescit, attendens & animadvertens, inclytum Regem exspectabilem tam genere quàm corpore tam crudeliter omni ablatâ misericordiâ capite jugulari, cum tam egregiâ acie militum, ex millibus electorum; qui si circumspecti & magis cauti fuissent, nec ipsos ad deprædandum tantùm accelerassent, cum Rege suo sine resistentia devorassent hostium cuneos.

Sermo famosus longè lateque divulgatus & in scripturam, ut dicitur, redactus testatur. Hunc Conradinum Filium Friderici à conflictu inter ipsum & Siciliæ Regem Carolum inito, mortis timore perculsum ad oppidum cujusdam Domini, creati quondam à Patre suo, in militem confugisse, ut ibi latere possit sub umbra alarum suæ protectionis à facie inimici, animam ipsius perdere cupientis, qui immemor beneficiorum cunctorum sibi collatorum contra suam firmam confidentiam eum Regi Siculorum prodidit & tradidit puniendum, qui gavisus Conradinum ***unà cum suo proditore*** sceleratissimo & XXXV Comitibus Alemanniæ victis & raptis in bello præfato, genere & corpore, ut dixi, exspectabilibus ad mortem sententialiter & ordine judiciario, coram maxima multitudine populi condemnavit, qui omnes mox capitum obtruncatione plexi sunt, cæteris variis cruciatibus & tormentis consumptis.

Fertur quoque, quod dum Rex Conradino optionem dedisset, primò an in medio, vel in ultimo intra cæteros mortis supplicium obeundi: primus in ordine acephalandorum mori elegit, ne funestam necem gloriosæ suæ militiæ gemitibus inenarrabilibus perspiceret.

Adjicitur quoque præmissis, quod est stupendum nimis & admirabile in oculis meis, scilicet quod una aquila Conradini Regis passionis impa-

impatiens, de alto in imum citissimo volatu descenderit, & dextram alam suam coram omni populo circumstante & ad spectaculum terribilissimum congregato per cruorem suum traxerit, & taliter cruentatus effectus, in aëra, unde se præcipitaverat, revolaverit.

Prætereà fertur, quod post decollationem Conradini Regis prædicti, miles quidam oriundus de Franconia, veniens de Lombardia, ubi militaverat, ad patriam suam reverti voluit, quem videntes cives Thuricenses, quos in repatriando præterivit, fore similem per omnia lineamenta corporis Regi Conradino tunc noviter perempto, suspicantes ipsum esse, in custodiam detruserunt, fortè per spatium unius mensis, donec de eo, an esset, vel non esset, certiores redderentur. Comperto autem quòd non erat, veniam ab eo postulantes pro offensa cum magna reverentia & sumptuum in itinere necessariorum exhibitione ipsum libertati suæ restituerunt. Circiter ista tempora Tartari partes Orientales Soldano subactas expugnaverunt, fugatis habitatoribus illarum regionum tam Christianis quàm aliis nationibus, scilicet Sarracenis & Judæis, ultra mare: De quo dolens Pharao Rex Ægypti Soldanus resumptis civibus cum exercitu clam irruit Sarracenus castra Tartarorum, multa millia ex eis interfecit, quod factum fuit Anno Domini M CC LVI.

Anno Domini M CC LXII [1262] Rex Tartarorum misit solennes nuntios circiter XXX nobiles Tartaros, cum duobus fratribus de ordine Prædicatorum, qui essent Interpretes linguarum ad Regem Franciæ Ludovicum, ut se & totum regnum Franciæ ditioni subjiceret Tartarorum, alioquin Franciam impugnaret tempore procedente. Qui Ludovicus Rex habito consilio cum primoribus suis in regno, constanter restitit.

Item Anno Domini 1264 universitas Angliæ bellum inferentes Regi ipsorum propter graves exactiones suas & violentas populo illatas, ipsum cum fratre suo ceperunt, & multis aliis nobilibus, multaque millia hominum in ore gladii perierunt. A populo itaque Rex cum fratre suo & duobus filiis Regis & nobilibus plurimis captivi ducti sunt.

Hoc etiam tempore ferè inter multos Dominos Teutoniæ bellum acerrimum commissum est, in vigilia Simonis & Judæ, in quo Dux Albertus de Brunsvvik, strenuus in armis, vulneratus est, & captus, & cum eo multi magnates & electa militia usque ad D. L. cum amissione armorum & equorum, & in vinculis sunt detenti circiter tria millia hominum memorata die in eodem bello prope Halle ceciderunt. Sed Dux Albertus redemit se à captivitate cum VIII millibus marcarum argenti & VIII castellis in Brunsvvig.

Stella Cometes apparuit in illo anno, in Oriente ante ortum diei post stellam matutinam cum radiis multis, veloci cursu transivit usque ad meridiem, præcessit stellam Luciferum, à festo Mariæ Magdalenæ apparuit usque ad festum S. Augustini.

Innocentio IV successit ALEXANDER IV natione Campanus, sedens annis VII. Hic Papa beatam Claram canonizavit, & Ezelinum tortorem Christianorum & interfectorem LX fratrum de ordine Minorum, & etiam aliorum hominum sanctæ fidei professorum, tanquam hæreticum & persecutorem sanctæ fidei Catholicæ condemnavit & excommunicavit in litera Apostolica, quæ sic incipit: Scandalum fidei, malum Italiæ & macula populi &c. Iste Ezelinus hæreticus publicus hostis Christiani nominis captivatus, cùm crux Christi contra eum prædicaretur, traditus in reprobum sensum, nequaquam volens cibum capere, seipsum fame interfecit.

Hic etiam Papa reprobavit *duos pestiferos libellos*, quorum unus dicebat, quod omnes Religiosi etiam verbum DEI prædicantes de eleemosynis vivendo salvari non possent. Alter quod Evangelium Christi & doctrina Novi Testamenti neminem ad perfectum perduxit. Et evacuato eo anno Domini M CC LX deberet inchoari *doctrina Joachimi, quam Conditor libri Evangelium æternum* nominavit & tandem perfectionem hominum salvandorum in illo ponendo. Nam quidam Theologi Parisienses duplici corde composuerunt librum infamiæ contra venerabiles fratres Prædicatores & Minores, qui tale habuit initium: Ecce videntes clamabunt foris &c. Hunc librum Alexander

xander IV condemnans ſententialiter combuſſit in audientia Domini *Alberti ordinis Fratrum Prædicatorum*, eosdem errores principaliter expugnantis, deſtituit eosdem Magiſtros ab officiis & beneficiis, reſtituens fratres ſupra nominatos famæ ſanctæ & honeſtæ, ſcribens univerſis regionibus de ſtatu & numero ſalvandorum.

Hujus tempore ſcilicet Alexandri Papæ Manfredus filius naturalis quondam Friderici Imperatoris, gerens ſe pro pædagogo Conradi nepotis Friderici, ipſo Conradino mendaciter publicato mortuo, ſibi ipſi coronam aſſumpſit, quod quia factum in præjudicium Domini Papæ fuit, primò excommunicatus erat, poſt contra ipſum magnus exercitus, ſed in nullo proficiens, mittitur.

Hujus etiam tempore Principes Alemanniæ in duo ſe dividentes: Quidam Regem Caſtellæ, & quidam Richardum Comitem Cornubiæ ad Imperium elegerunt; quod ſchiſma multis annis duravit. Hic Papa in die ſancti Urbani Papæ defunctus eſt, & ceſſavit Epiſcopatus usque ad decollationem beati Johannis Baptiſtæ, diſcordantibus Cardinalibus in electione.

Anno Domini 1263 elegerunt Cardinales Patriarcham Hieroſolymitanum nomine JACOBUM in Papam & vocatus eſt Urbanus IV. Hic congregata multitudine tam Cleri quàm populi cum Cardinalibus & Pontificibus XIV calendas Decembris ſolenniter incepit prædicare crucem in ſubſidium terræ ſanctæ, & fratribus Prædicatoribus per literas Apoſtolicas datas Viterbii, ſtrictè dedit in mandatis eandem Crucem conſtanter & diligenter prædicando per DEI Eccleſiam cum longa indulgentia in ſubſidium terræ ſanctæ.

Inter hunc Papam & Manfredum Principem Apuliæ, filium Friderici quondam Imperatoris, orta eſt contentio pro regno Apuliæ, & cum Dominus Papa quotidie ſuis ſtipendiariis donaret ſalarium mille marcas, defendere ſe non potuit.

His etiam temporibus venit quidam cum magno exercitu, dicens ſe eſſe Fridericum Imperatorem, qui ante decem annos mortuus fuerat, hic impugnavit Manfredum Principem Apuliæ, & ſtrenuè

(c) 2 ipſum

ipsum persequebatur, asserens se velle rehabere regnum Apuliæ & Siciliæ.

Temporibus etiam illis Soldanus Rex Ægypti impugnans Christianos in terra sancta, cepit Azolum castrum firmissimum : Rabul domus hospitalis, quod alio nomine vocabatur Assur, in quo habitabant duo millia hominum, quos omnes occidit, sed & fratres milites domus hospitalis & domus templi 180 captivos strictè vinculatos deduxit in Ægyptum, cepit Cæsariam & civitatem Raphas, quas nunc tenet violenter.

Hic Papa Urbanus IV devotione speciali corporis Christi affectus, piè statuit annuatim feria V proxima post festum Pentecostes, memoriam integro *officio Dominici corporis* fieri per universam Dei Ecclesiam, tribuens largas indulgentias agentibus, recolentibus & frequentantibus officium Missarum & septem horarum per totam octavam solennitatis corporis Domini : Sedit II annos tantum & defunctus est.

Post hunc ordinatur Clemens IV, qui ante fuerat Archi-Episcopus Narbonensis, sedit annos III, hic uxorem & liberos habuit, Consiliarius Regis Franciæ fuit, post verò uxoris obitum in Papam electus est, propter vitam & scientiam suam laudabilem.

Hic Conradinum debellaturum Regem Siciliæ, cui Papa regnum contulerat, superandum prædixit, & tanquam fumum transiturum, & ipsum tanquam ad victimam Apuliam intraturum, quod factum fuit, quia captus dein decollatus fuit.

Hic Papa bellum habuit cum Manfredo Principe Apuliæ pro patrimonio beati Petri.

Hic Papa sub præcepto districtè *festum corporis Christi* fecit per Ecclesiam solenniter celebrari.

Post hæc anno Domini 1265 Ludovicus Rex Franciæ cum Christiano exercitu contra consilium Papæ tunc sedentis transfretavit & fugientibus Barbaris à facie ejus, cepit Damiatam & eam pacificam habuit. Postea verò in brevi bello ipse à Soldano Babyloniæ, id est, à

Pharaone

Pharaone Rege Ægypti captus eſt, & ſuus Chriſtianus exercitus diſſipatus eſt & occiſus totus: Dedit autem Soldano pro redemptione ſua C. M. marcas argenti & civitatem Damiatam; arma verò & tentoria, vaſa pretioſa, equos electos, alimenta Chriſtianorum Sarraceni in illo prælio obtinuerunt. Cùm autem Ludovicus Rex captus eſſet ultra mare, convenerunt multa millia paſtorum, dicentes: quod venire vellent in adjutorium Regi Ludovico, & habebant unum Capitaneum nomine Jacobum, peritum in multis linguis. Hic fuit *Apoſtata Ciſtercienſium* ſceleratiſſimus homo, violentas injecit manus in Clerum, & hunc ſequebantur meretrices, latrones, magi, malefici, & plures occiſi, alii disſipati ſunt. Dixit autem hic ſeductor adhuc vivens, ſe vidiſſe in curſu aſtrorum Regem Ludovicum redimendum fore per paſtores, & ſic ſub tali prætextu allexit paſtores & congregavit.

Circiter iſta tempora floruit frater *Bertholdus ordinis Fratrum Minorum* in Alimania, egregius Prædicator, qui circumeundo & perambulando frequenter Alimaniam, ipſam mirabiliter illuſtravit, & peccatores innumeros verbo & exemplo pariter ad Dominum convertebat, *cujus memoria in benedictione eſt, & adhuc recentiſſimo meo tempore perſeverat* in hominibus. *In campis ſæpius ſolebat prædicare*, & tunc populus ex omnibus partibus finitimis confluebat, qui ſolitus erat ambonem, cùm in camporum planitie ſibi conſtructum ibidem ſermocinaturus aſcenderat, quod *per pennam filo appenſam, & in aerem protenſam, flatum venti, à qua parte veniret, perpendebat, & verſus illam partem populum perſuadebat conſedere.* Ipſe fuit linguæ diſertæ, vitæ ſanctæ, magnæ literaturæ, ſicut adhuc evidenter apparet & patet *in diverſis voluminibus ab eo compilatis ſermonum, quos Ruſticanos appellari voluit.*

In ſuis prædicationibus peccatores inveterati, obſtinati ac ſceleratisſimi ſurrexerunt, apertè peccata ſua confitentes, & vitam turpem præteritam abdicantes, veniamque poſtulantes, & ſatisfactionem ac emendam dignam promittentes. Hic ab hominibus *adhuc præſenti tempore, ſcilicet Anno M CCCXL*, ſuperextantibus, qui ſæpe ſuis ſer-

monibus interfuerant, multis & aliis hoc narrantibus asseritur habuisse Spiritum Prophetiæ, nam multa & diversa prædixerat, secundùm relata eorum, quæ nostris sunt temporibus adimpleta. Hic nunquam in oppido, de quo oriundus sum, dicto Wintherthur, sed in pago nuncupato Turgöw seminare verbum Dei voluit, propter quoddam thelonium pessimum, imo exactionem nefandissimam, quæ illic in pauperibus hucusque acta est, & quod Burgenses istius oppidi illud thelonium non voluerunt intuitu divinæ pietatis & ob precum suarum instantiam deserere, ideò ad eos declinare sprevit, dissimulans imo repellens preconia illorum assidua & obnixa, ut ad eos divertere dignetur, licèt loca circumposita causa prædicationis ibidem faciendæ, sicut oppidum vocatum Wil, & oppidum nominatum Klingnow, & civitatem Thuregum nomine sæpius visitaret. Inter cætera facta miranda sua unum ponam, in quo patebit, ipsum tam peccatores convertisse, quàm etiam spiritum prophetiæ habuisse; In quodam II sermone suo meretrix publica compuncta surrexit, & suam vitam fœdam & turpem abnegavit. Cùm autem Frater Bertholdus in turba copiosa, sedente coram eo, de eminento loco suo, in quo stabat, proclamaret, si ibi vir aliquis esset, qui filiam suam peccatricem per eum conversam & renatam in uxorem traducere vellet, ob respectum amoris divini hanc ipsam sibi daret & insuper dotaret. Quod dum surgens quidam de multitudine faceret, sibi pro dote decem libras se donaturum repromisit, quas ut promptas de turba cùm alias non haberet, colligeret viros aliquot, turmas populi compressi præ multitudine perambulare mendicando oratur sigillatim ab hominibus poscendo eleemosynam, quousque summa X librarum denariorum compleatur, qui cum partem hominum petendo suffragium dotis percurrisset, & pars magna hominum adhuc restaret petenda, acclamavit altâ voce Pater sanctus in ambone: Sufficit nos, habemus pecuniam, quam optamus, illi sicut prius monitis suis obtemperantes ab incepto destituerunt, & revertentes ad eum eleemosynam petendo quæsitam dinumeraverunt, & inventa est præcisè summa prætaxata, nec plus, nec minus, nec pauciores, nec plures denarii quàm X

libræ

libræ ſunt reperti, quos in continenti dari jusſit illi viro, qui deſponſaverat præfatam peccatricem, ſibi eam fideliter recommendans. Quis ſibi revelavit & ſuggeſſit hanc occultam & inſcrutabilem veritatem? Nemo alius niſi Spiritus Sanctus, qui cor ipſius abundanter inhabitando illuſtraverat. Humana enim ratio hoc arcanum & ab humanis ſenſibus ſemotum & alienum capere non ſufficit. Poſt mortem ſuam in civitate Bavariæ dicta *Ratiſpona, in qua, ut fertur, natus & alitus erat,* multis multo tempore corruſcavit miraculis, in loco fratrum Minorum, ubi ſepultus eſt.

Poſtquam vacavit ſedes Apoſtolica tribus annis, defuncto Clemente IV Cardinales in Biterbio concorditer elegerunt in Papam quendam Canonicum Eccleſiæ Leodienſis nomine Theobaldum, ultra mare exiſtentem, de Placentia oriundum; Cùm in ipſa peregrinatione eſſet, electus eſt, & * miſſum præco ultra mare, hunc Gregorium X vocaverunt. Hic Papa cum ſolemni comitatu intravit urbem Romam, Carolum Gallicum inſtitutum Regem Siciliæ fovit. Ante hunc Papam per annos XI nullus intravit urbem propter diſcordiam Romanorum. Dum iſte Papa proceſſionaliter tranſivit per Romam, eum deduxerunt reverenter Balduinus Imperator Græciæ & Rex Carolus Siciliæ ſuper terram ſibi miniſtrantes.

Hic Papa ordinavit ut Principes Teutoniæ Regem elegerent & conſecrarent, quod factum eſt. Nam elegerunt Comitem de Habspurg.

Hic in Lugduno concilium celebravit, ubi vir ſanctus multas edidit conſtitutiones. Hoc autem Concilium tertio Pontificatus ſui anno pro utilitate terræ ſanctæ, quam perſonaliter viſitare intendebat, celebravit: In quo Græcorum & Tartarorum ſolennes nuntii interfuerunt. Græci ad unitatem Eccleſiæ redire promittentes, in ſignum cujus Spiritum ſanctum ſunt confesſi à Patre & Filio procedere, ſymbolum in concilio ſolenniter decantando.

Tunc Tartari ferè omnes in Concilio baptizati ad propria redierunt: Numerus autem Prælatorum, qui fuerunt in Concilio, ſunt quin-

quingenti Episcopi, LX Abbates, & alii Prælati circiter mille. Hujus tempore ad ordinationem suam, ut prius dixi, Anno Domini MCCLXXIV, mense Octobri Principes convenerunt & elegerunt præfatum Rudolphum de Habspurg in Regem Alimanniæ, quam electionem Gregorius X apud Losannam confirmavit, sed postea consecratus est Aquisgrani in Regem Alimanniæ & Romanorum, & concorditer fuit electus ab universis Principibus.

Fertur de eo, dum adhuc Comes extiterat, quòd cum quadam vice per terram suam equitaret cum suis satellitibus, obviam habuit Clericum corpus Domini portantem, & in terra pedibus ambulantem, quod cordi apponens, illico de equo prosiliit, & Clerico in reverentiam corporis Christi dedit. Qui statim post sublimatus fuit in Regem Romanorum. Noluit tamen se transferre ad partes Italiæ ad captivanda & occupanda ibidem bona Imperii, quocunque nomine conferrentur, territus exemplo Conradini Regis in Apulia, ut supra dixi, ne decollatione more ipsius contingeret eum perire & periclitari. Volens potius regno Alemanniæ in tranquilla possessione potiri & contentari, quàm aliàs se exponere discrimini & perditioni.

Cùm Principes in Frankfurt elegerunt Comitem Rudolphum de Habspurg, ipse potenter obsedit civitatem Basileam, cum adjutorio suorum civium Thuricensium, & Thuricensibus vexillum coronavit cum magna gratiarum actione, ac licet Comes adhuc tenuis rebus fuit, tamen adeo atrociter & hostiliter ipsam oppugnavit circumquaque, quod nullus per multos dies ipsis civibus introitus vel exitus evasionis opportunitas patebat. Nam cives utriusque sexus de spe salutis diffidentes stupore ac timore in eo, quod illis contigerat, medullitus sunt perculsi. Dum autem medio tempore post longam & discriminosam conflictationem & pernitiosum schisma habitum, ut supra dixi, inter Regem Castellæ Comitemque Cornubiæ in discordia electos, Principibus iterum Alimanniæ congregatis in unum ad Regem Alimanniæ eligendum, secundùm tenorem Decretalium incipientis: Venerabilem in Imperatorem coronandum & confirmandum, & intelligentibus fa-

bus fama celebri gesta & acta horribilia, & nimis mirifica magnanimi Comitis invictissimi & strenuissimi militis Rudolphi coram præfata civitate ipsum, ut dixi, Canonicè elegerunt, sibi in continenti legatos hæc annuntiantes destinando in obsidione, quibus perspectis à Comite admirabatur præ gaudio de gratia minus præcogitata & sperata sibi tam dignitativè in sui absentia collata, & exultans in Spiritu jucunditatis, obsidione postposita abiit cum festinatione ad ipsos Principes, ipsisque gratiarum actionem referens, postulavit mediante eorum auxilio & consilio in regno Alimanniæ incanonizari & bona Imperii possessione pacifica obtinere, quod & factum est secundùm ejus votum & omnimodam voluntatem.

Fertur quod tempore Rudolphi *quidam Faber per omnia similis Friderico Imperatori* apparuit, qui à multis Baronibus & Magnatibus dicti Regis, nec non à plebea turma Imperator Fridericus æstimabatur, & valde honorificè & gloriosè tractabatur, qui cum hujusmodi honorem non recusaret, imo lubenti animo acceptaret, gerendo se in persona ipsius, & hoc in præjudicium Regis Rudolphi vergeret, commotus Rex dixit toties & tam frequenter, vidi faciem Friderici Imperatoris, quia sæpe sibi conversatus sum, & quasi in aula sua enutritus, quod nolo dimittere, quin istum de quo est opinio ista videam, an ipse sit vel non, quem cùm ipsum non esse comperisset, jussus est ab eo occidi, & de memoria hominum tolli nimium credula falsitate. Quidam verò ajunt, quod judicio meo credibilius & verisimilius est, Fabrum jam dictum similem Imperatori Friderico dudum ante defuncto & sepulto totis viribus suis renitentem prænominatis honoribus applicatum; maluisset enim operi, officio & artificio cum uxore & liberis suis in domo & commodo suo vacâsse & invigilâsse, quàm falso & contra justitiam honoris apicem & culmen dignitatis, de quo non erat dignus taliter usurpare; Cùm autem diu reluctabatur suæ gloriæ indebitæ, & ad damnum suum redire anhelaret, exaudiri meruit, & ad propria rediit.

Item fertur de Rudolpho, dum adhuc Comes erat, quod uno tempore cum adjutorio civium Thuricensium bellum commiserit

cum Dominis nuncupatis de Regenspurg, tunc quidem in rebus & personis florentibus: nunc autem quantum ad utrumque in nihilum reductis, in quo quamvis victoria potitus fuerit, de equo tamen miserabiliter cecidit, nam tam acriter percussus & ad terram prostratus fuit, quod ab hostibus mortuus putabatur, unde garconnes more suo prædam insequentes, ipsum in conflictu nudum reliquerunt, mortuum enim se simulabat, ut tempore oportuno devicta morte resurgeret & de mortis faucibus erui videretur. Quod videns quidam Burgensis de Thurego appellatus Müller, *quem ego vidi*, vir corpulentus & procerus fortisque viribus, ipsum defensavit pro eo, se ut clypeum opponendo potenter eum erexit, & in equum suum reposuit, qui postea acies inimicorum secans & dirumpens ipsos crudeli plaga percussit; hoc beneficium Rex factus in Almanno cordis sui reponens, cum post hoc una dierum in Civitate Moguntina demoraretur, & inter militiam sederet suam, & Molitori præfato civi ad se illuc venienti sereno vultu & alacri assurgeret, & eum dignis honoribus & amicitiæ indiciis pertractaret: Et ab eo sciscitaretur, cur tam simplici viro nullo dignitatis apice sublimato tam reverenter & devotè assurrexisset, respondit quod me in uno conflictu, dum adhuc Comes extiteram, cùm in manus hominum incidissem hostium, de eis eripuit, & in equum suum collocavit, per eum mortem evasi, & hostes meos fortiter stravi, nunquam non illum revereri debeo, qui vitam meam, Domino adjuvante, conservavit.

Prætereà fertur, quod tempore suo, eo adhuc Comite existente, unum castrum excelsum & firmum in monte dicto Albis prope Thuregum situm erat, quod Thuricensibus onerosum & valde infestum fuit. Nam ipsos odio habuit incessanter, quod tanto perniciosius fuerat, quanto patentius introitum & exitum eorum de vertice montis, in quo castrum locatum erat, inhabitatores castri conspicere potuerunt. Cùm hæc diu tolerassent, & se minimè defendere valuissent, suscitavit eis Dominus liberatorem Comitem Rudolphum, qui tunc temporis civibus Thuricensibus glutine amoris & vinculo amicitiæ colli-

colligatus & conjunctus erat, nam eo tempore domicilium seu mansionem in oppido suo dicto Bremgarten tenens, sito in Ergöw, ad quod etiam patulus erat aspectus de castro prænominato, mira astutia & callida adinventione Castellanum cum suis auxiliatoribus taliter circumvenit & decepit, nam circiter 30 equos præparari jubebat, & singulis binos armatos viros insidere, qui una cum Comite præcepto hujusmodi obtemperantes & ad nutum obedientes in fortitudine & audacia magna montem contra castra hostiliter ascendentes castri speciem tantum unius viri prætendebant, propter quod eos ad exitum contra se provocabant, nam de sua multitudine confidebant paucitatem adversariorum suspicantes, qui dum ferè congressi fuissent ad dimicandum parati, posteriores de equis deciderunt, & simul cum in equis remanentibus in hostes irruere conati sunt, sed alii videntes eos multiplicatos contra suam confident a n & in visu se videntes delusos esse, certatim cum festinatione fugerunt, sed ipsi eos celerius persequentes & tandem superantes castrum ceperunt, & ipsum demolientes solo coæquaverunt; & sic Thuricensibus pax per Comitem Rudolphum acquisita & reddita est, quod factum tantum amicitiam, quam habebant Thuricenses ad Rudolphum Comitem de Habspurg, augmentavit & roboravit, quod postea secum ad confligendum pro eo contra Dominos memoratos processerunt, ubi prosperati sunt.

Hic Comes Rudolphus Rex factus *extitit maximus desolator & destructor castrorum, ex quibus homines spoliabantur,* nam ipsa expugnavit, & expugnata confregit, solo coæquando; benignus fuit erga Amicos & Domesticos, sed sævissimus contra hostes; liberalis fuit sed præcipuè suis militibus sibi fideliter militantibus; usurpavit sibi res Dominorum, qui spreverunt eum, nec defendit Bonifacium Papam, Vir erat strenuus & sapiens de confessione Fratrum Minorum.

Hic cum quâdam vice in civitate Thuricensi quandam civem excellenter speciosam uxorem cujusdam Fabri ardenter amare cœpisset, & quadam die depositis regalibus indumentis in similitudine mercatoris domum ipsius intravit, marito stante super incude sua ipsum pacificè

 salutavit

ſalutavit & minimè cognoſcente. Cùm autem Rex cum uxore Fabri per modicam horam ſediſſet, & ſibi ſicut concupiverat & intendebat ſolacioſè dulciterque confabulatus fuiſſet, conjunx fabri ivit ad eum dicens & orans hoſpitem illum, ut majori reverentia reciperet, & honorificentius eum, quàm fecerat, pertractaret, quod eſſet Rex Rudolphus, qui in ſpecie mercatoris ipſo vidente intraviſſet, quo audito cum admiratione & ſtupore Regem acceſſit, & ipſum honore debito & congruo proſecutus fuit, rogans & invitans eum pariter, ut quando ſibi placeret, domum ſuam frequentaret. De hoc verò Rex gratus exiſtens eis viciſſitudinem rependebat ſimilem ambos diligenter commendando, & mulieri immediante per unum famulum ſuum pannum pretioſum & decentem pro novo veſtimento emendo.

Præterea cùm quadam die vicum unum Civitatis Baſileenſis pertranſiret, & quendam cerdonem illic videret cuti rudæ ac fœtidæ ſuper lignum extenſæ aſſiſtentem ei dixit: O quam dulce & ſuave eſſet habere centum marcarum redditus & inſuper formoſam uxorem. Reſpondit cerdo: ambo in plena poſſeſſione habeo. Ad quam reſponſionem Rex cum vehementi admiratione ſubjunxit, & ego quàm citò in hoſpitio meo de equo deſcendero, rediturus ad Te hæc videbo; medio autem tempore abjectis & exutis veſtimentis ſuis ſordidis cerdo induit veſtes decentes & ſplendidas & decoras, quibus amiciri feſtivis diebus ſolitus erat, nec non conſortem ſuam idem facere jubebat, menſam quoque poni præcepit ſolenniter & deſuper in ſcyphis & aliis vaſis aureis & argenteis vinum nobilisſimum copioſè infundi, & de cibis delicatis & exquiſitis apparatum magnum ſuper menſam fecit præſentari, & matronam ſuam pulcherrimam indutam purpura & byſſo atque cultu muliebri accuratiſſimè ornatam in capite menſæ locari. His factis expeditus, ſicut promiſerat, advenit, & videns ſingula admirans nimis credidit, & non parum magnificavit. Cùm verò Rex omnia perſpexiſſet & ſibi placuiſſet, & ædificia ſua cerdo & divitias non viſas Regi declaraſſet; Rex ſubintulit, cùm his omnibus abundes, cur tam fœtulentum exercitium non relinquis? Qui ait, quamvis his affluam, tamen ſicut cum me præ-

me præteriiſtis vobis dixi, non minus artis meæ officium fœdum & contemptibile exerceo, ne divitiæ meæ decreſcant, ſed potius augeantur, quod per otium & vacationem notabile ſtatim paterentur decrementum vel paulatim penitus abſumerentur, quod audiens Rex approbavit & conſorti ſuæ eximia & pretioſa tribuens receſſit.

Item quodam tempore dum adhuc Comes exiſteret *in caſtro dicto Kyburg reſidens*, quidam Domini vocati de Regenſpurg æmuli ſui ab antiquo, una die in unum congregati, dixerunt, iſte vilis Comes non effugiet manus noſtras, nam hâc vice ſibi quamdiu ſumus coadunati, inſidias tendemus, & ſuum naſum longum diſcerpemus, quod audiens quidam fatuus eorum continuæ vecordiæ iter ſuum incontinenti de Regenſpurg in Kyburg direxit, qui dum importunè in caſtri porta pulſaret, prius incognitus tandem agnitus fieret, intromiſſus fuit; intuens autem vultum Comitis, ait, certè tu non habes tam longum naſum, ſicut audivi hodiè à Dominis meis in Regenſpurg, qui audiens hæc verba coram familia ſua ſibi aſtante dixit: Notate verba, ſignate myſteria, aliquid enim innuit, volens autem ſenſum verborum clarius inveſtigare dixit, quid dixiſti? Ille ait, Domini mei multiplicati plus ſolito ad invicem dixerunt hæc: Comitis naſum longum conteremus, longum enim, ut dicitur, naſum habuit Comes. Comes autem animadvertens verba illa ab illo prolata & in corde ſuo ponens inſtruxit mox aciem virorum armatorum robuſtam, & cum ea contra Regenſpurg in furore tendens, Dominos illos conglobatos & contra eum conſpiratos obvios habuit, & in eos beſtiali more & indomito cum ſuis clientelis irruens plures ex eis occidit, reliqui verò per fugam, quam inierunt, ſalvati ſunt, & ſic malitiam ipſorum funditus extinxit.

Magnæ manſuetudinis & humilitatis fuit Rudolphus Rex, quod per tale exempli argumentum luculentiſſimè demonſtratur: Nam cum quodam tempore in civitate Thuricenſi moram ad aliquot dies contraheret, & ſtaret cum magna vallatus parte militum, ecce quidam plebejus ex turba pertranſire cupiens irriſit eum, alta voce dicens: Iſte Rex cum longo naſo ſuo, quem habuiſſe, ut ſupra dixi, aſſeritur, me im-

(d) 3 pedit

pedit quod ſtratam recto tramite perambulare nequeo, quod audiens Rex retroceſſit, & ſibi locum eundi vultu hilari & verbis pacificis benignisque dedit.

Fertur quoque, dum quadam die Lindaviam veniſſet, quidam Burgenſis ibidem ſibi magnum piſcem Lucius nominatum erogavit, quem dum coquus exentare vellet, ad decoquendum præparare vellet, invenit in faucibus ſuis grandem bufonem, ob hoc opus piſcem coquus abjecit, & cum coquere tanquam cibum abominabilem ſprevit, quem dum Rex diu in menſa expectaret, quemadmodum moris ſui erat, ut eum militibus ſuis diſtribueret, & ſibi apportaretur, minimè coquum aſpectu ſuo præſentari jubet, à quo cùm cauſam didiciſſet, quare ſibi piſcis non eſſet allatus, reſpondit, bufo ſuus cibus erat, nec minus edendus. vade igitur & mihi non coctum affer, quod factum eſt.

Hic Rex Rudolphus, quanquam fortiter multa bellica facta ſtrenuè geſſerit, inter cætera tamen virum laude dignum in ſcripturam redigere ſummatim curavi, quod recenti ac celebri hominum famâ & opinione vulgatur.

Fertur quod Rex Bohemiæ dictus Odacer ob perſuaſionem conjugis ſuæ nimis elatæ & de faſtu regalis honoris ſibi ſupra modum inflatæ contempſit Regi Romanorum parere, Regemque Bohemiæ Rudolpho parere, poterat ab eo ſicut meritò debuerat poſtulare, quod cùm tandem ſaniori ductus conſilio facere reluctante ſua uxore diſponeret, & ad iter ſe cum ſua militia præpararet, & hoc Regi Rudolpho veraciter innoteſceret, ſuis apocriſariis per . . . . convocatis ſciſcitabatur, quali veſte ſe oſtendere deberet Regi Bohemiorum venienti ad ſe, & petituro ab eo regnum Bohemiæ in feudum ſibi concedi, quibus ſibi reſpondentibus, quod Regio cultu & indumento gloriæ ac excellentiæ ſuæ deberet coram eo apparere, reſpondit eis, quod nequaquam hoc fieret, ſed in veſte ruſticali & rudi ſed tunica griſci coloris vellet ſe ſuis obtutibus demonſtrare, ut per hoc ſibi innoteſceret & pateſceret, quod tumorem ſuæ arrogantiæ parumper penderet, imò quaſi pro minimo reputaret, quod dum totum, ſecundùm quod decreverat, eveniſſet, &

ſet, & Rex Bohemiæ remeâſſet, & conſorti hæc omnia ſecundùm ordinem enarraſſet, plus quàm dici poſſet igne furoris accenſa Regem conviciis affecit, & vituperiis acerbiſſimè laceravit, dicens : quare à tali tibi diſſimili, viliori, & tali veſtimento ſimplici & agreſti in tuum contemptum & confuſionem induto, cùm ſis longè præſtantior eo divitiis, glorià & honore, regnum tuum titulo feudi petere ac recipere in tuam grandem ignominiam præſumſiſti, his & aliis verbis multis ipſum toto conatu ſuo provocavit, ut Regnum Bohemiæ rejecto titulo infeudationis pro ſe proprietatis titulo posſideret, & inſuper Ducatum Auſtriæ, quem ſibi contra juſtitiam diu uſurpaverat, fortiter retineret, & Regi Rudolpho eundem petenti ſibi reſignari, cùm ad imperium pertineret, nullatenus reſtitueret, ſed potius ad defendendum eum & ſibi conſervandum ſe Regi Rudolpho opponeret, principatum ejus nullatenus formidando, ſed ad reſiſtendum ſibi & ad rebellandum ſibi quando citius poſſet, ſe totis viribus præpararet, quod intelligens Rex inſtruxit virorum delectorum de Suevia & aliis partibus exercitum robuſtum , & directus eſt contra eum in fortitudine & audacia magnâ, convenientes in campo quodam magno acriter pugnaverunt, ſed prævalente Rege Rudolpho cum ſuo exercitu, multa ſanguinis effuſione ſuorum Rex Bohemiæ occiſus eſt, & exercitus ſuus contritus, & ſic Rex Rudolphus glorioſè triumphans, regnum memoratum ſibi ſubjecit , & Ducatum Auſtriæ ſuis liberis & eorum poſteritati jure feudi posſidendum à ſe & ſuis ſucceſſoribus in perpetuum reliquit, filium ſuum Albertum illic collocavit & multos Alemannos ibi præfecit, & ſic certè prævaluit. De ordine Fratrum Minorum tunc duo Epiſcopi creati fuerunt, Tullenſis & Archi-Epiſcopus Moguntinus, frater hujus, ambo de Iſnach oriundi oppido in Algavia ſito.

Fertur, quod in hoc bello Rudolphus Rex de equo ſuo miſerabiliter proſtratus in terram pedibus Caballorum & manibus hoſtium expoſitus erat, quod cernens quidam miles ſuus vocatus *de Ramsvvag* ipſum non ſolùm à conculcatione equorum & inſultu inimicorum eripuit, verum etiam ſuper equum alium glorioſè locavit, in quo devicta morte hoſtem

hoſtem fortiter cædens ſolenniter triumphavit, cujus beneficii Rex memor exiſtens adjutori ſuo in tribulatione Domino de Ramswag & ſuis poſteris *thelonium Lindovienſe* XX, ut dicitur, librarum, & thelonium aliud apud Rhenum ſitum 50 librarum contulit in perpetuum poſſidendum, & ſuper his ſibi literas aſſignavit, cujus hæredes usque ad hodiernum diem hoc poſſident, & in uſus ſuos convertunt, impetentibus ea inſtrumentum confertum ſuper hoc demonſtrantes & ab impetitione compeſcentes. Ante congreſſum pugnæ prælibatæ per totam expeditionem, ut multi famant, quidam lector de ordine Fratrum Minorum magnæ ſcientiæ & optimi conſilii Regem comitabatur, nam ſibi ſpeciali prærogativa & præcipuè amoris privilegio dilectus erat, hic exhortationis verbum fecit ad exercitum Regis Rudolphi, jam hoſtium cuneis ſe immiſcere volentem, per quod tantum proficiebant, quod victoriam optimè obtinuerunt, per hujus lectoris prudentiam, conſilia & ſalubria monita, non ſolùm illâ vice, verum etiam multis vicibus in periculoſis & cauſis arduis & plenis vigiliarum negotiis Rex Rudolphus ſecundum omnem voluntatem ſuam proſperatus eſt, propter quod volens illum pro meritis præmiari, brevi poſteà interjecto temporis ſpacio ſibi Epiſcopatum Baſileenſem, tandem Moguntinum obtinuit, quibus per eum adeptis poterat efficacius ſibi conſilium dare & auxiliari, ſicut & fecit.

Fratres etiam ſui ordinis confeſſores ſibi & liberis propter eum adoptavit & præ cunctis religioſis elegit, quod & per multa annorum curricula inviolabiliter perduravit, hic ſuum ordinem intimo & præcordiali proſequebatur affectu, quamobrem ipſum ab injuriis defenſabat, & in ſuis honoribus fovit ex totis viribus & viſceribus protexit, ſed Sacerdotibus & Clericis ſpiritualibus minus deferens & favoris ſui gratiam ſubtrahens, infeſtus nimis fuit.

Hic in Baſilea apud Minores, frater adhuc in minoribus agens, lector exiſtens, quandam Dominam ibidem *filiam confeſſionis* habuit, quæ Spiritus maligni per multa tempora illuſiones frequentes ſub ſpecie Angeli lucis habuit, quæ putans taliter à Domino conſolari, diu cum

gaudio

gaudio sed falso sustinuit & amplexabatur affectuosè illam visionem, tandem in hæsitationem & ancipitem dubium . . . . dicto visionis Domino instigante producta querulosis vocibus causa informationis Lectori memorato exposuit, qui visionem ejus per propriam sapientiam . . . . profundam recognoscens diabolicam, sibi consilium salubre tribuit; fuit autem ut contra eum proferret verbum Petri seu per aspersionem sanguinis JESU CHRISTI, quo proxima nocte sequente ipsa utens dæmonem abegit, & eum penitus effugavit, qui dolens de hoc Dominam, ut fertur, taliter allocutus est: ille quem novi, qui te suggessit suis monitis ut me expelleres, talionem à me recipiet; laqueum enim sibi extendam, in quem incidet, non multos post dies hos, & ex quo inde decidisti per eum, ipse loco tui cedet in die : cùm verò post istud factum statim fastigium Episcopalis dignitatis ascenderit, conjicitur Dæmonis taliter respondentis ex verbis laqueum esse Prælaturam Pontificatus, quam procurare sibi Diabolus animo malevolo voluit causâ capiundæ ultionis, ut sic tanto profundius & gravius in præcipitium mortis æternæ caderet, quanto præaltius per suum instinctum & suggestionem in gradum dignitatis tumore excessivo superbia comitante scanderet in altum, quod à multis evenisse minimè dubitatur, quia in dignitatis suæ culmine positus plus quàm dici vel scribi possit cordis & operis elatione intumescens, omnis humilitatis modum & metas penitus abjecit. Tempore illo, quo Rex Rudolphus adhuc Comes, ut dicitur, extiterat, quoddam *prælium ortum fuerat inter invictissimos Dominos Comites de Habspurg consanguineos Regis, & civitatem dictam Bern sitam in metis Galliæ & Alimanniæ*, quod quantum ad Bernenses flebilem sortiebatur exitum: nam cùm utraque pars in campo ante civitatem sito convenisset, pars Bernensium stetit contra hostes conglobata in modum coronæ & compressa cuspitibus suis prætensis, qua dum de adversa parte nemo aggredi præsumeret , Comes quærulosis vocibus valenter & miserabiliter clamare cœpit : Heu! quod neminem habeo, qui cuneum adversariorum penetrare possit, vel etiam invadere præsumat; quod audiens quidam cordatus miles fi-

disſimus reſpondit, ego ſolus meo impetu ipſos attentabo invadere, veſtris deſideriis ſatisfacere cupiens, qui cùm dicto modo in eos efferatus fuiſſet, & in eorum lanceas receptus in fruſta diſcerptus & conciſus lamentabiliter periit, cujus occiſione turmæ Comitum nimio furore ſuccenſæ unanimiter in turmam hoſtium more belluæ impegerunt, & ipſam ab invicem disjunxerunt, quo facto in ipſas Bernates tanta furia & crudelitate debachati ſunt, quod multi ex eis ceciderunt, multò verò plures pedibus mutilati ſunt, ad quod faciendum maximè conati ſunt; pauci illæſi de Bernenſibus tranſierunt; extranei ergo triumpho ſecundùm vota ipſorum concinnebant, & alternantibus modulis miſcebant dulciſona carmina, intranei verò è contrario cum luctu & mœrore corpora peremptorum ſepelierunt, ſed mutilatis ex intimo cordis condolebant. Statuerunt quoque ſuffragia pro peccatis mortuorum debita impendi præcipuè anniverſarium diem Miſſarum ſolenniis, oblationibus, orationibus & eleemoſynis devotisſimè in perpetuum celebrari, quod fideliter ſervatur usque in hodiernum diem.

Poſt iſtud bellum aliquanto tempore decurſo bellorum impetus atrociſſimus excrevit *inter Regem Francorum & Comitem Flandriæ*, quod ſæpe Flandrenſibus proſperantibus & triumphantibus, Francigenis verò ſuccumbentibus, viribusque reſumptis iterum rebellantibus, nec prævalere valentibus perniciosisſimè replicatum eſt. Unâ autem vice Flandrenſes taliter Francos ſuperaverunt: cùm enim eſſent proxima die una in quadam valle ad præliandum congreſſuri, Flandrenſes dolum hujusmodi, quo animos adverſariorum minus cautos & inſcios involverent, machinati ſunt; foveas ſubterraneas in nocte præcedente conflictum occultè parando ſubtiliter, ſolerterque deſuper obducendo, quod Franci neſcientes, & in craſtino commiſſuri prælium, contra hoſtes inſultum & impetum facientes in foveas plenas aqua inciderunt, cùm quendam rivum prædictam vallem præterfluentem in ipſas fluere fecerunt, qui ſive in fovea obruti & concluſi, ſive in aqua abſorpti, ſive in ore gladii hoſtium ipſos inſequentium conſumpti in maximo numero perierunt, ut à pluribus in illis partibus tunc temporis commorantibus

bus enarratur, ſeptuaginta quoque famoſi & potentes Domini terrarum, ut didici ex relatione fide digna eorum, qui in eodem bello fuerunt, illic interierunt, qui omnes ſua vexilla diſtincta ab aliis nota & nominata habuerunt. Quidam ajunt Flandrenſes callidâ intentione ſolas equas aſcendiſſe, & illis, ubi caſtrametati fuerant, ad reſiſtendum parati inſediſſe, ut per eos equos equorum Francorum phaleratos & egregios ex adverſo conſtitutorum ad coitus appetitum accenderent vehementem, ut ſic deſiderio nimio commixtionis habendæ cum equabus tanquam furioſi & amentes effecti rapido curſu certatim per præfatam vallem contra ipſos ruerent, & in foſſas præcipites ſe darent cum ſuis ſeſſoribus effrenati, quod & factum eſt; quamprimum enim equi equas ſenſerunt, contra eas omnis diſciplinæ obliti concurrerunt, & in foſſas ſibi ſtudioſè paratas deciderunt. Tandem tamen Rex reſumpto & recuperato quaſi poſt infinitam ſtragem ſuorum robore, renovatoque exercitu, de Flandrenſibus triumphavit, & eos deſolando proſternens & humiliando ſubjiciens poſt jacturam magnam & ignominiam fructum copioſum & ſupereffluentem gloriam reportavit ad proſequendum.

Adhuc factum laudabile unum de Rege Rudolpho manum apponam: nam licèt ad imperium non aſcenderit, tamen fortunatus exiſtens in regno Alimanniæ mirifica opera & inſignia multa parabat; paulò enim ante finem vitæ ſuæ quoddam caſtrum * Spolum dictum Wiſenburg ſitum infra Schafhuſam obſidebat, quod quamvis modicæ firmitatis & munitionis fuerit, tamen ejus obſidio ad ſex ſeptimanas continuas ſe protraxit, quod remiſsè obſidentes agebant non irruendo in muros ipſos ad dirumpendos. Cùm autem quidam de familia Regis hoc tacitus animadverteret & Regi diceret, quod caſtrum ſtudioſius & expeditius oppugnare juberet, & ut muri frangerentur operam diligentiorem adhiberi præciperet, quod cum magno diſpendio & gravibus ſumptibus ibi moraretur. Ad hoc Rex tale fertur dediſſe reſponſum: Ego malo caſtrum tardius capi & demoliri, & prolixiori tempore, cùm alibi conſtitutus ſumptus me habere oporteat, cum ſalute corporum pu-

gnatorum meorum, in quibus dependet virtus & gloria mea, quàm citius & breviori ſpatio cum eorum diſcrimine ac ingente periculo, & ſic noluit, quod ſe morti muros incautè & importunè more inſipientium & freneticorum invadendo irrumpendoque exponerent, & ſic caſtrum ſine aliqua ſuorum cæde *per ſuffoſſiones & concavationem montis* [captum] & dirutum eſt.

Hic cùm regnâſſet XIX annis in die B. Margaritæ virginis defunctus eſt, ſepultus regiâ ſepultura in Spira.

Mortuus eſt anno milleno C ter triplicato.

Sex minus atque tribus Julii Rex menſe Rodolphus.

Circiter iſta tempora oppidum nomine Büchorn ſitum in ripa lacus Botanici captum & deſolatum eſt ab aliis civitatibus in odium Domini ſui, cui obligatum erat.

Defuncto Gregorio X, qui, ut ſupra dictum eſt, electionem Regis Rudolphi confirmavit.

Sedit Innocentius V, natione Burgundus de ordine Prædicatorum menſes quinque, dies duos; electus eſt in Agnetis. Obiit verò in vigilia Johannis Baptiſtæ. Magiſter in Theologia erat & plura opera fecit ſuper Biblia & ſententias. Fuerunt autem usque ad hoc tempus à beato Petro Apoſtolici CXCII Lino & Cleto exceptis, & *fœmina*, quæ non computatur.

Innocentio V ſucceſſit Adrianus V natione Januenſis, ſedit menſem I, dies IX. Anno Domini MCCLXXVI.

Adriano V ſucceſſit Johannes XXI natione Hiſpanus, qui ſedit pauco tempore: nam cum camera nova, quam ipſe pro ſe in Viterbio circus Palatium conſtruxerat, ſolus corruit, & intra ligna & lapides colliſus, die ſexto poſt caſum, Sacramentis omnibus perceptis, exſpiravit; ſedit autem Anno MCCLXXVII.

BREVE

BREVE CHRONICON ECCLESIÆ TREVIRENSIS.

ANte Romam Treveris stetit annis mille trecentis. Hi rithmi leguntur apud S. Simeonem:

Diese Kirche / die . . . . . hudt der Dohmb /
Seyndt dreyzehen hundert Jahr älter denn Rom.

Anno Dominicæ incarnationis

958. Henricus Episcopus Trevirensis forum, quod in urbe est, instituit, & crucem erexit. In foro & cruce leguntur hæc:

IN MEMORIAM SIGNORVM CRVCIS, QVÆ SVPER HOMINES APPARVERVNT ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS DCCCC LVIII. EPISCOPATVS NOSTRI SECVNDO.

In circumferentia:

HENRICVS ARCHIEPISCOPVS ME EREXIT.

Videatur Trithem. in Chronic. Hirsaugiens. fol. 41.

1045. Poppo Episcopus Treverensis mortuus est 16 Junii.

1368. Laus ejus in Ecclesia Sanctorum.

1408. Teclæ cecidit Leodium.

1419. Rusi sancta dies Mosella colligit uvas.

1458. Reverendissimus D. D. Nicolaus à Cusa Cardinalis &c. fundavit ac dotavit in vita sua hospitale Cusa, Anno Dominicæ incarnationis 1458. qui obiit Tudertinæ, anno restitutæ salutis 1464. Et corpus sepultum fuit Romæ ad S. Petrum ad vincula : Et cor ejus in hospitali prædicto à se fundato.

1462. In die SS. Simeonis & Judæ capitur Moguntia; unde legitur:

Ecce saltat Leo Judæ, Moguntia la . . . .
Ecce ruit fato Moguntia capta secreto.
Ecce lignum crucis.

1474. In die S. Jacobi Dux Carolus de Burgundia obsedit Novesium sive Nussiam.

1476. Carolus Dux Burgundiæ occisus, qui obsedit Novesium anno 1474. 24 Julii, & recessit ab obsidione anno 1475, 11 Junii.

1477. Dux Carolus ante Nanceum occiditur.

1481. Feria 6 Paschæ, qui fuit 27 Aprilis, concremata fuit igne cœlesti turris Ecclesiæ B. Mariæ virginis Treverensis intra tres & quatuor horas.

1486. Maximilianus I Romanorum Rex coronatus die 9 April. Aquisgrani.
1488. Bylstein castrum oppugnatur.
1493. Obiit Fridericus III Imperator Romanorum 19 Augusti.
1497. Bopardia capitur à Johanne de Baden Archi-Episcopo.
1504. Landgravius obsedit Cubam, & eodem anno crevit dulce vinum.
1512. Ecce tunica dilecti filii mei.
1513. Ecce crucem JESU CHristi. Eodem anno Colonia occidit consulatum.
Unde versus: Ecce cadunt gladio supremi Colonienses.
1517. Ecce gelu turbat vites nocte altera Marci.
Idem contigit 1576. quoque 20 Aprilis.
1523. Crux occidit Franciscum Treviri. Culmina Francisco tulerunt cautè Gigantes : Occidit infelix Franciscus fragmine I gni.
O Richarde Episcope, qui vicisti Franciscum hodie.
1525. Captus erat Gallus coëunt cum rure cohortes.
Crux Christi occidit rusticos.
1526. Ecce Gallorum Rex insignis Paviæ cecidit.
1527. Altera post captos Gallos populique furores
Æstas te capta Roma cruenta fuit.
1529. Tabificè occidit multos sudor truculentus.
1531. Westphaliæ Monasterium capitur.
Ecce alienigenæ populique. Æthiopum fuerunt illic.
1540. Ferdinandus Rex Romanorum ingressus fuit Treverim 20 Maji.
1546. Ferdinandi Romanorum Regis filius Ferdinandus unà cum Duce Sabaudiæ & Hieron. Verallo Legato Apostolico ingressi sunt Treverim 8 Martii.
1547. Saxoniæ Princeps nunc est à Cæsare captus
Landgraviusque miser tristia fata tulit.
Sicut cera, quæ fluit, auferentur, supercecidit ignis, & non viderunt solem;
Vide Breidenbachium in Psalterio fol. 57.
1552. Marchio Trevericos vastavit belliger agros
Et cadit in Sacros Dux ferus, hostis atrox.
1557. Quintinum (S. Quintin) à Philippo Rege Hispaniarum captum 10 Augusti.
Bis quinto Augusti victoria prima Philippo
Obtigit; ast luctus Gallia victa tuus.
1558. Ferdinandus Rom. Rex electus est in Imperatorem Francofordiæ 14 Marr.
1576. Gelu vites perierunt 20 Aprilis.

F I N I S.

LEO-

LEODIENSIUM CANONICORUM,

Qui ex Illustribus familiis anno MCXLIII in loco residebant, nomina. [Hic Catalogus continet quædam nomina Principum, qui nunquam extitêre, itaque fabulositatis manifestus est, quia tamen aliquid veri inest, conservandum putavi.]

ANno Domini MCXLIII ipso die Lætare, Præsidente Sanctissimo Patre Domino Innocentio Papa II Ecclesiæ Romanæ, imperanteque Lothario, contigit fieri in civitate Leodiensi, quam S. Hubertus Bertrandi Aquitanorum Ducis filius fundavit, ac Episcopus primus rexit DCCXIII, obiit anno DCCXXX solennem processionem de Ecclesia S. Martini in monte ad Ecclesiam majorem, in qua contigerunt quæ sequuntur.

1. Idem Romanus Pontifex in dicta Ecclesia majorem missam celebravit.
2. S. Bernhardus Abbas Clarevallensis ibidem prædicavit.
3. Romanus Pontifex Lotharium Regem electum in Imperatorem coronavit.

His diebus erant in Ecclesia Leodiensi subscriptæ personæ residentiam facientes.

Alexander Filius Comitis Juliacensis, Episcopus Leodiensis XXIX.

FILII REGUM.

LOtharius, filius Lotharii Imperatoris, Præpositus Leodiensis.
Anselmus, filius ejusdem Imperatoris, Archidiaconus Condrosii.
Philippus, filius Regis Franciæ, Archidiaconus Hannoniæ.
Theobaldus, filius Regis Ungariæ, Archidiaconus Ardennæ.
Ogerus, filius Regis Daciæ, Archidiaconus Famemiæ.
Godofridus, ejusdem Regis filius, Archidiaconus Brabantiæ.
Guido, filius Regis Bohemiæ, Archidiaconus Hasbaniæ.
Philippus, filius Regis Navarræ, Archidiaconus Campyniæ.
Guido, filius ejusdem Regis, simplex Canonicus.

FILII DUCUM XIV.

BErtrandus, filius Ducis Bavariæ, Abbas secularis Thudinensis.
Waymo, frater ejus, secularis Abbas Messinensis.
Guillermus, filius Ducis Saxoniæ, Cantor.
Conradus, filius Ducis Sueviæ, Præpositus Hoyensis.
Guido, filius Ducis Ardennæ, Doctor Sacræ paginæ, Decanus.
Cœlestinus, filius Ducis Normandiæ, Abbas de Eyke.
Carolus, filius Ducis Lotharingiæ, Custos.
Guido, Frater ejus, Scholasticus.
Franco, filius Ducis Austriæ, Præpositus Mechliniensis.

Carolus

Carolus, filius Ducis Burgundiæ, Præpositus S. Dionysii Leodiensis, Doctor.
Petrus, frater ejus, Præpositus S. Petri Leodiensis Doctor.
Ludovicus, filius Ducis Biruriæ, Abbas Daxaviensis.
Baretus, frater ejus, Abbas Cellensis.

FILII COMITUM.

Godofridus, filius Comitis Lovaniensis, simplex Canonicus.
Sequinus, filius Comitis de Monhalt.
Simon, filius Comitis Hannoniensis, Abbas Anacensis.
Balduinus, frater ejus.
Rynardus, filius Comitis Lossensis, Præpositus Fossensis.
Guido, filius Comitis Sabaudiæ, Abbas Namurcensis.
Adalbertus, filius Comitis Geldriæ, Præpositus S. Martini; post Alexandrum depositum factus Episcopus.
Notgerus, filius Comitis Flandriæ, Præpositus S. Johannis Leodii.
Petrus, filius Comitis de Zeyne, Præpositus S. Pauli Leodii.
Ogerus, Frater ejus, Præpositus S. Crucis Leodii.
Rogerus, filius Comitis Viennensis in Ardenna.
Arnoldus, filius Comitis Claremontensis, Abbas Dyonensis.
Albertus, filius Comitis Namurcensis.
Henricus, frater ejus.
VVilhelmus, filius Comitis Juliacensis.
VValo, filius Comitis de Monte acuto, Abbas Tongrensis.
Falco, frater ejus, Abbas S. Mariæ Trajectensis.
Henricus, filius Comitis Lutzenburgensis, (alii Lymburgensis) post Adalbertum sive Alberonem electus Episcopus Leodiensis.
Johannes, filius Comitis de Rupe in Ardenna.
Arnoldus frater ejus.
Gerhardus, horum duorum frater.
Laurentius, filius Comitis de Treste.
Paulus, frater ejus.
Johannes, horum duorum frater.
Petrus, filius Comitis de Polonia, Decretorum Doctor.
Guido, filius Comitis Provinciæ.
Henricus, frater ejus.

FILII BARONUM & NOBILIUM.

Boynus de Nassau.
Sebastianus de Hastallis, Decretorum Doctor.
Rodulphus de Pratis, hi duo fuerunt fratres, &
Godofridus de Pratis, Sacræ paginæ Professores.
Leodericus, filius Domini de Marialmex, Doctor Theologiæ.
Ingerandus de Fleron, legum Doctor.
Rynaldus de Falcomonte, adhuc Scholaris.

FINIS.

GESTA TREVERORUM
AB URBE CONDITA USQVE AD ANN. Ch. M C XXXII.

Incipiunt Geſta Treverorum.
CAP. I.

ANNO ante urbem Romam conditam M^{o} CC^{mo} Rex Aſiriorum nomine Nynus primus ut hiſtorici volunt propagandæ dominationis libidine arma foris extulit cruentamqve vitã qvinqvaginta annis per totam Aſiam bellis egit à meridie atqve mari rubro ſurgens ſub ultimo ſeptentrione Euxinum pontum vaſtando perdomuit, Scitiamqve barbaricam adhuc tunc imbellem & innocentem. [ſ. innocentia] torpentem excitare volens ſeviciam vires ſuas noſſe, & non lacte pecudum ſed ſangvine hominum vivere, & ad poſtremum vincere dum vincit, docuit. Noviſſimè Zoroaſtrem Bactrianorum Regem, eundemqve, ut fertur, magicæ artis repertorem, pugna oppreſſum interfecit, poſt ipſe

ipse dum deficientem á se oppugnat civitatem, sagittæ ictu interiit, relicta uxore Semirame cum duobus filiis Trebeta & Nyna, qvorum primus scilicet Trebetas ex Regina qvadam Chaldæorum quam ante Semiramem duxerat. Nynas [Nynus] autem de Semirame natus erat. Occiso autem [ergo] Nyna [Nino] Semiramis privignum suum scilicet Trebetám maritum ducere voluit, eumqve renitentem & execrantem, invidia & libidine stimulata tam diu persecuta est, donec eum patria pelleret & regno. Pulsus igitur dum [cum] diu longeqve sedes vagando quæreret, & non inveniret, cœpit ex diuturni itineris fatigatione tædere, & ubinam sibi fata quiescendum consulerent missione sortis inquirere. Sors obtulit Europam, quæ est tertia orbis licet quidam Secundã affirment, & Africam non per se partem esse sed ad Europam pertinere contendant. Transfretato mari mediterraneo quod ab Asia dividit Europam, pervasta solitudinum & invia saltuum venit ad Mosellam in cujus litore reperit vallem speciosam aquis irriguam, silvis nemorosam, montibus undique circumseptam. Captus amœnitate loci ibidem subsistere delegit urbemque constituit quam ex suo nomine Treberim appellavit.

Cap. II.

ANno ante Romam conditam M° CCmo Lmo. urbs Treberis in Europâ ab auctore Trebeta profugo filii Belis, parvo adhuc nomine condita est Anno septimo [70] ætatis Abrahæ, Patriarchæ, Originem gens qvæ incoluit eam de Gomer filio Jafeth filii Nöe nomine duxit, & ex candore corporum nomen assumsit gens & urbs antiquissima anteqvam in Europa gentes neque urbes fuere; Sed qvæ sunt vel ex illa vel post illam esse cœperunt,

Nœ

Noë quippe tres filios habuit, Sem Cham & Jafeth. De Sem nati ſunt Hebræi, Chaldæi & Græci. De Cham Affrici & Getuli. De Jafeth, Ytali, Galli & Hiſpani. Sem poſſedit Indiam, Meſopotaniam, Syriam, Paleſtinam, Armeniam & ceteras Aſiæ provincias. Cham tenuit Ægyptum, Æthiopiam, Numidiam & totam Africam. Jafeth ſortitus eſt Hiſpaniam, Betigam, [Bæticam, forte] Luſitaniam, Aqvitaniam, Britanniam, Germaniam, Belgicam; Galliam togatam, Braccatam, Ciſalpinam, Tranſalpinam; Pannoniam, Italiam Rurriam [ſ. Herruriam] Liguriam, Dalmatiam, Illuricum, Bizemilia[Bohemiam] cunctamque Europam.

CAP. III.

Trebeta mortuo Hero filius in principatu ſucceſſit, qvi patrem ſecundum ritum gentilium [gentilitatis] igne combuſtum in vertice Jurani montis tumulavit, cui & aras inſtituit, & ſibi ſubjectis ut Deum colere & adorare præcepit; Error magnus & à Nyno ipſius Heronis avo adinventus, qvi primus patris ſui Belis ſimulachrum fudit & hominem pro Deo venerari juſſit. Hero patris ſui merita tabulæ marmoreæ inſcripſit, qvam ad ejus memoriam pariter & futurorum notitiam cum eo recondidit ad inſtar hujuſcemodi.

Nini Semiramis, qvæ tanto conjuge felix
Plurima poſſedit ſed plura prioribus addit.
Nec contenta ſuis nec totis finibus orbis,
Expulit a patria privignum Trebeta regno.
Profugus inſignem noſtram qvi condidit urbem
Treberis huic nomen dans ob factoris amorem

Qvæ

Quæ caput Europæ cognoscitur à veritate
[anteritate]
Filius hujus Hero patris hæc epigrammata pono
Cujus ad inferias hic cum Jove Mars tenet aras
Sidere concordi pax est non dissocianti &c.

Cap. IV.

Post Heronem Treberorum ex ipsa gente orti principes extiterunt & duces. Namque Treberenses & numero aucti & opibus urbem suam munire & modis omnibus decreverunt adornare, Primo itaque ad aqvilonalem plagam urbis ex qvadris lapidibus cũ turribus magnis ædificaverunt portam ipsa sui magnitudine & minaci proceritate mirabilem eamque portam nigram portam martis appellavere, cujus lapides non cemento aliquo sed ferro conglutinabantur & plumbo [f. Dixere portam] martis qvi Deus belli credebatur, [f. quia] Per hanc portam bellum gesturi proficiscebantur; nigram autem ob tristitiam, quia [quando] de bello fugientes per eandem tristes revertebantur. Campus autem longitudine & latitudine spatiosus Campus Martis vocabatur, ubi tyrones armis instruebantur. Secunda deinde porta ad ortum solis cum turribus speciosis est ædificata ad quam victores de bello revertentes totius civitatis occursu excipiebantur & lætitia, & ob hoc alba porta nominata. Tertia porta ad plagam meridianam cum turribus firmis & altis in medio urbis est constituta eaque de causâ porta media nuncupata. Forum vero venarium maximum ante hanc portam constitutum habebatur. Locus etiam quo mortui ad sepeliendum efferebantur. Quarta porta versus occidentem constructa est ad litus Mosellæ, qvæ mira sui operositate & turrium in

compa-

comparabili pulchritudine ceteras portas excelluit & ab hoc portæ inclytæ vocabulum ſumſit. Hanc portam ſtellis ex auro factis mirabiliter pinxere, qvæ portui navium proximum nocte dieque luminis officium præbuere. Fecerunt ibidem & Capitolium maximum templumq; idolorum, in quo non minus quam centum ſtatuta ydola generaliter ab omni populo colebantur, & per ea miſeri reſponſis dæmonum ac variis præſtigiis deludebantur. Fecerunt etiam in honorem Mercurii quem Deum ſummum inter Deos & homines quaſi mediatorem & arbitrum pacis arbitrabantur, Fornicem magnæ altitudinis, in qva ferream imaginem miræ magnitudinis ejusdem Mercurii quaſi volantem in aere pendere fecerunt cum ſcriptura hujuscemodi.

Ferreus in vacuis pendet caducifer auris. Erat autem lapis magnes unus in ſummitate alter, unus in pavimento fornicis junctus, cujus naturalis vis é regione ferrum ſibi aſcivit ſicque ferrum ingens quaſi dubitans in aere pependit.

Cap. V.

NOn longe ab hinc ſuper Moſellam ex magnis lapidibus ferro plumboque compactis pontem conſtruxere qvem nulla vetuſtas labefactare nulli fluctus posſunt disſolvere. Feceruntque per diverſa urbis loca turres firmas & altas, Capitolia, palatia, templa, ſtatuas, thermas, lavacra theatra. Sub terra etiam intra urbem & extra & in omni ſua poteſtate ignorantibus qvædam veritatem incredibilia multa fecere. Siquidem aquarum habundantiam habere cupientes, rivulum qui à modernis olevia [olima] dicitur ſub monte jurano introduxere, qui diviſus in partes vix mediæ civitati ad uſum ſufficere potuit. Tunc rivulum nomine Ruverias [Ruvearias] miliario ab urbe ſecundo alterum rivulum

qui ruvora vocatur marmore habundans in fluente primo super eandem ruvoram lapideis fornicibus deinde per divexa montium latera & vallium profunda ducentes, universæ civitatis plateas viventibus aquis implevere, qvæ interdum pluvialibus aquis adauctæ cunctas platearum sordes in Mosellam vexere. Hunc autem rivulum posterius nominatum introducendum simul & amphitheatrum construendum Catholdus Princeps sorte acceperat, qui cum hesitaret, quomodo illum tam longe per tot montes & valles circumduceret, servus domesticus sumpta fiducia spondet firmissimè sibi datis impensis eum se in urbe præsentaturum, quocunque die dominus amphitheatrum foret perfecturus. Reluctari Dominus graviter cœpit, & hoc eum nequaquam esse facturum asseverare, tandem hoc pacto finem dedere certamini ut si die constituta servus quod promiserat minus implesset, à Domino capite plecteretur. Si verò effectum demonstrasset pari modo dominus à servo puniretur. Animaverat servum ad hoc facinus uxor domini sui, quæ mentita fide maritati sæpius cū eo in adulterio miscebatur, quid plura? Coeptum opus fervebat utrinque, servus interim contrariis conjugis studiis & sumtibus juvabatur, dum maritus necem servi vitam sibi, mulier necem mariti vitam servi conrivalis operiebatur. Die denominata perfectum erat Amphitheatrum, & aquæ ductus qui ex inscitia undique obstrusus cum nulla in se admitteret aurarum spiramina, impeditæ aquæ non per venere ad destinata. Anxium de hac re servum mulier incestuosa nocte die illam præcedente occultat sub lectulo in quo ipsa cum marito hujusmodi habuit mentionem. Eja inquit maritus servus ille noster quam confusus & dejectus est, qui tam superbe gloriatus est. Ego autem novi qua arte posset sibi cito consulere, Tunc mulier virum aggreditur rogat sibi artem indicari, pollicetur fidem silentii illicit [ilicet] persvadet, postremo hoc ab eo re-

spon-

ſponſum accepit. Si inquit quibusdam in locis quantum jactus eſt lapidis ab invicem diſtantibus parvo foramine aquæ ductum irrumperet, ſine mora curſum ſuum aqua peragerer. Hoc avido auditu percepto paulo poſt ſoporato domino ſervus clanculo egreditur accitisque operariis celerrime qvod doctus erat implet, & ſecum aquam pariter urbi præſentavit. Qvod ubi Catholdus mane comperit, ejus clamante ſervo, Domine ecce aqua, volens dedecoroſum ſervilis mucronis jugulum prævenire ſceleratæ uxori funeſta imprecatus raptam eam ſecum ex amphiteatro præcipitavit & æternum loco vocabulum, id eſt Catholdi ſolarium, indidit.

Cap. VI.

Erat itaque civitas non ſolum humanis laboribus valde munita, ſed & naturaliter [naturalibus] fluminibus ſilvis ac montibus arduum & anguſtum iter pandentibus vix accesſibilis, & munitisſima. Montibus jure [vel jurano] & Cebenna [Gebenna] quorum alterum Caſtellum ſuper poſitum ad tutelam urbis continebat. Succesſu deinde temporum proſperoque eventu bellorum finitimis undique gentibus & urbibus devictis jugum impoſuerunt, in quibus quinque urbes nobilisſimas in ripa Reni fluminis conſtitutas hoc eſt Baſileam, Argentinam, Wangiam, Mogontiam, Coloniam, [Ubiorum urbem] cum populis ſuis ſubjugaverunt à qvibus & plurimum vectigal annualiter [anualiter] accepere & eo longe lateque dominari cœpere.

Cap. VII.

Poſt multos vero annos hæ quinque urbes libertatem ſibi propriam vendicare cupientes, rebellaverunt & cenſum debitum XXX^ta annis continuis perſolvere noluerunt, ſed grando de cœlo veniens cum maximo agrorum

&

vinearum detrimento eas populabatur. Hinc rumor & timor magnus increvit civibus illis, putantibus hanc tempestatem grandinis a diis Trevirorum sibi propter retentum vectigal adinferri. Et idcirco inito consilio censum triginta annorum collectum Treberis retulerunt, & deinceps se soluturos qvotannis spoponderunt. Tunc Treberenses statuam pretiosi marmoris erexerunt & super eam Jovem, scutulam [scutellā] auream duorū pedum latitudinis in manu tenentem hoc verborem ordine caraxatam [characteratam] jovi vindici Treberorum ex censu qvinque urbium Reni per tria decennia denegato, sed cœlesti igne & terrore extorto placabile holocaustum. Item: Ignibus haut mixtus adolet tymiamata discus. Hoc autem mechanica arte factum erat, ut thure vel alia qualibet specie scutellæ injecta sine igne fumum odoriferum flagrans exhiberet. Ne tamen spes ipsa in aliqvo minuta deficeret, in urbe etiam lingonis [Lingonum] ad usque quam suam potestatem extenderant, super portam in lapide ad huc scriptum legitur. Huc usque jura Treberorum. Cum Remensibus fœdus & amicitiam iniere propterea quod Remenses portam construxere eamque trebericam appellavere.

Cap. VIII.

TReberi & Remenses principales sunt in Gallia Belgica. Nam Gallia trifariam dividitur in Galliam comatam braccatam & togatam. Gallia comata postea dicta est Gallia Belgica à Belgio Treberorum duce, ex cujus nomine Trevires dicuntur Belgæ Cum qvo & Belgio portio maxima Gallorum in Græciam transivit hoc modo: namque Galli cum tanta habundarent multitudine ut eos non caperent terræ quæ genuerant, trecenta millia hominum ad sedes novas quærendas emiserunt. Ex his portio in Italia consedit

qvæ

qvæ ſedibus propriis Tuſcos expulit & civitates has Mediolanum, Ariminum, Comum, Brixiam, Veronam, Pergamum, Tridentũ, Vicentiam [Vincentiamq;] condidit. Portio Illiricos ſinus ducib⁹ avib⁹, nam auguriandi ſtudio Galli præter cæteras callent [valent] per ſtrages barbarorum penetravit, & in Pannõia cõſedit, gens aſpera, audax & bellicoſa, quæ prima poſt Herculem cui res ea virtutis admirationem & immortalitatis fidem dedit, alpium invicta juga & frigore intractabilia loca tranſcendit. Ibi domitis Pannoniis per multos annos cum finitimis varia bella geſſerunt. Hortante deinde ſuccesſu diviſis agminibus alii Græciam alii Macedoniam, omnia proſternentes, ferro petivere; tantusque terror gallici nominis erat ut etiam Reges non laceſſiti pacem ultro ingenti pecunia mercarentur. Solus Rex Macedoniæ Ptolomæus adventum Gallorum intrepidus audivit, hisque cum paucis & incompoſitis, furiis parricidiorum agitatus, occurrit. Igitur Galli duce Belgio ad temptandos Macedonum animos legatos ad Ptolomæum mittunt, offerentes, pacem, ſi emere velit. Ptolomæus inter ſuos belli metu pacem Gallos petere gloriatus eſt nec minus ferociter ſe legatis qvam inter inimicos jactat, aliter ſe pacem daturum negando, niſi principes ſuos obſides dederint & arma tradiderint. Non enim ſe fidem niſi inermibus habiturum. Renunciata legatione riſere Galli, undique acclamantes brevi ſenſurum ſibi an illi conſulentes pacem obtulerint. Interjectis diebus prælium conſeritur; victi Macedones cæduntur Ptolomæus multis vulneribus ſaucius capitur, [cæditur] caput ejus amputatum & lancea fixum tota acie ad terrorem hoſtium circum fertur, paucos ex Macedonibus fuga ſervavit, ceteri aut capti aut occiſi.

CAP. IX.

TAntæ fecunditatis ea tempestate Gallorum fuit juventus, ut Asiam omnem velut examine aliquo implerent, denique neque reges orientis sine mercenario Gallorum exercitu ulla bella gesserunt, neque pulsi regno ad alios qvam ad Gallos confugerunt, tantus terror Gallici nominis & armorum invicta erat felicitas ut aliter neque majestatem suam tutam neque amissam recuperare se posse sine Gallica virtute arbitrarentur. Itaque in auxilium à rege Bithyniæ vocati cum eo regnum parta victoria diviserunt, eamque regionem ex Gallis & Græcis composito nomine Gallo-Græciam agnominaverunt. Ibi exercitus Treberorum pars in patriam remissa, & pars quæ remansit Gallicum genus procreavit & duas linguas deinceps in usu habuit id est Gallicam & Græcam, denique Gallathæ qui ex Gallo-Græcis orti sunt excepto sermone Græco, quo omnis oriens loquitur eandem pene proprietatem sermonis habent quam Treberi; nec refert si aliqua exinde corruperint, cum & Afri Fenicum linguam nonnulla parte mutaverint & latinitas ipsa & regionibus cottidie immutetur & tempore, [temporibus.]

CAP. X.

IGitur Treberorum ducatus longè lateque dilatatus adusque tempora Romanorum mansit inviolatus. Deinde etiam Romani cum totum orbem armis & prudentia domuissent, amicitiam cum Treberensibus & fœdus firmissimum iniere, & hanc urbem, propter antiquam nobilitatem & civium sibi quodammodo parem dignitatem, secundam Romam appellavere. Tunc etiam Treberi romana jura & leges habere cæperunt quas usqve in hodiernum diem habere noscuntur. Eisdem temporibus venit ad Treberim Arimaspes [Arismaspes] urbis Romæ Senator & rector volens auditam sepius de tre-

de treberibus virtutũ eminentiam ipſa ſuimet melius experiri ſententia. Cui Treberi idem quod in Romana urbe adminiſtraverat rectoris officium commiſere, & egregium virum tanta liberalitate & amicitia fovere ut nequaquam ulterius cuperet ad patriam remeare. Adhuc autem eo Romæ [Romanum] jus regente contigit quendam nomine Epten reum ab ipſo Arimaſpe capite condemnari, qui judicium fugiens hac & illac incertus vagabatur & profugus. Hic ergo ubi fama volante cognovit qualibus honoribus Arimaſpes in Treberi floreret invidit, & mortem ſibi olim ab ipſo deſtinatam ulciſci deſiderans Treberim venit, ubi ſe nemine agnoſcente & ob hoc nihil ſiniſtri ſuſpicante, tandem poſt multa Arimaſpem inventum occidit. Qvi ſentiens hoc ſe vulnere mortem non poſſe effugere in porta Martia ſe rogat ſepeliri, & hoc epithaphium ad gratiam Trebirorum ſepulchro ſuper inſcribi;

Exul Arimaſpes hac martis in arce quieſco,
Belgica Roma mei non mea digna fuit
Jure bono meritorum nobilitate triumphis
Dii tueantur ei pax [pars] niſi roma nihil
Vulneror Epte reo conſul primusque ſenator [Senatûs]
Hic gaudete mei, ſic meruiſſe mori.

CAP. XI.

ANno V^to ante incarnationem Domini L^mo. Cum Julius Cæſar ad Gallias de Roma fuisſet misſus treberim, quorum inter Gallos opinio eſt virtutis ſingularis, auxilium equitum Cæſari miſerunt, ſed cum apud Attrebatas & Viramandos pugnandum foret, & viderent romanorum caſtra multitudine hoſtium compleri, legiones premi & pene circumventas teneri, calones, eqvites, funditores Numidas di-

versos dissipatosque in omnes partes fugere vidissent, desperatis Romanis domum contendere voluerunt, Romanos pulsos superatosque castris impedimentisque eorum hostes potiros civitati renunciaverunt, deinde inito consilio neque ad concilia Cæsaris veniebant neque imperio parere Romanorum volebant, Germanosque trans Rhenanos contra Romanos solicitare cæperunt. Hac de causa Cæsar cum legionibus IIIJor & eqvitibus Octingentis in fines Treberorum profectus est. Hæc civitas longe plurimum totius Galliæ eqvitatu valebat, magnasq; copias peditum habebat, Renũ ut supra docuim⁹ tangens. In ea duo de Principatu contendebant, Induciomarus & Cingetorix. Ex quibus alter ubi de Cæsaris legionumque adventu cognitum est ad eum venit se suosque omnes in officio futuros confirmat, neque ab amicitia reipublicæ defecturos, neque reos se, quæque in treberis gerantur ostendit. At Induciomarus equitatum peditatumque cogere, eisque qui per ætatem in armis esse non poterant, in Arduennam silvam abditis quæ silva totius Galliæ maxima est, & ingenti magnitudine permedios fines trebirorum à flumine reno ad initium Remorum pertinet, bellum parare instituit. Sed postea qvam nonnulli principes ex ea civitate & auctoritate Cingetorigis adducti & adventu Romani exercitus perterriti ad Cæsarem venerunt & de suis privatis rebus ab eo petere ceperunt, quoniã suæ civitati cõsulere nõ possent; Induciomar⁹ veritus ne ab omnibus desereretur, legatos ad Cæsarem mittit, sese idcirco à suis discedere atque ad eum venire noluisse, quo facilius civitatem in officio retineret ne omnis nobilitatis discessu plebs propter imprudentiam laberetur. Itaque civitatem in sua potestate esse seque si Cæsar permitteret ad eum in castra venturum civitatisque fortunas ejus fidei permissurum. Cæsar & si intelligebat qua de causa ea dicebantur, quæque eum res ab instituto consilio deterreret, tamen ne æstatem

tem in treberis conſumere cogeretur, omnibus rebus ad Britannicum bellum comparatis, Induciomarum ad ſe cum ducentis obſidibus venire juſsit. Hos adductis filiis propinquisque ejus omnibus quos Cæſar nominatim evocaverat conſolatus induciomarum hortatus eſt ut in officio permaneret. Nihil tamen egit aliud, ſed principibus trebirorum ad ſe convocatis eos ſingillatim Cingetorigi reconciliavit, quod cum merito ejus ab ſe fieri intelligebat, tum magni intereſſe arbitrabatur ejus auctoritatem & inter ſuos qvam plurimum valere, cujus egregiam voluntatem in ſe perſpexiſſet. Id factum graviter tulit Induciomarus, ſuam gratiam inter ſuos minui & qvi jam ante inimico animo in Romanos fuisſet multo gravius hoc dolore exarſit.

CAP. XII.

Bello igitur Britannico confecto cum frumentum Galliæ propter ſiccitates anguſtius proveniſſet, coactus eſt Cæſar aliter quàm ac ſuperioribus annis exercitum in hyberna collocare, legioneſque in plures civitates diſtribuere. Ex quibus unam cum Tyto Labieno in confinio Treberorum & Remorum hyemare juſsit, alteram cum Titurio Sabino & Cotta in Eburronas quorum pars maxima eſt inter Rhenum & Moſam ſub imperio Ambiorigis ad hyemandum miſit. Induciomarus misſis nunciis Ambiorigem impulit ut legiones cum legatis in ſuis finibus hyemantes occideret, quas cum Ambiorix inſidiis circumventos funditus interfeciſſet, Induciomarus magnas armorum copias habens, poſtquam etiam de conſenſu totius Galliæ certior factus eſt, Labienum Legatum legionemq; cui is præerat, quod facile factu arbitrabatur delere ſtatuit ac deinde Eburronibus Nerviisque conjunctus eſt & ad opprimendum Cæſarem pergere. Labienus interitu Sabini & cæde cohortium cognita cum omnes ad eum Treberorum copiæ conveniſſent, veritus ſi ex hyber-

nis fugæ similem profectionem fecisset, hostium impetum sustinere non posset, præsertim quos recenti victoria efferri sciret, literas Cæsari mittit quanto cum periculo legionem ex hibernis educturus esset, rem gestam in Eburronibus perscripsit, docet omnes equitatus peditatusqve trebirorum tribus millibus passuum à suis castris consedisse. Cæsar mira celeritate venit ad Nervios, ibique copias Ambiorigis Ciceronem legatum cum legione secunda delere meditantes, Ambiorige fugato celeriter superavit eaq; de victoria Labieno velocissimum nuncium misit. Hac fama ad treberas perlata, Induciomarus, qui postero die castra Lab.eni oppugnare decreverat, noctu fugit omnesque copias in trebiros reduxit. Deinde totius sequentis hyemis nullum tempus intermiserunt, quin trans Rhenum legatos mitterent civitates solicitarent pecuniasque pollicitarentur, magna parte exercitus Romani interfecta minorem dicerent superesse nec tamen ulli civitati Germanorum persvaderi potuit ut Rhenum transirent cum se ex his expertos esse dicerent Ariovisti bello, non esse fortunam temptandam. Hac spe lapsus Induciomarus nihilominus copias cogere, arma exercere à finitimis comparare, exules dampnatosque tota Gallia magnis præmiis ad se allicere cepit; ac tantam sibi jam his rebus in Gallia auctoritatem comparaverat, ut undique ad eum legationes concurrerent, gratiam amicitiamque ejus publice privatimque peterent. Ubi intellexit ultro ad se veniri altera ex parte Senones Carnoteșque conscientia facinoris instigari, altera Nervios Attuaticosque bellum Romanis parare neq; sibi voluntariorum copias defore, si ex finibus suis progredi cepisset, armatum concilium indicit. Hoc more Gallorum initium est belli, in quod communi lege omnes puberes armati convenire coguntur, *qui ex his novissimus venit in conspectu multitudinis omnibus cruciatibus necatur.* In eo concilio Cingetorigem

gem alterius Principem factionis,generum ſuum, quem ſupra demonſtravimus Cæſaris fidem ſecutum ab eo non ceſſiſſe, hoſtem judicandum curat bona ejus publicat. His rebus confectis in concilio pronuntiat accerſitum ſe ab omnibus Senonibus & Carnotibus aliis compluribus Galliæ civitatibus hoc iter facturum per fines Remorum eorumque populaturum agros ac prius qvam id faciat caſtra Labieni oppugnaturum, & qvæ fieri velit præcipit.

CAP. XIII.

LAbienus cum & loci natura & manu munitisſimis caſtris ſe teneret de ſuo & legionis periculo nihil timebat, & neqvam occaſionem rei bene gerendæ dimitteret cogitabat. Itaque à Cingetorige atque ejus propinquis oratione Induciomari cognita, quam in Concilio habuit, [nuntium] circummittit ad finitimas Civitates equitesque undique evocat; his certum diem conveniendi dicit: interim prope qvotidie cum omni equitatu Induciomarus ſub caſtris ejus vagabatur alias ut ſitum caſtrorum cognosceret, alias colloqvendi aut territandi cauſa; eqvites plerumque omnes tela intra vallum conciebant. Labienus ſuos intra munitiones continebat timorisque opinionem quibuscunque poterat rebus augebat, cum majore in dies contemtione Induciomarus accederet, nocte una intromisſis equitibus omnium finitimarum civitatum quos accerſcendos curaverat tanta diligentia omnes ſuos cuſtodiis intra caſtra continuit, ut ea res nulla ratione enuntiari aut ad trebiros perferri poſſet. Interim Induciomarus ex conſvetudine quotidiana ad caſtra accedit atque ibi magnam partem diei conſumit equites tela conjiciunt & magna contumelia verborum Romanos ad pugnam evocant; nullo autem à Romanis reſponſo dato, ubi viſum eſt ſub veſpero diſperſi ac disſipati diſcedunt. Subito Labienus duabus portis omnem equitatum emittit, præcipit atque interdicit, perterritis hoſtibus, atque in fugam conjectis, quod fore, ſicut accidit,
vide-

videbat, omnes unū petant Induciomarū neve quisquam prius aliū vulneret qvam illum interfectum videret, qvod mora reliquorum spatium nactum illum effugere nolebat; magna proponit his qvi occiderint præmia, submittit equitibus cohortes subsidio. Consilium hominis comprobat fortuna & cum unum omnes peterent in ipso fluminis vado deprehensus Induciomarus interficitur, caput ejus refertur in castra, redeuntes equites quos possunt consectantur & occidunt. Hâc re cognita omnes Eburonum & Nerviorum quæ convenerant copiæ discedunt pauloque habuit post id factum Cæsar Galliam qvietiorem.

CAP. XIV.

INterfecto Induciomaro ad ejus propinquos à trebiris imperium defertur. Illi finitimos Germanos sollicitare & pecuniam polliceri non desistunt. Cum à proximis impetrare non possent, ulteriores temptant, inventis nonnullis, civitates jure jurando inter se confirmant obsidibusque de pecunia cavent, Ambiorigem sibi societate & fædere adjungunt. Qvibus cognitis Cæsar concilio habito cum reliqvi præter Senones & Carnutas trebirosque venissent, totus & mente & animo in bellum treberorum & ambiorigis succensus, cum Senonibus Carnutisque paciscitur acceptis eorum obsidibus. Erant menapii propinqui Eburonum finibus perpetuis paludibus silvisque muniti, qvi uni ex Gallia de pace ad Cæsarem non miserant. Cum his erat hospitium Ambiorigi, idem per trebiros in amicitiam germanorum pervenerant. Hæc prius Ambiorigi detrahenda auxilia existimabat quam ipsum bello lacesseret. Hoc inito consilio totius exercitus impedimenta ad Labienum in trebiros mittit, duosque ad eum legiones proficisci jubet, ipse cum suis legionibus expediris quinque in Menapios proficiscitur illi nulla coacta manu loci præsidio freti in silvas & paludes confugiunt, suaque eodem conferunt

Cæsar

Cæſar partitis copiis cum centurione Fabio & Marco Craſſo qvæſtore celeriter effectis pontibus adit tripertito, ædificia vicosque incendit magnoque pecoris atque hominum numero potitur. Quibus rebus coacti Menapii legatos ad eum pacis petendæ cauſa mittunt: ille obſidibus acceptis hoſtium ſe numero eos habiturum confirmat, ſi aut treberos aut Ambiorigem aut eorum legatos finibus ſuis accepiſſent. His rebus confirmatis Comitum Attrebatem cum eqvitatu cuſtodis loco in Menapiis relinqvit.

CAP. XV.

INter hæc treberi magnis coactis peditatus equitatusque copiis Labienum cum una legione qvæ in eorum finibus hyemabat, adoriri parabant jamque ab eo non longius via bidui aberant, cum duas veniſſe legiones miſſu Cæſaris cognoſcunt, poſitis caſtris a milibus paſſuum XV auxilia Germanorum expectare conſtituunt. Labienus cognito hoſtium conſilio ſperans temeritate eorum aliqvam fore dimicandi facultatem, qvinque cohortibus præſidio impedimentis relicto cum viginti qvinque [triginta qvinque] cohortibus magno equitatu contra trebiros proficiſcitur & mille paſſuum relicto ſpatio caſtra communit. Erat inter eos & Labienum difficili tranſitu flumen ripisque præruptis. Hoc neque ipſe tranſire in animo habebat neque treberos tranſituros exiſtimabat. Augebatur quotidie auxiliorum ſpes treveris Labien⁹ loqvitur in concilio palam; cum Germani appropinqvare dicantur ſeſe ſuas exercitusque fortunas in dubium non devocaturum & poſtero die prima luce caſtra moturum. Celeriter hæc ad trebiros deferuntur, & ex magno ſuorum eqvitatus numero non nullos Gallicis rebus favere natura cogebat Labienus nocte tribunis militum primisque ordinibus coactis qvid eſſet ſui conſilii proponit & qvo facilius det hoſtibus ti-

moris suspicionem majore strepitu & tumultu qvam publicæ rei fert consvetudo, castra moveri jubet. Hiis rebus fugæ similem profectionem efficit. Hæc quoque per exploratores ante lucem ad Trebiros deferuntur. Vix agmen novissimum extra munitionem processerat cum Galli cohortati inter se ne speratam prædam ex manibus dimitterent, longum esse perterritis Romanis Germanos expectare neque suam pati dignitatem ut tantis copiis tam exiguam manum præsertim fugientem adoriri non audeant, flumen transire & in loco iniqvo bellum committere non dubitarunt. Qvod fore suspicatus Labienus ut omnes citra flumen eliceret eadem usus simulatione itineris placide egrediebatur. Cum remissis paululum impedimentis atque in tumulo qvodam collocatis cohortatus milites simul signa ad Gallos converti aciemque dirigi jubet, paucis turmis ad impedimenta dimissis, reliqvos eqvites ad latera disponit. Romani celeriter clamore sublato pila in trebiros mittunt. Illi ubi præter spem quos fugere credebant, infestis signis ad se ire videre, impetum modo ferre non potuerunt ac primo concursu in fugam conjecti, proximas silvas petierunt qvos Labienus eqvitatu consectatus magno numero interfecto, compluribus captis, paucis post diebus civitatem recepit. Nam Germani qui auxilio venerant, percepta treberorum fugâ sese domum contulerunt. Cum hiis Induciomari propinqui, qui defectionis autores fuerunt, comitati eos ex civitate excesserunt, Cingetorigi qvem ab initio permansisse in officio demonstravimus principatus atque imperium est traditum.

CAP. XVI.

CÆsar verò postquam ex menapiis venit in trebiros, duabus ex causis Renum transire voluit, qvarum erat altera qvod contra se auxilia treberis miserant, altera ne Ambiorix receptum ad eos haberet. Firmo in Trebiris præsidio

sidio ad pontem relicto nequis ab hiis subito motus oriretur, cum reliquis copiis contra Svevos qvi auxilia treberis miserant Renum transivit. Non alienum videtur esse, de moribus trebirorum vel Gallorum proponere quibus videlicet morib' ex parte fœdus est læsum, quod cũ Rõanis habuerant. In treberis non solum in omnibus pagis & partibus, pene etiam in singulis domibus, factiones earumque factionum principes fuerunt, qvi summam autoritatem ex juditio habebant, qvorum ad arbitrium judiciumque summa omnium rerum consiliorumque redibat, idque ejus causâ antiquitus institutum est, ne qvis ex plebe contra potentiorem auxilii egeret suos enim quisque opprimi & circumveniri non patitur, neque enim aliter si faciant ullam inter suos habent autoritatem. Hæc eadem ratio est in summa totius Galliæ namque hæc civitas ideo detrimentum sustinuit qvod alterius factionis erat Induciomarus, alterius Cingetorix.

CAP. XVII.

IN ea sicut in omni Gallia, eorum hominum qui in aliquo numero & honore censentur genera erant duo, nam plebs pene servorum habebatur loco, quæ per se nihil audebat, nulli adhibebatur consilio plerique cum ære alieno aut magnitudine tributorum aut injuria potentiorũ premebantur, in servitutem se dicabant nobilibus, in hos omnia jura quæ domini in servos. Sed de his duobus generibus alterum erat Druidum hoc est Philosophorum, alterum equitum. Illi rebus divinis intererant; sacrificia publica ac privata procurabant, religionem interpretabantur, ad hos magnus adolescentium numerus disciplinæ causa concurrebat, magnoque hii erant apud eos honore; nam fere de omnibus controversiis publicis privatisque constituebant, & si quod facinus admissum, si cædes facta, si de hæreditate de finibusqve controversia erat, iidem decernebant præmia pænasqve constituebant.

Si quis autem privatus aut populus eorum decreto non obediebat, interdicebant. Hæc pæna apud eos gravisſima, ab hiis omnes diſcedebant aditum ſermonemqve fugiebant, ne quid ex communione incommodi acciperent, neque hiis petentibus jus reddebatur, neque honor ullus communicabatur. Hiis autem omnibus Druidibus præerat unus, qui ſummam inter eos habebat autoritatem. Hoc mortuo ſi quis ex reliquis excelluit dignitate, ſucceſſit, aut ſi erant pares plures, ſuffragio Druidum eligebatur. Nonnunquam etiam armis de principatu contendebant. Hii certo tempore anni in finibus Carnotum, quæ regio totius Galliæ habetur media, conſidebant in loco conſecrato; huc omnes undique qui controverſias habebant conveniebant, eorumqve decretis judiciisque parebant. Diſciplina in Britannia reperta atqve inde in Galliam translata exiſtimatur. Et qui diligentius eam rem cognoſcere volebant plerumque illo diſcendi cauſa proficiſcebantur. Druides immunes a bello eſſe conſveverant neque tributa unquam cum reliquis pendebant, militiæ vacationem, omniumque rerum habebant immunitatem. Tantis excitati præmiis, multi & ſua ſponte in diſciplinam veniebant, & à parentibus propinquisque mittebantur. Itaque nonnulli annos vicenos in diſciplina permanebant, neque fas eſſe exiſti mabāt, eam literis mandare, cum in reliquis rebus fere publicis privatiſq; rationib9 Græcorum uterentur literis. Id nobis duabus ex magnis cauſis inſtituiſſe videntur, quod neque in vulgus efferri diſciplinam vellent, neque eos qui diſcebant, literis confiſos minus memoriæ ſtudere, quod plerisq; accidit ut præſidio literarū diligentiā in perdiſcendo ac memoriam amittant. In primis hoc volebant perſvadere, non interire animas, ſed ab aliis poſt mortem tranſire ad alios. Atqve hoc ad virtutum excitare putabant metu mortis neglecto. Multa præterea de ſideribus atque eorum motu de mundi

mundi ac terrarum magnitudine, denatura rerum, de vi ac poteſtate Deorum diſputabant, & juventuti tradebant. Alterum genus erat eqvitum. Hi cum erat uſus atque aliquod bellum acciderat, quod ante Cæſaris adventum fere qvotannis accidere ſolebat uti aut ipſi injurias inferrent, aut illatas propulſarent, omnes in bello verſabantur; atque eorum ut quiſque erat genere & copiis amplisſimus, ita plurimos circa ſe ambactos clienteſque habebat. Hanc unam gratiam potentiamqve noverunt. Natio erat omnis Gallorum adeo dedita religionibus, atque ob eam cauſam qvi erant affecti gravioribus morbis, quique in periclis prœliiſque verſabantur aut pro victimis homines immolabant, aut ſe immolaturos vovebant, miniſtriſque ad ea ſacrificia· Druidibus utebantur, qvod pro vita hominis niſi vita hominis redderetur nõ poſſe aliter deorũ immortaliũ placari numina arbitrabantur. Publiceque ejus generis habebant inſtituta ſacrificia. Alii magnitudine im̃ani ſimulachra habent, qvorũ contecta [contexta] viminibus membra vivis hominibus complebant qvibus ſuccenſis circumventi flamma exanimabantur homines. Supplicia eorum qvi in furto aut latrocinio aut aliqva noxa forent comprehenſi gratiora Diis mortalibus eſſe arbitrabantur. Sed cùm ejus generis copia deficeret, etiam ad innocentum ſupplicia deſcendebant; Deum maximè Mercuriũ colebant. Hujus erant plurima ſimulachra, hunc omnium artium inventorem ferebant, hunc viarum atqve itinerum ducem, hunc ad qvæſtus pecuniæ mercaturaſque habere vim maximam arbitrabantur. Poſt hunc Apollinem Martem, Jovem, & Minervam. De his eandem qvam reliqvæ gentes habebant opinionem Apollinem morbos depellere, Minervam opera [operum] atque ſacrificiorum initia tradere, Jovem imperium cœleſte tenere, Martem bella regere, huic cum bello dimicandum foret ea, quæ bello cepiſſent plerumque devovebant, quæ

ſuperaſſent, capta animalia immolabant, reliqvas res in unum locum conferebant. Multis in civitatibus harum rerum exſtructos tumulos conſecratis locis olim & adhuc conſpicari licet. Namque [neque] ſæpe accidit ut neglecta quiſpiam religione aut [capta] occultare aut poſita tollere auderet graviſſimumque ſupplicium ibi horum delictorum cum cruciatu conſtitutum erat. Treberi ſe ſicut & omnes Galli à Dite patre prognatos, prædicabant idque à Druidibus proditum dicebant, ob eam cauſam ſpatium omnis temporis non numero dierum ſed noctium finiebant; & natales & menſium & annorum initia ſic obſervabant, ut noctem dies ſubſequeretur. In reliquis vitæ inſtitutis hoc fere à reliqvis gentibus differebant, qvod ſuos liberos, niſi cum adoleviſſent ut munus militiæ ſuſtinere poſſent, palam ad ſe adire non patiebantur, filiumque in puerili ætate in conſpectu patris in publico aſſiſtere turpe. Viri qvantas pecunias dotis nomine accepiſſent tantam ex ſuis bonis exiſtimatione facta cum dotibus communicabant. Hujus omnis pecuniæ coniunctim ratio habebatur, fructuſque ſervabantur ut cujus vita ſuperâviſſet ad eum pars utriusque cum fructu ſuperiorum temporum perveniret. Viri in uxores ſicut in liberos vitæ neciſque habebant poteſtatem & cum pater familiæ illuſtriore loco natus deceſſiſſet ejus propinqvi conveniebant & de morte ſi res in ſuſpicionem veniſſet, de uxoribus in ſervilem modum quæſtionem habebant & ſi compertum, igne atque omnibus tormentis excruciatas interficiebant. Funera erant pro cultu [pro captu] Gallorum magnifica & ſumtuoſa omnia, quæ vivis cordi fuiſſe arbitrabantur, in ignem inferebant & animalia ac paulo ſupra hanc memoriam ſervi & clientes quos ab his dilectos eſſe conſtabat, juſtis confectis una cremabantur. Habebant & hoc legibus ſancitum, ſiqvid de republicâ à finitimis rumore accepiſ-

accepissent, uti magistratum deferrent neve cum alio aliqvo communicarent quod sæpè homines temerarios atque imperitos falsis rumoribus terreri & ad facinus impelli & de summis rebus consilium capere cognitum est. Magistratus qvæ visa erant occultabant qvæ esse utilia judicassent, multitudini prodebant de re publica nisi per concilium loqui non concedebatur.

CAP. XIIX.

CÆsar igitur sicut prædiximus, Cingetorigi principatum treberorum concessit, civitati, ob egregiam in se & bene meritam Cingetorigis fidem, & societatem pristinam & libertatem indulsit; Ipse omni Gallia quæ saltu pyrenæo alpibusque & monte Cebenna qui est ad Occidentem urbis Trebirensis, & fluminibus Reno ac Rodano continetur, patetqve in circuitu ad bis & tricies centum millia passuum in provinciæ formam redacta, stipendii nomen imposuit excepta ut diximus Trebirorum civitate propter ejus antiqvissimam auctoritatem & Cingetorigis egregiam fidem, & sic Romam ire disposuit. Sed cum intellexisset à Pompejo & Senatu triumphum sibi ob invidiam denegari, reversus in Galliam Germanos & Gallos in amicitiam sibi ascivit & eorum auxilia magna accepit. Cui & Trebiri nihilominus auxilia contulere. Grata fuit Gallis hæc belli administratio videlicet videntibus ad Romam bellum referri, à qua sibi dudum per Cæsarem fuerat illatum, qua multitudine victus Cæsar Pompeium & Senatum Roma expulit, postea ad mortem coegit. Romanum regnum solus obtinuit, post aliquantos annos à senatoribus occisus interiit.

CAP. XIX.

CAP. XIX.

HUic successit Octavianus ejus ex sorore nepos, qui Claudium, Tiberium, Neronem & Drusum privignos suos misit ad Gallos rebellantes pacandos. Iste est Tiberius qui post Augustum imperavit. Hic ergo cum Druso ad Renum in loco quodam Bingis, contra Gallos dimicavit, in qvo conflictu Drusus occisus est. Tiberius post magnam Drusiani exercitus stragem [cædem] tandem cruentissimè vicit. Ceciderunt in eo prœlio omnes copiæ Trebirorum. Galli usqve ad internetionem deleti sunt ibi, sicut Ausonius dicit, Latias æquavit Gallia Cannas Inflatæqve jacent inopes super arva catervæ. Drusus Moguntiam relatus ibique sepultus est; dicit tamen Svetonius eum Romam relatum Tiberiumqve pedes [peditem] funus ejus prosecutum.

CAP. XX.

IGitur anno imperii Octaviani Augusti XLII, in quo firmissimam verissimamque pacem Dei ordinatione idem Cæsar composuerat, natus est Christus cujus adventui pax ista famulata est, in cujus ortu audientibus hominibus exultantes angeli cecinerunt gloria in excelsis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis Cæsare defuncto Tiberius successit cujus Imperii anno XV°. Christus jam XXX^a annorum à Johanne baptizatus est deinde XII discipulos elegit, & in eorum solatium LXXII discipulos postea designavit. Postqvam verò Dominus noster passus mortuus, & sepultus, à mortuis resurrexit, & in cœlum ascendit: beatissimus Petrus, Apostolus, Antiochenam ecclesiam primam confessione Christiani nominis super solidissimam petram fundavit & Pontum, Gallatiam, Capadociam atqve Bithiniam verbo prædicationis illustravit. Igitur cum beatissimus Petrus, Apostolorum

lorum Princeps ac univerſalis eccleſiæ Paſtor à Domino conſtitutus Antiochenam primitus fide, quæ in Deum eſt catholica fundaſſet, eccleſiam, eam VII circiter continuis regeret annis, urbi qvæ ſicut in gentilitate ita in Chriſtianiſmo meritis videlicet beati Petri totius orbis Principatum ſortita eſt ejusdem fidei normam paſtorali ſolertia inferre ordinavit, cujus rei gratia anno, ſicut ab hiſtoriographis accepimus regni Claudii Cæſaris IIIJto illuc ingreſſus largiente Domino ſignis & virtutibus ac per verbum ſacræ prædicationis non modica populorum fruge acquiſita civitates & nationes ubiq; locorum dæmoniorum ne dicamus Deorum cultui deditas eſſe ſæpius ingemiſcens, ideoqve qvod ſine ulla ambiguitate credi poteſt, interpellato ſæpius in oratione ſua Domino quatenus novellæ plantationi ſuæ provideret incrementa cœleſtia ſcilicet operarios mitteret in meſſem ſuam, tandem ſalubri deliberato conſilio beatum Eucharium ſuum condiſcipulum ſanctitatem ſuam ab Jeruſalem uſqve Romam proſecutum, qui ſicut nomen indicat Græcus erat, Pontificatus gratia ſublimatum in hoc opus miſit cui ex diſcipulis ſuis quos per Evangelium ſuum filios Dei genuit probatæ ſanctitatis viros cooperatores verbo conjunxit, qui populum à ſervitute diaboli eruerent & ad creatorem ſuum ſacris eruditionibus converti perſvaderent beatum videlicet Valerium & Maternum Sinicium [Sinecium] & Manſvetum; Clementem & Felicem atqve Memmium alioſqve qvam plures, qvorum omnes ad Epiſcopatus promovit dignitatem in pluribus Galliæ civitatibus verbum Dei Evangelizandum beatum videlicet Eucharium Clementem, Manſvetum, Sinicium atque Weminium [Memmium] quosdam autem cæterorum Diaconatus ſive Subdiaconatus habere fecit officium.

CAP. XXI.

VErum tamen his omnibus, qvod non ſine remurmurante invidia dictum noverimus, Beatum præfecit Eucharium tam copioſiore miniſterio qvam & dignitatis privilegio, quippe qui ſecum pariter ab ipſo Domino in carne commorante ſicut à majoribus noſtris traditum accepimus, ſacræ fidei rudimenta percepit, qvi & in illa ſanctiſſima cœna, qua diſcipulis ſuis Dominus precioſa corporis & ſanguinis ſui myſteria celebranda contradidit conveſcentibus affuit reſurgentemqve à mortuis ac in cælos aſcendentem cum Apoſtolis beata viſione videre promeruit, ſanctumqve Spiritum ac linguas omnium nationum in ignis accepit apparitione. Abierunt autem omnes hi ſancti patres ad Galliarum populos verbo ſalutis Deo lucrifaciendos, per gentes, per viam, ſanam doctrinam cunctis evangelizando. Tunc itaqve divertit Clemens cum Felice, Mediomatricum, Manſvetus Tullum, Sinitius, Rhemis, Meminius Catalaunum ceteriqve in loca ſibi à Deo præordinata: & proſperatum eſt verbum Dei in manibus eorum. Beatus verò Eucharius cum Diacono ſuo Valerio videlicet Elegie qui eſt vicus grandis provinciæ Galliæ Materni commilitonis ſui per maximam valetudinem deſolatus ſubſtitit, qvi creſcente eadem infirmitatis moleſtia animam reddidit quod multorum ſalutis cauſa accidiſſe ſequens lectio demonſtrat. Nam cum eum terræ commendaſſent ſancti viri piè pro depoſitione ejus lugentes concito greſſu Romam revertuntur, magiſtro ſuo ſupra dicto beato Petro qvæ in via geſta ſunt nunciantes, hoc adjicientes quod in populum duræ cervicis deveniſſent in qvo convertendo niſi virtus Domini noſtri JEſu Chriſti, Materni reſuſcitatione manifeſtaretur parum ſe profecturos qvos beatus Petrus conſolatus ait: Nolite lugere cariſſimi mei quia mortem Fratris veſtri Dominus Deus noſter ad vitam mul-

multis providit. Confidite in Domino & nolite deſperare, aderit enim divina Clementia quæ vos ſuper triſtitiâ veſtrâ conſoletur. Dans Euchario baculum qvo ſenilia ſua membra ſuſtentabat ita dixit; Via qua veniſtis indubitanter recurrentes hunc baculum meum deferte vobiſcum accedenteſqve ad locum ſepulchri effoſſo corpori baculum ſuperponite dicendo; Materne in nomine JEſu Chriſti ſurge. Deniqve accepta benedictione Magiſtri denuo ad Elegiam cum fiducia properabant, quo cum perveniſſent, & accesſiſſent ad ſepulchrum, multa cum eis turba per voluntatem concurrente videndi cauſa quid fieret, Eucharius nichil de ſe præſumens ſed magnam auctoritatem Magiſtri commendans præmiſſa oratione dicebat, Materne Frater præcepit tibi Magiſter meus Petrus Apoſtolus ut in nomine filii Dei & Domini noſtri JEſu Chriſti à morte reſurgas & nobiſcum populo huic qvi circumſtat creatorem ſuum conteſteris. Et ille quaſi de ſvavi ſomno evigilans vivus & ſanæ meritis nomine Chriſti aſſurrexit, habens jam in ſepulchro dies XL qvo viſo miraculo non ſolum omnes hi qvi aderant ſed & multi longe poſitorum ad qvos hæc fama perlata eſt eadem hora Idolis renunciantes ceperunt ad ſanctos Dei confluere, & ut cognitionem fidei Chriſti & Baptiſma ipſis darent poſtulare, confitentes clara voce hunc eſſe verum & tremendum omniqve nationi Deum adorandum, cujus invocato nomine ſervi ejus talia poſſent miracula facere & acceptis fidei rudimentis & regeneratione baptiſmatis cum celeritate ipſo in loco baſilicam in honorem & memoriam virtutis Domini noſtri JEſu Chriſti conſtruxerunt. Cui ex reſurrectione qvæ illic celebrata eſt nomen impoſuerunt tam Spiritualem animarum ſuarum qvam corporalem materni reſurrectionem recolentes. Omnibus igitur per gyrum in confeſſione fidei ſolidatis aliis etiam regionum gentibus beati viri

verbum salutis impertitum ire disponebant & commendatis omnibus ei cui se per fidem subdiderant, abeuntes per viam semina vitæ serendo tandem divino ductu Treverim qvæ magna civitas est Metropolis Belgicæ Galliæ pervenerunt. Hoc in loco salva lectoris caritate libet qvædam de illius civitatis antiquitate ac situ commemorando aliqvantisper immorari, quod series rerum inibi gestarum quas dicere conamur aliqua ex parte monstrabit non esse abs re.

CAP. XXII.

Sicut Gallica narrat historia sub temporibus Abrahæ Patriarchæ Ninus potentissimus rex qui ædificavit civitatem Niniven de qua Jonas Propheta perhibet testimonium quod magna sit itinere trium dierum, de quadam regina Chaldæorum filiũ Trabetam dictũ procreavit. Cui reginæ, inquã si dum adhuc viveret nescio uxorem aliam dictam Semyramin superduxit quæ post longo tempore Nino defuncto eundem Trabetam voluit sibi in conjugio copulare, Cui cum juvenis noluisset in re tam nefaria consentire, illa ut erat acris animi multis eum dolis ac veneficiis aggreditur, demum innumeris bellorum persecutionibus fatigatum totius regni finibus propulsavit, Qui pervagatis plerisque orbis partibus nec invento in quo sibi remanere placuisset loco, tandem forte ductus Belgicam Galliam elegit, qva perlustrata, in eum qvi nunc Treviris est locum devenit, qvi ad inhabitandum sub oculis ejus valde complacuit & digne, erat enim ut nunc est delectabilis nulla inhabitantibus aeris incommoditate nociva, planitie satis ampla & ut paucis dicamus omni delitiarum speciositate referta, natura munitissima qvam altis muris ac desuper nemoribus ex omni parte circumsepta & secus eam versus occidentalem plagam in pede montis fluvius decurrens cui Mosella nomen est gusta dul-

ſtu dulci ac lavationi ſalubris locuples piſcium & magnarum fertilis navium, in cujus ripa, ea videlicet qvæ ad occidentalem eſt plagam fluviolus eſt quidam qui civitatem intuens Belgis nõine influit à qvo tota provincia nomẽ accepit. Hac in valle cum nobilis ille juvenis conſediſſet & placuiſſet ei ut inhabitaret ibi, fretus auxilio non tam ſuorum qui ſecum venerant quam & aliorum qui de diverſis regionibus tum ob auditam herilium advenarum nobilitatem ac fortiorum factorum quæ de ejus fama diſperſerant patrationem, tum & propter loci firmitatem confluebant, cepit ædificare civitatem poſt in proceſſu temporis civitatibus multis honore ac dignitate præeminentem, ita ut omnium diceretur Caput regionum in Europa tertia videlicet orbis parte conſiſtentium quam in ſui memoriam eo quod primus eam cœpisſet inhabitare eamque moriens Filio ſuo Hero nomine gubernandam dereliquit, Treberim appellavit ex nomine Trebete. Hoc nimirum quod multis totius Galliæ civitatibus eadem Civitas fortitudine prælata ſit earumque gentes ſubegerit armis, teſtantur usque in hodiernum in pluribus locis earundem devictarum Civitatum ab ipſis triumphatoribus conſtructæ tunc munitiones firmæ nunc autem veteres ruinæ quæ hoc vel huic ſimile in ſuis ſuperficiebus ſcriptum continent: *Huc uſque jura Trebirorum.* Namque ut ferunt id erat moris victoribus, ut ſi gentem vel regionem armis caperent mox a principiis in finibus ad tutamen ditionis eorum municipia conſtruerent, gentemque legibus ſuis cum traditionibus ſervire cogerent.

CAP. XXIII.

CRevit itaque Civitas illa regia omni ut dictum eſt excellentia ſublimis muris ac vallo circumdata turribus altis & firmis munita, quatuor habens publicas portas,

quatuor mundi climatibus oppositas, quarum prima quæ ad septentrionem respicit ex lapidibus quadratis non cœmento sed ferro mirabili arte compaginatis constructa; Nigra porta vel Martis nomen accepit. Martis, eo quod inde viri civitatis ad bella processuri egrederentur, Nigra vero pro eo quod cum non bene illis in bello successerat per eam tristes regrederentur, vel quod per eam defuncti civitatis sepeliendi efferrentur. De secunda quæ est ad orientem porta alba dicitur, quod cum de bello victores revertebantur apud illam bubus albis invecti cum laudibus ac triumphis a Concivibus solenniter excipiebantur. Tertia vero quæ ad meridionalem spectat plagam porta media nominatur, quod per eam ingredientibus per mediam civitatem iter pateat. Quarta autem videlicet ad solis occubitum sita ex lapidibus quadrangulis opere præclarissimo fuit instituta cujus in exitibus statio vel portus navium, per alveum supra nominati fluminis secus decurrentis hinc & inde venientium, pro quibus per noctem illuminandis hæc eadem porta quasi sole & luna ac stellis erat auro ac lapidibus pretiosis artificiose fabricatas insignita, unde ab operis præclaritate inclyta porta dicta est ex nomine. Adhuc plura de ejusdem civitatis vel decore vel firmitate libet persequendo commemorare si te ôlector non pigeat auscultare. Hæc utique civitas multo est Romæ conditione antiquior quæ cum fuisset ut dictum est muris portis ac turribus circumquaque munita unanimiter omnes inhabitantes populus ac principes ad ornatum illius animos converterunt & extruxerunt in parte occidentali templum studiosissime intus & foris auro decoratum multorum idolorum numinibus illud dedicantes, quorum effigies qui adhuc diligenter consideret inscriptas ibi vel affixas parieti reperiet quæ usq; in hodiernũ diẽ quod innumeris fuit dæmonibus consecratum vulgus dicit

Cen-

Centifanũ appellatũ. Hujus in vestibulo ex lapide quadro insignis arcus exsurgens habet ferream Mercurii imaginem dictu mirabile in aëre pendentem seorsim autem Jovem marmoreum, scutellam auream manibus tenentem cui thus immissum redolebat in naribus circumstantium tanquam si igni mitteretur nec tamen urebatur, quod ne forte nostris dictum verbis tanquam à nobis confictum credere quis detrectet, non nos, sed potius audiat *Galbam Viatorem Lucinio Sophista* hoc ipsum inter cætera rerum stupendarum quas viderat & audierat his verbis contestantem. Sic enim ait; Audi præterea quod mireris: Treberis est civitas Galliæ nobilis, ubi senecio quidam cujus hospitio usus sum per XII dies in suburbio civitatis ferream imaginem Mercurii volantis magni ponderis ostendit in aëre pendentem; Erat autem magnes ut hospes idem mihi ostendit, supra in fornice itemque in pavimento, quorum naturali vi è regione sua ferrum ingens quasi dubitans in aëre remansit. Vidi etiam in eadem urbe ingenti & pretioso marmore, jovem scutellam auream duorum pedum latitudinis tenentem, ubi hoc inerat scriptum: Jovi Vindici Trebirorum ex censu quinque civitatum per tria decennia denegato sed fulmine & cœlesti terrore extorto. Factum arte mechanica; Nam thus quasi prunis impositum redolet, si immiseris, nec tamen deficit, quod ita probavi esse.

CAP. XXIV.

HUjus etenim [etiam] opinatissimæ civitatis fama cum fuisset suo ad huc in tempore ubivis divolgata quod esset inexpugnabilis inhabitantium fortitudine quodque non esset ei similis, jure, bonis, meritorum nobilitate, triumphis. Longe post cum fuisset Roma condita & viri potentes dominarentur in ea, quidam eorum nobilis Arimaspes nomine Consul primusque senatus illorum, divertit videndi causa, si vera sunt quæ de illa fama d.sperserat, & ut

ut vidit non ultra Romam rediit sed concesso sibi illic magnatorum collegio, secundum Romanas consvetudines cultum & officia ac diversa dignitatum nomina, consilium, duces, instituit. Hoc equidem à veritate non discrepare satis evidentia sunt testimonia imagines & tituli, qui consulum aut senatorum vel primorum [Patriciorum] aliarumque dignitatum nominibus & gestis ad perpetuandam eorum memoriam lapidibus insculpti per omnem ferè civitatem sub collibus, aut pyramidibus, vel acervis lapidum defossi inveniuntur. Itemque astruunt hæc ruinæ theatri adhuc superstites quod ut diximus juxta Romanum ritum ad exercendos Circensium ludos & Palæstras institutum est.

CAP. XXV.

ITaque modo quo diximus Civitas illa Treverica se extulerat, ut post cum Romani totam terram suo decreverunt subjugare imperio, subactis omnibus regionibus juxta vel procul consistentibus, sola hæc nimium confidens in viribus suis cum pertinentiis suis tota videlicet Gallia, Francia, & Germania resistere præsumsit. Tempore illo Julius qui dicebatur Cæsar apud Romanos consulatus officium administrabat, simulque à Senatu hoc in mandatis accepit, ut adversus Gallos aciem dirigeret, & Romanis obedire compelleret. Venit ergo & obsedit Treverim Metropolim Gallicæ provinciæ. De cujus speciali prærogativa fortitudinis in toto ut præmisimus orbe fama pervolavit, ubi per totum fere decennium impugnando frustra laboravit quam diu namque unanimitatem & concordiam inhabitantes servaverunt invicem ab hostibus vinci non potuerunt. Mox vero ut hanc prætererunt non substiterunt. Tunc enim magno qvodam infortunio duo de optimatibus qvi civitati principabantur, Induciomarus & Cingetorix, quorum alter Patricia, alter

Con-

Consulatus dignitate pollebat, inter se de [principatu] primatu contendebant, quis eorum videretur esse major. Cumque hujuscemodi dissensio inter eos ageretur Cingetorix clam foras egressus Julii castra adiit & si ei Principatus concederetur dediturum se civitatem repromisit, quod cum ad petitionem ejus firmatum fuisset, egit ut hostibus pateret ingressus sicque regiæ illius Civitatis fastus magna ex parte attritus. Sed qvid confert ejusdem Civitatis secularem gloriam & regiam nobilitatem commemorare? Utilius est namqve & plus habet specialis lætitiæ si eam qva ad meliorem vitam est per gratiam Dei proyecta conditionem, studeamus exponere.

CAP. XXVI.

ANNO igitur incarnationis Dominicæ LIIII regni autem Claudii Cæsaris IX° Episcopatus vero beati Petri Apostoli in Roma anno VIII° Sanctus Eucharius tertius in ordine LXX duorum discipulorum Domini cum Sociis suis Valerio & Materno ad prædicandum Gallicis gentibus directus, demum Treberem pervenit. Cujus infidelitatis aciem [arcem] devincens veræ religionis arcem obtinuit & ejusdem urbis Pontificatum XXIII^bus. [XXXIV] annis tenuit [obiit autem VI. Id. Decembr. ac] Sepultus est in Ecclesia Beati Johannis Evangelistæ qvam ipse ante portam mediam construxerat & in circuitu ejus Cœmiterium benedixerat. Post cujus obitum Valerius in ministerium sacerdotale successit illudqve per XV annos sanctè vivendo & verbum vitæ prædicando probatissimè rexit. Cujus prædicationis tanta fuit instantia ut jam tunc per Galliam & Germaniam Christiani paganos & numero superarent & religione. [Obiit autem I. Kal. Febr.] Sepultus est & ipse in eadem Ecclesia juxta corpus S. Eucharii post cujus decessum Beatus

Maternus Pontificalem suscipiens apicem XL annis talentum sibi creditum fideliter multiplicavit. Hic Tungrenses & Aggrippinenses ad fidem Christi convertit & his tribus civitatibus pontificali jure præsedit in qvibus singulis fertur uno eodemqve paschali die divinum officium celebrasse. In hoc tempore fecerunt Treberi subterraneam viam ductam à Treberi usqve Coloniam per pagum Hedonis, per qvem magnam copiam vini Coloniensibus amicitiæ causa miserunt. Iisdem diebus venit Treberim Sanctus Nazarius prædicans Christum sed à civitatis infelicissimo Principe Cornelio Domitiano Imperatori delatus est. Igitur Stus Maternus apud Coloniam obiit Senex (18. Kal. Oct.) anno Dominicæ incarnationis CXXVIII. Cujus obitu Treberi comperto mox Coloniam profecti sunt Pastorem suum repetentes. Aderant & Tungrenses qui simul cum Coloniis eum sibi retentare satagebant. Certamen diu ab utrisqve erat. Interim venerandus qvidam senex in urbe apparuit monens cives ut à lite desistentes suis parerent consiliis, & corpus Pontificis in navi ponentes dein à littore fluctibus impellentes qvo Deus velit abire sinant. Mira res mox ut Angelus consuluerat factum est, navis sacro corpore onusta nullo se regente Nauclero, angelico remigio contra fluctus dirigitur & parvo horarum spatio miliario confecto in loco qui ex tristitia Coloniensium Roze vocatus est littore applicatur. Tunc Treberi corpus sui Pontificis à deo sibi destinatum cum debita gratiarum actione suscipientes Treberim revexerunt & in Ecclesia non longe à corporibus Sanctorum Eucharii & Valerii honorabiliter sepulturæ tradiderunt.

CAP. XXVII.

DEin Auspicius quidam Ecclesiæ regimen tenuit. Dein insignes per legitimas successiones, salubritate (sancti-

tate)

tate) & gratia pollentes extiterunt Felix, Mansvetus Clemens, Moyses, Martinus, Anastasius, Andreas, Rusticus, Auctor, Favricius, Fortunatus, Cassianus, Marcus, Navitus, [Havitius] Marcellus, Metropolus, Severinus, Florentius, Martinus, Maximinus, Valentius [Valentinus] quorum VIII ultimi etiam Tungrensi Ecclesiæ præfuisse noscuntur, qui omnes diversis temporibus non solum in propria provincia sed in extimis & ultimis industrii & illustres non solum confessione quin & martyrio existentes regna tyrannorum vicerunt, qui videlicet Episcopi omnes in Ecclesia S. Eucharii sepulti esse creduntur. Quorum autem Imperatorum vel Consulum singuli claruerint temporibus quosque vita eorum habuerit exitus quotque singuli annis administraverint officium Pontificatus, seu quantum quisque ampliaverit Ecclesiæ suæ reditus, quia totius Galliæ ab Hunnis & Nortmannis facta abolevit eversio, nec à nobis lectorum cujusque requirat exactio, cum & antea diris X. persecutionibus, sub quibus vixere eorum memoriam fama scriptorum studio minus potuerit divolgando perpetuare. Primus etenim Nero Christianos persecutus est, Secundus domitianus, III^us^. Trajanus, IV^tus^. Marcus Antoninus. V^tus^. Severus. Pertinax, VI^tus^. Maximinus. VII^us^. Decius, VIII^us^. Valerianus, IX^us^. Aurelianus, X^mus^. Diocletianus cum Maximiano. Harum itaque persecutionum temporibus prædicti viri Trebirorum præsulatum nequaquam manifeste sed sicut ait Apostolus in solitudinibus & montibus & caverins terræ peregisse probantur. Ut merito eorum vita tam fervente tunc ubique persecutione quam postea exterminata sæpius Trebirorum civitate oblivioni tradita fuisse credatur. Auxit hoc infortunium humani generis adversarius, Postquam denique inseparabilis Trinitas tres Evangelii sui operarios perpetim remunerandos scilicet Eucharium, Valerium & Maternum vocavit ad

superos: Treberi rectæ fidei credulitatem amiserunt & ad pristinum paganismi vomitum ex maxima parte redierunt.

CAP. XXVIII.

ANno Dominicæ incarnationis CCXCI° Maximianus Imperator Romanus cognomento Herculeus propter frequentes Gallorum tumultus Thebæos milites ab Oriente in auxilium accersivit. Hi Thebæi ab Antistite Jerosolymitano fuerant baptirati dein à beato Marcellino PP. Romano qualiter sub armis Romanæ libertatis Christianam innocentiam custodire deberent instructi, prælati sunt autem huic legioni duces duo qvorum unus Tyrsus [Thyrsus] alter Secundus vocabatur & Mauricius ejusdem primipilarius, qvorum ordine & nomine Secundus apud Victemilium [Victimilium] Italiæ castrum morte vitam finivit, Mauricius vero apud Agaunum oppidum cum suis sociis pro Christo victimatus occubuit. Tyrsus autem & Bonifacius cum suis plurimis sociis & militibus in Treberim devenerunt ibiqve in campo Marcio castra posuerunt, ubi ab ejusdem civitatis Christianissimis Principibus Christianitatis & pacis signa in ipsis cognoscentibus Christianiter & amicè hospitaliter & honestè summa qvæ in deo est ordinante hâc caritate recepti sunt. His ergo principibus dum causam suæ ab oriente profectionis suæqve ad huc perventionis flebiliter retulissent eorumqve consilium simul & auxilium humiliter postulassent flagranti adeo Sancti Spiritus ardore corda omnium & civium & hospitum in dei amore accensa sunt, ut ad mortis magis pro Christi amore susceptionem qvam ad idolorum venerationem vel Christianorum oppugnationem se animas præbere invicem exhortarentur. Vix dum ergo Sanctæ exhortationis armis se invicem munierant; Cum ecce Ricci-

ovarus

ovarus [Rutiovarus] à Maximiniano Imperatore Trebirorum præfectura donatus eandem urbem cum maximo militum agmine stipatus intravit, qvi vocatos ad se inprimis qvorum causa præcipuè venerat Thebeæ legionis Christianos interrogavit, utrum & ipsi Romanorum deos adorare eorumqve detractores armis vellent subjugare, cui cum dux legionis Tirsus responderet se suosqve omnes, & socios & milites pro Christi amore malle mori qvam hujusmodi sacrilegio pollui. Rittiovarus diffusis per totum campum militibus omnes præcepit interfici & corpora eorum feris avibusq; devoranda relinqvi. Ex his innumeris tanta multitudo ad litus Mosellæ juxta Capitolium martyrizata est, ut sanguinis rivuli defluentes in Mosellam aqvæ permixti eam in suum colorem converterent usqve ad castrum qvod Nimmaga [Neomagum] dicitur, ut naturali claritate remota peregrino magis qvam proprio colore ruberet. Inhumatis tunc sanctorum corporibus unda præbebat tumulum, quo redeunte grata compage membrorum futuro ea repræsentaret judicio. Hoc idem Capitolium postea in honore Sanctæ Mariæ semper Virginis est dedicatum. Et ipse locus ob memoriam Martyrum Littus ad Martyres accepit vocabulum. Hanc cædem Rittiovarus [Riciovarus] exercuit videlicet Tirsi & sociorum ejus die IV Non. Octob. Seqventi autem Palmacium [Dalmatium] Consulem cum XI principibus occidit, qvorum nomina hæc sunt: Maxentius, Constantius, Crescentius, Justinus, Leander, Alexander, Sother, Hormisda, Papirius, Constans, Jovianus. III. nihilominus die Rittiovarus [Ricciovarius] cædem exercuit in plebem sexus utriusqve & ætatis totamqve urbem occisis innumerabilibus Christianis implevit. Pauci ergo Christiani qvi hujus persecutionis procellas fuga declinaverunt, postqvam aliqvantum cessavit, horum martyrum corpora partim sepulturæ tradiderunt,

& qvendam ingentis capacitatis puteum vetustate neglectum & aqvis exhaustum eorum ossibus repleverunt. Qværit aliqvis qvomodo Rittiovarus tantam multitudinem civium & peregrinorum occiderit vel qvare Thebæi vel Treberi sibi resistere non valuerunt. Sed notandum qvod hæc legio Thebæa primum juravit in Sacramenta Dominica, [divina] deinde in Sacramenta regia hæc duo Sacramenta se observasse demonstrat, primum qvod idolis immolare contempsit, secundum, qvòd innocentiam suam dum benè potuit armis defendere noluit; Alioqvin si juncti Thebæi Trebirensibus se defendere voluissent, non solum Rittiovari sed & Maximiani potentiæ resistere qvivissent. Sed servavit sacramentum suum patienter moriendo & cives urbis potentissimæ secum ad contemptum mortis fideliter invitavit.

CAP. XXIX.

POst Rittiovari cruentissimum Dominatum tandem civile nobis Constancii primo Cæsaris dehinc Augusti inceperat imperium. Hic multa clementia erga homines, erga Deum vero religione maxima utebatur, neqve piorum sanguine regnum suum maculavit, neque Orationum domos destruxit, sed cultores Dei venerationi habuit & honori. Hic non modo amabilis sed venerabilis etiam Treberibus fuit, præcipue qvi ob Diocletiani suspectam prudentiam & Maximiani Rittiovarique sanguinariam temeritatem imperio ejus evaserant. Hic Alemannos qvi jam à temporibus Valeriani Imperatoris Treberorum confinia devastabant, in ipsis finibus Treberorum aggressus magna strage delevit. Circa Lingonas die una adversam & secundum fortunam expertus est; Nam cum repente barbaris ingruentibus intra civitatem esset coactus tam præcipiti necessitate ut clausis portis in murum funibus teneretur, vix quinque horis

ris mediis adventante exercitu LX fere millia Allemannorum cecidit, captis eorum Regibus quos beſtiis cum magnificum ſpectaculum muneris paraſſet objecita Anno XVI. Imperii ſui obiit in Britannia Eboraci & inde Treberim relatus in campo Martio honorificè ſepelitur cum Epitaphio hujusmodi; Elius Conſtantius, Vir Conſularis, Comes & Magiſter utriusque militiæ atqve Patricius, & ſecundo conſul ordinarius. Hic ex Helena Treberorum nobiliſſima Conſtantinum filium procreatum Imperatorem Galliarum reliquit, qui etiam Romani regni Monarchiam per bella maxima ſolus obtinuit. Beatiſſima vero Mater ejus Helena cum magno exercitu Jeroſolymam perrexit ibique cum Dei adjutorio Lignum Sanctæ Crucis invenit. Qua inventione celebrata Papam Silveſtrum adiit magnis precibus depoſcens ut ſibi ſecundum carnem conſanguineæ Trebericæ civitati miſereatur & ejus infidelitatis tenebras aliquo idoneo prædicatore illuſtrare dignetur. Magna ergo Doctoris inquiſitione habita omnium fidelium Conſilio Sanctus Agricius Antiochenæ Præſul Civitatis evocatur & ad Treberim cum pretioſiſſimis reliqviis quas inferius nominabimus à Papa & Regina deſtinatur, cum privilegio quod idem Papa Silveſter ad honorem Treberenſis Eccleſiæ hoc modo noſcitur conſcripſiſſe.

CAP. XXX.

SIcut in gentilitate propria virtute, ſortire & nunc Trebir primas ac ſuper Gallos & Germanos prioratum, quem [Tibi] præ omnibus harum gentium Epiſcopis in primitivis Chriſtianæ Religionis Doctoribus Sanctus Eucharius, Valerius & Maternus ac per Baculum caput Eccleſiæ Petrus ſignificavit habendum; Suam quodammodo minuens dignitatem, ut te participem faceret. Quem ego Silveſter

ster ejus servus successioneque indignus per Patriarcham Antiochenum Agricium renovans confirmo ad honorem Patriæ Dominæ Helenæ Augustæ, Metropolis ejusdem indigenæ, quam ipsa felix per Apostolum Matthiam Judæa translatum cum tunica & clavo Domini & dente Sancti Petri & Sandaliis Sancti Andreæ, & capite Cornelii Papæ cæterisque reliquiis magnificè ditavit specialiterque provexit. Hujus privilegii conscii nocivi æmuli communione dirimantur quia anathemate maculantur.

CAP. XXXI.

ANno Dominicæ incarnationis CCC XXVIII. Sanctus Agricius Trebirorum Præsul efficitur, hic populum ab antiquo errore idololatriæ velut alter Eucharius eripuit & domum beatissimæ Helenæ, exclusis ab ipsa civitate paganismi spurcitiis in honore Sancti Petri dedicavit & caput Ecclesiæ Trebirensium ut esset, instituit. Eo tempore Treberis jussu Beatæ Helenæ Ecclesia maximi ornatus & structuræ in honore Sanctæ Crucis est ædificata in modum etiam Crucis. Ossa Matthiæ Apostoli juxta corpora Sanctorum Eucharii & sociorum ejus collocata sunt. Tunica Domini cum clavo & cæteris reliquiis in domo Sancti Petri reconditæ sunt. Sanctus autem Agricius officio sui Pontificatus expleto migravit ad Dominum sepultusque est juxta corpus St. Eucharii. Cui successit Beatus Maximinus discipulus ipsius, qui Eufratan Coloniensem nec dicendum Episcopum deposuit & Severinum in locum ejus per electionem Ecclesiæ subrogat. Athanasium Alexandrinum Episcopum persecutione Constantii Imperatoris fugientem honorificè suscepit & intrepidus. Nam antea toto orbe profugus vagabatur; Nec ullus ad latendum ei supererat locus. Tribuni præpositi Comites exercitusque ad investigandum cum edictis Imperi-

perialibus moti, totius regni viribus certabant, ſiquidem vivum maximè, ſin minus, certe caput detuliſſent. verum Treberi ſex continuis annis ita latuit in lacu ciſternæ ſupra dictæ non habentis aquam & plenæ oſſibus Sanctorum ut ſolē nunquā viderit, *& ibi Pſalmum: Quicunq; vult [ſalvus eſſe &c.] Compoſuit*. Sed cum per mulierem qvæ ei latebram præbere videbatur ſollicitatus fuiſſet, tanquam Spiritu Dei admonente nocte ipſa qua ad eum comprehendendum cum judicibus veniebatur, poſt tot annos emigravit ad alium locū. Igitur Beatus Maximinus ad ſuos reviſendos Aquitaniam perrexit ibique Domino ſe vocante quievit in pace. Succeſſit in Epiſcopatu Paulinus, qui corpus Magiſtri ſui per Beatum Lubencium & plures Treberorum ex Aquitania revexit & in cœmiterio Sancti Eucharii ſepelivit. Beatus verò Lubenſius primo quidem in Eccleſia ſupra montem ſita ſecus oppidum Cuberna vocatum, Presbyterii honore præditus Domino in publico miniſtravit. Poſt modum per revelationem Domini venit in Germaniam ibique ſuper fluvium, qui dicitur *Logana* [Logona] Eccleſiam ædificavit, quo poſtea defunctus, translatus requieſcit. Præſul vero & Miniſter [martyr] Chriſti Paulinus à Conſtancio Imperatore veræ fidei cauſa in Phrygiam exul deſtinatur, ibique pro nomine Chriſti decollatur ac ſepelitur. Dum enim veram fidem inſtantius gentilibus prædicaret accenſis in iram paganis capite cæſus eſt; Poſt quem Bonoſius Epiſcopus dein Brittonius [Brittovius] In tripertita hiſtoria legitur Brittoni. [Britoni9] Romæ fuiſſe cū Damaſo Papa, quod [qui] Mars gentiliter appellatur. *in noſtro ſermone* ſonat virgine dulcem. Horum temporibus Græci cum magna manu Treberim invaſere & cædibus rapinis & incendiis graviter attrivêre.

CAP. XXXII.

ANno Dominicæ incarnationis CCCC VI Maximus Vir quidam strenuus,& Augusto dignus nisi contra Sacramenti fidem per Tirannidem emersisset, ab exercitu in Britannia invitus Imperator creatus Treberi sedem regni constituit. Eodem tempore Priscillianistarum hæresis exorta est à Priscilliano Habilæ [Mabilæ] Hispaniæ civitatis Episcopo qui mox apud Burdegalensem Synodum condempnatus Treberim ad Maximum Imperatorem confugit ubi errore suo propalato jussu Maximi ab Evodio præfecto prætorii gladio addictus est cum Eutrochia delphidi [Delphili] Rectoris conjuge & Latoniano [Latroniano] felicissimo & Juliano multisque aliis sui erroris consortibus. Ad hanc hæresim plenius condempnandam, Concilium Episcoporum famosum jussu Maximi Treberis congregatum est. Inter quos erant Martinus Turonensis & Ambrosius Mediolanensis & Augustinus magnus, quorum Martinus non solum tunc, verum & antea sæpius Treberim verbis & signis illustraverat. Puellam enim Paraliticam rogatus à Principibus sanaverat, servum Tretdii [Tercadi] Consularis à dæmonio liberaverat, ipsum quoque Tretdium [Tercadium] adhuc gentilitate sordentem Christi servum effecerat, Patris cujusdam familias servum à diro dæmone mundaverat, quodam quoque die dum de metu atque impetu barbarorum subita civitatem fama turbasset, dæmoniarum ad se exhiberi jussit, imperat, ut an verus esset hic nuntius fateretur. Tunc confessus est XVI dæmonia qvæ rumorem hunc per populum disseminassent, ut hoc saltim metu ex illo Martinus oppido fugaretur, barbaros nihilominus irruptionem cogitare. Itaqve cum hæc immundus Spiritus media in Ecclesia fateretur metu & turbatione præsenti civitas liberata est.

eſt. Alio die à Maximo Imperatore multis precibus ad convivium invitatus eſt, ad medium ferè convivium ut moris eſt pateram regi Miniſter obtulit; Ille Martino pateram dari juſſit cupiens ab ejus dextra poculum ſumere ſed Epiſcopus ubi bibit pateram presbytero ſuo tradidit nullum ſcilicet exiſtimans digniorem qvi poſſet prior bibere qvod factum Imperator & ſui mirati ſunt, celebreqve per Palatium ſonuit feciſſe Martinum in regis prandio, qvod in infimorum judicum conviviis Epiſcoporum nemo feciſſet, eundemqve Maximum prædixit poſt aliqvot annos in Italia interficiendum qvod & ita contigit. In eadem urbe reginæ obſeqviis multum honoratus eſt. Ambroſius qvoqve Mediolanenſis cum veniſſet Trebereas [Trebiròs] poſt triduum acceſſit ad Palatium. Poſtea cum videret eum Maximus abſtinere ab ipſo, & ab Epiſcopis qvi communicabant ei, & qvod devios licet à fide idem Priſcillianiſtas hereticos ad necem petebat, ubi & Martinus peccavit, commotus ej juſſit Ambroſium ſine mora regredi [egredi] ipſe verò libenter & ſi eum pleriqve inſidias evaſurum non crederent, iter ingreſſus eſt, hoc ſolo dolore percitus qvod Iminium ſenem Fpiſcopum in exilium duci comperit.

CAP. XXXIII.

Congregati itaqve apud Trebiros Epiſcopi tenebantur, qvi qvotidie communicantes Itachio [Itacio] & Achatio communem ſibi cauſam fecerant. Itachius & Achatius Epiſcopi erant qvorum factione Priſcillianus & reliqvi occiſi fuerant, qvorum etiam conſilio Maximus Tribunos cum ſummâ poteſtate armatos ad Hiſpanias mittere decreverat, cæteros Priſcianilliſtas inqvirere, deprehenſos bonis & vita privare. His ubi nunciatum eſt advenire Martinum, ineunt cum Imperatore conſilium ut miſſis obviam Officiali-

bus urbem illam propius vetaret [vetaretur] accedere nisi se cum pace Episcoporum ibi consistentium affore fateretur; qvos ille callide est frustratus. Profitetur se cum pace Christi venturum. Postremo ingressus nocturno tempore adiit Ecclesiam tantum orationis gratia. Postpridie Palatium petiit. Post multas, qvas evolvere longum est, has principales petitiones habebat. Pro Narsete Comite & Leochadio [Lochadio] Præside qvi ambo fuerunt partium Gratiani qvem dux Maximi Andragathius [Andragethius] occiderat; & ne Tribuni ad Hispanias cum jure gladii mitterentnr. Pia enim erat sollicitudo Martino, ut non solum Christianos qvi sub illa erant occasione vexandi, sed ipsos qvoqve Hæreticos liberaret. Sed primo die & altero Maximus distulit ejus preces admittere cum interim Episcopi qvibus Martinus communicare nolebat, cum fletibus Maximum implorant ut uteretur adversum hominem vi sua. At ille vim qvidem sancto viro noluit inferre, tamen secreto accersitum blande appellat Hæreticos jure dampnatos à judicibus publicè potius qvam à sacerdotibus edicit; -- non esse causam qvod Itachii cæterorumqve partis ejus communionem vitare deberet. Qvibus cum Martinus parum moveretur rex ira accenditur, ac se de conspectu ejus abripuit, & mox percussores his pro qvibus Martinus rogaverat direxit. Qvod ubi Martinus comperit nocte Palatium intravit, spondet communicaturum si Tribuni ad Hispanias missi revocarentur. Nec mora intercessit Maximus indulget omnia post pridie Felicis Episcopi Treborum post Brittonem [Britonium] ordinatio parabatur sanctissimi sanè viri & plane digni qvi meliori tempore fieret sacerdos. Hoc die communionem Martinus iniit satius æstimans ad horam cedere qvam perituris non consulere. Hæc itaqve eo tempore apud Treberos gerebantur & hoc ordine Sanctus Felix Episcopatum suscepit.

CAP.

CAP. XXXIV.

ERant in eo tempore apud Treberos multi Nobiles & Ecclesiastici Viri. Ille videlicet: Presbyter Jacobus de Bethlehem & Ausonius Burdegalensis aliiqve qvam plurimi, qvorum Jacobus prolixum valde de synodis librum Sancti Hilarii ibidem conscripsit, Ausonius verò libellum qvi dicitur Mosella, metricè composuit, & postea reversus in Patriam grande volumen ad honorem hujus Patriæ edidit, qvod qvi scire voluerit in Burdegala reperire poterit. Qvadam die Maximus Imperator ad spectandos circenses ludos ad Amphitheatrum egressus est, tunc qvidam ex militantibus Palatio, nomine Pontianus, cum aliis tribus contubernalibus suis exivit deambulatum in hortos muri contiguos illic forte uni illorum secum subsistente alii duo venerunt ad cellam sancti Eucharii ubi habitabant servi dei pauperes [Christi] qualium est regnum cœlorum, & invenerunt codicem in quo scripta erat vita Sancti Anthonii, quam unus eorum cæpit legere, & mirari & accendi [attendere] repletus Spiritu Sancto, & mox elevatis oculis ad socium suum ait, dic, quæso te, si non videtur tibi melius esse huic deo servire qui talem habet famulum quam regi mortali inaniter militare. Dixit & hoc turbidius parturitione novæ vitæ. Reddidit & oculos paginis & legebat & mutabatur intus [totus] & exuebatur [exurebatur] mens ejus nam dum legeret infremuit & ait amico suo: jam abripui me ab illa spe nostra & deo servire statui & hoc ex hac hora in hoc loco agredior, te si piget imitari, noli adversari. Tunc ille respondit: Adhærebo & ego tibi nec ulterius te in tali militia deseram. Tunc Pontianus & qui cum eo erant per alias horti partes deambulabant, quærentes eos deveniuntque in eundem locum & admonebant eos ut redirent

quia jam declinasset dies, at illi narraverunt, eis qualis eis voluntas orta esset atque formata, & petierunt, ne eis molesti essent; tunc cœperunt flere & pie illis congratulati sunt & commendaverunt se orationibus eorum & reversi sunt in pallatium. Illi autem manserunt in eodem loco. Habebant ambo sponsas quæ postea quam hoc audierunt & ipsæ virginitatem suam deo dicaverunt.

CAP. XXXV.

MAximus Inperator de Treberi cum maximo exercitu movens Victorem filium suum in infantili ætate Imperatorem constituit eique Quintinum & Nannæum Principes Trebirorum reliquit, Ipse deinde à Theodosio in Italia peremtus est. Jam nunc aliquid de Sancto Felice dicamus. Hic fecit Basilicam grandem in honore Dei genitricis in campo Martio CCCC & X pedum longitudinis, CXX latitudinis in qua corpora Martyrum à Riciovaro passorum ad usque sua tempora disjecta & incomposita honorificè tumulavit, Corpus quoque Sancti Paulini quod suo tempore populus Trebirorum cum copiis ex toto regno adunatis de phrygia detulerat, facta crypta in eodem Monasterio medio cryptæ cum ferreis catenis suspendit. Ipse quoque post XII annos sacerdotii in sinistro cornu ejusdem Ecclesiæ sepultus est. Eodem tempore sub Theodosio Majore *Franci* cum ducibus suis Sunnone & Gundebaudo in Germaniam prorumpentes pagosquosdam populantes & Coloniæ metum incusserunt quod cum Trebereos peratum fuisset Nanneus & Quintinus quos supra diximus, quibus infantiam filii & defensionem Galliarum Maximus commiserat collecto exercitu Francos de Germania ejecerunt & apud Carbonariam sylvam magna eos strage vicerunt. Hinc ortum est odium Francorum contra Trebiros, & ex hoc deinceps transmisso Rhe-

fo Rheno in terra Trebirorum hyemare cœperunt. Poſt hæc ergo temporibus Honorii Imperatoris Crocus Rex Vandalcrum cum Svevis & Alanis egreſſus de ſedibus ſuis Gallias appetens conſilio Matris nequiſſimo utens, dum ei dixiſſet, ſi novam rem volueris facere & nomen acquirere quod alii ædificarunt deſtrue, & populum quem ſuperas interfice; Nam nec ædificia meliora ac pretioſiora facere potes neque plus magnam rem per quam nomen tuum eleves. Qui Rhenũ apud Moguntiam ponte ingenioſo tranſiens primum ipſam civitatem cum populo ejus delevit, deinde cunctas quasque civitates Germaniæ vaſtans Mettis pervenit, ubi muro civitatis divino nutu ruente capta eſt civitas à Vandalis. Dein urbem Trebirorum vix jam à perſecutione Francorum reſpirantem pari obſidione cepit & magna ejus ædificia ad terram dejecit, Civium pars aliquanta in harena civitatis id eſt in amphiteatro quam munierant, liberata eſt. Poſt hæc cunctas civitates Galliarum Crocus pervagans Arelatum obſedit, ubi à quodam Milite Marco [Mario] captus & in vinculis conſtrictus per cunctas civitates quos vaſtaverat ductus impiam vitam morte dignam finiit. Paulo poſt regnante Theodoſio minore Attila Rex Hunnorum civitatem Trebirorum bello obtinuit eamque graviter depopulatus eſt. Poſt mortem autem Valentiniani qui poſt Theodoſium cum Martiano imperavit Avitus ſuſcepit imperium, ſub quo Civitas Trebirorum ludibrio patuit Francorum. Erat in urbe ſenator nomine Lucius qui habuit uxorem pulcherrimam in quam [qva] deperiit Avitus amore turpi. Simulans ergo infirmitatem præcepit ut omnes ſenatrices Urbis eum viſitarent, venit inter alias uxor Lucii & ab eo ſtuprata ſilenter domum reviſit Mariti. In craſtino ſurgens de ſtrato ſuo Avitus dixit ad Lucium. Pulchras thermas habes ſed frigido lavas. Hic Lucius indignatus urbem prodidit Francis à qui-

bus

bus direpta est, multisque necatis incensa. Treberi capta & Coloniam Franci ceperunt. Sic finitum est nomen & regnum Gallorum & Germanorum & ortum est Francorum.

CAP. XXXVI.

POst obitum Sancti Felicis, ut ad id redeamus à quo paululum recessimus, Mauritius Trebirorum præsul efficitur. Post quem Sanctus Legontius, dein *Auctor*, Post quem Sanctus Severus. Hic Apostolicis viris per omnia coæquandus Germaniæ verbum dei prædicavit & cum beato Germano Parisiorum Episcopo & Lupo Trecaseno in Britannia Pelagianam hæresin destruxit. Cui successit beatus Cyrillus. Hic cellam Sancti Eucharii incensam & desertam reparavit, Monasteriumque non longè à priori loco constituit, & illuc corpora Sanctorum Eucharii & successorum ejus trans tulit, juxta quos & ipse requiescit. Cyrillum Lamnerium [janerius, janerium] Emerus subsecutus, Marum post se constituit, qui Monasterium Sancti Paulini à Barbaris in prædictis urbis vastationibus desolatum reparavit, ubi & ipse sepultus requiescit, cui successit Volusianus. Hic privilegium dudum à Papa Silvestro huic urbi per beatum Agricium delegatum, [delatum] sed jam suo tempore deletum, Romano Pontifici rescribi fecit, & honorem priscum suæ civitati renovavit, Post quem Miletus Ecclesiam rexit, Post quem Modestus, dein Maximinianus; post quem Sebicius [Hibustus] cui successit Abrunculus, dein Rusticus hic primo reprehensibiis sed postea per *beatum Goarem* correctus in Ecclesia beatæ Mariæ, quæ vocatur Litus ad Martyres quatuor annis reclusus pœnitentiam gessit. Quo decedente Aponoctus [Aponoculus] successit. Cujus temporibus Arvernensi Ecclesiæ Illidius sacerdos extitit, cujus fama cum per diversos Ecclesiæ eveheretur assensus, & vicinarum urbium fines penetravit, unde

factum

factum eſt, ut hæc gloria etiam Trebirici Imperatoris aures attingeret cujus filia à Spiritu immundo vexabatur & non inveniebatur à qvo poſſet erui, beatum Illidium fama detexit & dicto citius ab Imperatore directi pium Sanctum Senem Arvernis repertum Treberis Regi repræſentant, à qvo venerabiliter excipitur. Rex de exitu infelicis conqveritur filiæ. Ille verò confiſus in Domino orationi tota nocte incumbit, dein miſſis in os puellæ digitis neqvam Spiritum à corpore abegit obſeſſo. Qvod miraculum Imperator cernens, immenſos auri argentiqve cumulos Sanctò offert Sacerdoti, qvos ille refutans obtinuit hoc ut Arverna civitas qvæ tributaria in ſpecie triticea ac vinaria dependebat, in auro ſolveret qvod cum gravi labore penui inferebatur Imperiali. Sanctus vero Illidius impleto vitæ præſentis tempore in ipſo vitæ curriculo migravit ad Chriſtum à ſuiſqve delatus in urbe ſua ſepultus eſt.

CAP. XXXVII.

EO tempore Theodoricus Rex ex civibus Arvernis Clericos multos adduxit, qvos Trebericæ Eccleſiæ ad reddendum Domino famulatum juſſit aſſiſtere. Beatum verò Gallum neqvaqvam paſſus eſt à ſe ſeparari. Defuncto verò Aponoculo Epiſcopo congregati Clerici Treberici ad Theodoricum Regem ſanctum Gallum Epiſcopum petebant. Quibus ille ait: ite & alium requirite, Gallum enim Diaconum alibi habeo deſtinatum. Tunc eligentes Sanctum Nicetium Abbatem urbis Lemovicinæ Epiſcopum ſtatuerunt. Cui ſucceſſit Magnericus diſcipulus ejusdem Nicetii. Cujus temporibus in Parochia Trebirorum magnæ ſanctitatis Viri claruerunt, videlicet Paulus ſuper montem Cebennam, qui ex ejus nomine hactenus Pauli mons vocabatur. Ingobertus, diſtobodus, [diſſibodus] Wandalinus, Carileſſus [Carileſſius] & quidam

dam Longobardus, nomine *Vuolffi* Laicus, & presbyter Beatus ejusque [ejusdem] Germanus nomine & opere beatus aliique plurimi hermiticam vitam ducebant. Hic Magnericus Episcopus templa antiqua dei in priscum renovavit honorem, & in honore beati Martini Ecclesiam construxit. Unam in monte pago vabrensi, [Nabrensi] alteram in villa quæ Carto [Caic] Domus dicitur. Tertiam in monte Iurano qui ex nomine Sancti Martini dicitur. Quartam in ipsa urbe in qua & ipse post expletum suæ vitæ cursum tumulatus est, Cui successit Gangericus discipulus ejus, qui in castro Trebirorum Evosio fuerat educatus. Hoc quoqne mortuo Sabaudus Pontificatum subiit. Post quem Severinus Ecclesiam rexit Dominica dignus allocutione. Cui dictum est à Domino ut à sede sua Burdegalam transmigraret ibique verbum Dei prædicaret. Quo tendente beatus Amandus illius Ecclesiæ Episcopus nihilominus à Domino admonitus ex castris obviam venit honorificeque introductum suscepit, ipseque loco cessit Severino sede relicta, ibi sepultus requiescit. Dein Modowaldus Episcopatum suscepit temporibus Dagoberti qui videlicet Dagobertus plurima beneficia contulit Treberensi Ecclesiæ & beato Modowaldo. Idem enim Pontifex in palatio Dagoberti, quod vocatur horreum, Ecclesiam in honore beatæ Mariæ Virginis construxit, ubi & congregationem Virginum instituit, ubi præfecit mulierem quandam Modestam vita & nomine sacratissimam virginem alumnam cænobii montis Romoraci [R[illegible]marici] quæ ab aliquibus soror Sancti Wilbrodi fuisse putatur contemporaneam beatæ virginis Gertrudis. Dein nihilominus deo dilectam Virginem Irminam ipsius Dagoberti regis filiam, & post Anastasiam virginem, Cui successit Basilissa. Itemque aliam in palatio antiquo in suburbio sito congregationem constituit, quibus matrem similiter Dagoberti filiam nomine Adelam præfecit &

& Ec-

& Ecclesiam Sancti Martini in pago Megene [Megine] Item idem venerandus Pontifex Modowaldus construxit Ecclesiam Sancti Sympheriani ad littus Mosellæ ibique congregationem Virginum esse constituit, quarum Matrem sororem suam Severam nomine instituit. Hujus etiam temporibus Paulus inclusus supradictus migravit ad *Theologiam* quam præfatus Dagobertus Rex in suo proprio construxerat & ibi aliquantulum mansit. Postea vero Ecclesiæ Virdunensis curam regendam suscepit, ibique quievit. Sanctus quoque Modowaldus postquam sororem suam beatam Severam cœlesti sponso eam vocante obeuntem in Ecclesia sancti Symphoriani sepulturæ tradidit paulo post & ipse migravit ad Dominum & in eadem Ecclesia juxta eam sepultus est.

CAP. XXXVIII.

HUic successit Mymerianus [Numerianus] cui Basinus qui fuit Abbas cellæ Sancti Hilarii in territorio Treberensi post quem Lutwinus ipsius Basini ex sorore Nepos. Hic primo belgicæ Galliæ dux omnia Monasteria hujus urbis largissimis honoravit donariis & prædiis auxit. Postea super fluvium *Saroam* [Arona] in proprio congregationem Monachorum instituit, ubi & ipse Monachicæ vitæ habitum suscepit. defuncto avunculo suo Basino Episcopo successit electus & à Remensibus & Laudunensibus præfuit, in quibus duobus uno die Deo præstante sacrorum ordinum consecrationem celebravit, Remis obiit & à Milone filio & Trebirensibus relatus divino dato indicio [judicio] Mediolacum [Mediolanum *ita alter codex*] sepultus est. Qvo defuncto Clodolfo metensi Episcopo Sancti Arnolfi filio Ecclesia Trebirensis committitur. Qvam dum regeret Milo iam dicti Lutwini Episcopi filius, non ut qvidam ajunt Ecclesiastica electione sed tyrannica invasione occupavit, in qvo

 nihil

nihil de clericali honore vel vita nisi tonsura enituit. Ejus vero invasionis ratio hæc est. Eo enim tempore bella gravia in hac provincia orta inter Karolum & Rangifredum de principatu contendentes, quem ut Karolus bello obtineret Laicis Episcopatus donavit & Episcopis nullam potestatem habere permisit. Cum hoc Karolo Milo supra dictus ad bellum profectus est sola tonsura Clericus, habitu & moribus irreligiosus Laicus, & post victoriam Episcopatibus Trebirorum & Remorum ab eodem Carolo donatus est. Cujus infelici tempore de his Ecclesiis multa ablata sunt & res ab Episcopiis divisæ, domus religiosorum destructæ, Ecclesiastica disciplina dispersa, adeo ut Clerici, Sacerdotes, Monachi & Moniales sine lege Ecclesiastica viverent & refugia indebita haberent. Patet hujus calamitatis indicium in plurimis Treberensis Parochiæ Ecclesiis in qvibus singulis singulæ fuerunt olim Congregationes, qvæ tam a præfato Milone qvam ab aliis Tyrannis ne dicam Episcopis rebus spoliatæ vix unum Presbyterum possunt sustentare. Sic sunt, Ecclesia Sancti Medardi, qvæ sita est prope cellam Eucharii, Ecclesia supra Saroam, qvæ dicitur Ravena [Tavena] Ecclesia Sancti Symphoriani à beato Modowaldo constructa, Ecclesia in honore Sanctæ Crucis jussu beatæ Helenæ condita. Ecclesia Sancti Salvatoris in Capitolio, Ecclesia ad Palatium, Ecclesia supra montem Sancti Beati, Ecclesia Sancti Stephani extra Castrum *Andernacum*, forum quoque erat ante portam mediam constitutum & frequentia Comprovincialium satis celebre & famosum orta inter cives & negotiatores gravi simultate ex eo loco in Masgaciam [Wagasacram] translatum est. Et de his hactenus.

CAP. XXXIX.

ZAcharias igitur Papa Beatum Bonifacium doctrina & operatione clarum Treberensi & Remensi Eccle-

siis

ſiis viſitatorem & ſpiritualium negotiorum proviſorem conſtituit, cum Milo Tyrannus res utraſqve teneret. Interea Carolus Eccleſiarum deſtructor moritur, de qvo nocte qvadam revelatum eſt Sancto Euchario Aurelianenſi Epiſcopo, qvod eſſet in inferno inferiori, qvi accito Domino Bonifacio Romanæ Sedis Vicario aliiſqve boni teſtimonii Viris Sepulchrum Caroli aperuit, ſublato autem lapide ſerpens mirè magnus exivit de ſarcophago, corpus autem Karoli non eſt inventum ibi. In his diebus Dominus Zacharias Papa audiens fidem & doctrinam Domini Bonifacii conſtituit eum ArchiEpiſcopum Mogontinæ Eccleſiæ; Nam antea Mogontini Epiſcopi ſuffraganei erant, Wormacienſium Epiſcoporum. Milo igitur Tyrannus his ita peractis venationi inſerviens ab Apro percuſſus moritur; in villa qvæ dicitur Yranc [Yrano] primo à Treberi miliario, ubi & ſepelitur, poſt XL annos ſuæ Tyrannicæ invaſionis. Pipinus ergo rex ſuggeſtione cleri & plebis Trebericæ Hildolfum, claro Nerviorum genere ortum in Rengensburg [Regenesburg] autem enutritum Trebericæ Metropoli conſtituit Epiſcopum. Hic conſtruxit Monaſterium in honore ſancti Johannis Evangeliſtæ, juxta cellam ſancti Hilarii in campo Martio, in qvod corpus ſancti Maximini de cella ſancti Eucharii tranſtulit, cum aliis CCCtorum Martyrum corporibus à Ricciovaro paſſorum, qvem locum & ſua ſupellectile & fundis ditatum & cœnobitis repletum, centenum numerum Monachorum conſtituit, qvæ videlicet Cella in fundo ſancti Petri conſtructa Epiſcoporum Trebirenſium multo tempore juri ſubjacuit, donec unus eorum adulatione dampnabili cuidam reginæ ad Nuptias eandem Cellam cum Caſtello qvod dicitur Sericum [Uricum] dono dedit, & ſic deinceps à regibus detenta eſt. Hic itaqve poſt aliqvot annos Epiſcopatum ſuum relinqvens in Saltu Voſagi

Tullensis parochiæ cellas tres constituit [construxit] in qvarum media monachus sanctus [factus] Deo sub Abbatis imperio militavit, ubi & reqviescit, cui tamen qvam diu vixit alius in Episcopatu non successit. Defuncto vero successit Weomardus[Wicmandus] & hic fuit Abbas Cellæ sancti Maximini. Hic cellam sancti Goaris ad jus sancti Petri transferre conatus est, sed violentia Pipini Regis impeditus est. Præceptum tamen regiæ autoritatis ab eodem Pipino super cellam sancti Maximini & aliis rebus Ecclesiæ Trebirensis obtinuit, & à Carolo Magno Pipini filio, qvod qvi scire voluerit invenire poterit.

CAP. XL.

Eo mortuo Richbodus ordinatur Episcopus, dein Wazo, qvi ambo alter alteri succedens abbates extiterunt Mediolacensis Cœnobii. Post qvos Hamularius Fortunatus Cardinalis Romanus, *qui librum Officiorum conscripsit.* Hic missus est á Carolo magno Constantinopolim propter pacem cum Michaele Imparatore firmandam. Qvi etiam Carolus multum marmor & Museum [Musivum] plurimum de Treberi Aqvis palacium vexit & beato Petro ad vicissitudinem munera dedit. Post Fortunatum Trebirorum Ecclesiæ Hetti præfuit Abbas Mediolacensis. Hic admonitus in visu à Sancto Materno, in XXIII anno Ludowici Imperatoris asportavit corpus Sancti Castoris de loco qui vocatur Cardenna [Cardona] ad confluentiam ad monasterium, qvod ipse construxerat, & V^to. [prim] Idus Decembris consecravit in honore Sancti & omnium Confessorum, & post consecrationem Sanctum Corpus in Ecclesia recondidit ibique Ludvicus Imperator multa Domino [dona] præsentavit. dicunt eum aliqui res Ecclesiarum Sancti Eucharii & Sancti Lutwini Principibus suis in beneficium tradidisse. Post XXXVII [XXXI] annos [sui sacerdotii] obiit & sepultus est in monasterio Sancti Eucharii ante altare Sancti Johan-

Johannis Baptistæ in absida aquilonari, ad cujus dextram in altaris [altera] absida reqviescit vir valde magnificus in Germanis nobilitate, clarus ejusdem Hetti Germanus, nomine Rutgandus.

CAP. XLI.

ANno Dominicæ Incarnationis Octingentesimo|LI Cathedram Hetti Tietgaudus obtinuit. Hic simplex seductus est à *Lothario Imperatore* & adultero & Gunthero Coloniensi Episcopo & consensit in desertionem Thietpergæ uxoris ejusdem Lotharii falso accusatæ, imò definivit in synodo, quod ipsa confessa fuisset, semetipsam fratris Germani incestuoso pollutam fuisse concubitu. Hanc enim falsam infamiam Lotharius cum his Episcopis composuerat cupiens hoc modo reginam abiicere & waldradam sororem ejusdem Guntheri Coloniensis Archi Episcopi quā ipse adolescens concubinam habuerat, in regnum assumere. Qvod cum judicio Episcoporum adeptus fuisset, Thietgandus & Guntherus à Papa Nicolao Romam pro his causis vocati sunt, ibique omni Ecclesiastica dignitate privati depositi sunt. Hujusqvoque Thietgaudi Episcopi anno VI Treberis visus est canis sedere super cathedram ejus Episcopalem, cumque iterum atque III Sedem apostolicam restitutionis gratia adissent & non profecissent; Novissimo Nicolao Papa defuncto Adrianus successit, Cujus liberalitate Thiergaudus in monasterio Sancti Gregorii mansionem suscepit, cui Sanctus Gregorius in somnis scilicet & iterum apparens, monuit ut recederet & mansionem Sancti perturbare, quia illicitum esse ipse Gregorius disposuit, desineret & cum hoc facere Thietgaudus dissimularet, tertio correptus de inobedientia & defatigatione Apostolica. Apparuerat enim sibi ducens dextrâ manu Andream Apostolum cujus nomini ipsa Basilica constructa fuit, responsum accepit, quod à momentanea quidem

dem morte liberaretur sed propria cum suis privaretur. Quod cum omnibus quibus potuit revelaret, & aliud hospitiũ à Pontifice impetrare non posset, apud Sabinos concedens eodem anno cum suis omnibus vita privatus est. Lotharius vero Imperator apud Placenciam divinitus percussus moritur. Cum qvo pariter totum regnum, quod ex ejus nomine Lotaringium appellatur corruit. Castellum etiam Lotharii non longe à treberis super saroam [juram] ex illo tempore desertum est.

CAP. XLII.

ANno Dominicæ incarnationis DCCC LXIIII Bertholfus Abbas Mediolacensis fit Episcopus Treberorum consanguineus Adventii tunc temporis Metensis Episcopi, qui Advencius cum Lotharium regem in Placentia mortuum cognovisset, Karolum fratrem ejus, qui in provincia regnabat Mettis evocatum adjuncto sibi cum aliis Episcopis Hincmaro Remensi Archi Episcopo, Regem Lotharingiæ Provinciæ consecravit cognatoque suo Bertulfo ut daret Archi Episcopatum Treberensem obtinuit. Hic villam qvæ dicitur Marcia de manu regia comparavit. Anno V^to^. Bertolfi moritur Adventius Metensis Episcopus. Walo ej substituitur, cui ordinationis suæ anno II transmissum est pallium à Johanne Pontifice cum literis docentibus, quibus hoc festis foret usurus. Bertholfus vero Metropolitanus audiens Walonem in die Sancto Paschæ cum pallio procedere missis literis Treberim evocatũ percunctatus est, quando vel qvomodo vel à quo procedere cũ pallio sibi fuerit concessũ, Walo literis in aurib⁹ omnium qvi aderant, qvod sibi à Pontifice transmissum fuerit de usu pallii privilegium, asseruit non se primum sed qvintum fuisse quem Apostolica sedes hoc honore dignata sit sublimare salvâ tamen in omnibus Metropolitani subjectione,

ctione, primum Urbicum [Urbicium] ſecundum Pipini Regis ex ſorore Nepotem Crodegangum III^um^. Angeltannum [Angelramum] IV. Drogonem Karoli Magni Imperatoris filium. Bertholfus his aſſertionibus non ſatisfactus capitulo canonum loco qvo aſſeritur nulli ſuffraganeorum, novum & qvod non ab omnibus in Eccleſia ſua prædeceſſoribus habebatur absque Metropolitani ſui conſilio & licentia præſumendum, interdixit ej perſanctam quam in omnibus Eccleſiaſticis negotiis ſibi deberet obedientiam, ne ulterius niſi ab eo petita & conceſſa licentia pallio uteretur. Cumque Walo Apoſtolicam autoritatem prætenderet, Archi Epiſcopus vero Metropolitanorum privilegia defenderet, grandis utrinqve conflata eſt inimicitia. Hincmarus igitur Reverendiſſimus Remorum Archi Epiſcopus & eloquentia clariſſimus audiens hanc diſſidentiam Epiſtolam Waloni transmiſit ſapientiæ & ſani conſilii ſale conditam, per quam eum ad Metropolitani ſui inſtruxit obedientiam, & ſic reſtituit concordiam. Fuit enim iſte Bertholfus multum acer & impatiens in talibus ſuffraganeorum ſuorum præſumtionibus, & ſuæ Eccleſiæ privilegium non paſſus eſt in aliqvo temerari. Nam *literas Romani Pontificis* pro eâdem Walonis præſumtione nec non pro Epiſcopi Virdunenſis contra ſuam voluntatem ordinatione ſibi transmiſſas *noluit ſuſcipere*; Anno Epiſcopatus ejus XII [II.] Cœleſtis vindicta venit ſuper Lotringiam, Regnum Lotharii ſupradicti Regis adulteri & excommunicati. Deniqve Nortmanni qvi ante complures annos exierant & civitatem Nannetis combuſſerant Epiſcopumqve ejus Sabato Sancto Paſchæ dum fontes benediceret cum Clero ſuo trucidaverant, Andegavis, Turonis, Pictavis, Leodium, Trajectum, Tungrim, Coloniam, Bunnam, Tulpiacum, Juliacum, Niuſa [Nuiſam] Aqvis, Hindam, Malmundarum [Malmudorum] Stabulaus [Stabulus] Prumiam,

am, Numago Regium (Rhenli) Castrum igne & ferro adnihilaverunt. Treberici ergo inito cum sapientioribus consilio qvicqvid in Civitate Ecclesiastici census vel ornatus fuerat in subterraneis occulunt specubus; Sarcophaga etiam Sanctorum altiùs terræ immergunt, ne sanctorum reliqviæ ludibrio essent barbarorum vesaniæ. Erat itaqve in monasterio Sancti Paulini Cripta ubi circa ipsius Sancti Sarcofagum ferreis catenis suspensum XIII jacebant corpora martyrum, qvorum nomina aureis literis in ejusdem Criptæ parietibus erant descripta. Religiosi igitur, qvi tunc erant Christiani timentes, ne per hujus Scripturæ indicium ludibrio ut dictum est fierent hostibus Sarcofaga vel ipsa etiam ossa martyrum salubre in iêre Consilium, ut scilicet ablatis de parietibus literis nomina eorundem martyrum insuper qvi fuerint, unde venerint, qvando, qvomodo à qvo occisi sint in plumbea scriberetur Tabula, ubi qvisqve posset invenire, & horum nominum translationis causam & martyrum nomina & merita; Taliter autem Scripserunt in Tabula plumbea: In hac Cripta jacent (corpora sanctorum secundum seculi dignitatem nobilissimorum, secundum autem Dei voluntatem martyrum pretiosorum. Nam Rictiovarus Maximiani Imperatoris præfectus Legionem Thebæam jussu ipsius circumqvaqve persecutus, hanc etiam urbem propter ipsos ingressus est. Qvorum innumeros cùm hîc occidisset, hos qvoqve hujùs civitatis Principes fidei Christianæ Confessores cum ipsis occidit: Qvorum hic corpora circum sunt collocata, in medio verò S. Paulini Episcopi Trebirorum Clarissimi corpus est ferreis catenis suspensum, qvod ibi factus Felix hujus sedis Episcopus à Phrygia totius regni viribus translatum 3 io Id. May honorificè suspendit, qvi & istud Monasterium in honorem S. DEI genetricis, nec non eorundem martyrum construxit. Nam præter horum Principum corpora

innu-

innumerabilia ejusdem multitudinis corpora in hoc Monaſterio ſunt comprehenſa, qvorum nomina ſcilicet innumerabilis populi & peregrini non potuerunt inveniri, excepto uno Ducis vocabulo, qvi Thyrſus vocabatur. Hujus igitur & eorum martyrum vocabula, qvorum hic videri poſſunt Sarcophaga, aureis literis in hujus cryptæ pariete conſcripta fuerunt. Qvæ inde devoti, qvi tunc erant Chriſtiani huc tranſtulerunt, qvando Nortmannos hanc urbem ſicut cæteras undiqve urbes depopulatos eſſe præſciverunt; Is ergo qvi ex dextro latere, latere S. Paulini repoſitus eſt, Dalmatius vocabatur, qvi conſul & Patritius toti huic civitati principabatur. In ſiniſtro autem latere ipſius qvi jacet Thyrſus vocatur, cujus nomen ſolius de tanta multitudine ideò eſt notatum qvia ipſus ejusdem legionis gerebat Ducatum. Ad caput autem hujus S. Paulini jacent & hujus urbis Senatores, martyrio cum ipſis Thebæis coronati, qvorum medius vocatur Maxentius, juxta qvem dextrorſum jacet propius, nomen habens Conſtantius; Poſt qvem eſt Creſcentius. Poſtea Juſtinus. In latere autem ſiniſtro Maxentii qvi jacent tres erant fratres Germani qvorum maximus natu, proximè Maxentium eſt Leander. Juxta, qvem Alexander, poſtea Sother. Ad pedes verò S. Paulini altrinſecus poſiti ſunt qvatuor viri, genere, & virtute clariſſimi qvi licet tempore pacis occultè Chriſtum colebant, tempore tamen perſecutionis apertè adeò fidem Chriſtianorum defendebant, adeò ipſi Rictiovaro in faciem reſiſtebant, qvos omnes, ad exemplum aliorum diverſis tormentorum generibus multum afflictos tandem in præſentia ſua fecit decollari. Alter ergo duorum verſus auſtrum poſitorum, interior ſcilicet, Hormisda, exterior autem Papyrius vocatur. Alter autem eorum, qvorum latera aqvilonem reſpiciunt, interior Conſtans, exterior Jovianus vocatur. Ingreſſus eſt autem Treberim Rictiovarus 4 Nov.

Oct. & eodem die occidit Thyrsum cum sociis, seqventi autem die Palmatium (supra scribebatur Dalmatius) cum aliis Principibus civitatis. Tertia verò die, cædem exercuit in plebe sexus utriusqve. Cum autem terra de crypta, ubi hæc jacent sanctorum corpora, portarentur, os qvoddam incautè projectum sanguinem fudit non modicum. Qvod mox in præsentia Abbatum Clericorum & Laicorum in vasculum delatum, qvoties effundebatur, toties cum magna cruoris inundatione replebatur. In hac autem inundatione à nona hora sabbathi, usqve ad primam secundæ feriæ horam permansit. Et adhuc permanet sanguinolentum) Corpus [corpora] qvoqve Sancti Eucharii & reliqvorum ibi sepultorum altiùs terræ infoderunt idem fecerunt de aliis circa urbem sepultis.

CAP. XLIII.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCC LXXX. defuncto Imperatore Ludowico Nortmanni audita ejus morte cum omnibus viribus exeuntes urbem Trebirorum Nonas Aprillis die sacratissimo cœnæ Domini occupaverunt, Bertholfo Episcopo cum quibusdam civibus fuga lapso, in qua usque ad Sanctum diem Paschæ fessa ab itinere corpora recreantes omne territorium urbis circumquaque usque ad solum demoliti sunt, omnes quoque qvos intra & extra urbem repererunt gladio occiderunt, ipsamque urbem & Monasteria omnia succenderunt igne. Cumque & Monasterio Sancti Paulini ignem multotiens injecissent, sed divinitus extingueretur, catenas ferreas qvibus sarcophagum ejus pendebat confregerunt, sed tamen sarcophagum catenis confractis nequaquam altius terræ insedit, sed in aere pendens remansit, donec post multos años à quibusdã infidelib' depressum subsedit, non sine vindicta in eos transfusa. Quicunqve

que enim huic sacrilegio manibus deservierunt, singulas infirmitatum plagas susceperunt. Igitur Nortmanni civitate omni exusta & desolata Mettim properare disponunt, qvod dum comperisset ejusdem urbis antistes Walo adjuncto sibi Bertolfo Treberensi Episcopo & Walhardo comite ad Remiche ultro illis obviã ad pugnam procedit. Inito certamine Normanni vicerunt, Walo Episcopus ibi cecidit, Bertholfus cum cæteris fugit. Eodem anno Bertholfus Archi Episcopus migravit ad Dominum. Cui successit Rathbodus Abbas de Mediolaco venerabilis Antistes, qui eodem anno Rupertum in Mettis Episcopum consecravit. Hic acquisivit Abbaciam Sancti Servatii quæ dicitur *Mastreiz* ab Arnolfo deinde etiam à Ludevico Imperatore hæc castella obtinuit: Sericum cum Orkesuel [Oroussel] cum villis sibi subjacentibus, post quem *Rutgerus* Episcopus præceptum regiæ autoritatis super eandem Abbatiam obtinuit. Iste bonæ conversationis existens habito Treberi cum suffraganeis Episcopis ac reliqvo Clero generali Concilio *librum Canonicorum decretorum* sua industria compositum in medium protulit atque firmavit.

CAP. XLIV.

Dein Rutpertus Episcopus existit. Iste primus, ut ferunt, Trebirensem Ecclesiam regno, qvod Lotharingium vocatur, adjecit, pro eo quod soror ejus Imperatori in matrimonio juncta fuit cum usque ad ejus tempora Francorum regno qvod à Karolo nomen habet subjecta multis fuisset honoribus illustrata. Sancto Martino quædam bona abstulit Treberi. Post Rutpertum Heinricus Ecclesiæ præfuit qui regulares officinas & claustra circa majorem Ecclesiam construxit & vigorem regularis conversationis ibidem exerceri decrevit, forum, in qvo nunc esse videtur, instituit. Affuit Romæ cum Ottone primo damnando Magum non Papam Iohannem, Item Otto Abbaciam supradictam pote-

ſtate regia de hàc Eccleſia tulit & aliam qvæ dicitur horrea quod ſua eſſet pro *Maſtreth* huic Eccleſiæ delegavit; cum ad eum nihil pertinuerit. Ipſe vero Heinricus LXXX manſos de Sancto Martino tulit & poſtea in Italia obiit. Cui Theodoricus ſucceſſit, Vir nobilis & magnæ autoritatis Præpoſitus Mogonciæ majoris Eccleſiæ, qvi privilegia ſuæ Eccleſiæ renovavit & auxit. Eccleſiis Sancti Martini ubi Sanctus Magnericus requieſcit & beati Paulini donaria multa dedit & collapſa vetuſtate renovavit, Romæ Cellam quatuor coronatorum cum omnibus appendiciis ſuis ſibi ſuisque ſucceſſoribus in perpetuũ acquiſivit, *ſub eo regulares Canonici Sancti Petri eſſe deſierunt.* Mogonciæ defunctus ſepultus eſt in Eccleſia [Baſilica] Sancti Gangolfi Martyris quam ipſe de proprio ſuo conſtruxit ac XII fratres ibi Deo famulaturos datis neceſſariis inſtituit. Cui ſucceſſit æternæ memoriæ Ekkebertus Epiſcopus hic de Britannia ortus, Patre Theodorico Comite & Matre. Hiltigarda nomine divitiis & nobilitate Anglorum primoribus, divinitus ut credimus huic ſedi eſt prædeſtinatus: Nam ut primum Chriſto Treberenſibus conſulente hanc ſedem conſcendit, multifariam ejus inopiam caritate & miſericordia, quæ in eo abundavit ſic in perpetuum relevat ut qvam diu hic mundus volvitur ejus memoria digne celebranda judicetur. Mox etenim omnibus ſuis ſecundum carnem & Spiritum in Britannia propinquis mandat, ut ad ſe inviſendum ſuæqve Generoſitatis indicium declarandum ſe præpararent & proximo natali Domini cum omni pompa & ambitione Treberim properarent, qvod cum ipſi ſtudioſe & ſtrenuè impleſſent ipſe caritate mediante omnibus quas detulerant rebus & pecunia ſpoliavit eisdemqve in Patriam reverſis multoque plura remittentibus & precioſiora adjicientibus Eccleſiam ſuam Paganorum & Chriſtianorum rapina exinanitam largiſſima liberalitate ditavit, aureis & argente-

genteis crucibus, plenariis, Caſulis, Dalmaticis, tunicis, palliis, capſis, velis, cortinisque & poſſeſſionibus auxit. Monaſteria urbis rapina & Provincialium prædiis exhauſta recollectis ubique manu poteſtativa poſſeſſionibus, reparavit, Abbaciam Sancti Servatii dono *Ottonis ſecundi* recepit. Item pro ſiccitate terræ imminente & rogationes, Cruciumque & Sanctarum reliquiarum geſtationes per circuitum valli Treberici ab omnibus qui ſunt in ſua parochia tertia poſt paſcha hebdomade fieri præcepit; Corpus Sancti Celſi Confeſſoris in Cæmiterio Sancti Eucharii reperit. Juſte namque Ekbertus & Theodoricus Metenſis Epiſcopus Anno Dominicæ incarnationis DCCCC LXX cum Ottone, Magno & glorioſiſſimo Imperatore Auguſto cujus conjux Theophanu (Theophania) in Italia per triennium fere conſtituti multa Sanctorum corpora collegerunt, qvæ ad ſedes ſuas transmiſerunt. Ekebertus Sanctum Severum Presbyterum in Terentina valli [Terentia valle ſepultum] de qvo Sanctus Gregorius in libro dialogorum ſcribit, adjutorio regis ſupradicti acqviſivit qvi per Moſellæ fluviminis alveum transvectus acquieſcit, & in Spoleto civitate oſſa Gregorii Martyris & Pontiani Martyris, & in caſtro *Turegum* [Turregii] reliquias Felicis & regulæ, [Urſulæ] Epiſcopus autem Corfinii [Curfinii] Theodorico Epiſcopo Metenſi dedit corpus Sanctæ Luciæ virginis teſtificantis manu ſua Evangelio ſuper poſita hanc ipſam eſſe Siracuſanam de qua reſponſoria & Antiophonæ, cum Miſſa cantantur ubique & eo loci per Forardum qvendam ducem Spoletanum translatam, cujus dimidium idem Theodoricus Ekberto Epiſcopo devotiſſimè petenti tradidit.

CAP.XLV.

CAP. XLV.

HUjus industria Treberensis Ecclesia baculum Sancti Petri jam diu amissum recepit, quem qvaliter amiserit breviter dicemus. Temporibus Sancti Maximini Hunnis Rhenum transire meditantibus, Sanctus Servacius Trajectensis Episcopus prævidens in Spiritu cædes & incendia totiusque Galliæ futurum excidium. Romam causa orationis adiit, ut suffragio Apostolici patrocinii mitigaret Dominum [iram Domini] Ubi cum triduo precibus & lachrymis insisteret, responso didicit Apostolico, nullo modo vindictam Domini prætérituram nilque in Gallia Civitatum vel Ecclesiarum inustum relinqvi, nisi solum in Mete [Meti] monasterium Sancti Stephani. Inde ergo reversus Treberim Sancto Maximino quod audierat retulit, nec multo post apud Trajectum obiit. Quicquid igitur in civitate Treberica erat reliquiarum mobilium prædictæ hostilitatis metu ad Mettim deferendum consilio sapientium est decretum. Porro autem ante Hunnorum irruptionem Treberi Francorum pertulerunt invasionem, nec multo post ille omni fama celebris Attila Rex Hunorum humanarum miseriarum gurges & malorum, a Reno Aurelianis usque omnem Galliam captivavit, incendit & vastavit. Exin cum pace reddita cepissent urbes & vici secundum pristinum inhabitari, Treberi res suas à Metensibus repetentes in vanum fuêre laborantes. Placuit ergo tributum de civitate Treberi Sancto Stephano Metensium Patrono annuatim persolvi quo per hanc exhibitam venerationem mererentur aliquam rerum suarum restitutionem, quibus cum præter baculum alia redderentur, essetqve pudor Trebiros victores quondam gentium tributarios esse Metensium, rupto fœdere altare in honore Sancti Stephani super quatuor columnas in curia erexerunt Treberica & prædictum censum annis singulis illuc solverunt.

Dein

Dein à Metensibus in Curia Regis orta quærimonia & dicentibus annuum tributum à Treberensibus sibi debitum aliquot annis sibi negatum, istis quoque negantibus unquam se alicui tributarios fuisse, Metenses in fidei & querelæ suæ testimonium rogant mitti & inspici quod super columnas in curiæ altare collocatum. Quod cum utrorumque arbitrio definitum foret, fieri debere: Treberici occultè celerrimum nuntium miserunt & altare columnis depositum [impositum] Monasterio Sancti Petri collocaverunt. Sic ergo cum res mota quærimoniis probari non posset testimoniis, Treberenses hâc potiti victoria baculi tamen caruere presentia donec post dictas & trium adhuc gentium gravissimas irruptiones, Wandalorum Francorum, Nortmannorum Ottone regnante, Frater ejus potentissimus Coloniensis Episcopus hâc etiam civitate donatus à Treberensibus rogatus baculum huic Ecclesiæ restituendum à Metensibus extorsit, sed eum eadem, qua clavum Domini, perfidia subtrahere voluit, Coloniensi Ecclesiæ dono dedit. Paucis hinc annis transeuntibus Ekberti Episcopi instantia Warinus Coloniensis Episcopus partem baculi cum apice secans superiorem partem sibi retinuit, reliquam huc transmisit. Ferunt hirundines ab hoc Viro scilicet Ekberto Episcopo maledicente templum Sancti Petri non involare, aut si involaverint exanimari, quod sibi quodam die super altare sacra celebranti ex una earum caput contigisset fœdari. Adveniente quondam festivitate Sancti Eucharii, Ipse pro celebrando ibidem divino officio ad ejus monasterium perrexit. Cumque post expleta Missarum solemnia à fratribus pereretur obnixè cibi & potus caritatem sumere, ne eis onerosum fortasse existeret, si tanta comitatus ambitione ibidem reficeret, cepit oblatam à fratribus caritatem omnino refutare & reditum suum in Urbem maturare, cum-

que venisset ad flumen Oluvam cepit infirmitate gravi deficere nec mora ad suam sedem perveniens, diem clausit extremum. Sepultus est ibidem in parva Ecclesia quam ipse in honorem Sancti Andreæ construxerat in latere Ecclesiæ dextero. Sinistrorsum vero depositus jacet Heinricus supra nominatus hujus tertius antecessor, quem in Italia defunctum huc relatum illic sepelivit.

CAP. XLVI.

HUic successit Lutholdus [Ludolfus] *natione Saxo*. hic muris Ecclesiam Sancti Petri ac fratrum [fœminarum] habitacula circumcinxit, & ut ea quæ intra sunt usui Canonicorum cedant, exceptis quæ ad Episcopum pertinent instituit, qvatenus, qvomodo religione, ita & mansione à plebe sequestraretur. Qvo pontificante præfuit in Monasterio Sancti Paulini Præpositus nomine Adelbero de Luczelenburg ortus, vir potens & dives, habens castella hæc: Sarburc, Berencastel & Rutich [Rotichen] qui inito cum Lutholdo Archiepiscopo pravo consilio Ecclesiam Sancti Simphoriani quæ Abbatibus Sancti Martini subjacebat partim vi partim dolo sibi vendicat, Episcopo proh dolor sibi consentiente, & deinceps eam Sancto Paulino retinuit. Lutholdo autem defuncto ea fiducia quod *soror sua Henrico Claudo Imperatori nupta* fuerat invasit, milites in sua sacramenta jurare coëgit, Palatium quod situm est in urbe occupavit, pontem quoque Mosellæ turribus munivit. Heinricus autem Imperator Megingaudo Episcopatum dedit, Præposito Ecclesiæ Mogontiæ. Qui cum potentiæ Adelberonis resistere pararet LX mansos de rebus sancti Martini [Materni] Navengero [Ravengero de Madelberc] & Udelberto de scalle [stalle] in beneficium dedit nec tamen prævaluit. Tunc Heinricus Imperator cum exercitu Tre-

tu Treberim venit & Palatium obſedit à Dominica poſt albas usque ad Kal. Septembris qua obſidione non ſolum regio in circuitu Urbis undique vaſtata, ſed ipſa quoque Civitas quæ jam poſt vaſtationem Normannicam ædibus ornata & aliquatenus fuerat inhabitata, in priſtinam ſolitudinem pene eſt redacta. Non ſolum denique Obſeſſores ſed & ipſi Palatini obſeſſi frequentibus eruptionibus ipſos obſeſſores & finitima Palatii populabantur. Una die de vertice Jurani montis multitudo boum & ovium ad ſervitium Imperatoris adducta cum præſidio militum deſtitueretur [deſcendit) quod Palatini ex arce proſpicientes eruptione ſubita facta boves & oves præſidio eorum fugato ante ſe in Palatium compulerunt. Quos Cæſariani milites perſecuti apertis portis ſimul cum illis Palatium irruperunt. Nec mora Palatini ex abdito portas clauſerunt omnesque qui irruperant miſſis ex arce lapidibus alios occiderunt alios graviter ſauciaverunt, reliquos ceperunt. Tunc Imperator ex materia Domorum urbanarum machinas circa Palatium usque ad arces præcepit erigi, quo facilius poſſet Palatinos ex ipſa machinarum æquali [æqua] Palatio altitudine anguſtare. Hæ quoque Palatinis fortiter repugnantibus igne immiſſo vel ſuccenſæ vel dirutæ ſunt. Cæſar ergo cum nequaquam proficeretur in ejus expugnatione ad Kal. Septemb. profectus pontẽ dejici juſſit quem cuſtodiæ Adelberonis obtinuerant. Et Megingaudo Epiſcopatum confirmavit, quem usque ad finem vitæ ſuæ in Caſtello Confluentia Epiſcopatum adminiſtravit. Adelberone ſupra dicto Invaſore maximam Epiſcopii familiam retinente. Tandem circa finem Megingaudi, gravi infirmitate depreſſus omnia Megingaudo reddidit ſed Palatium ſibi retinuit. Obeunte Megingaudo Heinricus Imperator Poponem in Regensburgk educatum ad offenſam Adelberonis Præſulem conſtituit, ita dicens talem Virum debeo dirige-

re, qui tuæ vesaniæ sufficiat resistere. Igitur Adelbero tandem sera pœnitentia tactus [ductus] nec valens vires Poponis sufferre supplex eidem factus Palatium & sua Castella & omnia sua contradidit, & dein in Monasterio Sancti Paulini usque ad finem vitæ permansit.

CAP. XLVII.

ANno Dominicæ Incarnationis MXVI Boppo [Popo] Archi Episcopus Trebirorum ordinatur. Hic sæpuis occupatus in expeditione & procinctu [exercitu] militum, quædam de Sancto Paulino tulit de Palatio & LX monialium præbendas militibus in beneficium distribuit, Berencastel quondam Adelberonis à prædonibus defensum destruxit, aliud quoque castellum cujusdam Tyranni Adelberti qui dicebatur Sciva [Skipha] ad terram dejecit, qui videlicet Adelbertus Castellum Treberis quondam in honore Sanctæ Crucis constructum possidebat, inde frequenter cum multitudine militum erumpens in Curiam Episcopi quidquid ibi ad ejus obsequinm parabatur violenter aufferens abducebat. Cujus rei ignominia confusus Episcopus videlicet quod hostem cottidianum sibi tam proximum ob munitionem Castelli non posset debellare, multis ad amicos suos habitis querimoniis ad hujuscemodi infamiam depellendam consilium & auxilium cæpit inquirere. Erat in exercitu ejus Vir potens divitiis & viribus fortis nomine Siko [Sicko] qui promisit se tentaturum, si quomodo posset hujus mali invenire medicamentum, Episcopo sibi satis congratulante, egreditur ille cupiens, quod spoponderat adtentare, quadam die pergit ad portam Castelli pulsans fores, rogat sibi ab Adelberto ad refocillandum poculum mitti quod cum celeriter allatum fuisset & ebibisset, Pincernam nuntium alloqvitur,

Domi-

Domino tuo ait ex mea parte magnas gratias nuntiato pariter & hæc verba narrare curato, quod vita ſoſpite hoc ſibi poculum grata voluntate citiſſime rependere ſtudebo; Et his dictis abiit, captato demum opportuno tempore XXX *hamas* præparat, in quibus ſingulis ſingulos milites electos loricatos & galeatos enſibusque præcinctos collocat & deſuper linteis opertas funes quibus vectes ad portandum eas infererentur, componit; Deinde LX viros nichilominus electos & plebeja veſte amictos enſibus eorum in hamas reconditis geſtatores conſtituit nulloque hominum hujus fraudis præter prædictos conſcio. Ipſe Siko cum his & aliis paucis militibus vallatus ad Caſtellum tendit, fores pulſavit, ſervo ſciſcitante quis ſit & quid velit, dic, ait, domino tuo me ſibi vinum magnæ dilectionis gratia olim promiſſum deferre, quoniam ipſum non piguit mihi ſitienti poculum dirigere. Servo renuntiante Adelbertus juſſit viros intromitti, quibus ingreſſis & hamas coram Adelberto ſimul ponentibus poſt eas Siko ſubintrat, jubet auferri lintearum velamina rogat Adelbertum ſuſcipere dilectionis munera, portitores ſicut erant docti uno momento pariter omnia hamarum velamina dejecerunt, gladios ſuos diripuerunt, inſidiæ hamis exiliunt gladios ſtringunt, fortiter undique feriunt, ipſum Adelbertum obtruncant, cæteros æditos crudeliter mactant, Caſtellum in ſolitudinem redigunt, Siko à Boppone pro victoria beneficiis illuſtratus eſt. Simili modo per alios principes ſuos multa Caſtella partim vi partim dolo cepit, tyrannorum inſaniam diu impune bacchantem ex parte maxima refrenavit. Monaſteriis ſanè eorum violentia exhauſtis prout potuit miſericorditer ſuccurrit, quibusdam non habita dando, quibusdam ablata reſtituendo exceptis duntaxat; ut ſupra diximus duabus congregationibus Sancti Paulini videlicet & Sanctæ Mariæ de Palatio, ex

quibus alteri propter Adelberonis insolentiam quædam subtrahendo minime pepercit, alteri propter malitiam ibidem habitantium, de quibus postea dicemus, cuncta quæ habuerat abstulit, ipsamque de loco eodem exterminavit. Hic rogatus à quodam *Danorum Comite Ottone* Daxiam [Daniam] venit *gentemque Danorum* [Savorum] (an Svecorum?) *ad huc idolis servientem ad Christum convertit*, ubi incredulis repugnantibus chirothecam ferream fieri præcepit, eamque igniri qua manu sua vestita nec læsa, lineoque panno cera infuso ad carnem indutus fornacem candentem intravit, indeque panno combusto illæsus exiens Christum Dei filium Deum esse verum, hoc indicio [judicio] declaravit. Hoc usque hodie apud Danos celebri fama vulgatur, à quibus & *Ansgarius* vocatur; Quo nomine ejus memoria ab eis V. Idus Septembr. celebratur.

CAP. XLVIII.

SEpulchrum ejus Treberi à Danis frequentatur. Sed quia tantisper ejus mentionem fecimus libet à principio quædam gestorum ejus breviter narrando commemorare. Regnante Serenissimo Heinrico, rege quidem secundo, Imperatore autem primo, anno regni ejus XIIII Megingaudo Trebericæ Civitatis Archi Episcopo de medio sublato dominus Popo in gaudium & lætitiam universæ civitatis cathedram Episcopalem suscepit, verè inquam in gaudium, quia ut in ipsum Scholastici cujusdam verbis utar *Almum Tutorem secum tulit huc Symeonem.* Unde in sequentibus plenius Deo largiente tractabo. Primum autem quibus parentibus quibus etiam partibus extiterit oriundus, quantum ad meam notitiam seniorum relatione devenit, referre curabo. Pater ejus Liupaldi nomen erat, qui regionis Austriæ Marchiam

am [Marcam] tenebat. Mater ejus Richinza [Richeſa] cujusdã Ducis Germaniæ Franciæ filia fuit, ſed & frater ejus patris æquivocus patre eorum defunćto eandem Marchiam ſtrenuè gubernabat. Hi itaque filium ſuum Poponem ætate proficientem diſciplina litterali [liberali] erudiendum in Regensburc civitate viris doćtioribus tradiderunt, & poſt in proceſſu temporis ſcientia litterarum ſatis imbutum & in virile jam robur adultum notitiæ ſupradićti regis exhibuerunt. Cui in brevi tam dilećtus fačtus tamque idoneus viſus eſt, ut ſic dixi Megingaudó Epiſcopo Trebericæ Metropolis de medio fačto Rex ipſe Treberim feſtinato venerit. Erat enim in Confluentia poſitus & impetrato tam Cleri, quam populi conſenſu ipſum Pontificali Cathedra ſublimavit. Proinde ab Epiſcopis qui cauſa regis advenerant conſecratus eſt ſub die Kal. Jan. Anno Dominicæ incarnationis M XVI. Conſecratorum autem ejus erat unus Theodoricus, ſecundus Metenſis Epiſcopus. Dein diebus non multis interpoſitis Romam orationis cauſa profećtus eſt, ut quod Sanćta Romana Mater Eccleſia filiæ ſuæ, Treberenſi ſcilicet Eccleſiæ ex inſtitutione Sanćtorum Apoſtolicorum honorum & gratiæ debuiſſet impendere, & fieri ſibi poſtularet. Quem Dominus Benedićtus VIII. Sanćtiſſimæ Apoſtolicæ ſedi præſidens magno cum honore ſuſcepit, moramque ibi facienti omnem reverentiam & dilećtionem exhibuit, ita ut pro eo miſſas faceret & cum ipſo ſæpius cibum caperet, volenteque inde tranſmigrare ſummopere, de ejus quæ in deum eſt fidei conſervatione, & de ſubditorum ſibi eruditione atque deprecantium non furioſa ſed paterna caſtigatione, ſed & de munditia animæ & corporis ſolerter ammonebat, & ut ipſa hæc ejus præcepta memoriæ ipſius non exiderent, dedit chirographum hunc habentem modum.

CAP. XLIX.

CAP. XLIX.

BEnedictus Episcopus servus servorum Dei beatissimo confratri & Episcopo Popponi Sanctæ Trevericæ sedis Archi Episcopo venerabili æternam in domino salutem & Apostolicam benedictionem. Apostolicæ solicitudini convenit, benignum erga fratres semper habere affectum eorumque petitionibus quæ ratæ rationabilesque esse videntur commodare assensum, proinde dulcissime frater, quia postulati à me, uti juxta morem prædecessorum tuorum usum tibi pallii concederemus, libenter voto tuo annuimus, solerter tuam commonentes fraternitatem, ut exterioris indumenti habitum morum probitate exornes, talemque te in omnibus exhibeas, ut creditæ dispensationis officium pastorali cura semper administrare studeas. Tunc enim veluti lucerna quæ in domo lucet cunctis apparebis conspicuus, si ut exteriori habitu ita & interiori fueris adornatus. Crucem Christi quam sub pallii specie gestas, in corpore intus decreveris portare, in mente clamans cum Apostolo. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo, desideranter quoque addens illud Prophetæ: Confige clavis à timore tuo carnes meas. Debita igitur caritate te admonentes ab Apostolica sede pallium tibi transmittimus hujus privilegii nostri autoritate. statuentes, ut in celebratione missarum his tantummodo solennitatibus eo adornatus incedas, videlicet in Nativitate Domini, in Epiphania Domini, in Cœna Domini, in Pascha, in Pentecoste, in Ascensione Domini & in festivitatibus, Sanctæ Dei Genitricis & perpetuæ virginis Mariæ, & in nativitate Sancti Johannis Baptistæ, & in solennibus omnium Apostolorum, & in solennitate omnium sanctorum, in festis quoque illorum Sanctorum quorum Corpora & reliquiæ in tuo Episcopatu habentur, & in dedicatione tuæ Ecclesiæ & in

& in die annuæ ordinationis tuæ, & ſi quando ſacros ordines competenter facere decreveris. Concedimus etiam Tibi, cariſſime Fili, licentiam crucem ante Te geſtandi, Omnipotens Dominus fraternitatem tuam dulciſſime Frater hic & in futuro cuſtodiat, ſique mentes noſtras in ſuo ſervitio corroboret, ut pro bene adminiſtratæ paſtoralis curæ officio in æterna beatitudine laborem noſtrum remuneret. Bene valete, Dato VI Idus Aprilis Menſis per manus Benedicti Epiſcopi Apoſtolicæ ſedis legati, Anno Heinrici invictiſſimi Regis Romanorum XIIII. Imperio vero ejus tertio Indictione XIIII.

CAP. L.

INde verò annis aliquot transactis cum ſatageret, ut juxta Dei voluntatem & ſecundum ſupra ſcriptam Romani Pontificis commonitionem animam ſuam immaculatam Deo offerret; Ecce diabolus, qui ut ſcriptura dicit ſeducit univerſum orbem, ſicut arte ſua nequiſſima per mulierem Adam protoplaſtum nosque omnes per eum immortalitatis veſte nudavit, ita quoque & hujus animum fraudis ſuæ integumentis à propoſito caſtitatis ſubvertere laborat ne poſſet cum Apoſtolo dicere, gloria noſtra, hoc eſt teſtimonium bonæ conſcientiæ &c. verbi cauſa. Eſt in ſuburbio Treverenſi oppidum quoddam quod vocatur *aula Palatii*, ubi ex inſtitutione unius filiarum Dagoberti regis pretioſæ virginis Athelæ inibi qviescentis congregatio erat puellarum Canonicam vitam profitentium. Accidit itaque ut Epiſcopus uni earum commiſſuram pallii mitteret, ut ipſa ei exinde caligas quibus, cum ad Miſſarum ſolennia celebranda procederet, indueretur, aptaret, quas illa ſuſcipiens & impudicitiæ ſuæ participem fieri concupiſcens arte ſua neſcio qua venefica

infecit, sutas remisit quibus mox Episcopo indutis, mirum dictu non visum est ei ultra decem passus viæ sospita vita procedere nisi ad præsens haberet rem cum muliere. Attonitus de tam subita mentis mutatione tamque inopinata carnis titillatione, quippe qui disposuerat carnalibus desideriis non consentire, cum festinatione exuit ac uni ut ita dicam de principibus sacerdotum, qui forte illic aderat indutum dedit, qui mox ut induit & ipse festinanter exuit secum mirans nihil tamen dicens tunc reliqui qui astabant, quid id mirabile esset admirati unus post unum [alterum] easdem caligas secreto cupientes induerunt & similia passi sunt, nullus tamen quid pateretur audebat præ pudore fateri. Novissimè ventum est ad urbis præfectum, qui ut ab Episcopo jussus induit, furore incredibili infremuit & se incantatum esse proclamat sciscitantique, quis iniquitatis hujus autor extiterit, Episcopus aperuit. Tunc omnes in unum sententias suas proferentes dicebant maximum hoc esse dedecus Ecclesiæ, quod qui canonica vel etiam Ecclesiastica censeretur professione tali pollueretur iniquitate. Eam quidem quæ hanc rem fecisset ab ordine sanctimoniæ projici dignam esse, cæteras vero ibi manentium ne ab eis aliquid tam infame procederet mutatis vestibus ac pro albis nigris indutis arctiori vitæ operam dare debere quod si perpeti noluissent, melius esset ut locus iste careret inhabitatione quam ibi tales degerent personæ quæ hujusmodi nequitiam gestarent sub religionis specie, & ita factum est; Illa ejecta est, sed & cæteræ nolentes nec habitum nec conversationem mutare similiter sunt ejectæ, & aliæ in Monasterium puellarum quod horreum dicitur, aliæ autem ad aliæ sui habitus migraverunt loca, vacavitque locus aliquandiu à divinis laudibus. Cujus rei Episcopus postea summa ductus pœnitentia, veritus ne hujus causa injuriæ

extre-

extrema divini judicii ultione damnaretur, annuente Domino Johanne tunc Romano Pontifice, commissa sub ipsius testimonio conprovincialibus Episcopis, suis videlicet suffraganeis, Treverensi Ecclesia, Jerusalem ire disposuit unde rediens in loco supradicto ad laudes dei celebrandas clericos religiosos mancipavit. Euntis itaque *Jerusalem* quam efficax quamque Deo extitit pœnitentia grata, prudens quisque liquido potest advertere, cum didicerit, quod divina respectus clementia virum *Sanctum Symeonem* sibi conjunxit secumque adduxit. Cujus quia mentio se intulit, licet de illo prolixior tractatus habeatur, & me libet vel ad modicum ut sit memoria ejus in benedictione, qui adduxit, cum Domino adjuvante sanctitatem ejus perstringere.

CAP. LI.

INterea Dominus Poppo, de quo sermo est, Treverica hujus Metropolis strenuus provisor Hierosolymam tendens ibi loci ubi Symeon morabatur applicuit, eumque ut secum venire vellet exoravit, quod annuens cum Antiochiam simul devenisset Symeon, à primoribus quibus pridie ibi se notum fecerat remoratus substitit donec Poppo Hierosolyma rediens secus eam civitatem iter reflexit. Tunc admonitus in somnis, præfato Præsuli se commendat, & secum Treverim venit, ubi prout ipse petiit in turri quadam deserta [verum pro ut ipse petiit intrans quædam deserta] à Poppone reclusus, sicut quondam in vertice montis Sinai ita nunc quoque hic graves malignorum Spirituum insidias perpetiit, quos Domino auxiliante superavit. Postremo cum ibi reclusus transegisset VII annos ei qui dedit animam reddidit Kal. Junii Anno Dominicæ Incarnationis M. XXXV. Deus autem eum multis virtutum indiciis magnificavit, ita

ut erectis manibus nostris in cœlum sursum ad Deum ac cordibus nostris Evangelicum illud exultantes decantare possimus, quia visitavit Deus plebem suam. Itaque pro miraculorum frequenti ostensione populus totius hujus provinciæ sæpe dictum Popponem deprecabatur Episcopum, uti ad honorem Dei & sancti illius viri per se vel per Epistolam suam Romanum Pontificem consuleret, & eventum rei nuntiaret peteretque quatenus autoritatis præcepto quem Deus evidentibus miraculis commendaret, hunc etiam fidelium populus digno Sanctis obsequio frequentaret, & ejus annuam depositionis diem solemniter celebraret. Super cujus rei negotio Archi Episcopus habito Comprovincialium Episcoporum consilio, quod subditus sibi populus piè petiit implevit.

CAP. LII.

Verum ut ad ordinem narrationis accedam libet ad superiora parumper respicere, Poppone in prælibati itineris negotio occupato nec dum reverso, *Giselbertus quidam Comes de Castello Luzelnburc nominato cum filio suo Cunrado* non sic aliter quam solet lupus in oves insanire, si quando contigerit Pastorem deesse, alius hoc alius illud sibi vendicare, ille quoscunque capere: Iste autem deprædare sicque mala inenarrabilia non cessabat perpetrare, quod Episcopus reversus comperiens, nec enim ipso præsente à malitia sua se poterant continere cum non potuisset ullomodo illis resistere, quippe quibus totius hujus provinciæ valentiores, qui hanc in eos [potius] debuissent injuriam vindicare confœderati erant hujusmodi, conjunctione, persæpe apud Imperatorem Cunradum se proclamat de illorum Tyrannide nihilque potuit proficere sicut supscripta ejus Epistola

ſtola commemorat, unde quam plures & Regi & Pontifici mittebat Epiſtolas quas quia pro multitudine tædioſum erat ſingulas ponere, verum etiam, quia non omnes contigit ad meam notitiam devenire, unam hanc tandem ſufficiat præ omnibus potuiſſe. Reverendiſſimo Patri patrum gratia & nomine Benedicto Poppo licet indignus divina tamen largiente clementia Sanctæ Trevirenſis Eccleſiæ Miniſter cum totius affectus dilectione debitam ſubjectionem. Superiori anno cum annuente venerandæ Memoriæ Domino Johanne in hac ſancta Sede Apoſtolica Prædeceſſore veſtro amore viſionis ſepulchri hominis Dei Jeſu Chriſti Jeruſalem peregrè profectus fuiſſem, in regione noſtra pravorum hominum ſupercrevit iniquitas ita ut nec adhuc manus ab incepta [inceſta] poſſit retrahere nequitia omnia per circuitum diripientes & devaſtantes ſuper quo ſæpiſſime deprecatus faciem Domini mei Regis quatenus manum mihi porrigeret ſuæ animadverſionis, nihilque profeci, ſæpe etiam ſupra nominato Prædeceſſori veſtro pro eodem ſupplicavi, nec quidquam usque huc conſolationis impetravi, quam ob rem deſidero, ut vel nunc ſolacietur mihi Deo amabilis Paternitas veſtra, mittatque virum de honoratioribus veſtris ac prudentioribus qui mihi in neceſſitatibus meis conſilio ſimul & auxilio ſuffragetur, auxilietur dico de adverſis conſilietur autem de his, quæ latere non credo veſtræ Sanctitati, at vero ſi hactenus vos latuerunt jam nunc obſecro uti benignum litteris meis accommodare velitis auditum. Vir quidam vitæ ſanctitate laudabilis apud nos diebus iſtis ex hâc luce migravit quem ſi ſignis & virtutibus quæ per eum Dominus operatur credere debeamus, procul dubio eum cum Sanctis æternæ beatitudinis habere conſortium non dubitamus, ſed non tam ſigna quæ fidelibus & infidelibus communia ſunt, quam fidei virtus, qua fideles ab

infidelibus sequestrati sunt, qua ipse cum adhuc in corpore maneret plurimum viguit, de ejus nos sanctitate certos reddit. Pro inde accersivit nos tam Clerus quam populus Ecclesiæ nostræ obsecrantes uti literis nostris ad hanc Apostolicam sedem, cui vos auctore Deo præsidetis cum illius viri Sancti vita & miraculis missis peteremus, quod petitione dignum credimus, quatenus si vobis ita cautum videatur, dato nobis vestri Apostolatus decreto nomen ejus liceat cum Sanctorum nominibus conscribi cæterique honores Sanctis debiti ipsi impendi. Itaque qvidsolatii quid consilii super alleviatione angustiarum mearum hinc & inde obortarum prudentia vestra mihi ineundum decreverit sine longa temporis dilatione dignemini insinuare. Honor vester & meritum apud Deum semper & homines augentur. Sed quid Papa ad hæc responderit quanquam benigne literas ejus super decursas accepit mea non est opus præfatione ipsum audi, quid dicat:

CAP. LIII.

BEnedictus Episcopus servus Servorum Dei Popponi tam suis meritis quam divino carismate Trevirorum Archi Episcopo salutem æternam cum Apostolica benedictione. Sumtis reverentiæ vestræ literis & lectis atque relectis in imo cordis earum vim reposuimus ut vobis petentibus desiderata concederemus. Nam illius regulam jugiter oportet nos in quantum possumus imitari, qui se bene petentibus non est obstinatus, se in veritate quærentibus non est prolongatus, nec ad fores suas perseveranter pulsantibus ad aperiendum retardatur. At nos licet tardius quam cupimus ad sonum tamen paginæ vestræ, ut debemus pro affectu respondemus, neque enim facimus quæ volu-

volumus cum volumus, [facimus ut voluimus] sed cum divinitus ut faciamus accipimus, quæque suis temporibus superna dispositio coaptavit. Quod igitur meministi sedem Apostolicam, cui ex divina dignatione præsidemus totius Ecclesiasticæ Pastoralitatis esse refugium, ut votis vestris ad eam confugientibus annueremus meritis amplexibus, hæc ipsa donavimus, qvippe cum sit origo & fundamentum Ecclesiarum, Domino confessionem Petri taliter compensante: Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam &c. dignum plane videtur ut omnis Christiana fidelitas ad eam concursum habeat & ipsa omnibus manum solatii porrigat. Vobis vero in congressu positis ad iniqvitates pravorum hominum debellandas ac spirituali gladio percutiendas quoniam in rebus divinitus vobis commissæ vicis, Coadjutorem Præsulem à nobis poposcitis en dirigimus, quem quidem & honestas morum sic nomine indicat, & sagax animi pulchritudo decorat, quem huic negotio aptissimum censuimus, quia Dei fidelem Servum & prudentem cognovimus, cui & astutia serpentis est, & columbæ simplicitas, de cujus quodammodo labiis fluunt mella pro captu audientium cœlestis ambrosiæ plena. Quem à corpore nostro velut dextrum separavimus brachium, imprecantes ei salutem & gaudium, dirigimus ergo illum ut solatietur vobis in... vestris tam scilicet in opere consecrationis [Dirigimus ergo illum & in unctionem confirmationis] & si quid in necessitatibus aliis Deo favente valebit pro libitu sanctæ vestræ fraternitatis. Ut illum tractetis uti decet non detractetis vel dissimuletis, nulla credimus admonitione indigeris, cum vestra benignitas inde sit profusior, unde est sanctior. De cetero ad illum Simeonem veniendum est, quem numerosis coruscantem miraculis, divinis præfulgentem virtutibus ostenditis. Ex quo liquet eum in fragili cor-

corpore thesaurum bajulasse spiritualis gratiæ, ut non solum sibi providerit ad salutem, sed aliis quoque atque aliis ad multiplicem sanitatem. Quia igitur ad illam æternam beatitudinem illamque summæ felicitatis perpetuitatem & cœleste consortium pervenisse creditur sicut opere signorum frequentius panditur, nostræ Apostolicæ Auctoritatis sententia judicium divini arbitrii secuta & complurium fratrum nostrorum suffulta decernit eundem virum Dei Symeonem post hac semper & ubique Sanctum debere nominari, ejusque natalem sicut aliorum Sanctorum reverentissime singulis annis celebrari. Non enim qui se ipsum commendat ille probatus est, sed quem deus commendat dicit Apostolus, glorietur, laudetur, pigeat, placeat, celebretur, ametur & colatur nomenque illius Martyrologio inseratur. Ipse intercedat pro peccatis & negligentiis nostris & commissorum nobis apud clementissimam divini Numinis Majestatem, ut mirabilia quæ visibiliter exhibet circa infirmorum corpora in animabus nostris oculta virtute dignanter exhibeat. Benedicti VIIII. PPe.

CAP. LIV.

Congruum duxi rem quandam dignam valde memoria quam circa hæc tempora accidisse comperi, sub silentio non præterire. Sicut inquam supra significatum est, ipso Poppone Jerusalem profecto & per tres fere annos demorato, Babyloniam enim usque videndi nominatissimæ civitatis illius gratia processerat, ubi & detentus aliquamdiu in captivitate laborabat, si recte memini, quidam Metensis Episcopus, vice quâdam in jejunio Junii mensis Treverim pro eo ordines facere veniebat, hoc enim ipse prius quam de Provincia exiret deprecatus fuerat, ut cui Comprovincialium suo-

ſuorum videlicet ſuffraganeorum Epiſcoporum demandatum fuiſſet, Treverim veniret & vicem ejus adimpleret. Hic autem quo Treveri cæteris (vicinior) junior eo ibi in hoc opus frequentior. Verum ut dixi ordines facturus ſub die XV. Kal. Julii petiit ſicut aſſiduè faciebat, mitti coram eo in altari clavum Domini, qui ibi loci ea collocatione Dominæ Helenæ Auguſtæ haberetur, quique ſic dæmonis teſtimonio credebatur, cum quidam à dæmone vexaretur, & clavus hic ad effugandum illum cum aliis Sanctorum reliquiis illò delatus fuiſſet à maligno illo perhibitus eſt, ipſe eſſe qui pendentis in cruce Domini pro ſalute generis humani fuisſet in dextro pede confixus cujus nimia virtute compelli ſe exire. Ante enim nulla certitudo, ſed tantum opinio erat qvantæ virtutis idem clavus haberetur. Porro miſſo eo in altari aſtitit prælibatus Epiſcopus, clam circumſpiciens & quærens locum, ſi forte ea ſibi opportunitas accidere potuisſet, qvo corriperet & in ſinum ſuum deponeret, alium autem qvem hujus gratia fieri juſſerat & ſub aſcella ſua occultaverat, hoc erepto impingeret. Quid multa? ut concupierat correptum in ſinu ſuo recondidit & actionem cui inſtitit lætus peregit. Proinde cum poſt confecta miniſteria [myſteria] exutum duceretur, ſic Domino placuit clavus ille ſanguinem abundantius fudit, qui guttatim de ſinu ejus in terram emanare cœpit, quod videntes Miniſtri ejus qui circumdabant eum ut velocius incederet & exui feſtinaret urgebant eum, cujuspiam mali cauſam ei accidiſſe arbitrati. Denique cum cœpiſſet ſacerdotalia veſtimenta deponere totumque vidiſſet ſinum albæ repletum ſanguine, diriguit primum & ultra quam credi poteſt quid ſecum ageretur admirans tandem cum rediſſet in ſe, delictum quod patrarat confeſſus veniam impetravit, & poſt exutas veſtes convolvit in unum deditque conſilium, ut ſumma cum veneratione ſervarentur quod & factum eſt.

CAP. LV.

ILlo itaque tempore cum adhuc famulus Dei Symeon supra nominatus vitales carperet auras Popponem sæpe dictum Archi Episcopum ducem suum & hospitem idem vir Dei secreta frequenter collocutione dignos futuræ vitæ actus agere persvasit , quatenus in hâc luce positus cum Dei adjutorio hoc elaborare niteretur , ut post obitum in consortium beatitudinis eorum transiret, quorum nunc vicem gerere videretur. Fuit autem fames valida in omni terra ista , ita ut multi morerentur inedia , hiemalium pluviarum enim inundantia sed & fluminis secus civitatem decurrentis, verno tempore inæstimabili superabundantia , diutina statione & nimia sua limositate omnes ferè segetes absorbuerat. Cujus causam mali insipiens vulgus Simeoni sicut in vita sua legitur imputabat. Tunc Episcopus multam egentibus exhibebat humanitatem, illud sæpius ante mentis suæ oculos ducens quod dicit sermo divinus, qui viderit fratrem suum necessitatem patientem & clauserit viscera sua ab eo, caritas Dei non manet in eo. Etenim die quodam in albis paschalibus cum ad unam Ecclesiarum in civitate consistentium divinum celebraturus officium equo nobili vectus incederet, obviam habuit in campo pauperum multitudinem copiosam , qui deprecabantur eum ut solita miseratione aliquid ipsis impenderet vitæ subsidium. Qui accito mox cubiculario suo jussit sibi exiberi festinato thesauri non modicam quantitatem ad dispertiendum illis, omnibus igitur qui secum erant impellentibus & dicentibus , ut primum , cujus gratia venerat adimpleret indeque revertens expeditius quantam voluisset pauperibus misericordiam impenderet , ipse respondit ; Nolite Carissimi hoc persvadere mi-

mihi, quia ficut illud, ita & hoc Deo eft obfequium. Nempe fic oratio noftra apud Majeftatem Dei acceptior erit fi antequam eo veniamus caritas ifta præcefferit: Credo nimirum & fecurus fum, quod fine ambiguitate facrificium noftrum divinis confpectibus præfentabitur, fi tantæ multitudinis fufa prece commendetur. Interea Cubicularius poftulatum obtulit cenfum quem acceptum ut cœpit in pauperes expendere una omnes cœperunt voce clamare nummis fibi opus non effe, de nummo enim aut nihil aut parum quisque fibi valentis comparare poffe, quia ficut ipfe noffet, Modius unus frumenti appenderet folidis XXV quibus ille refpondit, aliud quid fibi præ manibus non effe quo potuiffet illorum neceffitatibus communicare, quo contra illi fi, inquiunt, ad præfens aliud quid dare nobis non potes, da faltem de pinguibus equis tuis ut vel ad modicum compefcatur efuries noftra edulio carnis. At ille licet invitus recordatus tamen verbi illius quod vulgo utitur, [i. e. proverbium vocatur] *Carum quisque dabit, qui cara recipere quærit.* Primum dedit fuum deinde aliorum non equidem omnium fed eorum tantum quos ad hoc pietatis opus fua potuit exhortatione inftigare, & laniati atque devorati funt [In momento coram eo.] Poft hæc ad locum deftinatum proceffit.

CAP. LVI.

Denique inerat ei permaxima folicitudo aut conftruendis Ecclefiis aut reparandis dirutarum vetuftate ruinis, quorum alteri evidens perhibet teftimonium Ecclefia beati Petri quæ domus Epifcopalis dicitur. Hæc ut ferunt, antiquitus fuit domus Dominæ Helenæ, cujus rogatu à beato Agricio primitus dedicata eft in honore Principis Apofto-

ſtolorum, quatuor marmoreis magnæ altitudinis columnis, in quibus tota illa ſtructura IX arcubus [cum articulis] hac & illac diſtortis conſiſtebat. Sed ſuperioribus annis non paucis una columnarum illarum longitudine ſui fatigata & oneris magnitudine prægravata in præceps ceciderat, ita ut nullus timore ruinæ divinum ibi celebraret officium. Nullus quoque qui tecta reficeret audebat oſtendere, propter quod diutione neglectu ad id rerum devenerat ut jam domus Orationis non diceretur, ſed à paſtoribus pecus ibi paſtum minaretur [paſcere muneraretur. Minaretur; idem quod duceretur, à Gallico mener.] Hanc ipſe labore magno & impenſa eisdem columnis quaſi circumamictis [actis] baſibus quas uſuali locutione pilaros nuncupant, itemque arcubus prioribus laudabili arte ſubſtratis novis aliis reſolidavit; Ita ut non inconvenienter in ejus laude libri ſapientiæ illud debeat perſonare: Ecce Sacerdos magnus, qui in vita ſua ſuffulſit domum & in diebus ſuis corroboravit templum &c. Reſolidatam itaque & in priſtinum reformatam Statum pretioſis beati Materni reliquiis à loco ſepulchri cum Comprovincialium Epiſcoporum coram poſitorum ac totius diœceſis ſuæ cleri & populi, utpote Synodus gratia jam ut ita dicam perendie heri & hodie celebrante [gratia perinde heri & hodie] ibidem Trevere congregatorum annisu XII Kal. Nov. translatis illuſtravit atqve dedicavit, dedicatam donativis pluribus, qvibus ab Imperatoribus videlicet Heinrico II. & Conrado ſimiliter II. Itemqve Heinrico Rege qvidem III. Imperatore autem ſecundo ſicut inpræceptis illorum de Treveri continetur, honoratus fuerat, magnifice ditat. Poſtmodum autem placuit eandem Eccleſiam ampliorem reddere fecitqve ut nunc tertia tantum qvantum prius ambitus ejus parte ſit major. Cujus ſtructuræ ut audiyi tantam fundamenti juſſit facere pro-

fundi-

funditatem quantam nunc vides terræ supereminentem. Huic etenim operi, cum studiosius insisteret opusque jam ad hastæ longitudinem super terram eductum fuisset die quadam cum sederet ubi opus fiebat, Sol ut solito erat ferventior, refulsit in caput ejus. Erat enim calvus & incanduit cerebrum ejus & sicut solet febre correptus, de die in diem ingravescente eadem valetudine, fortiter ægrotare cœpit nec multo post ad ultima ductus Spiritum reddidit sub die XVI. Kal. Julii Anno Dominicæ incarnationis M. LXVII. [M. XLVII.] Cujus exeqvias Treverici digne procurantes deposuerunt eum in porta Civitatis quæ cognomento nigra vocabatur, in qvâ & ipse beatum Symeonem cujus supra mentio facta est terræ commendaverat ubi à religiosis Clericis in eodem loco ab ipso ab honorem Dei & beati illius viri mancipatis, pro ejus reqvie die ac nocte preces funduntur ad Deum; Cui est honor & gloria in secula seculorum. Sedit autem in Episcopatu annos XXX. Menses V. [III] Dies X.

CAP. LVII.

Cui defuncto successit in Sacerdotali Ministerio cum cleri plebisque consensu Eberhardus. Episcopus. Iste natus patre Hizelino Comite Alamanniæ, cum in virum fuisset adultus pro ingenuitate sui quam magna morum probitas consilium atque prudentia decorabat, præpositus factus est Wormatiensis Ecclesiæ sub præsule N. qui subditos suos satis idonee gubernabat. Dedit autem ei Deus gratiam invenire in oculis supra nominati Heinrici Imperatoris & Principum ejus. Ita ut in Regiis & aliis quibusque magnis consiliis non ultimus nec spernendus auctor haberetur. Unde contigit ut Treveri orbati suo Antistite, eis ad quos ele-

ctio pertinebat petitioni regis convenientibus jam dictæ Metropoli subrogaretur Episcopus. Hic Vir magnificus & Ecclesiæ Trevirensis prudentissimus Rector fuit cujus & possessiones auxit & privilegia renovavit. Cujus etiam tam studiosus provisor fuit, ut Abbatias Sancti Servatii & Sancti Maximini decessoribus suis ablatas dono Heinrici Imperatoris receperit. Romam ad Apostolorum limina visitanda frequenter adiit unde cum honore magno reversus Leonem Papam qui & Bruno in sede recepit [suscepit.] Hic dum quadam vice diooceses circuiret, à Comite Conrado de Luzelnburc captus est, sacerdotalia vestimenta direpta, pallium discissum, carisma unctionis effusum magnumque nefas à perversis hominibus patratum est. Qvo nuntio Treberi perlato omnia divini misterii jura celebrari intermissa sunt, donec Romanus Papa quid de hoc definiret interrogaretur. Qvi eundem Conradum omnesqve ejus complices facto generali concilio excommunicat, sed ejus absolutionem pœnitentis Episcopo commisit palliumque illi pro eo qvod hostes conciderant misit. Interim vero Episcopus à captivitate datis Obsidibus rediit nec multo post Comitem suscepit, cui pro pœnitentia peregrinationem Jerosolymitanam injunxit in qua & obiit. Dein judæis persecutionem induxit eosqve nisi proximo Sabbatho Paschæ Christiani efficerentur civitate pellendos esse decrevit: Huic igitur ejusdem nefandæ gentis qvidam ad similitudinem Episcopi ceream imaginem lichnis interpositam facientes quendam Clericum de cœnobio Sancti Paulini Christianum nomine non opere ut eam baptizaret, pecunia corruperunt, quam ipso Sabbatho Episcopo jam ad Baptismi solemnia præparato accenderunt. Qua ex parte jam media consumta Episcopus super fontem Sacris instans officiis cepit graviter infirmar & secedens in sacrarium cum adjuttorio Ministrorum genibus-

busqve ante crucem qvæ ibidem picta est in oratione flexis in sacris vestibus obiit. XVII. [XIV.] Kal. Maji & sepultus est in Basilica Sancti Paulini.

CAP. LVIII.

QUo mortuo Anno Coloniensis Episcopus qvem provisorem regni & Tutorem filii sui Heinrici Heinricus Imperator moriens reliquerat spreto Treberi consilio & electione, adhibita regis adhuc pueri investitura & confirmatione, Nepotem suum Cunonem cum magna ambitione & manu militari si sic necesse foret inthronizandum versus Trebirim direxit. Quæ inconsiderata provectio sicut illi beato mortis occasio & martyrii fuit sic Treberensibus excedere crudelitatis audaciam & materiam præbuit. Nec mora, denique præsidem suum Theodoricum cum aliis principibus evocatum ad ulciscendam tanti contemtus injuriam clamosis vocibus instigant, si Colonienses hac molitione prævaleant, actum hoc omnium successorum suorum esse dedecus & infamiam. Quid multa? coacto quippe exercitu frondesque arborum ne arma proderentur præ se ferentes nocte clara Maji mensis obviam pergunt eosque in pago Bedonico quiescentes nihilque tale suspicantes subito circumveniunt, qui conturbati advenientis sonitu multitudinis qvia jam hostes adesse senserunt fugam in pedum celeritate saltuumque densitate prout qvisque potuit sibi elegit. Sic eos discurrentes hostes invaserunt multisque captis, compluribus sauciatis, omnibus eorum rebus ingentique præda potiti sunt. Ipseque dominus Cuno incidit in manus impiorum hominum, qui eum nequioribus custodiendum, donec viderent, quo res vergeret, commiserunt, qui eum paulo post ne videlicet regis adhuc Juvenis temerarium præ-

vale-

valeret arbitrium de rupe præcipitantes in Kal. Junii miserabili morte peremerunt. Qua de causa Rege valde commoto civitatem Trebericam se desolaturum comminante, tandem Deo donante à sapientibus ejus furore sedato electione Cleri & populi Udo inthronizatur Episcopus. Hic ex Alemannorum prosapia oriundus, Patre Eberhardo comite Matre jta [ida] eisdem cœnobii qvod dicitur Scafhusen constructoribus, vir valde venerabilis fuit facie venustus, ore facundus, statura procerus, cujus merito humeris sustentari posset tantæ moles regiminis. Hic opera à decessoribus in cepta scilicet Monasterii Sancti Petri amplificationem perfecit, Comprovincialium militum audaciam & tyrannidem compescuit. Hic in expeditione Regis in obsidione castri Alamannorum qvod Tovingia [Tiuga] vocatur obiit relatusque à Treberensibus in monasterio Sancti Petri sepultus est. Cui successit Egilbertus de cujus Electionis occasione libet altius parumper edicere.

CAP. LIX.

TEmpore illo cum Gregorius qui & Hiltebrant Romani Pontificatus jura disponeret, hoc decretum antiqvitus qvidem promulgatum, nunc autem innovatum est, ut videlicet omnes in sacris ordinibus constituti, Presbyteri scilicet & Diaconi à cohabitationibus fœminarum, se ut decet, cohiberent aut ab officio cessarent. Simul etiam ne qvis cujuscunque Ordinis, Laicus videlicet sive clericus, Episcopatus Abbatias seu alias qvaslibet donorum Spiritualium dignitates, vel per se vel per interpositam personam emere sive vendere præsumeret, quodque si qvis infringeret, honorem quemcunque haberet, amitteret. Ubi hoc verbum palam factum est in cordibus eorum qvi non secundum Deum

in

incedebant, magnam suscitavit invidiam. Propterea inter regnum & sacerdotium partes exortæ sunt, & hinc inde permaximæ inimicitiæ succreverunt, & eousqve dissensionis hujus & inimicitiarum in invicem fomes invaluit, ut si cui Cæsarianorum occurrisset quispiam Ecclesiasticorum qvi forsitan præ amore Patriæ cœlestis seculum reliqvisset, carnem macerasset, quemqve alias [aliqva] corporis molestia attenuasset, sive qvi ut tunc moris erat barbam quasi in signum Religionis enutrisset, quasi regii honoris proditores contumeliis afficiebant, insultanter eos Ecclesianos appellantes. Nullus enim tunc in subrogandis Pontificibus vel aliis Ecclesiasticis dignitatibus Canonicæ Sanctionis ordo servabatur, sed qui tantum Regis vel Principis manum implesset seu aliud qvalecunqve obseqvium sibi placitum impendisset, regia præficiebatur violentia ubi voluisset. At vero ubi Rex ejusqve Consentanei Principes non eo minus omittebant, sed vetitam venditionem magis & magis instituebant, præfatus Papa non veritus, omnes sententia anathematis conclusit, & qvicunqve voluisset in Catholicorum consortio numerari, faciebat sibi hujusmodi verba conscribi: Anathematizo omnem hæresin Heinrici dicti regis & omnium complicum ejus & omnem qvi eum regio nomine vel honore veneratur, Heinricum inqvam quartum hujus nominis Regem. Qvam excommunicationem ubi fama ad aures Imperatoris detulit, ægre admodum ferens & peccatum peccato superadjiciens, convocato suæ partis Episcoporum, Abbatum & aliorum graduum, concilio statuit ut Gregorius nulli eorum deinceps Apostolicus esset, nec decretum ejus qvisqvam reciperet. Et hoc facto sub omni celeritate Italiam adiit, Wicbertum qvendam Ravennæ civitatis Episcopum in una civitate Italiæ pro Gregorio Papam fecit, quem & Clementem nominavit. Porro si quando

Gregorius causa cujuslibet rei agendæ Romam fuisset egressus ipse subintrabat, illo revertente iste fugiebat. Illi Ecclesiastica, major videlicet pars; isti Cæsariana pars præsidio erat. Sed qvi ad nos ista pertinent? potius in sua loca abeant; Nos autem propositi nostri seriem proseqvamur.

CAP. LX.

PEr idem tempus fuit in Batavia de Optimatibus Barvariæ ex clero qvidam Præpositus Majoris Ecclesiæ & Scolasticus nomine Egilbertus [Engelbertus] qvi vice quadam, cum Episcopus loci illius sicut & aliarum civitatum Episcopi ex præcepto Romani Pontificis supra memoratum decretum in Ecclesia sua pronuntiaret ausu temerario illi in faciem restitit palam dans cunctis intelligere, quomodo & ipse cum Heinricianis vinculo teneretur anathematis, constat enim testimonium perhibente Apostolo de malefactoribus qvod facientes & consentientes una sint pœnitentia [pœna] vel sententia plectendi. Ille vero consentit, qvi etsi renuere non valeat favendo tamen qvantum in ipso est malefacientium operibus communicat. Dicebat autem Imperatori licere nec idcirco Ecclesiæ consortium amittere, si non spiritualia sed regalia sua gratis pretiove cui voluerat impendat. Qvæ utiqve non sua sed juxta Romanam consuetudinem Beati Petri vel Ecclesiæ potiori jure possunt appellari. Sed utinam qui ad Ecclesiasticæ dignitatis culmen venire desiderant non ambitiose, qvod minime decet se ingerant, neque artificiose colorem commenti Simoniacæ hæreseos sibi machinamenta confingant, asserentes se non spiritualia sed terrena terrenis acqvirere, cum sicut tempore, sic & in eorum mente primũ sit animale, deinde qvod spirituale & non tam

tam appetant curam Paſtoralem quam honorem temporalem. Multis itaque ſermonibus pro hujusmodi ad invicem collatis cum vidiſſet eum Epiſcopus in corrigibiliter Simoniacæ parti & nil penitus Eccleſiaſticæ aſſentire, juſſit eum à communione Eccleſiæ alienum exiſtere, usqve dum univerſali Papæ præſentatus, unitati Eccleſiæ per ipſum meruerit ſociari. Proinde cum diutius intra ſe hæſitaſſet, demum voluntas ei Romam proficiſcendi incidit, veruntamen Rege inconſulto ire illò noluit, à quo Rege, inquam, accepta ad eũ qvem ſupra poſitũ Papam diximus, mandata detulit & ab univerſali penitus declinat. Et factum eſt dum rediret adimpletis negotiis pro qvibus à Rege miſſus fuerat, in redeundo audivit Udonem fideli dignum memoria Treverenſem Archi Epiſcopum vita deceſſiſſe & ob hoc Regem Treverim adiviſſe, ut alium in loco ejus debuiſſet ſubſtituere. Et hac fama conperta quam plurimum iter acceleravit intra ſe cogitans, ſi forte eo maturius potuiſſet pervenire pro impenſa ſæpius Regi ſervitute hunc ei honorem poſſe ſuccedere quod & factum eſt, ſed qualiter ad id ventum fuerit ignaros docebimus. Porro cum Imperator juſſiſſet, ut quem ſibi placere cognoſceretur hunc ipſum eligerent, & clerus unus poſt unum ex ipſo eorum Collegio hoc utiqve honore digniſſimos exhiberent: Rex autem qvotqvot nominaſſent, nullum eorum, ſibi placere dixiſſet nullus enim benevolentiam ejus digna taxatione præemerat, jamqve in eligendo tribus diebus tranſactis, quarto nihilominus die iterũ ad idem congregatis; omnibus tanquam à Deo miſſus, ſi tamen dici poteſt à Deo dirigi via hominis, qui culpa ſui meruerit ab Eccleſiæ communione ſuſpendi, venit, & facta Oratione ſua locutus eſt regi de his quæ habebat in mandatis. Qvibus finitis dixit Rex, qvam diu in eligendo Epiſcopum concordare non poſſumus, ſaltém in hunc conve-

 nia-

niamus. Et *consenserunt ei ex Episcopis, qui electionis causa advenerant*, solus Theodoricus Virdunensis Episcopus qui cognomento Magnus vocabatur & pars aliqua populi Treverensis. Rex ergo nilmoratus investivit eum dans ei annulum & baculum sub die VIII. Idus Jan. Anno Dominicæ Incarnationis M. LXXVIII. Pontifices vero Herimannus Metensis, & Bibo Tullensis & residuus Clerus & populus qvantum in ipsis erat non assenserunt, quoniam ipsi tam idoneas personas exhibuerunt resistere tamen regis voluntati non potuerunt. verum tamen Clerus & populus multum moleste ferentes irrogari sibi violentiam, precabantur eos qvi præstò erant Episcopos & cum interminatione autoritatis Apostolicæ interdixerunt, ne ipsum consecrarent Episcopum [Antistitem] commonentes eos Canonici illius decreti qvo præcipitur ut nullus in Episcopum nisi Canonicè electus consecretur. Qvo circa Episcopis in sua redeuntibus Egilbertus benedictione non percepta remansit & erat cupiens consecrari, nec potuit ab aliqvo Episcoporum Ecclesiasticorum, qui ingressum ejus audisset diebus qvam plurimis inpetrare. Tribus igitur annis ferè transactis cum res Regi innotuisset, qvi sub ipso tempore Roma rediens multa ibi cæde patrata & Papa Gregorio fugato, qvo certe nihil in diebus illis celebriori fama ora omnium adimplebat, secus Alpes moram faciebat; Datis [directis] Epistolis ad supra dictum Virdunensem Episcopum, qui ei summa familiaritate adhærebat, petivit quatenus Treverensem Metropolitanum qvantocius consecrare studeret, qvarum Epistolarum exemplar hic inserere non videtur abs re, qvæ habebat hunc modum:

CAP. LXI.

CAP. LXI.

REx Heinricus Dei gratia Romanorum Imperator & Auguſtus Theodorico Epiſcopo dilectionem nulli majorem. Imprimis Te ſcire volumus, quia nulli melius qvam Tibi confidimus, nec Epiſcopum Trajectenſem fidei monitorem, ſed ad honorem regni tractandum Tibi miſiſſe Cooperatorem, Deinde ad ſingula qvæ mandaſti negotia ſingula damus reſponſa ſed breviſſima qvod infinita tibi reſervamus ore ad os dicenda. Siqvidem [ſed quid] hoc qvod in margine Epiſtolæ tuæ de Romano negotio nobis mandaſti, in primis dicemus Tibi. Romam in die Benedicti intravimus qualiter autem à Romanis recepti ſimus, qvaliter cum Romanis ſteterimus, qvaliter à Romanis receſſimus, [diſceſſerimus] ab aliis multis te audiſſe credimus, tum etiam literis noſtris tibi indicavimus qvas Te nondum vidiſſe putamus ſed & mallemus alio qvam noſtro ore te reſciſſe qvæ nobis fecit Dominus. Incredibile enim videtur qvod veriſſimum probatur, qvod factum eſt in urbe Roma ut ita dicam cum decem hominibus in nobis operatus eſt dominus, qvod anteceſſores noſtri ſi feciſſent cum X millibus miraculum eſſet omnibus. Nam cum in Teutonicas partes de acquirenda Roma jam deſperantes, redire vellemus. Ecce Roma miſſis legatis ut Romam intraremus rogaverunt ſeque nobis in omnibus obedituros promiſerunt, qvod & fecerunt. Summo namqve gaudio nos intrantes receperunt, ſummo ſtudio ſecum manentes adjuverunt, ſummo triumpho & fide ab eis recedentes proſecuti ſunt nos; in tantum ut in Domino fiducialiter dicamus, qvia tota Roma in manu noſtra eſt, excepti illo caſtello in qvo incluſus eſt Hiltebrand, ſcilicet in domo Creſcentii, qvem

Hiltebrandum legali omnium Cardinalium ac totius populi Romani judicio scias abjectum, & electum Papam nostrum Clementem, in Sede Apostolica sublimatum omnium Romanorum acclamatione. Nosqve à Papa Clemente ordinatum & consensu omniun Romanorum consecratum in die Sancto Paschæ in Imperatorem, totius populi Romani exultatione. His ita factis benedictione Dei & Sancti Petri omnium gaudio à Roma recessimus & qvantocius possumus ad has partes properamus, & in via reditus invenit nos tuus nuntius. Gaudeant qvi velint, doleant qvi velint, nos Deo propitio assumus; Dominus ille quid agat, scire non curamus, sed quod Tu monuisti libenter ne damnum nobis faciat providebimus. De Saxonibus verò, de Salzburgense Archi Episcopo & comite *Adelberto*, & de aliis ad nos redire volentibus id tibi respondemus, quia consiliis tuis libenter acqviescimus ut tantummodo pax vera fiat in nostris temporibus, videlicet ut fideles sint cum ad nos redierint Tu autem si non gravaris facere qvæ volumus, Augustam ad nos venire post festum Apostolorum Petri & Pauli rogamus, qui Deo favente in festivitate eorum Ratisponæ erimus. Studeas ergo ad nos venire ut tuo adventu possis nos lætificare. Insuper mandat Tibi Apostolicus Clemens & Imperator ut sicut nōs diligas, ita Archi Episcopum Treverensem velociter consecrare properes. Vale.

CAP. LXII.

HAs igitur Epistolas cum præfatus Theodoricus acceptas legisset, noluit quidem quod petebatur libenter adimplere, sed attonitus rerum magnitudine, non potuit in corde credere ita se omnia habere sicut Scriptura referente cognoverat. Sed & recordatus quod à clero Treverensi

renſi ne id faceret Apoſtolica autoritate ſibi interdictum fuiſſet, ne forte adverſus eum exinde potuiſſent qvandoque idoneæ accuſationes conſurgere, congruum duxit ſuper hoc literas mittere Romano Pontifici in quibus & meminit depulſionis ab Epiſcopatu Herimanni ſupra dicti Metenſis ac ſibi injunctæ reconciliationis ut videlicet ipſius interventione Herimannus loco ſuo reſtitueretur, quod licet ſatis laboravit non tamen tunc ſed poſtea obtinere potuit. Literarum autem qvas mittebat hic erat modus. Gregorio ſummo Pontifici cariſſimo Domino Reverendiſſimo Patri Theodoricus Virdunenſis Epiſcopus, qualiſcunque, tamen ſuus, dilectionem quam Patri Filius, ſubjectionem quam Prælato ſubditus, ſervitutem quam Domino ſervus. Poſſe tibi obedire maxima eſt mihi jucunditas, poſſe ſervire non parva hilaritas, in qvo enim venerabor te, in eo beatum Petrum: In qvo obediendo ſerviendo te mihi conciliabo, in eo beatum Apoſtolum. Monitus à Te ſuſcepi confratrem meum Metenſem ut teipſum, attendens illud Dominicum: Qvi vos recipit, me recipit, cauſam ejus meam feci, negotium ejus meum exiſtimari, eadem nobis adverſitas eadem fuit proſperitas. Ad hoc me invitavit mutua fraternitas debita caritas ſed præcipue juſſio tua, benivolentia tua & habita in me fiducia. Præterea Treverenſis Eccleſia cum gravi dolore pedibus paternis advolvitur, filia Dominum pulſat, inconſolabile ſui detrimentum his temporibus, me mediante deplorat vidua per biennium ferè quanta paſſa eſt & patitur? quantum afflicta eſt & affligitur? foris pugnæ, intus timores. Elegit virum de plebe dignum ſacerdotem idoneum Patrem, communi aſſenſu teſte conſcientia mea coram Deo & coram Te, qvod nihil Simoniacum, nihil contra jus Eccleſiaſticum intercurrerit, qvod nihil Symoniacum & petitione remota intervenerit. Conſecrationem e-

jus

jus miramur differri, dilationem tam gravem miramur potuisse tibi inculcari. Illud maxime, qvod pateris hâc desolatione nos adeo gravari. Gravissimum onus est mihi, solum esse in medio nationis pravæ & perversæ: solũ Patre & fratre illo expulso alio non consecrato. Si Ecclesiam, si statum Christianitatis curas, locum nostrum respicias & cum vita Patris in omnibus spectata ordinationem mereatur, Metensem & me tuo [tu] exaudito nullius detractione ulterius remoretur. Persolvet Tibi qvod Patri Filius, quod Prælato subditus. Deinde quibusdam interpositis in fine ita conclusit, qvomodo Rex sit tecum & tu cum rege, modo mihi rescribas tuo.

CAP. LXIII.

DEnique his qvæ decursa sunt Romam directis appropinqvante tempore qvo se Rex venturum per epistolam suprascriptam ipsi mandaverat sicut jussus fuerat venire ei obviam parabat, veniensqve Mogontiam ibi complures Episcoporum in occursu regis euntium reperit, ad qvos facta oratione, qvoniam confratres sui suffraganei videlicet Ecclesiæ Trevirensis supra nominati Episcopi, Herimannus metensis & Bibo Tullensis ob invidiam Regis Metropolitani sui consecrationi noluissent interesse, petivit ex ipsis causa caritatis sibi coperatores fieri, & obtinuit itaque assumtis secum qvi plus cæteris erga ipsum benigni videbantur connivente [eodem] ejusdem sedis Archi præsulem Egilbertum consecravit Episcopum. Porro cum fuisset ordinatus paucis interjectis diebus Treverim venit, & cœpit cum his qvi ut ita dicam, ipsum noluerant regnare super se, Tyrannico more agere, ut deinceps ab ejus impugnatione desisterent; majoribus, qvibus plus nocere non potuit, ex Rege

ge timorem incurere, invalidæ verò plebis qvæ se adversus eum defendere non potuit, bona quacunque occasione diripere. Tunc hi qvi plus cæteris ei ausi sunt resistere, dixerunt. Qvoniam ad hunc Pontificatus honorem & tunc & nunc ingratus nobis accessisti, sed & quia ab homine Laico & excommunicato Episcopalià suscepisti, Episcopalia inqvam annulum & baculum, præsertim cum in canonicis decretis Laicis qvantumvis religiosis nulla de Ecclesiasticis rebus aliquid disponendi sit tributa facultas, idcirco non poteris episcopari, nec nos Tibi communicare. At verò insuper si debes in gradu suscepti honoris consistere, oportet Te Gregorio Catholicæ Ecclesiæ summo Pontifici obseqvi & obedire: Hæretico illi suprapositο penitus abrenuntiare Hæretico in quam, juxta illud qvod beatus Gælasius Papa & Martyr in epistola quadam universis Orientalibus Episcopis directa, de hujusmodi suprapositis scribens ait: Quid ergo facimus de tantis totque civitatibus, ex qvibus Catholici Pontifices rejecti sunt, si Catholici subrogati, cur Catholici sunt rejecti, sed evidenter apparet, quia cum Catholici sunt rejecti non Catholici fuerunt qvi subrogati sunt. Restat igitur, ut non sint Catholici sed hæretici qvicunque successerunt. Item quis non videat illos esse Catholicos & ab omni peste hæretica prorsus alienos, qui à propriis urbibus detrusi & in exiliis sunt redacti & eos qvi superstitibus Catholicis successores fieri ausi sunt, Catholicos omninò non esse. His adde & illos qvi se prius talium Communioni conjunxerunt. Qvæ contra Egilbertus respondit, velle se vitam dare [potius] quam illi, qui eum ad hunc honorem provexisset, infidelis existeret, nunquam velle Gregorio obedire quam diu ipse nollet amicitiam Regis inire. Interea dum hæc & his similia contendentes tractarent, appropinquabat jejunium quatuor temporum, qvo consuetudo est Ecclesiæ, promoveri

† N eos

eos ad ordinem Clericatus, qvi sunt promovendi, & hoc iste omni nisu affectabat facere, non amore justitiæ, sed ut potuisset majorum quempiam sibi advincire ut videlicet ab ipso consecrati postea ipsi essent obnoxii, & quomodo suam ab ordine suspensionem, ita pertimescerent ejus ab Episcopatu depositionem. Cujus intentionem cum rescissent, dixerunt, quia pallium quod à Romana Ecclesia Metropoli nostræ debetur, nondum es adeptus, impositionem manus à Te percipere nolumus. Maxime cum in canonibus decretum sit: Si quis Episcopus Metropolitanus sine pallio consecrare præsumserit, & consecrator & consecratus gravi ordinis sui periculo subiacebit, quod utique si debes acquirere, necessarium habes erga Papam, qvem adeo despicis Gregorium Te humiliare, ut merearis accipere. Quid multa? expositis ei idoneis causis pro quibus non debuerit ordines facere, abstinuit, & paucis diebus interpositis qvendam subditorum suorum nomine Theodoricum Monachum scientia literarum valde præditum, misit quæsitum Clementem suum Apostolicum & inventum transmittere sibi expeteret pallium. At ille Clemens, inquam, gavisus, quod aliquis ipsum pro accipienda benedictione respiceret, quod petebat transmisit, cum literis docentibus quibus temporibus foret usurus, quas quia autor non roborat at magis verò infirmat, Hæreticorum enim & excommunicatorum decreta fidelis qvisqve non recipit, idcirco commendare memoriæ non curavimus.

CAP. LXIV.

Hic autem quem jam nominavimus *Theodoricus de sæpe dicto Gregorio Pontifice duos libros edidit*, in quibus mendatiis multis compilatis, qvod non ipso melius continuare

[com-

[communicare] quis novit, Gregorium infamem fecit, Regis verò & sui Papæ innocentiam & Sanctitatem commendat. Pro quibus editis iste de quo loquimur, Egilbertus Abbaciam sancti Martini supra litus Mosellæ, defuncto beatæ memoriæ Sigeberto Abbate, eadem die regendam [illi retributionem] dedit [quo utiqve malo, si majus non fecisset, ad perpetuam damnationem sufficere potuisset] quam ipse felix Abbas quantum potuit rexit & Ecclesiam ipsam reparavit. Nam ipsa Abbatia prius qvidem erat in rebus admodum sufficiens sed peccatis exigentibus ejus temporibus ita est destituta [at nunc ab hoc adeò est annihilata] quod Monachi qvi ibi Deo serviebant [ibi divinis erant mancipati servitiis] nisi aliunde conqvirerent nec necessaria vitæ haberent. Est & aliud qvoddam gestorum ejusdem Egilberti, qvod successoribus nostris voluimus narrare [quod pro facti similitudine istic libet inferere.] In Monasterio puellarum horrei defuncta Imiza summæ strenuitatis ancilla Dei, Matre Cœnobii, renitentibus omnibus ibi loci Deo famulantibus, præposuit quandam neptem suam fratris filiam nomine Luitgardam [Ingurdam] corpore qvidem valde juvenculam & speciosam & secundum suam ætatem literis eruditam, moribus honestam; [Ingurdam, quòd cum pace salvo honore professionis dixerim, Deus scit qvod non mentior, arte magicam, veneficam, incantatricem blasphemam. *Hæc in altero codice, unde apparet librum mutationem mutatis temporibus subiisse*] de qvâ cum Episcopus omnibus modis niteretur, ut ibi eam præficeret Sanctimonialibus, omnibus pusillis & majoribus sine cessatione tam die qvam nocte Deum & Sanctam ejus Genitricem, & cui serviunt, ne hoc fieret orantibus; cuidam ex eorum Collegio, ceteris freqventior orationi incumbebat, inter verba orationis, ut divinæ erat voluntatis, ob-

dormienti, talis oblata est visio. vidit Sanctam DEI genitricem in medio Angelorum stantem & beatas Virgines, Irminam, Modestam, Anastasiam,.quæ in diebus suis ipsi loco præerant, coram ea consistentes & vultus qvasi moestos exhibentes, & sanctam Dei Matrem ita se alloquentem: Ausculta, inquit, Filia cum illuxerit dies, erat enim hora matutina, indica sororibus tuis ex me qvia peccatis vestris exigentibus decrevit Deus, ut ipsa de qua petitis absolvi, flagelli vobis loco proveniat, qvousqve pro afflictionibus ab ipsa irrogandis de diuturnitate vitæ ipsius pigeat. Veruntamen noveritis ipsam ex prælatione iram Dei in se provocare, vobis vero non plus officere nisi quod super destitutione hujus loci nostri videbimini sufferendo laborare. Itaqve cum fuisset intronizata [cœpit de bonis Ecclesiæ juxta illud Nacchum, diabolum magnum exercere &, ut verum fatear, licet impudenter loquar, alia concubitoribus distribuere, alia vendere postremo ut breviter concludam, paucis Ecclesiæ derelictis omnia in usus suos convertere, ut posses liquido perpendere veridicam Dei genitricis sententiam supradictam existere: Ipsam ex prælatione iram Dei in se provocare. Denique aliquantis annis transactis Engelbertus cœpit &c.] cœpit Deo servire, Sorores Ecclesiæ procurare, & rexit illam XL. annis usqve ad tempore Domini Archi Episcopi Adelberonis, qvi primo fuit Metensis primicerius postea Trevirorum Archi Episcopus & Romanæ sedis legatus. Hujus temporibus Abbatissa Luigardis felicis memoriæ obiit & ante Ecclesiam in pace qviescit. Denique aliquantis annis transactis Egilbertus cepit se satis admodum offico dignum exhibere, nisi solum quod ab excommunicatorum, Regis videlicet & Clementis se noluit communione sequestrare, propter quod Bruno qui ei in Episcopatu proximo loco successit, omnes quos ille ordinavit, iste ab officio suspendit nec remotos ad pristinum

num gradum admisit, nisi qui se legitimo Romanæ Ecclesiæ Pontifici obediturum supra sanctum Evangelium fidem fecit. Complura memoria digna de hujus Egilberti probis actibus quæ per ipsum vel sub ipsius temporibus gesta sunt seniorum relatione ad nostram notitiam devenerunt, quorum aliqua, si quidem vel aliquam ejus memoriam cum pace Ecclesiæ fieri liceat in benedictione, curabimus insinuare.

CAP. LXV.

QUædam præpotens Matrona *Comitissa de Castello quod Aralune dicitur*, Mater videlicet Comitum Walramni & Folconis, marito suo defuncto astipulantibus filiis & filiabus suis, proprietatis suæ bona in Ecclesia Treverensi beato Petro tradidit, & amplius recepit, sub conditione quam precariam nominant, ita videlicet cum ipsa de hac luce migraret utraque data simul & accepta in beati Petri & Episcopi jus libere transirent, & quod Episcopo ex his facere placuisset liberam potestatem haberet: Hujus Comitissæ neptem filii filiam *Heinricus* quidam *dux, cujus ditionis erat Castellum quod vulgo Limpurc* [Lemburg] *nominatur* in matrimonium duxit, qui decurso aliquanti temporis spatio eadem bona Ecclesiæ tollere & in suos usus vendicare studebat, propter quod cum sæpius fuisset ab Episcopo ad satisfactionem vocatus & nollet desistere, sequestratus est á communione Ecclesiæ, cumque nec ideo manus suas ab incepta malitia contineret, imo magis & alia Episcopatus bona devastaret, Episcopus maledixit ei anathemate Maranatha. Cum nec sic quidem ab impugnatione desistenti sed & adversus ipsam civitatem Treverensem cum magna armatorum manu venienti, Episcopus convocata ad se liberorum & Ministerialium Ecclesiæ multitudine gravi statuto die oc-

currit & adjutorio Dei & beati Petri istius partis satis admodum modico, illius vero permaximo detrimento & confusione, ad propria redire cœgit. Post multum vero temporis cum idem dux inflictum sibi anathema parvi penderet & in malis supradictis & similibus perseveraret, accidit ut quidam de militibus ejus die quadam in domum ejus venisset & facta hora prandii apposita mensa coram ipso panem comedere devenisset [debuisset] & dux illi illudens, surge ait & foras egredere, coram me commesturus non es, excommunicatus enim es, & ille ubi, inquit, & quis me præter eum qui & Te excommunicavit. Cui dux ait, Ecce nunc vide jam parebit si ita sumus excommunicati, ut aliquæ nobis molestiæ possint accidere, si hic canis qui forte illis edentibus aderat, bucellam quam illi dedero comederit non pertimesco: Sin autem, timenda est nobis excommunicatio & petenda reconciliatio. Et hoc dicto misit bucellam, quam canis ut naribus adhibuit ultra contingere non curat, & nequis hoc canis saturitati imputare potuerit, cum alius illi bucellam mitteret, festinus arripuit, unde omnes qui aderant summa admiratione ducti una voce dixerunt, oportere eos ad satisfactionem venire. Et ita fecerunt. Sit ergo nomen Domini benedictum in secula, qui Sacerdotum, licet peccatorum, tamen in multitudine clementiæ preces exaudit. Et quod nostra parvitas in terris ligat, apud ipsum quoque ligatum esse confirmat, juxta quod ipse beato Petro & per ipsum Ecclesiæ promisit, dicens quodcunque ligaveritis supra terram erit ligatum & in cœlis.

CAP. LXVI.

EA tempestate populus multus utriusque sexus ex omni terra & natione Jerusalem ire intenderunt, & totis desideriis anhelabant pro Dei & fidei amore aut ipsi mortem suscipere aut

re aut incredulorum colla fidei subjugare, & hac mentis intentione incitati decreverunt primum Judæos in civitatibus & castellis ubicunque habitarent perseqvi, & cogere illos aut Dominum Jesum Christum Deum credere, aut sub ipsa hora vitæ periculis subjacere, cumque eodem fervore civitati Trevirorum appropinquassent, Judæi qvi ibi habitabant similia sibi arbitrantes fieri, qvidam ex eis accipientes parvulos suos, defixerunt cultros in ventribus eorum, dicentes, ne forte Christianorum vesaniæ ludibrio fierent, debere eos in sinum Abrahæ transmittere. Quædam autem ex mulieribus eorum, ascendentes super pontem fluminis & adimpletis sinibus earum & manicis lapidibus præcipitaverunt se in profundum. Reliqui verò, quibus adhuc vivere cordi erat, assumtis secum rebus suis & liberis, in Palatium quod asile Trevirorum, ubi ipsa hora Egilbertus manebat, confugerunt, & cœperunt lachrimis flagitare suffragium. Ille vero nacta opportunitate super conversione eos admonens ita exorsus est: Miseri, nunc venerunt super vos peccata vestra quæ operati estis, filium Dei blasphemando & Sanctissimæ ejus Genitrici detrahendo, ipsum quidem in carne venisse negando, & matri ejus superfluitatibus verborum vestrorum derogando. Ecce jam hujus rei causa ad summam vitæ vestræ desperationem devenistis, & vobis ego dico, si in hac infidelitate vestra perseveraveritis, corpore simul & anima peribitis. Vos pro similitudine Patrum vestrorum, qui ante Christi adventum ipsum in carne venturum crediderunt, vobismet ipsis blandientes, protecto nisi jam ipsum venisse, & quod redemtionis humani generis ipsum acturum Scripturæ referunt, adimpleta esse cognoveritis, ipsi vos fallitis. Quæ vos stultitia vel magis duritia coarctat, ut cum Prophetica scripta legatis non retractetis, vobiscum cogitantes quam brevis temporis

poris spatium adventus ejus in carne Daniel commemorat, & quot ex inde anni defluxerunt. Septuaginta, inquit, hebdomadæ abbreviatæ sunt super populum tuum, & super sanctam civitatem suam ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna & impleatur visio Prophetæ & ungatur Sanctus Sanctorum. Nonne si scientiam literarum vestrarum bonam haberetis, utique magnum vobis posset existere gaudium & fidei incitamentum de assumtione generis vestri in Deum? Hoc autem dicebat, qvia, ut quidam sanctorum dicit: Infidelibus est blandiendum, ut ad fidem convertantur, & ipsi de generis sui nobilitate gloriantur. Et adjunxit: Nunc itaque quiescite petitionibus meis & consiliis & convertimini & baptizemini & ego restituam cum pace & salute possessionibus vestris, & deinceps adversantibus tuebor vos. Cum hæc & his similia ad illos diceret, unus ex illis legis Doctor, cui nomen erat Michæas, cepit dicere; Vere sicut dixisti, necessum est nobis magis Christianorum nos fidei jungere quam de die in diem taliter vitæ nostræ & possessionum periculis subiacere. Age ergo quomodo credere debeamus edissere, & adjuva qvatenus liberemur de manibus eorum qui pro foris sunt quærentium nos perdere: Et ait Episcopus: Hæc est fides Catholica sine qua nemo salvari potest, ut credatur in Deum Patrem Omnipotentem Creatorem omnium creaturarum & in Jesum Christum filium ejus, qui cum Patre unius est substantiæ; qvem Deus Pater ante omnia tempora genuit nativitate ineffabili, de qua dicit Esaias Propheta, Generationem ejus quis enarrabit? qui quidem cum homines per multimoda vitia incedentes ad tantam devenissent insipientiam, ut neglecto Creatore suo debitum Deo idolis manu factis honorem impenderent; sicut est infinitæ misericordiæ, condoluit perditioni eorum

rum & ut eos ab errore & perditione, quæ de hâc vita decedentes excipiebat, liberaret; manens quod erat, ſuſcepit quod non erat, ex voluntate patris, cooperante Spiritu Sancto, homo verus per immaculatæ virginis uterum ſine viri ſemine natus eſt, quem quia filium Dei eſſe ſe dicebat, Patres veſtri crucifixerunt & vos ipſorum maledicta devinxerunt dicentes: Sanguis ejus ſuper nos & ſuper filios noſtros. Verum tamen vos hoc maledictum evadere poteſtis ſi in ipſum firmo corde credideritis & de peccatis veſtris ipſum vobis propitium fieri rogaveritis, qui poſt paſſionem ſuam effracto inferno & his qui in adventu ejus crediderunt inde erutis, die III. Deus verus & homo reſurgens à mortuis, ab hinc die XL. videntibus qui digni erant ad cœlos aſcendit, ubi ſedet in dextra Dei Patris ſui, æqualis ei & cœternus in divinitate, inde venturus in judicium in noviſſimo dierum, Deus verus & homo, reddere unicuique prout geſſit in corpore ſive bonum ſive malum: Nec minus credendum eſt in Spiritum Sanctum, qui ex Patre & filio procedens univerſa condita vivificat, æqualis & conſubſtantialis per omnia in divinitate Deo Patri & Filio, propter quod & fides Chriſtiana trium deitatis perſonarum unam prædicat eſſentiam, æqualem Majeſtatem. Hanc fidem Catholicam per orbem confitetur Eccleſia, in qua unum datur baptiſma in remiſſionem peccatorum credentibus, in qua juſtè & piè viventes poſt hujus vitæ decurſum corporibus noſtris eisdem quibus nunc paremus, immortalitate veſtitis, præterea communionem Sanctorum percipere & fruituros æterna beatitudine; malè verò operantes non confeſſos & inemendatos in æterno arſuros incendio. Tunc Michea is videlicet, quo hortante hanc fidei editionem Epiſcopus exorſus eſt ait: Teſtificor tibi per Deum quia quod locutus es credo, & ecce jam Judaiſmo

abrenuntio, & quæ nunc mihi non satis plenè sunt intellecta, cum nobis tempus pacis & transquillitatis adveniet, perquirere curabo, tantum nunc accelera nos baptizare, ut possimus manus quærentium nos evadere. Similiter & alii omnes dixerunt. Tunc Episcopus baptizavit illum nomen suum imponens ei, alios autem Presbyteri, qui aderant baptizabant. Sed ut de cætero taceam aliis omnibus in sequenti anno apostantibus iste adhærens Episcopo in fide permansit. Non ergo audebo nunc dicere, quod istius conversio sit animæ convertentis salvatio, cum scriptum sit, quia qvi converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, ejus inquam, id est suam & conversi. Cum ad Ezechielem Dominus dixerit, quod si annunciaverit impio viam suam malam & ille conversus non fuerit, ipse tamen mercedem suam non amiserit. Sic enim dicit: Si autem tu annunciaveris impio & ille non fuerit conversus à via sua mala, ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti. Præterea multa alia bona operatus est, quod enumerare longum est. Hoc tantum sciendum quod eleemosynas pauperibus largas faciebat & Ecclesiis bona plurima conferebat, sed & ab antecessoribus suis aliquibus ablata reconsignavit, quorum testamenta in ejus memoriam in bibliothecis usque hodie sunt recondita, quæ omnia ego pusillus qui hoc scribo ad redemtionem animæ ejus profutura possum optare sed sententiæ beati Augustini non audeo præjudicare. Dicit enim, omni homini qui Ecclesiæ Catholicæ non tenet unitatem neque baptismus neque Eleemosyna quamlibet copiosa, neque mors pro Christi nomine suscepta proficere poterit ad salutem, quoniam in eo vel hæretica vel schismatica pravitas perseverat quæ ducit ad mortem. Mortuus est autem Anno Dominicæ incarnationis M. C. primo, Non. Septembr. Et sepultus.

pultus est in Ecclesia majori, domo videlicet Sancti Petri Apostoli, sedit in Episcopatu annos XX duos, menses VIII. dies tres & vacavit Episcopatus ferè menses IV.

CAP. LXVII.

IN diebus illis fuerunt ex copioso Trevericæ Civitatis clero quam plures hac sacerdotii successione dignissimi, inter quos erat quidam Bruno nomine, Francus natione, insignis nobilitate, utpote quem Pater Arnoldus Comes ex nobilissima Adelheida matre genuerat, forma præstantissimus, literis satis eruditus, consilio cautus, plusquam dici potest munificus. Quibus ita erga se Principes devinxerat, ut non solum præposituris Majorum Ecclesiarum in Treveri & Spira verum etiam beati Florini in Confluentia, & Archidiaconatus eum dignitate sublimassent. De hoc suggestum est Imperatori, ut eum Trevericæ præficeret Ecclesiæ. Eo siquidem anno Henricus Rex quartus, Imperator tertius habita curia natalem Domini celebravit in Mogontia, ubi eum adeuntes cives Treverici petierunt sibi Episcopum dari, quibus mox petentibus principibus & civibus consentientibus, Brunonem eis consecrari jussit. denique ibidem ordinatus est Idus Jan. Adelberone Metensis Ecclesiæ Episcopo oleum sacræ benedictionis imponente, Johanne Spirensi, Richero Virdunensi cooperantibus, assistentibus Archi Episcopis Burchardo Mogontiensi & Friderico Coloniensi & aliis quam pluribus Episcopis. Itaque ordinatus venit Treberim die purificationis Sanctæ Mariæ Dei Genitricis & cum magno populi gaudio susceptus est. Anno igitur ordinationis suæ III. mense Martio Romam profectus Apostolorum gratia & percipiendæ benedictionis magistri sui causa invenit Dominum Paschalem universali Synodo præsidentem

Papatus sui jam annum octavum agentem, à quo honorificè susceptus, utpote Belgicæ Galliæ primæ Metropolis Præsul Magnificus. Ad cujus Præsulatum ex permissione beati Petri Apostoli suorumque successorum Apostolicorum quos enumerare longum est, inviolabilium testamentorum roboratione totius Galliæ atque Germaniæ pertinet primatus. Ita enim sanctus Sylvester Beato Agricio IIII^to^. Episcoporum Treberensium, qvorum nomina cognita habemus scribit inter cætera dicens: Sume prioratum post Alpes Trebir, ubique, Quem tibi lege nova Roma dat & veteri. Honorifice inquam susceptus sed quoniam Episcopalia, annulum videlicet & baculum per manum Laicam suscepisset, atque quia Eclesias dedicasset & Clericos nec dum pallium consecutus, promovisset, multum asperè correptus est & decernente Episcoporum ibi congregatorum concilio Pontificatus officium deposuit, quod tamen eisdem intervenientibus, quia discretio ejus & prudentia officio & tempori conveniens erat, post tridum non sine admissorum pœnitentia recuperavit. Injuncta est autem pœnitentia, ut quotiens in spatio trium proximorum annorum Missarum solennia celebraret, dalmatica non uteretur quod ipse humiliter implet. Deinde accepta tam Apostolici quam totius synodi benedictione, pallii honore donatus, atque de regula fidei firmiter observanda instructus, atque de instructione commissi gregis diligenter admonitus, in sua cum gaudio remeavit. Tum verò juxta Magistri institutionem magis quàm ante operibus justitiæ cepit insistere & verbum sacræ exhortationis quasi mensuram Evangelici tritici Dominicæ familiæ fideliter erogare & quod prædicavit ore, studuit operum executione conficere. Attentius illud beati Gregorii mente pertractans, Cujus vita despicitur, restat ut & prædicatio ejus contemnatur. Fuit enim constans in

Ora-

Oratione, devotus in eleemosynarum largitione, pius in viduarum & pupillorum defensione, excidia domorum Dei nulla sumtus magnitudine motus reparabat, & si quispiam Deo famulantibus aliquid intulisset injuriæ, impune prætertire non sinebat. Verum ut breviter concludam talem se omnimodis exhibebat, ut in administrandis quoque regni negotiis ex omnibus principibus consilio sapientia & autoritate nullus eo sublimior haberetur, adeo ut Imperator Patrem suum eum vocaverit & majorem cæteris ei honorem impenderit, sed & ab omnibus Episcopis, quocunque se conventui eorum ingessisset, ut Pater quidem diligebatur, sed ut major venerabatur. Igitur quoniam in rebus sibi commissis strenuissimus exstitit, defuncto Imperatore communi consilio Principium *Vice-Dominus Regiæ Curiæ* effectus est & regnum regnique hæres Heinricus videlicet nominis hujus quintus Rex adhuc adolescens circiter annos XX ei committitur, ut & regnum sua prudentia disponeret & hæredem regni & morum suorum honestate & disciplina, qua ipse [maximè] præ omnibus pollebat, informaret, quousque in Virum perfectum ætate & sapientia succrevisset, quem susceptum tam diu educavit usque dum Adelberti tunc Cancellarii postea Mogonciensis Episcopi detractionibus exasperatus regni & hæredis providentiam proceribus reconsignavit. Quantæ autem pietatis exstiterit exinde quis colligere poterit, qui noverit quod quantum libet ei quispiam molestiæ irrogasset, si revertens veniam postulavit, facillime ad misericordiam motus indulsit. Unde factum est, ut cum idem Adelbertus, cujus supra memini, Mogontiensium jam novus [Electus Episcopus] ob illatas Regi molestias à Rege captus & in carcerem retrusus, non inde prius exire potuisset, quam iste Bruno, inquam, faciendo fidem nunquam illum Regi nociturum pro ipso se obsidem Regiæ

 custo-

custodiæ dedit. Quid multis moror? Denique cum tanta solertia ac sapientia ab ipso res acta est, ut cum in diebus illis de venalitate Sanctæ Ecclesiæ, scilicet de contradictione venditionis, Episcopatuum, Abbaciarum & aliarum quarumcunque Ecclesiasticarum dignitatum inter regnum & sacerdotium sicut superiori sermone decursum est, ageretur invidiosa dissensio, ita Catholicorum amplexus est consortium, ut Imperatori debitum non negaret obsequium, neqve ita se Cæsarianorum communione contaminavit, ut Catholicorum offensas incurreret. Propter quod contigit ut novissime sua prudenti mediatione Imperator Apostolico obtemperaret, & deinceps desinerent esse discordes, quod ut facere non omiterret, quoniam omnibus prominebat auctoritate multorum Episcoporum exhortatoriæ ad ipsum directæ sunt Epistolæ.

CAP. LXVIII.

NUnc autem superest, ut gestorum ejus quoddam memoriale *cui me contigit interesse*, debeam declarare. Ivodii quod Trevericæ diœcesis appendicium est, fuerunt eo tempore hæretici qvi substantiam panis & vini qvod in altari per sacerdotes benedicitur, in corpus Christi & sanguinem veraciter *transmutari* negabant, nec baptismi sacramentum parvulis ad salvationem proficere dicebant, & alia perplura varii erroris profitebantur, qvæ memoriæ tradere nefas duxi. De his quatuor oblati sunt ei, quorum duo presbyteri, reliqui vero duo erant Laici. Presbyterorum unus Fridericus, alter duobus nominibus vocabatur Dominicus Guilhelmus, Laicorum vero alter Durandus, alter Hamelricus, quos dum discuteret, Hamelricus fuga lapsus est, Durandus vero hactenus quidem se sceleris hujus assentato-

tatorem esse ultro confessus est, sed deinceps in ea assentatione nolle persistere, adhibitis sibi sanctorum reliquiis juramento verbis fidem fecit. Vocatus auten alter Presbyterorum Fridericus ad audientiam non solum non negavit, verum & bene & recte se credere id profitendo asseruit. Cui Bruno Episcopus ait: Oportebat ut Tu, qui Doctor fidelium esse debuisti, sanam doctrinam cunctis evangelizares omittens infidelitatis assertiones, quibus mentiri Te cunctis credentibus luce clarius constat, cum beatus Augustinus dicat, quoniam Christum vorari fas dentibus non est, voluit ipse Christus hunc panem & hoc vinum misterio [in ministerium] carnem verò suam & sanguinem consecratione sancti spiritus potentiali [præternaturaliter] creari & cottidie pro mundi vita mystice immolari, ut sicut de virgine per Spiritum Sanctum vera carò sine coitu creabatur, ita per eundem ex substantia panis & vini mysticè id est [idem] Christi corporis [corpus] consecretur. In Epistola quoque de fide Catholica idem Beatus Augustinus dicit: Firmissimè tene & nullatenus dubites, parvulos [parvulis] qui nec propria voluntate credere nec pœnitentiam pro peccato quod originali [originaliter] trahunt, agere possunt: Sacramentum [tamen] fidei & pœnitentiæ quod sanctum est baptisma, quam diu rationis eorum ætas capax esse non potest, sufficere ad salutem in capitulo Epistolæ XXVII. His itaque aliis scripturæ sacræ Eulogiis in medium prolatis cumque ab astantibus fidelibus nunc singulariter nunc communiter increpatus atque ad Christianam veritatem incitatus nollet acquiescere, sed magis in infidelitate delegisset obstinata mente persistere, acclamabatur ab omnibus Dominicæ vocis sententia: Quoniam Ecclesiam non audit sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus, adjeceruntque gradu moveatur atque damnetur, quod ut fieret omnibus currentibus, ille nacta fugiendi

oppor-

opportunitate se interim subduxit sicque evasit. Proinde cum requisitus non esset inventus, juxta canonum sanctiones, qui noluerit ad audientiam venire vocatus eademque patiatur absens, ut breviter comprehendam, damnatus est. Inquisitus est & alter ille videlicet, qui ob hujus nequitiæ infamiam obumbrandam duobus vocabatur nominibus, an & ipse prælibatæ hæresis assertor existeret, testificatus est nunquam se professum esse vel profiteri velle, delatoribus ejus affirmantibus & dicentibus se quâdam vice [die] insipratus [insperato] conventiculis eorundem hæreticorum supervenisse, ipsumque illis communicantem, quo contra ille timens ne forte convictus [presbyterii] privaretur honore, respondit se ob hujus suspicionis abolendæ libenter velle summæ examinationis subire sententiam, quod dictum cum Placuisset omnibus, jussus est Missam celebrare & sacrum canonem qui secio vel Acco [Secreta Relaxia] dicitur sicut cætera excelsa voce decantare, ut qui ministerio pretiosi corporis & sanguinis Christi præsumsisset detrahere, ipsius probaretur virtute. Missa itaque decursa ubi ad communicandum perventum est, Episcopus verba inprecationis hujusmodi intulit dicens: Si vivificum hoc salutis nostræ sacramentum qvod in manibus tenes non verum corpus Christi & sanguinem esse ausus es impio ore garrire, cum ipsius ministerii [mysterii] contestatione interdico, ne quoquo modo præsumas accipere: Si vero non ita sed Catholicè profiteris accipe; & accepit. veruntamen qualiter idem redemtionis munus ad damnationem sui in os ejus intravit, referre supervacuum non judicavi. Cum enim esset in examinationis anxietate constitutus, omnipotenti Deo de admissis pœnitentiam, de futuris custodiam pollicens corde contrito supplicavit, & obtinuit ab instanti confusione liberari. Inde vero ubi in sua rediit, pollicita facere non expavit, & abdicatam hære-

hæreſin majori quam antea pertinacia roboravit, non recolens quod cum ſit Deus judex juſtus fortis & patiens, tanto delinquentium culpas diſtrictius judicat, quanto æquanimiter portat. Contigit ergo, ut de vitio in vitium corrueret, ſicut ſcriptum, qui ſordidus eſt adhuc ſordeſcat, & ſpiritu fornicationis ſeductus non multo poſt in adulterio deprehenſus eſt & digna iniquitatis ſuæ morte peremtus eſt. Sæpedictus etiam Pontifex crebris infirmitatibus nunc pedum, quod Podagram Græci vocant, nunc ventris fluxu, quod ciliacam nuncupant, vexabatur, propter quod exquiſitiſſimos ſemper ſecum habere ſolebat Medicos. Habebat autem inter eos Judæum quendam Joſuæ nomine Phyſicæ artis eruditiſſimum, computiſtam peroptimum, Hebraicarum literarum & totius Judaiſmi perfectiſſimum, quem circumdabat militaris habitus. Hunc majori præ cæteris familiaritate & dilectione idem Bruno ſibi annectebat, ſatagens ut qvomodo ille ipſum carnaliter medicaretur, ita illi ipſe ſalutem animæ operaretur. Cum hoc ſæpiſſime de divinis diſputabat voluminibus, ſemper illum ad converſionem deprecans & exhortans, in quo tandem Domino largiente optatum tenuit effectum. Nam conſiliis ejus acquievit & ab ipſo baptizatus eſt. Cui Bruno ſuum nomen impoſuit & in cunctis bonis adjuvit, cunctis fidelibus ſuis ipſum commendans & petens, quia genus illud hominum multum eſt in fide inſtabile, ſemper deſiderat in vitæ neceſſariis abundare, quatenus ubicunque ille ipſis manentibus ſuperveniret, providerent ei neceſſaria [cum caritate.]

CAP. LXIX.

NUnc iterum ad ordinem unde digreſſus ſum, orationis verba convertam. Cum ut dictum eſt Bruno omnimoda

moda probitatis actione XII annis serenus extitisset, auctoris omnium prævaricationum diaboli, qvi felicibus ejus actibus invidebat, instigatione retroconversus, religiosi itineris limitem excessit, & incentivis vitiorum avaritiæ videlicet & cenodoxiæ plus justo inhiavit. Ut enim militum interminatè habendi cupidorum muneribus & beneficiis potuisset satisfacere, non solum Clericorum & Laicorum bona diripiebat, verum etiam Ecclesiarum villas & curtes Deo & Sanctis ejus vespere & mane & meridie famulantium victui deputatas, sed & ornamenta pretiosa & vasa concupiscibilia tam aurea quam argentea in suos usus redigebat, & exinde expensas faciens humanos in se favores concitabat. Nihil enim laude fuit ei in vita dulcius. Inde est qvod villæ duæ, una Dei genitrici loci, qui Orgium dicitur, nuncupata Macharia, distans à Treveri versus aquilonem circiter tria miliaria, altera beato Paulino, dicta Lesura & aliæ qvam plures, qvas omnes enumerare propter multitudinem distuli, [longum est] à prioribus quoque Pontificibus ad tempus qvidem sublatæ sed freqventer ab omnibus reconsignatæ nunc autem ab hoc subtractæ nec restitutæ, Episcopalibus sunt addictæ reditibus. Quarum priorem Dagobertus Rex Francorum inter cætera quæ Ecclesiis Dei legitur contulisse beneficia, Sanctæ Dei Genitrici ob amorem Sanctissimæ virginis Irminæ filiæ suæ, tunc ibi degentis, nunc vero quiescentis cum aliis quam pluribus contulit, alteram autem quam diximus Lesuram beato Paulino Ludolphus Trevirorum Archi-Episcopus donavit & Sacerdotii sui autoritate obsignavit, imprecans, ut si quis Lesuram in succedentibus annis usui fratrum, in Beati Paulini Basilica ministrantium, sustollere conaretur, disperderet eum Deus de terra viventium. Ubi vero in hunc ejusdem Pontificatus Auctoritas collata est, iniquo-

rum

rum ſeductus conſilio, ut diximus, eam cum aliis aliquibus in uſus ſuos redigebat, dicens: non licere cuiquã Epiſcoporũ qvidqvam Epiſcopaliũ redituum alicui Sanctorum loco aſſignare, & qvoniam prænominatus Liutoldus hoc fecerit, ratum non eſſe, quod utrum ne illi licuerit, vos diſcernite. Æſtimo namq; quoniam Epiſcoporum eſt ſummam Deo famulantibus diligentiam adhibere, neceſſaria miniſtrando, ne dum pro neceſſariis conquirendis negociantur, à ſancto propoſito diſcedere compellantur. Ad hoc enim deputati ſunt Eccleſiaſtici reditus, ut ex eis ſubveniatur Chriſti pauperibus, qvod ille exeqvens melius uſui miniſtrorum Dei aſſignaverit, quam iſte in uſum ſuperbæ gloriationis abſumſerit. Huc accedit quod cum Egilbertus proximus hujus Brunonis anteceſſor adhuc viveret, inito conſilio cum Optimatibus ſuis, ex qvibus iſte Bruno unus erat, hujusmodi verbis eos compellabat; Obſecro vos per miſericordiam Dei dilectiſſimi filii mei & fratres, quidquid ego & anteceſſores mei Epiſcopi Sanctorum locis injuriæ violentia magis quam ratione irrogavimus, vos me commonefacite & ego reſtituam; Ut & meam & eorum animas ab inferis redimam. Quod cum placuiſſet omnibus, diſcretis cuiqve loco reditibus banni conſtrictione ligavit & firmavit, ut qui deinceps inde ſubtraheret Deum præſumtionis ſuæ ultorem ſentiret; Et reſponderunt omnes: Amen. Ubi vero Egilbertus ſpiritum reddidit & Bruno in Epiſcopatu ſucceſſit, univerſa quæ reconſignavit iſte, reſumſit, dicens nihil exinde ratum eſſe, quod illi infirmus & jam ſuimet impotens in noviſſima vitæ ſuæ hora conſtitutus fecerit. Cum beatus Gregorius dicat: Ultimam pœnitentiam nulli negandam. Beatus vero Auguſtinus dicat ſe non diffinire, qvod qui ſeram tantum egerit pœnitentiam, liberetur per eam. Ego qvidem puto, ſi audeam dicere, qvod qvi temporanea ſine feroci-

na pœnitentia, male parta restituerit & si propterea non liberabitur, qui ea postmodum in indebitos usus usurpaverit, non minus judicium sustinebit.

CAP. LXX.

ANno igitur ordinationis suæ XIX placuit ei Romam tendere, ut renovaret privilegia sedis suæ, indignatus super protervia præfati Adelberti Mogontiensis Episcopi de legatione sedis Romanæ sibi concessa superbe se efferentis, maxime cum ex concessione priorum Apostolicorum Episcopus Treverorum nulli nisi soli Apostolico vel à latere ejus ad præsens [ad principes] misso debeat obedire, sicut Hincmarus Remorum Archi-Episcopus in Epistola sua Nicolao Papæ directa commemorat, dicens: Remensis Ecclesia nunquam [inquam excepto] Romano Pontifice Primatem habuit, nisi quam diu ejecto ab ea sine ullo crimine suo Pontifice violentia Tyranni Milonis tempore Karoli Principis Pastore vacans Bonifacio Apostolicæ sedis Legato aliquandiu sicut & Treverensis Ecclesia commissa fuit. Sed & in tempore illo præfuit Ecclesiæ Metensi qvidam Stephanus Kalixti Papæ ex Sorore nepos, cui jam dictus avunculus ejus concesserat in celebrationibus Missarum pallio indutum procedere, integra Trevericæ Metropolis potestate. Qui de pallii honore exhilaratus velut confidens gratiæ consanguinitatis supra memoratæ ultra quam oportuit se exstulit, omnimodis innitens, si quomodo potuisset Trebericam Ecclesiam deprimeret, suam autem anteferret & metropolim faceret, sperans quod qvæcunqve inchoasset, Kalixtus assentiret, qvod exinde perpendimus, qvia qvotiescunqve à Metropolitano vocatus fuisset, ut sicut consuetudo est suf-

ſuffraganeis Epiſcopis, Metropoli obedientiam & ſubjectionem ſubſcriberet, venire contempſit dicens: Suos qvoqve anteceſſores qvinque fuiſſe Archi-Epiſcopos, qvod nullarum ſcripturarum autoritas affirmat & pronuntiat. Solummodo qvippe Metenſium Epiſcoporum qvinque numero pallio uſi referuntur, qvibus iſte ſextus aſcribitur, ſervata tamen in omnibus Metropolitano ſubjectione, ſed non omnes qvi palliis utuntur Archi-Epiſcopi ſunt, niſi qvorum ſedes Metropolis ſubjectis ſibi aliis civitatibus & Epiſcopis principatur. Cum igitur propter ſupra memoratas cauſas ſæpedictus Bruno Romam verſus iter faceret, & Auguſtidinum [Auguſtodunum] usqve proceſſiſſet, Kalixtus Papa ibi ei occurrit & amice ſuſcepit & cum eo in eodem loco natalem Domini celebravit. Tranſactis autem diebus ſollennibus pariter iter Cluniacum dirigunt, ubi Bruno cauſas ſui adventus aperuit, prolatisqve coram ſedis ſuæ privilegiis eadem ſibi & Eccleſiæ ſuæ Apoſtolicæ ſubſcriptionis firmamento ſtabiliri poſtulavit quod & obtinuit. Nam facta ei peccatorum ſuorum indulgentia remiſit ad propria dans ei chirographum hunc modum [hujusmodi] continens.

CAP. LXXI.

K*Alixtus ſervus ſervorum Dei*, Venerabili Fratri Brunoni Treberenſis Eccleſiæ Archi Epiſcopo Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Et conſvetudo ſedis Apoſtolicæ perſuadet & ipſe rationis ordo expoſcit, ut ſapientes religioſasque perſonas & in Romanæ Eccleſiæ unitate & obedientia devotas exiſtentes honorare amplius ac diligere debeamus. Proinde, Frater dulciſſime, poſtulationi tuæ clementer annui-

 mus

mus & personam tuam dilectionis brachiis amplectentes eam à cujuslibet Legati potestate absolvimus, nisi forte à nostro latere dirigatur. Confidimus enim in Domino, quod de sapientia & religione tua & Deo & Ecclesiæ honor magnus utilitasque proveniet. Data Cluniaci III. Non. Jan. Denique non multo post tempore viribus corporis ejus senio simul & infirmitate ad occasum vergente in omni fere circa regione ceperunt viri nequam consurgere, & res Ecclesiæ, quæ ipsorum defensioni & ut ita dicam advocatiæ commissæ fuerunt, barbarico more depopulari, quodam comite Wilhelm filio Cunradi supra memorati comitis de castello quod vulgo Luczelenburc vocatur, ducatum illis præbente, quos cum sæpius ad corectionem invitasset & non profecisset, tandem cum non haberet, qui illorum vesaniam armata manu posset reprimere, ipsi enim, si barbari provinciam hanc impeterent, illis debuissent resistere, utebatur in illos anathematis ultione die quâdam Dominica VIII. Id. Decemb. Anno Dominicæ incarnationis M. C. XX. Pontificatus sui anno XXI.

CAP. LXXII.

Cujus anathematis verborum series hunc habet modum: Propter continuas oppressiones quas Ecclesia nostra patitur, decernimus & Sancti Spiritus judicio & autoritate nobis concessa confirmamus, ut quicunqve sive rapinis rerum Ecclesiasticarum sive in combustione alicujus Ecclesiæ, sive in captione alicujus Clerici, vel in quacunqve indebita exactione, sive in generalis vel specialis pacis violatione, hactenus nos conturbavit, ad satisfactionem canonicè vocetur, passurus Sententiam secundum merita; Obediens

ens judicium cum misericordia, rebellis judicium sine misericordia. Abhoc autem die ulterius qvicunqve supra dictorum violator inventus fuerit, hodierna excommunicatione prædamnamus & præcipimus, ut ab omnibus ut Sacrilegus devitetur, suspenso ejus nomine in Ecclesia ad judicium excommunicationis jam super eo factæ & singulis Dominicis diebus repetendæ, ita quicunque ei communicaverit, si Laicus fuerit, eodem anathemate feriatur, si Clericus, ab ordine deponatur. Spolia qvoqve emens vel accipiens, ei cui & spoliator damnationi subjaceat. Congregationibus autem licentiam damus, ut qvicunque eos in bonis stipendiorum suorum læserit, eum cottidiana excommunicatioue perseqvantur. Porro Archidiaconis concedo, ut ubi aliis negotiis impeditus adesse non potero, pœnitentes Ecclesiæ reconcilient, servato ordine in compositionibus & cæteris Ecclesiasticis consvetudinibus.

CAP. LXXIII.

MUlta qvidem & alia probitatis fecit insignia, quæ *& ipse Ego vidi* & aliorum certa relatione cognovi, quæ enumerare per singula, gratia vitandæ prolixitatis omisi; Hoc tamen scire sufficiat, quod appropinqvantem vitæ ejus terminum laudabilibus admodum operibus antevenit. Etenim per nocturnam qvietem solitus erat Sanctorum memorias silenter circuire, illicqve in oratione diutius persistere, & Dei propitiationẽ cum eorum intercessione profusis lachrymis exorare, sed & loca ubi servi Dei & ancillæ in clausulis degebant uno tantum comite contentus frequentabat, & quæcunqve habuissent necessaria, tam in victu qvam vestitu ministrabat, atqve eorum orationibus se devotius commendabat,

bat. Nec prӕterendum quoqve quod in Spirensi [Moguntina] Diӕcesi in prӕdio suo, quod Otenheim dicitur, Monasterium construxit, ubi Deo famulantes Monasticӕ professionis Cœnobitas adunavit, tantumque de rebus prӕdiorum suorum delegavit, qvantum posset illic commorantibus ad cottidianum victum sufficere. Sed nec hoc silendum quod in Confluentia Basilicam Beati Flori [Florini] vetustate consumtam meliore schemate & ampliori ambitu [habitu] & lapidiis thophis sectis & politis, sicut usqve in hodiernum diem conspicuum est, construxit. Sed & in Treveri Ecclesiam, in qua beati Pauli & aliorum confessorum Pontificum Treberensium nec non & corpora plurima martyrũ Thebӕorum sub Ricciovaro passorum requiescunt, quam sicut primum nostrorum relatu didicimus, Sanctus Felix Trevirorum Episcopus, qui in ipsa requiescit, magno & spatioso ambitu primus fundavit, postmodũ vero vetustate consumtam beatus Marus & ipse ejusdem Civitatis Episcopus, quique ibidem quiescit in pristinum statum reparavit, Iste quoque nostris temporibus ignis concrematione dirutam, Adelberti & Rudolfi ejusdem Ecclesiӕ Prӕpositorum industria datis sumtibus, nõ juxta primӕ qvantitatis amplitudines sed secundum facultatis suӕ modum reformavit. Anno autẽ Dominicӕ in carnationis MCXXIIII qvi est annus Episcopatus ejus XXIX [XXIII] VII Kal Maji, die VI feria, hora prima animam reddidit. Cujus exequiis celebrandis affuerunt Trebericӕ diœceseos Episcopi Heinricus Virdunensis, Conradus Tullensis, & eum non longe ab antecessoris sui Egilberti sepulchro magno cum honore & totius cleri & populi mœrore deposuerunt: sedit in Episcopatu annis XXIII dies XXIIII [II] & vacavit Episcopatus menses duos dies VIII.

CAP. LXXIV.

CAP. LXXIV.

POst decessum vero Brunonis Episcopi Gotefridus Majoris Ecclesiæ Decanus in Episcopatu successit. Hic de Leodiensi Parochia extitit oriundus, Arnoldum vero consanguineum suum & majoris Ecclesiæ, Domus videlicet beati Petri Præpositum, virum videlicet religiosum & morum honestate præclarum, qui Ecclesiam in honore sanctæ Crucis juxta albam portam sitam constituit, Treberim secutus, & Eberhardo Trevirorum Archi-Episcopo Clericus est designatus. Hic vero sicut & antecessores ejus, prædictus inquam Præpositus, morum dignitate & animi liberalitate insignis; prius à Trevirensibus Clero scilicet & populo dilectus & ab Episcopis ejusdem civitatis Egilberto & Brunone multis Ecclesiasticis honoribus ditatus, ad ultimum decedente Domino Brunone sicut prædiximus in Episcopatum est sublimatus. Peracto vero anno Episcopatus sui insurgentibus in eum quibusdam de clericis suis, & introitum ipsius calumniantibus, quorum calumnia si justa an injusta fuerit Deus scit, ego nescio, tandem ad hoc causa est perducta, quod sentiens suam infirmitatem ad hoc onus non sufficere, jam enim ad decrepitam ætatem venerat, videns etiam quod in Ecclesia fraterna scindebatur caritas, quibusdam sibi adhærentibus, aliis resistentibus, ne causa esset hujus schismatis circa finem tertii anni ab Episcopatu est absolutus. Obtinuit autem sedem annis duobus mensibus X diebus XI supervixit autem postea anno uno mens. V. dieb. XVI. Obiitque XVIII Kal. Decembr. die [V] feria hora noctis III[a]. quem sepelivit successor ejus in Basilica sancti Petri majoris Ecclesiæ sub arcu, quæ est ad meridionalem plagam.

CAP. LXXV.

HIc autem ſucceſſor ejus nomine Meginherus eadem, qua Deceſſor, parochia nobilibus & ipſe parentibus procreatus, & à pueritia in Treverenſi Eccleſia educatus, morum honeſtate & perſonæ maturitate ad Præſulatus honorem dignus profectò aſcendiſſet, ſi antedictum Gotfridum vel parcius impugnaſſet vel ſuæ rigiditati & indiſcretioni modum impoſuiſſet. Menſe Junio electus ſeqventi autumno collecta militia Treverenſi caſtellum novum, qvod dicitur Hunniag [Bumachen] primo impetu cepit, Wilhelmum comitem ad conditiones pacis coëgit, pacemque patriæ in brevi reformavit, veniente XL^{ma}. iter ſuum Romam direxit ubi à Papa Honorio ordinatus & pallio dignitatis eſt decoratus; unde reverſus à Clero & populo Trevirorum honorifice eſt ſusceptus. Deinde dum nimio Zelo rectitudinis de incontinentia Clericorum multa ſæve diſponeret, ſine condimento diſcretionis magnam ſibi comparavit invidiam, & quam nec dici fas eſt acquiſivit infamiam.

CAP. LXXVI.

ET forte eodem tempore *Francorum* Reſpublica valde turbabatur. Nam paucos ante annos Heinrico Imperatore hujus nominis V. Rege ſine prole defuncto Proceres Francorum apud Mogontiam *Lotharium* [*Leodegarium*] *Ducem Saxonum* in regnum elevaverunt, eorumqve decretum Romani laudaverunt, cum ecce Fridericus Dux Alamannorum, ejusdem Heinrici Imperatoris ex ſorore nepos facta conſpiratione cum qvibusdam juſtitiæ inimicis fratrem ſuum Cunradum regno ſubſtituit, magnamqve belli materiam

am & contentionis fomitem hac de re suscitavit. Quod ubi Honorius Papa comperit, Cunradum omnesqve sibi faventes excommunicationis vinculo colligavit. Et Meginhero Archi-Episcopo ordinato jam reversuro, ut in sede sua eundem Cunradum excommunicaret, præcepit. Anno igitur ordinationis suæ II°. Mense Novembris, cum jam erga multorum animos ea qva dixi causa esset odiosus, Romam ire disposuit, ut consilio Apostolici vel auxilio ea quæ se gravabant alleviaret. Quo tempore prædictus Cunradus minus in Teutonico prosperatus regnum Italicum tanquam & illud sibi deberetur invadere cupidus, ibidem in Italia morabatur, ubi Meginherum Episcopum per exploratores proditum cepit, eumqve apud Parmam civitatem custodiæ deputavit, ubi seqventi anno jam oculorum lumine ex afflictione amisso Kal. Octob. obiit, Episcopus Parmensis vestibus, quas sibi ipsi morituro paraverat, corpus indutum in majori Ecclesia sepelivit.

CAP. LXXVII

POst hunc Brunonem Ecclesiæ Trevirensis Canonicum Brunonis quondam Archi Episcopi Nepotem elegerunt VII. Idus Decemb. quod ille omni nisu maxime causá inopiæ hujus Ecclesiæ renuebat. Re autem vera, ut post claruit, majoris Episcopatus gloriam affectabat & cum gratia Apostolici Innocentii faciebat, qvi eo tempore in Galliis commanens diversis in locis concilia celebrabat. Nam quando Meginherus Episcopus Romam pergens captus & custodiæ traditus fuit, bellum qvoqve inter Romanos conflatum de loco Innocentii & Anacleti Honorio Papa defuncto: Qvorum prior Electione autentica cleri & populi intronizatus & con-

ſecratus defuncto ſucceſſerat, alter autem factione nobilium Romanorum qvorum ipſe propinqvitate pollebat, Papatus ſibimet honorem aſſumſerat. Maximo autem motu horum gratia concitato Innocentius Papa templum Sancti Petri fugiens, [intravit] qvem Anacletus obſeſſum tormentis machinisqve adhibitis de templo & urbe fugavit. Pulſus ergo Roma Gallias Innocentius petiit, ubi eum Legati Trevirorum adeuntes ut electionem ſuam firmare & perficere non differret, poſtulabant. Quibus ipſe reſpondit, ut alium ad hoc idoneum qvem vellent eligerent. Nam Brunonem nec ipſi nec alterius Eccleſiæ filii Epiſcopum habere potuiſſent. Hoc reſponſum apud Leodium in XL^ma. acceperunt ſeqventi Paſchâ cum Rex Lotharius omnesqve Principes Trevirorum Treberi conveniſſent pars Cleri, Primicerium Metenſem Adelberonem eligebat [pars Cleri N. alii Adelberonem eligebant] Principes tamen & Populus.

[Acriter repugnabant qua diſſenſione per continuum annum pertracta tandem juſſu Apoſtolico & imperio regali ſedata, altero Paſcha inthronizatus eſt Adelbero anno Dominicæ Incarnationis M C XXXII.]

[Feliciter finiunt geſta Treberorum, ſumma diligentia per manus Petri Weſalentini ſcripta, cujus anima poſt mortem hanc cum Chriſto requieſcat in pace, Amen.

[*Hæc in Codice Scriveriano.*]

CHRONICON HOLSATIÆ VETUS

Sub nomine continuationis Chronici Slavorum Autore presbytero Bremenſi, usque ad annum 1448.

CAP. I.

IN principio creavit Deus cœlum & terram: In cœlo ſpirituales Angelos cives; In terra terrenos peregrinos, in cœlum transferendos, hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam rectum & intelligentem. Atque ei ut ſubdito mandatum dederat, cui ſi obediret, civis fieret; Sin autem; projiceretur & extra cœleſtem civitatem, & civium numerum remaneret in terra. Hic primus homo Adam, mandatum Dei non cuſtodiens, ejectus eſt ê Paradiſo terreſtri atqve cœleſti, & incola terræ in ſudore vultus ſui veſcebatur pane, & genuit filios & filias in ærumnâ multa. Duos autem genuit nominatos Cain & Abel; Cain primogenitum in peccatorem.

Qui ut in terra dominaretur, condidit civitatem nomine filii sui Enoch. Hic invidens fratri suo Abel, qvi in terra civitatem non condidit, sed cœlestem civitatem diligens, Deum super omnia colens, de pinguibus animalibus obtulit Deo sacrificium. Et Cain de minutis frugibus terræ, ad cujus munera Deus non aspexit. Ideo Abel fratrem suum interfecit. Malus bono propter bonum invidens secum inhabitare terrenam civitatem non sinebat. Loco cujus justi primi sacerdotis spiritualis personæ, cœlestis civitatis inhabitatorem spiritualem hominem Seth, de qvo Christus carnem sumere volens ad redimendum hominem, qvem creavit. Hic Seth genuit filios à qvibus Deus & superna civitas diligebatur, usqve ad diluvium aqvarum totius orbis. Et à primo homine Adam usqve Noë, cujus tempore diluvium inundavit fuerunt octo personæ intermediæ; Sic qvod in decimo homine justo nato ab Adam fuit diluvium purgans à peccatis universum mundum. Nam primogenitus Cain & sui filii fuerunt peccatores coram Deo. Et illo tempore fuerunt gigantes in terra & filii Dei (nati à justo Seth) concubuerunt cum filiabus Cain & ab ipsis perversi facti, ideo Deus per diluvium purgavit universum mundum, præfigurans peccatores per baptismum in aqua gratia Christi esse purgandos. Et à principio mundi usqve ad diluvium fuerunt anni mille sexcenti sexaginta sex.

CAP. II.

Mundo per aquam purgato Deus dedit præceptum non interficere & effundere sanguinem. Justus vero Noë Patriarcha, tres habuit filios Sem, Cham & Japhet. A Sem primogenito filio, exorti sunt filii & cives cœlestis civitatis, à qvibus Christus carnem suscepit. Peccatores & Judices spiri-

ſpirituales. Sem genuit Arfaxat, qvi genuit Sale, hic genuit Heber, à qvo Hebræi nominati ſunt. Nam filius ejus Phaleg in confuſione linguarum retinuit linguam Patris ſui Heber, unde Hebraica lingua dicta eſt. A qvibus Hebræis Prophetæ, Judices, Reges, Sacerdotes, & tandem Chriſtus & Apoſtoli exorti ſunt. Secundo-genitus filius Noë Cham qui cum vidit patrem ſuum nudum jacentem, & verecundiam Patris fratribus demonſtrans, qvi tamen eam videre nolentes, ſed veſtibus cooperuerunt. Ideo Pater evigilans, dicti filii, filium Chanaan maledixit, dicens: Maledictus Chanaan, ſervus ſervorum erit fratribus ſuis. In hoc maledicto nomine prima ſervitus eſſe cœpit, qui etiam Cham genuit Chus, qvi genuit Nemroth gigantem, qvi fuit robuſtus venator, & primam civitatem poſt diluvium condidit, Babylon inclutam & nobiliſſimam civitatem & turrim in ea, cujus altitudo attingebat cœlos. Et hæc turris à filiis Noë, nepotibus & pronepotibus ſeptuaginta duobus fuit conſtructa. Et ab illis ſeptuaginta duobus ſunt exorta lingvagia, remanente in filio Heber prima lingua ab initio cum homine à Deo data. Et ab his ſeptaginta duobus univerſus mundus in linguis ſuis eſt diviſus. Nemroth venator contra verum Deum ædificata prima civitate Babylon poſt diluvium primum dominium in populo gerebat. A Sem juſto primogenito Noë usqve ad Abraham Patriarcham electum à Deo fuerunt decem generationes. Et terminabatur ſecunda ætas, habens annos ducentos nonaginta duos.

CAP. III.

AB his tribus filiis Noë mundus diviſus eſt in tres partes, Aſiam, Africam & Europam. A primogenito Sem major

pars terræ ſcilicet Aſia nominata, quæ habet in ſe regna Indiam, Perſiam, Medos, Chaldeam, Meſopotamiam & regnum Asſyriorum. Et hæc Aſia habet qvaſi mediante totius orbis in meridie per Orientem ad Aqvilonem. A ſecundo filio Noë Cham ſecunda pars terræ, ſcilicet Africa, poſſeſſa eſt, quæ tendit à meridie ad Occidens, & habet in ſe regnum Ægyptum, Æthiopiam, Carthaginem & terram Chanaan, in qua Jeruſalem & terra promiſſionis ſita eſt. Ab ultimo filio Noë ſcil. Japhet & ſemine ejus tertia pars terræ dicitur poſſideri, qvæ tenditur ab Occidente ad Aquilonem, & habet in ſe regna Græciam, Scythiam, Siciliam, Italiam, Hiſpaniam, Franciam Almaniam & Germaniam. De his tribus filiis Noë patriarcha prædixit futura dicens: Maledictus Chanaan filius Cham, ſervus ſervorum erit fratribus ſuis & Benedictus Dominus Deus Sem, ſitq; Chanaan ſervus ejus. Dilatet Deus Japhet & habitet in tabernaculis Sem, ſitque Chanaan ſervus ejus. Hæc prophetia impleta fuit per Alexandrum Magnum de Græcia natum. Aſcendens in terram Chaldeorum Perſarum & Medorum, qvæ fuit pars Sem & inhabitabat ibi, ac regna illa regno Græciæ adjiciens. Et ſuper omnia in Romanis fuit tota impleta. Nam Roma quæ eſt caput Europæ, vicit & ſubjugavit omnia regna mundi, & terram Chanaan, qvæ prius à filiis Sem ſcilicet Judæis fuit devicta & per eos posſeſſa, à Romanis Principibus Tito & Vesſpaſiano fuit in ſervitutem redacta.

CAP. IV.

Abraham à Sem benedicto filio Noë deſcendens & habitans in Chaldea, cum homines à cultu veri Dei declinabant. Thare Pater Abraham ſolus cum filiis ſuis unum verum Deum adorabat, qva propter odio habitus, Deus

us illum monebat, ut terram illorum perverforum exiret. Et mortuo Thare Deus Abraham de Ur Chaldeorum eduxit, & terram Chanaan, quam fibi & heredibus fuis, hereditariam terram id eft promiffionis jufferat poffideri. Cui Abrahæ Deus benedixit & promifit quod in femine ejus id eft in Chrifto benedicerentur omnes tribus terræ. Qvi duos habuit filios primogenitum Ifmael ab ancilla fecundum carnem natum, à qvo Reges & Duces terræ procefferunt. Alium filium dedit fibi Deus exlegitima uxore, fterili, ipfo fene exiftente, natum Ifaac vocatum, à quo Ifrael id eft viri videntes Deum ad fpiritualem vitam cœleftem pertinentes ortum deduxerunt. Hinc Abraham tempore olim Regis Ninive fuit natus. Et non longe poft conftructionem magnæ terrenæ civitatis Babylon. Et ultra mille annos ante alterius magnæ civitatis Romæ in Europa fitæ ortus. In civitate terrenâ habitationem nullam habuit, fed hic peregrinus in terra in tentoriis degens ad cœleftem civitatem infcribi potius eligebat. In hoc Abraham habuit principium tertia ætas, quæ duravit usque ad tempus regni fcil. David & Salomonis & fluxerunt anni nongenti qvadraginta duo,

CAP. V.

QVarta ætas mundi cœpit à David Rege usque ad transmigrationem filiorum Ifrael, per Chaldæorum Regem Nabogodonofor in terram fuam, in quâ feptuaginta annis captivati permanferunt, & fluxerunt anni quadringenti feptuaginta tres à David usque ad tranfmigrationem. Nam usque ad illud tempus Reges fuerunt in populo Dei. David Rex eximius Prophetarum, qui librum Pfalmorum Deo in cythara decantabat, & cultum divinum maxime de-

decorabat. Filius ejus Salomon Rex & sapientissimus hominum templum Dei miro modo ædificans, proverbiorum, Cantica Canticorum, & Ecclesiastem inspirata Prophetiâ exarabat. Horum Regum tempore in populo unius veri Dei cultore, in Italia Roma nondum erat cœpta, sed in ea Latini dominabantur exorti ab Ænea Rege è Trojana civitate à Græcis destructa. Et postmodum tempore Robeam filii Regis Salomonis Roma in Italia à Romulo & Remo duobus fratribus illegitimè natis condita est. Altera Babylon, civitas magna terrena, à qva totus orbis subjugatus est, secundum Prophetiam Danielis. Rex Nabogodonosor videns magnam statuam, cujus caput erat aureum, pectus & brachia argentea, venter & femora ex ære, tibiæ autem ferreæ, pedum autem pars qvædam terrea, qvædam futilis: Et abcissus est de monte lapis sine manibus, & percussit statuam in pedibus ejus & comminuit eos. Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa & argentum & aurum, & redacta qvasi in favillam istius areæ, qvæ rapta sunt vento, nullusque locus inventus est in eis. Lapis autem qvi percussit statuam factus est mons magnus. Hæc visio sic declaratur. Nam statua sive imago ex auro, argento, ære, ferro & testa fuerunt regna mundi. Nam majus regnum in toto orbe nobilissimum ac ditissimum fuit regnum Chaldæorum auro comparatum tempore Regis Nabogodonosor, & post eum suscitatum fuit regnum minus ut argentum, quando civitas Babylon destructa Reges Medorum regnabant toti orbi. Post hæc Alexander M. de Græcià consurgens velut æs regnans, minus argento omnem terram subjugavit. Demum Romani Reges velut ferrum comminuerunt omnia regna mundi. Tunc scilicet illis Romanis regnantibus abscissus est lapis de monte sine manibus. [Et percussit statuam in pedibus ejus & comminuit eos.

Tunc

Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa & argentum & aurum, & redacta quasi in favillam istius areæ, quæ rapta sunt vento, nullusque locus inventus est in eis. Lapis autem qvi percussit statuam factus est mons magnus. Hæc visio sic declaratur. Nam statua sive imago ex auro, argento, ære, ferro & testa fuerunt regna mundi.] Christus firmus ut lapis de monte, patre superno sine manibus abscissus de virgine sine commixcione virili natus in terra omnia regna superiora destruens per se ipsum docendo homines non hanc terram & terena caduca diligere, sed se humiliare sub manu omnipotentis Dei & per humilitatem ascendere ad cœlestem supernatam civitatem, cujus regni non erit finis. Hic terminatur in Christo qvinta ætas mundi, quæ continet annos quingentos septuaginta qvinque.

CAP. VI.

CHristus Jesus Dominus noster Rex & sacerdos utrumque hunc gladium cœlestem & temporalem tempore suæ passionis postulavit; dicens: Qvi habet tunicam vendat eam, & emat sibi gladium. Ubi tunc Apostolus Petrus successor ejus in regno respondit, dicens: Ecce Domine, duo gladii, cui Dominus: Bene, sufficit, hoc est duo gladii. Unus spiritualis spiritualibus personis, & alter gladius secularis secularibus committatur. Hos duos gladios ferunt sacerdotes & Reges, & seculares Principes etiam habent gladium, qvamvis Temporalem á Deo sibi commissum. Qvia omnis potestas á Deo est. Et Dominus Jesus dixit Pilato: Non est tibi potestas in me, nisi desuper esset tibi data; de qvo gladio Dominus tempore passionis suæ dixit, spiritualibus personis prohibens eo uti, Mitte gladium tuum in vagi-

vaginam. Nam qvi gladio pugnant, gladio peribunt. Hanc poteſtatem temporalis gladii, illi duo Conditores Romæ ſimul in ea pacificè nequiverunt poſſidere. Nam Romulus ut unicus Rector & Dominus illius novæ civitatis remaneret, fratrem ſuum Remum occidit. Et ſic origo Romanæ civitatis terrenæ incepit à Romulo. Qvi natus illegitimè, ut regnaret, fratrem proprium occidit. Illegitimus fratricida origo Imperatorum. Petrus Apoſtolus Piſcator pauper illiteratus, Spiritu Sancto illuſtratus, voluntariè pauper propter regnum cœlorum, hic in terra nihil habere volens, piſcator animarum ad cœleſtem civitatem caput Eccleſiæ. Ab his duobus capitibus Chriſtiana membra gubernantur, qvibus dolentibus dolent & membra ſua. Nam in primitiva Eccleſia poſt aſcenſionem Domini Petrus & Coapoſtoli ſui ubiqve terrarum in paupertate altiſſimâ & virtutum opibus regnum ſibi commiſſum Eccleſiam ſanctam congregationem fidelium in hac terra perregrinantem, ut ad cœleſtem civitatem perveniret, fideliter gubernabat. Et è contra Principes Romanorum, caput terrenæ civitatis ſvaſu diabolico ſe ipſos & qvoscunqve poterant, ne ad regnum cœleſte pervenirent, inſtigabant. Ac Doctores cœleſtis vitæ & eis per fidem adhærentes diverſis tormentis trucidabant. Et Chriſtianum ritum & cultum unius veri Dei prohibebant. Quamvis multos & infinitos Deos coluerunt, tamen Chriſtum filium Dei vivi cœli non colebant, & hoc inſtigatione ſpiritus maligni prohibentis & invidentis ſalutem humani generis. Qvia ante tempora Chriſti tantus erat error hominum, qvod unum verum Deum creatorem cœli & terræ, quaſi totus mundus ignorabat, ac Chriſtum filium Dei eſſe, & crucifixum & tertia die reſurrexiſſe, ac humanum genus ſic redemiſſe pauci credere voluerunt. Et qvi crediderunt diverſis pœnis dilaniarentur. Ita alii fidem Chri-

Chriſtianorum recipere formidabant. Sed omnipotens Dominus ita dedit gratiam ſuis prædicatoribus per ſigna & miracula, ut qvando unus per tormenta urgebatur, Chriſtum negare, viſis ſignis & miraculis ibidem factis, aliquando decem millia ad fidem pervenerunt, & non tot poterant interfici propter Chriſtum, quin mille millia plures crediderunt. Et hæc rabies fidem deſtruendi Chriſtianorum à Principibus Romanis & in urbe Roma plus facta eſt. Et plures Martyres Romæ truncati ſunt, quam in univerſo orbe. Et à tempore Sancti Petri vicarii Chriſti, qvi primus in Roma, ubi erat caput ſuperbiæ & cultus ſimulacrorum, fuit Pontifex & caput Eccleſiæ usqve ad tempus S. Silveſtri Papæ inter qvos ſucceſſivè fuerunt XXX Apoſtolici. Et à Nerone Imperatore usqve ad Conſtantinum, qui ſanctos Petrum & Paulum Martyriſavit rexerunt imperium XXVIII. Imperatores, qvi qvaſi omnes Chriſtianum nomen exſtinguere molientes & à paſſione Domini usque ad idem tempus fluxerunt circiter trecenti viginti anni.

CAP. VII.

Hic Conſtantinus Imperator etiam Chriſtianum perſequens & ob vindictam percuſſus à Deo leproſus effectus eſt, ita quod nullus medicorum eum à tali infirmitate poterat ſanare. Et quando Deo placuit eccleſiam ſuam ſanctam pacare, & in tranqvillitate præſentis vitæ vivere hunc lapſum Imperatorem Conſtantinum, ſeqventi nocte ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo ſibi apparentibus, ad Sylveſtrum virum Apoſtolicum Romanum Pontificem, in montibus & cavernis latitantem, miſit ſanandum. Qvo primum baptizato & poſtea ſanato à lepra, intelligens virtutem divinam, qva à lepra mundatus erat, & qvod du-

rum erat sibi amplius Christianum nomen impugnare, eo quod Christum sicut Paulus in baptismate vidit, virtute Spiritus Sancti statim in alium virum à terreno in cœlestem, à pagano in Christianum verè mutatus est. Hæc mutatio dextræ excelsi. Hic Constantinus totius orbis unicus & præpotens Princeps & rector dedit mandatum Romanis, quod Christus solum verus Deus adoraretur & coleretur. Secundo quod nemo Christiano præsumeret injuriari sub pœna bonorum suorum. Quarto sicut ipse fuerat caput Principum secularium, ita Papa Romanus omnium Clericorum diceretur Princeps. Qvinto quicunqve ad Ecclesias fugeret, deberet immunis remanere. Sexto quod nemo aliquam Ecclesiam auderet construere nisi de Episcopi sui licentia. Septimo qvod ædificatione Ecclesiarum decimæ regalium possessionum tribuantur. Postmodum idem Imperator Constantinus pro ædificatione Ecclesiarum S. Petri & Pauli ipse primus duodecim Cophinos plenos terra de fundamento ipsorum exstructa in suis scapulis portans foras ejecit. Et Romanæ Ecclesiæ dedit urbem Romanam cum tota Italiâ in possessionem & suum palatium in Laterano infra urbem constitutum, ni honorem S. Johannis Baptistæ dedit in Ecclesiam consecrandum, sicut & hodie consecratum est. Ab isto igitur tempore Ecclesia crevit in possessionibus multis ubiqve terrarum usqve in hodiernum diem, & ultra tranquilla & per amplius Apostolici & Ecclesiastici viri ditati sunt multum nimis. Attamen Diabolus Ecclesiam Dei perseqvi non cessans, hæreses inter Christianos veros & falsos multas induxit, per qvas ab ovili veri Pastoris Christi Dei quamplures oves aberrare instigavit. Et sicut per Martyrium ante Christi nomen negari mandavit, ita per hæreses & ruinas Principum idem facere conabatur. Sed omnipotens Deus Christus Jesus caput Ecclesiæ membra sua non deserens usqve

usqve ad finem mundi contra hæreticos & hæresin remedium viros illuminatos Doctores Ecclesiæ sanctos Augustinum, Nicolaum, Martinum, Ambrosium, Hieronymum, Johannem Chrysostomum, Gregorium, Benedictum & quamplures tales diabolo & hæreticis suis membris resistentes vita sancta & doctrina casta Monasteria instituentes, & vitam cœlibem in terra deducentes, nullum proprium in singulari possidentes, sed omnia communia secundum regulam & vitam Apostolicam solum in genere ut ad usum suum possidentes ac soli Deo famulantes. Et per istos Monasticos viros & feminas diabolus per universum orbem fuit suffocatus, & successivè à superioribus partibus mundi ad inferiores partes fides Catholica per religiosos viros Deum diligentes est deducta. Nam sanctus Petrus Apostolus eo adhuc vivente & in urbe Romana existente habens etiam curam occidentalis plagæ scilicet Germaniæ misit duos de discipulis suis ad Treverensem civitatem ad prædicandum ibi verbum Dei. Et sic propè Rhenum inhabitantes Germaniam, citius ad fidem Catholicam, quam Saxones & Westphali devenerunt. Quia ante tempora Imperatoris Caroli Magni qui regnavit Anno Domini octingentesimo nullus prædicatorum legitur de Saxonibus Westphalis & Fresonibus aliquem ad fidem Christi convertisse. Quia Saxones duri & pertinaces qvasi Saxum nuncupati ad fidem verbis prædicatorum flecti non poterant. Ideo Carolus Magnus eos gladio ad fidem coëgit. Nam legitur quod illo tempore Carolus propter fidem sæpius contra Saxones dimicavit, tandem collecto exercitu magno in Martis urbe vulgariter Merseborg castra metatus fuit, contra Saxones Westphali & Fresones ibidem sibi obviantes, & in campo bellum exspectantes ante aciem exercitus Caroli, Saxones viderunt in aere equites ignitos ignea tela contra se mittentes. Tunc inter

ter ſe dixerunt, Dii in cœlis & homines in terris ſunt contra nos, qvid amplius poterimus, niſi ut credamus & erimus ſubditi præceptis Chriſti, qui pugnat contra nos, & ſic Saxones fidem ſuſceperunt, in ea ſemper manentes. Sed Weſtphali à fide ſæpius declinaverunt, ideo idem Carolus eos in ſervitutem redegit, & plures Principes ac Epiſcopos in Weſtphalia mancipavit.

CAP. VIII.

SAXONES unde dicuntur veniſſe, reperi in quadam Chronica qvæ tempore ante Chriſti incarnationem, qvo Alexander M. in Græcia de Macedonia exiens, & in Aſiam, Mediam & Perſas veniens, eos ſuo imperio ſubjugare volens, ſicut ex permiſſione divina etiam perfecit, per Armeniam ubi Arca Noë requievit tranſiens, reperit in ea quandam gentem robuſtam, audacem & virilem, qvæ gens petrita ac petra dura propter animoſitatem vocata eſt. Hanc gentem ubicunque erat ſecum ducebat. Et propter gentis hujus belliçoſitatem, mutavit eis nomen petra in ſaxum propter duritiem eandem gentem Saxones vocitavit. Hæc gens propè mare inhabitare conſvevit; & Alexandro mortuo, qvi niſi duodecim annis regnavit, cum dicti Saxones propter Alexandrum multos offendiſſent, non audebant in ſua propria (patria) remanere, ſed cum omni ſupellectile uxoribus & filiis, trecentas naves gales (galeas) onuſtabant, & ſe mari occidentali tradebant, quærendo locum & terram habitationis faciendæ. Hæ naves vento flante præter triginta, omnes in mari perierunt, de quibus viginti naves venerunt in Pruciam eam ſubjugando. Aliquæ etiam in flumen Danubium, & in utroque litore circa ripas Albiæ inhabitantes vexabant, uſque ad montes Harticos in Thuringiam expellentes

tes & ipſorum terram occupantes. Una tamen navis ex dictis navibus major & præcipua in qua nobiliores inerant, applicuit ad Egdoram vel Storam flumen, & ibidem anchoram fixit, & tentorium in terra prope navim erexit, & Thuringos vicinos circumcirca de navi vexabant, quod inhabitantes ibidem illis diebus adhuc erant ſine munitionibus & armis. Et illi de tali navi maximi fuerunt in armis periti, & navim pro caſtro retinebant. Qvare vicinis videbatur bonum cum illis hominibus bellicoſis pacem habere,& eis potius aliquid donandum quam pugnandum. Saxones autem conſiderantes ſe ſemper in ſumtibus & victualibus deficere, unus ex illis juvenis & animoſus, dixit conſodalibus ſuis. Cum iſtis hominibus nobis vicinis vivere pacificè erit ultimatim defectio, & mors noſtra. Nam ipſi in frugibus & animalibus augmentantur, nos autem de die in diem deficimus in eisdem. Propterea audite conſilium meum, vadam ad vicinos noſtros, rediens qvid volo & fecerim, dicam vobis. Ipſe vero omnem pretioſam margaritam, aurum & argentum, qvantum poterat ad collum ſuum poſuit. Thuringi vicini videntes hunc juvenem cum auro & argento incedentem dixerunt invicem, Qvid hoc ingens aurum & argentum in collo hujus famelici? Et appropinquantes Thuringi dixerunt; Vis vendere hoc aurum & argentum? Ipſe reſpondens dixit. Copiam auri & argenti & gemmarum magnam habemus, & ideo hujuſmodi vendere volo, ſed non niſi majoribus terræ. Cui unus de majoribus dixit; Qvid tibi pro hoc dabo? Saxo reſpondet dixi vobis prius. Magnam hujus copiam habemus, ideo pro nihil reputamus. Date mihi etiam exile quodcunque volueritis. Cui Turingi reſponderunt, ſi placet Tibi, dabimus Tibi arenam quantum portare poteris pro hoc auro & argento. Saxo reſpondet, ſum contentus, & ſic tradidit illis

aurum & argentum pro tanta arenâ quam ferre poterat. Quam aſſumens in ſacculum reverſus fuit ad ſuos dicens; Nunc habemus propriam terram emptam ab hominibus nobis vicinis, illam ſpargere volo in terram ipſorum, & ſic erit communis nobis cum illis. Et cauſam habemus, ſi pecora ſua mittant in terram noſtram, pignorare ea. Quia pax vobis diuturna non valet, propter famem, qvam diu paſſi ſumus. Et idem Juvenis Saxo prope dictum flumen & ripas & paludes uberes dictam arenam in diviſis locis ſparſit. Et poſtmodum Thuringis intimavit, quod arenam pro auro & argento ab ipſis emptam in ipſorum terram ſparſit, & quod per amplius jumenta ſua, equos oves & boves & cetera pecora ſua cuſtodirent, & in terram emptam ſuam non venirent, alias pignorare ea vellent. Ita deinceps ſemper inimicitiæ fuerunt inter eos. Ad extremum Thuringi videntes, quod non poterant contra prædictos prævalere, conſilium inierunt Saxones dolo in placitis interficere velle, quod conſilium innotuit dicto Juveni qui ſuos aviſavit, ut arma abſcondita ad locum placiti ſecum apportarent, dans eis ſignum quando dixero, Nemet juwe Saxen/ tuncſi vitam & terram retinere velitis pro animalibus veſtris filiis & uxoribus, neminem ex eis vivere permittentes, viriliter pugnate. Et factum fuit ita Thuringis multis pluribus ad locum placiti venientibus & Saxonibus paucis ſed latenter armatis. Et cum dictus capitaneus hoc verbum pro interſigno protulerat, Nemet juwe Saxen ſtatim in Thuringos irruperunt occidentes & ita Terram Holſatiæ Ditmarſiæ & Stormariæ per amplius fugatis Thuringis retinebant in ſortem ſuam.

CAP. IX.

CAP. IX.

HIc Carolus Rex Franciæ, Regis Pippini filius, primus de domo & regno Franciæ Imperator poſtulatus, à Romanis & à papa Leone in adjutorium Eccleſiæ ſanctæ, antequam in Imperatorem fuit electus, conſenſit eisdem & in Longobardia apud Papiam obſeſſam cepit Regem Deſiderium nomine, & ſecum duxit captivum, quia bona Eccleſiæ vexabat. Nam Imperium à tempore Conſtantini Magni, qvi Papæ Sylveſtro & ſuis ſucceſſoribus dederat Romam & Italiam in poſſeſſionem, manſit in reſidentia apud Græcos, & fuerunt Imperatores juvare Eccleſiam valde difficiles de tam remotis partibus. Ideo translatum fuit Imperium de Græcis ad Francos per Carolum Magnum & aliquamdiu manſit apud Gallicos imperium ſcilicet per qvinqvaginta annos usque ad tempus Ludovici Secundi. Demum Gallici cum eſſent deſides in adjuvando Eccleſiam, Imperium translatum eſt ad Berengarium Regem Italiæ & manſit etiam apud eos, qvaſi quinquaginta annos. Hi Eccleſiam impugnabant, qvam defendere debebant, & ab eis regimen imperiale demptum & translatum ad Teutonicos, de quibus primus Imperator Otto vir nobilis & bonus. Item Secundus Otto & Tertius Otto. Et hi fuerunt defendentes Eccleſiam & manſit Imperium apud Germanos uſque in præſentem diem. Et Electores Imperatoris ſunt tres Archi-Epiſcopi, Colonienſis, Trevirenſis & Moguntinus, & tres Principes ſeculares Dux Saxoniæ Marſchalcus, Dux Bavariæ, & Marchio Brandeburgenſis. Et quando hi concordant vel major pars ex eis in aliqvem, talis erit Imperator. Si autem tres eligant unum, & tres alium, tum Rex Bohemiæ cum qua parte ſe adjunxerit, talis eſt electus. Et antequam à Papa

coro-

coronatus eſt, non ſcribitur neque dicitur Imperator, ſed Rex Romanorum appellatur. Duces autem de Louenburg non dicuntur proprie Duces Saxonum neque Electores Imperii, qvamvis aliquando hoc privilegium habebant. Tamen qvando ultimi Duces Saxonum Electores obierunt tempore Sigismundi Regis Romanorum, tunc Fridericus, Marchio Miſenenſis, datis centenis millibus florenis pro ducatu Wittenberg in feudum etiam adeptus eſt nomen dignitatis Ducis Saxoniæ ipſe cum progenie ſua. Et ſic à Saxonibus hæc dignitas eſt avulſa, quitamen ab antiqvo tempore nobiliores principes totius Teutonicæ fuerunt, qvando de domo Brunſwicenſi Duces Saxoniam habebant: Sed poſtmodum quando ipſi in Imperium fuerunt ſublimati, titulus Ducatus Saxoniæ ſucceſſive decrevit, propter diviſionem ipſius Ducatus in plures & multos Epiſcopatus in Saxonia, per Imperatores de novo creatos & erectos. Supra dictus Carolus Imperator, Saxones Weſtphalos & Friſones, cum gladio ſicut ſupra narratum eſt, fidei ſubjiciens, Epiſcopos in eis multos Viros ſanctos ad ſeminandum & prædicandum rudi populo verbum Dei de Monaſteriis extrahens in diœceſibus, per ipſum diviſis & dotatis inſtituit, præſertim in Bremenſi civitate ſanctum Wilhadum de Monaſterio aſſumtum Epiſcopum promovit. Et in Hamburgenſi civitate trans flumen Albiam Heredagum Sanctum virum Epiſcopum deſignavit, proponens eandem Hamburgenſem Eccleſiam cunctis Slavorum Danorumque gentibus metropolin elevare. Poſt cujus Caroli Chriſtianiſſimi Imperatorum obitum filius ejus Ludowicus ſucceſſit in regnum, qui paternis votis erga Dei cultum per omnia concordabat, & in Eccleſia Hamburgenſi viduata ſanctum virum Anſcharium de Coruei e in Archi-Epiſcopum fecit conſecrari ſtatuens eandem civitatem metropolin Sla-

yorum

vorum, Danorum, Svecorum, & ab illa Eccleſia etiam ſeminatum fuit verbum Dei in boreales partes. Tamen poſt obitum dicti Ludowici Imperatoris propter multa bella in Regno Franciæ exſurgentia, cum non erat Princeps Imperii diligens & exſeqvens cultum Dei, etiam ſeminatio verbi Dei ad tempora multa exinde ceſſavit. Hic ſanctus Anſcharius Bremenſem Eccleſiam & Hamburgenſem ſimul rexit, & prope Idzeho in terra Holſatiæ in Welna parvum oratorium in honorem ſancti Sixti, cujus caput ſemper ſecum deferebat, conſecravit. Ubi cum aliquibus monachis aliqvando propter ſecuritatem loci ad contemplandum ſolebat reſidere. Et legitur in legenda ſua, quod cum communiter in pane & aqua ſolebat carnem ſubjicere, ibidem una dierum aqua fuit in vinum converſa, & fons, ubi illa aqua extracta fuit, hodierno tempore dicitur fons ſanctus. Illis diebus Dani Barbari de terra ſua exeuntes totam Saxoniam vaſtaverunt, Freſiam depopulantes, ac etiam navibus Coloniam, Trajectum & Treveros incedebant. Nec non in Franciam intrantes etiam Pariſium obſidebant. Et in ea magnam partem obtinentes, quam Normanniam vocitabant, ex nomine patriæ ſuæ, attamen Deus miraculoſè centum millia Danorum à Chriſtianis interimi fecit. Poſt obitum S. Ancharii ſucceſſit ſanctus Reimbertus. Poſt hunc Allegarius. Deinde Hojierus. Demum Reinwardus Archi-Epiſcopus Bremenſis & Hamburgenſis ſimul, ex hoc Unni, Archi-Epiſcopus qvi iterum in Daniam & Gottiam verbum Dei de novo ſeminabat, & obiit anno Domini nongentesimo triceſimo ſexto.

CAP. XI.

ILlo tempore Conradus Dux Teutonicorum ad Imperium fuit ſublimatus. Nam ſtirps Caroli tunc fuerat finita.

Demum Henricus filius dicti Conradi est sublimatus. Cujus filius Otto primus hoc nomine Imperator, qui Ungaris simul ut arena maris præ multitudine collectis ante Magdeburgensem civitatem interfectis, in die sancti Mauritii, & ob honorem ejus Ecclesiam illam cathedralem & Archi-Episcopalem erexit, & magnis divitiis decoravit. Tunc in Hamburgensi Ecclesia Archi-Episcopus fuit Adalgagus, qui Episcopos in Dania consecravit, & Danorum Regem Aroldum cum uxore baptizavit. Quia dictus Otto Imperator dictum Aroldum Regem in bello captum ad baptizandum constrinxit, & sic tota Dania fidem Christi accepit. Demum hic gloriosus Otto se ad Slavos cum exercitu suo convertit, etiam ad suscipiendam fidem Catholicam eos subjugavit, & prædictam Ecclesiam Magdeburgensem ipsis Slavis metropolim sublimavit. Ecclesiam Oldenburgensem in terra Waynorum (Wagriorum) nunc Lubecensem etiam erexit, & populum ad fidem gladio convertit. Huic Ecclesiæ dedit Episcopum Marconem secundum virum, cui etiam Slesvicensem civitatem, quæ alio nomine Haddeby dicta fuit, ad regendum in spiritualibus delegavit. Quæ civitas illis diebus ditissima fuit, & Romano Imperio subjecta cum provincia sua à lacu Slye usqve ad Egdoram flumen habens terram fertilem sed desertam. Statim tamen post obitum dicti Imperatoris Ottonis, tam Dani quam Slavi recesserunt omnes à fide Christi, circa annum Domini millesimum. Et Dani fide deposita cum Rege suo Swen cum navibus flumen Albiam intrantes omnem Saxoniam desolabant, & ante Stadium Castrum fortissimum castra metantes, sed tamen nutu Dei ex eis viginti millia hominum interfecti fuere. Circa idem tempus dictus Otto primus Imperator, qvi in absentia sua voluit etiam Saxoniam gubernari. Nam à tempore Caroli Magni non fuit princeps & Dux in Saxonia propter rebellionem

onem ejus, & ideo Imperio fuit solum subjecta, quapropter eam cuidam provido viro nomine Hermanno tanqvam Ducatum concessit in titulum, cui successit filius ejus Benno. Huic Bennoni mortuo successit Dux Bernardus filius ejus. Hic Henrico Imperatori rebellare ausus fuit, & Ecclesias defendere non curavit. Et reperto quod ausus fuit Imperatori contradicere, Slavi capta oportunitate omnes Ecclesias in terris suis igne succendebant, & presbyteros Martyrio trucidabant, & in Aldenburgensi civitate & Ecclesia postmodum in Lubecensem translata fuerunt sexaginta presbyteri Martyrio coronati, isto modo qvod cutis capitis in modum crucis aperta & cerebro extracto emiserunt spiritum. Et apud Hamburgensem similiter multi de Clericis & civibus propter fidem torti, cæsi & occisi. Et tunc in Aldenburgensi Ecclesia Episcopus fuit Ezico, quo defuncto Volqvardus successit ibidem. Post quem Reimbertus. In Hamburgensi Ecclesia rexit tunc Adolgagus, cui successit Libentius vir sanctitate præclarus. Post hunc Unwanus de genere nobilium ortus. Qui Hamburgensem Ecclesiam novam construxit, & duodecim canonicos regulares in ea instituit, & in Aldenburgensi Ecclesia mortuo Reinberto Bennonem de fratribus Hamburgensis Ecclesiæ Episcopum ordinavit. Huic successit Meinherus, qvi à Libentio secundo accepit benedictionem. Illis diebus quidam Gödscalcus, Slavus natus ultra modum crudelis totam terram Nordalwingorum scilicet Holsatorum Dithmarsorum & Stormarorum strage percussit, ita ut in omnibus finibus nihil indirectum remansit, præter illa notissima præsidia Idzehoe & Rokclenborg (v.c.15.) Iste idem Godschalcus postmodum Deodante Christianissimus Princeps factus est, & mille millia hominum ad fidem convertit. Hic habuit duos filios Henricum & Butue. Iterum post dicti Godschalci mortem Eccl-

clesia Hamburgensis funditus à Slavis est destructa & quasi omnes Holsati vel occisi vel capti propter fidem christianam, sed Slavi hujus Godschalci filios noluerunt habere regentes. Sed quendam Crito nomine sublimabant in Principem, ideo filii Godschalci oppositi sunt Saxonibus quærentes ab eis defendi, & in patris possessionem deduci, & tunc in Saxonia fuit Dux Magnus nominatus, qui filio seniori Godschalci Butue in auxilium Holsatos & Dithmarsos & Stormaros dedit. Et dictus Butue castrum Critonis fortissimum planè vacuum inventum cum sexcentis robustissimis in possessionem cepit. Cui mulier una Teuthonica dixit, recede cito, undique laquei tibi sunt positi & nisi statim recesseris morieris Tu & Tui, & tamen dictus Princeps Butue hæc non curans ibidem pernoctabat. De mane crastina die dictus Crito & Slavorum paganorum innumerabilis multitudo Plone Castrum reobsedit, nec evadendi spes fuit, sed omnes oportuit in Castro fame perire. Et cum diutius sustinere famem non possent, dederunt se ad manus Critonis inimici Christi, qui omnes istos in ore gladii consumsit. Junior filius nobilis viri Gotschalci dictus Henricus, demum de Dacia rediens cum magna potentia & Critonem post multa certamina interfecit prope Plone, & uxorem ejus in matrimonium sibi copulavit, cum qua Castrum Plone & terram Wagrorum in dotem recipiens Slavinam baptizari fecit, & sic totam terram pacificè possedit.

CAP. XII.

MOrtuo Magno Duce Saxoniæ filios hæredes non habens sed duas filias, quarum una data est Duci Bavariæ, à qua Henricus Leo postmodum Dux Bavariæ & Saxoniæ genitus fuit. Interim Imperator Ducatum Saxoniæ dedit

dedit Comiti Ludero, qui ſuo tempore ſatis benè rexit. In illis diebus contigit, quod Slavi de Aldenborg ante civitatem Hamburgenſem jumenta prædati ſunt, quos Godfridus Comes Holſatiæ de Hamborch cum paucis inſeqvebatur, qvo capto & capite ejus à Slavis illis paganis abſciſſo & ſecum deducto vacabat Comitia talis &c.

Tunc dictus Luderus Dux Saxoniæ Cometiã Holſatiæ ac Stormariæ nobili Viro Adolpho Comiti Schowenborch conceſſit in feudum circa annum Domini milleſimum undecenteſimum decimum. Et ſic deinceps ſemper de illo ſanguine & domo Urſinorum referuntur habuiſſe & remanſiſſe tempore Julii Cæſaris, qvi Caſtrum Schowenborch fundavit. Et viſa eſt hic in patria Holſatiæ misſiva à nobiliſſimo & ſolemni Cardinal. Urſinenſi quæ data milleſimo qvædringenteſimo viceſimo ultimo Heinrico Comiti Holſatiæ directa, in qva Cõſanguineum ejus ipſum commendavit. Dictus Adolphus adeptus Cometiam ut Vir prudens habuit cum vicinis pacem, & præſertim cum Heinrico Principe Slavorum in Wagria, qui primo fundavit Civitatem & Caſtrum Lubeke in loco Swartow. Et etiam munivit Caſtrum Plöne & Caſtrum Oldenborg cum civitate illa populoſa. Ac etiam demum diverſis victoriis à Slavis potitus, & ipſis attritis propter potentiam magnam & ſæpiſſimam victoriam, dicebatur hic Princeps Heinricus Rex Slavorum.

CAP. XIII.

Circa idem tempus Sanctus Vicelinus, qui fuit in Eccleſia Bremenſi Scholaſticus & in Theologia diſertus, qui multas habuit divinas revelationes tempore juventutis ſuæ. Hic ſemper æſtuabat Barbaris Slavis propè Holſatiam demorantibus fidem Chriſti prædicare. Nam illis diebus tota

terra Wagrorum, scilicet Plone, Oldenborg, Lutkenborch & prope à flumine Egdora & à flumine Sale quod per villam Nigenmünster transit usque ad mare in Lübeke, in Kyl, & usque in finem mundi versus Aquilonem fides Christi in partibus illis nullibi habebatur. Et si aliquando habita fuerat, tamen quasi per octoginta annos omnes à fide Christi declinabant. Hic Sanctus Vicelinus vestem religiosam, qvam Canonici Bremenses cum Regula S. Augustini abjiciebant, derelinquere volens cum sancto Viro Thetmaro Cantore Bremensis Ecclesiæ partes Holsatiæ adiit, de jussu & mandato reverendissimi Viri Domini Adeweronis Archi-Episcopi Bremensis & Hamburgensis villam Wippendorff alias Faldere, in qua capella lignea constructa fuit, & per longa tempora deserta in possessionem recepit, ac ibidem monasterium construi fecit. A quo Nigenmünster per amplius vocitatum fuit. Ista cappella igitur prima fuit in tota Holsatia, & ibidem quamvis Christiani esse dicebantur, tamen lucorum & fontium error, ac idololatria multiplex habebatur, & eò strictius S. Vicelinus die noctuque vigilando orando & prædicando verbum Dei serviebat sub veste religiosa & regula sancta. Et dedit Deus sibi gratiam in conspectu populi terræ, ut audita resurrectione mortuorum, vita æterna post hanc vitam, subito mutati sint omnem Idololatriam abjicientes, & soli uni vero Deo per amplius devoventes ut infinita plebis multitudo de Wagria, Plone, Oldenborch & de Holsatia Stormaria & Dithmarsia ad audiendum novum prædicatorem Verbi Dei vitæ æternæ illac advenit, recipiendo pœnitentiam peccatorum, & etiam multi venerabiles Viri Ecclesiastici & Clerici Sancto Vicelino in ordine regula & habitu & sancta vita se copulabant. Acta sunt hæc circa annum Domini millesimum, centesimum vicesimum quintum, regnante imperatore

re Ludero, qui Dux fuit Saxonum & mutato nomine dictus fuit Lotharius pius & justus & Ducatum Saxoniæ obtinuit Heinricus Leo Dux Bavariæ. Sanctus autem Vicelinus cui non solum fuit curæ suam propriam Parochiam Nigenmünster & terram prope existentem Holsatiam, sed etiam terram Slavorum Wagriam, Oldenborch, Lutkenborch, Lubeke, Plone & circumadjacentes partes ad fidem Christi convertere. Primum in antiquam Lubeke in Swartow sitam verbum Dei seminando, perseipsum etiam illac sacerdotes de suo monasterio in Faldere erecto constituit sanctos Viros Ludolphum & Wolchardum, qui salutem populi procurarent. Tamen ob Barbarorum furiam non diu post urbem antiqvam Lubeke cum castro destruentes ante dicti sacerdotes Dei Faldere novum monasterium reviserunt. Nam quotiens S. Vicelinus quasi per 30. annos verbum Dei Barbaris Slavis prædicare cœpit, & aliquando per unum annum, aliquando per duos vel tres in Wagria, Lubeke, Oldenborch & circumjacentem terram fides pullulavit, tamen totiens à fide cœpta Slavi apostataverunt. Et aliquando etiam novum monasterium in Faldera devastabant, quorum furorem S. Vicelinus cum suis declinare volens ad reservandum personas notabiliores & ornamenta Ecclesiæ & libros, habuit Ecclesiam Bischorst in palude Haseldorff in refugium. Ubi etiam oratorium habebat ad exorandum auxilium divinum.

CAP. XIV.

Circa idem tempus Adolphus Comes obiit circa annum Domini millesimum centesimum, tricesimum primum, relinquens post se heredem filium etiam Adolphum nomine, virum literatum prudentem & strenuum, qui Theutoni-

tonicæ Latinæ & Slavicæ linguarum fuit peritus. Hic per tempora sua optimè gubernavit terram Holsatiæ & Stormarorum. Demum S. Vicelinus videns nihil posse proficere in spiritualibus nisi barbarorum Slavorum populus valida manu per vim Principum secularium deprimeretur, adiit Cæsarem Lotharium virum cultus Dei diligentem in Bardewick, ibique sibi revelavit esse in terra Wagrorum montem perexcelsum, super quem si castrum fundaretur quod exinde Slavi ad fidem compelli possent. Et Imperator illuc accedens etiam inveniens, castrum desuper construi fecit satis forte anno Domini milesimo, centesimo tricesimo quarto. Qvod Slavi videntes dixerunt ad se invicem. Qvis proditor hujus montis apud Cæsarem fuit? Et unus ex eis dixit, quod parvus homo & despectus Vicelinus propter verbum Dei hoc procurasset. Et Cæsar huic monti ob victoriam nominis Christiani dedit nomen victorialis mons vulgariter Segeberg. At etiam ad inductionem S. Vicelini sub monte Ecclesiam & monasterium fundavit, cui sex villas contulit, fratribus in stipendium de propè adjacentes. S. Vicelinus de Novo monasterio fratres ibidem ad serviendum Deo ad plantandam Ecclesiam in Wagria collocavit cum ornamentis, libris & clenodiis necessariis pro usu suo. Et Dithmarum Cantorem Ecclesiæ Bremensis suum constudentem illis præposuit ad regendum. Atque in Lubeke iterum Ludolphum, Brunonem ac Hermannum ad verbum Dei prædicandum destinavit. Imperator vero Lotharius in profectione Italica immatura morte circa annum Domini millesimum centesimum tricesimum septimum præventus est, ejusque corpus deductum fuit in Saxoniam in Lutteram ex nomine suo monasterium prope Brunswig fuit tumulatum. Qvo mortuo iterum Slavi in Lubeke à via veritatis declinantes suburbium ante castrum Sege-

Segeberg cum novo oratorio igne conſumebant. Iterum Sacerdotes Dei de Lubeke & Segeberg ad Falderam Novum Monaſterium jam ſæpius emiſſum, incrementum ſatore Diabolo habere non poterat, gravi mœſtitia confectiſunt, ideoque fidelius ſe Deo commendabant in jejuniis & orationibus die noctuque orare pro novilla Eccleſia non ceſſantes. Nam tanta fuit in Falderenſi Monaſterio virtuoſa vita fratrum, quod verbo explicari non poteſt. Infirmi illuc devenientes ſanabantur, dæmones ab obſeſſis ejiciebantur clamantes igne virorum ſanctorum uri.

Adolphus verò Comes ſecundus circa annum Domini milleſimum centeſimum triceſimum nonum caſtrum Segeberg muro cinxit, ac ſuburbium & oratorium de novo conſtrui fecit, iterum remiſſis de Falderâ Presbyteris ac clenodiis pro uſu cultus Dei neceſſariis. Ac etiam miſit Legatos ad Flandriam, Hollandiam, Trajectum, Weſtphaliam & Friſiam, faciens proclamari, quod quicunque agrorum penuriâ arctarentur, venirent in terram ſuam ſpatioſam & fertilem in terra Wagrorum olim Slavorum exinde expulſorum. Et præcipue Holſatis atque Stormaris dixit, quod ipſi in eligendo quamcunque partem habere vellent, eo quod ſangvine parentum ſuorum eam mercati fuiſſent, præferri deberent. Et dedit Holſatis terram a Bornchovede usqve Segeberg & Polonenzee. Weſtphalis dedit ſolum Dargardenſem. Hollandrinis Uthinenſem, & Freſis dedit Susle, Aldenborch, Lutkenborch & circa mare terras adjacentes dedit Slavis, faciens eos ſibi per amplius tributarios fieri usqve in iſtum diem.

(D.) CAP. XV.

CAP. XV.

Incipit Continuatio HELMOLDI,

Ab anno Domini CIƆ CLXIV usque ad annum CIƆ CCCCXLVIII.

IN nomine Domini Amen. Ad complementum Chronicæ, quam piæ recordationis frater Helmoldus divinorum Rector in Bosoaw sancti Vicelini discipulus tempore suo de Holsatorum Principibus & vicinis eorum fideliter composuerat. Quidam enim Presbyter Bremensis Diœcesis hujus patriæ scriba, ex relatione veridicâ quæ sibi occurrebant, dignum duxit apponendum. Nam ab anno Domini millesimo centesimo sexagesimo quarto, quando tertius Adolphus Comes Holsatiæ de Schowenborg propter fidem Christianam à paganis Slavis propè Demmyn in bello interfectus fuit, scriptores Chronicarum propter desidiam & torporem scribere debentium usque ad tempora præsentia, videlicet ad annum Domini millesimum quadringentesimum quadragesimum octavum perpauca demonstrantur. Nam ut idem frater Helmoldus circa finem Chronicæ suæ narrat, quod post obitum & Martyrium felicis Adolphi Comitis tertii uxor ejus vidua cum tenello filio suo Cometiam Holsatiæ Sturmariæ & Wagriæ retinuit gubernandam. Cui tamen Henricus Leo Dux cognominatus, Bavariæ & Saxoniæ gubernator, à quo Cometia Holsatia illis diebus concedebatur in feudum, ad regendam dictam cometiam qvendam Henricum Comitem de Thuringia nobilem virum & bellicosum dicti pueri avunculum præfecit tuto-

tutorem. A quibus scilicet Henrico Duce Saxoniæ & Henrico Comite Thuringiæ multi postmodum Comites Holsatiæ Henricus sunt vocati. Illis diebus Dithmarsi Principem suum proprium Dominum Rodolphum Marchionem Comitem in Castro Bokelenborch (v. c. 11.) in Dithmarsia interfecerunt, & uxorem ejus Wawurgem abscissis nare & auriculis in flumen prope castrum projecerunt, quod flumen ab ejus nomine Wawurgesowe nuncupatur. A cujus principis nece dictus Henricus Leo Dux Saxoniæ & Bavariæ terram Dithmarsiorum armata manu intravit & subjugavit, ita etiam quod fecit eos censuales ad dandum singulis annis triticum, siliginem oves & similia. Quem censum illi de Suderhorstede, Sudervelle & Norderherstede & præcipue habitationes in siccâ terra dederunt ad longa tempora ad Castrum Hanrove ultra ducentos annos usque ad tempus, quod Dux Gerhardus Comes Holsatiæ cum multis à Dithmaricis in Suderhammen fuit interfectus. Idem etiam Princeps Henricus Leo Dux Saxoniæ & Bavariæ dedit Abbatiæ Beatæ Mariæ Virginis in Stadis extra murum villam Lenderen apud Sallingsteden Bockwolde & Sylvam Borcholte & antiquum Herpe apud Meldorpe. Sed Dithmartici, Abbate dicti monasterii ab eis interfecto, istis villis aliis nominibus nominatis recesserunt à censu prænotato, etiam solvere nolentes. Facta autem hæc fuerunt circa annum Domini millesimum centesimum sexagesimum primum. Idem etiam Dux Saxoniæ post triumphum totam terram Dithmartiæ his demptis Archi-Episcopo Bremensi, cui abstulerat etiam Stadium Castrum, cessit vice versa. Unde Dithmartici ab illo tempore alium Dominum temporalem qvam Archi-Episcopum Bremensem habere non volebant. Nam anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo Sigismundus Romanorum Rex ab ipsis Dithmarticis

tanquam Imperio subditis censum postulabat. Sed Archi-Episcopus Bremensis Johannes Slamestorp pro eis Regi Romanorum tanquam pro subditis suis, & sibi tanquam vero Domino annum censum solventibus & quod in terra eorum suos Judices advocatos semper haberet, literis suis intimabat. Quare dictus Rex Romanorũ ab hujusmodi census petitione cessabat. Attamen Dithmarici Archi-Episcopum Bremensem ut verum Dominum non cognoscebant, sed quod tunc in subdium suum, ad fugiendam Imperatoris iram cognoscebant cautelose fecerunt, & Archi-Episcopo omnia jura sua in terra ipsorum existentia restituere promiserunt. De quibus nihil fuit prosecutum. Nam naufragium passus ac terra ipsorum trans Albeam, item trans Egdoram item in Insulam Totel in Albea jacentem, unde multum fœnum annuatim procurant. Item stagnum Cuddensee, & Sylvam Borcholte cum quinque advocatis & jurisdictione illorum, & quicquid illis annuatim posset devenire, & se ipsos peramplius Ecclesiæ Bremensi à qua recesserant, obedientes in omnibus procul dubio restituere promiserunt, tamen habita voluntate sua nihil postea servaverunt. Dictusque Henricus Leo Dux Saxoniæ & Bavariæ post multiplicem victoriam contra Slavos, quos gladio & frequenti pugna Catholicæ fidei subjecit.

Nam Slavi tunc increduli infideles, quotiens à fide Catholica apostatantes totiens per Principes Saxoniæ ad fidem sunt gladio subjugati; Quibus & terris eorum subjectis pax facta est firma in omni terra, tam in Dacia, Slavia & Holsatia. Nam idem Dux Henricus Waldemarum Regem Daniæ reduxit in regnum suum. Ideò inter Regem & Ducem fuit magna fiducia exorta, ita quod Dux dedit filiam suam filio Regis Daciæ in perpetuæ fœderationis signum. Propterea viventibus Rege & Duce & subjugatis Slavis fuit undi-

undique pax tam in terra quam in mari. Et Slavi non audebant vires resumere rebellandi, quoniam terra latissima quondam erat. Nam à flumine Egdora quæ est finis Regni Daciæ, erat initium Slaviæ Niwenmunster, Kyl, Lutkenborg, Segeberg, Oldenborg, Imbria, Lubeke, Swerin & sic ad Orientem ascendendo usque ad Pruziam. Et per Marchiam Brandenborg, Mytzen, Bohemiam, Moravos & Polonos Slavia antiquitus extensa fuit. Et tres nationes scilicet Sturmaria, Dithmaria & Holsatia Nordalwingi ultra Albeam Saxones fuerant vocitati. Quæ nationes totius longe ante Slaviam à sancto Anschario Archi-Episcopo Hamburgensi receperunt verbum Dei, & sub fide Catholica quamvis non benè fundata totali doctrina, usque ad tempora sancti Vicelini qui postquam Ecclesiam Novum Monasterium in Faldera sive Vorpendorpe fundaverat in finibus Slaviæ & Holsatiæ. Idem S. Vicelinus primo suos totaliter ad fidem convertit. Demum operam dedit Domino operante Slavos vicinos ad fidem convertendo in Luke primam Ecclesiam fundando sancti Johannis in arena & ibidem verbum Dei & circumquaque prædicando. Post cujus obitum dictus Henricus Leo Dux Saxoniæ & Brunsvicensis Cathedralem Ecclesiam de Oldenborch transtulit in Lubecensem civitatem, eo quod hanc civitatem ab Adolpho Comite Holsatiæ, qui eam primo construxerat, & castrum quod nunc Borch Monasterium fratrum prædicatorum dicitur pro munitione civitatis erexerat, prece & vi retinuerat dictæ civitatis incolis, *jus municipale à speculo Saxonum extractum*, quod etiam adhuc habent, & liberatem navigantibus dedit copiose.

 CAP. XVI.

CAP. XVI.

POſt cujus nobilis Principis Ducis obitum circa annum Domini milleſimum centeſimum ſeptuageſimum quartum, qvi etiam Dux erat & propugnator terræ Holſatiæ dicti Waldemari Regis Daciæ filius, eo quod pater ſuus in terra Slavorum armata manu terram Rugianorum obtinuerat, prætendebat etiam confinia regni Daciæ videlicet civitatem Lubeke & terram Holſatiæ ſubjugare, eò quod Adolphus adoleſcens tenellus filius Adolphi comitis interfecti hæres terræ Holſatiæ erat. Illis diebus mortuo rege qvædam mulier dicta nigra Margarita Regina Daciæ ſceptrum & diadema, Regem opera fideliter agens, ſuſcepit, terram Holſatiæ hoſtiliter invadendo caſtrum Gottorpe munivit, & ante illud magnum foſſatum muratum Dennewerk vocitatum fieri procuravit. Incipiens à flumine Slige uſque ad Freſiam procedendo, miro & ineffabili opere terram Daciæ ab Almanis concludendo. Hæc regina cum filio ſuo Rege Kanuto obſedit Hamborch navigio & aquam Albeam longis palis ex utraque parte ripæ conſtringens in medio fluminis profundi catenam longam pro clauſura affixit. Dicitur etiam quando ante caſtrum Idzeho & oppidum cum magno exercitu caſtra metata fuit, & ſequenti die nativitatis Mariæ virginis flumen Store ponte facto & aggere intrare caſtrum & trans torrentem flumen ire in paludem prætendens una & eadem die contra naturalem curſum dictum flumen Store bis ultra ſolitum aſcendendo effluxit. Ita quod pons & agger per flumen ſunt effracti, & ſic opus ejus & inceptum derelictum. Et tunc imago beatæ Virginis viſa eſt ſuper caſtrum. Qvare incolæ dicti oppidi & caſtellani ſequentem diem nativitatis beatæ virginis ob memoriam hujus & liberati-

rationem ſuam devoverunt continuè ſingulis annis ſolenniter celebrare. Et obinde nomen hujus diei etiam, hodie dicitur civium dies, vulgariter Borgerdach. Etiam caſtrum Segeberg obſedit, & ante illud parvos colliculos & deſuper munitiones ſicut hodie apparet, fieri fecit, & tandem caſtrum pro ſua voluntate retinebat. In quo caſtro ſuum poſuit Advocatum & capitaneum terræ Holſatiæ quam ſibi ſubegerat uſque ad caſtrum Idzehoë & flumen Store & paludem ab aliâ parte jacentem, in qua palude multi de Holſatis nobilibus propter tutum locum timentes Danorum potentiam, neque Danis ſubjici volentes ſe locavere. Volebant enim Dani ſicut cœperant totam terram Holſatiæ ſubjicere ſibi & legibus ſuis. Ita ut Lex Holſatorum in jus vulgare extingueretur in toto. Et quod deinceps ſecundum legem & librum Danorum Lœbock deberet judicari. Super quo Holzatenſes Danis ſubjecti ſunt, multum conqueſti quod legibus ſuis ſolitis ab antiquo deberent privari, Et nova incognita uti, ita etiam quod remurmurare contra capitaneum in caſtro Segeberge poſitum inceperunt. Quando aliam legem & aliud jus quam ſuum ſolitum imponere niſus fuit, dicentes uti lege ſua velle Holzatenſi. Ad quos idem Capitaneus reſpondit. Oſtendatis mihi jus veſtrum, & ego ſecundum illud dijudicabo vos. Nam dixit ex proprio capite fingitis jus veſtrum. Noſtrum autem Danorum eſt jus præſcriptum ſecundum ſcripturas: ſcio vos & me regere, veſtrum jus neſcio quia non ſcriptum eſt, divinare non valeo. Oportet ut canem adducam, qvi jus veſtrum latrabit. Deliberetis igitur qvale jus habere volueritis, & mihi certa die jus veſtrum edicatis. Illis diebus non erat Princeps in terra Holſatiæ, ſed dicitur quod fuit qvædam nobilis Domina in palude Crempis juxta Idzehoë in Caſtro Kellingdorpe, nomine Domina Deeſtz de Kellingdorpe. Hæc tran-

tranſtulit ſe ad Dominum Comitem Schowenburgenſem, & petiit ab eo ſibi & terræ Holſatiæ & hæredem cum gaudio magno reportavit. In cujus adventum Holſatis in paludem Itzeho, & etiam ſub Dominio Danorum poſitis exultatio, & lætitia exorta eſt. Tunc Holſati conglobati hinc inde reverſi & Capitaneum & Advocatum prope Segeberge petentes iterum jus ſibi Holtzatenſe miniſtrari, reſpondens eis dixit. Quale jus elegiſtis habere in patria veſtra? Tunc expri. mis & majoribus & nobilibus Holtzatenſes extractô gladio vibrante imperterrita voce clamabant, jus noſtrum ſolitum ab antiqvo retinere volumus, & gladiô tueri, à quo facto vulgare verbum poſtmodum in Holſatiâ dicebatur & hodie adhuc dicitur: Jus noſtrum gladio defendimus. Unde dictus Capitaneus videns Holtzatorum tam præſumptam audaciam inſolitam, neſciens quod aliud caput novum Domini & Principem ſuper ſe ſtatuerunt, timens in fugam ſe vertit. Et ipſi Holtzatenſes ipſum interfecerunt. Subſequentes exinde Holſati erecto capite & educto Domino ſuo Adolpho Comite de Schowenborg in publicum adhuc adoleſcente ſe & patriam ſuam reſumptis priſtinis viribus adjutorio divino ſubſecuto & gladio magnanimiter defendebant, Danos ſucceſſive de finibus ſuis expellentes. Nam omnipotens & miſericors Deus non ſinit afflictum ſemper affligi, ſed aliquando dat reſpiramen. Ita & illis diebus Holtzatis per Danos tribulatis dedit conſolationem, & ſuſcitavit propugnatorem dictum Comitem Adolphum, alternum Judam Macchabæum. Nam ut Judas divino fultus ſubſidio, ſuperbum Regem Antiochum legem Judaicam deſtruentem devicit, ita & hic Comes Adolphus Canutum Regem Daciæ jus Holzatenſe vi ſupprimere nitentem enervavit, dictusque Canutus Rex Daciæ poſt obitum matris ſuæ Nigræ Margaritæ magnam partem Holtzatiæ terræ vi deſti-

detinens civitatem Hamborg à longo tempore obſeſſam. E converſo dictus Comes Adolphus contra præpotentem Regem Daciæ pro victoria obtinenda Deum cœli ſupplex exorabat. Et regem Hamborg obſidentem acceſſit, eumque cum ſuis exinde in fugam convertit, multis de Danis interfectis nobilem & antiqvam civitatem in priſtinam duxit libertatem. Hoc initium victoriæ dedit ſibi Deus cœli Anno Domini milleſimo, centeſimo, nonageſimo nono. Attamen dictus Canutus Rex cum Danis à perſecutione non ceſſans, non ſolum terram Holſatiæ, ſed etiam civitatem Lubeke vexabat terra marique. Nam ut ante dictum eſt, dictam civitatem Lubeck primo Adolphus Comes, poſtmodum illuſtris Dux Henricus Saxoniæ & Bavariæ fundaverant. Poſt quorum obitum Rex Daciæ Kanutus non contentus regno ſuo hanc civitatem Holtzatiam & Hamborg cum Dithmaricis ſimul habere volebat. Nam de regno ſuo, cujus limes fuit in Egdora ante Rendesborg nunc nominatum per Freſiam, quæ tota ſpectabat ad regnum, intravit Dithmarciam, quibus evictis cum ipſis Dithmaricis init per Holtzatiam usque in Bornchovede, in via omnia ſubjugando. Ubi dictus Comes Adolphus cum Holzatis & Lubecenſibus dicto regi occurrens hinc inde caſtris ordinatis & vexillis erectis, Ditmarticorum in fine exercitus Regis exiſtentium clypeis ſubverſis Holzatis in ſubſidium magno fuſo ſangvine ex utraque parte & Danis quam plurimis interfectis Deus cœli dicto Adolpho dedit triumphum & Regem vicit & cepit anno Domini milleſimo, ducenteſimo, duodecimo pro quo triumpho ſit Deus ſemper benedictus Amen.

CAP. XVII.

NArratur supra de Dithmarsis eorum clypeis in bello conversis. dicitur communiter quod quando Dithmarsi à dicto Rege fuerant subjugati, quod ipsi tum temporis suos nuncios ad Adolphum Comitem nunciantes sibi quod Rex hujus propositi, sicut illorum terram & ipsos subjugasset & tributarios regni Daciæ fecisset, ita vellet & Holsatos eorumque hæreditatem possidere. Atque notum fecerunt, quod Comes vellet, quando posset se tueri. Unde si ita contingeret, quod ad bellum simul convenirent Rex & Comes, ipsi Dithmarsici cum essent in extremitate castrorum Regis positi & congressu belli ipsi à tergo Regem & suos vellent fortiter percutere. Cum Holsati ab acie castrorum bellum inciperent peragere, & hoc pro intersigno si simul contra Holsatos inopinate venirent, quod eorum clypei invenirentur retroversi, scilicet quod acutum clypeorum rotundum inferius ponendum secundum communem modum ordine è converso superius ponere vellent. Hac tamen conditione apposita si Comes Adolphus & Holsati victores fuerint ipsi Dithmarsici perpetua gauderent sua libertate. Et ita Comes Adolphus sequentem rem servavit. Dictusque Adolphus Comes ob victoriam obtinendam Deo vovit, quod si daret sibi contra Regem triumphum, ordinem S. Francisci fratrum minorum intrare vellet, conditione apposita, dum sibi hæredibus suo & ipsis terram regere valentibus vitam suam perficere vellet. Nam circa idem tempus scil. millesimo ducentesimo ..., hi duo ordines scil. fratrum prædicatorum & fratrum minorum in Ecclesia Dei originem ceperunt. Nam Ecclesia Dei illis diebus ab hæreticis multiplicatis vexabatur, & cultus divinus per Italiam diminue-

bat

fus erat. Ideo Deus hos ordines contra hæreses & ad augendum cultum suum ordinavit. Et habitis & datis sibi à Deo nobilis filiis & hæredibus scilicet Comitibus Johanne & Gerardo ipsisque adultis & terram gubernare valentibus, dictus Comes Adolphus Deo reddidit votum suum adimplendo ordinem fratrum minorum in Monasterio civitatis Hamburgensis ab ipso fundato cum duobus suis militibus dictis de Gikow humiliter & devotè Deo sub regula & obedientia intravit & servivit. Factus autem frater minor curiam Apostolicam ad videndum dominum Papam & ad secum dispensandum solicitè intravit, ubi ipse dominus Papa ad recipiendum ordines sacros, & Presbyteratum secum misericorditer dispensavit, & unum ordinem sacrum à dicto domino Papa tunc recepit, ac in eadem via ad S. Franciscum fundatorem ordinis ad videndum, ad colloquendum & consiliandum tunc ad S. Virum se transtulit multum devotè. A quo sine dubio sancto Viro benignè est receptus, in caritate firmatus, verba consolatoria secum sine falso reportando. Et anno domini millesimo ducentesimo quadragesimo quarto in civitate Hamburgensi suam primam missam decantavit. O miraculo dextræ excelsi, qui primo miles terrenus fuit, Regem Daniæ fortissimo tyrannum de suo territorio cum vi repellendo expulit, nunc miles supercœlestis Regem infernorum tyrannum maximum diabolum pedibus suis substravit; & vicit non gladio sed lacrymis & humilitate. Nam dicitur de eo quod pro quæstu eleemosynarum pro butyro & lacte cum amphora ut alter frater de conventu ire solebat. Et contingebat, quod in oppido Kilone, ubi etiam Monasterium fundaverat, ipso existente in platea cum amphora plena lacte in manu tenente, & filiis suis Comitibus cum magna sequela per dictum oppidum & plateam equitantibus, ipse obviam filiis veniens amphoram

cum lacte tegere præ verecundia vellet, sed spiritu fortitudinis roboratus per rationem sensualitatem vincens, lac de amphora super suum caput effudit, per totum dicens intra se, misera caro noluisti portare lac in amphora nisi verecundaberis, nunc porta super caput, ut confundaris, memor dicti Apostoli dicentis; Nos spectaculum facti sumus Deo & hominibus, & vixit in ordine annis quatuordecim, & anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo primo obiit in Domino feliciter & conventu fratrum in Kilone in humo sepultus. Hic Comes Adolphus fundavit Ecclesiam Nigenkerke in terra Oldenborch in honorem S. Antonii sui ordinis fratris minoris, non illius Magni Antonii [illegible], quamvis plures putant illum esse patronum, & etiam ejus imaginem in Ecclesia prædicta habent, sed non est ita. Et debet imago ejus esse fratris minoris. Idem hic Adolphus visitavit una cum aliis Prælatis fratres in Monasterio novo super sororibus rejiciendis a se. Hic etiam dedit oppidanis in Idzehoë privilegium habendi jus Lubecense. Et liberavit illud oppidum in pascuis & sylvis anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo octavo. Et est verisimiliter credendum, quod castrum in Kyl & oppidum construi fecit. Et oppidanos per terram Holtzatiæ scilicet in Plone, Oldenborch & in Kylone liberavit a jure Holtzatiorum & favit eis jus Lubecense, eo ut eorum oppida citius munirentur propter libertatem suam & filii dicti Adolphi scilicet Johannes & Gerhardus eadem privilegia oppidanis in Idzehoë, Kylone & cæteris data rata habentes confirmarunt, anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo.

CAP. XVIII.

CAP. XVIII.

Hi duo Comites Johannes & Gerhardus in Loheide etiam contra Danos commiserunt bellum magnum in die Pantaleonis & vicerunt Danos auxilio divino anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo primo. Hi duo Comites Johannes & Gerhardus diviserunt terram & hereditatem paternam. Nam senior Johannes Comes recepit in partem suam Wagriæ scilicet Kyl, Lutkenburch, Oldenborch, Niegestad, Plon, Oldeslo, Trittow & Segeberge, ac partem in palude usque ad Albeam. Alter autem frater Comes Gerardus ut junior minorem partem recepit, scilicet terram Holsatiæ, Idzeho paludem Wilstriæ, Hanrowe, Rendesborch & attinentia illorum. Propter hanc indiscretam divisionem, quia senior quasi duplum recepit, fuerunt hi fratres facti inimici. Et Gerardus contra fratrem suum Johannem ante oppidum Kyl castra metatus fuit cum adjutorio Alberti Ducis Brunsvicensis & civitatis Lubecensis sed nihil ibi proficientes sine fructu revertuntur. Et ideo dictus Comes Kylonensibus dedit multa privilegia & libertatem in foro, in terra & in aquis. Comes Johannes genuit multos filios, qui post mortum patris in parte hæreditatis suæ diviserunt terram Wagriæ. Nam alius in Kyl, alius in Segeberg, alius in Oldeslo, alius in Bramhorst domicilium habebat. Et habuit etiam in uxorem Reginam Daciæ, quæ mater fuit Regis Christophori. A qua genuit Johannem filium largum Comitem, Comes autem Gerardus genuit Henricum Comitem filium suum. Qui nunquam imposuit Hamburgensibus telonium solvendum sibi & hæredibus suis. Hic etiam Henricus fundavit in Webra vicariam pro confraternitate Calendarum bis in anno congregandæ. Anno Domini millesimo trecentesimo tertio. Hic Henricus filios habuit hæredes Ger-

[illegible] Archi-Episcopum Bremensem [illegible] in Rendesborg [illegible] dedit [illegible] Comitem & Johannem fratrem ejus. Hic [illegible] cenis, de qua filia natus fuit Dux Woldemarus postea nominatus Rex Daciæ qui castrum Gottorpe [illegible] Comiti suo avunculo impignoravit postmodum. [illegible] Gerhardum Comitem ex una parte, & Comites [illegible] fuit magna controversia mota. Quoniam in terra [illegible] multi fuerunt Comites, & præ multitudine non poterant sine rapina & injuria subditorum [illegible] sine [illegible] deducere cum pace. Nam Adolphus Comes in [illegible] misit unum dierum suos triturantes ad curiam [illegible] de progenie Splyt, ad triturandum avenam & alia frumenta, & sibi ad castrum granum apportando, quorum [illegible] tium per patrem familias domus de progenie Splyt [illegible] bus obrutum [illegible] eosdem triturantes cum [illegible] in carra remisit in Segeberge Comiti Adolpho suorum Dominorum. Consimiliter & alii Comites suis subditis [illegible] dantur. [illegible] illis diebus [illegible] de Reventlo, à dicto Comite [illegible], & [illegible] enormiter, ita quod [illegible] Hartwicus de Reventlo miles [illegible] Comiti [illegible] sit. Nam dictus Comes Adolphus [illegible] in culpa multa, quod ad destructionem [illegible] adhuc juvenum Gerardi & Johannis Comitum filiorum Comitis Heinrici adjunxit, & [illegible] Marchionem, qui [illegible] micus [illegible] Gerrardi & Johannis Comitum. Item conspiravit cum Christophoro Rege Daciæ contra dictum suum [illegible] Gerardus dictus Comes Hartwicum Reventlo [illegible] ad castrum Segebergense [illegible] Comitem Adolphum. Tunc dictus Hartwicus [illegible] mandatum volens interfecit Comitem Adolphum

in castro Segeberge, & dictus Gerardus Comes illud assi-
dens castrum recepit in suam possessionem. Ac etiam dicti
Adolphi patrem Johannem in Bramhorst captivari fecit,
ac ejusdem filius Christophorus ex nomine Regis Daciæ
eodem anno de cœnaculo Castri Kyl cadens exspiravit. Et
sic tota terra Wagriæ & hæreditas multorum Comitum redi-
bat in unum, scil. Johannem Comitem fratrem Christo-
phori Regis Daciæ. Et hic Comes Johannes ob magnam
prodigalitatem multa donavit, & potius, si fas dici est, di-
lapidavit bona Comitiæ. Nam Lubecensibus donavit tur-
rim lapideam positam ante ostium portus in ostio Trave-
munde. Item ibidem uni civium donavit Gurgustium pisci-
um in Traveam supra Lubeck, in quo erat captura eso-
cum vel salmonum. Et non solum hæc quasi pro nihilo
concesserat, sed etiam consimiliter multis alia plura largi-
tor est sine causa. Hic confœderavit se Regi Danorum
Christophoro contra Comitem Gerardum & fratrem ejus
Johannem. Item Adolphus Comes de Schowenborg vo-
lens vindicare patruum suum Adolphum interfectum, ar-
mata manu cum magna potentia intravit terram Holzatiæ,
& venit cum exercitu in Bevenstede. Ubi Comes Gerardus
& frater ejus cum paucis militibus cum Holzatis rusticis
de palude Wilstria, de parochiis Hademarschen, Swencvel-
de, Nortorpe, Kellinghusen, Westede, Bramstede & Kol-
denkerken, cum his obviam venit Comiti Adolpho in die
Decollationis S. Johannis Baptistæ Anno Domini millesimo,
trecentesimo decimo septimo, & divina favente clementia
dictum Adolphum victoria belli habita cum centum &
viginti viris captivavit, reliquos in congressu belli interfecit.
Illis etiam diebus Dithmarsi ex sua terra exierunt in adjuto-
rium Johanni Comiti contra dictos Gerardum & Johannem,
& dicti Dithmarsi in exitu suo transierunt per parochias

Ste-

greneveelde, Nortorpe, Nigemünſter, quas incendio & rapina deſtruxerunt & venerunt in Kyl oppidum, ubi Kylonenſes Dithmarſicorum timentes perfidiam dictos Dithmaricos ſubtili ingenio extra oppidum cum cantu & fiſtulis cortiſando deduxerunt ad vaccarum montem. Quibus ſic conductis & ſuis rehabitis Dithmaricos extra oppidum dimiſerunt remanere, & quare fuit? Nam capto Comite de Schowenburg Gerardus Comes animoſior factus eſt, & Johannes Comes puſillanimis. Ideo Dithmaricos ſine honore remiſit. Quibus ad patriam redeuntibus in via de Kylone tranſierunt per ſolum partem terræ Holtzatiæ deſtruendam, videlicet per Parochiam Bornehovede, ubi aliqui ex illis in dolio novæ cereviſiæ balneaverunt, & redeuntes ad flumen Buntzinge in Merica per noctem quieſcentes, mane Comes Gerardus & Johannes cum ſuis ponte trans flumen Buntzing, quilibet de Holtzatis habens ante ſe ramum virentem cum folio ita ut ſylva appareret, totus exercitus appropinquabat. & Dithmarici eſſe ſylvam æſtimantes improviſi contra eos bellum venit inopinatum, ita ut omnes nutu Dei in fugam verſi ſunt. Multi ex eis flumen tranſire volentes ſunt ſubmerſi. Alii ſunt interfecti ad quingentos viros. Et fuit hæc pugna contra Dithmaricos valde magna, ita quod perpauci redierunt ad terram ſuam. Et hic triumphus factus eſt Anno Domini milleſimo tricenteſimo decimo nono in die Alexii Sancti.

Poſt hæc ſequenti anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo idem Comes Gerardus convocato magno exercitu Principum vicinorum ſuorum ſcilic. Archi-Epiſcopi Bremenſis Giſelberti fratris ſui, Henrici Ducis Megapolenſis, Comitum de Wunſtorpe & Buſrow Johannis Ducis Saxoniæ, Comitis de Ruppin & aliorum multorum in uno quatuordecim Principum in vigilia nativitatis Mariæ virginis intravit

terram Dithmarſiæ per viam Sudethamme & per vadum Hemmingſtede venit cum toto exercitu ad paludem Sunderſtrant, ad cor terræ Dithmarſiæ, & commiſit cum eis bellum & bis victor factus fuit, una & eadem die interficiendo ex Dithmarſicis mille & ſeptingentos viros, ubi tunc multi fugam capientes Eccleſiam Oldenwarden intraverunt; Quam Eccleſiam pars exercitus obſedit & ignem apponentes comburere voluerunt. Dithmarſici ad intra petierunt gratiam ſibi dari, promittentes ſe ſubditos Comitis Gerardi fieri & tributarios fideles. Sed Comes Gerardus non confidebat eis ſed plus ignem applicari fecit, & igne fortiter incenſo, & tectum Eccleſiæ quod erat de plumbo reſolutum guttatim cadens ſuper Dithmarſicos incluſos et januam aperientes Eccleſiam exierunt, & cum exercitus totus non erat ſimul ante Eccleſiam, ſed erant partes exercitus hinc inde in villis & ædibus ſpoliantes ciſtas & capſas, Dithmarſici reſumtis viribus de locis abſconditis, de foſſis in agris exeuntes, totum exercitum unum poſt alterum ſucceſſivè, cum de veſpere ad caſtra vellent redire & omnes Principes præter Henricum Ducem Megapolenſem, & Gerardum Comitem, qui caſtra & tentoria ſua habuerunt, quaſi ad duo millia hominum, & ita Dithmarſici illa vice ſunt ſalvati.

CAP. XIX.

REx Daniæ Chriſtophorus, qui erat frater Comitis Johannis ex parte matris conceſſit fratri ſuo Comiti Johanni terram Kimbriæ in feudum perpetuis temporibus retinendam. Hic etiam Rex annuebat ob preces fratris ſui, Comitis Johannis, qui Kyloniensibus erat gratioſus, quod forum per navigium venire conſueverat in Lubeke ad tempus

pus deveniret in Kylonensem portum, & vice versa de Albea per Egdoram usque Ulammehude, & illis diebus ob dictum forum oppidum Kyloniense erat Domibus & lapidibus, [illegible] valde pulchre, quia divites crescebant, & ex consequenti affectus civium in domos publicas. Hic etiam Comes Johannes dedit Kyloniensibus privilegia multa, quia oppidum Kyloniense plus dilexit aliis. Etiam dictus Rex Christophorus anhelans regni sui dilatationem Waldemarum Ducem Jutiæ exterminare cupiebat, & [illegible] Castrum Sunderburg ab eo tanquam ad fideles manus recipiebat. Quo habito non contentus, quod Castrum tenuerat nolebat, sed etiam Castrum Gottorpe & alia Castra Ducatus habere satagebat. Quare dictus Dux Waldemarus Comitem magnum Gerardum avunculum suum contra Regis tyrannidem assumsit adjutorem. Et aliquandiu hinc inde conflictibus habitis, Rex cum magna potentia ante Castrum Gottorpe se in Hesterberg montem collocavit, ubi Comes Gerardus cum auxilio fratris sui Sifridi Archi-Episcopi Bremensis & Westphalensium, ac cum Holsatis occurrens Regi Castrum Gottorpe & ducem [illegible], Regem cum suis de campo fugavit multis de suis captis & interfectis. Et pro hac victoria & [illegible] dictus Dux Volmarus Castrum Gottorpe Comiti Gerardo suo avunculo primo in pignus pro magna summa pecuniarum argentearum collocavit. Et facta fuit hæc victoria Anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo nono, & dicitur quod ille die quando Comes Gerardus bellare voluit, quod imaginem beatæ Virginis de [illegible] in humeris suis habuit, & flexis genibus [illegible] orando [illegible] Deum trina vice hunc versum decantavit: Nos hac die Tibi congregatos serva Virgo in lucem mundi qui &c. Quidam stantes super montem Hesterberg cum corporibus onerosis circumamicti, clamabant

dei

derisorie, Mulieres veniunt contra nos. Cum Holsatorum exterior vestis semper alba esset. Et videbantur ideo esse mulieres. Sed unus de Holzatis, qui affuit in servitio apud Danos, dixit. Videbitis hodie non esse mulieres quia video signa & clenodia, galearum virorum & non mulierum. Et quando bellum urgebat, unus Holsatorum clamabat, nam fugiunt, nam fugiunt, & sic omnes fugam ceperunt. Ut profertur quod dictus Gerardus Comes habuit in illum quod quando bellum intrare deberet, quod imaginem parvam Beatæ Virginis Mariæ de claustro monialium in Itzehoe ubi sepulturam habebat in collo suo portare consvevit. Et reginam cœli semper in auxilium suum precibus invocabat, quod tunc in illo bello tali imagini fuerat à casu ex casu una manus abscissa, quam manum artifices pictores postmodum restaurare volentes. Et quando una die apposuerunt, altera die invenerunt semper abjectam. Et talis imago adhuc hodie in memoriale signum caret manu tali, Et Deus omnipotens ob merita beatæ virginis miracula voventibus se imagini tali multa operatur in illa. Unde ab illo tempore usqve ad tempora præsentia inolevit, quod Princeps Holzatiæ talem imaginem semper in collo portare consveverunt, quando bellum intrare volebant. Quia beata Virgo Maria terræ Holsatiæ à Principibus sunt fundatæ videlicet in Hamburgensi civitate & Principalis & summa Ecclesia Canonicorum nunc secularium, sed antiqvitus erat regularium sub habitu, sicut multæ Ecclesiæ cathedrales institutæ erant Bremensis, Monasteriensis, Mindensis Verdensis & Lubecensis. Ab illa Ecclesia omni Hamburgensi fides Catholica pullulavit. Nam in ea multi Martyres propter fidem sangvinem fuderunt. Illic erat sedes æqve principalis sicut Bremensis Archi-Episcopus ob multorum Archi-Episcoporum & totâ Dania Svecia & Norve-

gia originaliter per Anscharium sanctum fidem receperunt, Monasterium in villa Wippendorpe per Faldera secundum Slavicam linguam antiquitus dicta, nunc Neumunster vocitata, & per Adelveronem translatum Sacris Episcopum Bremensem in Insulam Bardesholm fundatum post Ecclesiam Hamburgensem per primum Adolphum Comitem. Tum primum fides Christiana in terra Wagriæ tunc Slaviæ, Holtzatiæ per sanctum virum Vicelinum incrementum cepit anno Domini millesimo centesimo, decimo. Hæc Ecclesia Novum Monasterium in Ecclesia in honorem Beatæ Virginis Mariæ fundatum est, ab eodem Comite Adolpho fundatum etiam fuit Monasterium Reinevelde. Nam ipse Comes cum fuerat de domo Schowenborgensi, & in finibus terræ illius est Monasterium Locken situatum Cisterciensis Ordinis. De quo Monasterio monachos recepit & in Reinevelde statuit permanendos. Quare adhuc illi Monachi in Locken habent visitare in Reinevelde hodie, & eorum sunt superiores. In hoc Monasterio primus Johannes Comes est sepultus, & alii etiam in Hamburgo videlicet duo Adolphi, & præsertim ultimi. Et post Adolphus Comes frater minor factus, Monasterium in Kyl in honorem Beatæ virginis Mariæ fecit dedicari, circa annum Domini millesimum ducentesimum sextum, exinde hujus Adolphi filius Comes Gerardus Monasterium monialium, quod prius positum fuerat in palude Crempis, prope Stoream & albeam in Villa Itzehoe transtulit, juxta nobile & inviolabile antiquum Castrum Itzeho in honorem Beatæ Mariæ Virginis consecrari fecit, & dotavit secundum Ordinem & regulam S. Benedicti Abbatis ad serviendum Domino Deo in ævum. In quo idem primus Gerardus Comes suam elegit sepulturam, & ab illo tempore usque in præsens omnes de illa progenie Gerardi Comitis descendentes, scilicet:

Hen.

Henricus ejus filius, Magnus Gerardus Comes hujus Henrici filius, & frater ejus, Johannes: hujus Gerardi magni Comitis filii fuerunt, Henricus ferreus, Nicolaus & Johannes, & una soror claustralis in Elten Abbatissa, prius copulata Regi Sveciæ, & in mari prohibita. Et loco ejus Rex Daciæ dedit filiam suam, ob quam causam hæc virgo permansit. Johannes domicellus non diu supervixit vulneratus in inguinibus à Danis obiit. Comes Nicolaus sine filiis masculis plenus dierum bonorum, & omni gloria dignus vitam in Idzehoë finivit. Comes Henricus ferreus frater ejus ante eum obiit. Hic habuit tres filios Gerardum primum Ducem Slesvicensem manifestè cum solennitate creatum a Dithmarsis. & Albertum & Henricum Comites remanentes. Hi omnes in Idzehoë sunt sepulti. Dicitur etiam quod Harwicus Reventlo miles, qui Comitem Adolphum in Segeberge interfecerat, pœnitentia ductus in absolutionem peccatorum suorum limina Beatorum Apostolorum Petri & Pauli in Romana urbe visitavit. Ubi sibi pro pœnitentia in dicto claustro Idzeho pretiosam domum Refectorium interius, superius dormitorium de suis sumtibus construi procuravit. Et extrema parte Nobilis Nicolaus Comes, qui cum inimicis suis Danis in Mansenberge fuerat in conflictu tempore Regis Waldemari. Et ipse Comes Nicolaus perdito uno oculo & à subditis Regis capto, & die sibi ad redeundum in captivitate à capiente constituto, veniens ad quendam de suis, qui eum ulterius de terra illa in propriam terram transportaret, vovit in illo die ut Deus ipsum ab inimicis suis eriperet, quod unum claustrum monialium in honorem beatæ virginis Mariæ in terra sua de novo fundare vellet, quod etiam perfecit. Nam in Arendesbocken fundavit monasterium & dotavit, & virgines moniales de Idzehoë, Poreze & aliis monasteriis illis convocavit. Sed

tamen monasterium non ita fuit copiose in bonis temporalibus institutum & dotatum, quod illae virgines permanere potuerunt. Unde & postquidem venerabilis Vir Albertus Rodenborg, Canonicus Lubecensis cum adjutorio aliquorum Civium Lubecensium reditus ampliavit dicti monasterii, & de consensu primi Gerardi ducis Slesvicensis memoratum suum monasterium prius virginum postquam de loco recesserant, ut per amplius Carthusienses illic habitarent. Et translatio hæc facta fuit Anno Domini millesimo quadringentesimo secundo. Monasterium autem prius in Cismar locatum fuit in Lubecensi civitate & ab ipso Lubicense fundatum ad S. Johannem, in quo Monasterio Monachi nigri ordinis S Benedicti inhabitabant. Sed postmodum per consules Lubecenses & consilio & voluntate Johannis Comitis translatum fuit in locum Cismar, in terra Oldenborg, ubi nunc degunt. Et monasterium in Lubeck quod dimiserunt Monachi, virginibus impleverunt. Et ideo propter ædificia infra civitatem in Monasterio Monachorum ad ipsos spectantia dicti consules integrum Monasterium & Ecclesiam in Cismar construxerunt, prout hodie apparet illic [illegible].

CAP. XX.

Præterea Magnus memoratus Comes habito Castro Gottorpe primo in pignus seu finibus suis expensis strenuius & diligentius agebat opera Ducis Waldemari, qui erat de Stirpe Regia nanorum natus. Nam in Regno Daciæ antiquitus habetur Ducatus, scilicet terra Sanderjuciæ (Suder-Jutiæ) ad cujus districtum pertinet à flumine Egdora & Levengesow, Dentschewusck usque ad flumen Slig, Gottorpe & Swansteide, Fresia usque ad Ripen & Kodinge, Angelen, Alzen. Item fuit ducatus in Insula Lalande item Langelan-

lande. Et hi Ducatus propterea fuerunt in curia, quia Regnum Daciæ per electionem superiorum totius regni acquiritur. Et quando contingebat aliquem Regem habere plures filios, & electo uno de filiis in Regem ceteris dabantur Ducatus. Et inter hos Ducatus potior & ditior fuit Ducatus Sunder-Jutland. Qui a tempore Gerardi ducis nominatus est Ducatus Sleswicensis a civitate & Episcopatu Sleswicensi utpote nomine digniori. In hac Sunder-Jutia, fuit Dux Woldemarus ex parte patris natus de stirpe Regia Danorum, ex parte matris fuit filius sororis dicti Magni Gerardi Comitis. Et dicebatur *Magnus Gerardus* exinde, quia omnipotens Deus concesserat illi multiplices varias victorias magnas, non meritis suis sed divinæ suæ potentiæ hæc attribuendo. Nam magna erat potentia a multorum suorum patruelium, Comitum Holtzatiæ filiorum Johannis Comitis, quorum mater quondam Regina Daciæ, & ideo in elationem superbiæ insurgentium, & adeo pauper & impotens in primis suis annis, quod Hartwicus Reventlo miles eqvos & arma sibi contribuerat. Quia usque dum viginti quatuor fuit annorum scholas visitare, ut acqvirere posset Episcopatum, consueverat, prout frater ejus Giselbertus, qui tandem fuit Archi-Episcopus Bremensis, consimiliter fecit. Fueruntque hi fratres scilicet Gerardus, Gisewertus & Johannes domicellus filii Henrici Comitis & habuerant matrem de Rheno exortam de Brunckorst, Wunstorp, Ghomele. Apud dictos avunculos suos Gerardus Comes juvenis aliquandiu remansit, quorum auxiliis & fratris sui Archi-Episcopi Bremensis, potius cum Holtzatis de palude Wilstriæ & aliorum intra Stormariam commorantibus Deo favente consecutus est triumphos. Ita inops fuerat quod penitus nullum castrum in tota terra habuit Holtzatiæ & in Rendesborg morabatur inter oppidanos in [illegible] gra-

granario super aquas & nil proprii habuit. Praeter canes gryseos venaticos cervorum, qui illis diebus nobiles ad venandum dicebantur, prout venatores dicere consueverunt. Hic Gerardus habito primum triumpho & capto Adolpho de Schowenborg, recepto etiam primum castro Segeberg & etiam Rendesborg, quod oppidani illi reddiderunt, & habito tandem triumpho contra Dithmaricos & postremo in Hesterberge, & tunc sibi tradito castro Gottorpe cum attinentiis suis paulatim crevit in virum magnum & ad tantum, quod magnus Gerardus vocari potest ad differentiam aliorum hoc nomine dictorum. Videns autem Christophorus Rex Daciae, quod res prosperabatur in manu Gerardi Comitis collegit magnum exercitum terrestri itinere ponens castra in Dannenwerck ante Gottorp percludens viam Holtzatis ad subveniendum obsessis: vice versa praesentiens Gerardus Comes advenientem contra se exercitum tam validum, quem Rex etiam non paucis diebus colligere poterat, habuit nuncios ad cognatos suos de Brunckhorst Gemele & Wunstorp etiam ad fratrem suum Archi Episcopum Bremensem Ghiselbertum. Nec non convocari fecerat stipendarios de Rheno & Westphalia & venerunt hi omnes uno anno in auxilium Gerardo Comiti, cui etiam multi de Holtzatis subditi curiales Johannis Comitis adhaeserunt. Et facta est expeditio exercitus ex parte Gerardi Magna & convenerunt contra Regem ad bellum. Attamen stipendium pro expensis & sumtibus in hospitiis fuit in Rendesburg remanere, & Comes non habuit tantam [illegible], quod ei de sumtibus credebatur, qvi tales stipendiarios etiam in auxilium sibi comportaret & talis missus a Comite fuit Marschalcus, cui vexillum belli fuerat tradendum, quare eum expectare volebat & hic nominabatur Borchardus de Idzehude miles strenuus & potens. Sed tamen Dani cum suis

bus urgebant exercitum. Ita quod Comes etiam necessitate compulsus nisi declinare & terga vertere voluisset, oportebat eum inire bellum, ubi Dominus omnipotens de cœlo dedit Comiti Gerardo & suis victoriam, quamvis per grande opus. Erantque tunc strages interfectorum in bello, quod campus plenus fuit cadaveribus ex Danis. De Holsatis unus nobilis interfectus nomine Wedeke van der Often, quem Comes ad tantum dilexit, quod ploravit propter eum. Et alius etiam nobilis interfectus, propter quem oppidani de Rendesborg semper tenent crucem super Saresstowe. Et hoc fuit alia vice prope Rendesborg, quod Rex obsedit à parte Holsatiæ. Nam dictus Comes suppressus, unus *rusticus* de villa Burrele, ex parochia Bruchtorpe de nomine Wulfrig dictum Comitem sublevavit dicens ei: Utere pristinis viribus tuis, ob quam causam dictam villam Burrele ob meritum unius villam ejusdem totam liberavit ab exactionibus communibus terræ, sed quod solum essent peramplius insequendo cum fideles, & ita habita victoria Rex Christophorus fugere voluit ad Comitem Johannem in oppidum Kyl. Quia alia via ad Daciam sibi fuerat perclusa. Et ita cum aliquibus in nocte equitare volens per Sellede, dictus Borchardus de Idzehude audiens aliquos equitantes, & percipiens rumorem de bello peracto, nesciens quo fine conclusum, dictos equitantes cum suis & aliquibus stipendiariis insequens & congrediens eos invenit esse Danos, & ibidem Regem Christophorum cum sequela ejus cepit & captivavit. Et statim habito Rege equitavit ad Castrum Gottorpe, clamans magna voce ad vigiles, quod necessario haberet loqui Comiti Gerardo. Comes autem Gerardus audiens hæc, quamvis graviter vulneratus surgit de lecto loquebatur sibi. Et ex opposito dixit prædictus miles: Sum in viis redeundo vulneratus & captus, vis me redimere? hoc volo statim

scire. Cui Comes respondit sine dubio, illo pretium solvere libenti animo tecum & omnes alios captivos liberare. Nam gratia Deo habeo plures captivos & locupletes. Tunc Germanus miles Borchardus respondit. Bonum est tibi verbum hoc. Nam dixit, nuncio tibi bona nova. Perjurum meum Regem de bello profugum, captivum ad manus tuas. Surge & fac custodiri eum. Tunc statim portis Castri apertis, adducto Rege & posito ad custodiam, novum gaudium omnibus exortum est, & hic triumphus factus est Anno Millesimo trecentesimo tricesimo primo in die S. Andreæ Apostoli. Hic autem Rex Christophorus volens se redimere a servitute Comitis Gerardi, & a vinculis oportuit eum pro certa summa pecuniæ dare pignus totam terram cum Castris & civitatibus Confiniæ quam Holzati possederunt usque ad tempus Regis Waldemari, qui terram illam solvendo pecuniam de manibus Holzarorum quitavit & redemit.

CAP. XXI.

Post hunc triumphum Holsati amplius contra Danos sic afflictos insurrexerunt & quotidie invaluerunt, ita ut Ducem supra dictum Waldemarum Comes Gerardus in Ducatum suum reduxit. Quo reducto Juthi creaverunt hunc Ducem in Regem super se, & dictus fuit Rex Waldemarus. Quo Rege creato avunculum suum Comitem Magnum Gerardum Ducem etiam creavit & infeudavit, & super creatione tali sibi literas concessit sigillatas sigillis Regis ac majorum de consilio regali, videlicet viginti quatuor sigillorum appositorum. Attamen de Selandia Dani supervenientes hunc Regem in odium Holzarorum habere noluerunt. Et alium Regem illegitime natum de genere regali creaverunt, & ita discordia in Danos exorta Holsati totam Da-

ciam

clam exceptis paucis castris duobus in *Selandia* & uno in Nort-Jutzia cœperunt possidere. Nam dictus Gerardus Comes Magnus plures pecuniis fecit accersiri de Rheno & Westphalia stipendiarios promittens de mense in mensem solvere continue stipendium. Et tales stipendiarii venientes & intrantes terram Holtzatiæ brevibus vestimentis fulciti & induti dicebantur Ghaukhover. Hos stipendiarios cum Holtzatis duxit in Nort-Jutziam transiens de castro ad castrum vincens & subdens omnia. Et in oppido Randershusen posuit castra sua. Ubi quidam præpotens vir de Jutzia nomine Negels Jebus miles & pro tempore subditus factus obediens dicto Comiti Gerardo, tamen quo spiritu interveniente facta fuit discordia inter Comitem & Nicolaum Jebus. Nam dixit quod Comes injuriabatur sibi & suis, ideo in nocte intravit. Et cum uno præpotente viro Dno Hasen de Jutzia Anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo sabbatho in quadragesimo ante Dominicam oculi: [*Deest aliquid*] Tamen occiso Comite prædicto non propterea sibi Jutziæ dereliquerunt. Nam fuerunt ei tres filii superstites Henricus, Nicolaus & Johannes. Senior filius Henricus Comes accepta parte exercitus intravit Selandiam. Nicolaus Comes mansit in Jutzia & ob vindictam præclari viri Magni Gerardi occidit. Eodem anno dictum Negels Jebus in Castro Schanderborg Holtzati obsidebant. Evicto castro in crastino omnium Sanctorum interfectis Danis ad duo millia & capto dicto Negels Jebus ipsum rotantes diviserunt, & super quatuor rotas tanquam proprii Domini interfectorem posuerunt. Utrum etiam aliqui de Holtzatis majoribus nobilibus fortunam tantam dicti Comitis Gerardi sustinere non valentes procuraverunt mortem, & proditores extiterunt, non est meum discutere. Nam illo tempore ut prius narratum est omnia Castra dicti Gerardi nominibus terræ indi-

gravata fuerunt, & ipsi majorem aequitatem & [illegible] ferebant, quam eorum Domini & Principes terrae. Dicitur etiam quod dicto magno Comiti Gerardo [illegible], [illegible] magnum & copiosum exercitum de Soldariis & stipendiariis collegerat, requisitus unde stipendia de mense in mensem eis solvere posset & valeret. Ad quae respondisse, quod voluisset si supervixisset eos induxisse ad terram [illegible] rum, ubi si victores facti fuerint, invenirent copiosum stipendium, si autem victi fuerint, interfecti essent, & sic ab eorum stipendiis liberaretur. Attamen dicti stipendiarii [illegible] manibus mortuo Comite redierunt in terras suas. Henricus Comes dictus Ferreus intravit cum potentia Holsatorum multorum terram Selandiae, & in ea Domino pro tempore favente, retinuit multas victorias. Nam omnia castra Selandiae praeter duo oppugnavit & [illegible] castris & [illegible] bus, prout est moris terrae Daciae [illegible] in castris alii vadunt, hinc inde hospitandum cum equis & servis. Et tandem ob superbiam Holsatorum cum ipsi semper victores extiterant, Deus dedit eis repulsam. Nam unus nobilis de Danis, qui [illegible] fidelis, [illegible] landis etiam multum carus, [illegible] unus de Holsatis fuit interfectus. Ob [illegible] causam Dani nobiles in Selandia se congregaverunt & Holsatis in villis hinc inde dispersis, una nocte plus quam trecentos armigeros in ore gladii occiderunt. Et sic ceteri de Holzatis territi fugierunt de terra Selandiae, & ita redimentes terram suam castra receperunt.

CAP. XXII.

ILlo tempore fuit in terra Meckelenburg praenominatus Vir Henricus Comes Bellicosus & sagax. Hic a Carolo quar-

quarto Romano Rege acquisivit sibi titulum Ducatus in terra sua, ut per amplius Princeps & Dux, ipsi & sui hæredes scriberentur & non Comites. Hic habuit filium Albertum nomine, quem voluit in regnum Sweciæ introducere, cum illis diebus Rex Sweciæ iners & pusillanimis erat. Unde a quæsivit dicto Domino Comite Henrico ferreo in adjutorium suum inire secum pactum, quod si filius ejus fieret Rex Sweciæ, ipse Henricus partem Sweciæ terræ videlicet castrum Calmeren cum advocatia & terram Vindland pro sua parte libere possidere deberet, donec & quousque solveret ipse, vel hæredes sui, unam magnam summam pecuniariam dicto Henrico & suis hæredibus, et quod hanc promissionem in testimonium patentis literas & sigillis suis communiret, prout hodie Princeps Holtzatiæ hanc literam habet in signum veritatis. Et sic Principes prædicti suis simul collectis Sweciam intraverunt regnum obtinentes, & capto Rege pusillanimi prædicto & posito in custodia in manicis ferreis septem annis. Dictus autem Henricus Comes recepit prædictum castrum Calmeren in possessionem & terram Vinland. Inhabitantes terram Vinland erant rebelles & dicto Henrico Comiti tributum solvere denegarunt. Quare collecto exercitu voluit eos sibi subjugare, cum autem aliquando in itinere devenit in Wastien Curiam prænominatæ mulieris & magnæ devotionis *Brigittæ* viduæ, quæ dicebatur Sancta. Et si interrogaretur posset ipsi Henrico Comiti futura belli prædicere, unde Henricus Comes ipsam obsecrans, si quid sibi de futuro eventu transitus sui prædicere posset, quod hoc facere dignaretur. Ipsa autem respondit sibi, quod si dictam terram Vinland intrare vellet, absque armis hoc faceret. Henricus Comes vertens se ad suos dicebat: Hæc mulier hujus nationis est, ego autem alienigena, quæ curat illa si interficerer a Vinlandis, cum armis me expediam in nomine

Domini. Et ita contingebat: terram Vinlandiæ cum poten-
tia armatorum intravit, & pro libito suo ubi fuit, & rever-
sus in castrum suum apportato triumpho nihil mali exper-
tus.

Nicolaus Comes Holtzatiæ fratre Henrico absente re-
mansit in patria & quædam retinuit castra in Fune, quæ im-
pignoravit & præsertim Halenſowe Benedicto de Alevelde
militi viro diserto & bellicoso. Et in Jutzia quædam habuit
castra jam [illegible] aliis etiam vincenda.

Nam quidam nomine Calef (Calef) miles cum duo-
bus castris Regni, se Comiti Nicolao tanquam hom[illegible] &
subdiderat fidelem. Cui Nicolaus unum aliud castrum tra-
didit ad fideles manus custodiendum. Tunc in Dacia ado-
levit Rex Waldemarus, qui successive recuperavit omnia
castra Regni. Nam dictus Calef miles rogatu [illegible] & Re-
gi Waldemaro prædicta tria castra restituit. Tunc Rex de-
risorie dixit Tergaabe bonus vitulus est, cum duobus ca-
stris abibat, ut hos cum tribus rediit. Hoc nomen hujus
militis Calef est nomen Judaicum. Nam Judei hoc nomi-
ne vocitantur. Item Jesse est nomen Judaicum & terra vo-
catur Jutzia. Et ipsi inhabitantes Juten. Et nomen
regni Daniæ inhabitantes Dani a nomine Judaico Dan.
Et istis nominibus argumentis verisimiliter præsumitur,
quod antiquitus Dani & præsertim Juten de Judæis sunt
orti de tribu Dan. Unde Antichristus dicitur nasci fu-
turis temporibus. De illo Dan, qui fuit unus de duode-
cim filiis Jacob prophetavit pater ejus dicens. Judicabit Dan
populum suum, fiat coluber in via, mordens ungulas equi,
ut cadat ascensor ejus retro. Hanc proprietatem hujus
Prophetiæ Dani & præsertim Juti habent, quia desiderant &
anhelant magnum Dominium & judices esse. Sunt etiam
Coluber vel cerastes absconditus in via mordentes occulte
ungulas equorum, ut retro cadant ascensores, hoc est, sunt
falla-

fallaces in placitis suis hocquod prætendunt, abscondent, donec eveniat. Dicitur secundum chronicas, quod in Jutia-te sunt judæi ab antiquo. Nam antiquo tempore ita populosa fuerat terra Daciæ, quod in terra propria sui non poterant se continere & sorte missa ad decimum hominem per totam terram decimum emiserunt id est decimam partem hominum suorum, qui egredientes de terra sua in pluribus partibus mundi multas fecerunt strages. Parisius in Regnum Franciæ navigio devenerunt, totam Angliam subdiderunt, & civitates in ea nominabant nominibus suorum civitatum. In Dacia maximam civitatem Lunden & insulam prope Angliam nominabant Seland. Et totam terram Angliæ nominabant nomine Anglen, secundum nomen terræ inter Slesvig & Flensborg. Ipsi etiam venerunt Romam per flumen Tybrim. Et extremo in Longobardiam. Interim remanentes in propria terra propter conflictus multos cum Slavis & Saxis multis deperditis hominibus, & præsertim in Jutzia, cum illa pars terræ regni Daciæ sicco pede potest iniri, tota illa terra fuerat deserta. Ideo fuerant Judæi ab Imperatore missi in hanc partem terræ, quare Juti, id est judæi sunt nominati in hodiernum diem. Dicitur etiam quod Regibus suis sunt communiter plus aliis Danis infesti & infideles. Nam raro Rex est, qui cum ipsis est pacificus. Et multi Reges narrantur ab eis occisi. Nam Reges ad facies eorum audent dicere, ob perfidiam Judæi estis, Judæi permanebitis: Quasi dicere volentes. Infideles estis sicut judæi, proprium Dominum suum Jesum Christum sine causa interfecerunt, ita & vos Reges vestros.

CAP. XXIII.

TUnc fuit in Jutia nobilis Domina in castro Dorningh, quæ nupsit cuidam Holsato nomine Nicolao de Lembeke militi. Quæ Domina habuit, ut relicta, multa bona patrimonialia & dotalia, quæ defendere non potuit, ideo hunc præpotentem Virum sumsit in maritum. Qui Nicolaus Lembecke cum vellet visitare subditos uxoris suæ, invenit omnes rebelles, mandata sua pro nihilo ducentes, ita etiam quod nec hospitio eum recipere vellent. Reversus ad uxorem, qualiter successerat, revelavit sibi, quæ respondit: Ego sum mulier mensalia præparare potero, etiam satis longa, videatis vos ut habeatis mensam longam & longam. Et tunc ad subditos vestros revertamini cum multa loquela, & tunc apparebunt qui sunt vestri subditi. Nam vulgare est verbum quod Dani rusticos non recipiunt paucos, sed plures oportet recipere, quando per vim se ostendunt. Et ita Nicolaus Lembeke adduxit de Holsatia plures sodales in armis secum militantes, & tunc acceperunt Rustici sui eum habebant. Hic Nicolaus Lembeke fuit postmodum factus præclarus & prænominatus vir in tota Jutia. Nam plura alia castra ad sua adquisivit, propterea Rex Waldemarus Tertius ipsum odio habuit, & sæpe solicitus fuit in mortem ejus sed non poterat propter potentiam & benevolentiam, quam circa plures habere meruerit. Nam dicitur quod Rex instituerat quod dictus Nicolaus debebat sibi homagium præstare, cui cum Rex juramentum fidelitatis prædixisset, Nicolaus respondit: Juro quod nunqvam Vobis & Regno vestro ero fidelis. Cui Rex respondit, verum jurasti. Nunquam fuisti nec eris nobis fidelis. Altera vice Rex recepit eum ad se vocatum sub salvo conductu ad castrum Wardingborg. Ubi

Ubi dictus Nicolaus æſtimans ſalvum conductum Regis eſſe firmum, venit ad ipſum navigio. Cum autem Caſtrum aſcenderet, unus Juvenis Camerarius dixit ad eum, Nicolaë eſt ſecretum qvod revelare vobis volo, niſi cito declinaveris in aqua ferventi jam poſita ad ignem comburaminî. Nam ipſe Nicolaus erat beneficus in muneribus dandis famulis aliorum, propterea hic Juvenis hoc revelavit ſibi. Qvo vero audito ſtatim retroceſſit ad navem ſuam multum magnam, & fulcitam armigeris & baliſtariis. Rex poſt eum iterum miſit nuncios, ut reverteretur ad eum in pace, ſed ſpreto ejus imperio, amplius non viſitavit eum. Hic Nicolaus erat in magna amicitia cum Majoribus de Jutzia. Et uni Epiſcopo ex illis, qui Regi fuerat ſecretior ſub magna fide revelavit verbum abſconditum & ſecretum, quod nunquam etiam veniret propalandum. Scio dixit illi ſecretum verbum, quod ſunt aliqui die noctuque in hoc laborant, quod Regem poſſint intoxicare, & rogo quod hoc verbum omnino maneat ſecretum. Ille autem cui revelavit hæc verba ſtatim Regi intimavit. Propterea dictus Rex exivit Daciam, neſciens à quo forte infici veneno poſſet. Et venit ad Imperatorem Regem Carolum quartum in Bohemiam in Civitatem Pragenſem, ubi aliquamdiu penes eum manebat. Hic etiam Rex Waldemarus impignoravit caſtra in Marchia Lotow & Dalemborg in quibus moram traxit.

Comes Johannes prodigus de quo ſupra, qui fuerat frater Regis Chriſtophori ex parte matris. Hic poſt obitum ſuum reliquit filium hæredem Comitem Adolphum, qui duxit uxorem filiam dicti Henrici Ducis Megapolenſis Alberti Regis Sweciæ ſororem nomine Annam Sterilem permanentem, unde illa progenies Comitum terræ Wagrenſium ſcilicet Kyl, Oldenborg, Plone & paludis Crempe, deceſſit ſine hærede, & poſt deceſſum hujus Adolphi

Comitis tota terra Holtzatiæ devenit in unum, ſcilicet Nicolaum Comitem, prout infra plenius narratur. Hic Adolphus erat ſtrenuus vir, & civitatibus Lubecenſi & Hamburgenſi contra prædones & injuriatores in ſtatu terræ ſuæ habuit confœderationem, ita quod Holtzati prædones tempore ſuo non audebant ſe movere. Tempore hujus Adolphi Comitis contingebat, quod duo famuli Hennecken, Lembecken Nicolai Lembecken filii in opido Kylonienſi innocenter fuerant tanquam latrones capitibus truncati, propter quod fore factum factus dictorum Kylonenſium inimicus poſt feſtum Michaelis cum nundinæ ſunt in Eckerenvorde apud campum Geſebecke multos de Kylone cives interfecit & captivavit. Quare dictus Comes Adolphus una cum Nicolao Comite facti inimici ejusdem Henneken, Lembecken, & ex conſequenti etiam Ducis Henrici Jutziæ uxoris relictæ, quæ tenuit in dotem caſtrum Hadersleve & Tunderen. Dicti autem Comites in expeditione exercitus ſui collecti intrantes Jutziam, Comes Adolphus obſedit Tunderen & retinuit, Comes Nicolaus Hadersleve & etiam expulſa Duciſſa in caſtro vicit & caſtrum. Et ſic illa duo caſtra evicta venerunt in ſortem Holtzatorum.

CAP. XXIV.

Comes Henricus ferreus, qui fuerat magnanimus & glorioſus in factis dimittens gubernationem terræ Holtzatiæ Comiti Nicolao fratri ſuo pro acquirenda gloria nominis ſui, cum aliquibus de Holtzatis baliſtariis & armigeris tranſtulit ſe per mare ad Regem Angliæ nomine Edewardum in auxilium ſibi contra Regem Franciæ. Nam dictus Rex Angliæ Edewardus qui antiquitus natus de ſtirpe regia Franciæ nitebatur rehabere regnum Franciæ & reducere

cere in unum cum regno Angliæ. Et hi duo Reges veluti magnæ potentiæ ex utraque parte fecerunt ex remotis partibus terræ bellicosos viros in auxilium sibi convocari. Rex autem Angliæ navigio venit in regnum Franciæ, & obsedit munitam civitatem & castrum Calcciis apud quam civitatem fuerat, & est portus maris, quod interjacet inter Regnum Franciæ & Angliæ, habens in latitudine quatuor miliaria. Nam navigare volentes de partibus Almaniæ ad Hispaniam ad S. Jacobum, terram sanctam, Jerusalem, Romam, Venetias, Barbaros & ad gentiles oportet per istud brachium maris, quod inter Franciam & Angliam interjacet omnes navigare. Et apud hanc civitatem Caloyes est, ut dixi, optimus portus pro navium securitate hinc inde transeuntium. Ante istam civitatem Rex Angliæ in campo & ad longa tempora ad annos castra metatus erexit tentoria. Viceversa Rex Franciæ nobilissimus & ditissimus Princeps & Rex mundi habens etiam amplissimum Regnum, & multos Reges & Regulos, Duces Marchiones, Comites, Nobiles & cives sub se & terram fructiferam etiam collegit ultra hos subditos exercitum peregrinum & Regem Bohemiæ Johannem virum bellicosum cum Bohemis viris victoriosissimis in adjutorium suum, volens civitatem suam prædictam Caloyes ab obsidione liberare adducens exercitum suum ad supra dictam civitatem, cives autem inhabitantes civitatem & castrenses in castrocum ipsi circumdati fuerant à Rege Angliæ terra marique, sustinebant ciborum intolerabilem penuriam, & ad tantam devenerunt famem, quod mures & glires libenter comedissent, si venales fuissent, & præfame amplius se continere non valentes castrum cum civitate ad voluntatem Regis Angliæ tradiderunt. Rex autem Angliæ & Rex Franciæ ex utraque parte pro justitia obtinenda convenerunt ad bellum. In cujus bello

tam multorum hominum convenientium in unum conflictum acies belli ex parte Regis Angliæ Comiti Henrico com Holtzatis tanquam viro Juveni forti & bellicoso fuerant commendata. Ex alia parte belli cuneus Regis Franciæ fuerat Regi Bohemorum etiam victorioso viro cum Bohemis commissus. Aggredientibus exercitibus Deus omnipotens in acie belli Comiti Henrico dedit triumphum, & ex consequenti toti exercitui Regis Angliæ. Et Comes Henricus Regem Bohemiæ catenatum duabus catenis aureis, duobus suis militibus in bello cepit. Sed a sequentibus in bello fuit propter invidiam, ne dictus Henricus nimiam gloriam consequutus fuisset, interfectus. Et hoc glorioso opere, quod Deus Comiti Henrico hoc die concesserat, dictus fuit & cognominatus ferreus. Rex autem Angliæ ultra omnes suos Principes sui regni Comitem Henricum exaltavit, & Capitaneum exercitus sui voluit esse, propter quam caussam Angli æ sibi tanquam advenæ & ignoto principi invidebant multum. Nam una dierum obtenta civitate Caloyes, ex ea equitantes pro pabulo equorum dictus Henricus & sui subditi Anglici æmuli sui fecerunt sibi insidias subito in via in eum irruentes tanquam inimicus contra inimicum. Ipse autem Henricus noscens eos esse Anglicos, ipsi autem vice versa nolebant eum agnoscere, & sic mutuo extractis gladiis & lanceis appositis convenientes, Balistarii autem Henrici ex Holtzatis optimi præcedentes, jacientes jacula obtinuerunt campum. Et plures de Anglicis interfecti & vulnerati, querelam de Henrico Comite facientes.

Sed Rex novit suorum calliditatem, ac quod propter invidiam hæc fecissent præsumptive non curavit verba eorum, sed eò amplius Heinricum Comitem diligebat. Attamen Zelatores in malitia & fictitiis contra Heinricum Comitem non cessabant, fingentes Henricum dictum Comitem

tem non esse Principem natum, sed ob fortunam nomen Principis usurpasset. Et ad probandam hujus dicti veritatem dixerunt Regi & Reginæ, quam attraxerant in partem suam. Est natura leonum, qvod nobiles principes non lædant, & si Henricus est talis videamus experientiam facti. Rex autem huic dicto non consensit, sed in absentia ejus regina ex inductione æmulorum volebat factum experiri. Nam dictus Henricus Comes habuit in usu, ubicunque in castris esse consveverat semper omni mané in diluculo & ante diluculum de lecto suo surgere solebat, & aspicere portas & muros & audire vigilum diligentiam, etiam propter naturæ suæ commodum superfluum rejiciendo. Propter hanc consvetudinem una nocte leonem, qui stabat in medio castri in cancello transire & exire ad Castrum permittebant, stantes cum Regina volentes videre spectaculum, Henricus Comes ex more in diluculo de strato suo assurgens, Indutus longa tunica super nudo & assumto cultello, cum corrigia pendente in collo, init interius ad castrum. Statim Leo horribilis sentiens se liberum usus natura sua feroci in Comitem Henricum insiliit.

Comes imperterritus dato sibi à Deo spiritu fortitudinis cultello evaginato dixit ad Leonem. Tu Canis qviesce & jaceas, & ita factum fuit miro modo: statim Leo audito verbo ejus obmutuit & qvievit. Nam legitur in naturis animalium, quod Leo talis est naturæ, quod nullius animalis adventum timet, sed solum audacioris se natura. Et ita arguitur, quod non solùm divina virtute Leo pedibus ejus se substravit, sed etiam naturæ instinctu, cum dictus Comes fuerat valde audax â natura. Henricus Comes percipiens hoc vice versa transiens ad stratum & Commodum suum fuit male contentus & quam cito habuit Regis præsentiam narrabat sibi factum, addens dicto suo: Domine Rex

multas sum perpessus in Curia vestra insidias, sed istæ extremæ sunt mihi intolerabiles, alia fuisset via expellendi me, qvam per canes vestros, rogo licentiam vestram. Et si placet pro servitiis vobis impensis me elargi, stabit in arbitrio vestro, habeo patrimonium & terram in qua vivere valeo, hic diutius manere nolo. Rex autem super facto multum contristatus, & quod tam bono & virili Principe carere deberet, promisit sibi multa dare castra & civitates si apud eum manere vellet, sed flectere eum non poterat. Quare pro meritis ejus assignavit sibi multam promtam pecuniam, & ultra illam annuam dedit pensionem de Regno Angliæ scilicet centum nobiliones qvolibet anno ac suis heredibus solvendam & literis & sigillo regio roboravit. Quam pensionem ipse Comes Henricus & sui heredes sublevabant, præsertim ejus filius Dux Gerardus per mercatores sibi de Regno Angliæ apportari fecit.

CAP. XXV.

Comes Henricus rediens in patriam suam duxit uxorem filiam supradicti Henrici Ducis Magnipolensis, cujus sororem Comes Adolphus sibi etiam copulavit. Hæc autem filia Ducis Magnipolensis priùs nupta fuit Marchioni Brandenburgensi nobili viro Romano, à qvo Domina hæc largè ad tempus vitæ suæ fuit dotata cum Castris Arndesburg & opido Perleberghe. Ab ista uxore, qvæ fuit speciosissima mulierum genuit Henricus Comes tres filios, Gerardum Ducem Albertum & Henricum Comites, & unam filiam qvæ tradita fuit nuptui Duci Pomeraniæ, quæ ibidem genuit filios & filias à suo Domino. Illis diebus contingebat, quod Carolus quartus Romanorum Rex & Imperator visitavit civitatem Lubeke, illac etiam conveniebant multi Almaniæ Prin-

Principes, ibidem etiam Hamburgenses Consules aderant postulantes civitatis suæ libertatem, & inscribi per amplius immediate sub imperio esse sicut Lubecenses, ad quod concludendum Henricus Comes cum adjutorio Henrici Ducis Megapolensis qvi fuerat Imperatori multum carus, contradicebant hoc fieri non debere. Allegans quod essent sui subditi, & in territorio suo situati. E converso Hamburgenses dicebant, quod dudum essent de manibus Principum Holtzatensium libertati dediti, & quod ad nullum servitium tenerentur, vellent literis & sigillis Comitum Holtzatorum clarè docere. Imperator autem interlocutus pro ferendâ sententia dictavit, Hamburgenses sub Dominio permanere Principum Holtzatiæ. Nam Hamburgenses in signum libertatis imaginem Rolandi in Civitate suæ dudum elevabant, sed hac sententia reportata Rolandi imaginem projecerunt. Et in hodiernum diem dicitur in memoriam hujus facti Rolandi pons. Contingebat illis diebus, quod summus Pontifex Papa cessit ab urbe Romana in Bononiam non valens sustinere Regis iram. Hic Papa audita Henrici Comitis Holtzatiæ in regno Franciæ victoria, qvia ejus nomen erat gloriosum, ob inde in diversis mundi partibus prædicatum, fecit ipsum ad se suis literis bullatis accersiri, ut Capitaneus suorum stipendiariorum & in campo & sui exercitus esset, multis donativis & beneficiis promissis evocari. Cujus tanquam summi Principis literis & verbis confidens, & ut etiam peccaminum suorum veniam consequi mereretur, caput ecclesiæ & sancti Petri vicarium, eâ intentione ut patrimonium S. Petri defendere valeret, Italiam intrando visitavit, & ad Papam Bononiæ devenit, ubi à Papa benigne fuit receptus, & sicut prius literis ita & tunc propriis verbis Papæ multa fuerunt dicto Henrico Comiti promissa & stipendia larga eâ conditione, quod capitaneus Ecclesiæ in bonis S. Petri

tri

tri apud urbem Romanam contra Regem Apuliæ exiſteret, & bona Eccleſiæ defenſaret. Conſenſu per Comitem Henricum adhibito, Papa Urbanus Sextus ipſum ad urbem Romanam Solemniter emiſit, & capitaneo ſuo quem ſuper exercitum in campo habuit ſcriptis ſuis præcepit, ut ab officio deſiſteret & Comiti Henrico traderet Principatus nomen, ac etiam mandavit exercitui toto, qvod in ipſum tanquam in caput Eccleſiæ attenderent & ejus mandatis obedientes eſſent ſine morâ. Cum autem Comes Henricus exiſteret aliquandiu in urbe Romana habuit hoſpitium in ea publicum, prout moris eſt Italiæ. In cujus hoſpitio hoſpes & procurator dictus ex ſigno ante januam, Ad gladium, Theutonicus natus vir prudens intelligens mores Romanorum fraudibus & dolis plenos, exiſtens ſecum in via, qvando Comes Henricus, ſuper exercitum ſibi per Papam commiſſum volebat acceptare præesſendi onus. Capitaneus autem cum esſet cum ſuis in campo, præſciens adventum Comitis Henrici novi Capitanei, clam de ſuis aliquibus emiſſis armigeris per devia & extra communem viam, tanquam ſi eſſent vigiles & cuſtodes viarum, & longinqvo apparentibus in cacumine montium, ita ut remotè poſſent appareri. Hoſpes Comitis Henrici dixit, Domine mi videtis illos in montibus apparentes, aviſo vos quod iſti ſunt capitanei exercitus emiſſi famuli, & neminem qværunt niſi vos, nam per illam viam oportet nos tranſire, ingratè vult officium dimittere. Ipſe eſt Romanus plenus omni dolo, ſvadeo, ſi placet conſilium meum, quod revertamini ad urbem Romanam & prius plenius approbatis ejus voluntatem, antequam ad eum acceditis. Reſpondit Comes Henricus habeo ſummi Pontificis voluntatem & aſſenſum, qui ſibi ſcripſerat. Nihil habeo ſecum agere, ſi placet ſibi mihi præſentare officium capitaneatus ſto contentus, ſin autem noluerit revertar in viam meam unde

inde veni. Non habeo aliquam inimicitiam, quod eum & suos fugare debeo. Neque mihi ascriberetur in scripto, quod fugerem nomine terrente, neque etiam aliquando diebus vitæ meæ fugam de campo cepi, ascendamus in nomine Domini facies eorum, & videamus quid velint, dummodo scis me certificare quod appareant sint de exercitu Papæ. Respondit hospes: Domine, certifico vos quod ita. Quia nullius alterius hominis talem de regno Apuliæ est hic aditus propter arctitudinem viarum, sed tamen videbitis mortem vestram, quia Romani sunt dolosi. Attamen si non vultis remandare mutare habitum vestrum, ut si quærant vitam vestram, quod non ita cito extinguimini. Comes autem faciens juxta consilium hospitis mutavit vestem, qua cognitus & indutus erat, & tradidit uni de suis famulis, & illius vestes reinduebat, & consimiliter de armis. Convenientibus hinc inde simul, apparitores subito in Comitem Henricum & in suos tanquam in hostes irruebant, econverso Comite & suis clamantibus, Amici sumus, nihil profecerunt. Sed interfecto in conflictu, qui erat ut Comes vestitus, cessaverunt à plagis, audientes clamores & verba qui essent, ipsi autem respondebant: De urbe Romana venirent & missi essent à Papa, & quod ille Imperialium vires, quem Papa Capitaneum constituerat supra exercitum ad quem transire volebant. Audito hoc verbo quod talis Princeps fuisset interfectus, apparenter multum dolebant, dicentes quod nescientes hoc fecerant, & de hoc multum contristarentur. Attamen dixerunt missi sumus à Capitaneo, & quoscunque invenientes, sibi debemus præsentare, oportet vos ire nobiscum. Illis euntibus ad Principem exercitus, & audito verbo quod factum fuerat, Capitaneus ut videbatur, tristis fuit dicens: O utinam viveret Princeps vester! essem multum gavisus, quale dissortunium quod ipse præ-

ipsis in congressu est occisus, si viveret benigne eum excipe-
rem. Alii e converso dicebant, mortuus est Dominus noster,
nihil habemus agere, nisi [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible]. Tandem Capitaneus [illegible]
[illegible] confirmavit, si viveret Dominus [illegible], quod
secure revelarent, nullus eum offenderet. Tandem [illegible]
[illegible], qui captivi fuerant, elegerunt nos veritatem ma-
nifestare sibi. Et [illegible] & dixerunt, Dominum Co-
mitem vivere, ostendentes personam ejus. Quem Capita-
neus in [illegible] [illegible], cum honore magno [illegible].
[illegible] multis verbis diceret Comiti, quod Papa [illegible]
[illegible] eum. Quia officium capitaneatus erat sibi ad certum
tempus commissum irrevocabiliter. Et quare ipsum [illegible]
[illegible] partibus advocasset ad officium tale, antequam
tempus suum explevisset, & si tempus [illegible] expectare
vellet, ipsum ad hujusmodi officium admittere non cura-
ret. Unde Comes Henricus liber dimissus & honoratus à
Capitaneo Bononiam ad loquendum super hoc facto cum
Urbano Papa reversus est. Ubi per aliquot dies fuerat, &
Papæ præsentiam ad loquendum [illegible] [illegible] expectaret,
videns se delusum [illegible] [illegible] & à Papa nullum
habere solatium, etiam vix sibi loquendi semel [illegible] [illegible]-
tum, præmisit nuncium ad Comitem Auréolanum, nunc
Ducem dictum Mediolanensem, quia Carolus quartus
eum prius Comitem creavit Ducem. Ad [illegible] Ducem misit,
cujus notitiam habuit, quia [illegible] [illegible] Holstiam, [illegible]
do mittere [illegible] & [illegible] [illegible] Mediolanum, ubi ho-
norifice acceptus [illegible] [illegible] [illegible] misit eum in Colon-
iam. Ubi Mercatores [illegible] usque in Lubeck pecuniam sub fi-
de [illegible], [illegible] conditione quod Lubeck antequam pro-
priam [illegible] [illegible], maneret, quousque pecuniam mu-
tuatam solveret in toto & ita fecit.

CAP. XXVI.

CAP. XXVI.

Hic Henricus Comes dictus, ob magnifica opera ejus Ferreus nuncupatus est, obiit Anno Domini, millesimo trecentesimo octuagesimo primo sepultus in sepulchro patrum suorum in Itzehoe honorifice, ut decuit Principem, præsente fratre ejus Comite Nicolao & Nobilibus terræ cum largis muneribus & oblationibus terræ commendatus. Comes Nicolaus Princeps benignus & humilis erga suos subditos & fideles, hic fratre Henrico existente in remotioribus partibus supermansit in patria, defendens eam clypeo & gladio contra Danos, Dithmarticos, & alios invasores, quapropter multum collaudandus. Nam ut supra narratur, Rex Woldemarus extra terram pro tempore existens, tamen regnum suum anhelavit gubernare. Et dicunt aliqui, quod una causa fuit, quare extra regnum esse voluit, ut magnam colligeret pecuniam ad redimendum Castra in Fune & Gurtoppe cum attinentiis suis, quamvis sine pecuniis ea libentius suscepisset, prout sæpius probavit. Nam castrum Hackenschow, quod Benedictus de Alvelde tenuit, cum magno exercitu oppugnando circumdedit. Ante quod Castrum Rex in propria persona fuit, & una die belli tempestatem prope stormen attemptavit, primo cum scutiferis servientibus, loricis Dominorum suorum indutis, quibus occisis cum rusticis idem fecit. Tandem nobiles curiales ejus dixerunt, quare gratis suos exponere vellet, quia dixerunt, non videtis, quod non poterunt illis resistere in castro, nec vos expugnare cum rusticis, respondit eis, video vos nolle idire, ideo hos quos potero, volo afferre. Nam mater scutiferorum & rusticorum non est mortua, plures sunt tales. Tamen coram castro prædicto, pluribus inter-

fessis de suis frustratus voluntate sua recessit ab eo. Item in eadem festo Funnæ ante Volsarch ubi Nicolaus Comes castrum struxit in monte Mankeraghe Rex Woldemarus Comitem Nicolaum adjuvit. Ubi Nicolaus Comes cum suis contra expectavit Regem omni die. Et uno die cum uxor prædicti Benedicti mortua est, & sepultura [illegible] quod omnes Holtzatici ad exequias properabant. Rex percipiens hæc venit cum exercitu ad Nicolaum Comitem & bellum sibi movit in monte prædicto Mankeraghe, [illegible] campum multis occisis & captis de Holtzatis. Comes Nicolaus vulneratus in bello sibi uno oculo, etiam per quendam familiarem de parte Daciæ captivatus est. Extracta lorica & accepta promissione ad redeundum captivus & [illegible] Comitem Nicolaum licentiavit ire quo vellet. Qui recipiens [illegible] sibi, sic vulneratus de campo recessit ad sua. De vespere vel altera die cum Rex facta [illegible] victoriæ vellet scire qualiter res in bello se haberet, & quid captum est, & qui captivi essent, venit unusquisque armis, clipeo & lorica Comitis Nicolai. Rex autem videns hæc inter signa inquisivit ubi maneret ille, cujus hæc fuerat lorica, & qualiter se nominasset. Respondit [illegible], Nicolaum Holsatorum de Rendesborg se nominavit. Ad quod Rex respondit, verum nomen suum imposuit sibi, sed si retinuisses eundem, securior de ipso fuisses. Nam dicitur *esse consuetudo*, quod Principes cum in bello capiuntur, nisi diligenter custodiantur, [illegible] non revertuntur, etiamsi promiserint reiterare. Idem etiam Rex Woldemarus obsedit civitatem Flensborch multis vicibus. Et semel una dierum ipsam incendio consumsit. Prope hanc civitatem est mons altus & longus extendens se super totam Civitatem. Hunc montem Nicolaus ad defendendam Civitatem Flensborch propter Regis insultum fecit sæpius custodiri. Nam collic

de Parochiis, Sturvelde, Hademersch, Westene, Nortorpe, Bornhovede, Bramstede Koldenkerken & Kellinghusen cum inhabitantibus paludem Wilstrie, hi dicuntur veri Holzati. Et horum auxilio seniores Comites Holzatiæ obtinuere triumphos. Ex his elegit certos viros de magnis villis unum villanum, de parvis duabus villis unum. Hos quando indiguit, habuit secum in armis. Nam dictus Comes Nicolaus sic ordinavit, quod dicti rustici non offendebantur ab advocatis; & quod equos valentes tenerent, & arma haberent, præsertim pileum ferreum, scutum & trogam sive diploidem ferream brachialia & chirothecas ferreas circum amictu balthei lato & amplo. Rustici autem remanentes domi stabant, expensasque illorum qui fuerant cum Domino terræ in campis usque ad reditum ipsorum in domos suas. Illis diebus hæc civitas non fuit murata, & qui civitatem voluerit retinere, oportebat quod montem custodiret. Hic Comes Nicolaus concessit civibus dictæ civitatis, ut eam muro cingerent pro tutela. Hic etiam Comes ad continendam civitatem prope eam Castrum fecit novam domum, Nigehus construi, ut rege veniente per terram posset prope esse. Hic Rex Woldemarus Castrum Dorninghe, super quo Hinricke Lembecke vi patrimonii possessor, dominus erat, obsidibus circumdedit. Cum autem diu ante Castrum jacuissent, & Dominus castri in victualibus defecisset, ad subveniendum sibi remisit clam de castro aliquos de suis ad amicos suos Holtzaticos, ut intrarent ad eum clam in tempore noctis & ita factum est. Habuit etiam famulum Ralpe nomine, quem omni nocte de castro ad exercitus inimicis perscrutandum quæ in illis agerentur, & quam haberent diligentiam in vigiliis & custodiis suis. Et cum cibaria penitus defecissent, & diutius observare non posset, nocte cum trecentis armigeris electis ex omni Holtzatia, committens

claves custodi portæ dictus fuit. Qui cum reversus fuerit ad castrum, hunc intromittit. Exercitum vero [illegible] cum clamore magno Holstenland Frouwe von Hemmeldorpen [illegible] vit cum impetu, & subito cadens super improvisos [illegible] quos aliquos pro custodia exivit de castro, interficiens & captivans totum exercitum ex una parte [illegible], cui alter exercitus ex alia parte castri subvenire non potuit, retinens omnem supellectilem, omnia [illegible] arma & cibaria, avenam, siliginem, braxium, [illegible] & [illegible], pecora & breviter quicquid habuerunt. Et captivavit ibidem [illegible] valentes & divites [illegible]. Alter autem exercitus hoc audiens fugam cito arripuit, & non [illegible] qualiter abiret. Fertur etiam quod hic Nicolaus Comes cum ultimus de progenie Westensee obiisset, rogatus sit a quibus fuerat, quod uni de tali progenie illegitimo [illegible] vellet arma reconcedere, & non finire ita eum sepeliendo in sepulchrum. Quibus respondebat, misericors Deus, hoc erat commune verbum suum, aspriolus amplius non ascendit arborem. Arma horum defunctorum fuerunt nobis valde dura, amplius non [illegible]. Nam [illegible] aspriolum deferebant in armis. Illi de Westensee fuerunt milites valde præpotentes & superbi, & unus de tali progenie, cum quodam Ludero Crummedick habuit castrum Rendesborg impignoratum per magnum Gerardi Comitem, quod hii ejus Henricus & Nicolaus volentes rehabere non potuerunt. Tunc opidani Henricum Comitem [illegible] ferris valvarum opidi intromiserunt Dominum suum Comitem, & [illegible] dicti opidani fuerunt ab eodem Henrico & fratre suo Nicolao libertati dedi, quod [illegible] non deberent. Et habito opido unus [illegible] Comitis Henrici capitaneum in Castro sagitta interfecit, & ita castrum restitutum fuit Dominis suis.

CAP. XXVII

CAP. XXVII.

Dictus Nicolaus Comes habuit uxorem matrem Alberti Ducis Saxoniæ, qui machina ante Arkeling erat in uno crure percussus & obiit, ob cujus amorem cum ipse fuit, etiam ipse assuit cum Dux Saxoniæ, Marschalcus Elector Imperii, & Dominus Lunæburgensis cum Luneburgensibus, Castrum *Tzinslur* fregerunt, Et Magnum Ducem Brunsvicensem tanquam Dominum abjecerunt, istum Ducem Albertum revocaverunt in Dominum suum. Attamen Magnus Dux retinuit castrum *Harborch*, unde Luneburgenses multum vexabantur. Quare ad petitionem illorum Dux Albertus dictum castrum obsedit. Et Comitem Nicolaum in auxilium postulavit. Cujus petitioni annuens, venit cum multis Holtzatis, & præsertim cum Villanis de palude Wilstriæ, quos cum rogasset ut secum in Hamborg transirent, ita proni & fervidi fuerunt sibi ad famulandum. Cum Comes non plures quam ducentos in expeditionem postulasset ipsi responderunt, quod non tam paucis sed cum pluribus scilicet mille sibi succurrere non formidarent, & ita assistentibus illis de Wilstria cum pro illo tempore hæc palus fuerat plena hominibus & divitiis, castrum Harborg cum machinis vicit. Et aliquandiu pro expensis proinde factis in pignus retinuit ad custodiendum. Hic Nicolaus Comes post obitum Regis Waldemari in terra sua ad tempus ante finem vitæ suæ pacis respiramen habebat, & Deum cœli glorificabat, qui eum à tam potente Rege & inimico suo liberabat. Hujus etiam tempore contingebat, quod Comes Adolphus ab hac vita sine herede decessit. Nam dictus Comes Adolphus majorem partem Holtzatiæ terræ hereditario jure possidebat ab antiquo. Nam proavus

avus hujus Adolphi, etiam Adolphus vocatus, qui [illegible] ut terram Holtzatiæ, quæ fuit quasi tota sub potestate Regis Canuti Daciæ posset eripere de manibus ejus, quod sibi impossibile humano modo fuerat, voto [illegible] recursum habens ad Deum omnipotentem, ut si triumphator existeret, ordinem Francisci Sancti fratrum minorum intrare vellet, prout etiam prius narratum est, Deo cooperante, implevit. Hic Adolphus Comes erat de domo Schowenburgensi natus, prout etiam plures ante eum de ista domo nati, etiam nominati Adolphus rexerunt terram Holsatiæ in magna virtute ab initio Christianitatis. Quando iste per ordinem habuit duos filios, unum dictum Johannem, alium Gerardum. Ab his fuit terra Holtzatiæ divisa. Senior Johannes majorem & pinguiorem partem retinuit scilicet terram Wagriæ, Kyl, Plone, Lutkenborg, Oldenborg, Oldelo, Segeberge, & partem paludis ab una parte fluminis Store a Bredemberge usque ad Albeam & Hamborg. Alter autem frater junior Gerardus reliquam partem, quamquam invitus recepit Idzeho, paludem Wilstriæ, Hanrow & Kendesborg. Iste Johannes Comes, qui majorem partem terræ retinuit, fuit avus hujus Comitis Adolphi sine heredibus defuncti. Comes Nicolaus superstes, qui erat pronepos primi Gerardi & possessor terræ Holtzatiæ de consensu seniorum Consiliatorum terræ, totam terræ Holtzatiæ reduxit in unum Dominium [illegible], & certa parte terræ in palude Crempis ipsis Comitibus Adolpho & Bernardo fratribus Dominis Schowenburgensibus, qui in uno gradu proximiores fuerant pro parte hereditatis suæ.

CAP. XXVIII.

CAP. XXVIII

POst mortem vero Waldemari Regis Daciæ filia ejus Margaretha habens filium unicum ex Rege Norwegiæ Haken, cujus nomen erat Oleff, adolescentem in Regno Daciæ assumto Diademate & sceptro regali valde astute cœpit regnare, & regnum Daciæ, Sweciæ & Norwegiæ duxit in unum. Nam Albertum Regem Sweciæ in lites movit eo, quod regnum per vim occupaverit, adducto exercitu in bello vicit, & septem annis eum in vinculis tenuit, & totum regnum recuperavit. Regnum autem Norwegiæ jure hereditario ad regnum Daciæ cum aliis regnis cumulavit. Illo tempore dicta Regina astutissima mulier plures ignes simul eodem tempore accendere noluit, advocans Nicolaum Comitem Holzatiæ & cum eo perpetuæ pacis fœdera stabilivit, & ipsum in patrem elegit, & supernominavit. Ac Comitis Henrici ferrei fratris sui filio Gerardo de consensu Consiliariorum totius regni cum solemnitate debita, cum banderiis in castro & oppido Nuborch in terra Fioniæ totum ducatum Jutiæ sive Sleswicensem sibi & heredibus suis ipsa Regina, cum prædicto filio Rege Olavo tunc adulto in throno majestatis sedentes coram multis astantibus Episcopis, Prælatis & nobilibus regni Daciæ ac terræ Holzatiæ concessit in feudum perpetuo possidendum. Dictus Gerardus tunc Dux Sleswicensis creatus & intitulatus, flexis genibus coram Rege Olavo, investitura ducatus accepta dicto Regi Olavo & Regni successoribus fecit homagium pro se & heredibus suis, & fidelitatis præstitit juramentum: Consimiliter senior Comes Nicolaus & Albertus dicti Gerardi Ducis fratres juramentum fidelitatis præ-

bierunt. Dux vero Gerardus illorum pro se & suis veris hæredibus armis subsequentibus demum fuit requisitus &c.

Comes Nicolaus strenuus in armis cum Dithmarticis sæpius habuit conflictum, quia Dithmartici sunt in consuetudine, quod sua omnino volunt illæsa retinere. Et quando injuriantur a suis vicinis in modico damno, per vim duplum rapiunt viceversa. Et cum ipsi damnum inferunt terris adjacentibus pro nihilo reputant, & dicunt quod non ipsi sed eorum famuli hoc fecerunt. Si ex eis aliquis ab extraneo interficitur, hunc pro centum marcis antiquis solvi volunt; & idem jus observant in occisis ab eis, sed cum difficultate jus ab eis haberi potest. Hi Dithmartici sine Principe & capite viventes faciunt, quæ volunt. Et una dierum exierunt aliquando de eis rapinam in terra Holtzatiæ faciendo. Et Comes Nicolaus cum pro illa vice propter ibidem adesset, & audito hoc cum paucis suis curialibus de mensa sua triginta, & Collectis Holtzatis de parochiis, Stenevelde, Hademerschen insecutus eos propè terram suam in loco, qui dicitur Tipperslo, rapinam ducentes. Dux Nicolaus unum de suis præmisit ad videndum potentiam, & multitudinem ipsorum. Qui reversus dixit: Domine sunt quod impossibile est nobis, illos vincere posse. Cui respondit: Misericors Deus, cur inermia nobis timorem? Volumus approximare illis, & videre eos qui rapinam subditorum nostrorum secum ducunt. Dolemus enim & est crimen nostrum, si sic nobis præsentibus evadunt. & ita cum suis accessit propius. Et ipsi Dithmarci ex adverso stabant, lanceis suis ante se fixis in terra, acies lancearum solum ostendentes. Ubi dictus Nicolaus Comes dixit: Hic sunt juvenculæ choreas ducentes, qui præ aliis voluerint honorari intret mecum nomine Domini hanc choream. Ordinata acie & dispositis aliqui-

illqvibus eqvestribus, qvia retro Dithmarsicos invaserant, in Dei nomine bellum intravit. In qvo bello unus ex Dithmarsicis forte indutus dyploide Comitem Nicolaum præ aliis pugilem diu secum pugnando elegit, quem non propria vi, sed divina reversa manu cum gladio à summo usque ad sellam eqvi uno ictu per medium divisit. Et tandem victis & occisis multis de Dithmarsicis in bello ipse Comes Nicolaus victor permansit. Et tot de Dithmarsis majoribus tunc sunt percussi, quod eo vivente non amplius qvire suam terram præsumebant. Et ex post ipsi Dithmarsici cupiebant pacem cum Holzatis. Literæ treugarum inter ipsum Comitem Nicolaum & ipsos Dithmarsicos in hunc modum fuerunt confectæ. Qvod ipsi Dithmarsici debent esse liberi in terra Holtzatiæ ab omni novo telonio & exactione & eorum navigia in Egdora & Trejia, & qvod nullum damnum per terram Holtzatiæ ipsis debebat inferri, qvod si contingeret Holtzatii hoc restituere debent. Et quando Holtzati ipsis damna ingerunt infra mensem debent compensare. Et ita viceversa. Omnes articulos ipsi Dithmarsici literis & sigillis suis Comiti Nicolao sigillarunt. Istis servatis debuit pax esse inter ipsos semper. Et qvi alterius voluerit fieri inimicus, debet ad sex hebdomadas ante parti adversæ notificare diffidationis diem. Et ita ad tempora Gerardi Ducis, observatum fuit. Idem Nicolaus Comes clemens & humilis fuit erga subditos suos, qvando rustici offensi ab advocatis suis fuerunt, ipsum Comitem in propria persona visitabant, proponentes coram eo verbum suum. Et pro consvetudine habuit ex clementia libenter eos audire. Et qvando rustici leniter ad eum accessum habere non poterant, ipse declinavit ad eos inqvirens, si aliqvid eis obesset. Et qvicqvid ei dicere habebant, ipse audiebat, & sæpius sententiam pro eis contra advocatos suos tulit. Nam anti-

antiqvam libertatem voluit eis omnino servari. In officiis divinis cum fenuerat erat fedulus, & personis Ecclesiasticis & Monasticis erat benevolus. Nam in Monasteriis Comes Adolphus suos venatores cum canibus tenere solebat. De quibus tam venatoribus quam canibus Monasteria gravabantur nimium. Hunc abusum delevit, & Monasteria à tali onere liberavit, quare Monasticæ personæ pro eo ad Deum intercedere ex debito semper tenerentur. Histrionibus & adulatoribus non attendebat. Nam simul unus magnus Histrio & adulator de regno Daciæ venit ad eum in [illegible] portans secum plures vestes pretiosas & ornamenta aurea [illegible] armorum Danorum nobilium quem [illegible] tem suam curiam ad infimam mensam fistulatorum jussit sedere. Postmodum prandio facto misit quatuor solidos ad bibendum pro quo facto unus de consiliariis suis dixit. Domine non decet vos tam magnam personam quam omnes ita clenodiis ornaverunt & honoraverunt, tam exiguo munere salariare. Ipse enim veniens ad alios Principes redarguet parcitatem vestram, & vos infamabit. Cui respondit, misericors Deus, qvid ille [illegible] quærit à me, cum ipse prætiosiores vestes me [illegible] in quo ullus peqvam me posset infamare [illegible] à me amplius habebit. Comes iste Nicolaus obiit in [illegible] Otterholt prope Idzehu, Anno Domini millesimo quadringentesimo, plenus dierum bonorum & bonæ famæ. Et ibidem in sepulchro patrum suorum terræ commendatus. Hujus solennes exeqviæ factæ non fuerant, sed remisso modo, qui Domino Jesu feliciter nunc, & in ævum requiescat in perpetua pace Amen.

CAP. XXIX.

CAP. XXIX.

GErardus Dux Sleſwicenſis & Holſatiæ Comes duxit uxorem de ſtirpe regia & imperiali *de Domo brunſwicenſi*, ſororem Ducum Bernardi, Henrici, & Friderici nomine Eliſabeth, de qua tres filios generavit, Henricum, Adolphum, & Gerardum. Et duas filias. Una copulata fuit Balthazero Domino Slavorum, de quo non generavit. Sed demum poſt Viri obitum, ſecundo fuit tradita Comiti Theodorico de Oldenborg [illegible], a qvo genuit filios tres, Chriſtianum, Mauritium & Gerardum, & filiam unam nomine Alheydis traditam nobili Comiti Erneſto de Arnſten & in brevi obiit in Domino. Secunda filia ſua per Margaretham Reginam Daciæ tradita Chriſto in matrimonium in clauſtro Wallen in Swetia ordinis S. Brigittæ virgo conſecrata. Hæc virgo Jugehorch nomine, tranſactis aliquibus annis electa fuit in matrem dictæ domus Wallen cum majori reverentia qua decuit, & tam in ſpiritualibus quam in temporalibus domui & perſonis monaſterii præfuit glorioſe. Gerardus Dux Sleſwicenſis habuit fratres duos Albertum & Henricum. Iſte Henricus ivit ad Studium Erfordenſe, & electus fuit Epiſcopus Oſnabrugenſis, tacta ſecum diſpenſatione a ſede Apoſtolica manſit ſine ordine ſacro. Albertus Comes duxit uxorem de Domo Ducum Saxoniæ, ſed non diu ſupervixit, ideo heredem non reliquit. Nam Ericus Dux Saxoniæ gener ejus Dithmarticorum inimicus intrans per terram Holſatiæ ſpoliavit Dithmarticos & receſſit per terram Comitis Alberti in domum ſuam ducens Dithmarticos captivos nemine prohibente, ea de cauſa Dithmartici conquerentes Duci Gerardo Archi Epiſcopo Bremenſi, & conſulibus civitatum Lubicenſis & Hamburgenſis, atque aliorum, quod contra De-

 um

nam & justitiam & contra eorum privilegia a Duce prædicto per terram Comitis Alberti forefacti [illegible], subinde prædati, rogantes prædam restitui, damna resarciri atque talia emendari. Quapropter Dux Gerardus fratre suo Alberto ad se vocato, coram consiliariis utriusque quod ne Ducem cum rapina permisisset quærere per terram transisse, ipso non conscio & sine culpa sua non esse potuisse, publice fratrem suum inculpavit, allegans honorem parentum fuisse, semper servasse fidem. Et quod jam a Dithmarsicis fidei fractores dici deberent, esse conturbatum. Ad quæ Comes Albertus respondebat, & juramento affirmabat, quod nescius fuisset facto & consilio Ducem Ericum Dithmarsicos velle spoliare, & hæc per terram suam duxisse eo etiam nesciente. Quo audito Dux multum fuit gavisus, & statim uterque tam Dux quam Comes rescripserunt talia per Dithmarsicos querelata fuisse, & esse non vera, & Dithmarsicos propter figmenta prædicta statim diffidabant. Dithmarsici audita Comitis Alberti innocentia pœnitentia ducti per consules Civitatum Lubecensis & Hamburgensis & cæterorum ut dicitur pacem requirebant. Addentes si in aliquo per scripta sua peccaverunt, vellent emendare arbitrio bonorum virorum. Isto non obstante Dux & Comes non confisi verbis adulatoriis Dithmarsicorum solam vindictam consequi prætendebant. Et in hoc illorum Principum apparebat, ut timetur, Zelus vindictæ, non humilitas neque clementia. Isti Principes fuerunt Juvenes, & inexperti: Eorum consiliarii, potentes, divites elati, ambitiosi, & dictos Principes se ad vindicandum multum induxerunt ut dicebatur. Consules dictarum civitatum pro concordia erga Principes prædictos sæpius nisi sunt. Ponentes dies placitos inter eos, sed nihil proficere potuerunt. Tandem Principes prædicti Dux & Comes cum magna potentia terram

Dith-

Dithmarticorum intraverunt, castrum ante Meldorpe in Delsbrugge struxerunt satis forte. Ad quod postmodum deponendum, Dithmartici se congregantes, multos ante castrum istud interfectos, plures vulneratos reportabant. Altera vice iterum cum potentia venerunt in Meldorpe Dux & Comes, ubi milites percusserunt plures ob victoriam oppidi talis. Sed eadem die nullus ex Holtzatis in eo audebant pernoctare. Castrum Hanrowe ante terram Dithmarciæ Dux & Comes munierunt palis longis & ligneis & novis domibus atque fossatis. In quo castro Henricus de Alefelde miles capitaneus, & quasi totius exercitus existebat caput. In quo castro erat præsidium contra Dithmarticos pugnantium. Insuper de castris Svavestede & Tilimburg Dithmartici vexabantur, & vice versa Dithmartici quosqvot comprehendebant crudeliter sine misericordia necabant. Plures & sæpissime Holtzati cum Dithmarticis habebant conflictum, aliquando isti, sæpe illi perdiderunt. Insuper Dux cum Comite intravit terram Dithmarciæ in Northamme. In qva expeditione Comes Albertus præ nimia commotione iracundiæ, eò quod majores de exercitu noluerunt eum audire, datis calcaribus equo suo cursum fecit, & improvide cadens cum equo læsit se mortaliter, postmodum in brevi obiit videlicet Anno Domini millesimo, quadringentesimo tertio in profesto Michaelis & sepultus in Idzebo. Attamen Deus illa vice respexit Holtzatos in sequens positos & conclusos per ventum validum flantem aquas maris ad Egdoram ita ut agger Ulendam inter Dithmarticos de Heide, & illos de Northamme a vi & inundantia aquarum rumpebatur. Alias illo tempore in Northamme omnes occisi fuissent. Et est illa pars terræ circumdata palude cespido molli ab una parte, reliqua parte Egdora, & parva semita, & aditus ejus per quam oportuit omnes intrare & exi-

& exire. Et ita Dan dante exibant cum copiis magnis ex ce illa.

CAP. XXX.

NAm dicta terra Ditkmarcia à parte Albea est flumen magnum, intrans mare Occidentale & invincibile navigio accedendo eam. Et bis in die naturali, h. e. ab ortu solis usque ad ortum talis habens fluxum & refluxum, proprie Elbe und Floth. Terra Dithmarciæ extendit se in longitudinem penes ripas Albiæ, & in fluxum crescit usque ad aggerem, in refluxu diminuitur, & decrescit in recedendo quasi ad medium milliare converso ab aggere, ita quod tunc terra illa est sine aquis. Et illa terra per quam bis in die ista aqua pertransit manet humida, mollis, ut lutum lubricum, ita quod nec pedester neque equester est illic transitus. Etiam navigio non potest fieri accessus & recedente aqua manebant in humo naves. Et non possunt applicari naves magnæ etiam in pleno refluxu. Quare à parte Albiæ non est accessus ad eos [illegible] cum [illegible] contra velle ipsorum à parte meridiana, ab occidente est flumen Egdora, etiam habens fluxum & refluxum, fluens inter Frisones & Dithmarcos, & ab Albea munit terram illam, usque in Tilemburg, à Tilemborg usque Alvesflurpe sunt desertæ paludes inmeabiles. Et ab inde à parte aquilonari à terra Holsatia est ascensus satis largus sicco pede in terram illorum. Et ex consequenti ab oriente est [illegible] Wöllrie, etiam satis similis accessus ad eam. Hæc eadem terra Dithmarciæ inter se ipsam hinc inde, in diversis suis angulis est multum firma & paludibus custodita, multis nominibus nuncupata, Suderbrücke Bocklemburg, Nyenbrücke, Alverslurpe, Telingstede. Leviter hæ parochiæ sunt

ſunt deſtruendæ in ſicco ſine munitione poſitæ. Aliæ autem parochiæ in Suderſtrandte/Eiderlande Brunsbuttel & Merue diſficulter, parochia major totius terræ Meldorp minus difficulter deſtrui poteſt. Sicut parochiæ infra Hammen conſtitutæ, Honningſtede, Lunden & Weddingſtede veluti in Northamme, ſed tam cum magna potentia oporteret has partes aggredi. Sed quid hæc? Nam tota potentia & cor terræ totius eſt in Nortſtrande in parte parochiæ Meldorpe, Oldenwurden, Weslingburen, Buſen, Nigenkerke & Hemmel. In his parochiis majores honorabiliores & ditiores morantur, & acceſſus valde difficilis eſt ad eos. Inſuper Dithmartici ſunt fortes viribus audaces & agiles, communiter longæ ſtaturæ ſine multis carnibus complexionati, & hoc ſemper præſupponentes terram & patriam ſuam liberam ſine exactione ſemper retinere, aut mori in continenti pro libertate patriæ. Etiam cum inimicitias in terram habuerint, omnis diſcordia inter eos ſemper & tamdiu manebit ſopita, quo usque finem abextra habent litis ſuæ, ſunt infideles ſi capiantur, fidem non ſervant, pecuniam pro redemptione corporis ſui ſi captivi deportantur, etiamſi divites ſunt, dare non habent poteſtatem. Immitiſſimi homines quotquot reperiunt necant crudeliter, occiſa corpora non tradunt ſepulturæ neque ab amicis occiſorum permittunt tradi. Fruſtra contendunt dicti Dithmartici, & minantur in propria in invicem verbis contumelioſis, ſpicula * * & non auſi ſunt gladium evaginare. Immorigerati, cætera proprias ædes, alimenta vorant, ut canes, illudantur etiam corporibus exanimatis, nudant illa. Et mulieres Dithmarticorum ſunt ut feræ, & lupæ rapaces, pro majori parte capita oblongata, ut ſues habentes, audentes interficere, illudere. Et etiam ſtomachos ex corporibus defunctorum extrahere & ſuper altos baculos ponere *divinantes* in illis. Etiamſi terram il-

(L.) lorum

lorum qvisqvam devicerit, fides non esset eis adhibenda. Et sicut priores suos Dominos interfecerunt, ex consequenti foret timendum & seqvaces. Dicitur commune verbum in propria terra illorum derisoriè, ostende manum, crescunt crines in ea, est tibi credendum. Unde qvidam Carminator dixit de eis. Eis tu credideris, crines si non inveneris in tuis manibus? Æstimatur qvod Dithmartici citius per cautelam & attractionem aliquorum majorum de ipsis datis muneribus & exaltatis illis contra alios, qvam per potentiam subjici poterint. Sunt avidissimi homines, & libentissime capiunt munera, & ita forte perpetrarent inaudita. Unum etiam attendendum qvod terra ipsorum est multum populosa, & ad sex millia virorum electorum, ad bella valentium, & ad minus cum tot electis armigeris exercitatis, absqve vulgo foret eis occurrendum, qvod potius mori cupiunt liberi, qvam in servitute vivere.

CAP. XXXI.

Ista discordia inter hos de Holtzatia & de Dithmarcia aliqvamdiu stante. Ac etiam Consules de civitatibus Lubecensi & Hamburgensi interponentes se libenter vidissent pacem inter eos. Dux autem Gerardus præmortuo fratre suo Alberto noluit pacem cum Dithmarticis, nisi ipsi subjectis & factis tributariis, qvod Dithmartici annuere noluerunt. Neqve Consules civitatum hoc consulere voluerunt. Et sic suspicabatur contra prædictos Consules per Dominum Ducem non immerito. Interim Dithmartici convenerunt ad demoliendum castrum in eorum terra noviter in Delffbrugge constructum. Ubi pluribus ex ipsis interfectis & Capitaneo B[illegible] Boykenssorem *pixide* eliso & capite ejus super

per palo posito confusi recesserunt. Vice versa Holtzatici totam terram Dithmartiæ in sicco positam igne combusserunt. Vaccas, eqvos, oves & boves, capras & porcos, & multos homines captivos reducentes. Reliqvi autem de sicco inpaludem hinc inde fugiebant ibidem servientes. Demum Dithmartici Domino Duci per prædictos Consules de Lubck & Hamborg, ut pacem habere possent magnam summam pecuniarum ut dicitur solvere & dare una vice præbuerunt. Dux autem ratione motus noluit ita, sed quod semper annuatim tributum solverent, & essent subditi sui postulabat. Habuit enim à progenitoribus suis privilegium antiqvum forte & magnum sigillatum per universitatem dictæ terræ Dithmarciæ. In quo protestantur fide præstita corporali, perpetuo se obligasse nobili viro Domino Gerardo Comiti Holtzatiæ & suis justis hæredibus ipsis astare, eosdemque manu juvare in districtu Dominii sui & extra, contra qvemlibet hominem ipsos infestantem, ac pacis eorum tramitem modo aliquo perturbantem. Audi hic novum mirum illud privilegium est, de datis millesimo, quadringentesimo quadragesimo octavo, inter alia privilegia Principum terræ sanum & illæsum. Hoc faciendum Dithmartici renuerunt, sed propter pacem ultra summam promissam ipsi Duci & suis hæredibus dissimulabant velle ut apparuit contra inimicos terræ Holtzatiæ in aliquibus personis de terra sua subsidium deferre, ut & ipsi vice versa essent defensi, sed non expressè ut tenebantur juxta tenorem privilegii, de quo, ut supra. Super istis placitis partibus deliberantibus Dux Gerardus magnum interim collegit exercitum, & quod placitis verbis habere non poterat, per vim jure suo medio consequi anhelabat. Et in die Oswaldi Regis & matris, anno Domini millesimo quadringentesimo quarto in manu forti in Suderhamme bello ordinato

cum pluribus intravit. Hæc Suderhamme habet munimen fossata duo vel tria in palude & sylva condensa posita, & tali sylva est stricta via lapidea ad balistæ jactum posita, ubi dictus Dux Gerardus cum suis intravit, & vexillum Sagittariorum cuidam Henrico de Alvelde militi commisit. Alterum vexillum Nicolao de Alvelde suo fratri præsentavit ad habendam tutelam super sagittarios. Dictus autem Henricus de Alvelde pomposè se habens collecto spolio vaccarum & incendio facto aliquarum domorum de Parochia Lunden & Weddingstede, etiam unum molendinum ad ventum seu *flemulam* destruere aliquandiu nitebatur. Ita ut Dithmartici interim colligere se valebant, & hi duo fratres Henricus & Nicolaus de Alvelde milites nullus alteri deferre volebat, neqve præire, quamvis Henricus præire debuisset, sed ut virilis & intimidus appareret, diutius expectavit. Duce autem Gerardo in dicto loco Hamme manente cum suis & expectante, spolio ante emisso, cum rusticis terræ Holtzatiæ versus Hamrow. Et illis fratribus de Alvelde advenientibus scutiferos ante se exire coëgit. Ex quibus scutiferis à Dithmarticis super fossatum advenientibus aliquibus interfectis, & rumore facto inter juvenes, Dux æstimans quod scutiferi ut solent inter se distrigarent ac volens eos compescere, veniens ad locum rixarum, ut sibi videbatur, deferens baculum, propriè einen Plochstöcker in manu, Dithmartici ipsum videntes vulnerando in caput, super quod pileum ferreum non habebat, statim occidebant, nemine de suis armigeris secum existente. Quo occiso statim horribilis inter juvenes clamor & rumor inopinatus factus est omnibus per prædictam sylvam Hamme ad terram Dithmarciæ retrocedentibus, unus contra alium, se invicem prementibus, & ad terram de equis cadentibus præ angustia & timore spes salutis est adempta. Aliquibus con-

consulentibus & dicentibus equos abjiciendos & pedester abeundum, aliis vero renitentibus & in suos eqvis manentibus priores & ante se proprios suos commilitones multos supprimebant. Et qvotqvot de equis descendebant in dicto loco interfecti manebant. Et quilibet de Holtzatis & exercitu Ducis elegit, qvomodo extra dictam Hammen exire valebat. Aliqui dimissis equis ad paludem immeabilem ex utraque parte Hamme transeuntes æstimando se posse pertransire, aliqui etiam equitantes ad Heidam, & sic evadere posse arbitrati qui omnes interfecti sunt, alii & quam plures per viam Hamme qua intrabant ubi à dextris & sinistris super fossatum stabant, Dithmartici lanceas in manibus habentes pertransientes vulnerabant, plures de equis dejiciebant ad terram occidentes. Et in hac via plures equi vulnerati jacentes & calcitrantes, ita quod inæstimaliter à manibus Dithmarticorum divina favente gratia evaserunt. Et dicebatur quod pauci scilicet duodecim nudi de Dithmarticis à principio scilicet Ducem & juvenes scutiferos invaserunt, & quod Deus cœli dedit illis triumphum tali die. Et omnes electi de Ducatu Slefwicensi & terræ Holtzatiæ, tam in Nobilibus quam in civibus & Colonis remanserunt. Nam gemma & lucerna Holtzatiæ in præclarissimis viris fuit prostrata, illustris Princeps primus Dux Gerardus Slefwicensis devotus & pius non demeritis suis sed Consiliariorum suorum irrecuperabile damnum illis remansit. Hennecke Lembecke bellicosus & victoriosus contra Regem Daciæ. Hic ut agnus occisus fuit. Wolff Poggewishe miles bonus dictus ab omnibus. Ambo illi prædivites fratres Henricus de Siggem, miles Marschalcus, & ove de Siggem, & quamplures milites in numero ultra duodecimum de Holtzatis, de extraneis Gerardus Schulte miles, ita quod in numero ultra trecentos nobiles

illo die in hoc loco fuerunt trucidati. Quorum & omnium interfectorum animæ requieſcant in pace. Hac ſtrage facta inventi fuerunt duo ſcilicet Wolff Poggewiſche junior & unus Ranzow inter interfectos viventes, quos pro victoria in vita reſervabant, per quorum redemptionem caſtrum in Delffbrugge conſtitutum viceverſa demolitum. Corpora vero interfectorum, præter corpus Domini Ducis, quod magnis precibus fuit redemptum, & forte aliorum trium vel quatuor, quaſi canibus ad devorandum data inſepulta remanſerunt. Corpus Domini Ducis in Idzeho traditum fuit ſepulturæ: vexillum unum Ducis in Meldorpe in Eccleſia aliud in cor terræ, hoc eſt in Oldenworden in Eccleſia pro memorabili facto alte in baculo ad videndum collocabant. Multa Spolia in electis equis armis veſtibus & armamentis de margaritis congregabant. Quia nunquam ante neque etiam poſtea ad longa tempora recordabantur, ita Holtzatos cum clenodiis margaritis, aureis & argenteis veſtibus ad bellum proceſſuros.

CAP. XXXII.

Hoc bello peracto iterũ fuerunt treugæ Dithmarticos in terra Holtzatiæ in Egdora & Treya ſine telonio liberos eſſe, atque nullum damnum per terram Holtzatiæ ipſis ingeri à quocunq; & ſi factũ fuerit ſtatim reſarciendum fore, & ita vice verſa Holtzatos in terra Dithmarciæ ſine telonio eſſe, atque nullum damnum ipſis per eorum terram Holtzatis fieri aliquo modo. Et iſtis ſervatis debeat inter Holtzatos & Dithmorticos firma pax eſſe. Ita videlicet quod cui non placuerit ſexta hebdomada ante parti inimicitias nunciabit & diffidabit. Et ſi alicui ex utraque parte aliquid nocitum fuerit, de-

debeant majores terrarum Holtzatiæ & Dithmarciæ ſuper hoc in termino in loco placito convenire & damnum planare ſine mora. Relicta Domini Ducis Gerardi Eliſabeth flebilis & mœſta hæc placita treugarum ſub brevi ſtilo Dithmarticis ſigillo ſuo roboravit neceſſitate urgente. Ac Dithmartici vice verſa ſigillo terræ ſuæ conſimiliter fieri decreverunt. Patria Holtzatorum iſto tempore ſub triſtitia remanente. &c. Dictus Dux Gerardus reliquit poſt ſe tres filios heredes, Henricum ſeniorem ſeptem annorum, Adolphum quaſi trium annorum, & Gerardum adhuc in utero matris exiſtentem, ac duas filias unam per Reginam Daciæ in Monaſterio Waſten in Swecia, ubi S. Brigitta dicitur eſſe ſepulta, ibidem perpetuo ad ſerviendum Domino Deo fuit religioſa facta. Altera autem fuit Domino Balthazaro de Wenden & eo mortuo Comiti de Oldenborg nuptui tradita, à quo filios generavit, prout ſuperius totum narratum eſt. Horum trium filiorum mater asſumpſit tutelam, & totius terræ dominatum tam Ducatus quam Cometiæ Holtzatiæ una cum aliquibus tutoribus, quos Dux ante obitum ſuum conſtituerat, videlicet Ericum de Krummedick militem, Siefridum, Laurentium Heeſten etiam milites cum ſociis ſuis. Henricus Comes Epiſcopus electus Oſnabrugenſis diœceſis dicti Gerardi Ducis Frater germanus in ſacris non exiſtens, percipiens necem fratris ſui relicto Epiſcopatu ſe ad terram Holtzatiæ ut heres tranſtulit abſque mora. Qvo terram intrante aliqvibus ſibi faventibus primo opidani terræ ſibi portam aperiebant, & caſtrum etiam Segeberge reſtitutum fuit, & demum Rendesborg quamvis renitentibus Duciſſa matre patruelium ſuorum & tutoribus eorum, tamen terram in parte gubernavit. Et unum de capitaneis Hartwicum Heſten in Barmſtede manu forti proſtravit. Qvo victo reliqui Capitanei ipſum regere permiſerunt; Et ſic fue-

runt

runt bella intestina in terra Holtzatiæ & etiam Ducatus. Qvia mulier & multi tutores simul regere non valebant; Neque etiam Comitem Henricum ad regendum in tota terra admiserunt, quamvis in se bonus ex toto fuerit, itaque dissensiones regentium, prædones viarum, exactiones subditorum, & talis error in terra & in vicem malorum futurorum.

CAP. XXXIII.

NAm Margaretha Regina Daciæ, quæ trium regnorum sceptrum gerebat, post obitum filii sui Regis Olavi, non habens in regno suo successorem de domo & stirpe Ducum Pomeraniæ, qvi ejus cognati fuerant, unum in Regem Daciæ, Sweciæ & Norwegiæ, qvem Ericum in coronatione nominavit, solemniter assumsit, cum quo dictorum regnorum jura possidebat. Hæc Regina ultra modum fuit astuta, videns & sentiens post obitum Ducis Holtzatorum regentium multitudinem & discordiam æstimans Ducatum Jutziæ Slesvvicensem recuperare posse, & successive ilload Regnum Daciæ rehabito cum castris etiam habere viam ad Holtzatos terra marique Civitates de Hensa Lubek, Hamborg fore subjugandas: cum consiliariis regnorum suorum tale subiit Consilium, inter duo quid eligendum. An propter necem dicti Ducis Gerardi in Dithmarticos filios Ducis orphanos vindicaret, & terram Dithmarticorum subjugaret? An successive per bonam fidem castra Ducatus per pecuniam in pignus acquireret? & majores terræ datis muneribus attraheret sibi, & tandem habita voluntate sua in terra Holtzatiæ etiam civitates suppeditaret? & conclusum fuit hoc ultimum sanius esse. Ex post dicta Regina Dominum

Du-

Ducissam cum tutoribus ad se vocari fecit, & datis aliquibus de muneribus majoribus & promissis multis facta fuit tutrix & protectrix totius Ducatus. Et castrum Lu kerumdern pro pecuniis in pignus accepit, ista sub conditione, quod quandocunque rehabere vellent restitui deberent sine damno. Attamen de Frisonibus ejusdem castri subditis contributum tantum eodem tempore recepit, quantum pro pignore exposuerat. Dicebantur insuper Dominam Elisabeth filiam Comitis Nicolai, qvæ castrum Oppenra habuerat, Domino Duci Erico de Lovenborg in matrimonium collocavit. Et pro castro Oppenra & aliis reditibus de ducatu eidem Duci Erico pecuniam copiosam numeravit, castrum Grodersbui pro pecuniis redemptum Canonicis Ecclesiæ Slefwicensis pro memoria sua & Regum, & præsertim Erici tunc moderni castro destructo reditus assignavit, quæ missa hodierna die in matricula Ecclesiæ Slefwicensis infra summam missam per unum de Canonicis celebratur, & vocitatur Missa Reginæ. Seniorem Henricum filium Ducis Gerardi misit ad regnum Daciæ, adhibitis tribus ad serviendum sibi.

CAP. XXXIV.

Domina Ducissa & sui consiliarii interim in Ducatu regnabant. Et Consules oppidi Flensborg sub fide vocatos ad se capiebant, quæ perfidia operabantur, cives Flensburgenses timorosos ac etiam majores nobiles Nicolaus Lembeke Dominus castri Dorninghe & certi alii & Ericus Krummedicke inter se discordantes fecerunt occasionem mali. Regina autem longe se in regnis absentabat. Et filius ejus adoptivus Rex Ericus ut rector regni propter prædam, qvæ facta fuerat ab Holtzatis ipsis Danis Dominum

Henricum Comitem, & omnes majores terræ ad diem placiti ante ſe Koldingæ vocari fecit, & damnum undecim millium marcarum per rapinam irrogatum reſtitui poſtulavit.

Henricus Comes cum ſuis reſpondebat plura immiſſa à Danis ipſis Holtzatis damna, quæ nondum reſtituta fuerant: Unde dictus Rex ad Comitem Henricum dixit: Domine avuncule, vultis tamen in jure ad prædicta reſpondere Ad quæ Comes aſſeruit ſe ſemper paratum, qvo verbo prolato, quod paratus esſet in jure reſpondere, ſibi: Rex dixit ſibi paratus ſum propter cauſas me urgentes navigare in Funiam, ubi Domine Comes me ſequimini, ſi verbum veſtrum verax eſt & firmum. Rege navigante Comes propter verbum prolatum Regis aſtutiam non intelligens cum paucis de ſuis Conſiliariis ſecutus eſt Regem ad caſtrum quoddam in Funia Hinſegagel, ubi Rex comparente Comite aſcendit tribunal judiciale, & judicialiter conqueri fecit contra Comitem Henricum, ita etiam ut apparuit vitam ejus adimendo. Quare inter Regem & Comitem aliqui ſe interponentes conſuluerunt Comiti ſe dare ad Regis gratiam. Et obinde Rex poſtulabat civitatem Flensborg cum caſtro Nigehus in pignus pro dictis undecim millibus marcis per rapinam à ſuis per Holtzatos ablatis ad unum annum impignorandum. Et anno elapſo vel pecuniam prædictam ſolvendam, vel civitatem cum caſtro pro pignore remanendam. Et hæc oportuit Comitem promittere ſub bona fide, ſi vitam volebat retinere. Ac etiam Rex viceverſa promiſit ſi aliqui de Holtzatenſibus per Danos fuerant damnificati retro actis annis, quod tale damnum elapſo anno deberet compenſari. Et ita factum fuit. Nam dictus Henricus Comes fidei fractor fieri nolens, quamvis liber de manibus Regis fuit, & ſibi aliquoties prædictum fuerat, in Rege & Da-

nis non esse fidem, & quod civitatem & castrum nunqvam sponte restituerent Dani, si ad eorum manus devenirent, Hæc non curans voluit credere Regi, qui sibi promiserat civitatem cum castro restituendam. Et perpetuam pacem exinde consecuturam, quia Rex cum magna potentia appropinquabat civitati Flensborg. Et nisi tradita sibi fuisset civitas videbatur aliquibus posse per vim civitatem accepisse. Comes Henricus fidelis in promisso civitatem Regi ut prædictum est tradidit, cum castro Nigehus quod ad medium milliare prope civitatem per Comitem Nicolaum ob defensionem ejus primo fuit constructum. Et civitas Regi ista vice tradebatur, Consules & commune civitatis bene trina vice prædixerunt Comiti & suis, quod non traderent sic leviter civitatem Regi, & si semel jurarent Regi fidelitatem non faciliter revenirent ad manus Holtzatorum. Rex autem habitis civitate & castro statim fecit civitatem fossato profundissimo sicut hodie apparet, & altiori muro circumduci & muniri. Ac etiam montem qui est super civitatem consimiliter circumfodi fossatis, & palis & aggere invincibiliter præcludi. Anno autem elapso Comes & tutores prænominatam summam pecuniarum undecim millium marcarum volentes exsolvere sicut promiserunt, & civitatem cum castro retinuit, neque illata Holtzatis damna conscripta resarcivit, sed semper de die in diem novas discordias & dissensiones adinvenit.

CAP. XXXV.

INterim Regina quasi hæc ignorans appropinquavit & ad Ducissam venit in Sleswigk & omnia componere volens multa bona promisit, & se dolere de facto Regis simulavit, & si sibi fides totalis attribueretur, Ducissa cum filiis & omnes

mnes sui benè stare deberent. Et postulavit sibi sub fide præsentare castrum Gottorpe nisi ad unam horam ea de causa quod Dani audientes talem esse inter eos concordiam fierent per amplius pacati cum Holtzatis. Ducissa confidens verbis & promissis Reginæ, eam ad castrum venire permittebat cum aliquibus Consiliariis majoribus regni Daciæ, & cum multa sequela, quamvis hoc interdictum fuit. Regina castrum intrans turrim facta cruce osculabatur & claves postulabat, quibus traditis Regina cum Ducissa ad mensam simul manducabant. Regina autem cum uno de suis Consiliariis nomine Henning Scharpenberg milite habuit verbum absconditum. Qvi Henningus Scharpenberg respexit ad turrim & vidit ibi aliquos bibentes & ludentes. Nam Advocatus castri eo quod commodum haberet propter nimiam multitudinem populi Reginæ, unam lagenam cerevisiæ duci fecit ad turrim ex casa, at dictus Scharpenberg æstimavit turrim plenam esse armigeris & balistariis ex providentia factum, ad Reginam intravit, & Regina ad eum dixit, est? ipso respondente, non, eum ad se vocavit secrete, qvi retulit vidisse turrim plenam hominibus. Qvo audito, cor Reginæ expavit & flere amare incepit, exsurgens dixit ad Ducissam, non invenio fidem, male stabis tu & tui, & nisi visi fuissent tales in turri, castrum per dolum retinuisset semper, sed gratias Deo sic recessit inanis. Demum Ducissa intelligens dolum Reginæ amplius de ea non fidebat, & mittens nuncios repostulavit filium suum ducem Henricum de Dacia, qvo remisso factæ apertæ per amplius inimicitiæ inter Reginam, Regem & Holtzatos. Regina iterum longe se in regno Sweciæ collocabat, & interim Rex congregavit exercitum ante castrum Sunderborg. Ubi qvidam præpotens miles Abraham Broderson de Swecia, etiam cum suis ante castrum prædictum posuerat. Rex appositis machinis & bom-

bombardis ante castrum in aggeribus nihil proficere poterat, hæc videns ad extremum dolum, quem in corde gerebat, contra dictum Abraham militem ipsum de stupro accusari fecit, & obinde decapitari. Qvia hic miles plures habuit in Swecia famulos qvam Rex, & Regina interim castra qvæ tenuerat dictus miles, reaccepit sibi. Et ita Rex de castro prædicto Sonderborg confusus recessit. Ex post Dani de Jutzia, Scharpenberg, Magnus Muncke, præpotentes milites cum multis aliis complicibus suis in Flensborg magnum collegerunt exercitum ante castrum Swaffstede, qvod Episcopus Johannes Regi tradiderat, Fresiam intrabant & exinde spolia afferebant: Illo autem tempore Comes Adolphus de Schowenborg suis patruelibus impuberibus adjutor existens in Gottorpe, audito hoc cum Holtzatis nec non Bremensibus ad campum obviam Danis prorupit, & constantes unanimes voluntate in plano campo prope villam Eggebecke in Danos irruerunt, & multos ex eis occiderunt. Reliquos vero captivantes & tot qvot captivi ad redimendam vitam suam sexaginta millia marcarum solvebant. Et unus omnibus dictior Magnus Munck occisus, Scharpenberg captus, qui pro se solum decem millia marcarum exponebat. Ibi in spolio sortiendo fuerunt eqvi Danorum præ electi in numero qvasi mille & octingenti, & arma multa & tot fuerunt eorum, quod dictus Johannes Episcopus Slesvicensis, qui partem Regis tenuit & in Flensborg fuit, qvando eos ad spoliandum exire vidit, quod dixerat ad Constantes sibi, Deus benedicat hos euntes ad spoliandum. Nam tot sunt & ita armati & bellicosi quod in vincendo Rhenum visitare possent. Hos Deus altera die remisit inermes, inequestres manu ad manum se tenentes. Et hic triumphus dedit postmodum semper cor magnanime contra Danos Holtzatis ad pugnandum. Nam unus Holtzatensis fuit in

 bello

bello bene contra Danos qvinque. Etiam Holtzati videntes civitatem *Flensborg* eſſe propugnaculum Danorum, &qvod Dani eam reſtituere nolebant, Ericus Krummedick cum aliquibus Holtzatis clam in nocte prope aqvas intravit eandem & accepto monaſterio & ſuccesſive civitatem obtinebant: viceverſa Rex obtento monte prope civitatem & caſtro deſuper navigio ante civitatem cum magna potentia ſuorum ſe congregavit ad expugnandam civitatem. Ducisſa autem vocans fratres ſuos Bernardum & Henricum Duces *Brunſvicenſes* cum magno exercitu ultra mille & quadringentos eqvos, venerunt in ſubſidium ſororis ſuæ & filiorum ejus. Ubi Regina & Rex percipientes adventum tantorum de remotis partibus terræ, placita cum Domino Henrico Duce Brunſwicenſi ſtatuerunt, & montem Flensborg reſtituere promiſerunt, ſed abeunte exercitu peregrino, Rex montem retinuit poſt ut ante. Attamen Holtzati civitatem non deſerentes cuſtodiebant eam, & iterum vocatus dictus Henricus Dux Brunſwicenſis cum aliquibus ſed non tantis revenit in Flensborg. Qvo in tempore facta fuit peſtis in civitate fluxus ſanguinis, quod oportuit eos recedere ſine fine. Tunc Rex reasſumta civitate, aliqvos de conſulibus fecit propter perfidiam, qvam præſumebat de eis in rotis truncari & civitatem cum caſtro ſupra montem fortius communiri atque cuſtodiri.

CAP. XXXVI

ERicus Krummedick miles prædictus qui fuerat potior Capitaneus inter tutores & major conſiliarius forte quod non erat à Duciſſa ita gratus reputatus, ut aliquis alter, & quia etiam plura expoſuerat pro ea quæ ſibi reſtitui poſtulans, forte etiam æſtimans, terram Holtzatiæ contra potentiam

tentiam Regis non posse subsistere; cum aliquibus terræ Holtzatiæ Ottone de Knop, Timmone & Elero Ronnouwen militibus & etiam aliis armigeris, Marquardo & Nicolao de Wisch & uno Sestede facti fuerunt subditi & homagiales Regi, & à Rege castra & munitiones cœperunt contra Holtzatos. Illis diebus Rex fecit construi castra plura, unum prope Sligesmunde dictum Koningesborg in Swantze, item Wildrspange. Item prope flumen Treya castrum â parte Ducatus. Quibus castris munitis collegit iterum magnum exercitum tam terra qvam navigio ante civitatem Slefwicensem & in Insulam Jurgensborg tentoria sua stravit. Dominus cœli dedit Holtzatis ire super aqvas cum equis, & ad naves applicuerunt, & ad Insulam Jurgensborgh sine navibus & omnes spoliabant & necabant. Ex quorum Danorum una navis Archi-Episcopi Lundensis à piratis Kylonensibus fuit deducta, in qua navi fuerunt multæ cistæ cum vestibus preciosissimis & ornamenta Archi Episcopalia scilicet mitra, baculus, missalia, balsamum, lapides pretiosi, biblia & libri & multi ludi Schacki nec non multæ parvæ banderiæ Regis. Et præsumebatur in ea fuisse etiam aurum & argentum multum. Cum hac navi Archi-Episcopus voluisset fuisse in Slefwigk & in ea exercuisse officium pontificatus Archi Episcopalis Eodem tempore fuit demolitum castrum Wildtspange. Et postmodum castrum Fresenberg & castrum Koningesborg vacuum remiserunt, & etiam castrum Lidkerundern à Danis fuit recuperatum. Pro qvo facto Ericus Krummedick tunc vertitoga multum doluit. Nam Regina & Rex illi hoc castrum commiserunt. Et ipse ulterius cuidam Nicolao de Tynen, à quo Holtzati hoc capiebant. Qvapropter ex jussu Regis dictus Ericus cum Timmone Ronnowen magnum exercitum collegit, & ante castrum prædictum ad expugnandum illud bellum movebant.

Et

Et cum accesserunt ad castrum dictus Timmo Ronnowe miles vertitoga in fossato sagitta percussus expiravit, quo defuncto reliqvi recesserunt. Sed postmodum Holtzati dictum castrum fortius munierunt, etiam Rex alium alio tempore collegit exercitum magnum navigio contra illos de ymbria, quorum terram primo aggressu vincens, & illi de terra sibi omagium fidelitatis præstiterunt. Et castrum in quo Henneke Ratlow advocatus fuit, cum exercitu aggrediens vi expugnavit, & dictum Henneken desuper captivavit. Qvo castro in possessionem adepto fortius per aggerem circum amictans fieri fecit. Illis diebus cum Consules Lubecenses à Communitate sua fuerant expulsi, & querelam contra communitatem apud Imperatorem deponentes, & per sententiam ejus restituendos eos demandaret, nemo sententiam imperatoris executioni mandando paruit. Sed solum Rex Danorum Ericus una dierum omnes cives de Lubeck in Schania insimul captivavit, & eorum bona rapuit violenter, qva de causa si cives Lubecenses à captivitate liberari deberent, oportuit Communitatem suos Consules reaccipere sine velle suo. Ideoque dicti consules inierunt cum Rege *Confœderationem*, & ligam contra qvoscunque. Istomodo: qvod Cives de Lubecke, Hamborg, Luneborg, Wismar, Rostock, Sundis, Gripeswald & Anklen deberent & possent omnes perpetuo tempore visitare terra & mari regna Daciæ Sweciæ, Norwegiæ sub antiqua libertate, & *si Regi incumberet gverra à quocunque, & ipse Rex paratus esset in jure respondere*, tunc ipsi Consules civitatum prædictarum ipsi Regi mille armigeros suo damno & sumtibus Regis quando ad eum applicarent, deberent Regi procurare. Eodem modo si civitatibus prædictis emergeret bellum, Rex ipsis cum mille armatis succurrere deberet. Et qvod quolibet anno in Schanœr Consiliarii Regis & consules prædictarum civita-

civitatum deberent in unum convenire, & si cuiquam damnum illatum ab altero fuerit, ipsum hinc inde deberent amovere & planare, & istud pactum sive conventionem Rex suo juramento, Consules similiter nec non literis & sigillis sibi invicem confirmabant, & indictam ligam Rex Dithmarticos etiam ipsis ad se vocatis attrahere satagebat, sed Dithmartici prudentiores in hoc consulibus civitatum nolebant consentire, quamvis Rex eos sæpius ad se accersiri fecit, & muneribus datis ipsos honoravit, & semper ad hunc finem ut simul secum contra Principes terræ Holtzatiæ conspirarent. Et ita fieri promiserunt, ista sub conditione, qvando ipse Rex terram Holtzatiæ cum potentia intraret, tunc ipsi Dithmartici ante castrum Hanrowe se ponere vellent, & illud expugnare.

CAP. XXXVII.

ITerum dictus Rex collegit exercitum majus omni videlicet centum millia hominum & ante Slefwik & Gottorp castra metatus fuit. Quid factum est. Divina dispositio, quæ semper Holtzatis favebat, etiam tunc inspirabat Comiti Henrico ut intraret civitatem Hamburgensem ad petendum ab eis subsidium trecentarum marcarum vel circa & quod patrueli Duci suo Henrico totidem in victualibus pro retinendo castrum Gottorp contribuebat. Et cum intrabat civitatem habuit paucos penes se consiliarios. Cum tota expeditio terræ Holtzatiæ ad defendendum Gottorpe & Schlefwick fuerat ibidem. Cum quo qvidam Henricus Brocktorp præsens fuit. Qui Henricus Brocktorp consuluit. Domine non svadeo modicum & exiguum ab ipsis petere, sed petatis ut cum omni potentia sua, armis, balistis, machinis, cum expensis & omnibus civibus suis personaliter contra tam

potentem Regem procedentem ad destructionem totius terræ, nos & patrueles vestros impuberes adjuvare velint. Et melius hoc fore in Gottorpe qvam ante proprias portas suas, & nisi fecerint, vos peramplius nunc defendere non valetis, & suadeo quod personaliter loqvimini ad eos [illegible]. Hoc consilium bene placuit, quamvis finaliter [illegible] nisi adoptabat. Comes vero de mane cum curru suo cum claudus & contractus in membris fuerat, magnanimus tamen animo ante palatium Consulum seduci fecit ubi in ponte Trestebrugge capitanei sexaginta illo tempore electi stabant cum civibus, & ante palatium stabant consules, & in eorum medio Comes Henricus de curru loquebatur & petivit, se & patrueles suos tota potentia contra Regem adjuvari, Consules improvide dixerunt, magna est hæc petitio. Cives ex opposito dixerunt, Grandia posse peti & [illegible] & necessaria exaudiri. Et longe utilius fore ante Gottorpe castrum Regem expugnare, quam ante civitatem Hamburgensem. Et ita Consules seorsum, & cives inter se consilium inierunt. Revertentes Consules in pecuniarum summa subvenire desponderunt. Comes autem recepta fiducia verborum, civium, proposito primo [illegible], solum esse necesse cum potentia tota [illegible]ndum, viceversa Consules allegabant libertates, quod non tenerentur seqvi ex debito, neque subvenire. [illegible] receperunt cives ad se proponentes eis, faciliter posse perdere privilegia quibus tuti erant principibus terræ, quo ad hoc in nullo teneri, & incipiendo cum Rege Daciæ gverras, & se facere principales posset civitatis esse periculo. Tandem qvicqvid Consules allegabant, cives semper dixerunt, non esse curandum, sed essent omnes [illegible] suis Dominis etiam cum tota potentia subvenire finaliter conclusum fuit, Regem velle diludare, & usque ad finem [illegible] adjutores perseverare, Itaque qvod Holsatiæ ab

eis

eis viceversa nunquam declinarent, & literis super confœderationem hinc scriptis & sigillatis vix eisdem partibus præsentatis, venit nuncius, quod Rex civitatem Slefwick expugnasset, & in sua eandem haberet possessione. Et quod Dominus Albertus Dux Magnopolensis cum suis, ac Holtzati nobiles multi, qui in civitate eadem fuerant, videntes tam ingentem Regis potentiam, se cum rebus suis liberabant, & Regi ad nutum suum civitatem tradiderunt. Qvos tamen Rex antequam eos abire promisit, strinxit promisso, qvod pro illo tempore contra eum nihil facere deberent. Comes vero Henricus hæc audiens adhuc in Civitate Hamburgensi existens, currum præparare fecit, Hamburgensem literam diffidationis una cum portatore literarum earundem secum assumsit, atque in auxilium patruelium suorum ad castrum Gottorpe properavit. Veniens in Rendesborg Domina Ducissa cum filio Duce Henrico in hospitio existens & castrum Gottorp, eo quod civitas Slefwick victa esset, pro derelicto habentes, Dux Henricus tristis existens, assurrexit Seniori Domino Henrico Comiti eum salutando. Vice versa Comes Ducem de tristitia redarguit dicens Patruelis cur tristaris, recipe fiducium, quamvis Rex civitatem Slefwick expugnavit, tamen castrum Gottorpe nunquam habebit. Qvo retento & habito totus Ducatus Slefwick recuperari potest, nuncio tibi bona nova. Ecce hic mecum porto Hamburgensium contra Regem diffidationis & inimicitiæ literam. Ideo gaude, & esto lætus. Qvo verbo audito, cum pro illa vice alia non erat spes retinendi Gottorp castrum, juvenis Dux gavisus est valde, & omnes, qvi audierant hæc nova, lætati sunt. Altera die Dux assumtis secum omnibus ibidem in Rendesborg existentibus in Gottorpe equitando, nuncium Hamburgensem cum litera assumens misit per exercitum ad Regem sibi volunta-

 tem

jam Hamburgensium intimando. Hic nuncius fuit cautelosus cum venit ad Regis exercitum maximum ad centum millia hominum literam unam sigillatam in alto baculo affixit, dicens ad se venientes, Date mihi viam, & relinqvite me ad Regem, porto literam pacis. Et sic per exercitum transiens, eqvester venit ad Regem & præsentatis sibi literis & perlecta, cor Regis expavit, & nuncium diligenter custodiri fecit. Statim congregatis Consiliariis regni, consuluit, qvid faciendum. Nam fama volavit, qvod Hamburgenses una cum Dithmarsis & aliis multis stipendiariis, cum tota potentia jam fuissent in via proximantes. Qvare visa etiam litera diffidationis Hamburgensium, æstimabat famam esse veram. Illa nocte sua castra & tentoria fregit, & ante castrum Gottorpe per Dannewerck, dimissa civitate Slesvicensi cum militibus custodienda ad opidum Ekernförde expugnandum se transtulit sine mora, & opido capto & combusto per flumen Slyg multis de suis submersis fugam cœpit, & reversus ad sua. Et illa vice Deus omnipotens castrum Gottorpe custodivit. Hoc castrum Reges Danorum quamvis sæpe conabantur habere, tamen Deus Holsatis in præsidium terræ suæ incolume custodivit.

CAP. XXXIX.

HEnricus Dux Brunsvicensis, de quo supra cujus soror Ducissa Slesvicensis erat, pro expensis & damnis suis, eo qvod sororem adjuvabat habuit castrum Gottorpe, Plone, Haseldorpe & Hanrowe pro pignore suo. Et hic Dux computabat damnum suum ad sexaginta millia marcarum Lubecensium. Qui pro his solvendis pecuniis multas exactiones & collectas in terra Holzatiæ fieri fecit. Qvibus non sufficientibus castrum Gottorpe Regi Daciæ pro narrata

tanta fomma pecuniarum impignorare deliberavit. Ita videlicet quod Ericus Dux Saxoniæ de Lovenborg ad Regis imperium & ad fideles manus juvenum Ducum donec pecuniam folveret, obfervare deberet. Qvod Rex fieri decrevit faciendum. Sed Ericus Krummedick miles, æftimans dictum caftrum ad manus Regis alia vice fcilicet per potentiam venire poffe, confuluit Duci Erico non tradendum caftrum, fed per fe ipfum capiendum. Margaretta Regina Daciæ pradicta inventrix horum omnium, trium regnorum Domina cum in fine vitæ fuæ, " ficut Deo placuit, cum ex hac vita exire deberet.

CAP. XXXX.

Circa idem tempus dictus Ericus Dux Saxoniæ multa metuenda machinabatur, mediis deprædationibus & incendio contra Holtzatos, & corruptus pecuniis Regis Erici Oldesloo combuffit. Attamen Deus non permifit hoc nefas Ducis de Lovenborg inultum, cum ipfe folitus fuit colligere raptores & ftratilegos, ficut ex communi verbo dicitur: Similis fimilem fibi qværit : Lubicenfes & Hamburgenfes per vim receperunt ab eo duo caftra. Et ficut ifte Dux Saxoniæ, ita & alii principes de Stettin, Wolgaft, *Wenden* & Mecklenborg fæpe fecerunt. Nam illi duo Johannes & Albertus non habentes legitimam caufam diffidandi Holtzatos, occafionem qværebant repoftulantes dotem Dominæ Annæ relictæ Comitis Adolphi, qvæ dictorum Principum fuit matertera fex millia marcarum, qvæ tamen dudum præmortua fuit. Et nifi folveretur eis dicta pecunia in certo die nominato, & nifi fuper his Henricus Comes & Henricus Dux ad diem placiti in Prigwalch prope Travemundis refponderent, vellent exinde effe eorum inimici Anno Domini

mini

anni millesimo quadringentesimo decimo quarto. feria quarta proxima ante festum beati Jacobi Apostoli:

CAP. XXXVIII.

Ditmarci fidei sponsionem ratam iterum non tenentes, pacis fœdera qvæ sub Treugarum certo tempore juraverant inviolabiliter cum Illustribus tribus Ducibus Germanis Dominii Slesvicensis observare, temere dissolverunt. Nam interim quod Rex Ericus ex copiosa multitudine armorum de tribus regnis suis collecta dirigeret varios exercitus per mare simul & per aridam, sive terram ad devastandum sive subjugandum sibi Ducatum Schleswicensem pariter & Comitatum Holtzatiæ; prædicti Dithmartici navigio potenter cum armis & instrumentis bellicis intraverunt Egdoram animo seu intentione vindicandi mortem quatuor virorum Dithmarticorum, qvi ratione furti dudum ante *secundum leges Frisonum* judicialiter sententiati suspendio interierant. Applicatis itaque navibus suis ad ripam fluminis juxta villam Tunningen memorati Dithmartici rejecto juris tramite, qvo requirere debuissent justitiam pro injuria, si qva fuisset eis ab incolis terræ illata, dirè sæviebant in eos, terram ipsam totam cum incolis suis depopulando destruere molientes. Sed Frisones Dithmarticorum impetum repellere satagentes, sese fortiter ad invicem hortabantur, ut pro defensione patriæ suæque propriæ salutis obtentu, vim vi repellendo audacter concurrerent seu resisterent inimicis. Atque ita ad pugnam congressi belli commisere conflictum. In qvo ex utraque parte plurimi corruerunt. Frisonibus tamen cessit victoriose triumphus, Dithmarticis ipsis qvi vivi superfuerunt in fugam conversis, & in Egdora timore desperationis se ipsos submergentibus. Naves qvibus illuc advenerant Frisonibus, sunt relictæ. Postqvam vero perceperunt

in

in Dithmarcis suorum stragem & interitum sicut præmittitur factam recenter in bello contra Frisones commisso, convenerunt Dithmartici qvasi Vir unus ad deliberandum qvid facto opus esset. Et habito communi consilio super novo bello sine pugna contra Frisones celeriter expediendo mox cum eorum tota potentia ad Egdoram prope terminos Borthsand navigio pervenerunt. Qvos ut Frisones viderunt in armis bellicis jam paratos & potenter compositos in campo ad instruendum contra eos bellum fugere cœperunt, terga vertentes. Dithmarcici vero sine mora Frisones inseqvuntur fugientes & captivantes & inhumaniter trucidantes, qvos apprehendere potuerunt, igne ac ferro totam pene patriam grasſando devastare cœperunt, in tantum quod incendio seu per incendium destruxerunt domicilia Fresonum scilicet Vollerwick, Welte, Loten, Katter, Menkerspel Cotserbul, Tunning, cum villa Tunningen, demta sola Tunning-burbach Parochia vero Adenswerd, & viceversa terra Everschop & Utholm persecutionis rabiem evadere volentes Dithmarticorum præveniendo se prece & precio redemerunt, dictis Dithmarcicis dare vulgariter Dingthal paciscentes. Incolæ siqvidem in Everschop communi voto dare promiserunt qvingentas marcas. Illi vero in Utholm septingentas marcas. Et parochia Uluesbul sexcentas marcas. Quibus peractis Dithmartici celeriter ad propria sunt reversi. Ceterum proximo & & sequenti tertio anno Ditmartici promissam sibi pecuniam à præfatis Frisonibus per vim expetere properantes nocte devastarunt parochiam Widdeswurdt. Et in sequenti die Parochias Aldenswurdt, Uluesbul, Grote, Aluersel igni combusserunt; Quod illi qui Tonningen inhabitabant prospicientes, se iterum magnis pecuniis & precibus redemerunt. Similiter Parochia Coten, Cotsebul & Vullerwick pro sui redempti-

one

one pecuniæ summa promiserunt, Parochia cum Catharinen Karspel de tota fuit combusta, & Tetenbul in parte. Qvibus itaque peractis sæpe dicti Ditmartici cum suo crudeli exercitu iterato circa terminos Parochiæ Gardingen hostiliter apparuerunt, ubi majori ferocitate qvam in aliis terminis prius fecerant debacchantes nemini parcere voluerunt unde sacerdotes Domini sperantes eorum furiam mitigare, cum adorando corpore Christi obviam eis procedentes, ipsorum Frisonum copiosa multitudine de Everschup contra Dithmarticos congregata prope cœmiterium retro sacerdotes remanente miresc[illegible] mirabiliter Dei virtute [illegible]es & furor hinc & inde. Sed Frisones imbecilles ac impotentes ad resistendum & bona patriæ defendendum se videntes, tractatum concordiæ sive pacis inire coacti sunt. Cujus rei gratia obligarunt se juxta Ditmarticorum verbum solvere magnam & numerosam pecuniæ summam videlicet triginta millia marcarum pro qvingentis, sive qvindecim vigenis Ditmarticorum in priori conflictu circa Egdoram, & in eo alto necatorum. Ad persolvendam autem hujusmodi promissam pecuniæ summam, supradicti Frisones, pro duobus necatis unum obsidem vivum de Frisia libere posuerunt, pro Frisonibus vero, qui bellicose circa Egdoram qvasi in proprio foco perierant numero quasi septimo vigenario nulla pecunia à Ditmarticis solvebatur, verum tamen Parochia S[illegible]berge & Lundenberge per Dithmarticos fuerunt specialiter exactionatæ, utpote ad nonaginta qvatuor marcas. Ad hæc tamen præmissis non obstantibus astringebantur Frisones in Eiderstede, scilicet igne & ferro sicut præmittitur devastati fuissent, ad solvendum per triennium, qvolibet anno speciale tributum pro suis propriis ædibus juxta

De

Deest hic folium unum.

CAP. XLI.

Comes vero Henricus in cujus sorte erat terra Fimbria, quam Rex vi possidebat, eodem anno Domini millesimo, qvadringentesimo decimo sexto doluit de perditione illius, & congregari fecit populum suum valde secrete, fama volante quod castrum Plone, quod tunc Fridericus Schulte ex parte dicti Domini Henrici Ducis Brunswicensis possidebat & retinebat expugnare vellet. Et congregato exercitu Henricus Dux Sleswicensis etiam cum suis advenit, & in villa Grotenbord ante passagium maris ad terram Fimbriæ cum exercitu pernoctabant, prope festum Simonis & Judæ post medium noctis Comes & Dux cum consiliariis suis convenerunt, tractando qvaliter terram capere possent absque pœna. Ubi aderat quidam Vir gnarus & prudens consiliarius Domini Ducis nomine Schacko Rantzow miles prædives & dixit: Domine Comes, vestra est hæc congregatio nobis nescientibus haberis aliqvos scientes qualiter terra hæc sit vincenda. Tunc unus presbyter nomine Johannes Keding, qvi dixerat omnia esse ad eorum nutum disposita, & qvod nullus vigil prope passagium maneret, neque aliqva campana dabat vocem nocte ista. Iterum dictus miles Schacko dixit, Domini mei, magna res est ad unius presbyteri vocem Principes nostros & duas terras perdere posse Nam incolæ in terra Fimbriæ sunt Regis Daciæ sub præstito juramento subditi, & nostri inimici. Dictus autem presbyter respondit: Qui timet se, hic manet. Assignentur mihi balistarii pyratæ & ego cum illis terram ingredi ausus sum.

Ad qvod verbum multi Holzati dixerunt. Qvando hoc opus fuerit, non indigerent eo, neque eum antecedere debere. Interim qvidam miles Paulus Ureide, Capitaneus in Olderborg cum quodam nauta de Wismeria, nomine Tydeke Reeper advenit. Qvi nauta verbum dicti presbyteri confirmavit, addens qvod in eadem hora fuisset in terra, & vigiles recesserunt à custodia. Et de ipsorum adventu in terra Fimbriæ nondum erat rumor, & qvod navis sua adesset prope eos de qva lumen vellet transeuntibus revelare. Et ita ante ortum diei major pars exercitus venit ad fiscum Fimbriæ ipsis in terra nescientibus. Mane autem facto & reperto qvod Holzati adessent, omnes campanæ fuerunt in terra compulsatæ, & apparebant habitatores terræ in campo omnes eqvestres. Sagittarii Holzatiæ adversus eos procedebant. Tandem nuncii inter mittebantur, inter qvos Dominus Hermannus Burenkcorn Ecclesiæ Parochialis Borch, consiliarius dicti Comitis Henrici, & qvæ pacis fuerant postulabant, & se subdiderunt, & cum hoc sex millia marcarum exsolvere promiserunt. Capitaneus in castro Iwen Bruscke miles qui priore die Barcam de Travemundis in qua qui bus fuerant pixides & species pro eis, balistæ & arma pro defensione sua habuit ut dicebatur à proconsule Henrico Rapesulver & aliis Lubecensibus missam cum litera custodiæ. Hic per totam noctem fecit duci ad castrum cerevisiam, brasium, farinam avenam & hordeum. Ante quod castrumCome Henricus Dux Henricus tentoria figebant, & per octo hebdomadas ante castrum illud omne die impugnando cum machinis & bombardis jacuerunt. Lubecenses ante castrum habuerunt magnam navem Holk nomine vel Rogge, in qvam miles dictus Iwen Bruscke una nocte clam receptus fuit, & ad terram Daciæ missus pro velle suo. Qui post modum cum multis navibus reversus castrum

volens

volens redimere, sed non poterat, ad ultimum qvando non amplius habebant in victualibus se & castrum tradiderunt.

CAP. XLII.

SEptimo anno Rex iterum collegit magnum exercitum navigio ad recipiendam dictam terram expeditionem fecit, & qvasi totam terram navibus circumdedit, & prope insulam Vlugge majores naves collocavit, in qvibus armati multi apparebant, & ibidem aliqvandiu dimicavit. Et subinde dimissis magnis navibus cum apparentibus armigeris in parvis navibus Pincken ad commune passagium properabant, & illico anteqvam omnes de terra congregari possent naves, exeundo, pluribus hinc inde interfectis, Dani siccam terram receperunt. Et postmodum eqvis adductis, qvotqvot invenerant masculini sexus in ore gladii crudeliter occiderunt, aliquibus fugam capientibus ad Ecclesias, præsertim in opidum Borch, extractis inde vestibus qvoq; exutis in Cœmiterio lacrimabiliter ducendo nudos ferociter necaverunt, sacra loca, Ecclesias & cœmiteria una cum Sacramentis & sacro sancto corpore Dominico heu, heu execrando enormiter inaudita faciendo, violabant omnem terram, omnes domos spoliando. Et demum omnes domos & Casalia totius terræ comburendo, & neminem in ea permiserunt remanere. Sed captivos ducentes omnes viros remanentes mulieres, virgines & infantes. Ex quibus, prohdolor propter inopiam pejores effecti, viri facti piratæ, virgines meretrices & adulteræ, tanta inhumanitas à paganis & barbaris nullibi legitur, qvanta in hac terra facta ab his qui Christiani dici debent. Hic Henricus Holtzatiæ Comes ultimus qvamvis debilis in membris suis fuerat, videlicet podagricus & artriticus, tamen utilis terræ fuit. Dilexit cultum Dei, & etiam pa-

trueles suos, quamvis consiliarii utriusque partis aliquando aliter sentiebant. Hic etiam fecit revocare patruelem suum Ducem Adolphum, qvi missus fuerat ad Burchgravium Nürembergensem & ei in vita sua Castra Segeberg & Rendesborg tradi fecit. Quem etiam plus aliis Fratribus dilexit æstimans & considerans per hunc salutem patriæ procurari. Nam de dicto Adolpho Duce, dum adhuc puer erat, dicebatur, qvod supra dicta Margareta Regina Daciæ una dierum fecit Ducis Gerardi filios impuberes ante se duci, & seniori Duci Henrico dedit clenodium ad pileum suum, etiam duci Alphonso dedit consimile ad pileum. Quo viso juvenis pileum ad caput habere noluit, fecit idem clenodium ad manicam alligari, qvod cum manibus fricando ibidem sustinere noluit. Tandem retro fuit illud affixum vestibus ipsius, tunc puer sedit dorsum ad scamnum sæpius reprimendo. Quod supra dicta Regina videns dixit & forte prophetavit. Tu eris inimicus magnus regni mei. Comes Henricus una dierum existens in monasterio Bordesholm fuerat sibi relatum de quadam *voce angelica*, qvæ ibidem inter psallentes in choro sæpius ab aliquibus multum dulciter audiebatur, qvam vocem ut etiam audire posset multum desiderando se ad Ecclesiam duci fecit. Et tunc vovit si Deus sibi hanc vocem audire permiserit, vellet dona sua monasterio pro sui & parentum suorum memoria elargiri. Et cum vocem hanc audiverat, reddidit vota sua & judicium villæ in Looppio perpetua memoria sua & parentum suorum omni anno singulariter cum vigiliis & missis solemniter peragenda memorato monasterio tradidit ad usum, dictusque Henricus post plurima sua bona opera non solum patriæ & lucri temporalis, sed spiritualium personarum athleta fortis circa annum Domini 1421. obiit inpace & sepultus est in Itzehoe sepulchro parentum suorum.

XLIII. Ericus

CAP. XLIII.

ERicus Rex Daciæ, qvi ad longa tempora fuit inimicus Holtzatiæ, circa prædictum tempus colligi fecit exercitum ad destruendum terram Altzen, ſicut Fimbriam, & capitaneum conſtituit, dictum Iwen Bruſeken magnum tyrannum & quando applicare volebant terræ, dictus Iwen ſubito expiravit & ventus validus naves hinc inde diſperſit. Et ſæpius Dani congregati fuerant ad hanc terram deſolandam, ſed ſemper Dominus Deus pugnavit pro eis. Nam inhabitantes terram Altzen voverunt omni anno ad *ſanctum cruorem in Wilsmarcke* munera ſua mittere, & ſemel miſerunt ibidem calicem unum penſantem ſexaginta marcas; & ipſi in terra ſua erexerunt unam capellam, in honorem ſacro ſancti corporis Chriſti & ſanguinis Chriſti: Ad cujus cultum peragendum qvilibet in terra illa omni anno dat dona ſua. Rex Ericus percipiens Hamburgenſes eſſe contra ſe, aliam viam vincendi terram Holtzatiæ quam propria vi excogitavit, qva Hamburgenſes excluderet, & civitates & Principes ſibi in auxilium convocaret, & proponi querelis fecit. Quomodo Comites Holtzatiæ contra juſtitiam terram Ducatus Sleſwicenſis ad regnum Daciæ pertinentem poſſiderent, hanc querelam proponi fecit in curia Romana & Papa ſignavit & cauſam commiſit & reportabatur de curia Romana reſcribenda conqueſti illus. Inſuper in curia Regis Romanorum, & coram Principibus & Civitatibus & etiam Dithmarticis multas querelas proponi fecit. Conſules civitatum de Henſa, Lubeke, Luneborg, Wiſmar & Roſtock cum Sundenſibus fuerunt adjutores Regis, in tantum quod Luneburgenſes una dierum publice interdicebant, neminem de civibus ſuis ſub pœna inhabitationis

eorum Holtzatis contra Regem adjuvare. Proconsul Lubecensis Jordanus Pleskow qui prius à Civibus expulsus & noviter per Regem restitutus in præsentia Danorum Henrici Comitis & Henrici Ducis adolescentis, & aliorum consiliariorum videlicet Schackone de Rantzow qui fuerat pro parte Ducis in Ecclesia Urinensi primo, ut moris est, inter Consiliarios secrete postmodum manifeste coram omnibus in Ecclesia existentibus proposuit. Rex Daciæ Dominus meus gloriosus scripsit & supplicavit nobis Consulibus civitatis Lubecensis vestris Dominis terræ Holtzatiæ intimare pro parte sua, quod velint sibi restituere Ducatum S[illegible], Civitates & castra in eo existentia, quam vi olim Principes Holtzatiæ a Regno Daciæ rapuerunt, & injuste possederunt, & vestri Domini hodie possident minus juste: Et quod super hoc in judicio coram Imperatore velint respondere. Et dico vobis pro parte Civitatum de Hensa, ex quo Rex nihil aliud petit nisi justitiam, & si vestri Domini sibi noluerint in judicio de justitia respondere neque restituere ablata, nos Consules Civitatum erimus justitiam postulantis adjutores. Nolumus, enim has guerras terra [illegible] sustinere Ad quæ dictus Dominus Schacke [illegible]: Scio quod nostri Domini Ducatum S[illegible] habent & possident juste, & quod pater eorum hereditario jure Ducatum eis reliquit, & super bonis [illegible] in possessione habitis æstimo Dominos nostros cogi in judicio respondere non posse. Isto modo quod Rex Daciæ solum petit justitiam & Holtzatiæ Principes injustos possessores Ducatus fuisse & esse, attraxit multos Principes, Civitates & terras in partem suam Nam ipse confœderavit se cum [illegible]marticis, quos ad se vocavit. Et majoribus terræ larga numera dedit, Scyphos, vasa, clenodia, coclearia aurea & argentea, nec non aliquibus dedit vestes tunicas & togas vario subductas. & uni de capitaneis

pitaneis Hibbeken Hanse dedit unam navim perpulcram proprie Sniken cum omnibus correqvisitis. Qui scripserunt Henrico Duci Adolescenti & fratribus suis, qui supplicium pro parte Regis, qvod Ducatum & castrum Gottorpe qvod injuste retineret, restitueret, & nisi sic faceret, oporteret eos Regis fieri adjutores. Tunc Dux Henricus una cum fratribus unum specialem suorum consiliariorum ad se accersiri fecit, rogans ut terram Dithmarciæ intrare vellet, & qvæ pacis essent, tractare inter eos. Qvi intrans Dithmarticorum terram, illis se adjunxit, qvos sciunt tenere partem aliqualiter Holtzatorum, & qvi Regis munera nondum receperunt, quibus ad libitum habitis, manifeste coram omnibus majoribus de terra negotium sibi injunctum expedivit. Ex quibus aliqui ita simplices erant, qvod huic legato in manifesto audebant replicare dicentes Dominum Regem jus habere. Et si ducatus aliqvando fuisset concessus uni ex Dominis Holtzatiæ imo deberet restitui, adducentes exemplum. Si vobis concessimus eqvum, nunqvid vobis dedimus eum, nonne reportare deberetis? Qvi quidem legatus exposuit eis, rem aliter se habere, & non esse simile de equo commodato, & de Ducatu concesso in feudum. Tandem ipsi finaliter responderunt, qvod Rex omne jus suum an restitui deberet Ducatus ultra non deposuit apud eos, & fuit eis replicatum quod Domini Duces etiam jus suum penes eos statuere deberent. Ideo Legatus reversus ad Dominos Duces & procurans literam ipsorum, quod omnes Principes vicini, civitates terræ & specialiter ipsi Dithmartici cum ipsis deberent esse judices Danorum & Ducum prædictorum & copiam hujus literæ Dithmartici Regi destinabant, addentes suo scripto, ex quo Domini Duces essent proni in judicio respondere, ipsi Dithmartici eis inimicari salvo honore non possent, & sic Domino dante cessavit illa tem-

pestas

pestas quam Rex speravit movere Holtzatis per Dithmarticos, &c.

CAP. XLV.

REx Ericus à concepto suo proposito non recedens conqvestus fuit per Ambasiatores suos Domino Sigismundo Regi Romanorum ac Ungariæ, contra Principes Slesvicenses & Holtzatiæ Comites, non nominando eos aliquando in literis Duces sed Comites, qvomodo aliquandiu possiderent partem regni sui Ducatum Slesvicensem. Rex Romanorum vero remisit cum plena potestate quendam Ducem de Slesia dictum Romphœt ad tractandum inter Regem Daciæ & Dominos Duces Slesvicenses. Qvi Dux missus ab Imperatore ad tantum practicavit verbis dolosis, qvod Domini Duces super jure Ducatus Slesvicensis arbitrabantur in Imperatorem, videlicet quod ipse cum Principibus imperii deberet esse Judex in causa prænarrata. Duces & eorum Consiliarii æstimabant per Principes Imperii intelligi debere *Principes Electores* Imperii, de quibus ipsi bene confidebant. Sed res aliter gesta fuit, prout postea dicetur. Fuit in hoc arbitrio tempus præfixum & locus. Tempore adveniente Dux Henricus aggressus suum locum in terra Bohemiæ, ubi tum cum magno periculo suo eundum, & qvod Bohemiæ hæretici erant, & Christianorum inimici. Ipse vero Dux veniens ad locum in præfixo sibi termino, neminem neque judicem, neque partem adversam invenit protestatus de hoc rediit ad patriam suam. Ex post Rex Ungariæ misit qvendam Doctorem in Jure Canonico ad Duces Schlesvicenses habentem in mandatis, si aliqva haberent documenta super Ducatum, quod illa producerent in Flensborg ad videndum & transumendum ea. Duces responderunt tali legato,

quod

quod eorum privilegia in Sleſwig libenter vellent exhibere & facere tranſſumi ſed propter pericula ad civitatem Flensborg, quam Rex eorum inimicus poſſidebat ferre vel portare non poſſent. Doctor autem iſte & legatus Imperatoris receptis atteſtationibus Regis reverſus eſt viam ſuam. Exinde Rex Vugariæ, qvi fuerat imperator, fecit Dominos Duces citari coram ſe ad videndam ſententiam in certo termino, & ad locum multo remote ad Ungariam in civitatem Oben. Duces vero congregantes Conſiliarios ſuos in fyrt Bornehovede conſulere volentes, quid in tam arduo negotio faciendum. Ubi Johannes Schele Epiſcopus Lubicenſis aderat, qui prius perſonaliter Imperatorem ſuper hoc negotio viſitaverat cujus verba Dominis Ducibus referens, videlicet quod ipſe Imperator nollet eſſe pronus ad exheredandum juvenes Principes Duces, ſed potius congrueret ſibi laborare pro unione pacis & ad placandum Dominum Regem Daciæ, & intercedendum pro eis. Quibus verbis Imperatoris Duces Schleſwicenſes confidentes ad comparendum coram ipſo erant proniores. Quidam vero notabilis Conſiliarius quaſi non vocatus etiam ad illud conſilium apud Bornehövede congregatum acceſſit. Et ipſis Dominis Ducibus ſtantibus cum tribus ſummis conſiliariis militibus, Schackone Ranzowen, Johanne Stacken, & Laurentio Heeſten aggreſſus ad eos dixit, Domini audivi vos eſſe de novo citatos in Ungariam coram Imperatore reſpondere in arbitrio per Regem Daciæ & vos ſuper Ducatu facto, rogo audiri verba mea. Domini mei, vos arbitrati fuiſtis ad certum locum, in certo loco reſpondere, ubi vos Domine Dux Henrice comparuiſtis, & Judex & pars adverſa illac non aderant, ſufficit vobis videre meo, ſatis feciſtis arbitrio; niſi etiam latius arbitrati eſtis, ad locum quem nunc citati eſtis ire & comparere non tenemini, neque in Regem Ungariæ vel Imperatorem ut in judicem confidere propter cauſas.

Primo ad hunc locum non haberis tutum accessum propter Bohemos Christianorum inimicos, apud qvorum terram oportet prope transire. Item audivi veridice qvod Principes Almaniæ habent privilegium. Si aliquando eis causa movebitur, qvod extra Almaniam coram Imperatore vel ejus delegato non tenentur respondere. Et hujus privilegii conservator est *Comes de Schwartzenborg*. Insuper Rex Ungariæ & Rex Daciæ sunt simul in secundo gradu consangvineitatis alligati, qvia mater Regis Ungariæ & pater Regis Daciæ fuerunt soror & frater, & hæc est legitima causa declinare Judicem. Unde si placeret dictum meum, vobis consulerem; qvod ad Papam appellaretis, qvia æstimo causam hujusmodi Papam acceptare. Quibus verbis suis propositis nullus sibi super hoc unum verbum respondebat. Dictus autem Henricus Dux Senior pro se & fratribus suis cum Domino Johanne Schelen Lubicensi Episcopo, ac Nicolao Sachow tunc Canonico postmodum autem dictæ Ecclesiæ etiam electo & confirmato Episcopo, ad Regem Romanorum in civitate Owen in regno Ungariæ sitam se transtulit, responsurus, verisimiliter æstimans bono Zelo clementiam dicti Regis Romanorum intervenire, & non ferri contra se aliqvam sententiam, secundum promissa dicti Regis formidavit. Erico Regi Daciæ etiam ibidem existente, prohdolor respectus munerum & consangvinitatis inter eosdem Reges attinentia excœcabat, si fas dici est, dicti Sigismundi Regis Romanorum & Ungariæ Justitiæ & æquitatis obrutum & sine aliqvali audientia legitima, non assumptis Principibus Imperii sicut in arbitrio cautum fuit, sed aliqvibus Baronibus regni Ungariæ sedens pro tribunali contra Duces Slefwicenses sententiam tulit injustam & iniquam, videlicet quod Henricus, Adolphus & Gerardus dicti Comites Holtzatiæ Ducatum Slefwicensem minus juste possiderent, & ad restituendum Regi Daciæ condemnavit.

XLVI. Post

CAP. XLVI.

POst latam sententiam Rex Romanorum se interponere volens pro parte Regis Daciæ in vim concordiæ & amicitiæ dicto Henrico Duci & suis fratribus magnam summam pecuniarum, videlicet tricentena millia florenorum ac terram unam videlicet Lalande pro evacuatione possessionis præbuit sibi solvi. Quæ omnia dictus Henricus Dux renuens ab iniqua injusta & de jure nulla sententia ad Curiam Romanam & ad Papæ Martini qvinti sedem Apostolicam appellavit. Qva dicta Regi insinuata & in Curia Romana per ante dictum Dominum venerabilem Nicolaum Sachow procuratorem constitutum generalem, imo Dominorum Ducum Schleswicensium orphanorum, & totius Holtzatiæ patriæ adamatorem realiter prosecuta Dominus Papa Martinus quintus in vim dictæ appellationis dictos Henricum, Adolphum & Gerardum Duces Schleswicenses duxit reponendos. Et hac repositione ad partes Holtzatiæ reproducta, & hinc inde apud Principes, Civitates & etiam Dithmarticos insinuata, causa de novo Coloniensi Archi-Episcopo Domino Theoderico de Morrze audienda & terminanda à dicta sede Apostolica fuit recommissa, & sine ulteriori processu mansit, ita & Civitates de Hensa Lubecke, Luneborg, Wismaria, Sundis, Rostock. &c. percepta fraude Regum & Dominorum prædictorum contra Regem Daciæ se cum dictis Ducibus colligabant, & Regi Daciæ facti inimici ex parte omnium civitatum de Hensa, literas diffidationis emiserunt. Nam sæpe dictus Rex Ericus castrum Gottorpe cum magna potentia sui exercitus ante portas ejus aliud castrum in monte Hesteberch cum fossatis profundis & palis longis circum amictum pro muro collocavit, in qvo castro posuit quasi totius Regni Daciæ potentum Virorum copiam, ad custodiendum dictum no-

vum caſtrum atque ad impugnandum caſtrum Gottorp & civitatem Sleſwicenſem etiam palis ſtrictisſime conjunctis DuxHenricus hanc civitatem pro muro munivit & etiam profundiſſimis foſſis, accurata aliquali parte de civitate firmisſimè circumdedit, ita quod Rex eam vincere ſicut prius fecerat non potuerat aliquo modo etiam in Civitate poſitis armigeris multis, & etiam baliſtariis à civitate Hamburgenſi illac miſſis pro tutela. Et hoc caſtrum Regis novum firmisſimum fuit & invincibile. Sed Deus qvi ſemper Holtzatos protegebat, quando nulla ſpes aderat, etiam pro iſta vice eos adjuvit. Nam civitates de Henſa prout ſuperius narratum eſt, qui prius confœderati cum Rege contra Duces fuerant, nunc pro Ducibus partem illorum tenentes Regi & ſuorum facti inimici & literis diffidationis illorum viſis Dani dimiſſo caſtro & omnibus & ante caſtro habitis etiam pyxide, bombardo machinisque à civitate Sleſwicenſi & caſtro Gottorpe fugientes in civitatem Flensborg revenerunt, & exinde caſtrum & civitatem ſemper fortius munierunt. Tunc vero conſules Civitatum Regis inimici facti & ſuorum adjuvare volentes Dominum Henricum Ducem Sleſwicenſem civitatem Flensborg eam impugnando obſidebant, ubi aliquandiu obſidentes, tandem in vigilia Aſcenſionis Domini in nocte diabolo inſpirante Stipendiarii civitatum rumorem facientes, Dux Henricus ad caſtrum improviſè acceſſit ſuos defendere & adjuvare volens, neſciens quid factum fuerat à Danis in foſſato, ſæpius vulneratus ſicut Deo placuit alter Machabeus, fortis & virilis Spiritum emiſit. Hic Henricus Dux adoleſcens adhuc vir triginta annorum in obitu multa commendabilia peregit. Nam caſtus verecundus ſuper modum fuit ſobrius, etiam ad tantum quod ad plenos hauſtus non bibebat, neque à ſubditis fieri ſinebat. In dandis muneribus ac in menſa ſua erga hoſpites largus fuit valde ſupra modum

modum, magnus juſtitiarius adeo quod conſiliarios ſuos rogabat, nihil ſibi contra honorem & juſtitiam conſuli debere & quicquid promiſerat vel progenitores ſui ſigillabant, omnino ſervare volebat. Virginem de domo *Brunſwicenſi* in matrimonium ſibi fecit copulari. Quæ audita morte ejus noluit amplius alicui deſponſari ſed vidua manens ob amorem tam nobilis Principis usque ad obitum ſuum in virginitate permanſit. Multa alia bona Sibi à Deo omnipotenti collata erant, quibus in cumulo brevi tempore uſus fuit & anno Domini 1427. laude dignus migravit à ſeculo, & in ſepulcro patrum ſuorum in Idzeho eſt ſepultus.

CAP. XLVII.

ISto Duce Henrico mortuo, omnes de civitatibus ibidem exiſtentes navigio recesſerunt. Ac ſuper omnia volentes mercatores & navigantes per mare Balthicum ſecuros ſervare, ſimul convenerunt cum navibus multis magnis valde. Et in portum maris ante caſtrum Kopenhauen & ibi prope cum manu forti convenerunt. Ac Rex Daciæ & ſui tunc habentes naves etiam magnas de caſtro Heyslingborch & Kopenhaven exeuntes, & pro Principe exercitus habentes Ducem de Wolgaſt exercitui civitatum obviando. Tunc pro parte Conſulum Civitatum Capitanei fuerunt Henricus Höyer proconſul Hamburgenſis, ac Tideman Sten proconſul Lubicenſis, qvi duo Proconſules videntes Danorum exercitum appropinquare, concluſerunt inter ſe Danos expugnare velle. Tunc Henricus Höyer proconſul Hamburgenſis animoſior ad prælium exercitum Danorum acceſſit cum navibus ſuis & cum Danis diu pugnando, ac Proconſule Lubicenſi & aliarum Civitatum nullum habens ſubſidium, ipſe Henricus cum ſuis victus fuit & captus. Et cæteri

ri Capitanei videntes Danos victores terga verterunt, & cum magna verecundia redierunt ad sua. Propter quam fugam civitatum & Danorum victoriam Dani navigando mare ubique locorum possederunt. Et mercatores de Livonia, Prutzia & alios quoscunque cum mercimoniis copiosis & triginta magnis navibus advenientes de Flandria & Bayen una die spoliantes captivabant. Quapropter commune Civitatum prædictarum æstimans suos Consules Regis Danorum fautores, proconsulem Lubicensem Tideman Sten, & quod proconsulem Hamburgensem in bello contra Danos non juvabat incarcerari procurabant. At eundem tanquam fore factorem ad judicium vinctum duci, & sententiam ad mortem postulabat, & sic propter appellationem interpositam reductus ad carcerem consules de hoc maturius deliberare volentes aliquandiu incarceratus remansit. Tamen postmodum gratia sibi facta propter Domini Johannis Schelen Episcopi Lubicensis & Bartholdi Ricken ejusdem Ecclesiæ præpositi rogatum à carcere reductus in propriam domum redire, & ab ea non exire ad tempus vitæ suæ mansit in lusus. Commune Hamburgense Johannem Cletzen consulem qui tempore obitus Henrici Ducis Slesswicensis ante Flensborch capitaneus erat, eo quod cum aliis ab obsidione civitatis discesserat, & mandatum sibi injunctum scilicet omnino manere apud Principes Holtzatiæ minime custodivit, reversum in Hamborgh & incarcerari & decapitari procurabat. Commune Wismariense etiam unum proconsulem Banskow & alium Consulem eo quod confœderassent se cum Rege Daciæ ipsis nescientibus capite truncari mandabant. His peractis iterum Consules prædictarum Civitatum de jussu Comitatis ad mare navigio sequenti anno assumpto Gerardo Duce Slesswicensi cum aliquibus Holtzatis in Capitaneum ante portum Kopenhaven ipsum portum

tum obſtruendo devenerunt & in eo multas naves onuſtas calce & lapidibus ſubmerſerunt, ſed tamen portus non poterat totaliter obſtrui & ita pro illa vice abinde reverſi ſunt ad ſua multis laboribus & expenſis inutiliter factis, nihil lucri reportantes ſpe ſua fruſtrati veriſimiliter præſumentes portum nautarum ante caſtrum Kopenhaven poſſe obſtrui & conſimiliter novum caſtrum Helſinghör per Regem conſtructum ad extorquendum telonium inſolitum á nautis per pasſagium maris Baltici ad Oceanum deſtrui totis viribus inhiantes, & hæc dicitur fuiſſe cauſa principalis quare conſules civitatum ex inductione civium ſuorum cum Principibus Holtzatiæ inſurrexerunt contra Regem Daciæ nimis præpotentem & privilegia eorum auferentem. Et hæc cauſa non ſolum pro iſta vice civitatenſes prænominatos cum Principibus Holtzatiæ colligabat, ſed etiam ante longa tempora idem fecerat & ad huc faciet ſine fallo. Nam optimè ſciunt Lubecenſes, ſi porta Holtzatiæ eis fuerat tam in mari quam in terra clauſa, quod male ſtarent, & quod terram prædictam habent ſicut proprium allodium ſuum, quo deſtructo & Civitas illorum procul dubio non diu ſtare poſſet.

Explicit.